

ELŐMŰVÉSEI

Hatodik Évi Folyamat

1838^{ki}

I^o Kötet.

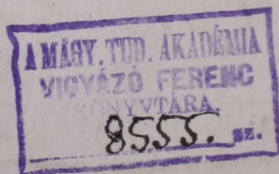

Alapító és szerkesztő

M. A. T. R. A. Y. G. A. B. C. R.

Köhlmeier G. mész.

304281

cének természetes fekvése adának alkalmat a' rio-docéi társaság alapítására — egy az Angolok által alakított óriási vállalkozatra, mellynek kivitelére a' brasiliai kormány nyal is alkudozásba ereszkedtek. A' társaság egy gőzösek által eszközöndő szabályos közlekedési vonalnak létrehozására kötelezi magát, és a' forró napokban bekövetkező akadályok idején a' félbeszakadt hajózási szállítást szárazon folytatandó, míg a' folyam ágyának mélyebbre ásatását és minden részen hajózhatóvá alakítását a' körülmények megengedendik. A' kormány ellenben azért neki hajókázási jogot ad (más mindenkinek azt megtiltva) és tetszésök szerinti ván-szedhetést azon idegen hajóktól, mellyek a' parti tartományokkal kereskedni akarnának; továbbá fűrészmalmok állítását a' folyamparton; szóval deszkával 's minden más árucikkkel üzendhető kereskedést is megengedett neki, 's végre határtalan hatalmat a' folyam körül 25 (angol?) □ mértföldnyire terjedő földeken. Ki Brasiliát ismeri, előre felszámíthatja a' hasznokat, mellyekben a' társaság illy jengedmények által részesülend. Nagy városoknak és minden fontosabb intézeti építvénynek környékei az erdőirtás következésében, mellyet az építéseknel tenni kellett, minden fától kifosztattak. Az erdők azért most csak a' tartomány szívébe esnek, és különösen azon tájakon, merre a' gőzösek járnak, a' fának ára, mint más terméké is, szállítási szerek szükében, kétszeres háromszorosra emelkedett. A' fűrészmalmok építtetését magának sajátítván a' társaság, mint szinte az ezekben szükséges deszkafának is olcsón beszerzését. Így van más termékekkel is. A' 25 □ mértföldnyi téren, mellyet bir, a' társaság mindennek, ki a' szállítás-bért lefizeti, ha be tudja bizonyítani, hogy 25 font sterling tőkepenze van, 50 acret (holdat) ad. Az is szintén annyit kap, kinek pénze nincs, hanem magát lekötelezi, hogy 15 hónapig egy huzomban, és ezen-tul ismét, három egymás után következő minden esztendőben két hónapot a' társaságnak javára dolgozand. Hetvenöt acret kap a' nőszült férjfi, ki magáért, neje 's gyermekeiért a' szállítás-bért lefizette, 's még 25 acret minden férjfiúért, kit Európából magával hozott. E' szerint a' társaság telkeinek kilencz tizedrésze kiosztogattatik, 's utolsó tized részét utak, városok 's faluk alapítására szándékkuk fordítani. E' sokaktól gyaláztatott, 's a' szerencsétlenekre nézve ámitó csal-éteknek rágalmaztatott kormányi határozat e' tekintetben nincs minden haszon nélkül Amerikára. — Brasiliában a' legügyetlenebb napszamos is megkereshet 25—30 font sterlinget élelmén kívül; így valószínű, hogy az, ki magának dolgozik, 's kinek a' szabályozott hajózási rendszer által új mező nyílt termékeinek eladására, még többet szerezhet. Azonban nagyon csalatkoznék, ki a' tartomány segédforrásait a' kivitelek számához mérné. Ez közönsé-

ges évben 6 millio font sterling értékre megy, 's Brasilia lakosainak száma csak öt millio. Következő jegyzékből ki fog tetszeni azon egyéneknek száma, kikre egész kivitel összege esik:

Városban lakó asszonyok 's gyermekek, kik a'			
kivitelre semmit sem mozdítanak	—	—	3.000.000
Erőművészeti tárgyakon munkáló indiai népesség			220.000
Nyilvános hivatalok, papok, katonák	—	—	80.000
Dolgozó, de a' kivitelben nem munkás belföldiek			300.000
Néger cselédség	—	—	150.000
Tőkepenzések	—	—	150.000
			Összesen 3.900.000

Igy még egy millio száz ezer lélek marad fenn, kik közül egy millióra számíthatni a' földművelő néger rabszolgákat, kik egész Brasiliában csak egyedül munkások a' kivitelre nézve. E' mellett Brasiliában a' földművelés nem legfőbb fokon áll: pamut, ris, kender, gabona, dohány 's czukorkészítés még sok kívánni valót hagnak maguk után. Ugyan e' körülmények közt van az eperfa, szőlőtő, kámför és olajfa, mellynek műveltetése még sokkal terjedtebb lehetne. A' thea csak most kezd honosodni: de azon jelenetet látszik ismételni akarni, mellyet 40 év előtt a' kávé játszott: akkoriban t. i. Brasiliából csak egy font kávé sem vittek-ki, 's most e' részben a' szállítványok évenként 100 millio fontra mennek. A' földművelésen kívül e' mellett még tömérdek műipari ág, u. m. szénégetés, boreczet-gyártás, hamuzsir-készítés, bőrfestés 's a' t. kiapadhatlan nyereség forrásai lennének a' föld népére.

Szegény nemesek nevelő intézete. — Az orosz czár ő felsége Suramban (Grusiában) mult sept. 30-án (oct. 12-én) költ határozatánál fogva a' Rjäsan-kormánykerületi nemességnek megengedni méltóztatott, hogy ez 30 ezer rubelből álló tőkepenzzel egy intézetet alapíthasson szegény nemesek nevelésére, melly a' fels. czárné ott mulatásának emlékezetére alexandrovi intézet címét viselendi, 's a' korona-örökös nagyherczeg oltalma alatt álland. — Milly szép példaul megy itt előttünk az orosz nemesség. Ki nem látja által, milly hasznos és dicséretes tett volna Europa miveltebb más országaiban is a' szegényebb nemesek sikeres neveltetésére hasonló intézeteket alapítani?!

Pesti árvaház. Mult évi lapjaink 68-dik száma említést tett azon jótékony tervről, melly sz. k. Pest városának tanácsa által közre bocsájtott felszólítás szerint a' Pesten felállítandó 's „Josephinum“ nevet viselendő árvaházat tárgyazá. E' rég ohajtott intézet iránt mind inkább nevededik reményünk, mi után a' mult hónapban a' pesti kereskedőség és polgárság nagy mennyiségű adakozást

irt alá, azon esetre kifizetendő, ha a' nevezett árvaháznak építése megkezdetik. A' nagy lelkű Festetics volt kegyes a' Ludovica-épületen felül levő kertjének nagy részét e' jótékony célra házhelyül ajándékozni, mellynek minél előbbi létesülését nemcsak általján véve minden emberbarát kívánja, de kivált szükségét méltán átlátja az, kinek a' pesti Duna partján lézengő és heverésző, kóbor, 's többnyire erkölcstelenségben mind inkább erősödő gyermekek (a' pesti Lazzaronik) renyhe seregét munkátlanságban látni alkalma volt.

LITERATURA.

Hajnal, hazai almanach 1838. Szerkeszti Garay. Trattner-Károlyi sajtója. Ára 6 forint váltóban — Uj évünkkel egy uj szülött is üdvözlí a' hazát Uj mint az év, ifjú mint a' hajnal, mellynek nevet viseli; ifjú, mert csak most mosolyg rá második születése napjának első reggele. És ki nem üdvözlí a' hajnalt, a' sötétségnek legyőzőjét, a' közelgő arany nap előjelet? ki nem örvend, ki nem ragadtatik-el egy bájos gyermekese látásán, ki vidám, angyal mosolyával, élénk tekintetével szép reményeket, merész képzeleteket gyújt keblünkben, a' most gyermekileg mosolygó hajnal által, ha delere jut, megérlelendőket! O mosolygj gyermek! mosolygj! és szerényen növekedve légy szerencsésebb azon pályán, mellyen idősb testvéred, a' dél felé már hatalmasan közelgetett Aurora, hideg részvétlenség miatt elhala! Találj részvevőbb keblekré, nyájasabban, szelidebben ápoló barátokra, 's a' hajnalt vidámabban üdvözlő szépekre.

Ez uj szülött belső érdemekben is dús. — Aczel metszvényü öt képe (Benedicta; a' magusz leány; Zulfa, Melania, 's a' hajnal), mellyek Bécsben készültek, ékesitik a' könyvet. Tartalma között Csató Pálnak mély emberismeretre 's lelektani tanulmányra mutató „a' szerelemmel nem jó játszani“ címü beszélye az első helyet méltán érdemli; méltó helyet foglalnak-el mellette Vaidának, a' regényes képzeményü fiatal írónak, „magusz-leánya“ — a' csipős tollú Frankenburgnak „kép“ ezimet viselő rajzvonata; mellyek maguk nemében mind egyetlének; ugy ismét Tóth Lőrincz „lantos és kedvese“ — Garzynak; Rózához — Erdélyinek „uj évre“ 's Kunossnak „árva rózsá“ címü költeményeik — Annak, ki a' könyvnek kedveltető csinosága mellett 's tartalma egyetemében sem talál a kielégítést, és talán ezt gördítené előnkbe „elég régen kezdünk; ideje volna már haladni is“ — csak azt feleljük: jó tanácsló! gyönyörködjenek csak szepeink közül ezereként annyira a' Hajnalban, mint mi, meglásd, haladva ez is delére ér, mit neki minden hív Magyar szívből kíván.

Magyar ország, statistikai és genealogiai tekintetben. Kiadja Lencső Mihály János. E' minden tekintetben érdekes mű, melly nagy regal ivre nyomva, felül haddisz-jelek között az országnak czimerét a' hozzá esalott tartományokéval kőbe edzve és színezve látatja, alatta pedig csinos nyomatú 's könnyen olvasható betűkkel a' vármegyék, kerületek 's katonai vidékek terjedtségét, lakosaiknak, nevezetesebb helyeiknek számát, egyházi méltóságok, nevelő 's tanító-intezetek, országok és katonai igazgatások, fejedelmek és királyok 's nyelv-különbözésnek rövid statistikai

's évrাজzi vázlatát foglalja magában, az egyetem betűivel nyomva hasonlólag most jelent-meg újabb kiadásban, és pártfogást méltán érdemel. Ára 1 forint ezüst pénzben. Megszerezhető pedig Pesten: Eggenberger József, ifjabb Kirilian György, Heckenast Gusztáv; Győrben és Pozsonban Schwaiger András könyvtáros uraknál. Tanuló ifjaknak, tanítóknak, a' honi statistikát kedvelőknek különösen ajánlható már annyival is inkább, mert szoba-ekesítményül is kép vagy földkép helyett igen jól használható.

Blaskovits pestbudai kalauza. Már 3-dik évben adja-ki Blaskovits Sándor, ügyvéd ur, német nyelven irtt pestbudai kalauz (Pesther und Ofner Wegweiser) czimű kalendariumát. A' kiadónak fáradhatlan igyekezete évenként olly hiteles adatokkal bővítve nyújtja e' munkát a' német közönségnek, mellyek különféle tekintetben valamint Pest-Buda ismertetésére nézve mindenkinek érdekesekek, ugy legnagyobb pártfogásra 's méltánylásra méltók. Csak az volna még ohajtható, vajha t. kiadó hazánkfija a' magyar közönséget is hasonló tartalmú kalendariummal örvendeztetné-meg.

SZINÉSZET. *)

Magyar játékszin.

PESTEN dec. 26-kán az ünnepi szünnapok után „örültek háza Dijonban“ 3 fvsos színjátékkal léptek-fel színészeink, tölt karzat ugyan, de fájdalom! üres földszin mellett. Milly érzet fogja-el pedig az ollyat, kinek e' szép hazai intézet sorsa szíven fekszik, midőn minden ölnyi téren lát egy egy komor nézőt állongni — annak, ki velünk egy iránt érez, nem szükség fejtegetni. Milly érzettel lép szinpadra a' színész, kinek fáradalmiért egyik leg szebb jutalma egy tölt színháznak tapsa, midőn üres szinterem előtt kell játszani, azt hiszem, nem kell magyarázni. „Igen — ezt fogják talán némeltyek mondani — de a' színésznek nem szabad látni, hogy sokan vagy kevesen nézik-e; nem szabad azt tudni, hogy ő szinpadon, közönség előtt áll; nem szabad tudnia, hogy színész; neki szinpadon csak annak kell lenni, kit szemelyesít.“ — Ugy volna ám édes okoskodóim; azonban ezt egy magában csekélynek látszó dolog ugyan, de még is lényegi ok, gátolja; az t. i. hogy ők is emberek, ők is indulatok rabjai. De csak most vesszük észre, hogy ollyanokba ereszkedtünk, mellyek mint sokan állítani szeretik, nem színbírálóra bízvák. Csakhogy mi bírálók nem is vagyunk, inkább véleményadók vagy prosaiabban mondva, tudósítók. A' mai előadásban Egressy Gábor urnak (Eberhárd) játéka minden kivétel nélküli jeles, 's pontos volt. Szerdahelyi ur (Darbois) is több élettel, szorgalom, tanulmány 's valósággal játszik, és csinosabban öltözött, mint máskor. — 27-én „utazás közös költségen“ viz rajzolat 5 fvnásban (Francziából németre szabadon kidolgozta Angely Lajos; fordította Fácny Lajos a' magyar tudós társaság költségén) először adatott. A' szinterem ismét üres volt, holott ma nem lehetett okul adni, hogy a' darab elavult, sokszor látott, érdektelen, 's több e' félét; mert a' mű új, először játszatott, és sok mulatsági anyaggal is bíró; színészeink szorgalommal adák, és Szentpétery (Liborius); Szilágyi ur (Brennicke) 's Kovácsné assz. (Susanna) con amore (engedelmet, hogy e' már előttünk régen, de újabb időkben más színbírálotól is használt szóval élünk) és ha sza-

*) Figyelmeztetjük a' színészeti tudósító urakat, hogy ez után e' lapokba színészeti ellenbírálatok (antikritikák) 's megezáfolások, a' számtalan tapasztalt kellemetlenségek és alkalmatlanságok elkerülése végett fel nem vétetnek.

bad mondani, művészileg, egymást felülmelni igyekezve játszottak. — 28-kán „párt dühe“ 5 fvsos színjáték hozatott színre. Megyeri urat (Cocke), a' huzamósb betegség után ma ujra szinpadra lépöt, zajos tapssal fogadák a' számra kevés nézők. Öt e' szerepben, mellynek művészi adásaérte' lapok már többször dicsérettel emlékeztek, látni műelény: de ma még is lankadtabban adá mint más izben. Fán c s y urnak (Hamilton), engedjen-meg öszinte vallomá-sunkért, illy nemű szerepek nem akarnak kedvezni; kár is öt másra, mint az intriguantokra használva fárasztani, 's ez által a' tanulmánytól, mellyet azon nembeli szerepekre fordíthatna, illy mellékességekkel elvonni.

N é m e t j á t é k s z i n.

BUDÁN dec 26-kán Kurt József ur jutalmaul adaték bérletszűnés mel-lett, előszer: „Szerelmeskedések Budán, ingerkedések Bécsben, 's kötődések a' Práterben“ czimű bobózat 3 osztályban Told Ferencztül, Proch muzsikájá-
val. — Foglatlja következő: „Tivadar (Kurt) Kubikwurzlnak (Just) unokaöcse, szereti Emiliát (Müller k.a.), 's viszont szerettetik; de Grünspann (Nö t z l), Emiliának gyámja, nagy akadályul van egybekelésük-
ben, mert ő is szerelmes bele. — Emilia tehát oda hagyja gyámja házát, 's Tivadarral Bécsbe megy, hol a' színházhoz szegődik. — Tivadar azon ürügy alatt, hogy megházasodott, 's több gyermeknek apjává lett, gyakor izben nyer pénzbeli segedelmet bátyjától; de ez egyszerre elmaradván, dramairás-
sal próbálja szerencsését, 's elsőszülöttjét azon színháznak szenteli, hova Emi-
liája volt szegődve; azonban egy bal eset következésében egészen átesett. —
Most már minden kerestőtől meg volt fosztva. — Ekkor eszébe jön Kubik-
wurzlnak, hogy meglátogassa öcsesét, 's Bécsbe utazott. Tivadar nagy za-
varba esik, honnét szerezen feleséget, 's 3 gyermeket. Egy ismerős varró-
nét, ki egykor szobaleány (Thomé assz.) volt Emiliánál, kér-meg hamar-
jában, hogy vállalná magára neje szerepét, 's gyermeket is kölcsönöz. Meg-
tudván azonban bátyja, hogy ez nem felesége, éppen másikat akar ismét neki
bemutatni, midön Kubikwurzlné érkezik-meg, 's magával hozza Emiliát; ki
idő-közben nagy örökséget nyervén, abban hagyá a' színészetet, 's Budára
tért vissza, hogy dolgait rendbeszedvén Tivadarnak adhassa szép kezét.“ —
Ezzel — az apróbb bonyolódásokat és szerepeket szóba sem hozván, — a'
darabnak — vége. — Belső-érdemről nem szólhatnak, az egésznek csak a'
pontos játék adhatta némi érdeket. — A' muzsika hangszeresítése igen jónak
látszik; de a' kar olly rozslu játszék, hogy nem ritkán sérték füleinket a'
tetemesebb hanghibák. — Kurt urszép szorgalommal vivé a' főszerepet; sér-
tőnek találtam még is a' szemekre nézve, hogy egy olly szép leány mint Emi-
lia, annyira szerelmes lehetett a' pöfök söt neveltséges alakba. — Just ur-
nak, 's id. Z e t t n e r k. a.—nak nem volt olly szerepük, hogy ítéletet le-
hessen hozni játékuokról. — M ü l l e r k. a. szokott érzelgősségével játszott. —
De különös említésre méltó Nö t z l ur, ki igazgató létére is olly szorgal-
mas, olly szerény, hogy minden darabban, hol csak lehet és szükséges,
munkás részt vesz, 's játékát mindig kedv és ritka példásságú szereptudás bé-
lyegzi; — ma még énekelt — is! — Hibája a' darabnak, hogy benne Emi-
lia szobaleányának csaknem a' legkitünőbb szerep van tulajdonitva, mellyet
Thomé assz. valóban példás szorgalommal vive-ki. — Legmeglepeőbb volt
a' szinpad, 's a' tölt színház belsejének képe a' 2-dik osztály végén; — a' 3-dik-
ban előjött gőzhajó említést sem érdemel. — Nézők hihetőleg a' rozslu idő
miatt nem igen számosan.

HANGÁSZAT.

A' pest-budai hangász-egyesület, létesülésének folyó 2-dik évében, dec. 25-kén este 6 órakor adá l ső műelőadását a' városi nagy redut-teremben. Reszei voltak: 1) Mozart G-moll symphoniája egész terjedtségében. — 2) Haydn Józs. „vihar“ című nagy karéneke. — 3) Beethoven Laj. oratoriuma „Krisztus az olajfák hegyén.“ — Ez előadást a' legsikerültebbek közé lehet számítani. Az oratoriumnak 4-dik szám alatti kardalát ismételni kellett. — Az előadók (többnyire műkedvelők) 152-en voltak; ezek közül hetven énekes mindkét nemből. Az oratorium magány-szerepeit a' jeles Krasnopolska-Gottesman báro kisasszony (Soprano), a' esinés és igen kellemes szavú B. ur (Basso) és a' kedvelt hangú Stoll dalszínész ur (tenore) voltak szivesek felvállalni. A' terem tele volt minden rendű hallgatókkal, kik között az intézet pártfogója n. mgú gr. Cziráky Antal ur ö excja is megjelenni m. ltóztatott, mintán az egyesület reszeröl. dec. 23-kán egy küldöttség által, mellynek elnöke n. gr. Festetics Leo ur volt, az egyesület mostani elnöke, ezen l-ső műelőadásra meghivattatott, és további kegyes pártfogása 's hathatós vedelme megkérettetett, melly iránt ö excja kegyes leereszkedéssel méltóztatott biztosítani a' küldöttséget. — Méltán lehetett sajnálni, hogy e' mai előadásra a' Budaiak meg nem jelenhettek részint a' havas zivatar, részint a' dunai sűrű jégzaj miatt.

TÁNCZ.

Asszony-egyesület bálja Pesten. — A' pesti jótékony asszonyi egyesület, valamint mult években, ugy az 1837-ki fogytán is felszólítá a' nemes lelkűeket, hogy tetszés szerinti pénzmennyiség lefizetése mellett a' szokott új évi köszöntesteteleket váltsák-meg a' kijelelt helyeken, hogy így e' pénz-adakozás is az említett egyesület által pártolt szegenyek gyámolására fordíthatassék. A' felszólítás siker nélkül most sem maradt. Egyedül az vala ohajtható, vajha a' nyomtatott felszólítás mind azon helyekre elhordatott volna, hova a' német 's magyar szineszeti czedulák vitetni szoktak; mert sokan amazt nem kapván, a' felszólításról semmit sem tudtak, és így nem is reszesültek a' jó tett örömeiben, hacsak véletlenül az utszák házszegeleteire ragasztott felszólítást nem olvasák. — Az említett egyesület legközelebbi jan. 7-kén (vasárnapon) Pesten, a' redut teremekben, pénztárának szaporítására, és így a' szegenyek 's nyomorultak ápolására, nagy álorszás táncmulatságot adand, melly alkalommal az éjjeli tánc-szünet alatt egyszersmind több becses, e' czelra jötevévöktől adatott, tárgyagnak sorshuzása kötteték egybe. A' bemenet díjja l forint pengőben, mellyért egy sorsjegy is adatik. Bemeneti jegy sorszedula nélkül nem adatik, de ez utóbbit amaz nélkül 40 ezüst kron lehet váltani, és pedig mint kettőt az uri utszában Horváth ur házában; váczú utszában Török ur „egy szarvúhoz“ címzett boltjában; gr Teleki házában a' Szerviták piacán Aebly urnak „Svajczerhez“ címzett boltjában, végre Emmerling urnál „nádor“ című fogadóban a' váczú utszában.

D I V A T.

l-ső divatkép (Pestről). — Magyar disz-öltözetek innepies alkalmakra. — A' nő menyasszonyi ruhában csipke-lebegény 's patyolat-kötényvel; a' felső test gyöngyökkel 's arany boglárokkal diszítve; fején virágfüzérrel ékesített diadema és fátol. — A' férfji, mint völegény, aranyra készült 's czoboly prémmel diszített fekete öltözetben nyújtja kezét arajanak. — Az eredeti képt Klaszly Venczel ur, polgári magyar szabó Pesten (Ferencz szerzet terén, Egenberger házban) volt szives közleni, ki t. olvasóinknak már több ízben kedveskedett hasonló nemzeti divatképekkel, 's legutóbbi ígerete szerint ezután gyakrab alkalommal szándékozik az érdemes magyar közönséget illy nemű diszes festményekkel megtisztelni.

Szerkezi Matray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap januarius 7^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

1837. U t ó l j á n.

Az ó év elhalad,
Helyébe új megyen;
Ő és új soromat
Tőlök megkérdzem.

Az óban nincs öröm,
Az újban nincs remény;
Mosolygó hájítól
Rég búcsút vettem én.

Számomra megújul
Az ó bú, gyöttelelem;
Földolja éltemet
A' kínos szerelem.

Ah! az év jő, megyen,
'S még egyszer elhalad;
De én már csöndesen
Nyugszom a' föld alatt!

MATICS IMRE.

SZORGALOM.

Jávor-cukor. — Canadában a' lakosok műiparára nézve a' jávor (juhar-fa) mindig fontosabb kezd lenni, kivált mióta levéből cukrot készítenek. Mult tavaszkor annyi levet szedtek belőle, hogy némelly lakos 8 mázsa cukrot is készíthetett. Magában, a' rimouski grófságban, készült cukor 180 mázsára számíttatik. Szorgalom és gondolkodás által feltalálták már módját a' megfehéritésnek is, mellynek fontját 9 sou-jával fizetik a' vevők. (Az egyesült tartományok, minthogy jávor fajok nincsen, a' répacukor-gyártást mozdítják-elő.)

Gyomor-csokoládé. Parishan egy gyárnok a' „Bertholesia“ nevű braziliai csokoládénak keverékéből olly csokoládét készít, melly különösen kedvez az egészségnek. Névszerint dicsérik enyhítő hatását 's erősítő sikerét a' gyomorra nézve. Több orvosnak bizonyítása kezeskedik a' gyomor-csokoládé felől, melly, mint könnyen emészthető éték, különösen ajánlható gyengélkedő, lábbadozó és öreg személyeknek.

A' gőzgépelet, a' gépele-fajnak Herkulesét, igaz, még igen tökélelelen alakban, Saveri kapitán 1698-ban találta-fel. Watts James (szül. Greenockban 1756, meghalt Heathfieldben 1819) halhatlan lángeszének köszöni egész reformját és azon ösztönt, melly őt a' tökélelenségől már nem messze levő fokra emelé. 50—60 év előtt 100 gőzgépelet alig lelete található; a' mostaniaknak száma pedig legalább 200 ezerre terjed, mellyek átalján véve annyi erővel dolgoznak, mennyivel 4 millio ló, vagy 25 millio ember (vagy is az egész emberiség negyvenedik része) érne-fel.

Omnibusok. A' 19-dik század valódi évkora a' gyors haladásnak mind szellemi mind testi világban. A' tudományok egyes ágai mind inkább meleg ágyi növények gyanánt jelennek-meg, 's a' sebesen erőtetett tanítói mód, vagy is a' három év alatt tudóssá leletevésnek mestersége, nem sokára a' szokott, csiga-haladású szellemi kifejlés felett vivja-ki magának a' fő hatalmat. Most az európai gyors haladásnak kényelmes eszközei a' lég- és gőzhajók, vasútak, omnibusok 's a' t. Valamint a' vasútak városokat és tartományi megyéket közelebbi érintésbe törekesznek hozni, ugy igyekeznek az omnibusok előmozdítani a' városoknak belső közlekedését, midőn a' nagy terjedelmű telkeknek minden részét pókháló szálaiként egyesítik több központi állományokban. Az omnibusok nem egyebek, mint társas kocsik. Parisnak ház-tengerében már 10 év előtt elhatározá a' város ilyletén szállító módoknak mozgásba indítását 's ily módon egy igen sajnosan érzett hézagnak kipótlását. Az első elrendezés nem dicsekvék a' szükséges tökélellyel. Az ugy nevezett carussel-tér volt az egyetlen központi állomány, honnan e' kocsik mint sugárok el és vissza gördültek minden irányban. E' hiány pótlására egy sereg omnibusok készültek, mellyeknek rendeltetésök volt különféle gyűlhelyről a' városnak mindennemű osztályait keresztül járni. A' kocsibér 6 sou volt, miért a' fizető azon kényelemben részesült, hogy a' városnak bár mellyik negyedében leszállhatott. Az omnibusok rendszere későbbben még nagyobb módosítást nyert, 's most a' kocsizni akarók 3 órányi messzeségre is haladhatnak a' kiszabott díjért. E' közlekedési rendszer által a' városi legtávolabb részek a' házaknak közeponti tömegéhez közelebb vitetnek, és így a' bérfizető tisztviselők és kézművesek osztályának járását feltűnőleg könnyítik. Az omnibusok felállítása óta Parisban a' népesség sokkal egyirányosabban terjedt-el az egész város térségén; a' városi távolabb részeken pedig évről érve több bérlőt nyertek a' házhelyek, házak, boltok, és szállások. Ily kocsiknak mostani száma 350, mellyek naponként 100 ezer személyt hoznak visznek, 's évenként 10 millio franknyi jövedelemben részesülnek.

RÉGISÉG.

Selinunt romjai. Sziciliának déli partjain, Cap Granitolától keletnek mintegy 10 angol mértföldnyire, Maduini és Bilici — a' régiek Crimisius 's Hypsa-nak nevezék — folyamok közt egy rideg, vadon táj közepén iszonyú rom-tömegek tűnnek a' vándor szemébe. Ezek az egykor olly pompás Selinus vagy Selinuntum városnak szomorú maradványai, melyet több mint 2400 év előtt egy megarai görög gyarmat alapított. Távulról a' tengerről tekintve, még mindig egy nagy hatalmas városnak képzeli a' vizsgáló e' romokat, hozzá közelebb járulva pedig, zavart vegyületben összeomlott heverő épületek, oszlopderék, oszlopfőknél, gerendázat 's párkányköveknél egyebet nem lát, néhány még kevésbé rongált 's fennálló oszlopok kivételével. Midőn azon homokterületre száll a' vándor, melly koronkénti összetorlásával a' hajdani révet eltemeté, egy romokkal borított helyre ér, melyet a' Sziciliaiak Marinellának neveznek. Ezek doriai rendezetben készült három templom maradványainak látszatnak, melyeknek egyikét a' tengeri utazók 's kereskedő lakosok természetesen Neptunnak, másikat hasonló okoknál fogva Castor és Polluxnak szentelék. A' harmadiknak elrendeltetési célja bizonytalan. Nyelvzavarás által azon hely, mellyen a' második templom áll, különös 's lehet mondani majd nevenséges nevet kapott. E' szót Pollux az Olaszok Polluce-nak mondják, 's a' Sziciliaiak terra di pulce-nak (bolhák földje) keresztelék. Az oszlopok 's itt összehalmozott köveknek tömege szörnyű nagy. Alsó részöknél $3\frac{1}{2}$ lábnyi kerületűek az oszlopok; 's némelly oszlopderék (melly egy darabból áll) 25 lábnyi hosszú, 8 magas 's 6 vastag. Ezen oszlopok közül tizenkettő egészen szabály szerint dült-le, mert az oszlopderékek darabjai a' talappal, mellyről lehulltak, egyenes vonalban fekszenek. Ha az építómesterek 's régiségbúvárok, kik e' romoknak fölmérését magukra vállalák, számolásukban nem csalatkoztak, e' templomok közül a' legnagyobb 334 láb hosszú 's 154 széles volt. Ez pedig illy nemű hajdani épületeknél hallatlan; mert a' régi világnak ama csudája, az ephesusi Diana temploma sem volt sokkal nagyobb. A' nagy templomnak, mint látszik, négy oszlop-csarnoka volt hosszában, 8 szélességében; ezen kívül 16 oszlopból álló kettős sor az oldalokon. Különösen feltűnő, hogy az első sorbeli oszlopok keleti oldalon mind vályúzvák, a' többiek pedig simák. Egyik vályúzott oszlop még fenn áll, és koronáját kivéve, türhető épségű. A' vályúzás különben nem goth stylben készült, mert minden csatorna a' másiktól különös párkánnyal van elválasztva. Az oszlopok 's épületek anyaga bizonyos finom állató részecskékből összetömődött igen kemény kő, melly, ha kalapácsal ütnek reá, némi sajátságosan zengő

hangot ad. E' kő egy közel álló kőbányából, melyet Campo Bellónak neveznek, töretett, hol még most is sok, a' sziklaról csak darabosan letörött, kőtömeg látható, mellyből azt lehet következtetni, hogy a' munkálódás itt hirtelen szakasztott félbe. — Marinelláról még meglehetősen épségű lépcső-sor vezet Akropolisra, hol beomlott utak, kapuk 's falak nyomaira bukkanhatni a' halom körül, mellyek mind négyszög kövekből épültek. Akropolistól kissé keletre fekszik a' kis, mérges gőzet lehelő 's nagy részint már homokkal eltöltött Yhalici tó. Hajdanában Stagnum Gonusa nevet viselt, 's azt beszélnek, hogy Empedokles, a' jeles böcs, tisztítá-ki, és tette a' levegőt körölte egésségessé, egy tiszta folyamnak keresztül vezetésével a' tó vizén. A' nem messze fekvő Diana-forrás, melly e' folyamot táplálá, még most is fölséges italt nyújt, még pedig nagy mértékben; de minthogy most vize korlátlanul csapong az egész téren, ő is elősegíti az álló posvány által nemzett Malariát (betegség neve). A' táj itt műveletlenül hever, 's hol mocsár nincs, cserjefa, törpepálma és szokatlan nagyságú myrtuszbokrok tenyésznek. Az évnék fele részén Selinunt igen egésségtelen hely, 's noha a' vándor nyári napon veszély nélkül bolyonghat a' romok között, még is lehetlen csak egy éjén át is ott maradni a' nélkül, hogy a' Malariát minden kellemetlenségével el ne kapja. 1835-dik évben négy britt művész megkísérté a' romok közötti éjszakázást; de mind a' négy megbetegedett, 's Harrys ur, egy fiatal építőmester, e' betegség következtetésében, Szicziában, meg is halt. Ezen urak nem kis fontos-ságú felfedezéseket tettek. Asatás alkalmával egyik templom közelében egy párkány követ találtak egész sajtáságos modorú domborfaragványnyal készültet, melly inkább az egyiptusi és etrusiai stilyhez, mint a' későbbi göröghez hasonlít. Selinunt a' carthagói had alkalmával hódítottatott-meg, és Hannibal nagyobb részét lerontatá. A' város azonban ismét fölépült, 's még jó ideig nagy fontosságú volt. A' romoknak rendetlen egymáson fekvéséből az tetszik-ki, hogy a' várost földindulás rontá össze. Mikor történt ez, nem tudhatni. Délnek, a' romoktól kevés mértföldnyire, egy most szembe alig tűnő folyam mellett, vivatott a' hajdankornak egyik legnevezetesebb csatája, villámlás, menydörgés 's zápor hullása közben, mellyben a' halhatlan Timoleon fényes győzelmet nyert a' Carthagóiakon. A' hajdankor nagyszerű történetei e' vidéken még fennvannak mondákban; a' nép száján gyakran megfordulnak Mago, Hamilcar, Hannibal, Agathokles, Dyonisius és Timoleon neveik, ámbár néha azokat egymással felcseréli, összezavarja, 's némellyiket olly nevetségessé gyártja, mint Polluxét.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN dec. 30-kán a' bérlethen adatott „Montechi és Capuletti párt“ című daljátékban ismét a' kedvelt Schodelné t láttuk. Ő ma is olly művészné volt, mint máskor; érzéseinket ma is olly kénye szerint hajtogatá, mint mindenkor. Schodelné assz. a' vad fájalmokkal küzdő természetet kilesvén, kétségbeesési hangját elsajátítá; s azt most olly remekül használja, hogy a' legfásultabb keblet is megrendíti vele. Azonban a' többi szerepek személyesítőivel ma elégedve nem lehetünk; mert a' hangászkarral nem mindig összehangzólag énekeltek. — 31-kén végre egy eredeti művet, még pedig közkedvességű Fáy Andrásunktól, a' „régí pénzek“ című vig játékot valánk szerencsések tűrhető előadásban látni. Megyeri urat (Kardos) e' szerepben bátran ajánlhatjuk minden színésznek mintaul. Kovácsné assz. (Orsolya) az illy nemű szerepeknek párt-főnöke. Ő nem adja szerepeinek a' lelket, hanem maga benneök a' lélek. Azon tűz, élénkség s élet, melyly fel lépni látjuk, leléptében is kíséri, s neki egész közönség tetszését megnyeri. Telepy ur (Vig Feri) sok valósággal adá az életnek örülő gond nélkül élet, ki kedélyének jegyét már nevében hordozza. Egressy Gábor ur (Tallós) és Fánecsy ur (Mindszenti) szorgalommal adák szerepeiket. Laborfalvi Róza (Amalia) s Lendvayné assz. (Julesa), mint mindig, ma is kedves jelenetek voltak. Emlitendő még Gillény ur (Prézli), a' társaság sugója. Neki a' szerző hangját ismerve sem irhatott volna kedvezőbb szerepet. Benne mind a' széles váll, mind a' rekedt hang, mellyről szól, feltaláló Vaszlíne szerepében valami Szalayné t láttunk. Nézők közép számmal. — 1838-ki januarius 1-ső napján „tündérvilági leány“ (tüneményes vig játék énekekkel 3 fvsban, Rajmund Ferdinándtól, muzsikája Drechslertől; fordította Szerdahelyi József) hozott színre. A' darab folyamatával, mellyben sok szép új diszitmény fordult elő, némelly a' diszitmények változtatásánál előfordult pontatlanságot kivéve, elégedve valánk. Szerdahelyi urnak (Wurzel Fortunatus) játéka tanulmányt, szorgalmat bizonyított, különösen mint hamvszedő, noha az énekben is sükeresb leendett volna a' beszédben használt hangrezketegség. Élénk zajjal, lelkesedéssel fogadtatott a' színház alapítójára czélzó vers-szak; de az utósó alélt elménczkedés, melly a' kisvárosi komédiáskodásnak póriás bélyegét hordván magán, az Aesop oroszánján méhatlankodóra emlékeztetett, s csak némelly ama ritka költészi lángelmét eláruló vers-szak gyártójához hasonló érzettel bírónál találhatott méltánylást. Telepy ur (Lőrincz) a' természet rendes utján halada mindig tetszik. Bartháné assz. (Lotti). és Laborfalvi Róza k. a. (Megelégedés) iparral működtek. Megyeri (Ajaxerle) és Szilágyi (Bustorius) ur a' legmulattatóbb két torzalak volt. Hibaul tulajdonitjuk azonban mindkettőnek a' sok idegen szót; illyen esetben elég a' más nyelvű szójéjtés mellett egy két idegen szót elvetve közbeszöni; de azzal affectálni, hogy azon nyelvet, mellynek szójéjtésén beszél, bírja, nem helyeselhetjük. Nézők szép számmal. — 2-kán „gyökeres orvoslás“ vig játék 3 fvsban teiszésre adatott. Nézők kevesen.

KOLOSVÁRRÓL. Ideje már egyszer szölnünk is, valóban ideje; mert mint tapasztalni kezdjük, hallgatásunk hanyagságra, söt, lehet mondani, káros következtű függetlenségre batorija színészeinket E' mellett illő már valahára az olvasó közönséggel is tudatunk, hogy Kolosvár műkedvelő közönségének egy része az unalmas téli estéket nem aluszsza-el, hanem játékszin-

be járással tölti. Szóllani fogunk tehát az említett okokból, 's pedig harag és párt nélkül szóllani. A' színésztársaság, mely mutatónyaival már néhány hét óta mulattat, Kilenyi vezérlete alatt jött magyar országból. A' tagoknak mintegy harminczra menő száma némelly egyszerű darabok előadására nem hiányos ugyan, de nagyobbyszerű dramai vagy daljátékok kivitelére gyöngé, néptelen. Láttuk ugyan is e' társaságot nagy daljátékokkal, mint: „Tancred, Norma, Romeo és Julia, 's Zampa“ előállani: de mindannyiszor sajnálkozással tapasztalók a' főbb személyek vivőinek hiányát; ide nem értvén Lipcsey Klárát, ki a' főbb énekes szerepekben, mondhatni, mindannyiszor a' legtokélyesebben tünteté-ki magát. Néhány műmutatvány után a' vígjátékok előadására inkább alkalmasnak láttuk-e' társaságot, mint dramák leközűdésére; 's míg a' személyzet úgy veszteglend, mint most áll, míg a' társasági igazgatóság a' személyek között valóságos reformot nem tart, higye-el, addig társasága mindig „gyöngé“ melléknevet fog viselni. — De térjünk a' dolog lényegesebb oldalára, vagy is, a' szini előadások iránt tett észrevételeinkre. Télelő hó 12-kén a' Lipcsey Klára jutalmul adatott „notre damei torony-őr“ czimű regényes színműben Hetényi ur (Quasimodo) szép szini tökélyeket fejtett-ki; a' szörnyeteg benne tökélyes képezőre talált. Ő, mint láttuk, a' szerepet magáévá tudja tenni, 's ha szónoklati tehetsége nem pártalan is, de kielégítő; és csak helyenként, hol magát erőtetí, nyeli-el az érthetőséget. Több természetességgel nagyobb tetszésre számíthatand. Lipcsey Klára (Eszmeralda) illy nemű szerepek kivitelére nem elég erős; a' hirtelen örömet vagy szomorúságot, mint a' körülmények kívánják, nem bírja elég valósággal festeni; öröme nem derit, bánatja nem szomorít, érzelme vagy lelkesülése nem ragad-el. De ezen észrevételeink ne csüggyesszék-el őt; mert daljátékokban szerzett érdemei sokkal nagyobbak, mintsem őt ezért kevesebb részvétellel néznők. Széppatakynak Johanna (Gervaise) adá a' gyermeke feletti bújában megőrült anyát; de várakozásunkat nem elégité-ki. Ő nem fogja-fel eléggé a' szerepnek árnyékait; ő nem színez. Latabár (Claude Frello) távul járt szerepének beljegyetől; őt a' hidegvérű, alattomos vérbiróban gyermekies ömlengéssel láttuk ott szerelemért esdeklenni, hol gúnyos kérelmének inkább a' parancs hatáiraiba kellett vala vágni; ellágyultnak tapasztalók ott, hol ingereltebbnek ohajtók. E' szerepet ne vélje L. ur könnyű feladatnak, sőt inkább olyannak, mely művészileg leküzdve babért hozandhat neki. Szokjék-el L. ur azon idegen nemű 's nem magyar szőejtéstől is; ne huzza az e-t, hol annak rövidnek kell lenni, ne mondjon a' „menjetekek“ helyett ménjéték 's a't. Hegedűs (Phoebus) olly sebes folyamárként ömledezteté szerelmét, hogy az végre magát is a' semmiségbe ragadá. — E' néhány sorból átláthatni a' társaság jelen állapotját, erejét, gyengeségeit. — Lipcsey Klárának érdemeit nem csak tölt szinterem, hanem két rendbeli nyomtatott versezet is jutalmazá.

V J.

KASSÁN dec. 8-kán „árva és gyilkos“ Castelli 3 fvsos melodramája Seyfried muzsikájával adatott. Tóth (Bigorre) helyén, Deézi (Reimbau) pedig ma átálján gyöngé volt, és a' gyilkos karakterének felfogása semmiképp' sem sikerült neki; szorgalmas játékaért azonban mutatóvány végén előtapsoltatott. Erdős (Móricz) tetszett. Komáromy (Martial) ha nem akadozik, (mi minden esetre nagy hiba, mert a' színészben legfőbb a' szerepnek pontos tudása) helyén volt volna. Hubenaynéhoz (Friderika), mint lát-szék, emlékezete nem volt hű, mit csudálni méltán lehet. Komlóssy Ida

(Victor) e' szép reményekkel biztató kedves leányka, a' néma árvának kellemes alakításával mindenkit meglepett, 's játék végével előtapsoltaték: H a r a y (Babylas) iparral, Sz ö k e (Bálint) pedig kerekdeden 's művészileg játszottak. — 10-kén „Preciosa“ Wolf regényes melodramája igen gyöngén adatott. Az illy közkedvességű darabot (hogy pedig az, a' tölt szinterem bizonyítá) kockázatni bár milly érdekből történjék is, nagyon kár; 's ha már csak ugyan adni akarák, Preciosa szerepét Hubenayinéval kellett volna játszattani; mert Tó t h n é ámbár iparral játszott, de a' szerep bejegyetől eltérve még is elfogultan játszék. Szerencsétlenül voltak öltözetei is választva; e' mellett tánczát is a' Komlóssy Ida és N. Amalia által tánczolt Fandangónak kellett kipótolni. K á n t o r n é (Viarda) remekelt. E r d ő s (Contreras) E r d ő s n é (Petronella) és H u b e n a y (Pedro) mulattattak. Játék végén K á n t o r n é 's L e n d v a y (Alonzo) Tóth (Vajda) és Tóthné előtapsoltattak. — 12-kén „haramják“ Schiller szomorú játéka igen lankadtan adatott: mind e' mellett azonban dicséretre méltók Sz ö k e (őreg Moór), P á l y n é (Amalia) és S z i l á g y i (Hermann). Játék végén L e n d v a y (Károly), és K o m á r o m y (Ferencz) előhivattattak. Az utóbbinak játéka ugyan ipart 's tanulmányt bizonyita, de szerepének lelkületébe csak néhol hatott, és az egészet inkább comicai alakban tünteté elő. Nézők gyéren. Hubenayné beteg. — 13-kán „Hussziták Naumburgnál“ 5 fvsos színjáték Kotzebuetől untatott. Tó t h (Wolf) és K á n t o r n é (Bertha) előtapsoltattak. Nézők kevesen. — 14-kén „pajzán ifjú“ Kotzebue (ismét Kotzebue!) 3 fvsos víg játéka kerekdeden adva mulattatott. — 16-kán „Zrinyi“ Körner nemzeti (valahára!) dramája Szemere fordítmánya szerint (ezt azonban csak a' czédulán valánk szerencsések olvasni, mert este érthetlen zavarnál egyebet nem hallottunk) került színpadra. Játék végén Tóth (Zrinyi) és K á n t o r n é (neje) előtapsoltattak. Csinosabb és célirányosb öltözködést és a' kisebb szerepekre is nagyobb figyelem fordítását talán itt nem lenne felesleges színészeinknek ajánlani. A' Szigeth ostromát képező néma ábrázolatot a' sötétség szinte egészen elnyelé. Nézők nagy számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

N é m e t j á t é k s z i n .

Gyászhir. Pesten mult dec. 23-kán halt-meg hosszas betegeskedése után élete 54-dik évében a' pesti színháznak előbbi bérlője 's igazgatója Grimm Fédor ur. Hüft tetemei 25-kén a' hózivataros időnek daczára igen nagy számú sokaság kíséretében temettetének-el a' váci ut melletti temetőben. A' koporsó mellett pesti magyar és német színészek vivé a' fáklyákat, kik között magyar és német fő színészeinkkel Schmidt ur a' pesti német színház mostani bérlője, voltak láthatók. Végtiszteletül a' német dalszínészek egy gyászdalt éneklének, mellynek nyomtatásban is elosztatott verseit Schmidt Sándor színházi bérlő ur, zenéjét Grill karmester ur szerzé. — Kesergik az elhunytat: hitese, szül. Kayser Sarolta, és gyermekei Ferencz 's Bertha.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében dec. 31-kén adatott hangászati mulatságnak, mellyre igen nagy számú közönség gyülekezett, részei voltak: 1) Spohr Laj. octettje hegedüre, violoncellóra, contra bas-

sóra, 2 alto violára, 2 kürtre 's 1 klarinetre. — 2) Toulou fantaziája quintett-kisérettel, játszá Vledder Herm. Ján, egy fiatal világtalan, a' prágai vakok intézetének nevendéke. — 3) Kreutzer Konradin „malomkerék“ című dalját enklé Dobrovcski dalszínész vendégünk fortepiano (A dler ur) és cello (Wagner ur) kísérete mellett. Mind a' három szám jelesen adatott; a' két utóbbi művész zajos tapsokat nyert; D. ur szives volt dalját ismetelni az ezt ohajtó szavaknak engedve: ámbár megvalljuk, hogy illy helyen nem kevesebbé tartjuk maga helyén lenni, hogy egy vendégművesztől illy hosszas és nem éppen nem fárasztó ariának ismétléset kívánjuk. — Mától fogva e' casinói hangászatok martius 4-ig megszűnnek.

TÁNCZ.

Pesten 1) a' városi redut-teremekben. Emmerling ur, azoknak bérlője, legközelebb közre bocsájtott hirdetménye szerint, e' farsangon által vasárnaponként fogja adni álorczás táncmulatságait. Bemeneti díj bálnapokon délig (Pesten a' „nádor“ című hotelban, Budán a' várban Milecz szövétárus urnál) előre váltva 48 kr. ezüstben, estve pedig a' pénztárnál 1 ezüst forint lesz.

2) A' pestbudai hangász-egyesület hasonlólag az említett teremekben januar. 14 kén, ugyan olly bemeneti díj mellett, fogja adni idei első és pedig álorczás táncmulatságát, melly alkalommal mind a' két tánczteremben lesz egy hangászkar, melly egymást váltva a' legujabb tánczenékkal fogja mulattatni a' vendégeket.

3) A' hét választónál szerda napokon, u. m. jan. 17. 24. 31-kén febr. 7. 14. 21-kén és farsanghétfőn febr. 26-kán adatnak a' társas mulatságok. A' hangászkart Grünfeld Antal ur fogja igazgatni. Bemeneti díj előre váltva a' kavcházi pénztárnál 24 kr. estve 30 kr. pengőben.

Budán 1) a' redut-teremben (mellynek bérlője Nötzl ur, a' színház igazgatója) e' farsangban minden esőtörtökön lesz álorczás táncmulatság; az utolsó febr. 22-kén tartatik. A' hangászkar igazgatását Zöhls ur vállalá magára. Bemeneti díj 48 kr. ezüstben, előre váltva nappal Nötzl urnál, vagy Pesten Cleymann műczukrász urnál (a' váci utzában), Gräffl vasáros urnál a' vízi városban, Gross fűszerész urnál „sárkányhoz“ címzett boltjában, és Haller választó polgár urnál, új Krisztina-fő utzában 331. szám alatti házban, csak 1 ft. 40 kr. váltóban. Mind a' hat álorczás mulatságra az egész bérlet (előre téve) csak 5 váltó forintba kerül egy szemelyre. Bérlekezni lehet jan. 16-ig. — 2) A' „fácán“ című tánczteremben minden kedden tartatnak táncmulatságok 40 pengő kr. bemeneti díj mellett. A' karigazgatást Hersan ur vállalá-el, Ceccopieri ezred karmestere.

DIVAT.

Parisban a' divatos kalapok fekete csipkével 's rózsákkal ékesített fekete bársonból, vagy ékecsiből öltözetek mellé arany csipkével 's arany gyöngyökkel díszített zöld vagy világos veres bársonból; a' fejkötők selyem vagy angol csipkéből készülnek. A' turbanok, 's virágos fejdíszek élénk divatban vannak. Czipők mindenféle színű atlaszból selyemből, moire-ből készülnek bálokra 's látogatásra; topánkák kordovánból, bársonból 's atlaszból, mellyeket oldalvást arany gombokkal vagy gyöngyökkel szorítanak-le. A' bőrtopánkákat finom flanellel bélelik, 's prémbőrrel szegik körül fölsejét. — A' papucok atlaszból, himzett munkából, kasemirből moire-ből szalagokkal szegve készülnek. — Ruhákra gyönyörű selyem, gaze, virágos, és csikos szövetek vétetnek.

Szerkezi Matray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön januarius 11^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET. *)

A' v ö l g y h ö z.

Légy üdvez o völgy,
Te tarka szép vidék;
Feléd sohajtva
Keblem csak értted ég!

Minden, mivel bírsz —
Bájszint visel magán;
Kellem terül-el
Kebled tarkázatán.

Itt illatos fű
Ing, 's ott virágsereg
Diszelg, ezer szín
Bájával töltve-meg.

Virulj, virulj völgy!
'S neveld virágodat,
Mig ismét erre
Veendem útamat.

Hogy azt, ki árnyid
Közt csak nekem virul,
Kitünve bárson
Meződ rózsáibul:

Keblemre tűzzem
Legszébb viragodat,
A' völgyi kis lányt,
Ki társival mulat!

BEÖTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Porcellan készítmények. A' Francziák műipari haladása még is határtalan. Most már porcellanból készítenek asszonyékszereket; u. m. igen csinos mignon-virágokat, mellyeket övcsatokba, karpereczek 's melltükbe foglalnak. Melltűnek egész bokkrétát is használnak porcellanból. Ily nemű készítmények nagy mennyiségben találhatnák Bécsben, Sauerwein 's társainak diszárus raktárakban. Azonban az e' nemben készült ékszerek birodalmunkban is

*) Javítás. — Előbbi számunk költeményének 3-dik sorában „soromat“ szó helyett „soromat“ szónak kellene lenni.

jelesek : a' szépek azonban Lippert és Haase uraknak porcellan gyárából kerülnek, melyeknek rakhelye Bécsben, a' Wollzeile ut-szában, 779-ik szám alatt van. E' gyároknek készítményeiről méltó joggal mondhatni-el, hogy francia ország porcellan-készítményeinek legjelesebbjeivel vetélkedhetnek. Mit műipar 's művészség e' nemben jeleset tehet, itt mind feltalálhatni. A' legszükségesebb evő, kávé 's theás edényektől kezdve a' legpompásabb diszedényekig, itt minden találtatik. Ki e' rakhelyet meglátogatja, a' mondottak igazságáról ön szemével győződhetik-meg, ha az egyes tárgyakat, u. m. a' rendkívül csinos óra-tok, asszonyi íróeszköz, virágedény, levélterhelő, cigarro-tok, gyertyatartó, dombor műü mosdótál, pots à fleurs, flaconokat, dohány szelenczéket 's a' t. megtekinti. Hát még a' pompás csészék, poharak, billikomok, és bámulandó fest-vények 's dús aranyozások! — A' vizsgáló csak azt fájlatja, hogy minden olly nagyszerű, 's a' szem minden pillanatban más valami tárgyra esik, mit a' szemlélő birni ohajtna.

ÉPÍTÉSZET.

Néhány szó a' kandallók iránt.

Azon oknál fogva, hogy az épületekben elrendezett szobák laká-sul szolgáljanak, megkivántatik, hogy fűteni lehessen őket; mi kandallók (camin), vagy pedig közönséges kemenczék által törté-nik. Mivel azonban az utóbbiaknál a' fűtés ollykor belülről eszközöl-tetik, máskor pedig kívülről; ennél fogva azok szél- vagy szellő-kemencze nevezetet nyernek. — Sem Görögöknél sem Romaiaknál nem leheté látni kéményeket az épületeken; ez oknál fogva a' kony-ha-füstnek egyenesen a' czélra hagyott lyukakon, vagy pedig nyi-tott ajtóknál 's ablakoknál kellett kifolynia. Azt vélik ugyan némel-lyek, hogy a' Görögök is ismerték a' kéményeket: azonban a' Gö-rögöknek e' szó iránti kifejezésük, melyet a' fordítók kürtőnek nevez-nek, nem jelentett mást, mint csupán azon nyilást a' födélen, mellyen a' füst kitakarodék. Aristophanesnek hátra maradtott irományaiból tudhatni, hogy ezen nyilást el leheté zárni becsapó födéllel. — Ha a' Romaiak épületein valóban voltak volna kémények, nem érezhetik vala azon alkalmatlanságot, melyet a' füst okozott, 's mellynek kétség kívül fölötte terhesnek kelle lenni. Columella is alig jutha-tott volna azon gondolatra, hogy olly szabályokat hozzon, mellyek-ben kívánja, hogy magasok legyenek a' konyhák azon oknál fogva, nehogy talán a' tüzláng elérvén a' padlászatot, maga az épület is emésztő lángoknak martalékaul essék. Vitruvznak nem volt volna oka azt javasolni, midőn a' szobák diszesítéséről szóll, hogy azon szo-bákban, mellyekben tüzet raknak, jelesül a' téli ebédlő szobákban,

festvények ne függesztessenek falakra, 's a' párkányok laposoknak hagyatván, a' faragványok elmaradjanak. Egyébiránt ismeretes, hogy az atriumok szüntelen tele voltak füsttel, melly oda a' mellékszobából vonult, 's az ott függő ősek képeit befüstölte, honnan is fumosae (füstösök) nevezetet nyertek.

Miket most említünk, alkalmat nyújtanak megvizsgálására, miképp' melegíték-meg szobáikat a' régiek. — Ez kétféleképp' történt-meg, t. i. nap, vagy pedig más mesterséges eszközök által. Azon szobák, mellyek téli lakásul szolgáltak, olly fekvést nyertek, hogy őket a' nap vagy tökélyesen sütheté, vagy pedig más melléktárgyról estek belé a' napsugárok a' visszavetés (reflex) által. A' téli ebédülő szobák délkeleti fekvést nyertek, vagy azon égtájéknak voltak fordítva, hol a' nap télen lealkonyodik, mi által a' szobák egész délután 's estve, mikor t. i. a' Rómiaiak rendszerint vacsoráltak, a' naptól nyertek melegséget. — Plinius néhány szobáról tesz említést mezei palotájában, mellyek a' naptól melegítették-meg igen kellemesen, 's melly érintett szobák Heliocaminus nevezetet nyertek. — Ha a' hajdaniak mesterségesen akarák kimelegíteni szobáikat, e' célra tűz-serpenyőt használtak, mellyet ők parázs-tűzzel töltve állítottak a' szobába. Ezen most érintett serpenyőt vagy a' padlatra helyezék, vagy pedig e' célból készült tűzhelyre, melly caminus nevezetet nyert. — Újabb időkben hasonló négyyszögű tűz-üstöt találtak-fel Herculenum romjaiban.

A' Rómiaiak mesterséges módot is használtak az érintetteken kívül szobáik megmelegítésére, mellyek a' császárság első korában jöttek divatba. A' szobák alatt alkalmaztatott egy Hypocaustum vagy fűtőhely, hol tüzet raktak; ezen alsó szobából, számos cső vezetett a' felső szobákba, hol nyílások voltak, a' mellyekből kifolyt melegség szét terjedett. E' mód által, mellyet ők hihetőleg a' fűdőházaktól kölcsönöztek, a' szobák egyenlő melegséget nyertek a' nélkül, hogy azokba sok füst vonult volna, megemésztetvén a' füst jobbadán a' tűz által. A' hévségnek tetszés szerinti mérséklésüül 's a' befolyó füstnek visszatartóztatásaul csapfedelel alkalmaztak a' csőveknél, mellyeket elzárni 's felnyitni lehetett. A' csőveket ők olykor a' szobák falaiban felvezeték a' felső szobáig, hol a' csőnek hasonlólag volt nyílása, 's így hévléggel tölték-ki a' szobát. Azon szobánál, mellyet fűteni akartak, olykor hypocaustum volt alkalmazva, a' falban pedig egy keskeny nyílás készült, mellyen által a' meleg levegő a' szobákba folyt, 's melly nyílást fel lehete nyitni tetszés szerint, vagy pedig elzárni. — Azon hypocaustumról, mellyet Winkelmann egy tusculanumi villa romjaiban talált-fel néhány szoba alatt alkalmazva, ő következő leírást közöl. — „A' föld alatt

volt néhány kamara, mellyek csak asztal-magasok, 's mindegyik szoba alatt kettő, bejárás vagy ajtó nélkül. Ezeknek sima fedele nagy téglákból volt rakva, 's két oszloptól gyámoltatva, mellyek ismét téglákból mész nélkül tétettek össze csupán agyaggal, nehogy azok a nagy melegség miatt elváljanak egymástól. A földnél négyszögű csövek voltak alkalmazva, mellyek a fél kamara mélységeig lenyultak, 's a szobákban nyílásokat nyertek fölöttek. Illy csövek vezettettek belül a szobák falaiban, mellyek rendszerint a második emeletben nyílásokkal voltak ellátva, mellyeknél egy orozslánfő volt égetett földből. A föld alatt felosztott kamarákhoz keskeny folyosó által lehetett jutni, melly közel két lábnyi széles volt. Négyszögű lyukon öntetett a szén a kamarákba, mi által a csövek meghevülvén, a szobákban melegséget terjesztének-el."

Bár milly alkatú kemenczét akarunk is alkalmazni az épületeknél, feltételeesen szükséges, hogy azoknál elég téres hely legyen elrendezve a befűthetésre, valamint szellőlyuk is, miután egyedül csak a fris levegőnek hozzá juthatása által éghet élénken a tűz. Ha kénytelenek volnánk fülkébe helyezni a kemenczét, ez ne legyen igen mély, nem nyerhetvén ez által a megmelegített levegő elegendő kiterjedést. — A kemenczék ne helyeztessenek soha közel az ajtókhöz 's ablakokhoz, mert csak hamar elvesz a hev levegő ezen nyílásokon a szobákból. Legillőbb hely, mellyet kemenczéknek adhatni, a szoba szögleteinek egyike, átellenében az ablakoknak, vagy pedig a hosszabb szoba-oldalfal közepén. Kellőn diszített szobákban arra ügyeljen az architektus, hogy a kemenczék symetriai állást nyerjenek; azon esetben, ha a szobák nagyok, bennök alkalmazhatni jó sikerrel két kemenczét, ámha csak egyike fűtetik is. — A kemenczék mindenkor szabadon álljanak a szobákban 's teremekben, ne közel a falhoz, mivel ellenkezőleg a legtöbb melegséget a falak szivnák magukba; így tehát csak kevésben részesülnének a szobák, 's a szoba kimelegítése csak rendfölötti tüzelés által eszközölthetnék. A kemenczék helyzetetésénél egyike a feltételeknek az, hogy a tüzelő fával gazdálkodólag, takarékosan bánjunk, 's ehhez képeest a kemenczék akképpen épüljenek, hogy a külső levegő és szellő illőleg érhesse a tüzet, a szivárgás pedig keresztül csaphasson az égő fanyalában. Olly rögtön, mint csak lehetséges, kell a fának megszabadulni az égő anyagtól, hogy t. i. annak elégetése hasznos legyen, mit egyedül csak fris levegőnek oda vezérlése által nyerhetni-el. A kemenczék szélessége a tűz nagyságához irányoztassék, vagy a láng a kemencze-oldalokat egészen érje, 's ezek a magukba szivott levegőt hamar 's könnyen terjesszék-el a szobákban; mi oknál fogva az ércz-kemenczék első-

séggel bírnak a' többihez képest, mellyek azonban vastag öntetűek ne legyenek, mert ez a' hévség terjedését a' szobákban gátolja.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Felszóllítás a' magyar dramai költőkhez. — Mivel mult évi dec. 16-kán a' pesti német színházban „Aurelia“ czim alatt előadott daljátékomra némelleyek azon megjegyzést tevek, hogy mint magyarnak, inkább nemzeti nyelven írott műre kellett volna hangszerzeményt készítnem, ezennel, noha egyébiránt nézetim szerint a' hangszerző, mint költő maga nemében, semmi nemzetiségi különbséget nem ismer-meg, hazája az egész világ levén, magyar hazám iránti forró szeretetemet tetteg is bizonyítani akarólag, tisztelt drama-költészinkeket fölszóllítani vagyek bátor, dalszinműveiknek velem közlésére, azokhoz minden dijkövetelés nélkül hangszerzeményt írni ajálkozván.

BARTAY ANDRÁS — „Aurelia“ hangszerzője.

Nyilatkozás. Értésemre esvén, hogy pesti magyar színészeinknek némelleyikei az e' lapokban megjelent színészeti cikkek írójának engem hirdetnek: ezennel kinyilatkoztatom, hogy eddigelé még csak elmémben sem fordult-meg a' játékszini bírálatoknak közlése, nem hogy még valamelyeket közrebocsátottam volna, mint némelleyek hinni szeretnék. Kedvet kapván azonban a' sok költött hir által, mit eddig nem tettem, ezentul koronként tenni fogom; nem név nélkül ugyan, hanem nevem alatt; és így tölem származott színészeti tudósításoknak csak azokat ismerem-el, mellyek nevem aláírásával közöltetnek.

KISS IVÁN s. k.

Jelentések a' pesti magyar színház igazgatóságától.

1. A' pesti magyar színház igazgatósága a' dramai literatura 's a' magyar színház repertoriuma gyarapítására következő határozatokat teve, mellyek ezennel a' két magyar haza íróival közöltetnek.

1.) Minden új eredeti szindarab, melly a' pesti szinpadon leendő előadás végett nyujtatik-be az igazgatóhoz, egy e' végre kinevezett választmány által szigorúan megvizsgáltatván, ha hatást ígér, előadása meghatároztatik, 's ekkor az író az előadási tiszta haszonból egy egész bevételt nyer, illy felosztással: Az első előadásból $\frac{1}{5}$, a' másodikból $\frac{2}{5}$, a' harmadikból ismét $\frac{2}{5}$ része fizettetik-ki a' tiszta haszonnak.

2.) Bérletszünettel adassék-e az elfogadott darab vagy ne, különösen fog elhatároztatni minden különös esetekben.

3.) Világszerte elismert remek művek (millyen péld. Lear, Romeo) classicaí fordítása fél bevétellel jutalmaztatik, azon renddel, mint az eredetiek.

4.) Ha az előadott eredeti szinmű első előadáskor megbukik, az többé elő nem adathatván, az író természetesen csak az $\frac{1}{5}$ nyeri: de ezt minden esetre.

5.) Új operák muzsikája hasonló díjjal jutalmaztatik, mint az eredeti szinművéké; textusának juralma minden egyes esetben különösen fog elhatároztatni.

6.) Az úgy nevezett parodiák, énekes bohózatok 'stb. írója szinte egy egész bevétellel fog megjutalmaztatni, azon rendben, mint az eredeti szinmű-

vek. A' muzsika-szerző jutalma illy műveknél minden egyes esetben különösen fog elhatározatni.

7.) Az eljátszott színművek tulajdoni joga minden esetre az íróé marad, azaz: az író kinyomathatja, vagy eladhatja szabadon, mint neki tetszik: de csak miután a' jutalom-előadások ideje eltelt. Ha előbb nyomatja-ki, elveszítí a' fent kijelelt díjat; de más részről az igazgatóság is kötelezi magát, hogy a' három előadást egy éven túl nem fogja halasztani.

8.) A' fenn kitett módon megjutalmazott színműnek előadhatási jogát veendimeg a' pesti magyar színház igazgatósága a' szerzőktől.

II. Tapasztalván a' pesti magyar színház igazgatósága azt, hogy mind honi, mind külföldi hírlapok gyakran igen fonák és alaptalan híreket közlenek a' magyar színház felől, ezennel kinyilatkoztatja, hogy hiteles tudósításoknak csak azokat ismeri-el és akarja tekintetni, mellyek a' hírlapokban a' színház igazgatójának neve aláírásával közöltetnek.

Pest, december 28-kán 1837.

BAJZA JÓZSEF m. k.,
igazgató

PESTEN jan. 3-kán „királyi parancs“ vig játék 3 fvsban (Töpfer munkája. Láng Ádám fordítása) hozatott színre. Szilágyi ur (király) és Szentpétery ur (Wendel) szorgalmas játszásuk mellett hiv karakterrajzoló is voltak; Bartha ur (Lindenek) azonban, ki a' harcok fiját különben jól alakította volna, akadozásával sokat levont játéka érdeméből. Szerdahelyi ur (Defolli) tetszett. Kovácsné assz. (Ordinata), mint illyen nemű szerepekben mindig, tökélyesen játszék. Nézők igen kevesen. — 4-kén bérletszűnéssel „Norma“ ismételtetett. Schodelné asszony még illy érzéssel, illy bájjal e' szerepben nem énekelt, mint ma. Több izbeli zajos tapsokkal párosult előhivatásai valódi diadalul szolgáltak neki. E' szerepben a' hirdetés szerint utószor lépett-fel. Éder Luiza (Adalgisa) hangja ma szokatlanul gyenge, élénktelen 's tűz nélküli volt; ellenben e' szerepben olly pontosan 's egybehangzólag, mint ma, őt még nem hallottuk. A' kardalok ismét nem voltak hibátlanok. Erkel ur (Szever) ma bátrabb vala, 's kivált első felvonás elején hibátlan. Udvarhelyi ur (Oroveso) ismét szokott jelességgel éneklé a' fő druidát. Norma előadására nézve még ezen eszrevételünk 's rávivőleg kérdésünk van: hogyan esik, hogy az utóso felvonásban, midőn Oroveso „hős barátához“ szóll, nem katonák, mint a' német színpadon, hanem csupán druidapapok állanak előtte, kik csakugyan maguk éneklék is el a' vitezek számára irtt egész kardalt? — Jan. 6-kán Bellini „ismeretlen nője (Szerdahelyi fordítása szerint) egészen, az az: 2 fvsban jött színre. Csak annak tulajdoníthatjuk a' színteremnek egészen be nem töltét nézőkkel, hogy a' legutóbbi mutatvány is bérletszűnéssel (és így egymás után két bérletszűnés) adatott: egyebíránt még is igen nagy számú volt a' publicum, melly valóban kitünő lelkesedéssel tisztelé Schodelné assz. (Alaide) minden jelenetét 's lelépétét, mit az igen zajos előhivatások is bizonyítanak. Ki Sch. asszonyt e' szerepben nem hallotta, a' legbájlóbb műeleménytől fosztatik-meg: őt e' szerepben látni, ama finom tanulmányt, melly játékából kitünik, ama gyönyörű általa alakított képeket, mellyek őt mintegy dicsőülés nemtőjévé emelik, az indulatok festéseit, arnyeklatait, kifejezését, mellyeket mind mozdulataiban mind éneklésében kiömleszt — csudálhatni — valóban egy a' legkellemesebb 's elragadtatóbb színészeti gyönyörök közül. Közönségünk, melly operáinkat látó-

gatja, mind inkább kezdi e' nagy művésznét érteni, 's azon kitünő jelességeket benne csudálni, mellyeknek árnyékát sem lelheti másokban. De valamint őt a' dalszínészeti világ egyik rendkívüli tüneményének tartjuk: éppen olly megbecsülhetlen kincsévé nevezzük magyar színpadunknak, 's méltán ohajtánók, vajha örökké az maradna. — Különös dicsérettel kell még ma neveznünk Éder Luiza k. a. t. is, ki Isoletta szerepében szép szorgalmat bizonyítja; 2-dik felvonási nagy ariája után zajosan tapsolatott elő. A' vadászok kardalja hasonlólag nagy tetszéssel fogadtatván, ismételtetett. Átalján véve mondhatni, hogy e' nehéz opera, muzsikai tekintetben, egy két apróságot és hiányos helyet nem emlitve, szerencsésen sikerült, és zsenge intézetünkre nézve meglepő. — 7-kén „tündérvilági leány“ némelly czélszerű változtatásokkal adatott. Az ifjúság szerepét ma Éder Luiza játszá, 's noha benne sem találtuk fel az élénk, virgoncz, mozgékony, minden iránt elfogulatlan gyermeket, de sikerült énekével e' hiányokat némileg még is kipótlá. Szígligeti ur (Irigység) igen híven fogá-fel szerepe beljegyét. A' hamvszedő dalában ma ismét hallottuk a' multkori varjút; de mivel közönségünk a' varjú-krárogásnak nem barátja, azt lepisszegeté. Azonban e' jeles költésének, kiben Cserei Farkas Andrást feléledni látja, örvendhet a' haza. Mai előadáson a' disztimények 's gépelyzetek is pontosabban sikerültek. Nézök a' karzaton számosan, földszint 's páholyokban gyéren. — 8-kán Dobrovsky német dalszínész felvonások között két dalt énekelt, miről máskor.

KOLOSVÁRATT télelő hó 14-kén a' „vallomások“ vig ját. hozatott színre. Az előadás, valamint más illy vigjátékokban is, elégyültségig sikerült. — 16-kán „korona és vérpad“ adatott (Dumastól. Fordította Jakab István.) E' darab egy a' legczélszerűbb színművek közül. A' lenge fejdelennek fontolatlan 's kegyetlen önkénye; a' rangkórság és fényvágynak fokkonkénti emelkedése 's megbukása, a' hű férj elkietlenülése — olly tárgyak, mellyek illy remekül festve, mint a' jelen műben, lehetlen, hogy hatást ne tegyenek. Latabár (VIII-dik Henrik) magában már elég lenge; de méltóság, önkény 's kegyetlenség ritkán valónak benne láthatók. Latabár urnak — mit maga is, mint hisszük, elismer — illy nemű szerepekre nincs hivatása; ő csak könnyelmű, divatszzerű ifjat képezhet híven; magasabb szerepek beljegyének felfogásában szerencsétlen. Mért hát még is e' vállalat? Önhittség, vagy személyek szüke? Az első esetben megrovást érdemlene, az utóbbiban megengedhető a' hiba. Széppatak y Johanna (Houward Katalin) az első felvonásban, midőn mint egyszerű szende hölgynek bájjal kellett volna szétömlenie, az ártatlanul zengő hang szükében is hiányos személyesítő volt; azonban a' rangkórság 's negédszülte ábrándozások festése benne szerencsés személyesítőt találtak. Nem így a' megbukott hiú remény rebegései, a' hű férjnek fel-feltünő emléke, a' fájdalomak; itt már Johanna ismét hűtelen képező volt. Hetényi ur (Ethelwood) kielégítőleg játszott. Nem hallgathatjuk-el azonban a' felett észrevételünket, hogy midőn a' legfelsőbb fokra hágott indulatot akarja festeni, ezt kiállhatlan orr-hangon teszi. Király csekély szerepében is jeles volt. A' késések 's több efféle, mint máskor, ma is gyakoriak voltak. Fájdalommal kell emlitenünk, hogy a' karzatról leköltözött csendzavaró zsinat a' földszínen akar meghonosodni. — 17-kén „fekete asszony“ vig dalos játék hozatott színre, mellyben a' játék becsét Latabár, Kecskés, Hetényi, Andrásy, Lipcei Klára és Ballay Maria szorgalmas játékaik nagyon emelék. Nézök igen kevesen.

KASSÁN dec. 17 kén „Parlagi Jancsi“ mulatságos vig játék 4 szakaszban (Voss után fordította Kovacsóczy) nyitá-meg a' 3-dik bérletet, 's kellemes estét szerzett. L e n d v a y a' czimszerepben valódi művész volt, és a' szó legteljesh értelmében remekelt. A' közönség elégtelenségét jelét zajos tapsokkal 's kétszeri előhivatással nyilváníta. K o m á r o m y (Vidor) jeles játéka-ért a' 3 dik fvnás végén előhivatott H u b e n a y n é (Rózsai) kedves jelenet vala, és játék végén kitapsoltatott. A' kisebb szerepekben díszlettel emlitendők még P á l y n é (Széppatakiné), S z i l á g y i (Lepkényi) és E r d ő s n é (Galambosiné). H a s l i n y i n é (Lóra) olly gyengén beszélt, hogy alig lehetett érteni. H a n u s ó c z k y L u i z a (Janka), ha a' színpadon szerencsét akar tenni, hangosabb beszédjéhez több tüzzel párosított játékot is csatoljon. Nézők számosan. A' 3-dik bérletben adandó játékok előre hirdetvék, 's nehányat kivéve mind jó színművek ugyan (különösen jól adatva), de változtatott új daraboknak, m i t a' czédulán áll, még sem lehet őket nevezni; mert közülök egyedül csak „a' király Ludason“ kitűnő figyelemre méltó. Az igazgatóság fáradhatlan szorgalmától azonban minden szépet 's jót lehet remélni.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

TÁNCZ.

P e s t e n a z a s s z o n y i e g y e s ű l e t á l t a l j a n . 7 - k é n a' v á r o s i r e d u t t e r e m b e n a d a t o t t á l o r c z á s t á n c z m u l t a s á g o t s z é p s z á m ű k ö z ö n s é g l á t o g a t á m e g , u g y h o g y a z t a' n é p e s e b b e k k ö z é l e h e t s z á m í t a n i . K ö z ö n s é g e s é s z r e v é t e l v o l t a z o n b a n , h o g y é p p e n a' j ó t é k o n y ' s n e m e s k e b l ű a s s z o n y i e g y e s ű l e t b á l j á r a a' f é r j f i a k n a g y s z á m á h o z k é p p e s t c e k é l y s z á m m a l j e l e n t - m e g a' n ö n e m , m e l l y u t ó b b i n a k a z o n b a n f ő d i s z é t t e t t e a' j e l e n v o l t p e s t i f ő u r a s á g o k n a k f é n y e s k ö r e . A z é k e s e b b n ö n e m r u h á z a t j a i k ö z t k i t ű n ő s z á m ű v o l t a' v i r á g o s é s e g y - s z i n ű s e l y e m é s a t l a s z , k ö n n y ű s z ö v e t ű v á l l k e n d ő k k e l ; g y ö n g y ö k k e l é s a r a n y l á n c z o k k a l a' n y a k k ö r ű l ; a' f e j e n , v i r á g o n k i v ű l , s e m m i é k s z e r . Á t a l j á n v é v e n e m t a p a s z t a l t u n k f é n y ű z é s t g y ö n g y b e n , a r a n y b a n , ' s r e n d k i v ű l i t u l s á g o s d r á g a s á g ű r u h á k b a n . Á l o r c z á s m e g l e h e t ő s s z á m m a l v o l t l á t h a t ó ; d e f é r j f i a k k e v e s e n . E z u t ó b b i a k k ö z t k i t ű n ő v o l t a z e g y i k , k i n e k r u h á z a t j a c s u p a n y o m t a t o t t s z i n i ' s m á s e g y é b h i r d e t m é n y e k k e l v o l t b e b o r i t v a ; m i , á m b á r m a g á b a n s a j á t s á g o s , d e n e m i g e n i z l e t e s g o n d o l a t v a l a . É j f é l k o r t ö r t é n t a' k i s e b b t e r e m b e n , k é t ű v e g a l m á r i o m b a n l á t h a t ó , i g e n c s i n o s m i n d e n f é l e t á r g y a k n a k s o r s h u z á s a . — A' h a n g á s z k a r Z ö h l s u r k o r m á n y a a l a t t j ó v o l t . A z e l ő a d a t o t t t á n c z - z e n é k v o l t a k : 1) L a n n e r n a k „ H y m e n i n n e p e “ — „ A m o r s z á r n y a i “ — „ t a v a s z i v i r á g o k “ c z i m ű k e r i n g ő j e i . — 2) S t r a u s s n a k „ b a n k e t t “ k e r i n g ő j e i . — 3) M o r e l l y n a k „ h a r c z j á t é k i “ ' s „ á l d o m á s “ k e r i n g ő j e i , é s „ v i h a r - ' s c a c h u c h a - g a l o p p j a . “ — 4) G . G - a „ n é g y v é r a l k a t “ k e r i n g ő j e i . — 5) Z ö h l s - n e k „ b a r á t s á g “ — é s „ E l i z a “ k e r i n g ő j e i .

D I V A T .

2-dik divatkép (Parisból). — Tánczvigalmi és társalgási öltözetek: krep-ruha csipkés duzzanyokkal (bouffant), 's hasonló ezéna-csipke-körzeménnyel. — Bécsi divat jan. 4-kén: fehér himzett ruha rövid uszalylyal, fátýollal, és Bertha-gallérral.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

KASSÁN dec. 17 kén „Parlagi Jancsi“ mulatságos vig játék 4 szakaszban (Voss után fordította Kovacsóczy) nyitá-meg a' 3-dik bérletet, 's kellemes estét szerzett. L e n d v a y a' czimszerepben valódi művész volt, és a' szó legteljesh értelmében remekelt. A' közönség elégtelenségének jelét zajos tapsokkal 's kétszeri előhivatással nyilvánítá. K o m á r o m y (Vidor) jeles játékáért a' 3 dik fvnás végén előhivatott H u b e n a y n é (Rózsi) kedves jelenet vala, és játék végén kitapsolatott. A' kisebb szerepekben dicsérettel említendők még P á l y n é (Széppatakiné), S z i l á g y i (Lepkényi) és E r d ő s n é (Galambosiné). H a s l i n y i n é (Lóra) olly gyengén beszélt, hogy alig lehetett érteni. H a n u s ó c z k y L u i z a (Janka), ha a' szinpadon szerencsét akar tenni, hangosabb beszédjéhez több tüzzel párosított játékot is csatoljon. Nézök számosan. A' 3-dik bérletben adandó játékok előre hirdetvék, 's nehányat kivéve mind jó színművek ugyan (különösen jól adatva), de válogatott új daraboknak, mi t a' czédulán áll, még sem lehet őket nevezni; mert közülök egyedül csak „a' király Ludason“ kitünő figyelemre méltó. Az igazgatóság fáradhatlan szorgalmától azonban minden szépet 's jót lehet remélni.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

TÁNCZ.

P e s t e n a z a s s z o n y i e g y e s ű l e t á l t a l j a n . 7 - k é n a ' v á r o s i r e d u t e r e m b e n a d a t o t t á l o r c z á s t á n c z m u l t a s á g o t s z é p s z á m ű k ö z ö n s é g l á t o g a t á m e g , u g y h o g y a z t a ' n é p e s e b b e k k ö z é l e h e t s z á m í t a n i . K ö z ö n s é g e s é s z r e v é t e l v o l t a z o n b a n , h o g y é p p e n a ' j ó t é k o n y ' s n e m e s k e b l ű a s s z o n y i e g y e s ű l e t b á l j á r a a ' f é r j f i a k n a g y s z á m á h o z k é p p e s t c s e k é l y s z á m m a l j e l e n t - m e g a ' n ö n e m , m e l l y u t ó b b i n a k a z o n b a n f ő d i s z t e t t e a ' j e l e n v o t p e s t i f ő u r a s á g o k n a k f é n y e s k ö r e . A z é k e s e b b n ö n e m r u h á z a t j a i k ö z t t k i t ű n ő s z á m ű v o l t a ' v i r á g o s é s e g y - s z i n ű s e l y e m é s a t l a s z , k ö n n y ű s z ö v e t ű v á l l k e n d ő k k e l ; g y ö n g y ö k k e l é s a r a n y l á n c z o k k a l a ' n y a k k ö r ű l ; a ' f e j e n , v i r á g o n k i v ű l , s e m m i é k s z e r . Á t a l j á n v e v e n e m t a p a s z t a l t u n k f é n y ű z é s t g y ö n g y b e n , a r a n y b a n , ' s r e n d k i v ű l i t u l s á g o s d r á g a s á g ű r u h á k b a n . Á l o r c z á s m e g l e h e t ő s s z á m m a l v o l t l á t h a t ó ; d e f é r j f i a k k e v e s e n . E z u t ó b b i a k k ö z t t k i t ű n ő v o l t a z e g y i k , k i n e k r u h á z a t j a c s u p a n y o m t a t o t t s z i n i ' s m á s e g y é b h i r d e t m é n y e k k e l v o l t b e b o r i t v a ; m i , á m b á r m a g á b a n s a j á t s á g o s , d e n e m i g e n i z l e t e s g o n d o l a t v a l a . É j f é l k o r t ö r t é n t a ' k i s e b b t e r e m b e n , k é t ű v e g a l m á r i o m b a n l á t h a t ó , i g e n c s i n o s m i n d e n f é l e t á r g y a k n a k s o r s - h u z á s a . — A ' h a n g á s z k a r Z ö h l s u r k o r m á n y a a l a t t j ó v o l t . A z e l ő a d a t o t t t á n c z - z e n é k v o l t a k : 1) L a n n e r n a k „ H y m e n i n n e p e “ — „ A m o r s z á r n y a i “ — „ t a v a s z i v i r á g o k “ c z i m ű k e r i n g ő j e i . — 2) S t r a u s s n a k „ b a n k e t t “ k e r i n g ő j e i . — 3) M o r e l l y n a k „ h a r c z j á t é k i “ ' s „ á l d o m á s “ k e r i n g ő j e i , é s „ v i h a r - ' s c a c h u c h a - g a l o p p j a . “ — 4) G . G - a „ n é g y v é r a l k a t “ k e r i n g ő j e i . — 5) Z ö h l s - n e k „ b a r á t s á g “ — é s „ E l i z a “ k e r i n g ő j e i .

DIVAT.

2-dik divatkép (Parisból). — Tánczvigalmi és társalgási öltözetek: krep-ruha csipkés duzzanyokkal (bouffant), 's hasonló czérna-csipke-körzeménnyel. — Bécsi divat jan. 4-kén: fehér himzett ruha rövid uszalylyal, fátyollal, és Bertha-gallérral.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap januarius 14^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

A M O R.

(Buchanan után).

„Szárnyas gyermek, ki az!“
 „Amor.“ — „Nemzője ki!“
 „Kaczér szemek csillagzati.“
 „Lakása hol lehet!“
 „A' tiszta mell' 's kebel körén.“
 „Dajkája ki!“
 „Szerénykedő szűz kelleme.“
 „Mi tartja fogva őt!“
 „Édesgetés és külkecek.“
 Kiktől nyér untig hódolást!“
 „A' lebkedők, henyék, a' fényűzők,
 És gazdagok körötte hajlanak.“
 „Mért szeret nyilazni sziveket!“
 „Mert ingerült, 's reményli, szívet nyér.“
 „Enyészettől remeg?“ — „Nem“ — „És miért!“
 „Bár mennyiszor enyészék-el,
 Talál uj élőben helyet.“

S. Patakról GEGUS DÁNIEL.

SZORGALOM.

Czukor-torony. — Schauffer K. F. lipesei czukrász a „napilap“ című hirlapban közhírré tette, hogy mult karácsonra 17 süveg legfinomabb czukorból egy művet készít, az az, a' sz. István tornyát 67-szer kisebbre vett alakban, melly 7 láb magas, egy mázsa nehézségű leend. E' czukortorony legszorossabb arithmetikai 's architektonikai kiszámítás szerint készült. A' hirdetés mellé még e' jegyzék van toldva: ha a' bécsi sz. István tornya czukorból készül vala, 33 millio 's 83.030 font czukor volt volna hozzá szükséges. Schauffer ur azonban elfeledé kiszámítani, mennyi fekete kávé lehetne a' világtenger csészéjében e' czukor-tömeeggel megédesíteni.

Szörnyű vaskatlanok. Mult hetekben Brüsszelen két iszonyú terhes szekér ment keresztül, mellyeknek mindegyikébe husz ló volt fogva. E' szekerek Szeraingban készült két bámulatos nagyságú vas katlant vittek, mellyek százezer fontnál többet nyomnak. Minthogy 50 év óta illy hallatlan teher tengelyeken nem szállítaték, e' célra különös szekereket kelle készíteni, mellyeken a' katla-

nek Antverpbe szállítottak, honnét hajón fognak Havrebe vitetni, hol azon most készülő gőzösen foglalandnak helyet, melly a' Havre 's Lizboa közötti közlekedésre van határozva.

ÉPÍTÉSZET.

Néhány szó a' kandallók iránt.

(Vége.)

A' megmelegített levegő ne hagyja-el igen hamar a' kemenczét, 's ne folyják-ki rögtön a' kéménybe. Ez okból szükséges a' kemenczékben emelkedő füstöt letartóztatni, mit tüzcsatornák által eszközölhetni, 's mellyekben mind addig vezethetni a' meleg levegőt és füstöt, míg az csak kevés melegséggel jut a' kéménybe. A' tüzcsatornák azonban igen keskenyek ne legyenek, nehogy általok gátoltassék a' légfolyás, főleg, ha azok fölötte kormosak; szükséges ezentúl azoknak egymástól szabadon elválasztása, hogy így azután mindenütt eloszthassák a' szobákban a' melegséget. — A' kemenczékben égő tüz közel legyen a' padlathoz, mert a' megmelegült levegő mindig a' szoba felső téreibe vonul, 's így a' szoba mindig melegebb a' plafond mellett, hogy sem a' padlatnál. Ez oknál fogva a' kemenczék alacsony lábakat kapjanak, végre olly alkatot nyerjenek, melly által nevelszik külső lapjok; így tehát keskeny, hosszú kemenczék a' legcélszerűbb formák fakimélésre nézve. Szükséges a' füstnek folyásánál a' kemenczéből arra figyelni, hogy a' hideg 's egyszersmind nehéz levegő a' kéményekben ne gátolja felszállásában a' meleg, rugalmas, 's füsttel vegyes kemencze-levegőt, mi által, mint azt belátni nem nehéz, neveltetnék a' füst, hibázván a' kéményben a' szellő, 's így lenyomván a' súlyos hideg levegő a' könnyebbet, a' füst újra visszavonulna az épületben,

Ujabb időben a' közönséges szoba-kemencze-fűtés helyébe divatba jött a' légfűtés, melly nem egyéb, mint kimelegítése a' szobáknak 's teremeknek meleg levegővel, melly 8''—12''—15'' széles csatornában vezetette, foly a' kimelegítendő hajlékokba, 's melly nyílások ollykor csinos ércz-fedelkével vagy ajtókkal ellátvák a' meleg 's hideg levegőnek bebocsáthatása 's közösülése végett. E' légfűtés, chemiai elvek szerint, a' levegő súlyegyenének háborgatása által történik, keringésbe hoztván a' bezárt levegő a' szobákban 's más egyéb hajlékokban. E' fűtésnek elsősége van a' többiéhez képest, kipótoltatván a' levegő-hiány fris hideg levegőnek befolyása által a' fülő kamarából, 's általa eszközöltetvén szünet nélküli vegyülése a' hideg levegőnek a' már megmelegedettel. — Ha már könnyen belátja is kiki egy részről azt, hogy egyenlő foknyi melegség a' szobákban, mit bizonyít az ott felállított hévmérő, fő-

lőtte hasznos az egészségre nézve, a' mindennapi tapasztalásból tudván, hogy közönséges fűtés-módunknál kemenczékkel, egy időben lábunk fázik, midőn éppen fejünk szédelg a' szobahévségtől; más részről meg kell hagyni 's elismerni azt is, hogy ezen fűtés-mód sok kényelmet szerez, szükség nem lévén kemenczékre a' szobákban, mellyeknek beosztása nem ritkán sok akadályt 's rendetlenséget szül — csupán már egyetlen egy, vagy a' szükséghez 's épület terjedtségéhez képest néhány illőleg alkalmazott öntött vagy pedig vert vasból álló kemenczék által nemcsak egy két lakszobát 's teremtet, hanem több emeleti egész épületet is tűzveszély miatti aggodás nélkül lehet fűtetni.

NOVÁK DÁNIEL.

RÉGISÉG.

Szombathelyi sarcophag.

(Rajzzal együtt.)

Szombathelyen (Vas vármegyében), a' romai régiségek e' ki-merithetlen kincsgödéréből, ismét egy roppant terhű kő koporsót ástak-ki. Találtatott közel a' postaházhoz egy szántóföldön, mellynek birtokosa ottani szürszabó K o s á n y i. A' romai vésőnek ezen igen jeles műdarabja először is nagyságával bámulást, azután pedig faragványával igen kellemes látást gerjeszt. A' régiségek kedvelői számára annak hiv rajzát közöljük addig is, míg a' tárgyat magát Pesten a' nemzeti museumban, hova a' püspöki-város lelkes tanácsa szánta, 's melly célra azt magáévá is tette, közelebbi vizsgálatják. A' sarcophag egész hossza 7 láb lehet 's egészen ép állapotban van; de födele hijával. Anyaga ősi mésznek (Urkalk) látszik lenni; bátor ugyan ezen kőnemből faragott 's a' püspöki várudvarban felállított, most is látható Minerva szobrát néhai tudós Schönvisner fehér márványnak tartja. *) A' sarcophagnak azon rövidebb oldalai, mellyek a' halottnak fejével 's lábával ellenesek, nagy csinnal készült de egészen megegyező faragványt mutatnak, u. m. közepén látszik egy crater (nagy billikom), mellyből két egymást keresztbe szegő venyige felfelé fut, 's egy vizirányosan helyezett karón (talán Thyrsuson) kigyózdva egymástul elágazik — felül levelekkel, alul pedig levelek 's szőlőfürtökkel változva a' venyigék által képzett alsó iveken két két egymás felé induló madárkával. A' crater mellett jobbról 's balról valamely négy lábú állat, nyakövvvel, tátott torokkal, 's hátra fordított fővel ül; melly által nemét meghatározni csak akkor lehetne bajjal járó, ha azt a' szőlőfürt 's billikom,

*) Antiquitatum et Historiae Sabariensis ab origine usque ad praesens tempus libri novem. Studio et opera Stephani Schönvisner etc. Pestini 1791. pag. 60.

ugy mint Bacchus tulajdonai, nem hirdetnék ugyan azon istenség korbáját vonó figyiseknek. A' crater felett függőlegesen a' karó, 's azon keresztül futó venyigék által képzett háromszögben egy bagolyfő. A' sarcophag hosszabb oldalai közül egyik, mellyet rajzunkon nem láthatni, minden díszítmény nélkül van, és sima; ellenben, mellyet az olvasó lát, nem kisebb figyelemre méltó az előbb leírtánál. Ezen oldal három mezőre van felosztva. A' két szélsőben a' halál nemtője képeztetik egy talapzaton állva kipányvázott denevér szárnyakkal; nyaka körül zsinegen karikát, az örökség képét, kezeiben az eloltandó szövétneket hordozva. Végre ezek között a' legterjedelmesebb mező mutatkozik, melly a' művész által bizonyosan arra volt szánva, hogy rövid de határozott írásmóddal (stylo lapidari) a' hamvaiban porlónak nevét regélje-el az utókornak. De sajnos! — Illy felírás nincsen; 's hogy left volna, nyomára sem találni — hihetőleg födelén sem volt, ugymint a' mi szokás ellen volna; de hogy födele a' sarcophagnak volt, melly annak alsó részével csinosságára nézve arányban állott, arról kételkedni sem lehet; mert egy arasznyi hosszú vas, két végével a' kőbe eresztve, 's ólommal beöntve egy zárneműre mutat. Ha már figyelembe vétetik, hogy az egész sarcophagon még csak egy betűnyi felírást sem lehetni (hogy pedig ez födelén volt volna, az eddigelé vizsgált illy nemű tárgyak sem igenlenék), részemről azt merem következtetni: hogy ezen sarcophagban holt test nem is volt eltakaritva, hanem valamelly művész által csak előre készítettett, ugy hogy valakinek örökősei által a' szükséges felírás, rendelkezésük szerint, bevésettesék. Ez minthogy több írás nélküli sirkövek is fedeztettek már fel a' külföldön, mellyekről hasonló az ítélet, hogy t. i. senki sirhantját nem mutatták, a' régiség-buvárok előtt talán éppen nem mérészegről vádolható következtetésem; annál is inkább, mivel a' Romaiak halottjaik iránt mutatott gyengéd figyelmökrül mintegy fel sem tehető, hogy illy ércz terhű és szembe szökő ügyességgel készült gyászalkotmány minden felírás nélkül maradhatott volna.

PÁUR.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 8-kán „a' két özevgy“ élénkebben adatott, mint először. Ezt „a' gyámság“ (vig játék 2 fvsban; Gerle és Horn után németből fordítá Ecsedy Gyula, a' magyar tudós-társaság költségén) követé. László ur (Morgenstern), ha élénk játékát fesztelenebb könnyűséggel vinné, kétszeres erdekü leendne előadása. Azonban vele elégtelnek valánk, 's ez észrevételünket csak jövőre ajánlanók elfogadhatónak. Egressy Gábor ur (Julius) játéka hibátlan volt. Megyeri ur (Brand Ádám), mint to. zalak, classikainak mondható; de beszédje módjával megbarátko. ni nem tudunk. Szent-

péte ry ur (Brand Tamás) illyes szerepekben megható, hibátlan festvényhez hasonlít, mit mindannyiszor elragadtatva nézünk. Felvonások között D o b r o w s z k y ur, a' frankfurti szabad városi színház tagja, mint vendég, a' „szevillai borbély-ból“ Almaviva magánydalát olasz nyelven, 's „Norma-ból“ Szever magánydalát mag y a r nyelven éneklé E' művésznek szép, magas, hajlékony, csengő tenor hangja, szabad mozdulatai, csinos színi termete van, a' magyar szónak nagyobb részét meglehetősen tisztasággal ejti-ki, 's így a' nyelvet könnyen magáévá tehetné. Zajos tapsok 's ismételt hivatással tisztelé számra kevés közönségünk e' jeles dalnokot. Ha színházunk őt (az az, magyarul megtanulót) 's a' jeles művész Schodelnét magáénak mondhatná, daljátékaink a' fénypolcznak nagy fokára emelkednének; mert ezeknek példáján tanulva színészeink is nagyobb kedvet nyernének az ének 's muzsika szabályos megtanulására. D. urnak leginkább sikerült Szever dala. — 9-kén „XII-dik Károly Rügen szigetén“ kerekdeden, egybevágólag adatott. Nézők kevesen. — 10-kén „Szapáry Péter“ hozatott színre. B a r t h a ur (Hamsa bég) némelly nyelvbotlásokat, a' szó értelmével ellenkezőleg szavalt helyeket kivéve, igen jól; B a r t h á n é (Zulima) iparral 's élénken játszott. F á n c s y ur a' czimszerepben jeleskedett. L a b o r f a l v i R. k. a. (Ilka) néha igen sebesen beszélt, 's ez által a' szavakra nyomandó szükséges súlyt gyakran elhagyá. Nézők a' karzaton számosan, más helyeken igen kevesen.

KOLOSVÁRATT télelő hó 21-én „Norma“ ismételtetett. L i p c s e y K l á r á t Norma szerepében most harmadszor láttuk, de mindannyiszor jelesnek is. Dalszerepekben ő honn van a' színen; valami sajátságos kedvességet látunk illyenkor rajta előmleni. Dalában az olvadó légység, szivindító elérzékenyülés megható mély. B a l l a y M a r i a (Adalgisa) szép hangjegy-ismerettel látszik bírni; hang-fordulatait mesterileg tudja szabályozni, de kedvesség, légység 's teliség nincs benne. L a t a b á r (Szever), ha több izbeli heveskedéseit elhaltatjuk, tűrhetőleg; némelly magasabb hangjain azonban szerfeletti erőtetés tűn-fel. Dicsérettel említendők még a' derek kardalnokok is, kik összehangzó énekükkel a' darab becsét mindig igen emelik. V. J.

KASSÁN dec. 19-kén „nagy világ divatja“ vigjáték 4 fvsban (Töpfer műve. Komlóssy forditmánya) jól adatott. Említésre méltóbbak S z ö k e (Világosváry). H u b e n a y n é (Luiza), kinek mai játéka valóban művészi volt; T ó t h (Váry) Komlóssy n é (Paulina) és S z i l á g y i (Károly). K o m á r o m y (Sportula) tulságoskodott. H u b e n a y (Miklós) nem rontott ugyan, de szerep-vitelén némi kedvetlenség vonult-el. Nézők kevesen — 21-kén „Fra Diavolo“ daljáték 3 fvsban (Muzsikáját szerzé Auber, fordítá Szerdahelyi) rendez bérlet-szünettel kevés néző előtt adatott. L e n d v a y a' czimszerepben iparral, mint szintén T ó t h n é (Zerlina) is, szép reményt nyújtó szorgalommal működtek. H u b e n a y (Lord Kockburn) igen is komoly, játéka azonban kimért, helyes volt. P á l y n é (Pamelaj) igen izetesen öltözködött. P á l y n a k (Lorenzo) encklése szabályos 's kellemes volt ugyan; játéka azonban hideg, tűz nélküli. H a s l i n y i (Matheo) tetszett. B e n z a (Beppo) és K o m á r o m y (Giacomo) megneveltettek és megtapsoltattak. A' kardalnokok énekesét készületlenség bélyegzé. Bizton remeljük azonban, hogy e' kedvelt daljátékaak másodszori adatása sikeresebb leend. Az ünnepek más napjára „király Ludason“ volt kijelelve; mellyben F a r k a s J ó z s e f vendégépp' lépett-fel.

GYÖNGYÖSÖN dec. 16-kán „Guelpho“ színműben K ö s z e g h y a' czimszerepet mesterileg képezé. Mutatvány közben 's végén előtapsoltatott. — 17-kén „Domi“ bohózatban Boldizsár (majom) bámulásig ügyeskedék, miért minden szakasz és a' mutatvány végén előhivatásban részesült. Balla (Pongrácz) mulattatott. — 19-kén „Néma menyasszony“ vig játékban Balla (sipcsináló) volt a' legkitünőbb. — 20-kán „Átok“ — T ö t h Lőrincz eredeti műve K ö s z e g h y jutalmára adatott, ki az őrzöngö aggnak szerepében, mint értelmes színész, munkálkodott. Balláné (Emma), kivált őrzöngö jeleneteiben keblet rázólag művészkedék. Szakaszok közt's előadás végén mindketten zajos tapsokkal tiszteltettek. Balla Marinak nemzeti magánytáncza tetszett. — 21-kén „bagoly-tükő“ bohózat jól sikerült. — 23-kán „generál 's közkatona“ vig játék, F ü l ö p n é részére, jól adatott. Fülöpné (Marsca) magánydalát kitünőleg éneklé. Egri (Farkas) jól játszék, de táncza leginkább fűszerezé az előadást. — 24-kén „Zia, tündér herczegnő“ jött színpadra. — 25-kén „vasálorczás“ Balláné jutalmaul adatván, a' czimszerepben Balla, Balláné pedig, mint Mari jelesen működvén, több izbeli előhivatással tiszteltettek; B. assz. az előadás végén előtapsoltatván igen csinos virágkoszorúval 's „éljen“ hangzattal szerencsésítették. K ö s z e g h y (D' Aubigné) művészigileg munkálódott. Első szakasz közben a' Balla gyermekei által eljárt „Sküz 's Pagát“-táncz tetszőleg fogadtatott. A' mutatvány köz elégülest nyert. — 26-kán „Bors szem Jankó“ bohózat utósó mutatvány levén nagy tetszéssel 's mulattatólag adatott. Balla Mari a' czimszerepet várakozásunkat felülhaladva játszá. B. K á r o l y (testvére) osztozott vele a' nyert díszéretben. Balla (Rusko) igen mulattató volt. Egri (Brumu) az egész személyzetel együtt kitünő szorgalmat mutatván, előadás végén valamennyin előtapsoltattak. Ekkor az igazgató ur rövid hála-buesút szavalván ez alkalommal következő versek szórattak a' színpadra:

Balla ur és színésztársaságához.

Gyöngyösön dec. 16. 1837.

Int a' végzet! Szent a' végzet szava,
Mert hódol annak minden, a' mi él:
Te minket hagyva távozol tova
Kecsegtető reményid fényinél.
Nehéz nekünk nem látni tégedet
De tölünk nem telő bér vár reád;
Azért haladj, nyugtatva kebledet,
Hogy, mellyben vándorolsz, a' hon, hazád,
Lebegjen hívó angyalod veled
Hű örként puszta síkon 's halmokon;
'S ha egykor ismét jössz, köztünk leled,
Mit egy rokon szívéen talál — rokon.

SPTYK. GSPR.

NAGY-ENYEDRŐL. Városkánk békes lakói 's ezek közt az ifjúság, mindig örömmel 's ápolással fogadák vándor Thaliánk papjait. Illy részvétre tarthata számot mult őszutó elején a' Kolozsvárról ide érkezett G ö d e urnak színészcsapatja is, ha az a' színészetnek csak kis fogalmával bíró tagokból is áll vala. De fájdalommal kelle őt héti 22 mutatványából tapasztalnunk,

hogy talán négyet kivéve, nem hogy hivatásuk volna arra, de még sejtményük sinesja' színészetről. Ez előzményekből jó részt képzelheti e' lapok olvasója, minő bírálatot lehetne közleni az adatott darabokra, 's azért nem terhelendjük velök a' közönséget, mert rosszul adatott darabok helyes bírlására könyvek kellenének, 's azon kívül ugy is falra hányók a' borsót. Csupán a' magyar színész-történetére bő anyagot gyűjtő Regelő-Honművésznünkben kívánánk némi említést tenni e' vándor színészcsoporthól. Személyei: Emelka, Erdeli, Göde, Gödéné, Gyula, Gyuláné, Horváth, Horváthné, Katalin, Kovács, Megyesi, Patai, Szakácsy, Torjai, Török. Mutatványaikat egy készülő-felben levő puszta épületben — hol a' szegény néző minden perczen rebegette vagy a' fölötte gyermekekkel megrakott gerendák lezuhanásától, vagy a' padlónak nézőkkel együtt leroskadásától; hát még a' számos lélekzölyukon belopózott novemberi léghuzástól! — mult őszutó 5-dikén kezdék 's a' meg. Játékezédelá-jokon ez is vala: „N. Enyeden november 5-kén 's a' t. nemzeti-színész-társaságunk által 's a' t. először „korona és verpad“ (drama Dumastól 5 fvsban); kezdete csalahatlanul fél 6-kor.“ — Itt kettőt kér-dünk Göde urtól: elsőben, mit a' Honm. 88-dik számában kérde Ajaki ur: mi jupon nevezi csoportját nemzeti-színész-társaságnak 's bitorolja a' 'nemzeti' nevet? — 2-szor) mire való az az 'először' és 'salhatlanul', kivált, ha az utósó többnyire csak czédulán marad? A' játék eleje nagyon hanyagul, közepe jobbacskán ment. Göde (VIII. Henrik) elégitőleg, Gödéné (Houward Katalin), Török (Ethelwood) türhetőleg adák szerepeiket. Sok rossz szavalást hallánk éltünkben, de olly valami hangon szavaltat, mint Gödénétől a' játékba' szótt balladát, soha sem. Jövendőre, midőn a' sirkulcsot mélységbe veti, ne vessé padlóra, hogy koppanjon; Török ur pedig ne szoritsa fogai közé a' szép magyar szókat, hanem tanuljon grammatikát.

KOMOLY 's többek.

HANGÁSZAT.

Gyöngyösi casino mulatsága. 1837-ki dec. 26-kán. Tized félkor jövék a' casinói teremből, 's örömmel vevém tollamat, hogy írjak a' hazának, 's a' haza olvasó szépeinek. — A' hazának azt írom, hogy a' gyöngyösi casinói egyesület egy éves ma, 's e' haszonra és jóra született gyermek számban és erőben nevedék. Ma 169 társ-tágot számlál (taval 150 volt); olvasó szobája pedig a' társak ajándékaibul meglehetősen számú de jó könyvekből álló könyvtárral saját erszenyébül 's tiz héti folyóiratokkal ellátott. — Diszelg itt két kép is; — mostani diesőségesen uralkodó fels. fejdelmünk az egyik, — a' nagy hazafi Széchenyi István grófé a' másik, jecül, hogy e' társaság valamint törvényes fejedelméhez legmélyebb tisztelettel viseltetik, ugy a' jötevő egyes honi polgár iránt is meleg kebellet vonzódik.

A' haza szépeinek azt: hogy én a' teremből jövék most, melly világos vala, mint a' nyárnak felhőtlen dele; melly, mint a' virág-dúzs tavasznak enyhe reggele, meleg, virágos, és illatos volt. — Számtalan virág-edények takarták a' hangászokat, 's valóban kellemes látvány vala zordon télben e' varázs-kert. A' teremből jövék mondom, melly földi csillagokkal, gyöngyösi életünk bájos virágaival, 's közöttök ürge méhekkal, színes lepkékkel (bocsánat férjfi-társak! én virágot lepke nélkül nem tudok képzelni, de méh nélkül sem) tömve volt. — 'S mivel természetes, hogy a' méh döngjön, annak tulajdoni-tatom, hogy a' leirt teremben a' nagy hangművésznék, a' hangok biztos te-

remtőjének, a' bécsi nagy hírű 3-dik Orpheusnak, Morellynek, és jó gyakorlott hangász társainak nem minden hangját lehetne fölfogni, úgy, hogy néha csendesítő pszt-psztre vala szükség, mit csakugyan ez est örömeiben 's virágaiban kórónak tartok.

Ime tudják már kecses olvasóném, hogy a' casinoi teremben ma a' művész Morelly Ferencz, Ester Ferdinand főherczeg huszár ezredének karmestere, az ezred egész hangászkarával és némely műkedvelőkkel (szives hála nekik) nagy, 's a' jeles művész híréhez megfelelőleg igen jól sikerült olly hangzászatot adtak a' casino első évi estvéjén, mellyhez hasonló Gyöngyösön nem volt még. Ha tehát casinónk nem volna, ezt most nem irhatnám; pedig be szivesen írom az egyesület hasznát és kellemeit! — Játsszattak pedig e' következő darabok: 1) Bevezetésül magyar mars. — 2) Megnyitó zenéje (ouverture) az „érecz-ló“ daljátéknak. — 3) Cavatina Donizettinek „Ory“ nevű daljátékából. — 4) Lannernak „tavasz-virágok“ keringői (Lenz-Blüthen). — 5) Megnyitó zenéje (ouverture) az „eskü“ daljátéknak. — 6) Cavatina. Donizettinek „Betli“ daljátékából. — 7) Pohár-üritő keringők (Toast-Walzer) Morellytul. (Ezek ismételtettek.) — 8) Rossininak „Emma“ daljátékából egy aria. — 9) Egyveleg a' legszebb darabok virág-hangjaibul ez alkaiomra öszveszedve Morelly által. — Év-estvéjét ünneplé ma a' gyöngyösi casino; 's mivel örömben ünneplé, esalhatlan jele, hogy hivatásában tisztán eljárt; mert higyjék kegyetek, csak akkor lehet tisztán örülni, ha köteleességünkben tiszták és hivatásunknak megfelelők voltunk. — Elz ünnep-estvélyre minden casinói társ hívhatott vendégeket. — Milly szép éni, ha nem csak magunknak élünk!

Kedveskedik

JABLONSKY ISTVÁN.

TÁNCZ.

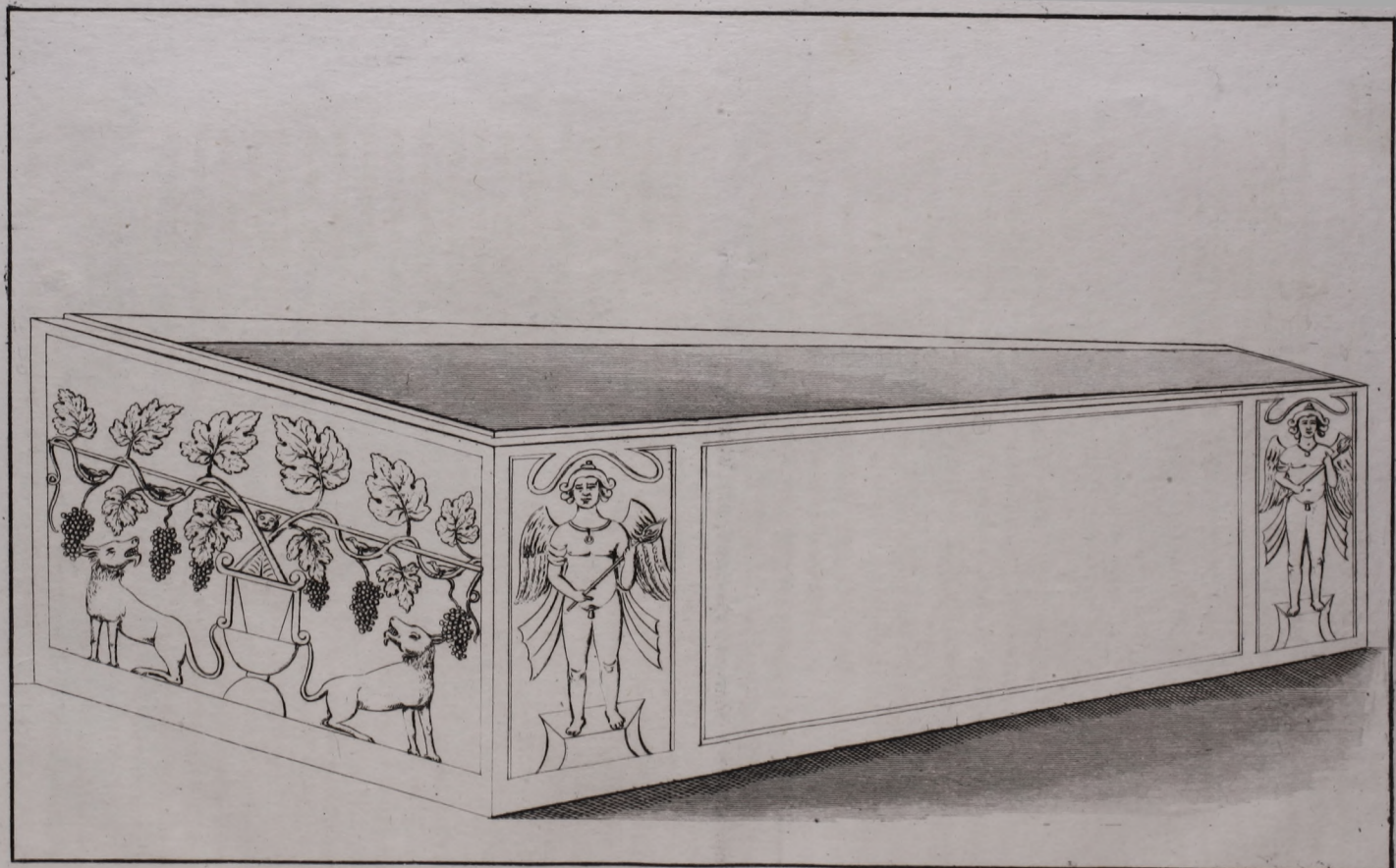
Pesten a' pestbudai hangász-egyesület most vasárnap (jan. 14-kén) álorczás tánczmultságot ad a' városi redut-teremckben, melly alkalommal Zöhl's ur hangázkara Strauss, Lanner, Morelly legkedveltebb új tánczzenéiken kívül a' Bräuer Fer. ur által szerzett új keringőket, 's Asztalos Károly urnak „szeszély-keringőit“, mellyek ez alkalomra különösen készültek, fogja előadni.

Bajáról. — A' helybeli jótékony asszonyi egyesület egy tánczmultságot szerkezetén foglalkozik, mellyre több kézi és gyári készítményeket gyűjt össze, mellyek, valamint a' budapesti asszony-egyesületek báljaiban, azon alkalommal nyereményekül szolgálndnak. E' tánczmultságot folyó hónap 22-kére határozatott. A' jövedelem (valamint az új évi üdvözlések megváltása után gyűlt 417 ft. és 17 kr. is váltóban) a' helybeli kórház javára fordittatik.

DIVAT.

Parisban a' tánczmultságot késő kezdete miatt még folyó hónap elején kevés új jelent-meg farsangi ruhák körében. A' fő rendű asszonyságok igen számosan viselik a' hód-kalapokat. Ruhákon az úgy nevezett „jardinière-ujjak“ nagyon divatoznak, úgy a' lebegények, violard-czérna-csipkék. Az ékszeres és órák jelenleg különös csinnal készülnek. A' karpereczek igen drága készületek. A' boglárók igen nagyok, de többnyire cameák és mozaikok. Használják ezeket hajdiszre is, valamint a' lánczokat és szalagot.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

A' Szombathelyi Sarcophag

Variányi raj.

1838 4 dek. Honművészeti.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön janarius 18^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

E m m i h e z.

Emmi! nyájas hajnalarcz,
Kék szem, hófényű kebel,
'S szöke haj, mik engemet
Kéjzönnel töltnék-el.

'S látva mind ez égi bájt
Szétömlve testeden,
Tiszta kéj 's öröm tanyáz
Ifju keblem mélyiben.

Rózsa nyílik arczodon,
Rózsa, melly bájszint visel,
Lángszerelmed képe az,
Melly szivedben önlük-el.

'S hófényű nyakad fölött
Liliómszin terjedez,
Lyánka édes! tisztaság,
'S ártatlanság képe ez.

'S kék szemednek tükriben,
Melly mint égi boltozat —
Nyájas, egy emlényke ég,
'S tiszta hűséget mutat.

Rózsa, emlény, lilium
Szébb virágok ékei,
Ám ők szébb tulajdonok
'S birtokok jelképei.

Ah! viruljanak-fel e'
Bájjvirágok testeden,
'S vélők szébb tulajdonid
Tiszta lelked mélyiben.

'S hogyha mind ez óva lesz:
Tisztaság, szerel'm, 's hűség —
Emmi! benned angyalát
Adta nékem a' nagy ég.

BEÜTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Bécsi zongora, kocsi 's billard. — Milly óriási léptekkel megy előre Ausztria műipara, következő adatokból is kitetszik. Bécsi zongora, bécsi kocsi, 's bécsi billard Europa szerte

hiresek. Mit képesek hatásuk körében kivinni Graf, Stein, Streicher, Leschen 's Brodman a' fortepianók ügyében, mindenki tudja. A' londoni „Times-ben“ egy utazó azt beszéli, hogy bizonyos James nemű angol Mexikóban Graf Konrád bécsi zongoráján adott hangversenyt, és egész Mexico művelt világának ki-tüntetett bámulással határos tetszését megnyeré. Brandmayer koc-sijai Paris, London, Neápol, Romában 's Péterváratn éppen olly keresettek mint Bécsben. A' billard-készítők közül Knill vitta-ki magának a' jeles nevet. Az ő billardjainak Graf zongoráihoz hason-ló sorsuk van, az az egész világba szét hurezoltatnak. Knill készit-ményei vannak Konstantinápol, Alexandria, Rio-Janeiro 's Phi-ladelphíában; sőt Bécsnek szinte mind a' 87 kávéháza e' jeles mű-vésznek billardjaival dicsekszik. A' legszebb remekművet azonban, mit e' nemben valaha láttunk, Knill urnak fija készíté. E' teke-asz-tal sorsosainak eddigi alakjátúl egészen eltért, minthogy csak hat láb-on nyugszik, 's többi részében is sok lényeges javitáson ment ke-resztül. A' billard mahagoni-fa szeletekből készült, magyar kőris-fa ékitvényekkel. Említést érdemlenek még a' mantelettek (közönsé-gesen mandenell-nek mondják). Ezek uj idomban uj sajtolás szerint készültek, 's azon elsőbbséggel bírnak, hogy a' labdát soha ki nem ugratják. Az ugy nevezett „lap“ több apró darabból van összerak-va, és ezek fölgyfával összefoglalvák; így az soha meg nem fer-dülhet. Oszlopok helyett hat bronz orozslántalpon nyugszik az egész teher; a' labdazacskók helyett pedig sörényes orozslánfők tekintget-nek elő, 's valahányszor a' labda lyukba játszatik, torkukat feltát-va azt a' játszónak kezébe adják, mi után ismét bezáródnak. Az orozslánlábok vasgömbökön állanak, mellyek izmos vassrófokkal ellátvák 's azon sajátsággal bírnak, hogy a' billardot minden helyen 's minden perczben könnyű szerrel vizirányosságba lehet velök hozni.

FESTÉSZET.

Szinadás tájfestvényeknél.

Mivel e' helyen kizárólag a' viz-szin-festésről teendünk említést, melly egyenesen az építő-művész-tudományi ágazatba vág; ennél fogva ebben, valamint minden más festő-művészeti nemben a' leve-gőnek elrendezése 's rendszeres alapok szerinti kidolgozása teszi a' festvény kezdetét. Oka ennek az, mivel ha a' többi tárgygyal kez-denők a' festést, akkor, midőn ismételve felhordanók a' színeket, 's a' hatás eszközléseül nagy 's erős vonásokkal volnánk kénytelenek élni, azon helyeket, mellyeket a' levegő számára kihagyni szük-séges, okvetlen velek együtt keresztül huznók. Lehetlen e' mellett azon látható kis légrészeket a' levegő színével befesteni, mellyek

a' fák levelei közt mutatkoznak, 's egész az égig nyílnak. Ha tehát a' művész az eget aláfesteni vagy azt alagyozni akarja, ne czélozzék kihagyni azon fákat, mellyek hegyeikkel az éghez érnek, hanem inkább, valamint a' távol hegyeket 's más egyéb messze elálló tárgyakat, egyszerre huzza-által, és pedig részint azért, hogy aljat nyerjen, részint azért is, hogy a' fák átsugárlásait azután sajátos színeivel felterjeszthesse. Az egész colorit 's tájfestvényi szintartás (Haltung) egyébiránt a' levegőtől függ, miután a' tárgyak az ég színétől, vagy azon helytől, honnan a' világosság ered, ha az vagy derült, vagy homályos, veszik világításaikat. Mi előtt tehát az architektus vagy képiro' e' dologhoz kezdene, érett megfontolás alá vegye, 's igazán határozza-meg azt.

Ha a' művész valamely világos vagy tiszta levegőt akar festeni, a' kék színhez hegy- vagy ércz-kéket vegyen egy kis berlin-kékkel keverve, mellyhez azután még annyi fehérszín adtassék, mennyi szükséges. Ha ellenben a' levegő inkább illatozott 's olly tiszta, mint az előbb felhozott, ne legyen, a' berlin kékől és fehérből többet, egészen felleges vagy beborult égnél egy kevés fekete színt vegyítsen hozzá. Keverve levén már most azon szín, mellyet ő használni akar, ecsettel dolgozzék, 's felülről jobb vagy bal kézről kezdjen tenni nagy vonásokat egymás után. Mihelyest a' művész az ég közepéhez ér, a' láthatár színéből adjon valamit az égi kék színhez, melly vagy sárga és fehér, vagy pedig vörös és fehér lehet, ha t. i. az napkeletet, alkonyodást, vagy délt jelentsen, 's már e' színeknek vegyítve készen kell állaniok. Ezeket a' már felrakott színnel egyesítse 's rakja-fel, és így közelgjen mindig tovább a' láthatárhoz, míg végre magát a' láthatárt saját színével festi. Így haladjon a' legtávolabb hegyekig 's néha még ezeken túl is, minél azonban szépen kell mindennek egymásba omlani; hova valamely szín rakatik, azt észre venni ne lehessen, hanem inkább egyikének a' másikban kell lassanként elveszni.

A' közönséges szín nem terül-el előszer elégségesen; minél fogva a' festést ismételni, vagy azt átfesteni szükséges; 's miután már minden illőleg meg történt, és ha a' színek már csaknem megszáradtak; akkor a' szürke vagy barnás felhőket az egészhez alkalmazva kell könnyen bele rakni, de nem tölt ecsettel, mert így minden szétfolyna. A' színeknek ennélfogva erősnek kell ugyan lenni, de még sem fölötte erősnek. Ha most már az ég készen van 's elég száraz, a' világosságok a' sötét felhők széleire hordatnak, mellyek közönségesen azon oldalról világíttatnak-meg, honnan a' világosság jó, 's a' láthatár színére nézve majd sárgának, majd vörösnek, majd pedig fehérnek látszanak; mit csupán könnyen belé

rakni, 's illendően egybedolgozni szükséges. Szoros 's körülünyes rendszabásokat, vagy köz zsinormértéket erről adni lehetlen, hanem inkább jeles mesterek utánzása 's a' természet hű követése minden illyes esetben a' legjobb tanító. — Az egésze nézve még azt tanácsolhatni: hogy az ég előbb inkább valamivel világosbnaak vétessek, hogy sem sötétnek; mivel, ha a' levegő igen sötét, a' tájfestvényhez elég sötét színünk nincsen azon tárgyakat hathatósan kifejezni, mellyek a' szinelőnél (Vordergrund) árnyékba esnek, 's mi által végre minden igen keménynek tetszenék.

Tá v u l z a t. Miután már a' távul fektű hegyek áthuzva vannak a' láthatár színével, akkor már csupán az ég kék színéből kell az ecsetre valamit venni, 's azokat gyengéden, és ott, hol szükséges, csupán az árnyék oldalán azzal áthuzni. — A' messze elálló hegyek színe, az ég színe után igazítja általán magát; minél világosabb a' levegő, annál fénylőbbek ezek, 's kék színbe burkolva jelennek-meg. Ellenben, ha a' levegő komor vagy felleges, a' hegyek violaszint játszanak, 's ez okból szükséges a' kék színhez a' czinobriumból vagy laktól valamit hozzá tenni. — Ott, hol égi háború közleg, a' távuli hegyek majd csak sötét kék szint játszanak; ennél fogva a' színeket berlin kékből kell készíteni. Minél inkább közlegnek a' hegyek a' szín-középhez, annál inkább vesz-el a' kék vagy violaszín a' szürke zöldbe; 's ott, hol a' világosság reá esik, a' szín közé kevés okert, vagy pedig, ha a' szín szebb legyen, kevés gummiguttit vehetni hozzá; az árnyékos részekhez pedig sikerrel használhatni egy kevés feketét.

A' szí n k ö z é p b e n l e v ő f ö l d. E' helyen igazán meg kell különböztetni azt, valljon a' föld gyepes-e, vagy talán más földből, kőből vagy agyagból áll-e. Mindenike valamint színre, úgy előterjesztésre nézve is különös bánás-módot kíván, 's itt minden a' távulzattól, közelléttől, végre azon világosságtól is függ, mellyet nyer. Általán itt csak kevés szabályt adhatni, hanem az izlés 's jó példaképek használása szolgál efféle előterjesztéseknél egyedül vezérmódu. — Ha a' föld füvel van benöve, azon esetben a' zöld szint, melly a' távulzatba tétetik, az aljszínhez berlin-kék és okerrel lehet keverni, azután kevés okerrel kiemelni; de mind e' mellett is néha kevés gummiguttit 's kevés hegykéket adhatni hozzá, és arra kell czélozni, hogy kevés sárga és fehér szín-toldalékkal az igaz szintartást megnyerni lehessen. Ellenben azon zöldet, melly a' szemhez közelebb vagy a' szinelő kezdete felé esik, hegykék vagy ércz-kékekkel 's gummiguttival kell keverni, 's e' szint középtintának tekinteni. Jó lesz az árnyékhoz egy kevés berlin-kéket tenni, 's olykor, ha szükség, kevés feketét; és hogy pompás tekintetet kapjon, kevés

nedvzöldet (Saftgrün) keverni. A' világosságokat részint egyedül gummiguttival, részint pedig kasler sárgával 's fehérrel rakhatni-fel. Ha azonban az csak föld, kő, vagy agyag; ezen esetben előszer barnából 's fehérből kell a' szint készíteni, mellyhez olykor jó lesz kevés feketét vegyíteni: ellenben, ha a' föld jobbadán kövecses, az imént érintett szint használni lehet ugyan, de csak a' világosság mineműségére nézve kevés sárgát vagy okert teszünk hozzá. Ha a' föld agyagból áll, akkor már attól függ minden, milly tekintetet nyerjen az, miután a' föld sárgás, vörösös, vagy szürkés lehet. Ha abban már meg állapotunk, e' kijelelt színhez még azt adhatni, mi különösen feltűnjék.

(Felytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 12-kén „ismeretlen nő“ daljáték bérletfolyamatban ismételtetett. Benne Schodelné assz. (Alaide) ismét új babért szerze magának. Éder Aloysia (Isoletta) 's Egressy Benj. ur (Arthur) naponként szében haladnak-elő. — 13-kán „fiatal házások“ Csató Pál 3 fvsos vigjátéka egybevágólag adatott. E' játéknak felvonásai között Dobrowszky ur, a' frankfurti szabad városi színház tagja ismét szives volt „Zampa“ daljátékából a' hordalt, és „Norma-ból“ Szever dalát közkívánatra énekelni, és mind két dalt a' zajos tapsok után ismételni. — 14-kén „pajkos pesti jurista“ vigjáték 5 fvsban (Kotzebue után magyarosítá Baranyi Péter színész) adatott első ízben. László ur a' czimszerepet igen jól adva háromszor tapsoltatt-elő. A' többi torz-szerepek vívői is, mint Megyeri ur (Höslaky), Bartha ur (Vándoray) és Szentpétery ur (Bikavári) sokat tettek fáradszathatlan igyekezetük által a' darab pontos egybevágására. — 2-dik és 3-dik felvonás között Tomala Ferdinandnak legújabb hangszerzeményét, a' „buvár-harangvágatót“ játszá a' hangászkar; mi ámbár a' dramai hangászat aestthesisével nem egyeztethető (mit a' fővárosi 's udvari színházakban, hol soha táncznótákat a' hangászkar játszani nem szokott, bizonyosan a' figyelmes színházlátogató eléggé tapasztalhatott): de minthogy nemzeti táncmelodiáinkkal kivelt tettünk, nem neheztelhetünk az említett idegen nemű tánc-zene miatt sem, kivált ha türekeny cosmopoliták akarunk lenni. Nézők a' zord téii idő daczára is türhető számmal. — 15-kén „notre damei toronyúr“ adatott.

LOSONCZON az epítendő kórház tőkepénzének szaporítására dec. 26-kán egy műkedvelő társaság által Gaal „király Ludason“ — jan. 2-kán pedig Fáy „külföldiek“ czimű vigjátéka számos helybeli 's vidéki hallgatók előtt adatott. A' jövedelem 600 forintra terjedett

KASSÁN dec. 26-kán „király Ludason“ Gaal eredeti vigjátéka került színpadra. E' semmi tetszést nem nyert 's nem új anyagú darabban Farkas (Pókhasi Tobias), mint vendég, lépett-fel, és játék végen kitapsoltatt. Nézők számosan. — 27-kén „Tudor Maria“ köztetszésre adatott. Nézők szép számmal. — 28-kán „nőragadás az álorczás bálból“ Schicknek ismeretes énekes bohózata kevés néző előtt adatott. Erdősné (Anasztasz), Hubenayné (Vilma) és Tóthné (Fanny) kedves jelenetek valának. Komáro-

minak (Stieglitz) pontosabb szereptudás ajáltatik. Erdős (Meller); Szilágyi (Fricz), és Szőke (Maxelhuber) helyöken voltak. Hubenay (Ágoston) e' szerepben egyé' maga nemében, mind játékra mind helyes öltözködésére nézve. Játék végén előtapsoltatott. Farkas (házaló) iparral játszik ugyan, de szerepének lelkületébe hatni nem tudott egészen. Első öltözete is szerencsétlenül volt választva. Egyébiránt ő igen hasznos tag, a' társaságra jelen állapotjában nagy nyereség, és azon botlást, melyet első énekében tön, inkább elfogultságnak lehet tulajdonítani, mint más valamely körülménynek. — 30-án Kántorné jutalmul „Lear király“ 5 fvsos szomorú játék (Shakespeare műve, Komlóssy fordítása) szorgalommal adatott. A' fordítmány javítást kíván. Tóthot a' czimszerepben látni valódi műelemény volt; játék végén zajos tapsok között előhivatott. Komlóssyné (Goneril) és Pálné (Regan) mind izletes öltözetük, mind helyes játékuért dicséretre méltók. Kántorné (Cordelia) kisdét szerepében is kitünő volt. Színpadra léptekor zajos tapsok között diszes koszorúval tisztelteték, és játék végén „éljen“ kiáltások közt előhivatván, a' közönség kegyét következő, remekül elszavalt, szókkal köszöné: „e' nagy szerencse, köztetek élhetni enyim lön. Boldogságom mámorában, szigorú gonddal tölt napjaim' feledem, 's lelkem új életre kap, hogy e' nemes Abauj és Kassa városa lelkes leányai 's fiai előtt tisztelkedhetem. Ha sorsom elhív, forró hálám 's köszönetem itt marad, 's áldom azon napot, mely ide visszaparancsol.“ — Lendvay (Edgár) tanulmányul adánehéz szerepét. Hogy játék végén a' zajos kihívásra meg nem jelent, helyeselni nem lehet. Dicsérettel említendők még Szőke (Gloster), Erdős (Kent) és Hubenay (udvari bolond). Nezők mérséklett számmal. — 31-kén „örültek háza Djonban“ kerekdeden adatott. Szőke (D' Orvilliers) fáradhatlan jeles színész. Lendvay (Eberhard) zajos tapsok közt többször hivatott-elő. Tóth (Dufflos) minden nemű szerepben igen jeles 's haszonvető tag. Komlóssyné (Ernesztina), Szilágyi (Darbois) tetszésre játszottak. Hubenayné (Amalia) illy osztályú szerepekben igen jeles. Erdősné (Téréz) ügyes komorna, 's Hubenay (Lőrincz) neveltségés torzalakok voltak. Nezők közép számmal. — 1838-ki jan. 1-ső napján „csak egy szalmás kunyhó és az ő szive“ 2 fvsos új vig játék (Scribe és Alphonse után Walheim. Fordítá Komlóssy.) tetszést nyert. Végén Tóthné (Jenny) szembetünő szorgalmának serkentéseül előhivatott. Játék közben Komlóssy Paulina, K. Ida, N. Amalia 's F. M. a' száz év előtt divatozó vágatót azon kor öltözetében tánczolván, osztatlan tetszésben részesültek. E' vágatót Meyer balet-mester tanítá-be. Ezt a' „két szó“ egy fvsos daljáték követte. Végén Lendvay (Falbelle) és Hubenayné (Róza) zajosan tapsoltattak-elő. Pálné (La France) iparral játszott. Pálné (fogadósné) jelesen adá szerepét. A' hangászkar több ízben hibázott. Nezők számosan.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

NAGY-ENYEDRŐL. — Őszutó 7-kén a' kihirdetett „jókedv“ helyett Töpfer-től „házassági első mézes hetek *) vig ját. 3 fvsban „első ször“ került színpadra. — 8-kán „Siklósi borzasztó két éjszaka“ nézőj. 4 fvsban adatek. Erdéli (Zsigmond) 's Göde (Nádor) iparral, de Szakácsy (Gara János) nem színpadra való. — 9-kén „cremonai szövétnekes ifjú“ nézőj. 4 fvsban jött színpadra — 11-kén pedig „öreg kérők“ eredeti vigj. 2 fvsban. A' szeretett író (Kovács

*) A' mézes hetek Hell Tivador munkája, nem Töpferé.

Pál) műve sok nézőt csalt-be. Horvát (Pontos Menyhért) türethetleg; de Gődénéről inkább hallgatunk. Végezetül „Dobozi 's neje futásuk török rablók előtt“ néma ábrázolat. — 12-kén Hugo Victor „Tudor Mariája“ (szomorúját. 4 fvsban) megtöme a' színházat. Erdéli (Farnaby Józsa) iparkodott; Göde (Gilbert) szerelmesnek nem való; Török (Fabiano Fabiani) a' legszomorúbb jelenetben nevetett. — Gődéné a' czimszerepben kinlódott. Horvát hnéből (Johanna) még válhatik valami. — 14-kén „nagy világ divatja“ vigj. 4 fvsban — 16-kén „Szapári Péter“ nézőj. 5 fvsban kerültek-elő. — 18-kén „molnár és leánya“ szomorújátékot 5 fvsban Göde külön hasznára a' legsilányabbul adták; szerepeiket nem tudák, 's volt mondat, melybe négyen is bele kezdtek. — 19-kén „Jó kedv“ vigj. 3 fvsban. — 22-kére „Husszíták Naumburnál“ vala hirdetve; de nézők hiánya miatt elmaradott. — 23-kén „ötven éves férjfi“ vigj. 2 fvsban 's az „öreg kérők“ másodsor. — 25-kén „nagy zürzavar“ vigj. 5 fvsban Gődéné különhasznára — 26-kén „Alessandro Massaroni“ nézőj. 3 fvsban igen hanyagon, adattak. — 28-kén „ördög-üző Fábian — vagy — megzabolázott feleselő“ vigj. 4 fvsban adaték Erdéli jutalmaul. Szerepét egyik sem tudta. — 29-kén „Fekete Fricz“ (szomorúját. 5 fvsban) jött szinpadra. Ajtai a' czimszerepben és Böjthe (gróf Laszky) mint vendégek tisztelkedtek: Ajtai ur erőtetett hangon beszélt, 's Böjthe ur sokat reszketett. Gődét (haramja) csak a' ezédulán láttuk. Telelő 3-kén „iskolamester mint orvos“ vigj. 2 fvsban — 5-kén „Párt dühe“ (drama 5 fvsban) adaték; Könyves Máté ur (sir Kocke) vendéjjátéka tetszett; Göde (Hamilton) iparral játszék. Az esküttek széke ügyetlenül vala rendezve. Nézők kevesen. — 7-kén „tolvaj-kulcs“ nézőj. 3 fvsban Török Benjamin részére adatva némileg sikerült. Nézők ma még kevesebben. — 9-kén „Ilanko és Markitta“ nézőj. 5 fvsban, előj. 1 fban, Horvát hné jutalmaul fordult-meg szinpadon. Az előjáték gyengén, a' többi már jobbaeskán ment. — 10-kén „politikus csizmadiá“-t (vigj. 3 fvsban) adák Török Katalin 's Emelka részökre. Darabot rozszabbul, botránkoztatóbb 's izlést rontóbban nem lehet adni, mint e' mai adatott. A' hibás előadást valamennyire helyre hozzák a' jutalmazottak kettős nemzeti tánczokkal. — 12-kén utolsó előadás „négy véréalkat“ vigj. 2 fvsban Szakácsy jutalmaul, Berekeszté „Raul kékszakálú vitéznek 7-dik nejeén tett kegyetlensége“ 4 szakaszban romai fénynyel. Horvát hnének (Rózsatelekné), ha színészné kíván lenni, ajáljuk a' szorgalmas tanulást. — Ezzel mi is bevégezzük korán sem bírálatképp' — mert azon alól vannak — írott jegyzeteinket, 's tanácsoljuk Göde urnak: ha a' közönség részvételére számolni akar, igyekezzenek jobb tagokat szerezní. E' hó 14-kén Szászvárosra vonult tőlünk e' csoport, ott tán Könyves társaságával egyesülendő.

KOMOLY 's többek.

KOLOZSVÁRATT tételő 30-kán Mátéfy József részére „nőragadás az álörvezés bábul“ énekes bohózat 3 felvonásban adatott. E' darab tapasztaláson épülve, 's azon körnek, melylyel foglalatoskodik, hív képmássa levén, nem érdektelen. Julcsa (Ananasz asszony) az illy korú nőben uralkodó szépselyes és sajtáságos indulatot türethetleg utánozza; csak hogy minden mozdulata 's elhibázott arcfestése ifjúságot képezett, elannyira, hogy ha a' játék tartalma nem parancsolná, benne egy igen fiatal özvegyet, mivel éppen ellentétben áll, képzelne a' néző. Vilma (Széppataky Johanna) azon női gyöngédséget, melylyel mostoha anyjához, majd öreg imádójához, majd szive kedveltjéhez mutatott, jól eltalálva, kielégítőleg vitte szerepét. Fáni (Lipcsy

Klára) a' könnyelmű de még is minden más kaczer szerelmet megvető's csak kedvese szerelmét megnyerni kívánó szobalányt szokott kedvességgel's olly sikerrel festé, hogy ipara számos tapsokkal jutalmaztaték. Stiglicz (Kecskés) azon pénz-vágy-szülte szerelmi indulatot, melyet vén kedveséhez színelői parancsolt szerepe, szellemileg felfogván, szokott naivsággal, érdekesen játszó. Mellner ur (Király) szerepe egész lelkét sajátá tevén olly szenrencésesen képezé az öregsége miatt alig lábbadozó, de gyöngességét észrevenni nem akaró, 's új házassági terveket koholó Mellnert, hogy Király urból, ha ipara nem lassuland, mit reménylünk is, jó színészt várhatunk. Hegedüs (Fricz) a' színészet titkaiba nem levén beavatva, a' természetet elhagyva 's inkább mesterkélts viselethez ragaszkodva, igen erőtetve tüntete előnkbe az atyjával egy hölgyet imádó, 's azt szerelméről lebeszélni kívánó fiút. Latabár (Házaló) azon ifjút, ki nek minden nézete a' szemérem határát nem ismerve csak ön hasznán alapult, olly tökélyvel adá, hogy L. urat illy szerepeiben gyakran látni kívánatos volna. Mátéfy (Ágoston) vig hohó szerepét nagy könnyűséggel 's természetességgel képezvén, kielégítőleg mulatratott. Zsivora (Maxellmber) szerepét igen jól utánozá; csak tanuljon hangjának olly mérsékletet adni, melly érthető a' nélkül, hogy fűlértő legyen. Átalján azon kis számú nép is, melly kedvelt színészt a' nagy hideg daczára is megjutalmazni kíváná, elégiúten hagyá-el a' színházat.

HS. IS. Erdélyből.

TÁNCZ.

A' pestbudai hangászegyesület által jan. 14-kén a' városi redut-terekben adatott tánczmulatságot nem koszorúzá azon siker, melyet különben az intézet hasznára nézve ohajtottunk. A' már egypár naptól fogva szállongott hó, melly a' bál napján valódi zivatarrá változek, és térdig ért hőtömeget, széltől kavart és szakadatlanul zajlott hófellegeket képe, eljleszté az intézet buzgó pártfogóinak legnagyobb számát a' részvétől, annyira, hogy ámbár e' teremben már sokkal csekélyebb népességű redut-bálokot látunk, de még is, kivált a' női körből, olly kevesen jelentek-meg, hogy az intézet, legalább is 300 pengő forinttal kénytetik pótolni mai költségeit; mit annyival is inkább lehet sajnálni, mert az intézet e' mulatságot alap-pénzének szaporitása végeit adá. Diszesité azonban e' társaságot az igen csinos női kör és kitünő szépségű álörzások száma. A' hangászkar Lanner „Ámor szárnyai — tavaszvirágok. — Hymen ünnepe — heimbach“ — Strauss „rajnai zarándok — tor (Banquet)“ — Morelli „áldomás (Toast) — aszszony-lovag-játék“ című keringőin és „cachucha-vágtatóján“ kívül ez alkalomra készült's honi művészeink szerzeményeiből játszá több izbeli tapsokkal üdvözölve Asztalos Károly urnak sok eredetiséggel bíró „szeszély-keringőit“ és Bräner Ferencz urnak „kedv-derítő keringőit ütközeti codával“ melly utóbbiak ismételtettek. Zóhls karmester ur saját műveiből „barátság“ keringőit adatá elő.

DIVAT.

3-dik divatkép (Parishól). — Vattázott capote- és hódáször-kalap; mantilla csuklyával atlaszból, csipkével körözve; felruha kasemir posztóból zsinórral 's gombkötői munkával ékesítve. — Bécsi divat jan. 11-kén: ruha gaze-irishól két sor marabu-körzemenyvel; krep-baret tollak 's virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

SZORGALOM.

Guillot rabszállító kamrás kocsijai. Mult évi Honművésziünk 58-dik számában e' kocsikról már röviden emlékezünk. Most azoknak részletes leírását közöljük t. t. olvasóinkkal. — A' „*mémorial encyclopédique*“ juliusi füzetében következő leírását közli azon kocsinak, mellyen francia országban a' rabokat szokták szállítani, mellyen Guillot ur az elkülönzési rendszert (mellynek az egyesült statusok 's még angol ország is hódolnak) tökélyre vitte. — A' kamra-köcsi, 14 lábnyi hossza mellett is, omnibus idomú; a' rabok azonban még sem ülnek egymás mellett, hanem egymásnak szembe. A' kamarák között 5 láb 4 hüvelknyi magas tornác fut végig, mellyről az örök egyik kamarából másikba mehetnek. E' tornácra mindenik oldalról hat kamara nyilik, mellyekben őreiknek sólyom szemei előtt a' rabok ülnek a' nélkül, hogy maguk közt vagy valamely utszán haladóval szót válthatnának. Az ez iránti felvigyázás olly s.igorú, hogy a' rabok kirendelt helyeikre szállittatnak a' nélkül, hogy egymást látták vagy egymással csak egy hangot is beszélhettek volna. Minden kamara 22 hüvelk széles 's 38 hüvelk hosszú; a' lábakra nézve minden kamrának különös kinyulása van. A' kamrában, melly lószőr párnákkal van béelve, két nagy bőr zacskó van; ezeknek egyikébe a' rabnak nyujtandó kenyér, másikába a' bor jó. Ezen élelmi szereket napjában háromszor kapják. A' kocsi fődélzetébe egy átyuggatott bádog tábla van szelelőlyuknak alkalmazva, mellyen keresztül egy lecsapó fedél segedelmével minden rab szükséges mennyiségű friss levegőt bocsáthat kamrájába. Világosság pedig egy 3—4 hüvelknyi kandilyukon jó e' járó börtönbe. Minden ülés alatt ürszéknnyílás van, mellyből cin vagy vasbádog fölcserén a' ganéj földre hull. A' rab csak akkor vezette-tik ki kamrájából, midőn rendeltetési helyére szállittatott. Szökésre gondolni sem lehet. A' kamrának tölgy ajtai erősen vasazvák, 's mindegyiknek két fiókja van; egyikén az élelemszerek nyujtatnak-be, másik, melly vas rostélyzattal készült, a' felügyelést könnyíti. Kifelé semmi nyílás nincs a' kocsin; sőt mi több, még vasbádoggal van béelve. A' kocsi beljében ülő két örön kívül még künn is ül egy rendőr; több kiséret szükségtelen. E' kocsik — mi hihet-lennek látszik ugyan, de még is való — könnyebben haladnak a' szokott gyorskocsiknál, és 5 ló ügetve megy velök. Ezek azon kocsik, mellyektől a' rabok annyira irtóznak, 's mellyekről a' hirlapok olly sok borzasztót meséltek.

Biztosító-lámpák. — Fournet ur, grand-croixi hegy-mérnök, nem régiben egy új biztosító-lámpát talált-fel, mellyet a' de la haute-loirei megyének már több bányájában, 's nevezetesen

1838.

Nonmüvész.

3.

a' grand-croixiban is használnak. Ezen lámpa is a' davy-si modorban készült: az az, a' bányában elterjedt légszesznek és lámpában égő lángnak közvetleni összeolvadását ércsodrony-rostély gátolja. De ez nem egész hengeridomú, 's a' fénysugárt is nem szórja-szét minden irányban, hanem félhengert képez, 's lapos részén fényvisszaverője van, melly a' világosságot mind azon helyre veti, mellyet a' dolgozó látni akar. E' szerint egyik nehézség, melly Davy lámpáinak vétkül tulajdonították, el van háritva, és a' munkások fény szükében nem kénytetnek lámpáik sodrony-rostélyát le emelni. A' grand-croixi bányákban 160 ilyen lámpa ég naponként. (Echo du monde savant. 251.sz).

FESTÉSZET.

Szinadás tájfestvényeknél. *(Folytatása).*

A' szin közepében levő épületek. Az e' lapon elrendelt épületek távul vagy közel állhatnak a' szemhez. Azok régiek, ujak, idő által megrongálttak, omladékosak, vagy pedig még jó karban levők lehetnek; minélfogva a' művész arra ügyeljen a' szinadánál, hogy a' szinközépben felterjesztett építvények ez által rendesen megkülönböztessenek. — Ha ennélfogva az épületek messze elállanak a' szemtől, 's a' szin-fenekzetekhez vagy a' távulzathoz csatolják magukat, azoknak színéhez valamint a' tetőknél egy kevés téglaszint adhatni; mind a' mellett is lehet a' körülményekhez képest azok közé egy kevés kéket és szürkét keverni; mit azon esetben, ha az épületek közelebb helyezve volnának, nem alkalmazhatnánk. Mind efféle esetekben a' téglatetőhöz a' szint közönségesen cinobriummal keverje a' művész, de azt egy kevés késsel törje-meg. Ha szándéka szalmatetőt készíteni, akkor világos okerből, kevés barnából 's feketéből keverjen szint; és ha a' szinnek világosnak vagy pedig sötétnek kell lenni, fehérét tegyen hozzá. Ha az épületek falai régiek, az idő viszonyai által sokat szenvedvén megrongálvák, azokat kevés umbrával, berlínkével és fehérrel színezzé, 's néha kevés égett okert vagy cinobriumot tegyen hozzá. A' világosságához ellenben, valamint azt maga a' természet kívánja, szürke fehér szint, vagy világos okert válasszon. Azon esetben, ha az épületek még ujak, ezeknek azon szint kell adni, melylyel birnak. Vegyük-fel, hogy az épület fehérre volna megszelve, azt akkor világos szürkével, melly feketéből 's fehérből keverve van, kell befesteni, a' világosságot pedig kevés késsel 's fekete által enyhített fehérrel felhordani, és az árnyék-oldalnál az alszinhez majd kevés feketét, majd pedig kevés barna szint venni. — Ha az épületek régiek, roskadtak vagy omladékosak legyenek, vagy pedig, ha azok régi várak romjait jelentsék: illyes esetben azon

kövekhez hasonló 's olly változó színeket kell egymás közé tarká-
san rakni, mellyekre azok épülve vannak; azokat a' világosság ol-
dalan egészen gyöngéden, kevés fejjérel, kékkel, 's feketével ve-
gyítve, általhuzni, az árnyék-oldalon pedig jobban mélyzett barna
's fekete színt használni, és azután mindezeket illőleg egymás közt
eldolgozni szükséges.

Közel álló épületeknél a' színek is észrevehetőbbek 's hatá-
rozottabbak, mint ellenkező esetben. Itt különbféle hatású tintákat,
majd vöröset, majd kékest, majd sárgást, majd pedig barnást 'stb.
alkalmazhatni; azonban a' mocskos színeket nem kell gyakran,
hanem csupán árnyékoldalón használni. Ez mind a' mellett is szen-
ved kivételt, ha t. i. régi összedült épületeket vagy omladékokat
akarunk előterjeszteni. Efféle esetben a' dolog állapotjához képest,
kevert színeket kell tenni egymás mellé, 's ezeket úgy, mint szük-
séges, egyesíteni, 's ezután határozni-meg a' közhelyeket vagy vá-
lasztékokat a' kövek között kölni földszin vagy sötét szürke festék
által. A' világosságoknak is meg kell egyeznie az alszinnel, melly-
nél csupán fehérrel kell vegyíteni őket, 's azután kifejledtetni. —
Ha az épületek fából állnak, azokat okerrel vagy umbrával festheti
a' művész, mihez egy kevés kéket 's feketét tehet, az árnyékszinhez
pedig több barnát 's feketét keverhet, a' világosságához ellenben fe-
hért vegyen az alszin közé, 's azzal rakja-fel a' világosságot. Szük-
séges ezt azon faépületekről érteni, mellyek az idő behatásainak
már régtől voltak kitéve; mivel ha azok ujak, úgy a' kéket 's fe-
ketét egészen ki kell hagyni, 's mindent csupán okerrel, umbrával
's fehérrel festeni. — Ollyas tetőt, melly cseréppel van fedve, a'
világoldalón cinobriummal kell festeni, melly közé kevés fejjér és
téglasszin vegyittetik; az árnyékhoz ellenben inkább több kölni föld-
det téglasszinnel vegyítve használjunk, 's ezzel kell az egészt kidol-
gozni. Ha ezek szalmatetőök, úgy oker és fehérből álló színnel kell
alagyozni őket, 's ollykor, ha azok régiek, kevés fekete színt ven-
ni hozzájuk, a' rajta levő mohot kevés kékkel zölddé törni az alá-
festett oker által; az árnyékot ellenben barna és szürke szin által
kell kifejezni, 's a' világosságokat fehérrel vegyített oker által il-
lően kiemelni. (*Felvtatása következik.*)

LITERATURA.

Almanach-vizsgálat. Folyó évre megjelent magyar zsebkönyveink
számát az idén szaporítá a' „pesti nemzeti játékszin zsebkönyve 1838-ra.
Kiadta Gillyén Sándor a' pesti magyar színészársaság sugója. Pesten
Beimel József betüivel. 12-ed rét 85 l.“ — A' csinosan, sűrűn nyomtatott köny-
vecske magában foglalja a' pesti magyar szini személyzetet, a' pesti új ma-
gyar színházban 1837. aug. 22 től kezdve dec. 15-ig adatott színművek czimeit,

és a' Somogyi Sándor által fordított „vibourgi hôtél“ vig játékok. Ékesíti a' zsebkönyvecskét Lendvayné assz. és Megyeri ur arczképe, valamint is az igen csinos boríték, mely congrv-nyomással Landerer Lajosnál készült. — Azon egyet sajnáljuk, hogy a' mult év első felében Budán, sőt Fejérvárat is ugyan a' mostani pesti társaság nagy része által adatott mutatványok sora e' zsebkönyvből elhagyatott; holott azoknak említése is a' társaság 's átalján véve a' magyar színészet műtörténetének egy részét tenné, és így, miután illy zsebkönyvek mintegy történeti évkönyveknek tekintethetnek nem ok nélkül fájlahatjuk abban a' nevezett hézagot.

Oláh nyelvre fordított jelesb művek. Bukarestban egy társaság alakult, mely idegen nyelven irt remekműveknek oláhra fordítását tűz-ki czéljaul. Egy fiatal Bojár, mint hallatszik, most végezé-be Chateaubriand, a' „kereszténység szelleme“ művének fordítását.

Indochinai nyelvek. — Faber ur, isaupolisi püspök és szent széki helyettes Cochinchinában, jelenleg két cochinchinai szótárt nyomat Segampurban; egyik cochinchinai 's diák romai betűkkel, de oldalt cochinchinai jegyekkel is; másik csupán latin 's cochinchinai. Az előszóban egy „Grammaire abrégée de la prononciation et des régles de la langue annamite“ 's a' cochinchinai költészetről egy értekezés foglaltatik. Egy, utazók számára négy nyelven (francia, angol, latin 's cochinchinain) készült zsebszótár, a' nagy szótárnak (mellyhez az országnak egy földabrosza is van mellékelve) kiegészítésére készült.

Hírlapok chronológiája. — A' „harlemi Courant“ czimet viselő alsó németországi hírlap azt tudatja olvasóival, hogy 100 dik évét betölté; de azért még sem ő a' legrégebb hírlap. Franciaországban a' „l' étoile“ most „Gazette de France“ czimet viselő hírlap a' legrégebb, mely már mintegy 150 év óta létezik. A' literaturai folyóiratok közül pedig legidősebb a' „Journal de Savants“ mely 1665-ki télhó 5-kétől folytatja pályáját. Angol lapok közül a „The english Mercury“ az ős, mely 1588. jött világra. Olasz földön pedig a „Gazetta“ jelent-meg 1553. Velencében, német országban már korábban léteztek hírlapok; Norimbergában 1529; Augsburgban 1524. („Relatiók“ név alatt); Regensburgban 1518. 's Dillingenben 1509-ben. — E' német hírlapok levelidombban irattak. Első szabályos folyóirat, mely számonként jelent-meg német országban — „Aviso, relatio vagy ujság, mely a' német és olasz, spanyol és alsó németországi földeken történeteket adja-elő“ — czimet viselt. A' még most is létező „frankfurti journal“ 1615-től jelenik-meg.

A' Neu - Südvallisban megjelenő „Sidney - Moniteur“ egy értesítőt közöl, mely szerint az említett hírlaphoz egy második szerkező a' helyesírás és szószármaztatásban jártas, kerestetik. Neologistáink közül némelyek megkísérthetnék szerencséjüket; ott tán sikeresebben gyárthatnák az értetlen szókat.

Nő - hírlap. Író hölgyeink eddigelé többnyire csak különféle folyóiratokban közlének némely elbeszéléseket. De uj évtől kezdve Lipcsében egy saját folyóirat fog megjelenni „Nőhírlap, mulattató tár a' dámák részére“ czim alatt, mellynek szerkezőnéje Marezoll Louisa leend. 14 dolgozó társné ajánlá munkálatait colleganéjának. Az olvasó közönség feszült várakozással lesi, valljon a' kritika és vitatkozás gyakorlandja-e ököl-jogát e' lapokban. Ha igen, magyar tollharczosaink közül sok, fáradhatlan dolgozó társa leend.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN a' jan. 15-kén adatott „notre-damei toronyőr“ a' tömérdek hó miatt elég veszélyes járás ellenére is meglehetősen számú közönségtől látogatott. Az előadás szorgalommal ment végbe. — Más nap játékszünet. — 17-kén „a' parisi naplopóban“ E g r e s s y ur (valamint multkor a' német szinpadon D e s s o i r ur) adá Józsi szerepét iparral 's mulattatólag. — Másnap játékszünet.

KASSÁN jan. 2-kán „leány-kérés szabály szerint“ Töpfer 4 fvsos vig játéka, F á n c s y forditmánya szerint, szabályosan adatott. Nézők kevesen. — 3-kán rendkívüli bérletszűnés mellett H a m m e r s c h mid György tüzkirály 's hécsi athleta és nője adák éghetlenségök és gymnasticai erő-mutatványaikat, 2 szakaszban. Ezt megelőzte a' „nevelő ezer bajban“ erkölcstelen, nem szinpadra való vig játék. K o m á r o m y (Lassenius) jeles játékaért játék végén előtapsoltattott. — 4-kén „bárson czipő“ került szőnyegre. Különösen említendők T ó t h (Greifenstein), K á n t o r n é (nője), S z i l á g y i (herceg), E r d ő s n é (Irmgard), H u b e n a y n é (Metta), E r d ő s (Feletri), és H u b e n a y (Godfried). Nézők kevesen. KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

KOLOZSVÁRATT télelő 31-kén „bűvös vadász“ tüneményes daljáték 3 felvonásban, jött színre. Darabunk szerzője, hű ismerője az emberi érzéseknek, érdekes darabbal gazdagítá Thalia könyvtárát. H e g e d ü s (Ottokar) egész szerepének megfelelő rátartással 's feszes leereszkedéssel tünteté előnkbe a' herceget. L i p c s e y Klára (Agatha) mint egy bájkellemű kegynő lépettföl a' szinpadra, és hív tükre volt azon indulatoknak 's érzelmeknek, melyeket 's szerepe magában foglal. Helyes maga viseletét tetézte azon kecseljes arcz, 's hájzengzetű hang, mely esténket legelégültebbé varázslá. B. M a r i a (Anna) jól, de mintegy igen sokat téve-föl magáról, vitte szerepét. Bárak vagyunk őt a' magyar szók kiejtésében nagyobb gyakorlatra felszöllitani, hogy lelkesítettve e' tudattól: „minden kezdet nehéz, a' vég pedig gyönyörűség“ — majd nyelvünk beljébe gyakorlat által jutva ékesen hangozzanak ajkairul a' magyar szavak. L a t a b á r (Max), Z s i v o r a (Gaspar) látszattak érteni szerepeiket: de a' kedv hiánya azt jól kifejteni nem engedé. G ó z o n (Samiel) a' színészpadi mozdulatokban igen is hiányos; de látszáték azt, mennyire lehete, titkolni akarni. K i l é n y i (remete) kevés szerepét is nem a' legjobb sikerrel adá. A' jámbor remetének egy ifjú boldogságát elhatározó ítéletet olly vidám arcczal kimondani nem szabad. — Egyszersmind figyelmeztetni akarjuk K. urat, hogy más alkalommal illy szerepben kereszt helyett ne jelenjen-meg lándsával. K e c s k é s (Kilian) azon mély vak engedelmességet, melylyel urának tartozék, jól eltalálva személyesíté szerepét. — Az énekkarok legjobban — az orchestrum hasonlag helyesen viselék magukat. Csak a' karzat embereire van panaszkodunk, kik a' kis számú közönséget is képesek a' szinháztól elidegeníteni. (Nézők közép számmal.)

HS. IS. Erdélybül.

KOLOZSVÁRATT ezen év kezdetével 20 foknyi rendkívüli hideg kezdett uralkodni. Ennek következtében a' K i l é n y i ur igazgatása alatti színész-társaság is, mely itt a' közönséget két hónap óta mulattatá, jan. 4-kén innen N. Váradra utazott. A' különben szép alkatú játékszint fűtni nem lehetvén, a' nagy hideget sem a' színészek sem a' közönség ki nem állhatta.

(E. H.)

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön januarius 25^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

Egy emlékvirág visszaküldtekor.

Sohajtvá mély szüből
A' távozó után
Ma éve adtad ezt
Akkor még jó leány.

És e' virágnak egy
Egész év tünetén
Gyöngéded ápoló
Gondját viseltem én.

Talált enyh-harmatot
Hév nyárban könnyemen,
Hideg télben meleg
Ágyat lángázívemen

De kedves e' füzér
Nekem már nem lehet
Ime vedd vissza hát
Mint elvett szivedet.

'S kit szenvedélylyel ez
Ujonta megkegyelt,
Annak keblére tüzd
E' dús szerelmi jelt.

SOLTÉSZ DÁNIEL.

SZORGALOM.

Allier ur óráji. — Séguier báró ezeket közli. — „Allier urnak, ki a' közönséget a' zsebóráknak kellemetlen, naponkénti felhuzásától megkímélni akará, olly óráknak készítése sükerült, mellyek egy hétig, sőt egy hónapig is rendesen járnak minden felhuzás nélkül. Allier ur e' módot a' függő óráknál is használá, és egy gépelyzetet gondolt-ki, melly ez óráknak járását egész évre biztosítja. E' mellett a' mozgató erőt is annyira szabályozá, hogy óráji nemcsak huzamósb ideig, de rendesebben is járnak. Ez né-mellyek előtt képtelenségnek látszhatik, mivel a' kezdő 's végző munka között hasonlatlanságnak kell lenni, minél tovább működik a' mozgató erő. Ez okból nehány szóval leírjuk Allier ur gépelyzeté-nek működését. Esztendőre felhúzott óráji izgatásukat nem a' mozgató erőcsürtől nyerik közvetlenül; hanem az ütőműnek rugó szek-

rénye és közvetöbben egy kis, a' középkerék (rotte de centre) orsó-jára hajló rugószekevény által eszközöltetik a' függelék mozgása. Az ütömműnek minden ütése után annyira huzza-fel az esztendős rugószekevény az ütömmű rugófiókját, mennyire az legombolyodott; ez utóbbi pedig a' középső rugószekevényt vonja-fel. Ez utóbbi működésének mennyisége egyik félórától másikig, az ütömműnek minden ütése közben egyenlő, míg ellenben ezé a' kerékmű által eszközöltött ütömműnek felhuzásához 's az ütött órák számához képest különböző. Minthogy pedig a' kis rugószekevénynek felhuzása bizonyos határt soha túl nem haladhat, saját gépelyzetet kelle hozzá készíteni. Al-lier ur találmányaért ezüst emlékpénzt nyert. (Bulletin de la société d' encouragement. 1837. augusztus.)

Valami a' cukorrépáról. Azon értekezésben, melyet Gautier ur a' „moniteur de la propriété et de l' agriculture“ lapjaiban a' cukorrépa-tenyésztésről 's cukorgyártásról közölt, tanácsoltatik, hogy a' cukor-készítéshez már augusztus hónapban kell fogni, 's arra, hogy eléggé érettek-e a' répák vagy nem, ügyelni nem kell. Gautier ur erősíti, hogy az augusztusi répából nyert cukor szépségre nézve a' tisztítotthoz hasonló, ugy annyira, hogy 100 kilogram illyet annyira lehet becsülni, mint későbbi hónapokban készítettből 180 kilogramot. E' hasonlatlan jósága a' korábban készített cukornak Gautier állítása szerint onnan van, hogy a' répáknak e' hónapban még nincs annyi gyökekek, 's így még nem szivhattak magukba annyi sós és más nedvet rontó anyagot, mint késöbben szivnak. (Bulletin de sucres. 9. sz.)

Uszó gépely. — Michel erömművész Offenbachban egy igen egyszerű gépelyt készített, mellynek segedelmével, miként ő állítja, bár melly folyamon, sőt a' tengeren is veszély nélkül lehet haladni. E' készitmény szétterjesztve mintegy 5 láb átmérőjű, 's közepén nyílás van, mellybe az utazót elfogadja. Összehajtvá ellenben kényelmesen lehet bár mellyik kar alá szoritani, mert öt fontot sem nyom egészen. Michel ur már több sikerült próbát tön a' Rajnán találmányával, mellyet minden irányban 's fáradság nélkül hajt. Hogy az erömművész találmányának hasznosságát annál inkább megbizonyítsa, elhatározá, gépelyében Kehl-nél vizre szállani, 's rajta a' Rajna torkolatáig uszni.

Gőzös a' genfi tón. Genfi hirlapok többszörözve értesítenek azon új gőzös felől, melly l'aigle nevet viselve, idösb Evans ur által a' Genf és Vevey közötti közlekedésre építettett. A' jármű 170 láb hosszú 's 23 széles; két erömműve van, mindegyik 40 lóerővel bíró, és gyorságára nézve minden eddigi gőzöst meghalad. A' Genf és Vevey közötti tért (21 órányi térköz) 3 óra 53 percz alatt

szegdéli keresztül, így 1 óra alatt 5½ órát megy. E' gyorsaság nem csupán az erőműveknek tulajdonítható mellyeket Miller és Raverchie urak Londonban készítettek, hanem a' megjobbitott hajógerincz idomának is, melly Evans ur terve szerint készült. (Echo du monde savant).

FESTÉSZET.

Szinadás tájfestvényeknél. *(Folytatása).*

Kőszirtek a' szin középzetben. A' kőszikláknak olly különféle tónjok van szineikre nézve, hogy a' természet 's jeles mes-terek szorgalmas tanulása által rövid idő alatt abban elég ügyességet szerezhetni. — Itt is minden a' távulságtól 's az alszintől függ. Ha a' kőszirtek közel állnak a' szinfenékhez, akkor kézzel elegyíthetni a' szürke szint. Vegyük-fel, hogy a' kősziklának alszine sárgába csap, az világos okerrel festetik-alá, melly egy kevés fekete által töretik-meg; a' többi látszó szinek illő helyeken alkalmaztatnak, 's az árnyékok umbra, sötét oker és berlinkék által határozatnak-meg, melly fehérrel van vegyítve. — Régi, igen elporlott kőszirteket olly szinnel festhetni-lé, melly okerból, mineral kékből, umbrából, kevés feketéből 's fehérből áll; mellynél csupán arra szükség ügyelni, hogy a' szintartás ne legyen igen zöld. A' világosság, ha több fehér vegyítetik hozzá, alszinnel magassittatik-fel, az árnyék pedig umbrával, berlinkékkel, vagy umbra helyett kölni földdel dolgoztatik belé, melly indigóbul kap toldalékot. — Minél közelebb állnak a' kősziklák a' szemhez, annál több meghatározottságot kell kapniok szinükre és sajátságos karakterükre nézve. Ez okból a' világosságnak ezeknél sokkal erősebbnek kell lenni, hogysen a' távullevőknel, mivel a' szem 's tárgyak között nincs anuyi levegő, melly a' világosságot és árnyékot gyengíthetné.

Ha a' kőszirtek 's magas hegyek fűvel vagy mohhal beterítvék, ezek azon pontból véve, honnan látszhatók, a' világosságnak mineműségéhez 's a' távulshozképest vagy okerból és kékből vegyítve lehetnek kevés barna szinnel, vagy ha ezek igen közel volnának, 's egész világosságot kapnak, a' szin gummiguttiból mineral-késsel vegyítve legyen, és a' világosságok okerrel vagy gummiguttival csupán, vagy pedig egy kevés fehér toldalékkal rakassanak-fel. — Mit eddig említünk, elég oktatást nyújt a' művésznek bármilly kőszirtet is rendszeres alapok szerint rajzolni és szinezni; a' hegyek nem fognak előtte semmi különbséget tenni, ha már azok egész felületükön fűvel borítvák, vagy ha itt ott csupán néhány kirakás ötlik a' szembe. A' szin-keverésnek gyakorlása által könnyű lesz a'

művészek minden tónt, melly festvényének kellemet szerezheth, feltalálni.

Viz. — A' viz részint az ég hatásától vagy levegőtől, 's azon tárgyaktól nyeri színét, mellyek ezekben tükrözik magukat, részint azon földtől is, mellyen az keresztül folyik. Ha tehát a' levegő tiszta 's kék, azon esetben a' viz is az, 's csupán a' melléztett tárgyak tükrözik benne magukat, és saját színeiket közlik részenként a' vízzel. Ha azonban a' föld, mellyen az folyik, sárga színű, a' viz ollyas tekintetet nyer. Tegyük-fel, hogy a' levegő tiszta, ugy a' viz-szint berlínkéből, fehérből 's kevés okerból lehet készíteni, itt ott feketével, melly berlínkével 's kevés lilium zölddel van elegyítve, kiemelni, a' viz tükrét vagy fénylő helyeket pedig világos késsel vagy fehérrel felrakni. — Széles vonásokkal kell a' vizet festeni, 's azon tárgyakat, mellyek benne fénylők addig, míg az nedves, bele dolgozni. Ennek utána a' viz folyása, hullámok, mellyek ollykor a' viz medrétől vagy fenekétől támadnak légnyomás által, fejtessenek-ki az árnyékhoz már kijelelt szín által, 's azután rakasának bele a' világosságok. — Ha fehér habos vízömleteget kell előterjesztetni, azt hasonlag berlínké, oker és fehérből vegyített színnel kell alagyozni, 's azután a' sötét részeket hozzá vegyített feketével kidolgozván, a' világosságokat cremi fehérrel kiemelni. — Ez iránt legjobb oktatás az, hogy a' gyakorló művész soha ne vegye színnel telve ecsetjét, 's azon csészében, mellyben készen tartja a' festékeket, laposra nyomja ecsetjét az okból, hogy az jobb hegyet nyerjen a' színezéshez, mi által alkalmasabb lesz a' vízforrásnak finom kinyomására. Hasonló módon, valamint a' vizet, készíthetni a' habokat is, minél csupán az még megjegyzésre méltó, hogy a' vonásokat bolthajlatban vagy ivben kell vezetni, 's az egészre nézve a' festékeket igen soványan 's csak lassanként bele dolgozni. Ha a' habozás nevezetes 's a' tájték a' viz színét csaknem egészen elborítja, azt akképp' szükséges felillesztetni az ecsettel, hogy eléggé emelje magát. — Kinek szándéka helyes példányképek után dolgozni, bizton kielégítendik őt Dietrich és Ewerdingen szép 's izletteljes dolgozatai. Azon tájfestvényeknél, mellyeket e' most felhozott langeszű művészek készítettek, 's mellyek ez ágazatban mind illyes műszülemények közt elsőszéggel bírnak, vannak ollyanok, mellyeknél pusztító folyóvizek 's omladékos kőszirt darabok, mellyek bokrok-tól vétetnek körül 's hol még együgyű épületek is ötlenek a' vizgálónak szemébe, jelenkeznek mindenhol. Bizonyos merészség 's izlés eredetiséggel páruva, uralkodik általán e' nagy mesterek műveikben. *(Vege következik.)*

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 19-kén „félbenzakadt hangverseny“ 5 fvsos vig játék (Voss Gyula munkája. Fordította Deáki Filep Samuel) több botlással 's kevés néző előtt adatott. Egressy Gábor ur (Lämmermeyer) szokott jelességgel működött. — 20-kán „halott-rabló“ hozatott színre. Dicsérettel emlitendők Lendvayné assz. (Helena), Fánecsy ur (Avelli) László ur (Van Vilkens), Egressy Gábor ur (François) 's Kovácsné assz. (Margit). Nézők kevesen. — 21-kén „a' pesti pajkos jurista“ némelly sikeres szerep-változtatással adatott. E' műnek első felvonását czélszerű kurtításokkal unalmasabb részeitől meg lehetne tisztítani. Udvarhelyi M. ur (Csontvázi) a' rémrettegőt elég hiven ábrázolá. László ur a' czimszerepben ismét igen jeles volt, 's több ízben előtapsoltaték. Óvakodjék azonban a' tuzzásba csapástól, mire néha igen is hajlandó. Bartha ur (Höslaky) hív karakterrajzzal, ámbár ő is gyakran a' tuzzás hibájába esett. Szilágyi (Vándoray) és Szentpétery (Bikavári) urak mulattattak. Telepy ur (Matyi), mint illyeskben mindig, ma is jeles volt. Nézők közép számmal. — 22-kere „korona és vérpad“ volt kijeelve.

KOLOSVÁRATT dec. 26-kán „a' korhely pajtások — vagy — nagy világ divatja adatott. E' szinmű azon kívül, hogy czime helytelen, semmi hatású 's érdekű. A' romlott világfiak képezése által semlegesen akar tanítani a' nélkül, hogy a' valódi élet képeit sejtetné, érintené, vagy valahol kiténtetve egy valódi characteret, tűrhetővé alakítana. Király (Világosvári) szerepe szellemét felfogá. Latabár (unoka öcsose) tagjait jól jártatta, 's a' nőfélést élénken ábrázolta. Mátéfiné (Louise) törekvek szerepe gyöngédségére jutni, de torzképet ada. Johanna (özvegy) a' betanult divat szelleme szerinti daczos rátartást 's negédet meglehetősen fejté-ki. Kilenyi (Vári) helyt állva kellő feszszel játszott; de mozogva elfelejtök benne a' katonát. Szót érdemelnek még a' korhely pajtások, különösen Hegedüs (Sportula). — 28-kán a' „korszellem“ került szinpadra, mellyet Raupach után Fekete Soma fordított. Ámbár jó a' forditmány, de valljon e' szinműben elérve-e a' cél? A' korszellemet nem értök csufosan kijátszatnak; elménczés semmi; a' parasztok, tudatlanok nem értik azt. Hiszen ignoti nulla cupido! Ugyan azért nem lep-meg; inkább aljasít, mint gyöngít; kivéve a' gyámleány characterét. L. Klára (Hertha) az együgyű természetességet, abból önként kifejlett szerelmet, a' balságokon áttörve elhatározólag lángzót hűn, sajátilag képezte. Ő az illy szerepekben mindig otthon van, meglep, bájol. Zsivora (Lidérczi) hanyagon 's valamelly belső elszórtsággal játszék, mellyet az idő zordsága okozhatott. Latabár (Gáspár) az elkényeztetett 's e' miatt buta, duva, de még is önhitt, csupán testileg erős urfit kielégítőleg 's mulattatólag vitte. Hegedüs (Várhegyi) érté szerepét; de öltözete azzal ellenzetben álla. Király (iskolamester) jól, Mátéfi (Töksi Pellikán) elég töksiesen játszék, mint helyzete kívánta. Hangja némellykor igen darabos, sértő. Kecskés (Kozma) a' falusi bírót igen természetesen alakítá. — 29-re „Cserni György“ vala hirdetve. Cs....y.

Német játékszin.

POZSONBAN az ujan megnyitott és ujan diszített téli színházban adatott mutatványok nagy részint kielégítök. Daljátékokban leginkább diszkednek:

Leeb és Eder k. a. Mellinger és Erl urak. Különös dicséretet érdemlenek fáradhatlan törekvésükért Pokorny igazgató és id. Hölzl rendelő ur. — Mint vendégek utóbbi hetekben működtek: Denker Maria k. a. igen kedvező sikerrel; nem így azonban: W a a s-né assz. (igen szép színészné, ki kitünő pompával öltözködik, de rosszul játszik); Liebert ur, lincai színész; Hoffmann bassista, és Koch ur.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesület történetéhez némelly adatok. — Az intézet, mely 1836-ki oct. 16-kán tartá első köz-gyűlését, első évben csak ideiglen választott kormányzó biztosságok által igazgattatott. Résztvevő fizető tagja volt ezen első évben 531, kik e zűst pénzben az egyesületi tőkepénz beszerzésére ugy nevezett alappént fizettek 1062 fto; évenkénti részvényt 1717 fto; az egyesületi két táncvizgalomból az intézet számára maradt 125 ft. 21 kr. — az egyesület hasznára adatott 8-dik műelőadás jövedelme tett 127 fto, egyéb ajándékokból bejött 21 ft. 21 kr. — 's így az első évi jövedelem 3052 p. fira 42 kr-ra terjedett. — Ez évi kiadás tett 2749 ft. 's 49 krt., és így a' pénztárban maradt 302 ft. 53 kr. pengő pénzben. — Első évben bevásárlá az intézet a' legszükségesebb kótatamokat, írószobai butorokat és egyéb szereket. (A' folyó 2-dik évben m. gróf Festetics Leo, és Trexler Antal ur több szükséges butort ajándékozott az intézetnek) — 1-ső évben az egyesület számára a' hangszerek köréből 12 hegedű-vonón kívül semmi sem vétetett. Scheibl József ur volt szives annak 1 hegedűt 's 1 altviolát ajándékozni. (A' folyó 2-dik évben ajándékban nyert az intézet 11 hegedű vonót, 3 hegedűt, 1 altviolát, 1 kobozt, és pedig Festetics Leo gróf, Eckstein Fridrik, Hirsch Ferencz, Mátray József, Stocker Thadé, Szmolka Bencez uraktól. — 1838. jan. 19-ig hangműveket ajándékoztak az intézetnek: Bräuer Ferencz, Kirchlehner Fülöp, Mátray Gábor, Perlasca Domokos urak. — A' folyóévre kihirdetendő jutalom-munkára önkénti adakozás utján mai napig 20 aranyra terjedő mennyiség részint beadott részint biztossított Bräuer Ferencz, Eckstein Fridrik, Fetter János, Heckenast Gusztáv, Hermann Ignác, Hirsch X. Ferencz, Jankovich Antal, Mátray Gábor, Perlasca Domokos, Raics József, Rietl János, Rosty Albert, Sebastian Károly, Trexler Antal, Vurda N. győri professor ur által. — Különös ajándékn nyert az egyesület t. Seeber Károly pestvárosi polgármester urtól 4 aranyat, Veninger Vincze urtól 1 aranyat, Jakobsn Károly urtól egy gazdagon megaranyozott ezüst csatot az egyesületi könyvre. — Ezen kívül az intézetnek hangász-kedvelő és műértő tagjai a' műelőadások alkalmakor kölcsönzött hangszerekkel segítik az egyesületet. A' mult évi dec. 31-kén tartott nagy gyűlésben aláírási ív nyitott-meg hangászati könyvtár beszerzésére, mely alkalommal mindjárt többen pénzbeli segedelmet irtak alá, mások, mint Asztalos Károly és Stocker Thadé urak hangműveket ajándékoztak az intézetnek. — Most dolgozik egy küldöttség az egyesület által létesítendő nyugpénzi intézet tervén. — Később az olly nagyon ohajtott énekiskolát ohajtja megalapítani. — A' pestbudai közönségnek folytonos pártfogása mellett reményleni lehet, hogy e' nagyszerű intézet, más nagyobb városok példája szerint, nálunk is megalapuland valahára; mit annál is inkább ohajthatni, mert olly classicaí nagyszerű műelőadásokat, millyeket már eddig is hallottunk az egyesülettől, csupán illyentől várhatunk. — Jövő előadásra Sohneidernek igen

jeles és híres műve a „világ ítélete“ választatott, mely mindenütt nagyszerű hatást okozott. (Folyt. köv.)

Kolozsvárat dec. 27-kén a' muzsikai conservatorium 20 számból álló tanítványainak a' hangász tagok segedelmével tartatott közönséges megpróbáltatásuk alkalmával bejött tiszta jövedelem a' magukat jelesebben kitiintetett 12 tanítvány közül sorshuzás által négyök között jutalomul egyenlő mértékben osztatott - ki. Ugyan az említett napon kolozsvárat a' conservatorium, közgyűlésében titkos szózatolással elnöknek gr. Mikes János és igazgatónak Ruzicska György ujonan megválasztattak. — Ugyan azon conservatoriumban az ének és fuvó hangszerek tanítására nézve az első iskolai folyam folyó évi januarius 8-kán kezdetett-el. A' tanulni kívánók Ruzicska Györgynél jelentik magukat a' muzsikateremben. (E. H.)

Hangászati tünemény. A' Lipsében megjelenő „the Englishman“ angol hirlap az alább következőket közli miss Novello Kláráról, egy Londonban ujonan feltűnt éneklő tüneményről. — E' kitünő jelességű énekesné először csötörtökön, october. 26-kán, hallatá magát a' köntöstár- (Gewandhaus) hangversenyben. Bajosan hallottunk valaha valami elragadóbbat, mint Mozartnak „Ecco il punto o Vitellia“ ariáját általa elzengve. A' sztylnek tiszta, magasztos egyszerűsége, mely a' recitativo előadásában minket meglepett, a' hallgatók zsúfolt tömegét még eddigelé hallatlan tetsz-zajra ingerlé, mely az aria végén ismételtetett, 's Bellinének „Casta Diva-ja“ után szünni nem akaróvá vált. Második megjelenésekor a' „puritani“ daljátékból éneklelt polonaisenak fényes sikerülésével annyira megbájoló a' közönséget, hogy ez olly lelkesedéssel tört-kí, minő e' hangversenyekben még soha meg nem harsant. De hogy hazánk leánya iránt részrehajlóknak ne láttassunk, a' német kritikai lapokból vészünk némelly magasztaló czikkeket. — Schumannak új folyóirata így szöll. — Végre, hogy az előadás koronájáról meg ne feledkezzünk, még miss Novello Kláráról kell emlékeznünk, ki Londonban a' bérlethangversenyben (abonnementconcert) tegnapi először lépett-fel, és valóban olly fonséges módon és hanggal énekelte, minő a' földtekén még kevés hallatott, annyira, hogy az egész gyülekezet zajos tapsokban nyilvánítaná tetszését. — Ugyan e' folyóiratnak egy más száma egyik, egészen miss Novellónak szentelt, czikkelyében így szöll. — Bár mi nagy volt is a' várakozás vagy meggyőződés jelest hallhatni mindennél, ki tudta, hogy Mendelssohn - Bartholdy magát kötelesnek érzé, az énekesné Händelnek Lipsében adandó „Messias-ára“ és bérlett hangversenyekre e' telre megnyerni, első aria után a' meglepetett közönségnek hosszú, hallatlan tetsz-zaja még is azt nyilvánítá, hogy várakozását a' dalnokné felülmulá. És valóban itt a' természet és művészet legfénylőbb fokokon mutatkoznak. Hangjában a' contreat zengő teljessége az ezüstként csengő mezzosoprannal egyesül. De ha illy hangok mezzosoprannak altregisterrel, pedig szinte méltó joggal, neveztetnek, ugy mi ezeket még is inkább mezzosoprant bíró contreatnak hisszük. Legmiveltebb azonban nagy terjedtségű hangja két octavában. Itt a' hang minden cordában rugékony, lágy, teljes, és a' legkülönfélebb emelkedésekre alkalmas. De mind e' tökélyeknél, mind ama rendkívüli ügyességnél, melylyel Bellini ariáját énekelte, több volt ama mély, költészi felfogás, ama szívhez szöllő buzgóság, melylyel Vitellianak ezen ariáját: Ecco il 's a' t. zengé; mindennél több ama elfogulatlanság, remeklés, melylyel a' recitativót éneklé, mely után a' leg-

zajosabb tapsot méltó joggal nyere. — Miss Novellónak hangászi talentuma azonban legcsekélyebb érdeme. Ha egy hangjegyet nem tudna is énekelni, még is azon szeretetre legméltóbb lény lenne, kivel jó szerencsénk csak összehozhat. Mert a' beljegynek azon természetességét, mely a' legkorlátlanabb tetsz-zajnál a' próbát olly szépen kiállá, a' kedélynek azon mesterkeltlenségét nemcsak hogy az azzal bíró szerencséjének legvalódiabb forrásaként tekintjük, hanem mint a' szívjóságnak legesalhatlanabb zálogát is. És illylényeknek félelem nélkül hódolhatunk egész világ előtt.

TÁNCZ.

Pesten a' városi redut-teremekben jan. 21-kén a' haszonbérli ur által adatott I-ső álorczás táncmultság népeessgre nézve a' közép-szerűhez tartozott hihetőleg azért, mivel válogatottabb köre a' pestbudai szépnemnek a' kereskedői casino által 23-kán 's erre következő napon a' törvényhallgató ifiúság által a' redut-teremben adandó multságokra készült. — A' tánczosnék öltözetének nagy része egyszerű fehér volt; a' fejdisz a' hajkonty balrészéről jobbra a' homlokfelé hárántvonalban átnyuló apró virágfüzérből állott. Álorczás néhány volt, 's közöttük itt ott elég csinos. — A' Zöhl's ur által igazgatott hangászkar ma jútszá legelőszer a' Tomala Ferd. ur által szerzett, különös ötletű, zajos, és hatásteljes bűvár-galoppot.

Pesten 1) a' hét választóknál mult héten nem kezdődtek-el a' táncmultságok a' rémitő rosz idő 's nagy havak miatt, mellyek okozák, hogy sok utszán bérkocsik sem mehettek keresztül. — 2) Zárt társas multságok közül első volt 22-kén a' kisebb redut-teremben kereskedő segédek által adatott. A' kereskedői casino egyesülete 3 bált szándékozik adni, mellyeknek elsője jan. 23-ra volt kijelelve.

Bu dán a' várbeli redut-teremben jan. 14-kén rendkívüli táncmultság adatott a' kised óvó intézet hasznára, a' legzivatárosabb idő alatt is; melly a' fényesebbek közé, mint mindenkor, számíthatatik. Tánczolt mintegy 50 pár; álorczást mintegy 20-at lehetne számlálni. — Ugyan ott az első redoute-bál 18-kán ment végbe. A' férjfiak mennyisége közép-szerű számra, a' nőszemélyeké 12-re, álorczás nőké 7-re terjedett. Zöhl's ur igazgató a' hangászkar. A' keringők jobbadán régiiek voltak; legjobban mulattattak a' „barátság-keringők. Mi a' teremnek uj diszítését illeti, az csupa fehér levén, kétféle véleményt 's ítéletet szült. A' bírálóknak nagy része azt csinos egyszerű szépségnek nevezi: sok másoknak pedig úgy tetszik a' gyertyavilágnál, mintha ujonan meszelt falat nézne végig. A' várbeli bálokról egyebiránt a' vállalkozók ez évben még is ígérnek maguknak valamit.

DIVAT.

4-dik divatkép. (Parisból). — Bál- és társalgási öltözetek: hajdisz a' legujabb divat szerint csipke-fátyollal; mantilla köpönyeg fehér kasemírből hermelinnel bélelve; ruha algriszövetből ezüstös csipkével körözve. — Bécsi divat jan. 18-kán: ruha fehér trou-trou-csipkéből virágfüzerekkel ékesítve; ruha róza színű blonde-gazeből lebegénnyel diszítve.

Szerkezi Mátray Gábor, balpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap januarius 28^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

V á g y.

Csak adna szárnyakat
A' jó ég énnekem;
'S Szirén-szót, hogy szívig
Hathatna énnekem,

Kelettől nyugotig
Bejárnám a' hazát,
Bár légi útamon
Vihar robogna-át.

'S a' merre szállanék
Mint vándor csattogány:
Panaszló hangokon
Epedve dallanám:

„Ébredj, ébredj Magyar!
Hosszú álmod után,
Ébredj, ébredj Magyar!
Mert itt a' báj-korány.

„Előítéletid
Hálóját tépjed-el;
'S honod jóléteért
Égjen minden kebel!

„Tégy, a' mennyit tehetsz, —
Művészet és erény
Szépen virágozand
Hazádnak tág terén.

„Ébredj, ébredj Magyar!
Itt már a' báj-korány;
'S haladj a' nemzetek
Dicset szerző nyomán!”

'S bahogy még tán így is
Álom nyomná szemét
A' népnek, és bilincs
Közt tartná szellemét,

Megkérném végre is
Agg Tihany ősz fokát:
Hogy ébresztő dalom'
Hazámon dörgje-át.

SZORGALOM.

Nollet megjavított gőzgépelye. — Brüsszeli hírlapok szerint Nollet tanító ur ugyan ott egy gőzgépelyt talált-fel, melly a' szétpattanás veszélyei ellen biztosítva van, kevésbé kerül, kis helyet foglal-el, 's ezen felül még azon elsőbbséggel is bír az eddigiek felett, hogy egy ugyan azon mérséklet fokán hat annyi erőt fejt-ki, mint az eddigiek. Ebből nemcsak azon haszon van, hogy ötször kevesebb szén kívántatik hozzá, hanem hogy a' szén-teher a' nélkül, hogy tágasabb helyet kívánna, sokkal tovább tart-el.

Gombostű-malom. — A' light-pooli gombostű-malmok, mellyekben tömött gömbű patent-tűk készítettnek, egy 100 lábnyi hosszú főépületbe helyezvék, melly fel, egész ötödik emeletig, erőművekkel van megrakva. Egy nagy kerék, mellyet 40 ló-erővel felérő víz hajt, hozzá mozgásba az egész gépelyzetet, és minden arányszeres csendben folytatja munkáját. Az e' malmokban folytatott patent-készítési mód abban áll, hogy a' gombostűnek gömbje ninesen ragasztva a' sodronyra, hanem sajtolás által ugyan azon darab sodronyból idomittatik, mellyből a' tű készül; így gömbje soha sem hull-le, 's ez által sok kellemetlenség elháríttatik. Egyik erőmű a' sodronyt nyújtja; másik azt szükséges hosszúságú darabokra szegdeli; hegyét képi 's reszeli-ki a' 3-dik; negyedik a' gömböt idomítja, 's egy ötödik végre egészen elkészíti a' munkát. Minden erőmű 45 tűt készít egy percz alatt; így egész gyár esztendő alatt naponként 3.200.000-et 's hetenként 19 milliót! A' tulajdonosok, Taylor urak 's társai, kik Wright Sámuel ur találmányát maguknak tulajdoníták, patens-idejöknek meghosszabbításaért folyamodtak a' titkos tanácshoz; melly fontolóra vevén azon tömérdek költséget, mellybe a' tulajdonosoknak a' gyárnak illy tökélyre hozása került, azt ujlag 5 évvel toldá-meg. (A' „Mechanics Magazine“ 628-ik számából.)

FESTÉSZET.

Szinadás tájfestvényeknél. (Vége.)

Fák. — A' fáknál található a' zöld hatású tintákról a' legnagyobb változandóságot. Ezek részint a' távulagtól, részint pedig a' fák különféle nemeitől függenek. Minél távolabb áll-el valamely fa, annál többet vesz az szép színéből a' közben eloszlott levegő által. Ezen nemű fák tehát jobbadán kék 's szürke-zöld színbe esnek, mihez berlínkéből, kasler sárgából, egy kevés feketéből 's fehérből vegyített színt használhatni sikerrel. — A' fehér színnek kevés hozátétele által a' közép tintához hordatnak-fel a' világosságok a' fest-

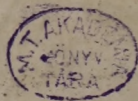
vényre, 's valamivel több fekete szín által rakatnak-fel az árnyékok. Azon fák, mellyek közelebb állanak már valamivel a' szemhez, azon szinnel alagyoztatnak ugyan, de több sárgát szükséges hozzá tenni. Egyébirántugy bánhatunk velök, mint már előbb említők. — Ha a' fák a' színelőzetben, vagy is a' vizsgálónak szeméhez igen közel állának, természetes, hogy színek egészen tiszta. Miképp' kell ezeket színezni, ugy terjesztem-fel, mint magam azokat tájfestvényeimben alkalmazni szoktam. Ha tehát tölgyfa legyen, gummiguttival, berlínkével 's kevés feketével alagyzom azt; árnyéknál pedig e' most érintett színhez csak kevés nedvzöldet veszek, a' világosságnál ismét gummiguttit vagy okert fehérrel vegyítve. Erről specialis oktatást nehéz 's talán lehetlen is adni; itt, valamint mindenütt folytonos gyakorlás 's több oldalú tapasztalás a' legjobb oktatás. Mint is lehetne mind ama sok 's különféle szint, melly a' világosság és távulat különbsége által ered, leírni, 's a' tintákat meghatározni, mellyeket a' különféle fanemeknél mindenütt szemléltünk összeköttetésben egymással. Főlöleg volna erről többet szólani, mivel a' különféle szabályok 's azoktól citávozás a' műgyakorlót 's dilettantst csak ingadozó helyzetetésbe állítják, mitől ő nem menekhetnék-meg soha. Tanuljuk inkább teljes figyelemmel Dietrich és Ruysdael remek műveit 's a' természetet; a' rajzolásban kövessük Waterloot és Schwanenfeldet. Ezek azon csalhatlan módok, mellyek által a' gyakorló ügyességet szerethet-meg magának rövid idő alatt 's kevés fáradozással a' helynek megfelelő színek feltalálására 's köztük választásnak tételére.

Mivel azonban könnyebb meghatározni, miképp' kell a' fát színezni, 's azt egész művészi jártossággal ugy kidolgozni, hogy inkább kecsegtesse a' szemet, mint sem az előbbiben hasztalan okoskodni, végre a' tanulót még kétesebb állapotba helyezettetni; — itt már, mennyire lehetséges, körülményesen vagy határozottan szölandunk: — Mindenek előtt szükséges a' főrészeket vagy csoportozatokat a' fa közép tintájával befesteni, azután pedig a' hegyen álló 's átsugárzó levelecskéket rendesen kidolgozni, 's ugyan azon szinnel egészen gyengéden áthuzni. Ez megtörténvén, az árnyékhoz rendelf szint kell készíteni, és pedig a' lépcsőzet szerint, mivel a' szint részint világosan, részint sötétben, részint pedig, ha sok vagy kevés vétetik az ecsetre, illően bele kell dolgozni, 's végre a' világosságokat kis vonásokkal vagy pontocskákkal, vagy pedig akképp', mint azt a' fa-nem kívánja, reá hordani szükséges. — A' tölgyfa-derék ollyas szinnel festessék-be, melly vegyület umbrából, kékből, fehérből és feketéből 's azután kölni földdel 's feketével árnyékoltas-sék. A' tölgyfa héjján látszó barázdák ugyan azon szinnel dolgoz-

fassanak bele, a világosságok pedig sötét okerral, olykor világos rozsa színnel is rakassanak-fel. Valamint mindenhol, úgy itt is több eltávozást vehetni észre, 's a faderéknak különféle nemei által több is ered még. Így például a faderék a nyirfánál majd egészen fehér: ellenben a nyárfánál szürke zöld, 's ezen színek ismét a különféle hatású tintákban mutatkoznak a szemnek.

Tárgyak a színelőzetben. A színelőnek kezdetvonalaira rendszerint igen sötét tárgyakat állítanak, hogy azok a kontraszt által a távul levő tárgyakat visszanyomják, 's a színelőzetben levő fővilágosságokat és a tájfestvényben elosztott többi világot teljes erőhöz juttassák. Mit most említenk, az a természet vizsgálattételén 's a légperspectiven alapul, melly azon rendszert tanítja, miképp' kell világos, erősebb vagy gyengébb színezés által emelni a tárgyakat, ha a közötti levegő, például, sűrűbb vagy ritkább. Ez okból a színelőzetben levő világosság és árnyék gyenge, a szín középszetben már erősebb: ellenben a színelőben minden tárgy világosnak 's határozottan jelenik-meg a szemnek, 's így a világosság és árnyék is teljes erejével mutatkozik. Ez tehát az, mire a művésznek bár mily műdarab kidolgozásánál figyelni 's a szemmel elhíttetni kell, hogy az a festvényben mindent úgy lát, mintha magát a természetet vizsgálná. Semmi sem válik-el illendően egymástól, semmi sem különbözteti-meg jelesen magát a többitől, ha a nevezett szabályok igazán nem alkalmaztatnak. — A kontraszt igen nevezetes dolog a művészetekben általában, jelesül a festészetben; mivel csupa lehetőség, hogy a rajzok vagy képirok valamely törpe alakot vagy óriást terjesszen-fel a nélkül, hogy ne állítna mellé más közönséges embert. Mit most említenk, a színelőre is alkalmazható. Hogy a színelőre egyike hathatósan lépjen előre, azt csupán más sötéttel, mint ez maga, szükséges körülfogni, melly esetben ez kétség kívül sokkal világosabbnak fog látszani, mint mutatkozott volna akkor, ha ettől nincs körülfogva. — Ennek következtében az előszínelőzetben nagy és sötét tárgyakat kell elrendelni 's használni a művésznek, hogy azoknak kontrasztja által hatalmasan nyomja vissza a távulságot, 's lehetőleg olyas tárgyakat válasszon ehhez, mellyeknek már maga a természet sötét színt kölcsönzött. Ha ellenben kéntelen a művész azon helyen világos tárgyakat alkalmazni, szükséges azokat árnyékba ejteni, vagy pedig a helyzeti színelőre, az az, iparkodni azon színelőre elóterjesztetni, mellyet azok minden állapotban megtartanak. — Legjobb sikerrel használhatni a színelőre nagy fákat, kőszirteket 's falakat; mivel ezeknél nagy vetett árnyékok vannak, mi által azon kis tárgyak is illően jutnak árnyékba, mellyekre ejtetnek, 's ez által a kontrasztot nevelik. —

Nyomósabb vizsgálat után nyilvános tehát, hogy a' sötétebb színeket a' szinelőben használni szükséges; minélfogva az umbra, a' kölni föld, téglaszin 's tus, igen hasznos 's illő festékek a' szinelőben, miután ezek hathatós erejek által előrelépven, a' tárgyakat visszanyomják. Hasonlóképp' jó sikerrel használhatja a' művész a' dióbarna 's nedvzöldet, a' szépiát 'stb., mellyeknek használásainál ő csupán oda fordítsa figyelmét, hogy földszíneknek hozzá vegyítése nélkül ne vegye azokat, miután az imént említett színek magányosan nem teritének.

NOVÁK DÁNIEL.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 23-kán „szerelem mindent tehet“ 4 fvsos vig játékban Bartha ur (Kraft) 's Laborfalvi R. k. a. (Francziska) dicséretes szorgalommal játszottak. Nézök kevesen. — 24-kén „mézes kalácsos Róza“ regevény színjáték 5 fvsban (Birch-Pfeiffer munkája. Fordította Deáki Filep) kevés néző előtt adatott. Dérnyé assz. (Róza), Bartha ur (Sonnenberg) 's Fáncsy ur (Nollingen) iparral működtek. Az első fvsbeli díszítmény, mellyet Otto ur festett, meglepő volt. — 25-kén Schodelné assz. „ismeretlen nő“ daljátéknak czimszerepében lépett-fel mint vendég. Örömmel jelenthetjük e' jeles honi művésznék felől, hogy a' színészeti igazgató biztossággal olly egyezésre lépett, mellynél fogva folyó jan. 15-től kezdve számítandó 10 hónapig, mint vendég, intézetünknel fog maradni; mi közben azonban művészeti utazásokat is tehet, de távolléte idejét hozzánk visszajötte után ki-pótlandja. Férje azon ígéretet adá a' biztosságnak, hogy mint énektanító, az intézet iránt viseltető figyelemből szíves leend hitesének itt léte alatt dalszínészeinknek a' fensőbb dramai énekrendszer szabályai szerint előadandó dalszerepek aestheticai éneklése iránt utmutatást adni, 's mint fő opera-rendelő fölügyelni. Nem nehéz átlátni, milly nagy nyereség leend intézetünkre nézve e' két jeles művésznék, kiknek kitünő hangászati tehetségeik olly jeles fokon állnak, itt léte; méltán örvendhetünk tehát nálunk maradásukon, kivált miután olly nagy szükében van nemzeti dramavilágunk a' jeles példáknak. Reméljük is, hogy dalszínészeink használni fogják ezen megbecsülhetlen alkalmat; mert mit mások drága pénzen sem nyerhetnek-meg, ök ime ingyen, kevés akarat, igyekezet és szorgalom mellett sajátukká tehetik, ha azon boldogtalan önhittséget maguktól száműzik, melly eddig is egyik leghatalmasb gátul szolgált előhaladásuknak. Nagy köszönettel tartozunk a' t. igazgató kormánynak, hogy nemzeti intézetünket, nem sajnálván az áldozatot, illy jeles művészek megnyerése által tette érdekesebbé, és képessé, hogy a' már munkában levő nagy új daljátékok minél előbb szinpadra jöhessenek. Hálával tartozunk azért is, hogy színházunk ez év elejétől kezdve fűttetik. — A' daljátéki rendelőséget Szilágyi ur vállalá-fel, kinek szilárd belátásától és tisztében pontos eljárásától sok jót remélhetünk. — Halljunk, hogy intézetünkhöz Erkel ur (a' dalszínésznek testvére) mint karmester felvétellett.

Figyelmeztetés. Folyó hó 31-kén szinpadunkra egy érdekes újság fog hozatni, a' szorgalmas Szigligetinek „Vazul“ czimű történeti drámája 5 fvsban.

KASSÁN jan. 6-kán „földszint és első emelet“ akadozva 's igen kevés néző előtt adatott. Hogy a' nézők kevesen voltak, az lehetett oka, hogy e' darab ma rendes bérletszünetben adatott, holott mult éven azt már bérletfolyamban, és nem legnagyobb tetszést nyerve láttuk. A' készültségét és akadozást pedig a' próbák hiánya, 's a' darabnak hirtelen színre hozatása okozhatá. A' gyenge hangászkar ismét többször hibázott. Szókét (Sluck) és Hubenayt (Damian), kik szerepeiket eléggülésre adák, mind e' mellett sem hagyhatjuk említettlenül. Komlóssy Paulinának (Fanni) hangja nem rossz, és szorgalmas tanulmány által kimivelve kedves énekese valhatik belőle. A' Kelemen által festetett első emeleti diszitmények tetszettek. Azon hidegségről ítelve, melylyel a' darab átalján fogadtatott, ezt egy időre bizton a' vhiszt kártyával játszott tarok skartjába lehet tenni. Az ohajtva várt Chibayné és férje ma érkezett-meg. — 7-kén „hét közül a' legrutabb“ Albini 4 fvsos vig játéka köz tetszést nyert. Kitünőbbek valának Lendvay (Helevald Erneszt), Szóke (Ambrosius), Hubenayné (Ernesztina) és Erdősné (Moorpilezné), ki játék végén előtapsoltatott. Pályné (Maudzah) és Komlóssyné (Kunkelné) mulattató két torzalak volt. Nézők nem nagy számmal, mit alkalmasint a' maró hidegnek lehet tulajdonítani. E' darabnak fordítója nem nevezte ott-meg a' czédulán. — 9-kén „természet és miveltség“ Albini 4 fvsos vig játéka Balog István fordítmánya szerint kevés néző előtt adatott. Erdősné (Liliomvölgyi grófné) mélyen hatott szerepe lelkületébe. Pályné (Aurora) valódi gróf-kisasszony volt. Lendvaynak (Tüzes) játékát némi kedvetlenség bélyegzé. Tóth (Szikra) játéka helyes és szabályos volt; Komlóssy (Mercur) mulattatott. Hubenayné (Aspasia) kimért 's igen jeles, sőt, nagyítás nélkül lehet mondani, művész-i játékaért játék végén előtapsoltatott. Szilágyi (Hegyi báró) igen hideg volt. — 10-kén Pályné jutalmul „Aline, vagy Kassa a' világ más részében“ tüneményes vig játék dalokkal 3 fvsban szép számú nézők előtt adatott. Végén Hubenay (Bims), kinek némelly hevenyészetei helytelenek valának, előhivattatott. Dícsérettel említendők még Hubenayné (Aline), Tóthné (Czili), Szóke (Mákosi) és Török (Palkó). A' diszitmények nem feleltek-meg a' várákozásnak. — 11-kén „Borgia Lucretia“ Hugo Vietornak 5 fvsos szomorú játéka iparral adatott. Tóth (Alfonso), Komlóssyné a' czim-szerepben és Szilágyi (Gennaro) helyöken voltak. A' bordal jól sikerült. Nézők közép számmal. — 13-kára „Zampa“ volt kijelelve, mellyben Chibayné lépend-fel. Erről máskor.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZTAT.

A' pestbudai hangász-egyesület. (Folytatása)

Mi az egyesület kormányzó részét illeti, ez a' pártfogón, mint fő ügyelön, kívül a' nagy tanácsból 's kormányzó biztosságból alakult. — 1836-ki oct. 16-kán tartá az egyesület első közgyűlését, mellyben megkérte volt a' minden szép és hasznos törekvésnek buzgó gyámolát, ngos Schedius Lajos k. tanácsnok urat, hogy az elnöki hivatalt felvállalni méltóztatnék. A' k. tanácsnok ur, kinek esüggedhetlen fáradozásai után létesült ezen intézet, igen halmozott foglalatosságai ellenére is engedvén a' köz kérésnek, felvállalá az előülőséget, de csak ideiglen, az az egy évre. Minthogy pedig az egyesület tagjai egymást még tökélyesen nem ismerhették, az elnök ur által ajánlott nagy tanácsi és kormányzó biztossági tagok hasonlag ideiglen vagy is egy évre

megerősítették, és nyolcz tiszteleti tag, u. m. a' következő t. cz. urak m. Stankovics János bosoni püspök 's a' t.; gróf Brunsvik Ferencz, Jankovich Antal, Schedius Lajos Eduard, Herman Ignác, Kovács József, Rosty Albert, és Seeber Károly (pest városi polgármester) választottak. Trexler Antal ur alelnökké, Perlasca Domonkos ur ideigleni titoknokká, Fetter János ur pénztárnokká nevezettek. — Ezen első évben alelnökön kívül 40 személyből álló ideigleni nagy tanács tagjai következő t. cz. urak voltak: Trexler Antal alelnök, Bräuer Ferencz, Dolezálek Antal, Fetter János, Jacobson Károly, Kirchlehner Fülöp, Perlasca Domonkos, Raics József, Mátray Gábor, Scheibl József, Urbani Ágoston, Winkhler Károly A. (E' tizenkettő volt egyszermind a' kormányzó biztosság tagja.) — A' többi 28 következő: Babnigg Mátyás, Bartay András, Bene Ferencz, Bräuer József, Eckstein Fridrik, Fáy András, Grill János, Grimm Vincze, Heckenast Gasztáv, Hirsch Ferencz, Hunyady József, Jakab István, Kreutz Ferencz, Leitner N., Merkel József, Milecz Imre, Rehorovszky Miklós, Rietl János, Ritter Sándor, Rupp János, Reich Mihály, Schmidt Sándor, Stocker Thadé, Sebastian Károly, Schwab Fridrik, Szmolka Benedek, Valero Antal, Veninger Vincze. — Az egyesület 2-dik közgyűlésében (1837. marczius 19-kén) azon köz ohajtás terjesztett elő, hogy n. mgú gróf Cziráky Antal országbíró ur ő excellentiája kéretessék-meg az egyesület pártfogói czimének elfogadására, ki apr. 23-kán az e' közgyűlésből utasított küldötségnék kinyilatkoztatá, hogy a' pártfogóságot elfogadni méltóztatik. — Még ez esztendei sept. 17-kén vevé által ideiglen a' titoknokságot Mátray Gábor. — Ezen első év folytatában az egyesület 8 hangászati előadással 's két táncmulatsággal törekvék az intézet érdekeit előmozdítani. — Volt az intézetnek 597 tagja; ezek közül 531 fizető részvényes. *(Folytatás következik.)*

Temesvárott Lewy J. R. ur ama jeles kürtművész, ki a' mult évben Pesten tünteté-ki jeles tehetségeit, legközelebbi hetek alatt első ízben a' szinpadon, másodikban a' t. n. megye háza teremében, melyet e' célra díjfizetés nélkül nyert, érdekes hangversenyeket ada. Utóbbi alkalommal csupán műkedvelők, kik között fő rendűek is, voltak munkás részt vevő segéd mütársai, melly körülmény annyi hallgatót szerze neki, hogy a' terem terjedése elégtelen volt azoknak számára.

TÁNCZ.

Pesten a' törvényhallgató fiatalság által jan. 24-kén a' városi redut-teremekben adatott táncmulatság fényre, pompára, 's népességének kitünő személyzetére fölül haladott minden eddig e' teremben adatottakat. A' felvezető lépcső es előfolyosó az asszonyi ruhatárig három színű (veres, fehér, zöld) posztóval volt beterítve; vármegye huszárai állának ört; 's az ifjak maguk fogadák-el a' jövőknek belépti jegyeiket. A' csemege-tár 's mind két terem telve volt vendégekkel, úgy hogy csak alig leheté járnai. A' fő rendű uraságok a' csemegetárban foglaltak helyet. Nem említvén, hogy e' mai nevezetes mulatságra Pest szépnemének színe óriási virágfűzérbe simult egybe, méltán mondhatjuk azonban, hogy a' szépnem ruházata 's ékesítése ügyében láttuk mind azt, mi csak Pestnek divat világából pompás, nagyszerű és meglepő kitelhetett. Sok volna előhozni mind a' legdrágább selyem, atlasz, és csipke szövetek nekeit, az arany, gyöngy és gyémánt ékszereket. Legillóbb kifejezéssel rekeszt-

hetjük - be meglepett érzelmeinket, ha ezen egész tüneményt inncpélyes tündér-vigalomnak nevezzük. — Z ö h l s hangázkara magyar tánczozal kezdé-meg mind elejét mind a' szünóra utáni folytatást, mely alatt 12 ifjú jelesen járta-el a' nemzeti tánczot. Lanner, Strauss, Morely zenéin kívül játszottak H e s „pesti jogász-keringői“, M a t h i l d -keringők (megtapsolással fogadtatva 's ismételve), L e u t n e r Marianna-keringői, T r a w n i g „buzdító keringői“ (megtapsolva 's ismételve). A' tánczrend csupán magyarul, hasonlólag három színű, igen csinos congrév-nyomatú volt. A' részvényes ifiak ruhájokra fűzött háromszínű szalagoeskákkal valának kijelelve.

P e s t e n a' kereskedői részvényes társaság által jan. 23-kán a' nemzeti casino teremében adatott társasági első tánczmulatság, valamint az elsőnél mindig lenni szokott, nem volt elég népes, kivált szépnemre nézve. A' férjfi fiatalúgnak száma kitünőleg nagy volt. A' nőnem öltözete többnyire fehér; kék vagy más színes selyem és atlasz kevés; fekete bárson is volt látható; fehér gyöngy és arany láncz a' nyakon ez uttal kevés; a' fejdísznek fő részét apró virágból álló füzérek tettét. A' hangászkar Z ö h l s A. ur igazgatása alatt Strauss, Lanner, és Zöhls hangműveit játszák.

UTASITÓ.

A' b o k r o s e p e r f a (Morus Philippina multicaulis, vielbezweigete Maulbeere) legalkalmasabb a' selyemtenyésztésre nagy szaporasága és leveleinek rendkívüli nagysága miatt. Azért használják ezt már többnyire a' külföldi selyemtenyésztők. Maga a' nagy méltóságú m. kir. helytartó tanács is hazánk minden rendű hatóságaihoz 14.855 szám alatt 1836. maj. 17-kén intézett körlevelében annak szaporítását ajánlá. — E' fa igen szaporán, egyedül vesszők által is, tenyészthető, 's az illetőkre nézve kitünő nyereséges levén, az alulírt egybekötésbe lépett olasz országú műkertészekkel, minél fogva onnan a' nevezett bokros eperfa neméből már az idén nagy mennyiséget hozathat. — Kiknek tehát ohajtásuk volna illy nemű eperfát tenyészteni, az alulírtnál minél előbb méltóztassanak, az érettek járandó díjnak azonnal beküldetése 's bérmentes levelek mellett, rendelkezéseiket megtenni. A' pénz felől nyungtatvány adatik. A' facsemeték. 1—2 esztendősek lesznek; ára egy fácskának Pestig szállítva 24 ezüst kr. — A' vevők nyomtatásban fogják e' fa tenyésztése módját kapni a' fák átvételekor.

Költ Pesten jan. 20-kán

MUSZELY KÁROLY

gazdasági 's műkertész. Boltja van a' nagy hid utzában „bőség-szarva“ czimer alatt, b. Sina házban, 196. sz. a.

D I V A T.

P a r i s b a n a' társasági 's bál-öltözetek között ismét nagy fényűzés mutatkozik. A' turbárok gyémántokkal, arannyal 's ezüsttel ékesítetnek. Fehér atlasz ruhák rojttal és aranyezüst csipkével körözve nagy mennyiségben láttatnak. Tüll-tunikát hasonlólag számosan viselnek. A' csipke-körzemény majd általán fogva divatozik. Az arany-mantilla különös szépségű, ha bár drága is. A' tollal körzött bárson kalap kellemes hatású, kivált az ugy nevezett „Szorel Agnes“-kalap. Rothschild M. urnál adatott tánczmulatságban (hol a' bécsi Strauss igazgató a' hangászkar) Thiers asszonyság ruhája fehér túllból volt, két blonde-lebegényyel körözve; hajdíszejében gyémánt kalászok varázslag ragyogtak. Schick ass. ruháját gyönyörű ezüst csipkék ékesíték; fején gyémánt diadema tündöklött.

Szerkezi Mátray G á b o r, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön februarius 1^{én} 1838.

SZORGALOM.

Nehány szó a' faszerkezményről.

Azon mesterséget, mely minket megismertét a' különféle fákkal, léczekkel, deszkákkal, pallókkal, mellyek összesen szükségesség az építvénynek, jelesül háztetők, hidak 's több effélének készítésére 's egy nagy egésszé összeforrasztására, melly azután valamint a' szelek dühének, ugy az idő befolyásainak is hosszas időre ellentállani képes legyen, ácsmesterség nevezete alatt értjük. A' fadarabok egybekötésénél az ácsnak saját műszava van, mellyel jól ismeretesnek kell lenni a' technikusknak, hogy azután, valamint a' mivmesterekkel értekezhessék, ugy bevégzett munkáikat is igazán megítélhesse. Ezen mesterségnél a' fő feltétel ebben létezik: a' nyugpontot gyámolni, 's oda irányoztatni az ellenhatást vagy a' reactiót, hol arra szükség van. Joggal várhatni, hogy a' technicus igazán megítélni képes legyen az épület-fákat vastagságukra és gyámpontjaik elállítására nézve, és hogy általán ismerje a' fák tulajdonságait. Ezen ismeret ne legyen azonban csupán természet-történeti, hanem egy úttal mathematikai is. — Föltételesen szükséges, hogy a' fák kötésénél az ács képes legyen mind azoknak erejét megítélni, mellyek kártékonyan hatnak az épületre, mit t. i. okozhat a' közönséges 's előre ki nem számítható megterhelés, az eső, folyóvíz hullámai és szélvész. Ezen veszélyteljes 's fölötte kártékony ellenfélnek dolgozzék ő ellene a' fának mesterséges egybeszerkezése által, hogy így elejét vehesse pusztító hatásaiknak, vagy, ha talán lehetséges végképp' el is hárítsa azokat.

Következik innèn, hogy az ácsmesterség minden időkorbán az architecturának egyik fő ágazatát tette haladtával az emberi találmányoknak, a' legnyomorultabb viskóktól kezdve egészen a' ropant palotákig; minélfogva szükséges lesz az ácsmesterségnél, vagy a' faszerkezetnél előre tenni az architektura általános elveit, mellyek tehát következő czikkeken alapulnak.

a.) Az ácsmesterség fő czélja a' külön nemű épületeknek hasznót, tartósságot, kényelmet, 's hasonlag a' rendeltetéshez és körülményhez képest, szépséget is szerezni.

b.) A' faszerkeztetés olly mineműségű legyen, hogy mind adig, míg az építvéyszerek meg nem rongáltatnak idő behatása által, azt ne döntse a' mulandóság vas vesszeje egyes részek el ne váljanak egymástól, hanem e' helyett úgy maradjanak egymással egyesülve, mintha csak egy testet képeznének.

c.) Egyike e' fő feltételeknek az, hogy a' legkevesb műszerek elhasználásával lehessen elérni a' czélt. Ez imént említett három főalapról következtethetők az ács mesterség lényeges elvei, az az, nagysága az épületeknek; ezeknek szilárdsága pedig az alyzatok tartósságához 's azon belső szabad térhez tartja magát, mellyekre állittatnak az építvények, 's mellyeken felosztatik súlyuk. Ha biztosítvák a' gyámolok, azok azután már a' nagyság és szilárdság, a' saját 's idegen hordozó tehernek nehézségeihez alkalmaztatják magukat.

d.) Bármilly alkotandó építvéynél is szükséges ügyelni a' súlypontra, 's gyámolni kell, mennyire csak telhető annak pontirányos nyomását; 's ha ezt mind e' mellett is eszközölni lehetlen volna, oda kell vonni a' súlyt, hol azt valami módon lehetséges gyámolni. Általán, arra kell mindig ügyelni, hogy valamelyik a' gyámoltalan részek közül nagyobb mértékben ne terheltessék-meg, mint azt feszítő ereje hordozni képes.

e.) Bármiféle fát választunk is építvényünkhöz, van mindegyiknek saját súlyidomzata feszítő erejéhez képest. A' fa nehézsége köbös arányban nevelszik, a' feszítő erő pedig négyszög idomzatban a' fa keresztmetszéseihez, profiljaihoz képest. Szükséges ezen idomzat szerint elrendezni a' fektetett fenyőfának szögeit, vagy annak gerinceit, széleit (Kante), még pedig olly módon, hogy a' keskenyebb szögek mindig fekvé jőjenek a' polczokra. Rendfeletti nehézsége vagy izmossága a' faderékoknak az egésznek hordozó erejét leszállítja, már önmagának is fölötte terhes levén.

f.) Feltételesen szükséges, hogy a' külön háztetők magasság-idomzatai az épületek adandó szélességhez 's éghajlathoz képest határozottassanak-meg, miután egyik országban több eső 's hó szokott hullani, mintsem másikában. Nálunk ritka eset, hogy a' magasság meghaladná a' felszélességet; melegebb tartományokban a' tetők még laposabban is hagyatnak. Könnyű belátni, hogy a' háztetők szerkezeténél annál több gyámolfára, vagy annál szilárdabb feszülő műre van szükség, minél laposabb a' tető. Miféle tetőt válasszunk épületünkhöz, azt a' körfalak szabad tére 's a' házfedelnek nehézsége alapítják-meg; t. i. az egyszerű fedéltalpat (Werksatz), az úgy nevezett álló vagy pedig fektető széket, a' pontirányos 's gyámkötéseket, és így tovább, mellyeknek kifürkészésénél az jó főleg tekin-

tetbe, hogy összeolvasztva a' boltozat szilárdságával egy fokon álljanak, melly a' tetőlap súlypontját hordozza, maga pedig a' szétválaszban akadályoztatik a' főgerendának egybeforrása 's annak zárja által.

g.) A' tetőlerakásánál (Zulegen), vagy tetőtálpban a' közép vagy gerinczvonalt teszi az eltávozhatlan vezérlési vonalat minden fadarab készítésénél: ellenben a' hegyes 's kupolatetőknél a' középpont, minden mértékjegy (Abstich) onnan vétetvén. Czélszeres kiközeplés vagy beleosztás (Ausmittlung) súlyegyenbe hozza a' tetőlapokat; midőn ellenben az attól eltávozás egy oldalú nyomást és részleválasztást eszközöl a' háztetőknél.

h.) Minél kevesebb beforduló szöglet van a' tető felületén, vagy más szavakkal, minél egyszerűbb a' házfedelnek szerkezménye, annál kevesebbet szenved az az idő befolyása által, annál könnyebben kiszárad, 's mi fő ennél, annál több tartósságot ígér. Ebből következik, hogy mindenütt, hol csak lehetséges, az ikszőköket vagy a' csurgókat (Ichsen) ki kell kerülni.

i.) A' háztető oly módon legyen elválasztva magától az épülettől, hogy azon esetben is, ha talán maga a' tető az emésztő lángoknak martalékjává lenne, az építmény-tömeg el ne pusztíttassék általa, minek elejét lehet venni vagy elhárítani eszterha 's téglarakás által.

k.) A' fedéleítésnek milly nemét válasszuk, ezt olykor a' fa minemősége is határozza-meg, az az, ha a' tetőhez vagy keményebb vagy puhább, csupa szilárd, vagy csupa gyenge fa választatik, a' belkötéseknél szükséges lesz a' czélszeres fanemet kiválasztani. Illő megfontolás, vagy a' faszerkezményi tannak jól felfogása, igazán értéke, 's jól valóított munka olykor kipótólják a' hiányt 's gyengeségét, szerfeletti pazérlás ellenben majd soha.

l.) Hidak építésénél kemény vagy puha fából, az építő mester, vagy javáló technikus arra ügyeljen, hogy 1) a' viznek megadatassék a' szükséges legtagasb profil; 2) hogy megszereztessek a' legkevesebb fa-elhasználásnál a' viznek és szeleknek kártékony hatásai ellen a' legnevezetesebb hordozó erő 's ellenállás; és hogy 3) a' hidépítménynek választott fa neme megengedje az időnként előforduló kijobbításokat.

m.) Gyámállások nevezete alatt itt megkülönböztetve faszerkezményt értünk, ama külön vastagságú fákból, deszkákból, pallókból állót, mellyek izmos kőhidak, bolthevederek, tonnaboltozatok, és kupolák felállításánál rendelt helyükre használtatnak, 's ezek a' bolthajlati súlynak czélszeres felosztása által nyerjék maguk között szilárdságukat, valamint is a' két felőli gyámolatokhoz képest.

n.) Az erőművek idomzatainál mechanica szabályai alkalmaztatnak. A' technicus igyekezzék ennél fogva faszerkezmenyénél, rendszer felosztás, czélszeres kötések 's valóítás által a' részek mind-egyikénél fentartani a' szűlyegyent; azon legyen, hogy mesterfogás 's pontosság által, mennyire telhető, elhárítsa a' surlódást, vagy frictiót, 's az erőműveknek egyirányos mozgást szerezzen.

A' házfedelek formáit illetőleg, ezek külön neműek lehetnek az adandó épületek szélességeihez képpes; mellyeknek mi következő osztályokat adandunk a' könnyebb egymástól megkülönböztethetés végett, 's pedig: 1) egyszerű háztetőszék, 2) álló tetőszék: 3) fekvő tetőszék; 4) szárnyéktető, 5) kúptető 's tornyok, hova a' deszkatetők is általán tartoznak. A' tetőt képező farészeket pedig ekképpen nevezzük: falgerenda (Mauerbank), szingerenda (Bundtram); váltófa (Wechsel); málhagerenda, átcsapó gerenda (Durchzug); fiók gerenda (Stich); fokgerenda (Gradtram); ikszőkgerenda, vagy csurgógerenda (Ichsentram); torokfa (Kehlbalken); állószék- 's fekvőszék-oszlop (Stehende, liegende Stuhlsäule); szarufák (Sparren); szelemen (Pfetten); támaszfa (Fussband); függoszlop (Hängsäule); lábgerenda (Schwelle); karfa (Büge); támaszfa, rugófa (Sprengband); tetőrúd (Riegel); poltolatfák (Schiffhölzer); mellgerenda (Brustriegel); búbszarufák (Schopfsparren); ragasztékok (Anzügel); hova még tartoznak: srófok, csavarok, békóvasak, zárvasak, 'stb. *(Vége következik.)*

INTÉZET.

Algieri képző intézetek. Az algieri iskolákban jelenleg a' francia, arab, görög és tatárnyelv, földleírás, történeti tudomány 's matematika taníttatik. A' kisebb iskolák már tökélyes virágzásban vannak. Ezek között dicséretre legméltóbbak azok, mellyeket Vialard asszony, szent józsefi főnökné fiatal leánykák kiképzésére alapított. Ezekben a' nő gyermekek olvasás, írásra, francia nyelvre, földleírás, ó és új testamentomi bibliára és mindennemű asszonyi művekre taníttatnak. Mult évben korosabbak számára nyíttatott-meg a' francia iskola, mellyben írás, olvasás 's számolásra oktattatnak, és többi között az europai művészeteket igyekeznek velök megkedveltetni. A' fontosabb tudományos felfedezésekről, Europa viszonyai, francia ország hatalmáról 's a't. könnyen felfogható adatok terjesztetnek elébek; ez iskolának mindjárt eleinte 27 tagja volt. Hogy Afrika művelődéséről némi fogalmunk legyen, csak azt szükség megemlíteni, hogy 1832-dik évben 174 tanuló volt 's 1837-ki augusztus hó 31-kén 1104.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN Schodelné assz. (Alaide) mint vendég jan. 25-kén „ismeretlenő“ daljátékban lépett ismét fel. Ő, kinek babérát a' rút kajánság férge hiába igyekszik rágni, ma ismét oly kéjbe andalítólag énekel, miként csak hozzá hasonló üdlött (gefeyerte) művésznétől lehet várni. Érdemeit nagytás tintájába mártott ecsettel sem volnánk képesek eléggé rajzolni. Ne gondolják pedig azok, kik a' roszabbat mindig örömeztőbb szeretik hinni, hogy tán bérlett criticus írja e' szemök előtt talán magasztalásnak tetsző méltó dicséretet; mert itt csak a' fensőbb művészetnek méltánylása, a' műértőknek általános szava szállal-fel. Szerdahelyi ur (Waldeburg) véleményünk szerint ma éneklé legjobban 's legtisztábban e' szerepét. Udvarhelyinek (comthur) csengő hangja csekély szerepében is szép fényben tűnt-ki. Éder Luiza (Isoletta) énekén ma lankadság mutatkozik. Egressy Benjamin urat (Arthur), ki az éneklésben szépen halad előre, figyelmeztetjük, igyekezzék kissé színibb állást és szabályosb mozdulatokat sajátítani. A' hanggászkar, mellyet ma Erkel ur, egyik új karmesterünk, kormányzott, igen dicséretesen viselé magát — 27-kén „földszint és első emelet — vagy — a' sors szeszélyei“ énekes bohózat (Nestroy János munkája; fordította Jakab István; muzsikáját írta Müller Adolf, az új díszítményeket festé Engert) bérletszünetben, 's mind a' mellett, hogy casinói 's népes házi tánczvigalmak tartattak, a' német szinpadon pedig a' „mérsekek háza“ adaték, nem kevés számú nézők előtt előszer adatott. A' nem minden moralis tendentia nélküli darabnak sok élénk, élettéljes része van, és szorgalmas adás mellett (a' maira nem lehet panaszunk) soká tarthatja-fel magát szinpadunkon. A' mai estének korszorúját Szilágyi ur (Czibere Boldizsár) nyeré-el; és ha Szerdahelyi urnak (Jancsi) a' quartett éneklese alatti ugrálásait lerójuk, az est dícsőségeben Szilágyi urral osztakozhatik. A' quartett azonban, noha ismételtetett, nem vágott jól egybe; különösen a' némberek részéről. Dicsérettel emlitendő még Szentpétery ur is (Veszödi). Balog urban (Bonbon) egy jó comicusnak, ki rendes szinpadokon korszakot csinálhatott volna, vonzó romját látjuk. A' díszítmények esinosak voltak. — 28-kán ismét e' darab adatott szép számú nézők előtt bérletfolyamban. Ma ujlag ismételtetett Szerdahelyi urnak (Jancsi) kártya-dala, és az igen helyesen sikerült négyes-dal. Nem lehet itt elhaglanunk, milly jól esett füleinknek e' játék dalainak helyes verszete, melly a' költészet és muzsika szabályai szerint készült. A' fordító ur ebben ujlag bebizonyítá ama jeles tehetségeket, mellyekkel bir illyesminnek (mi kivált magyar műben a' legnehezebb feladatoknak egyike) létesítésében. A' mai dalversek, ha eredetiek voltak volna, sem folyhatnának és zenghetnének szebben és jobban az ének-hangokra alkalmazva. Még azon észrevételünk is van, hogy az alsó szoba lakosainak gyakran tulságos zaja miatt a' felső szobában beszélők sok szavát érteni nem lehetett, és nem egyszer elhangzottak emezeknek legjelentőbb 's fontosabb szavaik is. Még az alsó szobai szegényeknek ruhájáról egy két szót. E' személyek nem caricaturák, hanem szegény néposztály tagjai. Miért tehát a' caricaturai öltözetek? — Gyakran emlitettük már azt is, hogy az ugy nevezett lompos, toldozott és foltozott ruhák undorítók a' szinpadon. Lehetnek tehát e' szegények (hacsak nem koldusok) szükölködést mutató esinosabb öltözetben is; de a' lomposaságot, kivált asszonyoknál, éppen nem hagyjuk helyben szinpadon. — 30-ra „Vazul“

volt hirdelve. — Színházunk nevezetes gyámolt talált a pesti nemzeti casinóban, mely eddig is nemes buzgalommal és hazafisággal ápolván e' nemzeti intézetünket, jan. 28-kán tartatott közgyűlésében elhatározá, hogy a' magyar színház első emeletében levő kettős páholyt, mellyben eddig 24 zártszék volt, a' nemzeti casino számára kibérelje, és különös csinoszággal butorozza.

DEBRECZENBŐL. Játékszini naplónkba foglalt jegyzetünk után teendő észrevételeinket a' mult évi december-hónapban szinpadunkon adatott műveknek mikénti sikerüléséről nem bocsátottuk közre; mert azok többnyire csipősek lettek volna, 's így általuk nem akartuk igazolni a' szini világban járhatlanoknak ama balga hiedelmét, mi szerint a' színészek állhatlanságát 's minduntalan kitörő vándor szellemük nyugtalanságát egyedül csak a' színbírálatok szigorúságából akarják származtatni; holott e' változékonyságnak okát a' szalma-tűz pártoláson kívül a' művészetnek éretlen gyermeki korában, 's nem biztosítható jövője iránti nyugtalanságában kell keresni leginkább. Hallgattunk tehát darab ideig, részint a' társaság gyengesége iránti tekintetből, részint azért, mivel a' mutatványok nem valának egészen bírálat alá vonhatók; hallgattunk, de hallgatásunk nem vált elnémulássá. Hallgattunk egy részint azért is, hogy a' fennebb említett hiedelemben élőköt egy nyilvános példa által megezáfolhassuk. Nem bíráltuk-meg a' télelő hó 26-kán látott, és megrovásra talán legmeltöbb „Indusok angol honban“ czimű vig játéknak adatasát. Hogy ez uttal többre ki ne ereszkedjünk, csak annyit említünk, hogy e' városunkba férkezhetett színész-egyesületnek egyik főnöke, kinek hibáit közönségünk mindig kimélő gyöngédséggel nézte-el, kit nejjével forrón ápolni soha meg nem szűnt, a' fényes körbe juthatás hiú dicsőségétől megvakíttatva, hallgatásunk mellett is kész volt körünkől elvándorolni. De erről most elég. Bírálatainkat tehát folytatni fogjuk időrel időre, mert azt tőlünk, mint hálás fíjaitól anyavárosunk meg is kívánhatja, hogy a' hazával tudassuk, e' részecskéjében mi fokon áll a' művészség, minő buzgósággal 's részvétellel kívánják azt az itt lakó hazafiak 's leányok elősegíteni, és a' művészek hivatásuk szép 's dicsőjelzénak miként felelnek-meg. Folyó évünk első napján Raupachnak „korszellem“ czimű vig játékával köszöntének-be. mellyről, mint a' többi mutatványokról is, észrevételeinket közelebről bocsátandjuk közre.

MLGR. társaival.

KASSÁN jan. 13-kán a' 4-dlk bérlet „Zampa“ daljátékkal kezdetett-meg. Ma Camilla szerepében lépett-fel Chiabanyé, a' társaság új tagja. Zajos taps és harsány „eljen“ kiáltás idvezlé függöny felhuzásakor a' kedvelt dalnoknét, ki mai szerepében elragadó kellemmel működött, és a' varakozást kielégíté. 2-dik fvnás után 's játék végén előtapsoltatott. Játéka kimért, szabatos; öltözetei izléssel választottak valának; hangja, melly a' gyakorlás hiánya miatt most nem elég csengő, többszöri fellépés után rugékonyságát visszanyerve, őt képesse teendi bár melly dalnoknéval mérkőzhetésre. **Lendvay** a' czim szerepben ma jobban tetszett, mint először; csak azt ohajtanám, hogy ama fülsértő kurjantásokat, mellyeket a' különben jól sikerülő bortalba és 2-dik fvnási „mint kívánom ugy megyen“ magánydalába szokott szőni, elhagyná; mert ezek ma is némi elégületlenséget szültek. Játék végén előtapsoltatott. **Hubeny** (Alfonso) nagyobb tüzzel játszott, mint multkor, és különösen tetszett 3-dik fvsban éneklett barcarole-ja. **Tóthné** (Ritta) illy szép ipar mellett mindig számolhat tetszésre. **Pály** (Capuzzi Daniel) és **Benza** (Dandolo) a' tulságoskodást kerülve hatással játszottak.

Az utóbbit, mint nyelvünkben még járatlant, kár színjátékokban kisebb szerepekre nem használni, hogy ez által magát gyakorolná. A' kardalnokok dicséretesen viselék magukat; a' vég diszitménnyel azonban elégedettek nem leheténk. Valóban, már ideje is volna a' színházat egészen új diszitményekkel ellátni. A' szinterem zsúfolva volt nézőkkel. — 14-kén „Parlagi Jancsi“ kevés néző előtt ismételtetett. Utolsó felvsban a' Komlóssy Paulina által énekelt dal „Norma-ból“ méltán tapsoltatott-meg. Lendvay ur a' czimszerrepnek dicséretes vivője játék végén előhivaték. Ma, mint bálnapján, véleményem szerint, valami új, vagy még ezen télszaki mutatványok megkezdése óta nem adatott játék vala színre hozandó.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesület. *(Folytatása)*

2-dik évet az egyesület 1837. oct. 22-kén a' 3-dik közgyűléssel kezdémeg. Ezen elkésésnek oka többféle körülmény volt, leginkább az, hogy az egyesületi oklevél, mellynek kiosztását a' kormányzó biztosság még a' 2-dik év kezdete előtt akará eszközölni, el nem készült. — Az említett közgyűlésben az intézetnek igen tisztelt 's buzgó ideigleni elnöke egy év előtt kimondott határozatánál fogva, és egyre halmozott terhes foglalatosságai miatt, az egyesületnek többször ismételt kérését nem teljesithetvén, köz fájdalomra elnökségéről lemondott. Helyébe mgos Tolnai gróf Festetics Leo ur ő nagysága kértették-meg, ki is e' hivatalt elfogadni méltóztatván azt példás buzgalommal mai napig folytatja. Ez alkalommal (vége szakadván az ideigleni kormányzó test hatáskörének is) ujonan választatott a' nagy tanács és ebből a' kormányzó biztosság azon különbséggel, hogy az utóbbinak üléseiben az alapszabály szerinti tagok számának annál biztosabban kikerülhetése végett az alelnök, titoknok, és pénztárnok a' 12 tagon fölül választattak. — Az új kormányzó testnek vagy is nagy tanácsnak szótöbbséggel vagy közakarattal megkért és választott t. cz. tagjai a' mgos elnök grófon kívül következők: Trexler Antal (alelnök), Mátray Gábor (titoknok), Fetter János (pénztárnok); — Beke Kálmán, Bräuer Ferencz, Bräuer József, Dolezálek Antal, Eckstein Fridrik, Klemm Gergely, Mátray József, Perlasca Domonkos, Plnhovszky Ferencz, Raics József, Ritter Sándor, Stocker Thadé. (Ezek egyszersmind a' kormányzó biztosság tagjai.) — A' nagy tanácsnak többi 25 tagja következő t. cz. urak: Asztalos Károly, Babnigg Mátyás, Bartay András, Futsik János, Grimm Vincze, Heckenast Gusztáv, Hirsch Ferencz, Jakab István, Kornéli Mátyás, Kreutz Ferencz, Merkl József, Milecz Imre, Neefe Károly, Patachich Károly, Robitsek József, Rupp János, Scheibel József, Sebastian Károly, Sebastian Vilmos, Szmekal N., Steinger János, Szmolka Benedek, Veninger Vincze, Vilt Ignác, Winkler Károly A. *(Vége követk.)*

TÁNCZ.

Egerben a' casinói egyesület jan. 17-kén kezdémeg jól rendezett terebében, több százra menő vendégek jelenlétében, a' farsangi táncvígalmakat. Valóban szívmelől öröm volt látni szépeink disz-sorát, mi kéjjel lejtének Morelly 's T-y keringőjein; mi kellemmel hajlának táncosaik karára, és ezek helyzetük fenségét érezve, mi déliséggel viseltettek a' szép hölgy-ko-

szorú iránt; mi sovár ajkkal szörpölék a' boldogság kelyhét. Ah, e' tekintet még a' tánczban részt nem vevőnek keblét is édes érzéssel tölté-el. Hölgyeink ruházata közül kitünők valának a' sok égszín, rózsza szín 's fejer atlaszok; a' többiek krepp 's mas illy féle kelmékben diszelgtek. El nem mulaszthatjuk, hogy Bernáth Ferenczről, e' esinos öltözeteknek legujabb divat szerinti ügyes készítőjéről dicsőréttel ne emlekezzünk; mert tánczvigalmaink fényét az ő kezeiből kikerült női öltözetek sokszorosan emelik. A' fejet izletesen választott virágon kívül egyéb nem díszesíté; a' tulságos fényűzés, 's apák zsebéét őrítő cziczoma-pazar maradozni kezd; az egyszerű mindenütt 's mindenben kedves kezd lenni. Tánczvigalmunk díszet még a' vidékünkéről bejött mindkét nembeli idegenek is emelék; ámbár ezek a' nagy hófuvatagok miatt nem jelenhetének-meg olly számosan, 's olly távuli vidékekről (3-dik 4-dik vármegyéből), mint mult éveken; mert a' máskor ket óra alatt hátra hagyhatott utat most fél nap gázolák. Tanuló ifjaink is változni kezdenek, és az illendőség szoros szabálya szerint valahára (egyét kettőt kivéve) sarkantyútan csizmában (mellyeknek száműzést a' bálók ből mindenki ohajtja) jelentek-meg. Nemzeti táncz sem maradt-el, mellyet a' czíptölenek könnyen 's kellemmel párosult mesterességgel jártak-el. Álorczás kevés, 's említést nem érdemlő öltözetben jelent-meg. A' hangászkar, melly Pesttől jött egymikkal szaporodott, tűrhető; de többnyire régi keringőket játszik. Örömmel tapasztaltuk azonban a' sokra olly káros következtü „vágatónak“ elmaradását, melly nálunk aligha végkepp' el nem maradand, mit szívből kíván minden józan gondolkozású.

A' még hátra levő casinoi tánczvigalmak folyó hó 31-kén, febr. 4-kén, 7-dik, 18-dik 21-dik 's 25-kén fognak tartatni.

EGEDI.

Szegedről. — Casino-egyesületünk már számos éven át törekvek intezkedéseivel a' tánczvigalmak teremtét úgy ékesíteni; hogy a' vígadók már magában a' terem szemléletében is némi gyönyört 's édeletet találjanak; e' végre költséget, fáradságot soha sem kimélt. A' táncz-terem curialis épületünkben van helyezve, mellyet az említett casinoi egyesület ez évi farsangra is megnyerven, vasárnaponként tartandó tánczvigalmak rendezésére aláírási ívet bocsátott közre. Az ohajtott nap janarius 14-kén viradt-fel; 's ámbár féltünk, hogy a' szinte két láb magasságú hó által befedett utak akadályt szerzenek a' részvényesek megjelenésére, az egybegyűlttek száma még is meghaladá várakozásunkat. És a' tünđerileg világított teremben szepeinkből alkotott gyönyörű virágfűzért láttunk. E' díszes hölgy-koszorú, mellözvén a' hiú csillogó ragyogást, kellemes egyszerűséggel öltözködvé a' legbájlóbb varázskört alakítá. Strauss, Lanner, Zóhls es Tirnanernak keringőit 's emennek vágatóját köz elégülesre játszá a' hangászatot pártoló egyesületünk által tanított hangások; és a' sikeresen játszott táncz zenék nemcsak hogy a' vidorfiatalságot tánczra ingerlek, hanem a' nem tánczoló közönségtől is megtapsoltattak. A' mulatság osztatlan, köz 's szerfelett vidám volt. Szépeink a' fesszességét nem ismerik; bennök nyajasság, jóság, őszinteség, szemérem 's még több tetsztős tulajdonok sugárai fénylenek: így nem csuda, ha a' férjfiak illy varázs-kör által lebilincselve hajnalig mulatoztak.

MISKOLCZY ISTVÁN.

D I V A T.

5-dik divatkép (Bécsből). — Bál-öltözetek: egyik ruha trou-trou-blondból virágfüzékkel ékesítve; a' másik rózsza-blond-gazeből lebegénynyel ékesítve; hajdísz legujabb bécsi divat szerint.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februarius 4^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

K e t t ő s g y á s z .

Midőn mosolyga még
Gyermek - korom ,
'S velem járt untalan
A' nyúgalom :

Anyámboz csók között
Simultam én ,
'S nagyobb öröme lelt
Szívem keblén.

'S midőn napom borult ,
'S vész érkezék :
Vigasztalásain
Nyugodt levék

De hajh ! a' hű anya
Már síé alatt
Hamvad , 's busan nyögöm
Síralmimat.

'S kibem ifjú szívem
Üdvére lelt ,
'S kibem vigasztalás
Reménye kelt :

A' drága szép nő is
Lehunyt nekem ,
'S kinok között újolag
Vérzik szívem.

'S sírjoknál bú 's keserv
Közt hullatom
Könyüm' — mig szívemet
A' fájtalom

E' kettős gyász alatt
Ledúlva majd —
Az ősznek hűs szelén
Síromba hajt.

BEÖTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Néhány szó a' faszerkezmenyről. (*Vége.*)

Az eddig említettből ismerjük már eleve a' háztetőhöz szükséges egyes darabfákat; most tehát szükséges lesz valami keveset előhoz-

ni egy egész kötésnek (Bund) rajzáról, 's a' telepítésről (Zulegen), ámha nem nehéz is átlátni, hogy a' faszerkezményről csak gyakorlat és szemlélés által szerezhetni magának tiszta fogalmat; minél fogva fölőseleg volna a' már érintett részekről bővebben szőllani; ellenben szükséges lesz következőt jól megjegyezni.

A' függő vagy lebegő oszlopok, ritka esetet kivéve, mindig két egyenlő vastagságú fadarabból állanak, mellyek azután áttérő vas srófokkal köttetnek-össze. A' szingerenda szélessége határozza meg a' függő oszlopok szélességét. Szükséges, hogy a' szin- 's támaszgerendánál kimetszésül elég fa maradjon, hogy képes legyen a' tehernek ellent állni, azon célra szolgálván a' lebegő oszlopok, hogy a' szingerendákat vízirányos vonalban tartásák, mellyek ismét a' széles padlászózat czövekes gerendáit hordják. — Vegyük-fel, hogy a' szingerenda vastagsága felül 8 hüvelk; ezen esetben már a' függő oszlopoknak mindenike 9"-ket nyer; így tehát a' páros oszlop szélessége 18"; vastagságára elegendő 8—10". A' békóvas 1 $\frac{1}{2}$ hüvelk széles, és 1 $\frac{1}{4}$ hüv. vastag rudból készül, mellynek hossza 3'—3"; a' srófok általzója $\frac{3}{4}$ hüvelk.

A' kétszeres falgerendákat egyedül csak fekvő tetőfedeleknél 's kuppoláknál használják. Az ereszték (Versatzung) rendszerint olly szélesnek hagyatik, mennyit a' szingerenda tesz, 's 1 $\frac{1}{2}$ hüvelk mély. — A' támaszkarfák 1 $\frac{1}{2}$ hüv. mélyen eresztetnek-be a' függő oszlopokba. Azon esetben, ha a' függőoszlopok csak egy gerendát 's más semmit sem tartanak, nem szükséges becsapolni a' karfákat; minél mélyebb eresztékeket alkalmazhatni a' lebegő oszlopoknál, annál jobb. A' mellgerendákra fektetik jobbadán egyenesen mindenik kötésnél a' torokfákat, egyik végtől a' másikhöz pedig váltófák, cseregerendák alkalmaztatnak, mellyeken a' kötések közötti torok fák nyugosznak. Ezeknek közönséges átmérője 6—8"; a' váltófák 1 $\frac{1}{4}$ hüv. mélynyire eresztetnek a' fekvőszék oszlopaiba, 's még ezentul csapokkal is elláttatnak. — A' fedélrudak, vagy válaszfák, a' tetőoldalatoknak megerősítéseül szolgálnak, 's azon helyeken alkalmaztatnak, hol a' torokfák magassági elállása a' szingerendáktól nevezetes, 's ezeknek használása nélkül a' szelemen 's lábgerenda között ringadoznának a' hosszú szarufák, 's be is süllyednének. Ily tetőrúd-oldalatok főképp' szükségesek ott, hol a' házfedél cseréppel fedetik-be, melly esetben ezen tetőrudak gyámolják a' szarufákat. Az okból, hogy a' háztetőszek mozdulhatlan maradjon a' legkeményebb szélvésznél is, minden két fekvő szék között keresztrudak (Kreutzbänder) is alkalmaztatnak, mellyek fenn a' szelemenbe csapoltatnak, alul pedig a' lábgerendába eresztetnek. E' nevezett fedélfáknak vastagságuk közönségesen 5 $\frac{1}{2}$ hüv.; szélességök pedig 6 $\frac{1}{2}$ hüvelk.

A' fiókgerendák rendszerint becsapoltatnak a' váltófákba, 's faszegekkel köttetnek jobban össze velök. A' szarufákra nézve éppen olly szolgálatot tesznek a' fiókgerendák, millyet a' szingerendák tesznek. Ezek több izben ott használatnak, hol végig, egész gerendákat beosztani csupa fapazérlás volna. — A' poltolatok egyike a' legkényesb ácsimunkáknak, 's ezeket mindenütt láthatni használva, hol fok- 's ikszők vagy csurgó szarufák fordulnak elő. A' poltolat-szarufák felzsinórzására azonban egyedül csak a' mustraszaru-fa szükséges, mellyen azután ezek összesen lekötetve megnyerik illő formáikat. Jól poltozás értéséhez világos ész 's jártosság kívántatik; mit ha az ács tökéletesen nem ért, a' felállításnál orvosolhatlan akadályokra talál. Egyébiránt poltolat-szarufák azon kifáragott fadarabok, mellyek nem olly hosszúk, mint az egész szarufák, 's tehát azon helyhez képest, hol alkalmazvák, majd hosszabbak, majd rövidebbek. Ezek rendszerint a' bútetőknél alkalmaztatnak, mellyek néha csak félbúbok (Walm, Schopf), és szarufák a' torokfákba eresztetnek csupjaikkal, alattuk pedig a' tűzfal emeltetik.

Nagy városokban majd csak mindenütt elszigetelt tágas tér jelentetik-ki az ácsok dolgozó helyeül, melly fafaragó tér vagy műhely nevezet alatt ismeretes. Illyes helyeken szemlélni azután a' tetőtálat, 's itt köttetnek-le a' háztetők. E' cél elérésére az ácsok a' legegyszerűsbb tért választják, 's azon határozzák-meg azután terjedelmét a' tetőtálatnak ölel szerint, bizonyos elállásokban pedig czölöpöket állítanak-fel, mellyeket gömb-mérleg (Schrotwage) az az, a' libella segítségével vizirányos fekvésbe hoznak, mellyre azután legelőbb is a' falgerendák egyesen vagy kettősen rakatnak. — Ha már a' falgerenda vizirányos fekvését megnyerte a' czölöpökön, azután a' szingerendák felczöveklésére (Aufkämmung) jó a' sor; mivel azonban hosszú gerendák alkalmazásánál ezek közepük felé meghajlanak, 's még is vizirányban megmaradásuk feltételül szolgál, szükséges itt ott czölöpöket rakni alájok. Illy módon levén a' dolog elintézve a' szingerendákra nézve, most a' fiókgerendáknak beosztása következik. Ezeknek mindegyike 3 's 3 lábra osztatik-el egymástól, 's ezen beosztás határozza-el számukat is. Ha talán szükséges volna ezen fiókgerendákat egy két hüvelkkel messzebb vagy közelebb elosztani egymástól, az nem okoz akadályt az egészre nézve. — Mind két neme e' gerendáknak $1\frac{1}{2}$ hüv. bezöveklést nyer. Ha a' háztetőnél fekvőszék alkalmaztatott, 's ha már beosztvák a' szin-'s fiókgerendák, a' sor ezután a' lábgerendákra jó. Helyeztetésük a' szin 's fiókgerendák fölött a' tetőtálat közép-vonala által határozatik-meg és pedig jobbról úgy, mint balról, 's $1\frac{1}{2}$ hüv. mélyen

eresztetnek-be, alakjaikat pedig a' tetőhajlathoz (Dachrösche) képest nyerik. Ez megtörténvén, a' szelemenek nyerik helyzetetésüket a' tetőtálon, mellyekre azután a' torokfák rakatnak, 's beeresztetnek. Ezen említett torokfák színesen (bündig) helyezvék a' szingerendákkal, az az, pontirányosok, ónfüggönyösek egyik felől, 's később azután a' kötésnél csapokkal láttatnak-el. A' tetőoldalakon láthatni a' fekvő oszlopokat, a' tető- 's támaszrudakat, szelement 's lábgerendát. A' tetőtálon, a' tetőoldalrudak csapokkal egyesítvék a' fekvőoszlopokkal, a' támaszrudak pedig csapokat nyernek, mellyekkel beeresztvék felül a' szelemenbe, alul pedig a' lábgerendába. Összeállításánál ezen tetőoldaloknak a' lábgerendák és szelemenek felfordítatnak, mellyekbe azután beigazittatnak a' székoszlopok csapjaikkal, ezután pedig az oldaltető rudak 's támaszrudak helyükre illesztetnek, mellyek után az oldal a' felállításra készen áll.

Előre bocsátva azt, mi a' házfedelek telepítését 's fakötéseket tárgyazza, most maga a' tetőnek felállítása következik. — Megérintvén a' többek között, hogy az egyes feldolgozott fadarabok számbélyegekkal láttatnak-el, melly célra az ácsok mindenhol a' romai számot használják, itt most már csak a' szögletezésről (Verreibung) teendünk-még említést. Erre azon oknál fogva van szükségök az ácsoknak, hogy a' tetőfelállításánál minden egyes rész ismét azon fekvésbe jusson, mellyben volt az ácstéren, 's melly irányt meg kell nyernie a' ház falán is. Ebből következik, hogy hosszas próba 's jártosság kívántatik arra, hogy a' szöglet-levételnél léczekkel az ács el ne hibázza a' szegletezetet; mivel ellenkező esetben olly akadályok jelenkeznek a' felállításnál, mellyeken ollykor lehetlen valamit orvosolni, és szükség lesz a' lekötést ujonan elkezdni.

A' háztetőfáknak felszállítása kijelent helyükre vagy csigagépelek által történik-meg, vagy pedig közönséges egyszerű csiga által, ellátva küllőfával, mellyet a' mesteremberek emeltyűnek neveznek. A' háztető felállításának gyorsan kell történnie, 's ha különös akadályok nincsenek útban, egy nap alatt; 's ekkor jó, ha csendes idő van. Mutathatni példákat, hogy csak részenként felállított házfedelek, mellyek még nem voltak jól kapcsolokkal ellátva 's össze-szögezve — kemény szelek által ledöntettek, melly esemény által tetemes kár háronlott az épületekre, 's károsodtak a' házvagyonosok. Figyelmet érdemel ennél fogva a' beléczezés is. Mihelyest a' falgerendák, szin-'s fiókgerendák elfoglalák helyüket, 's már állanak a' székoszlopok, 's beillesztvék a' szelemenek, szóval: ha már fel van állítva a' tetőszék, a' sor a' szarufákra jó, mellyeket azután szükséges azonnal ellátni léczekkel. Ha még ezentul alkalmazvák a' tetőnél a' függőoszlopok, ezeket egyszerre kell felállítani a' szarufák-

kal, jól egybe srófolni, 's egyesíteni békóvasak által, a' feszítő karvagy hónalyfákat 's támaszokat (Streben) beigazítani, vagy egy szóval kimondva, a' háztetőt tökéletesen felállítani. A' léczeknek egymástuli elállását azon építvényszerek határozzák-meg, mellyekkel befedetik a' tető; ilyenek például: a' zszindely, lapos vagy kivájt cserép, réz-vas-czinktábla, 'stb. Ezen utóbb felhozott befedezési szerek nem rakatnak-fel léczekre, hanem deszkákra; 's ez okból, az egész külső tetőlap előbb bedeszkáztatik; 's ezen deszkázott lapokra szegeztenek azután a' pléhek. E' bánásmódot követik a' tornyoknál 's kuppoláknál is, ámha azok csak zszindely-terítéket kapnának is.

NOVÁK DÁNIEL.

LITERATURA.

A' Kisfaludy-társaság folyó évi februarius' 6-kán, délelőtti tizenegyedfél óraker, tartja első közülését a' magyar tudós társaság teremében (uri utca, 612. I. emelet), mellyre a' literatura minden barátai szívesen meg vannak híva. T á r g y a i: az egyesület keletkezéséről, pénzállapotjáról, 's eddigi munkálkodásairól, az ez évre kitéve volt jutalmak elíteltetéséről szóló jelentések, némelly pályairatok olvasása, 's egy új jutalomtétel kihirdetése. Asszonyóságoknak külön hely leszen hagyva. Megjelenés szokott ültőzetben. Pesten, januar 31. 1838.

FÁY ANDRÁS, s. k.
igazgató.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 30-kán „Vazul“ eredeti történeti drama 4 fvsban (írta Szigligeti) először jött szinpadra. — „Vazul herczeg (Egressy Gábor ur) a' természetnek nyers, vadon nevelt fija, István (Udvarhelyi M. ur) első magyar királynak nokaöcscse, ki egy csin következésében bátyja udvarát odahagyta, 's két évig távol volt, Viska (Szentpétery ur), Toizlán (Somogyi ur) 's Peczli (Baranyi ur) párthiveivel visszajő az udvarba, hogy bátyjával kibéküljön 's trón iránti igényeit, mellyhez mint Árpád véreből legközelebbi rokonnak első joga volt, kijelentse. A' békülés Gizella — talán Gizela — (Láborfalvi Róza k.a.), István huga, 's Péter (László ur), ennek trónra vágyó fija, ármánykodásaik daczára is megtörténik; de István, ki a' trónt Péternek szánta (annak színlett ajtatosságától elcsábítva), Vazult reá veszi, hogy trón-követeléséről mondjon-le. Ez megtörténik; Péter 's Gizella azonban, kik e' dolgról semmit nem tudnak, 's a' megbékülés következésében reményüket hanyatlani látják, Vazult az udvarból cimozdítani igyekeznek, és Szebusz — talán Sebus, vagy Sebes — (Szigligeti ur) királyi apródot, Buda (Balog ur) udvarinak fíját, reá veszik, hogy Vazullal, a' könnyen lobbanóval, kezdjen czivódást. Ez megtörténik, de Szebusz egyik fülével lakolt vakmerőségeért. Uj olaj volt ez a' tüze. Vazul azonban keveset gondolva mind ezzel, Luczia — talán magyarabban Lucza — (Lendvayné assz.) nevű kedveséhez, Antonio (Fáncsy ur) olasz születésű német köztetőr hugához, megy magát mulatni. Antonio, a' nagyra vágyó Olasz, kit e' szenvedélye üzőtt-ki Velenczéből is, örömmel fogadja az ifjút, kit mint

jövendő királyt 's hugának férjét tervei kivitelének czéljaul tekintett. Számolásában azonban csalódik; mert Vazul Lucziát szeretni akarja ugyan, de nőül venni nem. Antonio ez által boszúra gyulva, hugát, ki Vazult szenvedélyesen szereti, annak karaiból kiszakasztja, 's Péternek, ki Vazult láb alól eltenni akarja, ajánlatát elfogadva, megigéri, hogy Vazult, ki ellen véres boszút esküdött, kezébe jásztandja. Vazul e' közben, ki tettét megbánva Lucziát nőül venni magában elhatározta, visszajő, és szándékát Antonióval közli. Ez csalatását látva Vazult távozásra készti; de már későn; Péter a' testörökkel jő, Vazult elfogja, 's Nyitrára küldi. Gizella 's Péter e' veszedelmes vágytársuktól megszabadulva Istvánt reá veszik, hogy egy koholt levelet, mint a' Magyaroknak egy részétől küldött folyamodást, mellyben Pétert királynak kérik, aláírja. Antonio azonban, kit Péter, mint titkainak biztosát hadnagyságra emelt. Istvánt, kiről Péter szavai szerint azt hitte, hogy Vazul az ő parancsából záratott Nyitrára, álmában meggyilkolni akarja; de a' jámbor ösznek tekintete által lelánczolva gyilkát elejti, 's a' zörejre felébredő királynak mindent fölfedez. István csalatásán felindulva Budát, Gizellát 's Pétert hivatván, amannak parancsolja, hozza elő Vazult, emezeknek csalárdságukat szemökre hányva a' levelet, mellyet aláírt, széttépi. A' reményükben megcsalatottak boszút forralnak, mellyet a' Vazul által fülétől megfosztott Szebusz magára vállal, 's atyja, a' Vazult vissza hozandó előtt, Nyitrára száguld. Vazulhoz, a' Nyitrán sötét börtönben sinlödőhez, ezalatt Luczia 's Antonio megérkeznek, kiktől sorsa változását megérti: Viska vezérlete alatt érkező hivei 's a' nép által királynak kiáltatik: de Szebusz boszúja, ki Kálmán (Szilágyi ur) nyitrai várnagygyal is szövetségzett, előbb diadalmoskodott Vazulon, kinek börtönében szeméit kivájatta, 's füleibe forró ónat öntetett, hogysem Viska társaival megérkeznek, 's a' hercezet királynak kiáltaná. — Első előadásra nagyon bajos volna egy dramának részletes taglalásába ereszkedni; de ez nem is levén szándékunk, csak némelly mellékes észrevételeket akarunk közleni. A' darab mint tartalmából láthatni, a' franczia romanticismus modorjában készült, telve cselekvény, bonyolódás, érdekes, könnyű, természetes kifejlések, helyzet, egymást eseben követő, figyelmet feszítő, várakozást gerjesztő 's hatást szülő jelenetekkel 's így belső érdemmel is. A' motívatiók kiszámoltak, az epizodák érdekesekek. Vazul, a' vad, zabolátlan, csak kéjnek élő ifjú nem új karakter ugyan; de azon szilárdság 's hűség végett, mellyel a' szerző azt egész darabon keresztül viszi, még is meglepő. Vazullal csak második fnásban nem tudunk megbarátkozni hol a' vad, könnyen lobbanó ifjú Antoniónak sértéseit olly hideg vérrel hallgatja. Sokat nyerne a' darab érdeke, ha Istvánnak első fnási dialogja Vazullal, 's 3-dik fvsí morallizálása, (holott a' darab különben is gyöngye ezen fvsában) és hosszas monologja megrövidítették. Istvánt, a' jámbor ajtatos ószt, történetileg nem is lehetne másnak, mint egy morált hirdető örökös buzgólkodónak rajzolni; azt azonban nem helyeselhetjük, hogy István, kinek egész élte szelidség volt, Antoniót kinpaddal fenyegetse. Luczia, egy mindennapi leány, ki szeret, de szerelme nem olasz tüzzel lobog. Gizella számoló elméjü, olasz politikában edzett, parancsolni vágyó nember, ki fíját kénye szerint vezeti. Így láthatni, hogy Péter anyja terveinek eszköze, zsinegen vezetett báb, és így mindig szenvedő, soha sem cselekvő személy. Szebusznak karaktere van legkevésbbé kifejtve; pedig a' cselekvők közül ő egyik legfőbb, kin a' darab catastrofhája megfordul; ő, úgy látszik, csak meg van mutatva, hogy a' hi-

Kellner in.

storiai valóság meg ne sértessék, de még eszköznek is igen holt eszköz. Az is kérdés marad-még, hol jutott Szebusz Vazulnak éjsötét tömlőczében tűzhöz az ön-olvasztásra, mert olvasztottan nem láttuk, hogy bevitte volna; hogy talált a' sötétben olly hirtelen Vazulra, 's miként kitolatott szemeire? E' hibát egy bevitt szövétnel el lehetett volna mellőzni. — Megjegyezzendő még az is, hogy a' sakjáték, mely e' színműben a' fiatal herceg által említették, ekkor még nehezen ismertett az utóbbi által; mert e' játék csak a' 6-dik században jött Indiából Perzsiába, innen pedig a' sz. István király idejénél jóval későbbi kereszties hadak által hozatott az Araboktól Európába. — Az is említendő, hogy hajdan a' főrendűknek nyujtani szokott iratok nem olly kis darab pergamenon, millyet Gizella nyujt-be a' királynak, hanem legalább fél iv nagyságúra készültek. De azt sem kell felednünk, hogy honunkban csak III-dik Béla alatt kezdetek az alattvalók irott esedezést benyujtani fejdelmőknek. A' darab sztylje korszerű, sőt helylyel helylyel talán tulzott is, mert a' néhány-szor hallott „mennyő üsse-meg; kutyák; gazember; fattyú“ Vazul szájából még csak megjárja (ámbar ezeket szinpadon annyiszor ismételni nem a' legfinomabb szini aethetica szerint való); de a' sok „Isten ugyse“ mely az „isten ugy segeljen-nek“ összehuzott kimondása, azon korban, midőn a' kereszténység még bölcsőjében volt, ugy hisszük nem olly könnyen gördítették oda, mint ma. Vagy legyen hát, hogy Vazul, ki nem legajátosabb kereszténynek tartatott, megesküdött néha: de kérdés marad, vajjon tudta-e már ő, vagy tudák-e Magyaraink. kik a' szókurtitást ugyan mindig szerettek, e' szót mostani divatos alakjában elperdíteni? — Elhallgatván végre Antonio characterének olly hirtelen változásait, valamint azt is, hogy Vazul az utósó felvonásban csaknem egy pillanat mulva a' szilaj ifiúból morál-publicistává változik — érintjük még, hogy az előadás türhető volt. Udvarhelyi M. (István) uron látszott legnagyobb készületlenség. Egressy G. ur a' czimszerepet híven fogta-fel. Játékát tanulmány bélyegző; szavalásában szabotosság 's erő ömlék-el. De mért használ ő a' szinpadon ragasztott bajuszt, ha azzal minden nyomon baja van? Vajmi visszatetsző, midőn a' színész ott is bajuszával bibelődik, hol az indulatok magasztasok. Lendvayné asszonyoknak (Luczia) szerepe sokkal csekélyebb, mintsem benne valami nagyot lehetne kivinni. Fánecs ur (Antonio) a' hó vérű olaszt elég tüzrel adá, Laborfalvi Róza (Gizella) Péter anyjának igen fiatal volt. — Még az öltözetre nézve van egy megjegyzésünk. Mért nem öltözik a' többi testőrség is régi németesen pánczéba, ha Fánecs ur, hasonlag csak kövitzéz, ugy öltözködék: és mért ama keskeny divatos szabatu kardok? melyeket őseink illy alakban nehezen használtak. Ezen észrevétel magában csekélységnek látszik, 's még is ollyan, mi a' figyelmes nézőt kellemetlenül érdeklí. — Örvendék egyébiránt, hogy a' szorgalmas fiatal szerző folyvást előhalad kezdett dramairói pályáján, és szem előtt tartván a' régi közmondást „hibázva tanulunk“ nem hagyja csüggedni szép talentumát, mellyet eddigi műveiben is kedvezőleg bizonyíta-be; 's ez annyival dicséretesebb, minthogy tehetségeit honi tárgyakra szentelven évenként szaporítja dramai literatúránk eredeti műveinek eléggé gyér számát. A' meglehetős számú közönség méltán tisztelé őt kétszeri előhivatással, ugy Lendvayné asszt., Egressy G. és Fánecs urakat.

KISS IVÁN.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesület. (Vége)

A' nagy tanácsnak ezutáni üléseiben a' külön választmányokhoz következő t. cz. urak kértettek-meg:

I.) Művészeti választmányhoz. — Rosty Albert (elnök), Stocker Thadé (előadó), Babnigg Mátyás, Eckstein Fridrik, Perlasca Domonkos.

II.) Hangászkarri ügyelőknek: „Bräuer Ferencz, Dolezálek Antal, Mátray József.

III.) Gazdasági választmányhoz: Mátray József (elnök), Beke Kálmán (előadó), Kirchlöhner Fülöp, Sebastian Vilmos, Veninger Vincze.

IV.) Pénztár-vizsgáló választmányhoz: Trexler Antal (elnök), Ritter Sándor (előadó), Fetter János, Derra Mihály, Külkey Henrik.

V.) Tánczmulatsági választmányhoz: Sebastian Károly (elnök), Raics József (előadó), Mátray József, Steininger N. János, Szekrényesy József.

VI.) Jutalomdíj-elítélő választmányhoz: Brunszvik Ferencz gróf (elnök), Bräuer Ferencz (előadó), Bartay András, Kirchlehner Fülöp, Winkler K. A. es erre különösen meghivatandó két karnester.

VII.) Nyugpénzi választmányhoz: Seeber Károly sz. kir. Pest városának polgármestere (elnök), Klemm Gergely (előadó), ifj. Kanitz Károly, Neefe Károly, Robitsék József.

VIII.) Terembiztosoknak: Trexler Antal, Heckenast Gusztáv, Mátray Gábor, Mátray József, Raics József, Szekrényesy András, Szekrényesy József.

Az említett 3-dik közgyűlésben következő t. cz. tiszteleti tagok választottak: I) a' külföldiek közül: gr. Clam-Gallas Keresztely, b. Henniger, és Weber Dénes, Prágában a' hangászati conservatorium előjárói; — gróf Haugvitz Henrik titk. tanácsnok Brűnben; — Lobkovitz Agoston herczeg, a' bécsi hang. egyesület elnöke. — II) A' honiak közül következő t. cz. tiszteleti tagok: Pyrker László p. érsek; Laicsák Fer. püspök; Tagen N. Ján. n. prépost; Hohenlohe Sándor herczeg, apát 's kanonok; — Almássy Móríc gróf; Amade Antal gr.; Ambrózy Lajos; Andrassy József; Apponyi Antal gr.; — Balázs Bertalan; Baldacci Antal báró; Balogh Kornél; Balogh Elek; Battihyány Gusztáv gr.; Bathyány Kazimir gr.; — Csáky Károly gr.; Csáky Sándor gr.; Csáky Tivadar gr.; Csapody Pál; — Eördegh Alajos; Eötvös József báró; Erős Bertalan; Eszterházy Kazimir gr. (a' pozsoni hangász-egyesület elnöke); Esterházy Pál herczeg; — Fáy András; Fáy Antal; Fáy István; Faskó József; Földváry Gábor; Frimont Béla gróf; — Gerliczy Mihály; báró Gondos István; Gosztonyi Antal; Grassalkovich Antal herczeg; — Keglevich Károly gr.; Kemnitzer Zsigmond; Komáromy György; Kovács Miklós; Kövér Gergely; Kray N. Ján. báró; — Lakner N. dr. Pozsonban; Laczkovics János; Lónyay Gábor; Lónyay János, Lónyay József, Lónyay László; — Markovits József; Mojsisovits N. dr. Bécsben; Pálffy Fidé gr.; Patay József; — Ráday Gédeon gr.; Radvánszky Antal; Remekházy József; Reviczky Ádám gr.; — Sárközy Kazimir; Széchényi István gr.; Széchényi János gr.; Széchényi Lajos gr.; Szergel Nep. János (az aradi hangász-egyesület alelnöke); Somsich Pál; Somsich Pongrácz; Szathmáry József; — Taródy Francziska, szül. Reviczky; Tibolth László; — Ullman László; Ürményi Ferencz titk. tan.; Ürményi János tábornagy; — Wirkner Lajos; Wlasits Ferencz báró; Wurda N. prof. Győrött.

A' most készülő oklevelek magyar vagy német nyelven e' folyó hónapban küldetnek-el minden tag számára.

D I V A T.

Parisban jelenleg a' legékebb új divatos ruhaneműk közé tartozik a' „Tobolskymantilla“ mely prémbőröl készül. A' „wicsura“ hasonlag kedvelt ruhaneműből, legszebbeknek tartatnak a' canadai nyuszt vagy menyét prémmel bélelték és köröztek. Vattázott és hatyú tollal körözött atlasz- (világos vagy azur kék) mantillák; elől három szalagokkorral bekapsolva, hasonlag kedveltetnek. Fiatal személyek kisebbeket viselnek fehér vagy róza színű atlaszból, rövid ujjakkal. — A' nem rég adatott udvari bálokban ékes és gazdag asszonyi ruhák látattak; ilyen volt egyik, fekete bársonból, gyémánt övsorral. A' kis ernyőjű „Szorel Agnes“-kalapok (kivált granát színűk) különös tetszést nyertek a' divatos világban, egy oldalról lebegő fehér tollakkal. — A' krep és túll, ruhákra és tunikákra használtatik arany és ezüst csipkével körözve. A' kis alakú fejkötők nagyon hátra eresztve viselteknek, leelőg szalaggal.

Figyelmeztetjük ez új évben is szép olvasónéinkat Freund József asszonyi szabóra lakik Pesten, nagy hid utzában, 640 sz. a. Fáy-házban) kiről mint társalgási és jütekiszini öltözetek igen ügyes készítőjéről már máskor is dicséretes említést tettünk. Ruháját bécsi és parisi legújabb divat szerint készíti.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön februarius 8^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

S ö r - d a l.

Fris sört ide lányka!
Élet-adót!
Mind dőre, ki, mig kap
Inni-valót,
Nem kergeti szomját;
Izlete halt,
Ki megveti a' jó
Lelkes italt.
Fris sört ide lányka
Bú-zavarót,
Mind dőre, ki, mig kap
Inni valót,
Vad bűnak eresztí
Árva fejét
Gondokkal apasztja
Szűk velejét. —
Van sok magyar, a' ki
Sört nem iszik,
Mert „német ital“ — mond
'S szomjuhozik;
Van sok, ki remeg, hogy
Hátra bukik,
Bort szűrcsöl azért, és
Orra esik.
Vak 's kába, ki így tesz,
Én nevetem,
És bukva is arczom
Nem keverem;
Sört hát ide lánykám,
Élet-adót,
Sört hát ide lánykám!
Búzavarót! —
Jó cimborra mellém
Üss te tanyát,
'S szűrcsölve nevesd a'
Gyáva baját;
Mert eljön az ádáz
Képü halál,
'S elvisz, mosolyogsz, vagy
Sirva talál,
Im hab-gyűrűjével
Dús kehelyem
Élénk örömekre
Gyujtja szívem!

Éljen, ki italt ad,
 A' deli lány,
 'S „sürkorsolya“ néven
 Csókot ajánl.
 Éljen! ki először
 Árpa-levet
 Jó ízű itallá
 Főzni eredt,
 Éljen, sok erővel,
 A' ki tenyészt
 Lelkes sör-anyaggá
 Magzó növényt,
 Éljen viruló a'
 Drága haza
 És minden igaz, hű
 Lelkü fija —
 Hah! mint kiürültek
 Serlegeink
 Bár merre tekintnek
 Tűz-szemeink;
 Sört hát ide lánykám!
 Élet-adót,
 Sört sört ide lánykám!
 Búzavarót!
 Sört sörre igyunk hát,
 Míg ihatunk;
 Mert meg jön a' kor még,
 Hogy nem iszunk.

BÉKÉSY.

SZORGALOM.

Pecsétfoltok kivétele könyvekből 's réznyomatokról. — Mind réznyomatok mind könyvek pecsétfoltot kapnak, ha valahol megnedvesednek, 's ez becses tárgyaknál igen kellemetlen. E' foltoknak szokott módon eszközlött elpusztítása igen költséges, 's unalmas; sokkal könnyebb e' következő, mellyről a' „Mechanics Magazine“ szól 704-ik számában. A' foltos réznyomat vagy könyvlapok addig mártassanak tiszta vízbe, míg egészen a' vízre nem simulnak; ezután egy tálba kell őket helyezni, melly akkora legyen, hogy a' megáztatott papiros kiterjesztve foglalhasson benne helyet; e' tál tiszta felolvasztott 's félig vízzel vegyített chlorrall legyen megtöltve. Nehány percz múlva eltűnnek a' pecsétfoltok; ezután a' réznyomat vagy könyvlapok, a' chlortul megtisztítás végett, ismét tiszta vízbe jönnek. Végre, hogy száradjanak, itató papiros közé kell őket tenni.

Cséplő-gépegy. — Geoffroy Bálint ur, a' de l' aude-i megyében castelnaudary utszá- 's hidépítési fölügyelő, egy új cséplő-gépet talált-fel, mellyre 1836-ki majus 19-én patenst váltott. E' gépely az őt mozgásba hozó emelcsők hosszúsága szerinti viszonyban

2, 4, 6, és 8 hengerből áll, és naponként mintegy 60 hectoliter (egy hectoliterben 100 litre, az az 100 itsze van) gabonát ver-ki a' kalászból. E' mellett a' szalmát nem zuzza össze, és így másra is lehet használni, nem csak marha-eledelnek. A' kalászból tökéletes kicséplése mellett még azon haszná is van, hogy a' szemeket minden polyvától 's üszögtől megtisztítják.

Mozaik művek felélédeése. A' mozaikba dolgozás, melly már nagyon hanyatlott, orosz országban ismét kezd feléledni; mert a' kormány költségén egy iskola építettett, mellyben a' művészetnek csak ez ága tanítottatik kizárólag. Ez ügyes művész, ki Romában képzé-ki magát, Raphael „megdicsőülését“ már lemásolá.

Földművelés Indiában. Kik Indiát még folyvást Eldoradónak tekintik, nagyon csalódnak. Hindostan korán sem olyan, minőnek az utazási rajzok 's különösen ama ragyogló keleti történet-írások festik. Folyamainak habjai nem aranyon hömpölygnek, nem minden virágai illatoznak balzsamot; hercegeik 's braminaik nem laknak mindnyájan paloták, templomok 's minaretekben. Igaz, hogy Hindostanban sok nyomára bukkanhatni a' hajdani fénynek: az ellorai és elephantai sirok minden esetre remekei a' csin-nak és szabályosságának; Aurengzeb palotáinak romjai és Daletabad vár bizonyítja, mi volt hajdan ez ország. Calcutta, hol az europai izlés ázsiai fényvel párosul, és Bombay, hol száz nemzet tagjai hullámanak tarka tömegben, igaz, most is olly fényelgést üznek, minőt más éghajlat alatt hiába keresnénk; de ha a' városokból ki 's a' tartomány szívébe megy a' vándor, csalódott szemei csak nyomort, rongyot, alacson 's mocskos, ablak nélküli lapos tetejű kunyhókat látnak, mellyekben lakni még az Eskimók 's Laplandiak is szegyenlenék. És a' hindu népességnek kilencz-tized része illy kunyhókban lakik, mellyeknek ajtaja olly alacson, hogy szinte hason kell beljökbe mászni; benn pedig gyomrot keverő füst gomolyog. A' tüzhely körül cserép edényekben só, vöröshagyma 's fűszerek állanak; egyik szegletben egy nagy kosár foglal helyet, mellyben a' család élelmére való gabona áll, a' földön pedig két kő hever, mellyekkel a' mindennapi élelemre szükséges gabona-szemek összezuzatnak; e' köveket halavány félmeztelen gyermekek állják körül.

Vessünk egy tekintetet ama végtelen térre, melly Brahma-putrától Indusig 1500 hosszú 's általánosan 358 angol mértföldnyi széles téren nyulik-el. A' bengaliai elnökség 320.000 angol négyszög mértföldet bir 57.000.000 lakossal; a' madrasi elnökség 154.000 négyszög mértföldet 15.000.000 lakossal, és a' bombay-i elnökség 11.000 □ mértföldet 2.500.000 lakossal. Az 1815-től nyert dok-

k a ni foglalmányok 60.000 □ mértföldnyi téren nyulnak-el 8.000 000 lakossággal. Gondoljuk még ezekhez a' frigyos és adózó tartományok népességét, melyly mintegy 40.000.000-ra megy, 's 123. 000.000 lakossági tömeg lesz előttünk, melylynek $\frac{17}{20}$ része földműveléssel foglalkozik, de közülök a' leggazdagabb sem bir 500 font sterlinggel. Az indus földművelőnek sorsa semmi esetben sem irigy-lendő. A' föld, melylyen született, melylyhez kimondhatlan érzéssel ra-gaszkdodik, csak kevés kárpótlást nyujt neki fáradalmáért. Utóbbi 30 év alatt belháborúk dühöngtek India térein, melylyeknek következe-sében a' faluk elnéptelenedtek. A' lakosság szétoszlott e' végtelen birodalomnak minden részébe; de lakhelyeiket 's azon köteleket, melylyek azokhoz vonzák őket, feledni nem tudák. A' szövetség kö-zöttek folytonosan fennállott; az apa leányát hajdani barátja fíjá-nak adá nőül, 's midőn a' béke galambja közükbe szállott, midőn régi lakaitak elfoglalniok megengedettett, a' közönség főnökének vezérlete alatt ismét azon földre költöztek, hol apáiknak bölcsői ren-gettek. Mindenik elfoglalá régi lakát, régi telkeit 's birtokát; kö-zöttük legkisebb foglalási czivódás nem történt (már mivel Euro-pántól, de leginkább hazánkfiyaitól illyesmit nem remélhetnénk), és mindenismét, szabad legyen ugy szóllanom, a' régi kerékvágás-ban ment, mintha mi sem történt volna. — Az adó, melylyet a' föld-ekért fizetnek, körül belől mintegy 16-od részét teszi a' termék jöve-delmének; ez adót a' birónak fizetik, 's az a' kormánynak adja-át. A' kézimunka bére nagyon különböző; a' napszámos többnyire ne-hány lat árpát vagy kukoriczát és két pice-t (pénzmem) kap dijul. A' pór urának ökrei 's ekéjével művelheti kis földjét. Aratás idején a' természetnynek $\frac{1}{16}$ részére számolhat; családjának pedig megen-gedettetik az elmaradt kalászokat összeszedni. Ha nőszül a' pór, földes ura által a' költségek fedezésében segítettetik; urának 10 órát dolgozik naponként; a' többi időt maga dolgai eligazitására fordit-hatja. Az indigo - ültetvényekben dolgozó napszámos jobban fizette-tik; mert ételén kívül naponként 4 pice-t, az ács és kovács pedig 2 annast (9 krajczár) kap egy napra. — Az Indusoknak földmive-lő eszközeik nagyon hiányosak. Két ekéjük van: egy nehéz 's egy könnyű. Ez, melylynek feszítője kemény fából készül, csak két három hüvelknyire, — amaz, a' vasból készült, 15 hüvelknyire hat a' földbe, és öt pár bivaly fogatik elébe. A' harmadik pár hátán hosz-zú, szij-korbácsal fegyverzett gyermek ül, melylyel nem legke-gyelmesebb oldal-sujtásokat osztogat; elől pedig egy férjfiú megy, ki egyik bivalynak mind két fülét megragadja, 's háttal menve, maga után vonja. (Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 31-kén „Griseldis“ hozatott színre. Lendvayné assz. (Griseldis), Bartha ur (Percival), Laborfalvi R. k. a. (Genevra), 's Megyeri ur (Cedrik) szokott jelességgel adák szerepeiket. Nézők kevesen. — Februar 1-sőjén „utolsó segéd eszköz“ szembe szökő hanyagsággal adatott. A' legelőnébb jelenetek tűz 's élet nélkül beszéltek-el; mi annál feltünőbb, minthogy e' darabot már ugyan azon személyektől (kivevén Miskolczy Lillát (Ida) tökélyesen 's elégedésre láttuk előadva. Egyedül Kovácsné assz. (Csörgöné), e' szerepnek 's minden e' neműnek dicséretes vivője, és László ur (Tüzes) voltak a' régiek. Nézők igen kevesen. — 2-kán „Horatiusok és Curiatiusok“ szomorú játék 4 fvsban (Irta Kollin. Az új öltözeteket készíté Kostyál Ádám pesti polgár és szabó mester; az új fegyverzeteket Weber) szép számú közönség előtt szorgalommal és hatásra adatott. Megyeri ur (Horatius) 's Szentpétery ur (Curiatius) mind mint atyák mind mint polgárok annyivalódisággal annyit érzellemmel adák szerepeiket, melly a' legszigorúbb bírálót is kielégíthet. Hasonló iparral 's tanulmányal játszának Egressy G. (Victor) 's Bartha (Agricola) urak is; noha ezeknek szerepét inkább megcserélve ohajtottuk volna látni. Dicsérettel említendő még Laborfalvi R. k. a. (Camilla) is. Az öltözetek igen csinosak; különös meglepő tekintet volt az Amazonok serege. — 3-kán „Montechi és Capuletti párt“ daljátékban Schodelné assz., mint vendég, Julia szerepében lépett fel. Ki ne vágyott volna e' cserét látni, 's azt, ki Romeót oly magas tökélylyel adá, mint Juliát, is szemlélni. Zajos tapssal üdvözlé közönségünk a' kilépő művésznét, kit, mióta színészetünkhez az igazgatóság csatolá, némely kajánok rágalmaizni meg nem szűnnek; mai játszása felől a' vélemények megoszlottak. Némellyek mint Romeót, mások ismét mint Juliát magasztalák; a' több rész pedig azt vallá, hogy mindkettőben egyforma művészné. Mi is ez utósókkal tartunk. Művész vendégnénk koszorúval tiszteltetek-meg. Romeót ez alkalommal Déryné asszony adta, a' köz várakozást meghaladva jól. Erkel ur mint Theobald több izbeli tapsokkal tiszteltetek-meg. Neki ujolag több tüzet ajánlunk. Frik ur (Lorenzo) kellemes hangjával kedves jelenet volt. — Nézők számosan. — 4-kén „földszint és első emelet“ adatott. Nézők közép számmal.

KASSÁN jan. 15-kén „huszárok és dámák“ ismételteték. Végén Tóth (örnagy) jeles játékaert előhivatott. Nézők igen kevesen, és méltán; mert az illy egymásra halmazott ismétlések semmi esetre nem helyeselhetők. E' mellett a' mai játéknak szinpadra hozatala igen különösnek tetszett a' közönség előtt, minthogy azt sem a' bérletben adandó 's előre hirdetett (mit jobb volna nem tenni) darabok, sem a' véletlen esetekre kijellettek között nem láttuk. Ily ámitásoknak következése az leend, hogy jövőre a' közönség semmi néven nevezendő előleges ígéreteknek hiinni nem fog. — 16-kán Lendvay jutalmal a' „parisi naplopó“ új 2 fvsos vig játék (irta Bayard, fordítá Kovácsóczy Mihály) adatott. Mért fordította K. ur e' darabot újra, miután Pesten kétszeres fordításban is meg van, és mért használta a' „tábornok“ szó helyett az idegen „general“ szót, okát nem láthatom. Tóth (Morin general) igen jellesen játszik, 's játék végén előhivatott. Lendvay (Emil) művészi tüzzel, és szerepének minden árnyéklatát híven felfogva játszott. Pályné (Morin) asszonyság, Erdősné (Meunir asszony) és Erdős (Bizot) helyöken vol-

tak. A' mai játéknak fénye azonban Hubenayné (Józsi) volt. Ő egész szerepét tanulmányt-bizonnyító szorgalommal adá, és játék végén 's I-ső fvnás után zajosan előtapsoltatott. Tóthné (Eliza) szépen halad előre. A' darab, első fvsbeli némelly unalmasságait kivéve, jeles 's magában sok valót foglaló mű. Első fvnás után Chiabayné „Marie“ című daljátékból magánydalt énekelt „éljen-nel“ kísért zajos tapsok között Játék végén Benza 's Lendvay „Eliza 's Claudio“ daljátékból kettős dalt éneklének megtapsoltatva. Nézők a' maró hideg daczára is nagy számmal. — 17-kén „Sapho“ 5 fvsos szomorú játék Papp Gábor forditmánya szerint hozatott színre. Kántorné, ki néhány nap óta betegen feküdt, a' czimszerepben végzé vendégszerepeinek sorát, és művészi játékaért előadás végén Komlóssy Idával (Melitta) előtapsoltatott. Dicsérettel említendők még Szilágyi (Phaon) és Szőke (Rhamnes). Az egésznek adatása ritka igyekezetet és szorgalmat bizonyított. Nézők közép számmal. 18-kán a' városi kórház részére „Monaldeschi“ igaz történeten alapult új színjáték 3 fvsban (Irta Dumas; németre fordította Both, magyarra Ilavy) igen kevés néző előtt adatott. Pálné (Krisztina) csinosan öltözött 's jelesen játszott. Játék végén előhivatással tiszteltetik. Lendvay a' czimszerepben szerepe heljegyét felfogva az egészet tanulmánynyal adá. Különösen kitünő volt 3-dik fvsbeli magány jelenete. Hubenayné (Paula) a' köz várakozásnak megfelelőleg iparral játszott. Tóth (Sentinelli) tetszett. (Haslinyiné beteg.) — 20-kán „Griseldis“ adatott, miről máskor.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

N é m e t j á t é k s z i n .

PESTEN utóbbi tudósításunktól fogva előszer jött színpadra jan. 20-kán Rott Károly M. ur javára a' „mérsekek háza“ bohózat 2 fvsban (irta Nestroy Ján. muzsikáját szerzé Müller Adolf); a' négy lakszobát festé Neefe ur, a' színház diszitője. Az e' naptól fogva már 2-szer ismétlett színmű mindenkor tömött házat szerze. Ha hosszóságát 's némi untató részeit leröjök (kivált az 1-ső fvsban), az utóbbi fvnás jó formán mulattató. — Kár, hogy e' sok költséget szerző színmű érdekesebb tárgyat nem foglal magában. — Nagyobb tetszést talált a' febr. 3-kán Kalisné assz. jutalmul, 's 4-kén ismétlett „királyi leány mint koldusnő, vagy, élet iskolája“ színjáték 5 fvsban (irta rege után Raupach Erneszt dr. és professor). Ez azon színműveknek egyike, melly szívet és eszet egyiránt érdekel.

HANGÁSZAT.

Pesten Lacombe Lajos ur és Felicia k. a. (amannak testvére) jan. 25-kén adák első hangversenyüket a' kisebb redut-teremben. Részei voltak: 1) nagy ouverture két fortepianóra ötös kísérettel; szerzé Lacombe Lajos; játszák ugyan ő és Erkel ur, a' pesti magyar színház karmestere. — 2) Herz változatai „párviadal“ daljátékból vett themára; szerzé és játszák Lacombe ur. — 3) Aria Donizetti „örült“ című daljátékából; éneklé Lacombe Felicia k. a. — 4) Merk változatait játszák violoncellón Wagner ur. — 5) Thalberg nagy phantasiáját Meyerbeer „Hugenották“ című daljátékából vett themákra játszák ismét L. ur. — 6) Berekeszté e' mulatságot L. Felicia k. a. Bellini Romeójának nagy ariájával. Mi L. Lajos urat illeti, ő a' legjelesebb klavirjátékosnak egyike, ki már e' nevezetnél fogva is képes a' legnehezebb hangművészeti feladattal is hangszerén megvívni.

Játszásából nem annyira légy érzelem, mint rendkívüli férjfiás 's megrendítő erő (mit ma kivált a' bal kézzel játszott octávás futásokban bizonyíta), és mindkét kézben nagy ügyesség fejlődik-ki. Az ismételt tapsokat zajos öröm között osztá neki az itt ritkán látott 's kitünő számú sokaság. Testvérenek szép csengő fiatal hangja van. Egykor jeles énekesné válhatik belőle. — Február 2-kán a' két testvér-művész az említett teremben, kevesebb ugyan de mégis szép számú hallgatók előtt, ismét egy ezüst forint bemeneti díj mellett, adá 2-dik hangversenyét, melyben Erkel és Lacombe L. urak által (az utóbbinak szerzeményeiből két fortepianóra írt) ouverture játszatott. — 2) A' versenytadó L. ur Herz változatait „József és testvérei“ daljátékból vett themára játszá fortepianón. — 3) Lacombe Fel. k. a. Conti Carlo-tól egy ariát énekelt. — 4) Beriot és Osborne által szerzett phantasiát „Tell Vilmosból“ vett motívumok fölött játszik Lacombe (forte pianón) és Arnstein ur hegedűn. — 5) Meyerbeer enyegő ariáját éneklé L. F. k. a. ismét fortepiano (L. ur) kíséréte mellett. — 6) Befejezé a' mulatságot L. ur saját F-moll sonatájából az adagio és rondóval. A' közönség ma is mindkettőt zajos tapsokkal tisztelé.

TÁNCZ.

Pesten a' nemzeti casino némelly részvényesei jan. 27-kén adák az intézet szép teremében idei első táncmulatságukat, melyet az itt lakó uraságoknak jelenléte és pesti szépeinknek válogatott 's kitünő színe különös érdekűvé tett. Tánczolt mintegy 60 pár. A' tánczosnek nem annyira pompás, mint egyszerű köntösükben jelentek-meg, leginkább fehérben. Kitünők voltak a' mostani új divatos fehér atlaz ruhák köröskörül ranczba szedve; ugy a' kék 's rózsaszínű atlazok, a' himzették 's a' t. Lábaikat fehér atlaz cipők fedék. A' tánczos ifjak fekete ruhával, fehér mellénnyel, fehér harisnyában 's cipőben jelentek-meg. Éjjél után nyolcz pár igen csinosan járta-el a' bájló francia ellentánczot (Françaises). A' hangáskart, Zóhls ur igazgatója. — A' 2-dik tánczvigalmat az említett részvényes urak febr. 3-kán adák, melyre hasonlag válogatott mindkét nembeli vendégek jelentek-meg. A' nőnem néhányainak fején szembetűnők voltak a' gyöngyökből készült virágok, melyek e' szerint méltán érdemlék a' „gyöngyvirág“ nevezet. A' „française“ tánczot éjjél előtt ismét 8 pár a' főrendűek közül járta-el.

2) A' városi redut-teremben jan. 28-kán adatott álorczás táncmulatságot a' multkorinál sokkal számosabb nép 's igen csinos álorczások látogaták. A' mait a' szebb redutok közé lehetett számitani. Tánczoltak mindkét teremben. Új keringők voltak: Leumas (álnév) „hóvirágocskái“ — és — Merker K. „Ludovika keringői.“ — Febr. 4-kén volt az idén a' legnépesebb redut, melyet a' szebbek közé lehet számlálni népségre és igen csinos álarczosokra nézve.

3) A' „hét választói“ teremben szerdánként adatott táncmulatságok élénkebb részvételben kezdenek részesülni. A' haszouberlő urnak jeles készülétei és szolgálati készsége méltán megérdemlik a' köz figyelmet.

Budán a' redut-teremben jan. 25-kén adatott 2-dik táncmulatság kevéssel népesebb volt az elsőnél. — Febr. 1-jén pedig a' 3-dik redut alkalmával tömve volt a' terem. Álorczás legalább 30 számláltatott, többnyire nőszemelyek, kik között különös figyelmet vont magára az igen drága köntösű angol nő. Reggel 3 órakor még igen sűrűen járták ma a' tánczot. E' szép

mulatságot az ide gyülekezett számos Pestieknek köszönhattük. 2.) Febr. 3-kán a' „fácánál“ levő teremben ada táncmulatságot az ugy nevezett evangelicusok társasága.

Nagyszombatból. Mi jól töltjük a' farsangot. Leányaink már eddig tizenyolcz táncmulatságra számolnak, mellyeknek sorát megnyitá a' f. h. 14-dikén tartott vármegyei, a' ezélba vett „dologház“ építendésére jövedelmező. Rettenetes volt akkorában nálunk 's tán országszerre a' hófuvat; ipolsági barna hangászaink mindazáltal pontosan jelentek-meg, 's ügyes fáradságuk jutalmaul szép részét nyerték-el a' bevett pénznek. Egy p. forint volt a' bemenet. — 16-dikán kezdetek - meg a' társasági táncmulatságok, millyféle négy lesz e' farsangon városunkban ugyan annyi belépti bér mellett. Ez csinra, rendre 's társalkodási kellemre nézve sokkal fölmulá amazt. Benne a' városi hangászkar zengedeteté a' valogatott hangműveket, 's 12 óraker már szétoszlott. — Tegnap a' bakonyi erzed növénykeinek lakában tánczolókléle az úgy nevezett „katonaintézeti bált.“

Ungvárratt jan. 21. és 22-kén a' magyar koronánál levő teremben (első napon 1 ezüst forint, másikon 40 p. kr. bemeneti díj mellett) diszes táncmulatságok adtak. Pál napi bálja által különös érdekű szokott valóni Ungvár, 's nem csekély figyelmet von magára. Nem ok nélkül szoktak e' mulatságra a' szomszéd megyei szépek is megjelenni. Az említett bálók adója azonban jelen évben nem elégité-ki egészen a' szép számmal egybegyült közönséget rendezetek és bálí kényelem ügyében; pedig tudható, hogy ez alkalomkor főbb rendűek és távolabb vidékiek is diszesitik megjelenésük által a' mulatságot. Igy a' tánczteremi világosítás igen hiányos volt. Mások a' ház külséje is diszesen vala világosítva. Hiányzottak az idén a' nemzeti színekkel díszített karszékek 's karpitok a' teremben. A' tánczbeli rend és előkészület hiánya zavarodást okozott a' tánczok választásában; a' szolgálat iránt is elégtelenül nyilatkozá a' társaság. A' hangászkar, mi lelke az egésznek, csaknem gyöttré a' tánczkedvelőket; holott az ungvári barna hangászok honunkban mindenkor a' jelesebbek közé számíttatnak: de most ellenkezöt valánk kéntelenek tapasztalni. Szépeink ajkairól nyilván lehet hallani, hogy a' hangászkar nálunk egy idő óta jóval erőtlenebb. Nem lehet majd csudálni, ha illy körülmények mellett vigadni akaró közönségünk száma évenként fogyni fog. — Nevelé a' kényelem 's mulatság fogyatkozását az is, hogy az a' nélkül sem tágos teremnek nagyobb részét egy israelita alakos pénzcshaló chinai forgó karikájival foglalá-el, mi a' nemesebb izlesre számot tartható mulatságba eppen nem való. — Mind ezt azonban felejteté némileg velünk szépeinknek igen csinos köre, a' kellemmel eljáró cotillon-mazur, keringők, 's a' köz tetszéssel fogadtatott magyar táncz (mi már ritkaság). Sajnáltuk, hogy ez utóbbi elmaradt volt a' következő napi mulatságból.

D I V A T.

6-dik divatkép (Parisból). — Cipke-turban; túll-tunika hattyú-tollal körözve; a' leányka hajdiszeül csipke-bokor szolgál; ruhája zöld bárson. — Bécsi divat febr. 1-sőjén: gaze-ruha szalagbokkal ékesítve; kis uszalyos atlasz ruha chenille-himzeménnyel; turban virágos gazeból; bárson-barett tollakkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februarius 11^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

Büvös lédika.

Van egy kis lédikám
Magammal származott,
Egész idomzatán
Csinnal boglározott;

Valódi gyöngyöket
Rejt titkos belseje,
Hova nem láta még
Halandónak szeme.

Büvös zár örzi a'
Királyi kincseket,
Kules nem találhatik
Melylyel nyitni lehet.

Kebel, szeplőtelen,
Mint hajnal-támadat,
Melly ég homlokzatán
Bíbor színben fakad.

'S mosolygó égi szem,
Melly üdv-sugárt rezeg,
A' tünde lédikát,
Csak az nyithatja-meg.

Kökény szemű szüzek
Himes virágzatok!
Szerencsét hát hamar —
Hamar próbáljátok!

Kinek keze alatt
Megnyílik a' retesz, —
Psychére esküszöm —
Szerencsés lányka lesz.

Szerencsés lányka lesz,
Mert a' büv-lédikát
Az ugy tekintheti:
Mint ön tulajdonát.

'S vigan futandja-meg
A' lét gyász-tércit,
Nem érezvén a' zord
Pályának terheit.

Söt egy kört alkotand,
 Melly üdv-rózsát terem,
 'S a' körben ő leend
 Királyné szüntelen.

Virágcsák! ám nehogy
 Csalónak mondjátok,
 'S utóbb réám kigyót,
 'S ungot kiáltsatok;

Egész világ előtt
 Ezennel hírlelem:
 Hogy szüm: a' ládika,
 'S a' gyöngy: lüség 's szerel'm.

V-j BARNA.

SZORGALOM.

Földművelés Indiában. (Vége)

A' boronát 's még egy más eszközt, mellyet a' Hinduk K o l p e k - n e k neveznek, gyomlálásra használják; ezen munkát a' növénynek kicsirázása előtt végzik. Kerekas jármű nincs szokásban India beljében; a' gabonát teherhordó állatokon szállítják tovább; a' szalmát pedig csomókba kötve bivalyokkal vontatják helyre; a' trágyát kosarakban, fejeiken viszik munkájok földreire. E' trágya marha-ganénj, hamu, avarból 's rothadt növényekből áll. A' végetlen indiai birodalomnak földje majd mindenütt ugyan azon egy. A' Ganges melletti térek termékeny, fekete, zsiros mosföldből (Alluvial-Erde) állanak. Itt azonban éppen olly kevés kavics van, mint Deltában. A' határos tartományok Malvah, Pendschab és Dekkan egy részének földje hasonló zsiros földkéreg. Malabarban a' hegyek alatt sűrű vörös agyag rétegekből áll a' föld; találatnak azonban kvarcz és csillámkő-idomulások, a' keleti hegyekben pedig granit 's a' nyugotiakban bazalt. A' föld mindenfelé művelve van, és annak természeti termékei helyett ollyan növényeket tenyésztnek, mellyek az emberi nem szükségéinek kielégítésére alkotvák. Illyenek a' czukornád, ris, pamutcemete, mák és indigo. Dschet hónapban, melly majusnak két utósó 's juniusnak két első hetéből áll, kezdetik a' vetés. E' hónapban vetik a' til-t (sesamum orientale), urid-ot (phaseolus max), m a k k a - t (kukoricza), mi soha meg nem érik, n a t s c h e n i - t (cynosurus coracanus) és kölest. E' növények mindannyian hihetlen gyorsággal tenyésznek, 's már az esőzés előtt megérnek. Aschar hónapban, melly Dschestre következik, vetik a' rist, mellyet a' Hinduk olly nagy mennyiségben emésztnek-meg, és a' guzerat-gvarce-t (holcus sorghum, czirok), a' badschri-t (holcus spicatum) a' mut és mung-ot (phaseolus aconitifolius) továbbá a' huthi-t és payota-t (dolichos biflorus), a' k e n d e r t

és a *ambari*-t (*hibiscus cannabinus*). Más növényeknek vetése Asvin hónapra esik, melly september két utósó 's october két első hetéből áll. E' hónapban vetetik a' guzerat-kupas (*gossypium herbaceum*) dohány és vad sáfrány (*carthamus tinctorius*). Ez utóbbi növény a' guzerat közé vettetik; igen szép piros virága van. E' növényeknek jövedelme különböző; most többet majd kevesebbet hoz-be. Indiában a' mák, vagy mákony tenyésztése teszi fő ágát a' kereskedésnek. A' termékeny Masal-nak nagyobb része csupán e' növény tenyésztésével foglalkozik. A' magok decemberben földbe rakatnak, melly por-trágyával bőven meghintetik 's megöntöztetik; februar, marczius 's aprilisban virágozni kezdenek a' felnőtt növények; 's virágzás után nem sokára a' mákfejek is érni kezdenek; ekkor mindeniket megmetszik, hogy belőlek a' mákonyt kihuzhassák. A' meghasítás után bizonyos fejr nedv szivárog-ki belőlek, mellyet este, ha már megkeményedett, összegyűjtenek, és melegre raknak, hogy a' még benn maradt vízzészek kipárolgjanak. Ezután kis hordókba rakják a' mákonyt, miután előbb olajjal megnedvesítették, nehogy szerfelett megkeményedjék. Bár milly különböző legyen is e' termékeknek jövedelme, a' keletindiai társaság, melly a' mákonynyal üzendő kereskedést magának tartá, még is tetemes hasznot huz belőle évenként. — 1810-ben csak 180.000 font sterlinget hozott-be a' mákony; 1838-ban már két milliót; 1817-ben csak 1425 ládat szállítottak ez árucikkból Chinába; 1830-ban már 16.305 ládával. Mák után a' czukornád jó; de ennek művelése nagyon hiányos. A' Keletindiában nyert czukor-mennyiséget távulról sem lehet a' nyugotindiai mennyiséggel összehasonlítani, 's a' kivitel egyremásra még csak 5.590.760 fontra megy évenként; azonban 450 millio font-ra könnyen fölmehetne (Europa jelenleg annyit emészt-meg), ha azon tömérdek vám helyett, melylyel a' keletindiai czukor-kivitel terhelik, a' tenyésztőket segitenék; mert a' példátlan olcsó napszámok következésében a' czukrot olcsóbban adni, mint Indiában, sehol sem lehetne. Czukornád után a' pamut következik. Ez három fajra oszlik; ezek a' rhedeha, havli és dseitova. A' rhedeha legszebb; ebből készültek hajdanában a' dekkani gazdag musselinek; ez az őszi nap-éjgyenlítő (aequinoctium) alatt vettetik. A' havli, valamivel silányabb, majusban a' kukoriczával vettetik. E' növényt nem szükség öntözni, és terméke a' vetett mennyiséghez ugy áll, mint 3 az 1-hez. A' dseitova hasonlag nagyon kerestetik, ámbár sokkal silányabb mindkettőnél; terméke a' vetettnek mennyiségéhez a' havliéhoz hasonló viszonyban áll. A' földművelés előmozdítására egy országban sem áll annyi állat az embernek szolgálatjára, mint Indiában; ámbár azoknak nagyobb része a' gondatlan táplálás miatt

elgörhesedik. A belföldi lovak kicsinyek, idomtalanok, 's hibás növésűek. A' katonai lovasság csak Nepal hegyvidéki, tatár vagy maharatti lovakon diszelg, mellyeket a' kormány kabuli vásárokon vesz. — A' bivalyokon 's ökrökön szintén azon elfajulás nyomai látszanak, melly egész indiai birodalom emlős állatain mutatkozik. Szelidebb, 's a' földművelésre hasznosabb állatot a' bivalynál találni nem lehet. Igaz, nem olly munkás, mint az ökör, a' hőséget nem annyira bírja: de tanulékonyabb 's erősebb. A' bivalyt egy gyermek is kénye szerint kormányozhatja. Indiában igen szép zebrák is vannak, mellyeket haszonnal lehetne megszelidíteni. A' tehének kevés tejet adnak; de a' kormány e' részben, mint a' bivalyok nemesítésében is már czélirányos rendelkezéseket tett; a' tehének angol fajjal párosítottak, 's már most fölséges tejet 's írósvajat nyernek általok birtokosaik. Juhaiban 's kecskéiben végre olly kincset bir India, millyet más éghajlat alatt hiába igyekeznek meghonosítani. Egy indiai juh, ha jól hizott, 20 $\frac{1}{4}$ fontot nyom; esztendőnként kétszer nyirik, 's mindenik nyiréskor $\frac{1}{2}$ font gyapjú foszlik-le rólok. E' kecskéknak 's juhoknak testét a' közönséges gyapjú helyett finom, selyemnemű szőr fedi; szarvuk lefelé konyul. A' tibeti 's kasemiri kecskéek Indiának egyik részén most szorgalmasan tenyésztetnek. A' kasemiri kecske lapos szarvakkal különbözteti-meg magát; szarvai között kis csomó fejér üstök van; orruk hasonlag fejér, 's kis vékony fekete vonal húzódik rajtok keresztül.

INTÉZET.

Pagainini casino. Mult évi Honművészünk 101-ik számában már emlékeztünk ez intézet alapításáról. Nem lesz azonban érdeketlen annak mikénti elrendezésével megismerkedni. E' casino, mellyben hangversenyek, felolvasások, tánczvigalmak, kávézások 's a' t. fognak tartatni az aristocratai világ részére, mult évi november 25-kén nyitattott-meg. A' casino egy tágas épületben áll, melly h \acute{o} tel de Padoue név alatt ismeretes, és a' chaussée d'Antin uttól egész Passage Cendrier-ig nyulik. A' h \acute{o} telba sétány vezet. Első emeletben a' gyülekező, literariai, játszó, ebédlő, öltözködő 's toilette-teremek vannak, mint az angol clubbok gyűlhelyein. Földszint három pompásan 's izléssel butorzott terem tudományos társalgásra használtatik; ezekre egy fényes tánczterem és egy ékes rotunda, melly a' kertre nyílik. A' hangversenyek e' rotundában fognak tartatni.

(Vége következik.)

LITERATURA.

A' Kisfaludy-társaság első közlését Pesten a' m. tud. társaság teremében (uri utca, Károlyi könyvnyomtató ur házának I-ső emeletében) terem. 6-kán deli előtti tizenegyedfél órakor kezdé-meg, 's tizenkettőre három fertálykor végződött. A' terem telve volt hallgatókkal, kik közül a' számosan megjelent szépnem félkört foglalt-el a' terem déli részén. A' társaság tagjai: Fáy András igazgató, Schedel Ferencz, Vörösmarty Mihály, Bajza József, Szenvey József, Szalay László, Székács József urak a' zöld asztalnál foglaltak helyett; e' mellett állott a' szónoki csinos kis asztal. — Megtisztelek jelenlétükkel ez inneplést több uri rendű urakon kívül a' magy. tud. társaság tagjai közül még következők is, mennyire a' sokaságból láthatók voltak: mélt. gróf Széchenyi István, Szemere Pál, Döbrentei Gábor, Szilasy János, Sztrokay Antal, Gebhardt Ferencz, Tasner Antal, Helmezy Mihály, Mátray Gábor. — A' közlés tárgyai következők voltak: I) az igazgatónak megnyitó rövid beszéde. — II) A' társaság keletkezésének rövid előadása; olvasá Schedel F. — III) A' társaság első évi dolgairól jelentése az igazgatónak, mellyben említették, hogy a' pénztár állapotja 1890 ezüst ftban állott, ennek 107 ft. 24 kr. kamatjából költség volt 103 ft. 20 kr. 's így megmaradt 1839-re még 4 ft. 4 kr. — A' tiz-tiz aranyos két rendbeli jutalom-munkára öszvesen 13 pályairat érkezett. — IV) Jelentés a' társaság által 1838-ra kitett jutalmakról. — Erre nézve Szalay L. felolvása, hogy e' jutalomkérésre: „mi befolyása van a' dramai literatúrának a' nemzet erkölcsi életére, 's miért nálunk magyaroknál oly kevés eddig az eredeti dramai munka“ — két felelet érkezik, mellyek közül tökéletesen ugyan egy sem felelt-meg a' társaság váráhozásának, mindazáltal az illy jelmondatúnak: „itt igazság ül a' trónuson“ a' három bíráló (Bártfay László, Fáy András, báró Józsika Miklós) egyet értőleg oda ítélte a' jutalmat szerzőjének Tarczy Lajos urnak, a' pápai reform. collegiumban philosophia professorának. — E' poetai feladásra: „késztessék balláda, mellynek tárgya a' száműzetett Béla hercegnek (utóbb I-ső Béla magy. kir.) párviadala a' pomerani herceggel lengyel országban“ 's a' t. II pályamunka érkezett. A' jutalmat öt vizsgáló közül (Bajza J., gr. Dessewffy Aurél, Schedel F., Szenvey J. és Vörösmarty M.) négyen illy jelmondatú „a' tettet fel kell érni szavakkal“ szerzőjének, Pap Endre urnak, (Csekén, Szathmár vgyben) ítélték oda. Ehhez legközelebb járt illy jelmondatú: „neked élni kell, o hon! — 's a' 8-dik szám alatti, az Uhlandból vett igével. — (A' jutalmak 's pályairatok kéziratjai az igazgatónak adattak által.) A' hallgató közönség minden jutalmazott nevének említésekor „éljen“ szóval tisztelék őket. — V) és VII) Székács J. felolvása elsöbben a' dicséretet nyert, azután a' jutalmazott balladát. E' kettő közben VI) Szenvey J. a' megjutalmazott értekezésből két töredéket olvasa. — VIII) Szalay L. felolvása a' társaságnak jutalomkérését 1839-re következőleg:

„Késztessék egy színészeti kézikönyv, melly dramaturgia, „poetika, nyelv, szavalás, mimika, costum- és színmesterség „köréből minden, a' színésznek szükséges ismeretet czélszerűen „kiszemelve, állandó tekintettel a' magyar színész állapotja és „szükségeire, helyes rendbe, világos előadással, összefoglaljon.“

— A' jutalom 25 arany. — Beküldés határnapja 1838. nov. 20-ka. — A' jutalom kiosztatik 1839. febr. 6-kán tartandó köz ülésben. — IX) Az igazgatónak rövid beszéde berkeszté az inneplést.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — Pesten magyar színpadunkon a' jutalomjátékok sora közelebbi pénteken febr. 16-kán, kezdetik-meg; mely alkalommal L e n d v a y n é assz. javára először adatik: „Ke a n“ színjáték 5 felvonásban; írta Dumas Sándor; fordítá F á n c s y Lajos, a' magyar tudós társaság költségén.

PESTEN febr. 5-kén „Frigyesi Elek“ 5 fvsos színjáték került szönyegre. Bartha ur (Tornallyai gróf) némely félrecsuszánásait leróva, művészileg adá szerepét. Legelőgületlenebbek valánk vele 4-dik fvsban, midőn Abavári Fülöpnek elbeszéli, hogy nejének hitetlenségéről meggyőződött. Itt ő lágy érzelgő volt, holott inkább keserű gúnynyal kellende a' dolgot előadnia 's így a' fokokénti, vagy hirtelen felindulás is, természetesebb következmény leendett volna. Laborfalvi R. k. a. (grófné) élénktelenül játszott. Egressy G. ur (Elek) némely helyeket jól emelt-ki; azonban 3-dik fvsban, midőn a' grófnétől kapott kendőjét Tornallyai széthasítja, igen hideg és szinte egykedvű volt, 's e' szókat: „gróf ur, ez háládatlanság“ inkább siránkozva, mint szemrehányólag vagy felindulással mondá. Így a' grófnak nem lehetett oka e' szónak: „fattyú!“ menydörgésére. Vannak ugyan esetek, melyekben a' hidegvérűség legmérsékeltbb ember epéjét is felkavarja; de ennek sátáni hidegségnek, gúnynyal párosultnak 's ingerlőnek kell lenni, nem pedig siránkozóknak. Szentpétery ur (Abavári Fülöp) ismét hibátlan játékkal lepte-meg a' közönséget. F á n c s y ur (Rotti) a' cselszöveget naponként több valósággal, több tökélyvel, tanulmányal és erővel személyesíti. Szorgalmas művésznőknek szerencsét kívánunk: mert illy nemű szerepek aetheticai személyesítőinek nagy szükében vagyunk; minthogy a' fondorkodást többnyire vagy undorító szemhunyorgásban, vagy alacson hizelgésben vagy durvaságban helyzetetik, nem pedig a' hideg számoló elmének lassan bár, de bizonyosan célhoz jutó terv-létesítésében; nem a' szó fulánkjában. Megyeri ur (Janó) a' butaságnak remek mintája volt. Baranyi ur (Stefko) hasonlólag dicséretes szorgalommal játszott. Említendő még Nagy ur (idegen), nem ugyan művészi játékért, hanem helyben nem hagyható kiáltozásaért. Ő ma hó fejer hajú agg létere olly lármásan kiáltozá-el szerepét, mintha a' közönség fél mértföldnyire volt volna tőle. (A' szerfeletti hangos beszédért már az Athenaeumban is megintettek színészeink.) Többi között ma N. ur azt mondá: hol az én fiam, az én életem megmentője? — Utóbb ismét „már 13 esztendeje vágyom öt látni!“ — „Igen, de Elek — mint Abavári beszédéből kitészik — csak 20 éves, 's így apját, ki 13 év óta nem látta fiját, 7 éves korában kellett volna megszabaditnia; ezt pedig gondolni is képtelenség. Végre még egy két szót Barthánéről (Lórika). Ő ma 4-dik fvsban, midőn Frigyesi sorsát megértvén futásnak iramult, 's iramlásában a' falba ütődött, mintha a' fájdalomtól elkábittatva nem látná az ajtót, mesterfogást akart tenni: a' gondolat ugyan szép, nagy; de nem jól volt alkalmazva. A' keblet dúló fájdalmat, kétségbeesést, mint olly nagy, kábitó gyötrelmeket megelőző indulatokat, nem fejté-ki előre. Egyébiránt az illy mimika nem asszonyi szerepre való. Megvalljuk, színpadon férjfinak sem engedhetjük-meg olly könnyen. — 6-kán „Dominique“ több élénkséggel adatott mint először. Szerdahelyi ur a' czimszerepet ma több valósággal adta. Dicsérettel említendő még Kovácsné (Genoveva), Bartha ur (gróf la Haumerie), 's Miskolczi Ju-

lia (Róza). — 7-kén Schodelné assz. mint „ismeretlen nő“ lépett ismét fel; — 8-ra, „borostyán koszorú“ volt hirdetve — 9-re „Norma“ — mellyben Jobur, a' társaság új tagja, mint Szever, előszer lépett-fel.

KASSÁN jan. 20-kán „Griseldis“ másodszer hozatott színre. Chiabayné a' czimszerepben tetszett; 3-dik fvnás és játék után előhivatott. Tóth (Artus) és Pályné (Ginevra) helyöken voltak. Chiabay (Cedric) kicsin ugyan de érdekes szerepét minden tűz és érzés nélkül mondá-el. Nézök nagy számmal. — 21-kén „a' két özvegy“ Holbein egy fvsos víg játéka (fordítva Keszitől) kerekdeden adatott. Ezt „a' kézművesek lakozása“ I fvnásos bohózat követé, mely először sokkal élénkebben adatott. A' befejező táncznak ismétlését zajos tapsok közt kíváná a' számra nagy közönség. — 22-kén „korona és vérpád“ hidegen fogadtatott. Tóth (VIII-dik Henrik) méltósággal adta szerepét. Chiabay-nének (Houward Katalin) játéka tanulmányt bizonyíta, és több jelenete jól sikerült; öltözetei izletesek 's pompások valának. Lendvay (Ethelwood) jelesen, mint mindig. Hubenainé (Margit) kis szerepében is jeles vala. A' sirbolt igen jól volt rendezve. Nézök nagy számmal. — 23-kán „lassú viz partot mos“ elégülésre adatott. Dicsérettel említendők Komlóssyné (Patakiné), Tóth (Mosonyi), Komlóssy (Bárdos) és Tóthné (Kati); Hanusóczky Luiza (Teréz) elfogultan ugyan, de igyekezettel játszott. Nézök számosan. — 24-kén Csató Pálnak derék eredeti víg játéka „megházasodtam“ kerekdeden és egybevágólag adatván tetszéssel fogadtatott. Hubenayné (Róza) igen csinosan öltözött, és játéka helyes vala. Lendvay (Lengei) szerepe beljegyét művészileg fogta-fel, és játék végén zajosan hivatott elő. Tóth (Harmos) tetszett. Hubenay (Löwy zsidó) helyén volt. — Nézök közép számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

N é m e t j á t é k s z i n .

Gyász hir. — Pesten jan. 7-kén halt-meg hosszas betegség után élete 30-ik évében Piehl Vihelmina, szül. Flache asszony, német dalszínészné. Szép művészeti jártossággal bírván sokáig kedvence volt a' boroszlói, lipcsei, hamburgi 's egyéb színpadoknak. Nálunk mint Norma, Romeo, Julia, Hona 's a' t. hallatá magát nem kis részvétellel. Beteges férjét (egykor boroszlói szín-igazgatót) 's két nevetlen árvát hagyott maga után szembetűnő szükségben. Ezeknek sorsát nagylelkűleg tettelesen enyhíték már is többen, névszerint Schmid Sándor szinbérló ur, és Carl Henreitte k. a. dalszínészné. Ez árva család javára az említett szinbérló 's igazgató ur jövő 13-án a' városi redut-teremben nagy hangversenyt adand, mellyben a' pesti német színháznak jelesebb művészei munkás részt vesznek, és így valamint e' hangversenyt különös érdeklű teszik, ugy az inségben kesergő családnak kedvező reményt ígérenek előre is, mellynél fogva gyászos sorsuk tetemes enyhítést tapasztalhat.

TÁNCZ.

A' pestbudai hangász-egyesület febr. 22-kén (csötörtökön) aláírás utján szándékozik Pesten a' városi redut-épületben egy 2-dik társasági táncmulatságot adni 1 pengő forint bemeneti díj mellett. Aláírni lehet Pesten Fetter János pénztárnok urnál „Magyarhoz“ czimzett boltjában a' német színházi gyógyosztár ellenében; Budán Trexler Antal főharminczados, és Milecz Imre kereskedő urnál.

Debreczenből. Valamint a vásár, éppen oly szerencsétlen volt a „fejér ló“ vendégfogadó terében f. e. télelő 15-dik napján tartott debreczeni (a' szó teljes értelmében) vásári tánczvigalom is. Hét órára volt ez jó eleve hirdetve, de csak 11 óra körül kezdődheték; részint, mivel a' szomorú emlékezetű „Katalin napi mulatság“ a' helybeliek, az alkalmatlan téli idő pedig a' vidékiket visszatartóztatván, 's illy körülmények között a' tánczosnék egész személyzete öszvesen vidéki és helybeli előkelőkből csupán csak négyre szaporodhatván, nem volt kívül tánczolni a' meglehetősszámmal tánczhoz készült ifjúságnak, — részint, mivel a' hirdetményben minden kenyetmet annyira ígért fogadásnak kárhozatos gondatlansága miatt valóságos jégráblát kepező terem-padozat (mellyen némelyek még 9 óra tájban is kedvökre iszánkodtak) veszedelmessé és egészen lehetlenné tette legnagyobb vigyázat mellett is a' lábficzamodás vagy lehullás nélküli tánczoltatást, bár mily számmal voltak volna is a' tánczosnék és tánczosok. Várni kellett tehát a' mulatni ohajóknak, míg a' melegt nem igen hevesen szóró vas Merkur a' jeget kiengedésre intené; mi lassanként, kivált a' teremnek hozzá közelebbi részében megtörténvén, viz kezdett áradozni a' padozaton, miből ismét gőz fejtven-ki magát, az előbbi jégterem már most viz- és gőzteremmé kezdett alakulni. Mi hogy egészen meg ne történhessék, 's a' fők a' fájdalomtól megkíméltesenek, száraz pokróczok hozattak-fel, 's a' közönség előtt eszközöltetek a' suroláskor elmulasztott föltörlés, 's tekintőleg folytataték a' surolás. Miután ekkor a' tánczosok kéréseikre nagy nehezen megmarasztott tánczosnék reá vették magukat az ekként készitgetett padozaton tánczosaikkal szerencsét próbálni, így nyílt-meg a' táncz 11 óra körül, mely azonban a' közbe jött apróbb szünetekkel is alig tarthatott 12 óraig; mert nem akarván senki egy kis iszánkodásért (mert táncznak mondani nem lehet) épségét, egészségét, ruháját veszélyeztetni, a' didergő tánczosnék boszús garde de Damejaikkal legelégültlenebbül ott hagyák a' lueskos teremet. Követé őket az ifiúság nagy része, 's csak néhány poharazók 's kártyánál ülők maradtak a' mellékteremben. A' Magyarok Istene őrizze és oltalmazza szép olvasónéimat ilyen tánczvigalmaktól; a' Debreczeniek illető osztályát pedig lágyítsa és világosítsa-meg, hogy ezután minden illyes hallatlan dolgok kikerülésökre is figyelmet fordítandó, az előhaladás és csinosbulás tekintetében e' városról ország-szerte eláradt köz véleményből a' világot kivenni, nem pedig illy hathatós adattal is (milylen e' vásári tánczvigalom volt) abban naponként inkább megerősíteni törekedjek.

VÁRADY.

D I V A T.

A' Parisból legujabban jött divatképek, kivált bál-köntösökre nézve, kevés szembetűnő újságot mutatnak. A' fényesebb társaságokban a' pékin- és glaskovjin-ruhák, himzett tüll és organdi, számosak. A' hajdísz marabu-toll és virágokkal készül; a' szalag világos veres, arany, ezüst, kék; a' turban ezüst gaze, tollal és gyöngyökkel ékesített bárson. A' ruhák felső teste rövid és szivformára kivágott. Színházakban kevés kis fejkötő, de annál több turban látható. Viselnek kis ernyőjű bárson kalapot, két három tollal körözve; a' homlokot ékszer díszíti. Fialat személyek arany szálból készült nyaklánczoeskat, közepén boglárkötéssel 's itt ott függő arany makkoscsákkal viselnek. Bálköntösökön többnyire duzzadványok látszanak, mellyekbe színes szalagok vonatnak. Színházakban, hangversenyekben a' szépnem több íre félhosszú színes (szürke, barna, violaszínű) kesztyűkben jelenik-meg; láthatók himzett fehérek is.

Kékényi mester

HONMŰVÉSZ.

Pesten csütörtökön februarius 15^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

S z i v l a k o s.

Belül a' mellen
Lakó vagyon,
Miatta sokszor
Nem alhatom.

Mert zajgással tesz,
A' mit teszen,
'S ha megfenyitem
Roszabb leszzen.

E' ezéda zsellér
A' szerelem,
Ki, hogyha intem,
Perel velem.

Belül a' mellen
Lakó vagyon,
'S miatta sokszor
Nem alhatom!

SZORGALOM.

Nehány szó a' fahidakról.

Szükséges mindenek előtt megismerkedni a' gerendahidak egyes részeivel 's technicali nevezetükkel. A' hidrészeknek néha különféle, változó, olykor országos 's közönséges nevezetük van, melyekről tehát itt akképp' szóllandunk, 's olly módon következtetjük egymásra, miképp' azokat látjuk a' járomhidaknál (Jochbrücke) majd csak mindenhol; ennélfogva:

a.) A' piloták vagy hidkarók (Pieux de la palée) azon részek, melyek a' tartósság végett közönségesen tölgyfából készülnek. Mivel azonban nem szerezhetni-meg azokat olly hosszúságban mint kívántatik, szükséges olykor helyettük fenyőfát használni, melynek átnérője azonban 12 hüvelknél kevesebb ne legyen. A' hidkarók legalább is 3 lábbal emelkedjenek-ki a' legmagasabb viz fölött, hol vizirányos vonalban egyenként lefűrészeltetnek, 's csapokkal elláttatnak.

b.) A' szerelemenfák (Kronschwelle, Kronholz, Lagerschwelle, Jochschwelle, Jochpfötte, Holbe, chapeau, sommier, travon)

közönségesen 14'' szélesek, 's 18'' magasok. Ezekbe 'eresztetnek a' piloták csapjai, 's így egészszé/alkottatnak. Ott, hol csak lehetséges, e' célra tölgyfát kell választani.

c.) A' hevederfák, vagy a' viz- és szél-vesszők (Gurthölzer, und Windruthen, Lièrnes) négyszögben 10 hüvelket mérnek, 's 4 hüvelknyire bevágatnak a' karók végett, 's azokhoz végre peczkekkel kapcsolatnak. Elég, ha csak minden 3-ik, vagy 4-dik hevederfa nyer srótot, a' többit pedig csupán a' pilotákhoz kell szegezni. A' köz-tér egyik övezettől a' másikhöz, csak két keresztgyámmollal, 's 4—6 hüvelknyi vastag palánkokkal erősítették-meg lassú viznél; ott, hol a' folyóvíz nehéz testeket hord-le magával, tanácsosb az említett tért 3—4 hüvelknyi vastag tölgydeszkákkal víz-irányosan beszegeztetni. Azon földpilota, melly elől áll, 's ferde fekvésű, vas pléhvel láttatik-el.

d.) A' szelemenfák 3—4 hüvelk bevágást nyernek felül, 's reájok illesztetnek azután az útmálhások, a' málhagerendák, az út- vagy teherhordó gerendák (Strassenträger, Endsbäume, Brückenruthen, Träme, Streckbäume, Brückenbalken, Poütres). A' fának ruganyossága végett legtanácsosb e' célra fenyőfát választani. Ezeknek vastagságuk közönségesen 12 hüvelk, magasságuk pedig 14''; 2 hüvelkre vágatnak-be a' szelemenfa végett.

e.) A' s i k g e r e n d á k (Deckschwellen, Rippenhölzer, Pièces de pont) jegenyefenyőből álljanak, 's mértékük 10'' legyen négyszögben, ezek 6'' bevágást nyernek az útmálhások miatt, 's 3 peczcel összesrófolvák a' koszorú- vagy szelemenfával, melly azután az útgerendák mozdulatlan fekvését eszközli.

f.) A' hidpallók, vagy hidgerendák (Brückenbohlen, Deckplanken, Deckhölzer, Streuhölzer, Dreylinge, Madriers drosses) azok, mellyekkel megrakatik a' hidpálya, 's mellyek csak egyszerűk csekély tehernél; ezek tölgyfából állhatnak, 's 5'' vastagok lehetnek. Ott ellenben, hol nehéz terhek szállittatnak keresztül a' hidon, ezen kívül még 3'' vastag szin- vagy sikkpálankot (Deckplanke) nyer a' hidpálya, melly felszegeztetik a' málhagerendákra.

g.) Az ő r - v é d - s z é l g e r e n d á k. vagy lábfa (Saumschwellen, Saumhölzer, Fussbäume, Brückenschwellen, garde-sable) azok, mellyek 8—10'' vastag tölgyfából állanak; ezek vagy szinlaponosan helyeztetnek a' deszkák végeivel, vagy pedig hozzájuk taszittatnak, soroztatnak. Azon esetben, ha ezek a' deszkákon feküsznek, összerófoltatnak az útmálhásokkal; midőn ellenben, ha azok fölöttük feküsznek egyenesen, végeik —

h.) a' k o r l a d é k f á k b a (Geländerpfosten, Docken, Poteaux) csapoltatnak, mellyek 10'' vastagságuk négyszögben, 's a' sikkge-

rendán állnak. Ezen elrendezés csak már azon okból is méltó a' köve-
tésre, mivel könnyű kicserélni a' már megrongált deszkákat ujjak-
kal. Hogy ezt elcélzani lehessen, szükséges a' második málhage-
rendát közel, 's így tehát ó hüvelknél tovább el nem helyzetetni
az elsőtől.

i.) A' karfák, hónalyfák, támaszpallók (Fussbüge, Strebe-
pfosten, contrefiches) 10 hüvelk vastagok, 's azt eszközlik, hogy a'
pallók nem vesztek-el pontirányos állásaikat.

k.) A' mellpallók (Brustlehne, lisses) 6—8 hüvelk vastag
tölgyfából állanak, 's felül nyereg-idomban végződnek, vagy ge-
rinczet (Grath) képeznek.

l.) A' térfák, közrudak (Riegel, Entrétoises) 6 hüvelk vas-
tagoknak faragtatnak.

m.) A' közgerendák (Mittelpfosten, Potèlets) 6—8 hü-
velk vastagok, 's ezek képezik azután az említett fákkal a' mellfalat
(Parapet); e' fák is jobbadán tölgyek.

n.) A' súlygerendák (Trageschwellen) nevelik a' terhet
hordozó erőt, felosztják az utmálhásokra a' megrakott szekerek üt-
lekeit, dőféseit, 's gátolják a' pontirányos ringadozást. Ezen hidré-
szek fenyőfából állanak, 12" vastagok, 's 14" magasok, és mind-
egyikök peczkek által egyesül a' sikgerendával és az utmálhásokkal.
Ez oknál fogva két hüvelknyi mély bevágást nyernek. — A' szelemen-
fa, rézsut fektetett deszka által óvatik-meg az esőnek behatásától.

Ha a' hidmezők, vagy hidlábak közötti távközök tetemesek, az
esetben kevesbül a' hidlábak száma, 's vele együtt az építési költség
is. Illy elrendezés által kevesebbé akadályoztatik a' folyóvízen le-
uszó testek átmenetele, mintsem ellenkező esetben, 's a' hajózás is
nem talál akadályra. Ellenben téres mezejű hidlábak több számú pi-
lotát kívánnak, 's a' fákra nézve általán nevezetes kimérések szük-
ségesek, hogy a' hidtest állandó legyen, 's a' sulynak ellentállhas-
son. Téres hidlábmezők okozzák rendszerint a' fahidak készítését;
honnan következik, hogy egyedül csak az építő mestertől függ, sa-
ját belátása és szerzett tapasztalásai szerint az építészet nemében egy
olly hidat javalni, melly valamint külső formájára, úgy a' rendel-
tetésre nézve is tökéletesen megfelel a' várákozásnak.

A' passai Duna-hidnál láthatni 12 hidlábmezőt, mellynél ezek-
nek mindenike 58—60 láb. A' hidlábak 2—4 járomkaróból állanak,
mellyek 16 hüvelk vastagok, 's ugyan annyi ferde állású pilotából,
mellyek csak 8 láb mélyen érnek a' földbe, 's keresztköts
által biztosítvák. A' hidnál csak 6 málhagerenda alkalmaztatott,
mellyek jegenyefenyőből állanak, gömbölyűk, 's csupán 15 hüvelk
vastagok. A' karzat megrongált pallókra állítva, csak ócska henger-

fákból van. A' hid 18 láb széles; hajlong ugyan a' gyalogjárók lábai alatt; mind e' mellett is elbir minden teher; azonban nem volt soha képes a' jégtorladozásnak ellentállani; így tehát szükséges lön azt több ízben már megújítani. — A' schärdingi Inn-hidnak hossza 855 láb; 11 kőoszlop van a' folyóviz medrére állítva, mellyek 50—92 láb köztért egyesítnek; mind e' mellett is, azon hét útnálhás, mellyek a' hidközepén 15 hüvelknyi vastagok; egész bátorsággal hordják a' teher, 's rajtok csak 6 hüvelknyi hajlást vehetnieszre, — egy ollyas teher, mellynél 5000 font jut mindenik máhagerendára. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy két közepső járommező, mindenik oldalon 12 lábnyira van támaszokkal gyámolítva, melly után még 50—60 láb szabad hordozás maradt hátra.

(Folytatása következik.)

INTÉZET.

Paganini casino. (Vége.)

A' hangászkar amphiteatrumi idomban készült, hogy a' hangászokat minden előfizető, ki a' tánczteremben, rotundában és erre nyiló teremekben van, láthassa. A' hallgatók félkör idomú padokon ülnek. Feül páholyok vannak a' rotundában, mellyekbe mellék lépcsőken juthatni, 's ezek körül egy gömbölyeg terrasse megy, melly a' kertre nyujt kilátást. Tánczvizalmak alkalmával a' padok ki hordatnak, 's illyenkor e' hely legékesebb Parisban. Az építészet, szobrászat és festészet vetélkedve igyekezett e' rotundának fényt szerezni. Ez négy részre van osztva: „német, francia, spanyol 's olasz országokra.“ — Minden ország egy szép néember által képeztetik, mellyet öltözet 's tulajdonsági-jegy különböztet-meg a' másiktól. Mindenik nemzete jeles hangszerzőjének bronz mellszobrát koszorúzza: „Mozartot, Boildieut, Gomist, Paganinit.“ Ezek alatt egy basrelief nyulik-el, e' művészeknek legjelesb hangszerzeményeiből csoportozatot képező: „Don Juan; fejer asszony; kísértet; boszorkány-táncz.“ — A' mellszobrok között négy csinos festvény függ Vandik, Gigux, Müller és Keller-től: „a' keringő; menuett; fandango; tarantella. A' kúp hasonlag négy részre van osztva, mellyen fresco festvényvel egy körtáncz Diana szobra körül, genie-táncz, nagy tivornya és egy genie-hangászkar van képezve. Mint beszélik, e' casinóban a' londoni „régí hangverseny“ akarják felhozni; Paganini hallatni fogja magát; és Pugny igazgató ur bánulatos ügyességű hangászkart alkotott össze.

SZINÉSZET.

Magyar Játékszin.

PESTEN febr. 8-kán Schodelné asszony mint vendég az „Ismeretlenő” daljátékban lépett-fel ismét. Leirhatlan a' taps 's tetszszaj, melylyel közép számú közönségünk a' művésznét elárasztá; de leirhatlan azon érzés, erő 's művészi tökély is, melylyel Schodelné asszony Alaide szerepét adja. Dicsérettel említendők még Szerdahelyi ur (Waldeburg), Éder Luiza (Isoletta) 's Udvarhelyi ur (comtur). Egressy B. urnak (Arthur) hangja ma több ízben kicsuklott. — 8-kán „borostyán-koszorú” színjáték 5 fvszban (Irta Ziegler, fordította Kocsi János) hozatott színre. E' jobbak közé tartozó színmű dicséretes szorgalommal adatott. Szentpétery ur (Grauenstein gróf) az illy szerepekben művészi jártosságát ma ujlag bebizonyítá, 's őt az előadás koronájának nevezni méltán lehet. László ur (trónörökös), Fánecs ur (Seeburg gróf), 's Laborfalvi R. k. a. (Amalia) vetélkedve igyekeztek egymástól e' darab czímjét elragadni. Szerdahelyi ur (Vindek) még illy erő 's élénkséggel, valóság, tanulmány és hű karakter-rajzzal nem lépett-fel színpadunkon, mint mai szerepében. Megyeri ur (Kracke) 's Bartha ur (örmes-ter) kis szerepeikben is művészek voltak. Játék végén egész személyzet előtapsoltatott. — 9-kén „Norma” daljáték került színpadra, mellyben Schodelné assz. Norma szerepében, mint vendég, egyezése után ujlag, Jób ur pedig az intézet uj tagja, mint Szever előszer lépett-fel. A' színterem tömve volt nézőkkel ugy, miképp' már régen nem láttuk; sajnáluk éppen ezért, hogy az előadás több tekintetből, akár hangászkarra akár színészetre nézve, nem sikerült oly jól, miként már korábban hallottuk. Jób urnak minden tekintetben a' mai szerep, első fellépésre, oly feladat volt, melly a' tapasztalt jártos dalszínészt is, ha idegen színpadon lép-fel, megrengetheti. Mint kezdőnek, természetesen kevés játéka van; szava magos tenor ugyan, de nem erős; csak a' felső hangok tiszták, az alsók 's középsők fátyoloztak; ezen kívül ugy tetszek, hogy erő-feszüléssel kiemelni némely helyeket még nincs tehetségében. Több mást is mondhatnánk még, de talán mindent kimeríthetünk azzal, ha mondjuk, hogy benne igyekezett és szorgalom látszott, itt ott érzést is mutatott, mint Normával énekelt utósó duettjában, 's szóval, tett annyit. mennyit kezdő dalszínésztől, ki erre előkészület nélkül csak egy pár hónap előtt száná-el magát, várni lehetett. A' közönség ezt kimélzéssel is tekinté, 's őt biztató zajos tapsokkal fogadá, első ariája után kétszer előhívá, 's ő az ismét számtalan taps és éljennel fogadtatott Schodelné assz. által vezetettve minden felvonás után több ízben köszöné néma tisztelettel a' közönség sziveségét. Ohajtjuk, vajha Thaliánknak ez uj, csinos alakú avatottja, kerülvén az önhittséget, mennél kevesebbet tegyen-fel bármilly nevű tehetségeiről, 's csak a' szorgalmas tanulásnak ezutáni utján törekedjék magának megszerezni mind azt, mi egy jó éneknek 's dramai művésznek szükséges. — 10-kén a' mult hó végén kedvességet nyert „Vazul” adatott; de fájdalom! kevés néző előtt. Igaz, hamar is volt még ismétlése, mert magyar közönségünk illy rövid idő alatt ugyan azon egy darabot kétszer látni nem szereti. Az előadás is lankadtabb volt az előszerinél. Udvarhelyi M. ur (István) most ugyan készültebb vala, és az aggastyánt szokott művészséggel adá; de Egressy G. ur (Vazul) kevesebb figyelmet fordított szerepe kiemelésére; ugy látszik, ő másodszori előadáskor szerepeinek nagyobb részét kevesebb tüzzel 's valósággal adja. A' többi szerepek személyesítőin hasonlólag feltűnt e' hanyagság. Játék

végén a' szerző ur is előtapsoltatott. — 11-én „Lumpacivagabundus“ került ismét színpadra, mely tölt karzatot szerze. Az előadás jóformán hanyagul morzsolatott-el. Enyv szerepét ez uttal Szigligeti ur, (Czérnáét) Somogyi ur adá: mind ketten sikerültebben adhaták vala, ha a' fontosabb 's kaczagást gerjeszhető helyeket kiemelni nem feledik, 's ezeknél halkabban beszéltek volna. Somogyi urnak énekszava, hogy nem elég mély e' szerepre, nyilván látható volt a' nagy finaléban. Szerepét egyébiránt nagyon jól tudta; de annak finomabb részét egészen fel nem fogván, előzőkeit utól nem érheté. A' többi kisebb szerepeket vívő kezdő színésznéket is jó lesz figyelmeztetni, hogy hangosabban beszéljenek, 's várják-el, míg a' másik beszélő megszűnt volt szólni. Miskolczy Lila (Luftbergerné) öltözve sem volt úgy, mint két előadó leánynak anyja.

KASSÁN jan. 25-kén rendkívüli bérletszűnéssel „Rózika, a' hódos leánya“ új énekes bohózat 2 fvsban tánczezal és új diszletekkel (Scribe hasonló című balletjának tartalma szerint szerzette N., muzsikáját Ott J., fordította K.) kevés néző előtt adatott. Próbák hiányát és siettetett színrehozatalt bizonyított az egész előadás, mi semmi esetre sem helyben hagyható, és ellenkezik az értelmes színi igazgatóság elveivel. Szilágyi (Rambert) kevés érzéssel 's még kevesebb méltósággal játszott. Erdős (Mandulagücs) bohókás szerepének helyes személyesítője volt. Ő ma leginkább tetszett, és általában egész játéka dicséretes iparra mutatott. Hubenay (Jucundus) élenktelensége által szerepe beljegyét egészen elhibázta. Tóthné (Rózika) nem rontott ugyan, de érdekes szerepét nem is emelte. Erdősné (Gerstenrotne) és Pálné (Doris) kis szerepekben helyöken voltak. Komáromy (Schnudrian) kimért természetes játékaival nagyon mulattatott. A' játékban előfordult 's Meyer balletmester által betanított tánc és sawlesoportozatok megtapsoltattak, de annál kevésbbé sikerültek a' karénekek. A' diszleteket pedig éppen nem lehet ujjának mondani, mert közönségünk már Hörnstein idejében látta. A' rendelőnek ajánlom, hogy a' holdat ne tétesse máskor a' ház tetejére, és a' kardaloknak pontos betanulására több figyelmet fordíttasson. Tanácsos lenne e' különben mulattató bohózatnak ismétlésekor a' szerepeket is megváltoztatni. (Chiabyné, Haslinyiné, Benza betegek.)

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

DEBRECZENBEN jan. 1-ső napján mint már említők, Raupachnak „Kor-szellem“ című 3 fvsos vig játéka adatott. E' bohózat inkább, mint vig játék, olly egyszerű és pórias, hogy természeti együgyűsége által több helyen keresztül vág a' finom izlés szabályain. Vasárnapi darabnak azonban, midőn a' közönség nagyobb része csak nevetni valót vár, 's a' színmű belsejébe komolyabb fontolgatással hatni nem kíván, czélszerűleg használható. A' társaság két főbb tagnak (kikről már szóltunk) távozása miatt nagyon meggyengülvén, előadásait kénytelen volt egy időre megszüntetni, és azokat csak jan. 10-kén kezdté-meg ismét, midőn Szakácsy ur Hugo Vietornak „Borgia Lucretia“ című szomorú játékában mint vendég Jennaro (nem Genaro?) szerepében lépett-fel számos nézőnek jelenlétében. E' műnek színre hozása társaságunknak nagy feladat volt, és sikerülése iránt gond fogott-el. Aggódásunk nem is volt alaptalan; mert tapssal 's zajos örömmel fogadott vendégünk, noha hiv alakítója volt kimért rendes játékaival, mellyhez kellemes külsője is járult, fölvelt személyének, de az egészbe lelket önteni még is elégtelen volt. Kálmánné assz. (Lucretia) a' zsenge színészi tudomány 's jártossággal bíró, és most illy nemű szerepekre szorított, a' páratlan (legalább honunkban) mű-

vész Kántorné után természetesen nem fejthető-ki azon tömérdek indulat-változást, mely e' szerepben olly számtalanszor bukik-fel. Száky ur (Alphonso) készültebben talán nagyobb hatást tehetett volna. Patay (Rustig-hello) és Sücs (Astolfo) olly ügyetlen egymik, hogy nekik jobbat nem tanácsolhatunk, mint azt, lépjenek-le azon pályáról, mellyen babért aratni soha nem fognak. De nemesak az előadás volt hiányos; hanem az öltözködés is. A' hirdetményen Nagyné (Negroni) említve sem volt. — 13-kán „Abellino“ színjáték 5 fvsban (Zshokke után Benke József) adatott. Szakácsy ur mint Flodoardo elégülésre játszott, de mint Abellino karakter-rajzot tévesztett. A' darab mind a' személyek hiánya, mind gyöngesége miatt akadozva ment; noha, a' különben erős tüdejű sugó egész piszegetésre fakasztásig dolgozott. Említést érdemel némelly jól talált helyekért Kálmánné assz. (Rozamunda).

MLGR társaival.

TOKAJON dec. 26-kán „Zsigmond király álma, vagy, a' siklósi leányok“ című 3 fvsos hazai rajzolat adatott. Harmath (Zsigmond) az indulat-változásait helyesen festé. Szaklányi (Bojthi Vojk) elégülésre 's Rákosy (iskolamester) mulattatólag vitték szerepeiket. Harmathné (Erzsébet) a' mindig díszesen öltöző 's jelesen játszó (mert őt már korábról ismerjük) ma is legnagyobb hatásra adá szerepét. Az énekek jól sikerültek; a' diszítmenyek gyönyörűek levén tetszést nyertek. — 27-kén „bot-csinálta doktor“ vigjáték 3 fvsban mulattatólag fordult-meg szinpadunkon. — 30-kán Rákosy jutalmaul „herczeg Koriatovich és gróf Frangepán György, vagy, a' hajdani Munkács-vár ostroma.“ adatott. A' czimszerepeket Szaklányi és Harmath elégülésre adák. Rákosy (Bazarád) köztetszésre játszott, 's játék végén előtapsoltatt. Harmathné (Rombo), ki csekély szerepét is hiv beljegyi rajzzal adá, örömeztobb láttuk volna Szaklányiné helyett Frangepán Róza szerepében, ki azt minden érzés nélkül lármaztá-el. Várady (nagy Lajos) értetlenül habará szép szerepét. — 31-kén „Lumpacivagabundus“ került szőnyegre. — 1838-ki januar 1-ső napjára „Béla futása“ nemzeti énekesjáték 2 fvsban választott. Magyar (Póki) szerencsétlen játékaul a' többi tagokat is megzavarta; illy, rendeltetésük céljának meg nem felelő színészeknek jobb volna e' göröngyös pályáról lelépni, mint ügyetlenségök által a' közönséget gyötörni. Szaklányi (Béla), Harmathné (királyné), Rákosy (Kálmán) 's Viktoria (Lóra) helyöken voltak. A' játékot néma képezet (tableau) követé 7 szakaszban „álom-ital-keverő bandita, vagy leányragadás lóháton“ czimvel. — 4-kén Harmath jutalmaul „kinzó vég-éjszaka, vagy, esketés és halál éjfélok“ adatott. Ezen mű a' legérdekesebbeknek egyike, és ha Várady (Selmour) olly botránkozatólag nem viseli magát, a' legkellemesb estét szerezte volna. — 6-kán „rang és polgári érdem, vagy, világ hangja, sziv jósága“ vigsággal elegy nagy élet-rajz került szőnyegre. Várady (örnagy) ügyetlensége által ismét csak kacajzt gerjeszte, 's Albozinénak ezen szavainál „azért, mert fegyvert visel“ nem láttunk kardot oldalan. — 7-kén utóljára „Turandot, vagy, az uj világi vendég“ adatott. Rákosy a' czimszerepben jeleskedett, 's Harmath (Clarín), a' hajdani kalandor, most Turandot komornyika, szerepében minden tulzást mellözve előtünk feledhetlenné tette magát. Játék végén Harmath rövid de érzékeny szavakkal vett bucsút a' színházat elégüléssel elhagyó közönségtől.

ZEMPLINI.

VÁCZRÓI. Jan. 31-kén. — Szaploneczay társasága, mely december elejétől fogva egész jan. közepeig mulattatá közönségünket, e' napokban bucsút vön városunktól, minthogy Thaliát idcigleni hajlékából a' szeszélyes Terpsichore szorítá-ki.

N ó m e t j á t é k s z i n.

PESTEN Dobrowsky ur vendégszerepeit folytatá febr. 8-kán a' „fohér asszony“ daljátékban mint George.

BUDÁN Bechtold Ágoston dr. ur (Bécsben a' wieden színház tagja) Jan. 17. mint vendég lépett-fel az előszer adatott „Richard vándorélete“ 4 fvsos vig játék czimszerepében — 23-kán mint Eduard az „Epigram“ vig játékban; — 24-kén mint b. Wallenfeld a' „játékos“ színjátékban; — 27-kén az előszer szinpadra került „Iona“ character-rajzban (Bauernfeldtől) mint gr. Bannewitz; — 29-kén a' jutalmaul előszer adatott „éji bűnbánó nő“ 3 fvsos dramában (saját szerzeménye) mint Keresztely herczeg. — Febr. 6-kán Jünger vig játékában „az elszöktetés“ mint báro Rosenthal. Játszás módja nem annyira művészileg kitünő, mint szorgalmas. — Ezeken kívül fővárosi szinpadunkon előszer adattak Jan. 20 kán Stolz Eduard karmester ur részére „álom Tannenbühlnél“ regényes bűvös rege dalokkal 2 fvsban (irta Gulden E., muzsikáját szerző Nideczky M. T.); — 22-kén a' „legszerencsésebb ember“ 's a' t. bűvös játék dalokkal; — febr. 2-kán „Rózsika, a' szép bécsi nő“ bűvös játék dalokkal; — 3-kán „a' király Ludason“ vig ját. 5 fvsban, Gaal után fordítá Klemm G. A' magyar öltözetek a' pesti magyar színház tárából kölcsönöztettek. Az előadás nem a' legsikerültebbek köző tartozott. Kár volt a' fordítónak nem tartani magát szorososan az eredeti munkához. Éppen nem hagyható helybe, hogy az eredetinek sok helyét nemcsak változtatá, hanem meg is toldá.

L á t v á n y o s m u t a t v á n y o k.

Pesten viasz-báb-galleriát nyitának-meg némely olasz szomszédok, és pedig az uri utszán, uj Pyrker-házban, földszint. A' bemeneti díj 12 váltó kr., gyermekek felét fizetik. Különös hogy e' viasz-keptár tulajdonosa csupán haramiákat, gyilkosokat, orozókat és korhelyeket választott, kik nem éppen a' legkellemesb alakban készültek. Láthatni életnagyságban Sobri társát Milfajd-ot is. De még különösebb, mit még honunkban nem tapasztaltunk, hogy a' képeket egy izmos szegedi leány magyarul, és pedig félig éneklő hangon mondva leczkójét, magyaráztatja, 's e' ciceronei fáradozásáért az utósó képnél a' hallgatók nagylelkűségéhez appellál. — Im ujjabb példa, hogy ebben is haladunk; mert már a' magyar szépnem is simul az olasz-művészethez!

D I V A T.

7-dik divatkép (Parishól). — Báli tüllruha, mely, valamint a' hajak is, szőlő-levelekkel van ékesítve. — Bécsi divat febr. 8-kán: filet ruha; ezüstölt ébenfa-nyelű legyező; a' hajak virágfüzérrel ékesítve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duma partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februarius 18^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

Higyj, remélj, szeress.

Üldözöbe von a' sors-kény
Ember! tégedet?
'S nem hasítja-át derű-fény
Rémes éjedet?
A' lét vad keservein,
'S a' keserv szeszélyein
Hogy győztes lehess:
Higyj, remélj, szeress.

'S hogy ha a' lét gyász-agálya
Messze költözött, —
És előttd rózsá-pálya
Nyílik, 's kéj között
Futz-le lebbe csolnakon,
Szenvedély-hullámokon,
Hogy bízós lehess:
Higyj, remélj szeress.

'S majd ha a' kor-estájával
Már fölötted áll
Éltet oltó fegyverével
A' dühös halál;
Túl e' tünde partokon,
Hol mosolyg a' béke-hon,
Hogy boldog lehess:
Higyj, remélj, szeress.

V-i BARNA.

SZORGALOM.

Nehány szó a' fahidakról. *(Folytatása.)*

Bár milly fontosak is a' hajóhidak, nevezetesen széles folyamoknál, millyen például a' Dunahajóhid Buda 's Pest között; ezeknek felállítása nincs még is annyi akadályal párosítva, mintha háborús időben hamarjában kell hidat egy folyón keresztül építeni, főleg ha az ehhez szükséges holmik hiányoznak. A' berontó seregnek egész szerencséje nem ritkán egyedül csak attól függ, ha hátrátlanul nyomulhat előre, 's tehát folyó vizektől fel nem tartatik.

Azon hidak, mellyek kis folyókon 's mély árkokon, útakon vezettetnek keresztül, olly szerkezményt nyerjenek, hogy a' bedüléstől ne kellessék semmit tartani; efféle vigyázatlanság a' hid építésénél okozta, hogy 12-ik Károly svéd király csaknem elvesz-

té életét Varsónál. — Megtörténik olykor, hogy csak közösülési hidakra van szükségünk, melyeken nem járnak terhelt kocsik, 's álgyük nem húzatnak keresztül; ezeknél tehát a' tetemesebb szilárd-ság nem szükséges feltétel. — Azon esetben, ha nem kaphatni össze elegendő hidfát, 's hibázik is az idő állásbakok készítésére, egy paraszt szekeret is használhatni, mely keresztbe helyeztetik, 's reá rakatván a' polczok, az azután meghordatik hidgerendákkal. Ha e' tábori hidnál hosszú a' pálya, vagy ha terhelt kocsik járnak keresztül rajta, a' hidgerendák alatt alkalmazhatni támaszokat. Hogy azonban képesek is legyenek az állásbakok hordozni a' terhet, 's ellentállhassanak a' folyóvíz dühének: csigaköteleket (Windseile) kell használni, melyek hozzájuk köttetnek, 's a' partnál keményen letartatnak. Ha tetemes volna a' hidnak terhe, szükséges azon esetben az állásbakok kapocsfáit, vagy főgerendáit, a' hidszélességnek irányában, ferde állású lábakkal gyámolítani.

A' zeithäyni táborban Pappetti nevű szász országi pontonierkapitány hordókból szerkeztetett-össze egy hidat, mely képes volt nagy terhet is birni. — Azon esetben, ha példaul a' hadi sereg elvesztené minden hidjait, a' hordókból összeillesztett hidak jó szolgálatot tehetnek, annál is inkább, mivel a' közel fekvő városokban 's falukban nem nehéz szerezni üres hordókat. Ha már azok egyszer jól becsapolattak, 's illőleg megvizsgáltatott, valljon a' hordók, ki vannak-e szurokkal kenve, 's nem bocsátanak-e be vizet husán-gok (Knebel), vagy pedig fadarabok által, melyek, a' kötélhez köttetnek 's bedugatnak a' csaplyukaknál, a' keresztfához köttetnek páronként, melynek olly hosszúnak kell lenni, milyen a' keresztmetszés, vagy kéthordónak elállása. — Ez megtörténvén, azok a' gerendákhoz kapcsolatnak, melyeknek azonban hossza megegyezzék a' hid szélességével. Mindegyik végre jó egy hordó, így tehát minden egyes gerenda számára 3 vagy 4 pár, 's ezenül 2 egyes, még ennél fogva összesen 8—10 tonna, mit ezután egy tagnak szokás nevezni. Erre rakatnak a' keresztgerendák, reájok ismét pallók, szóval úgy kell e' nemű hiddal bánni, mint más hidassal, azon egy különbséget téve, hogy a' teherhez képest, melyet hozdoznia kell, a' hajóknál közelebb helyeztetnek egymáshoz a' hordók, képesek nem levén annyi terhet viselni, mint a' hidások (Pontons). Ha szükség kívánja, közelebb vagy távolabb helyezhetni egymástól az üres hordókat. Herodianus is tesz már említést hasonlító szerkezményű hidakról. — Maximus a' romai vezér, ki később császár lön, Roma elfoglalása végett olasz országba siette seregével. Aquilejanál egy folyóvíz mellé érkezett, melynek mély-sége miatt lehetlen volt átszállítani seregét; egy hid építésére pedig

Kostyál Dániel rajzolta.

Kohlman m.

Eger vidéki lakosok.

nem kaphatott sem fát, sem hajókat. Történetből sok tüzres hordó feküdt a' mezőn. Látván ezt az ácsok, kik táborához tartoztak, azon javaslatot tevék hadvezérüknek, hogy használná azokat hajók helyett, mellyek üresek lévén, ugyan azon szolgálatot teendik, mellyet tesznek kedvezőbb esetben a' csajkák, ha azok t. i. egybefüggesztenek, 's hogy azon esetben, ha nagy szemű homokkal megterheltenek, nem képes őket a' folyóvíz elragadni magával. Belátván Maximus a' tárgyfontosságát, elfogadta azonnal e' bölcs javaslatot, 's így azután szerencsésen általvezeté a' folyón hadseregét. — Münnich generál vezérlete alatt, ki Ukrainba rontott seregével, minden század vagy compania köteles volt egy nagy megtöltött hordót elvinni magával, mivel ott szűke is volt az ivó víznek. Ezen most érintett hordóknak azonban még más hasznát is tudta venni a' katonaság. Mindenik ezrednél volt 8—10 illyes hordó, 's kötelességében állott annyi számú pallót hordozni magával, mellyekből azután hidak építettek, 's mellyeken keresztül bocsáttatott a' gyalogság, és áthordatott a' könnyű butor. Hidast csak a' terhelt nehéz szekerek 's álgúyk számára emeltek. — Azon helyeken, hol a' hidak erősen megterheltenek, efféle gerendagyámolok nem elegendők; így tehát nem is használhatni azokat, főképp' ha a' partok magasok; efféle esetekben, a' hidaknak egy más nemét kell használni, az az, hidakat süllyesztett szekrényekkel.

Ezen nemű hidak készítésére mély folyóvizekeu keresztül, az útmálhások gyámolása végett szükséges néhány polyvakosár (Spreekörbe), mellyek kövekkel 's nagy szemű homokkal töltetnek-ki. — Ezen kúp alakú polyvakosarak, mellyek a' vízbe süllyesztetnek, akképp' mint a' sánczkosarak, szövevényből állanak, azon egy különbséggel, hogy fenekük erős, 's alul majd csak másfél olly szélesek mint felül, mi által nevenszik lapjok, 's jobban megfekszenek. Ezen üres kosarak, mellyek mindjárt eleintén egészen nincsenek kitöltve, hajókon szállítatnak a' süllyedési helyre, 's ott vettetnek beljébe a' kövek. Ezek most már terhük által leszállván a' folyóvíz medrének fenekére, tömör oszlopokként szolgálnak. A' hid szélességének ekképpen alkotatik két vég gyámoszlopa is, melly hasonló módon történik egyszer vagy többszer a' köztérben is, 's melly attól függ; ha azon hidaknál, mellyekre majd több, majd kevesebb teher jó; azon alygerendának is, melly az oszlopokra fektetetik, 's a' hid összes gerendáit hordozza, gyámolnia kell. — Feltételes szükséges, hogy ezen oszlopok egyenlő magasok legyenek a' pártoldalakkal, vagy hogy keresztül szurassanak az utóbbiak a' polyvakosarak magasságainál, hogy így a' két végső alygerenda vízirányos fekvésbe jusson azzal, melly az oszlop közepén fekszik; ugy

hasonlag azon hidgerendákkal, melyek keresztben járnak a' folyót. A' partoldali alygerendák bevett karók által erősítettek a' földhez, valamint is a' középső, a' beeresztett 's kövekkel a' polyvakosárba feszült fába, melly lefoglalás egyedül csak a' szétnyomás ellen szükséges, míg t. i. azokra a' hidgerendák, mint függélyes teher, helyeztetnek, 's az alygerendákhoz kapcsolatok oda erősítettek. — Ezután a' hidgerendákra rakatnak, egyenfutólag a' folyammal, a' pallógerendák, melyek ismét két végső örgerenda által tartatnak; ezek most már korladékok gyanánt tesznek szolgálatot, vagy még magasabba is emeltethetnek. — Ezen nemű hidaknál szükségesek ladikok is, melyek által a' polyvakosarak kívánt helyzetbe hozatnak, 's midőn már a' kitöltés által elég nehezek, lassanként lesüllyesztenek. — Ha tetemes a' folyóvíz sebessége, 's így nem elegendő a' folyóvíz medrének közepén egy magányos gyámat; a' hidnak hosszában szükséges több sor oszlop, melyek emelésénél használhatni az előbb érintett bánásmódot.

Hidak sáncz - kosarakkal vagy kecskelábakkal is használtatnak sok esetben, melyek készítésénél ollyas sáncz-kosarak szükségesek, melyek 4, vagy legalább is 3 rőf (1 bécsi rőf = 345.42 parisi vonal) hosszúk, 's $1\frac{1}{2}$ vagy 2 rőf szélesek, 's melyeket szükséges úgy összeszőni, mint csak lehetséges. Lehet ezentul ollyas kosarakat is készíteni, melyek valamivel kisebbek a' szötteknél, melyeket azután be lehet tolni az elsőbe, 's köveket kötvén reájok, a' vízbe hengerítették egyike a' másik után. Annak elcélzására, hogy ezek csak annál tartósabbak legyenek, a' kosarak közötti szabad hely szeméttel, pázsittal, vagy pedig rőzsékkal töltetik-ki olly módon, hogy maguk a' kosarak üresek maradnak a' víznek szabad lefolyhatása végett, melyekre azután gerendák rakatnak, keresztben pedig deszkák vagy pallók; az ekképp' készült hid képes lesz nevezetes terhet hordozni. Vehetni ollykor a' sánczkosarak helyébe hordókat is, melly esetben rőzsékkal töltetnek-ki a' közlegek egészen a' partmagasságig; a' többi üreg pedig omladvánnyal, vagy földdel pótolatik-ki. Ekképp' lehet bánnia' kecskelábakkal is, ha ezek használtatnak. E' hidakat beszórhatni nagyobb állandóság végett szalmával; minél csak még az érdemel megjegyzést, hogy gyorsan kell keresztül kocszni rajtuk a' terhelt szekerekkel 's álgúkkal. — Ámbár alkalmasok az eddig említett hidak minden más gyámat nélkül hordozni nevezetesebb terheket: ezek mind a' mellett is az építésnél csaknem anyi elővigyázatot tesznek-fel, 's nem sokkal kevesebb bajt okoznak, mint a' járomhidak. — Ha megfontoljuk, hogy széles folyóvizeknél szükséges már előbb ismerni annak mineműségét, mielőtt még megtétetnének a' szükséges előkészületek, 's ha hajóhidakat kell

választani, vagy pedig hidasokat előre ki nem számított okoknál fogva erdei folyóknál, hegyszorulatoknál, mély fekvésű utaknál; — kérdést sem szenved, hogy ez utóbb felhozattaknál többet kell küzdeni az elemekkel 's más egyéb körülményekkel, mint sem az elsőknél. *(Vége következik.)*

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN febr. 12-kén „Horatiusok és Curiatiusok“ szomorú játék 4 fvsban ismételtetett. E' jeles dramai művet, mint minden ismétlést, hasonlólag kevés néző látogatá-meg. Az előadás élénk, szorgalmas 's ipart bizonyító volt. Baranyi ur (Tullus) Udvarhelyi Miklós ur szerepét rögtön vállalá át, 's mind e' mellett is dicséretes szorgalommal adá. Megyeri (Horatius) 's Szentpétery (Curiatius) urakról ismét csak méltó dicsérettel szóllhatunk, mint szintén Egressy G. (Victor) 's Bartha (Agricola) urakról is. Dicsérettel említendők még Fánecsy ur (Mettus) 's Laborfalvi R. k. a. (Camilla). — 13-kán a' „lepecsételt polgármester“ 2 fvsos vig játék után Bassy ur (gróf Pettörellinek, a' parmai iskolai egyetemben mechanica tanítójának tanítványa) ugy nevezett szemfényvesztői mutatványokat adott, melyek a' sokat ígéro hirdetmény ellenére sem voltak ujak vagy különös érdekűek, kivált miután azokat közönségünk nagy része városunk közönséges mulató helyein ugyan töle látta; másoktól pedig sokkal jobban. Bizonyos egyéb iránt, hogy a' hirdetményen volt ígéretek sem teljesítették mind, 's ez volt oka, hogy az előfüggöny lebecsátása után a' közönség majd fél negyed óráig várakozék az ígért mutatványok teljesítésére. Jó lett volna, ha valamely akadály történt, valamelyik színésztag által arról értesíteni a' nézőket, hogy így ezeknek olly sokáig várakozni nem kellett volna. Erre a' rendelöknek lehetne ügyelni. Legjobb volt az egészben, hogy a' bűvös ur bár töredezett magyarul beszélt, mit illyes művésztől ma hallánk legelsöbben: 14 éves (magyar születésű) műtársnéjának ellenben mesterségei mutatásainál egy szavát sem értette a' tudósító. — 14-kén „Romeo és Julia“ ismételtetett. A' mennyiben elragadtató volt ismét Schodelné assz. mint Julia, kivált a' valódi remekséggel énekelte ariájiban az álomital vétele előtt, 's atyjától bucsúzásakor; a' mennyire még kielégítőbb volt a' multkorinál jeles Dérýnének játéka (Romeo): annyira meglepőleg vettük azon hanyag működést, melyet ma kardalnokainkban tapasztalánk, és pedig azon mértékben, melyben eddig nem, mióta új szinpadunk áll; ezt annálsajnosabban vehettük, mennél inkább ohajtjuk, hogy operáink szilárdsága naponként nagyobb tökélyben tünjék-fel, habár olly gyer számú publicumunk előtt is, millyen a' mai volt. A' két fő szerepnek jeles vívői több izbéli tapsokban 's előhivatásokban részesültek. Páratlan Schodelnének fris virágokból font két csinos koszorúval tisztelteték. — Más napra „leánykérés szabály szerint“ volt kijelelve. — „Zampa“ daljáték legközelebbi napokban kerül szinpadra. — A' legközelebbi „Theaterzeitung“ 29-dik számában egy pesti levelező következőt emlit: „a' nemzeti színház (mellyre Földváry alispán ur felettebbi dicséretre méltó buzgalommal szenteli erejét) tetemes töképenzt szándékozik gyűjteni, melynek jövedelme előleg is mindkét nembeli négy tanítványnak művészeti tanítására olasz ország első conservatoriumban fog fordittatni, hogy így lassanként a' magyar opera szá-

mára tökélyesen képzett dalnokok nyertessenek. E' dícséretre méltó vállalat felől már is kezeskednek a' tetemes aláírások. — Mennyiben igaz e' szép tudósítás, nem tudjuk; mert eddig mit sem hallánk itt felőle: de hogy a' nem-magyarok sok hamisat küldözgetnek a' külföldi lapokba, annyit mondhatunk, 's azokat megczáfolni sok volna. Életre jut-e az említett vállalat, kétkedünk: de arról naponként bizonyosabbak leszünk, hogy magyar színészetünk a' részvénytársaság legnagyobb áldozatai daczára sem jutott ezen első félévben azon pártolásnak fénypolczára, melyről sokan, kik publicumunkat nem ismerték, vagy is inkább sokat biztak benne, elég hiú önhittséggel hivatkozva a' magyar patriotismusra, elváltak hitetve azon esetben, ha a' magyar Thaliának saját hajléka lesz honunk szívében. E' sorok írója most is azt hiszi, mit e' lapok kezdettől fogva hirdettek, hogy csak országosan egybegyűjtött töképenznek elegendő kamatja vedheti szóban levő intézetünket, 's emelheti azon fokra, melyen művészileg állhat fenn, 's csak ezen esetben tehetünk olyas áldozatokat, millyet az említett levelező érintett.

KASSÁN januarius 27-kén „saluzzoi Corona“ színjáték 5 felvonásban (Irta Raupach, fordítá H.) egybevágólag adatott. Tóth (Saluzzo), Pályné (Corona), és Lendvay (Guido) művészileg játszván többször megtapsoltattak. Chiabary (Savigliano) tüzzel és érzéssel adá az elkeseredett, boszút állani vágyó atyának szerepét; neki azonban az egyhangúság kerülésére sok figyelem ajátatik. Nézők közép számmal. — 28-kán „lengyel országi Benjamin“ 5 fvsos vig játék tetszett. Dícséretre legméltóbbak Lendvay (Benjamin), Komlóssy (Krone Lajos) és Hubenayné (Bianka). Nézők közép számmal. — 30-kán a' negyedik bérlet „első lépés“ unalmas 4 fvsos vig játékkal (Irta Weissenhorn Johanna, nem Anna, mint a' hirdetményen állott — fordítá N. N.) rekesztetett-be. Szőke (Solling) és Tóth (Donder) illy nemű szerepekben mindig valódi művészek: Hubenayné (Solling leánya) jól, és Komlóssy (Birckenau asszony) a' cseses és két családöt összebékeltető agg nénét helyesen ábrázolá. Szilágyinak (Gottfried) ipara kitünő volt. Nézők számosan. — Február 1-ső napján „IV-dik Henrik francia király családja körében“ új udvari vig játék 1 fvsban (Stawinszky után Kovacsóczy) adatott. Tisztelt fordító urnak, mint látom, különös szenvedélye a' már fordított, még pedig jelesen fordított darabokat, újra fordítani. Az előadást sikerültnek mondhatni. Tóth (Henrik) helyesen játszott. Hubenayné (Dauphin) látni, ma valódi műelemény volt, ő csüggedetlen halad a' művészet tövises pályáján, 's így rövid idő alatt tőle sokat várhatunk. Erdős (Lord Effingham) és Komlóssy Ida (Annette) helyöken voltak. Ezután „Norma“ daljáték 1-ső fvnásának némely nevezetesebb jelenetei adattak: Lendvay (Sever) Tóthné (Adalgisa) és Benza (Oroveso) érdemlett tapsokkal jutalmaztattak. Az egészet befejezé a' Kisfaludy Sándor „Táika“ című regéjéből vett néma ábrázolat 7 képben. A' VI-dik képben előfordult farkast akármi állathoz inkább lehetett hasonlítani, mint farkashoz. Nézők kevesen. — 2-kára „Rózika, a' hódos leány“ volt kijelelve.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

DEBRECZENI játékszíni napló. — Telhó 14-kén az „arany király, madarász, és uszkárnyiró“ regényes, vig, tündér (hát még miféle?) játéka Hopp-nak, Fánecs fordítása szerint 2 fvsban, szolgált mulatsággul a' városári közönségnek, mellyben az első ének, a' kísérő zongorának tompa kopogása mellett öszvehangzatlanság és az éneklők elfoglaltsága miatt köz nevetés-

re nyújtott alkalmat. Kálmánné assz. (Babetta) azonban magánydalát sikerültebbé tette, 's megtapsolásban részesült, úgy a' kis Szákfy Mái ügyesége is. Szákácsy (Aureolus), Szákfy (Haris), Éder ur (Pincze-csiga), Sipos ur (Márton) említeni érdemesek. Hirdetmény szerint az arany országból Chrisanor arany lélek volt, de a' szinpadon ezüstös lélnynyé változék; — talán ezért tündér a' játék? — A' négy elemek szóval említették, de valamint máskor, szemmel nem valának láthatók; bizonyosan költség-kimélelésből. — 1 -kén Dumas „korona és vérpad“ Jerman után Jakab István által fordítottat szom. játéka 5 fvsban hozatott szőnyegre, melyet a' nyilvános keresztül-estétől művészi karral Szákácsy ur (dirrhami herczeg) tarthattott-fel; noha árnyéklója Kálmánné assz. (Houward Katalin) mintogy ellene látszaték dolgozni, mennyiben ő a' nyájás, szorongó, fájdalmas szinlett, dagályos, megrázkodtató, halálos felelemmel 's végreménnyel küzdő, elalélt, 's marczongló érzésekkel viaskodott Katalint egyforma nyugodt, és néha-néha ki-kitörő változékony szelid néember képében állítá előnkbe. Szavalási rendszeréből hibázott leginkább a' gyengébb indulatról az erősebbre lassankénti emelkedés (gradatio): pedig annak fokokénti léptetése által nyer a' műegységet, 's minden részeit bélyegző egész jelentést. Hibázott a' hozzá kívántató pathosz is; nevezetesen Ethelwooddal jelenetében az álomital előtt, di-eséretes szorgalmat bizonyított, hanem szerfeletti sebességgel felmondott románcknak elverselésében. Hibázott különösen az említettekén kívül a' hóhért szökésre ingerlő kérdésnél az arcz- és testjáték; hibázott végre a' czélszerű öltözet, mit, mint különös szorgalommal forgolódo kedvelt színészneknek figyelmzetetésül tudtára adni helyesnek véltünk. Szákfy ur (VIII. Henrik) minden tekintetben méltó vágytársnak volt Ethelwoodnak, 's a' darab érdekére munkásan hatott. Ma még az aranycsináló Varga ur is szembetűnt; csak tisztábban öltözött volna. — Általános észrövetelünk a' mostani darabokra nézve az, hogy a' nemzetek öltözetére és szokásaira mit sem ügyelnek színészeink, mennyiben a' honi öltözetet, különösen a' kardot, angol, spanyol, francia, olasz, szóval akármelly nemzeti történetben egyformán használhatónak tartják: pedig valamint minden nemzet nyelve, természete és hajlandósága között van különbség, úgy az öltözet és viseletre nézve is mindeniknél más meg más divat uralkodik. Ezért láthatánk görbe, egyenes, hosszú, kurtá, széles, keskeny kardokat; ezért zsinóros, szótt, szük, bő, hosszú nadrágokat, mentéket, dalmánokat, frakkokat, palástokat, 's különböző nemű öltvényeket, — mire szorgosan felügyelni a' történet érdeke szintugy, mint a' szinműnek külső hatása kívánja és parancsolja. — 16-kán Raupachnak évünket megnyitott bohözata a' „korszellem“ ismételteték azon különbséggel, hogy ma Bodó szerepét Szákácsy urtól láthattuk. MLGR. és társai.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedűsek. A' hegedű mintegy kizárólag olasz hon tulajdonának lenni látszik. E' hangszer a' szenvedélyes, ragyogó, erőtéljes 's gyöngédnek kifejezésére való; 's valamint a' mostani Olasz finom, hajlékony, úgy az emberi hangon kívül egy hangszer sem képes a' lélek legbelsőbb érzéseit olly élénken kifejezni, mint a' hegedű. Ez melodia, kellem, lágyság 's erőre nézve minden hangszert felülmul. Egy nemzetnek zenéje összehangzó viszonyban van annak beljegyével, szokásaival, sőt az éghajlattal is, mely alatt

lakik. A' völgyi lakos dalának p. o. más rhythmusa van, mint a' hegyi lakosé-
nak; a' velencei sajkás barcarolja legkisebbit sem hasonlít az andaluziai ösz-
vérhajcsár segeduille-jéhez. — A' kürt nem arra látszik-e feltalálva lenni, hogy
hangjával szírtől szírtre csapódva a' hegyöblök viszhangját felköltse? — Az
iberiai félsziget lakosainak szinte természetes hangszere a' gitár. Ennek lágy
ömlengése, harmoniája, nyugtalan 's gyöngéd kifejezései legelénkebb rajza
azon nép beljegyének, mely kéjelmeit drága áron véli megvásároltnak, ha
azokért munkájával kell fizetnie. A' hegedű olasz országból származik, és ha-
tása meg is felel honfiai beljegyének, vagy ha ez állítást némelyek tagadni
akarnák is, azt még is meg kell vallaniok, hogy a' hegedű-játszás olasz hon-
ban műveltetett-ki először, és e' földről származának a' legjelesb hegedű-vir-
tuózok is.

Medicis Katalin 1577-ben hivta honfiját, Baltazarinit, francia országba.
E' művésznek fényes tulajdonai kéjmámorba ringatának-el egy kényes, gyö-
nyört vadászó udvart. A' hegedű, mely a' szerelemalnodok megvetésével hi-
telét elveszté, ismét jogaiba lépett, és divathangszerré lön. A' két hur 's gi-
tárláb számüzetett róla, és szinte mostani alakjában készítettett. — Azon ido-
mot, melyben most készül, Tartinitól nyeré.

Az olasz művészek csak 18-dik század elején határozák-el magukat a' gö-
röngyös pálya megtörésére. Az Angolok political 's kereskedői hatalma ez idő-
ben már erős lábon állott, de izlésökben 's művészet iránti hajlandóságukban
még nem bíztak a' népek. Ez időtől azonban tápasztalni kezdé Europa, hogy
az Angol noha nem kérkedhetik is zenészi lángésszszel, hatalmas pártfogását
a' zenétől még sem voná-meg soha. Kitüntetett művészek, közepszerű dalno-
kok 's cosmopolita hangászok e' nemzetnél, ha nagy hirre nem is, de kegy-
's pénz-szerzésre mindig számolhatnak. Olasz ország művészeket állit elő;
francia ország hirt, 's angol ország pénzt szerez nekik. Bull John kincs-
tárnoka a' művészetnek. E' czim magában véve még ugyan kevés felhatalma-
zottság a' kritikára; de miután megtörtént, némely jelesb művészek életraj-
zát egy Angolnak irományaiból kivenni, nekünk még is legyen megengedve.

(Folytatása következik.)

TÁNCZ.

Pesten a' városi redut-teremekben febr. 11-kén adatott re-
düt ismét igen népes volt. Az asszonyi álarczosok száma ekkor is háromszor
felülhaladá a' férjfiakét. Amazok közül kitünő szépségűek voltak ma is, 's
az előtt is, mióta t. i. az előkelő polgári 's fő rendű szépnem a' redutokba
esupán álruhákban szokott megjelenni. Tánczos fiatalság annyi volt, hogy ke-
ringésre helyét sem talált elegendőt.

D I V A T.

Parisban az ékes viseletű nőnem hajdíszt különös érdekűvé teszi a' gyöngy-ékszer és
marabu-toll. A' ruhákat díszítő bárson-szalagbokról vagy bársonvirágokba aranyszálak vagy
gyöngyök fonatnak; hasonlólag köröttenek a' fehér krep-ruhák is. Fehér tüll-ruhákban a' külön-
féle színű virágokból álló 10—12 bokréta igen bájosan áll. A' drágább ruhák felső teste, ki-
vált a' bársonoké, ékszerekkel rakvák, a' gyémant-öv meglepő hatást szerez. — A' tüll és
krep-báruhák tollakkal 's virágokkal ékesítettnek.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön februarius 22^{kén} 1838.

SZORGALOM.

Néhány szó a' fahidakról. (*Vége.*)

Állóhidak, mellyeknek rendszeres felépítése már több figyelmet 's előre látást tesz-fel, következő esetekben szükségesek: 1) ha fel-tételül szolgál, hogy a' hidgerendák szabadon tartsák magukat egyik parttól egész a' másikig, vagy 2) ha nevezeteseb hosszaság-nál gyámolatok nélkül nem alkalmazhatni azokat. — Ha a' térköz egyik parttól a' másikig meg nem halad 15—25 lábat, azon esetben nem nehéz tartós hidat készíteni. Ezen hidak emelésénél a' part-ol-dalok jönnek főképp' tekintetbe. Itt azt vesszük-fel, hogy a' partolda-lok leérjenek egészen az eleven földig egész szélességében a' hidnak, felül pedig falszakokat nyernek olly módon, hogy reájuk lehessen helyezni azon fa-partoldalzatot, melly szükséges a' kötéshez. Ha a' partfalak az eleven földre állittatnak, vagy pedig, ha az arra nem levén alkalmas, gerendágyazatra (Rost, Grundbau, Grillage) fektetnek; a' faloldalzat bebocsáttatik a' felső szakokba, 's be-eresztetik ólommal. Ezen oldal - művezetek (Wandung) lábgeren-dából és szelemenfából állanak, mellyek egymással függélyes pallók, karfák, hónalyfák által egyesítettnek. Ezen két fa-oldalművezetre, mel-lyek a' partfalaknál alkalmazvák, rakatnak a' hidgerendák 2¹/₂ láb tá-vulságra, egyik gerenda közepétől a' másikig, 's addig ismétel-tetnek, meddig szükségünk van erre, a' hidnak szélességéhez ké-pest. — Az okból, hogy tartós állandó legyen a' hid, a' part-oldal-zatok szögpallóitól még hónalyfák is csapoltatnak a' végső hid-gerendákba. A' keresztnyomásnak gátlására azon kereszt-karfák szolgálnak, mellyek alkalmazvák alul a' sulygerendáknál, 's ott, hol átmetszik egymást, belapolással eresztetnek a' lábgerendákba, 's beléjük csapoltatnak. — Ott ellenben, hol a' hidgerendák, neve-zetesebb térközöknél egyik parttól a' másikig, egy vagy több gyá-molatot kívánnak-meg, azt ekképp' eszközölhetni: 1) rendszeres pontirányos gyámolat által, hidláb-oldalzatokkal; vagy pedig 2) azon fának egyesítése által, mellyek tartják azokat, 's melly utób-bi nemet már most feszülő hidnak szokás nevezni.

INTÉZET.

A' kisededóvó-intézeteket magyar országban terjesztő egyesület folyó február 11-kén Pesten, a' n. casinóban, igazgató gr. Festetics Leo elnöksége alatt számos egyesületi részes tag 's vidéki, mint vendég, jelenlétében közgyűlést tartott, hol mindenek előtt a' választottság a' rá bízottaknak sikerléséről 's egész évi munkálatairól következő szerkezetű jelentésben számolt:

„Az egyesület végcéljának elérhetésére két fő eszköz levén feladásai között kiűzve: kisededóvó-képzés t. i. és a' keletkező intézetek segítése; ezeknek főbbikét, melyre, mint közvetlen célra, kezdet óta leginkább törekedett, az egyesületnek második évében szerencsésen eléré. Ugyan is, a' gróf Festetics Leo ur alapította tolnai képző intézetet czélszerűen felkészítve m. e. october 7-kén egy e' tárgyról keletkezett, 's valamint az alapító gróf, úgy a' kiküldött átvevő egyesületi igazgató által aláírt alapító 's átadási levél szerint, az egyesületnek törvényes bizonyosság előtt átadatott, melly alapítványban, nemcsak az intézet minden hozzá tartozó épülettel, hanem az intézet igazgatójának évi fizetésül szolgálendő 240 p. ftnyi hatos kamatoknak tőkége is az egyesület tulajdonává köteleztetett, olly kikötéssel azonban, hogy az egyesület netaláni feloszlásának esetére mind ez az alapító grófnak tulajdonába térjen vissza.

A' kisededóvó-képzés tehát említett napon az intézettel megnyitvatván, most W a r g h a István intézeti igazgatónak (ki azzá közgyűlésileg meghatározott módon, 's ideigleniképp' választatott) közvetlen kormánya, 's egy a' választottság küldöttje által alkalmas utasítással ellátott helybeli fiók-választottságnak felügyelése alatt, mellynek elnökségét hazafiúi érdemeinél fogva közönségesen tisztelt B e z e r é d y István táblabíró ur vállalá-el, naponként nevedő sikerrel folytattatik.

Kisededóvó-nevendékeknek eddigelő csak három ifjú vétetett-fel az intézetbe, ezek közül egyik a' pénztárból kap évi segílyt, másik gróf Festetics Leo urtól segítettve, harmadik pedig saját költségein vesz részt a' gyakorlatban.

A' tolnai népben, az intézet megnyitása nagy részvételt ébresztett, 's a' választottság édesen hiszi 's reményli, hogy a' kisededóvó-intézeteknek valamint szükségét hazánkban rövid idő alatt minden jó hazafi érezni, úgy azoknak országszerte terjedését ohajtani, sőt elősegíteni is fogja.

Illy remény fejében, hogy a' tetteges részvételre minél tágabb mező nyíljk hazánkban, az utóbbi közgyűlés határozatához képest minden törvényhatóság keblében egy két hazánklia, az előbbjekkel

összesen 145 lelkes 's közügy iránti buzgóságától ismeretesb férjfi szállított-fel egyesületi képviselőül, mindenkinek egy egy nyomtatott aláírási iv, 's az egyesület évkönyvéből (mellyben többi közt a szabályok 's tagok névsora is foglaltnak) két példány küldetvén. Azon felül

Királyunk ő felségéhez az egyesület iránt mult évben mutatott legmagasb kegyelmeért köszönő, 's további legkegyelmesebb pártfogásaért folyamodó irat intéztetett.

A' kisdedóvás eszméjének ismertetése 's minél sebesebb terjedése végett aligazgató Szentkirályi Móríc ur egy röpkeiratot készített, melly költség-hiány miatt Trattner-Károlyi könyvnyomtató intézetének adatván tulajdonul, rövid idő alatt meg fog jelenni. Hasonló czélból egy időhöz nem szabott kötetekben megjelenendő folyóirat kiadása is elrendeltetett, mellynek szerkeztését képzőintézeti igazgató Wargha István ur vállalá el, 's hihetőleg kevés idő mulva világot is látand.

Ámbár akképp' a' választottság, a' részvétel gyarapítását eszközöndő, 's az íméntiekben elszámolt intézkedéseinek létező gyümölcseivel még nem dicsekedhetik: de mennyire a' képviselők buzgóságában bizhatni, édesen reményli, hogy az egyesület, melly jelenképp' 200 's néhány tagot számlál, rövid idő alatt nagyon növekedvén, növekedendő pénzalapjával céljainak másodika is közelíttetni fog; melly szerint az igazgatási szabályok IV. cikkelyének szellemében honszerte keletkezendő új intézeteket, nem csak alkalmas kisdedóvokkal, hanem tanszerekkel, 's egyéb kívántatósággal is képes lesz segíteni.

Örömmel jelenti ezek után a' választottság Nagy Károly táblabíró urnak, a' magyar akadémia 's amerikai philosophiai társaság tagjának, az egyesület ügye iránt azzal bizonyított részvételét, melly szerint az egyesületi könyvtárát elemi oktatási tárgyú igen érdekes 41 részint könyvvel, részint földabrosz- 's egyéb tanszerrel vala szives megajándékozni. — Bő segéd-forrásul szolgálának ezek egy kisdedóvási kézi könyvnek a' választottság által immár célbavett szerkesztésére.

Befejezésül a' pénztár állapotjáról készített mérleget (A. betű alatt) 's a' jövő évi költségek jegyzékét javaslatképpen (B. alatt) a' t. közönség bírálata 's határozata alá terjesztvén a' választottság, megbízását azon megnyugtató reménnyel teszi-le a' t. közönség kezébe, hogy szük körülményeihez 's tehetségeihez képest az egyesület szent ügyének célra vezetésében hiv ragaszkodással iparkodván eljárni, mennyiben netalán munkálatai a' köz várákozásnak meg nem

feleltek, bocsánatot nyerend. — Költ 1838-iki január 29-ikén a' n. casinóban tartott választottsági ülésből.

Ennek következtében következő határozatok hozattak: 1.) Wargha István tolnai képző-intézetbeli igazgatónak egy évre történt választása állandósított. — 2.) Az egyesületi pénztárnak megvizsgálására kinevezett küldöttség jelentése szerint az egyesület mult évi jövedelmi alaptökéinek kamataiból, részes tagok részvényeiből, egyes adományokból harmadévi maradékkal együtt összesen 1723 ft. 56 kr. p. p. ment; ebből az egyesületi dolgok elintézésére 123 ft. 55. kr. p.; intézeti igazgató félévi fizetésére 400 p. ft., képzőintézet szükségeinek fedezésére 272 ft. 1 kr. fordítván, 500. p. ft. tőkésített, 's folyó 1838-ra maradt 428. p. ft. a' pénztárban, melly is a' küldöttség által megvizsgáltván hiány nélkül találtatott; 's ezeknél fogva pénztárnok Antal Mihály ur egész évi fáradozásai megismertetvén, multa nézve a' felelet terhétől feloldoztatott, 's a' számadások a' küldöttségi jelentéssel együtt a' levéltárba tétetni rendeltettek. — 3.) Ezen évre az egyesület céljainak kiviteül összesen 1488 p. ft. költség rendeltetett. — 4.) Az új választásnak (titkos szavazással) eredménye következő lön: igazgatónak választatott (a' szabályok szerint két évre) Festetics Leo gr.; aligazgatóvá Szentkirályi Móricz; titoknok Kacsokovics Lajos; pénztárnok Antal Mihály; ügyész Simon Flórent. Választottsági tagok, kiknek száma az egyesület tagjainak 's dolgainak szaporodtával előlegesen 15-ben állapított-meg: Ágoston József, Bánffy Pál b., Eckstein Adolf, Fáy András, Fuchs Keresztély, Hajnik Pál, Hegyesi Péter, Lónyay Gábor, Marton József, Patay József, Pregardt János, Rosthy Albert, Székely Károly, Tasner Antal, Wesselényi Miklós b.—5.) Lónyay Gábor, Rosthy Albert és Szentkirályi Móricz az egyesület örökítéseül külön külön 100 p. ftot alapítottak. — 6.) Ezen közgyűlés tanácskozásainak folytatása, 's jelesen a' szabályok megvizsgálása f. e. marczius 18-ára halasztatott, hogy abban számosabb vidéki részes tagok is személyesen részt vehessenek. Költ Pesten februar 15-kén 1838.

KACSKOVICS LAJOS s. k.
egyesületi titoknok.

Versaillesi museum. Az ujonan épített versaillesi museumban 11.000 arczkép, 784 más festvény, 430 szobor 's mellszobor van. Klebertábornok ércz-oszlópa, mellyet Honoré öntött, a' strasburgi disztért fogja ékesíteni. Taylor báro pedig, ki a' kormány költségén spanyol országban 800 festvényt vásárolt 700.000 frankon, „Aethna“ nevű hajón már egy második szállítványt küldött Marseillesbe.

F. Lehmann del.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN febr. 15-kén „leánykérés szabály zzerint, vagy, ha parancsolja“ 4 fvsos vig játékban (Töpfer Károly munkája; fordította Fánacs Lajos) Kovácsné assz. (Rannukulus), Szentpétery (Sperber), 's Megyeri (Bükling) urak művészi játékkal mulattaták a' közönséget; annál kevésbé elégtettek ki azonban Lendvayné assz. (Eyderm Zsófia) 's Laborfalvi R. k. a. (Póli) vizsáson osztott szerepeikben. László ur (Tivador) olly sebesen mondá-el némelly részét szerepének, hogy a' feszült figyelem sem fogható-fel szavai értelmét; Egressy Gábor ur (August) pedig véleményünk szerint igen is cynicus módra öltözék. A' Szöllősy ur és tanítványa által második felvonás után ellejtett nemzeti tánczot a' tánczosnának készületlensége kivetközteté érdekéből. — 16-kán Lendvayné assz. jutalmán „Kean, vagy, könnyelműség és lángész“ színjáték 5 fvsban (Irta Dumas Sándor, fordította Fánacs Lajos) hozatott színre. Ez élet 's valóság - teljes darabról első előadásra határozó birálatot írni bajosan lehetne; azért csak az előadásról akarunk némelly felüleges észrevételeket tenni. Egressy Gábor ur a' czimszeretet átgondolással, erővel 's élénkséggel adá egész ötödik felvonásig; itt azonban már hanyatlott, 's különösen azon jelenetben, midőn Helenától megérti, hogy szerelme csak mulékony érzék-felzudulás volt, kevés lelek - tusát fejtett ki; e' lankadást azonban inkább az előbbi fárasztó felvonásoknak, mint karakter tevesztésnek lehet tulajdonítani. Ennek következtetésében az öklözési intermezzót, noha az angol népnek igen hű karakter-festése, még is, mint fárasztó jelenést, kihagyandónak vélnök. Laborfalvi Róza k. a. (Helena) több ízben figyelmeztetett már a' szinpadon egyenes állásra. Lendvayné assz. (Darby Anna), kit a' nagy számú közönség riadó tapsal, 's kétféle nyomtatott versszettel fogadott, csekély szerepét is érdekessé tudta tenni. A' többszöri előhivatással tisztelt művésznének egyik felvonás végén repkény-fűzér vetetett. Fánacs ur (Coefeld), ki Udvarhelyi ur szerepét rögtön vállalá-fel, első felvonásban élénktelenül (mint az egész e' felvonásban működő személyzet) játszott, mit neki hibául tulajdonítani nem lehet: a' többiben azonban dicséretes szorgalmat bizonyíta-be. Szilágyi ur (Salomon) az illy nemű szerepeknek mestere. A' többi kisebb szerepeknek jobb vagy gyöngébb személyesítői közül Havi ur (Pistol) érdemel kitüntetést. Ő ma olly meglepő tőkélylyel adá szerepét, mellynel többet kitüntetett színésztől sem kívánhatunk volna. Ha Havi ur így halad, reményt nyujt, hogy azon hiányt, mellyet színészetünk a' szende fiúk személyesítőinek szükében érzett, kipótlandja. A' lelkesedett közönség Egressy Gábor urat 's Lendvayné assz. több ízben előhívással tisztel. Udvarhelyi ur beteg. — 17-kén „könnyelműség szerelemből, vagy, csalódások“ 4 fvsos vig játék, Bauernfeld után Kiss János darabos forditmánya szerint adatott. A' mű életből van meritve; tele valósággal, meglepő ötletekkel; jól adva nagyobb hatást tenne; e' mai előadással azonban legkevésbé lehetett a' közönség elegendve. Többi közül Szentpétery (Vizvári), Baranyi (Gémesi) ur 's Bartháné assz. (Maria) tünetek ki valamennyire. Az utóbbit szükseges egy helytelen szokásának elhagyására figyelmeztetni. Ő, midőn valakivel találkozóandó lép a' szinpadra, fejét leszögezve jő, 's már benn a' szinpadon kapja azt fel, mintegy öklelőleg. Nézők igen kevesen. — 18-kán „Kean“ ismételtetett. E' második előadást általában élénkebbnek mondhatni. Ma Bartha ur (Galles gróf) 's Labor-

falvi Róza k. a. (Helena) is több készültséggel léptek - fel; Egressy G. ur (Keau) egész végig egy forma tűzzel játszott. Nézők közép számmal, — 19-kére „Zampa“ volt kijelelve.

DEBRECZENBEN jan. 20-kán Száky ur jutalmul előszer lépett szinpadunkra a' „parisi naplopó, melyben (mint izletes szép nyomatú kis hirdetésménye tartá) Szakácsy ur a' jutalmazó iránti szivességből (?), 's ennél fogva (minthogy azok felette szép számmal valánk) nem tudhatjuk, mellyikünk iránti szivességből, tevő közönségünk előtt tiszteletét; annyit azonban irhatunk, hogy játékaival mindnyájan elégedettek lehetünk; de részünkről mi nem a' József Farkas uréval (noha a' karzat kitörő zaja helyeslést és tetszést nyilváníta); mert a' természetes jó szivü, pajzán, de azért tiszta erkölcsü, heves véralkatú könyvnyomatót sem életkor-kikepezés sem tulságos tagjártatástekintetéből benne fel nem találhattuk: min felette 's méltán csudálkozunk, mivel tudjuk felöle, hogy több külföldi nagyobb színházat bejárni, tanulni, 's tapasztalni elég módja, alkalma, 's tehetsége is volt. Szaválásában is találunk némi, de szorgalom 's figyelem által kerülhető nyersséget. Kálmán urnak (Morin gr.) mai iparkodása eddigi minden játékát felülmulta, 's talán, ha szerepét pontosan betanulná, nem lenne olly fás, érzéketlen szavaló; mert nem kénytelenítették a' sugóra szemeit leszegezni, egyik vállát felránva karját rendetlen megöbörlésben tartani, 's egész testét indulni törekvő állásba helyezetteti; mit mi benne csak készülletlenségtől szült küszködésnek, de nem természet hibájának tartunk. MLGR és társai.

HANGÁSZAT.

Pesten Piehl Vilhelmina megholt dalszínészné családjának gyámolítására febr. 15-én adatott a' városi kisebb redut-teremben ama hangverseny, mellyről előleges említést tettünk. Közönség olly nagy mennyiséggel gyült össze, meanyit concert alkalmával e' kisebb teremben még soha sem láttunk; maga a' karzat is tele volt emberekkel, 's a' nagy terembe nyiló ajtókat is fel kelle nyitni, minthogy egy része a' hallgatónak a' nagy teremben volt kénytelen helyet foglalni. A' hangverseny részei voltak: 1) Lacombe Lajos szerzeményeiből egy ouverture egész hangszkarral. — 2) Persiano „Ines de Castro“ daljátékából Carl Henriette k. a. egy nagy ariát énekelt egész hangszkar kíséretével. — 3) Proch Henr. dalját „a' megismerés“ (textusa Vogl J. N-tól) Oberhofer K. ur éneklé. — 4) Herz és Beriot változatait „a' menyasszony“ címü daljátékból vett themára. játszá fortepianón Zerffy Sarolta k. a. és hegedün Servaczynski ur. — 5) Hözl Guszt. kis dalját „a' fájdalom“ (Weber K. M. utósó gondolata szerint) éneklé Kaler ur fortepiano (Grill ur) kísérete mellett. — 6) Schiller Fr. költeményét „a' harang“ Dessoir Laj. színész ur szavalá. — 7) Proch H. dalját „a' havasi kürt“ éneklé Carl k. a. koboz (Wagner ur) és fortepiano (Tsukly Mih. ur) kísérete mellett. — 8) Lacombe ur saját szerzeményeiből az F-moll szonátának multkor is játszott adagio 's rondóját adá elő fortepianón. — 9) Zedlicz J. K. bárónak „az esti ég“ Tsukly Mih. által muzsikára tett költeményét éneklé Carl k. a. kürt (Zwrczek ur) és fortepiano (Tsukly ur) kísérete mellett. Az utóbbira nézve örvendezve vettük, hogy szerző művész hazánkia illy nemü dalok készítését is czélul tűzte magának. Jeles tehetségeitől hasonló több szépet várhatunk.

Selmeczen egy hegedűs virtuózné vonja a közönség figyelmét magára, t. i. Monert Ilona k. a. (helybeli születés), ki különös jelességgel játszik a' nőnemre nézve idegen characterű hangszerezen. Hallatá magát mult évben a' „Mozart emlékére“ 's a' legközelebbi febr. 5-kén adatott hangversenyben, melly utóbbi alkalommal Spohr quintettjét, Mayseder és Lipinsky sok nehézséggel párosult quintettjét szembetűnő szilárdsággal 's kellemmel játszá. (SP.)

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

A' hires Corelli (született Fusignanó-ban 1653.) az első, iskolából került hegedűs. 1672-ben Parisba, onnan német országba ment, hol a' bajor herczeg egy időre szolgálatába vette. Két évi távolléte után visszament Romába, hol meg is telepedett. Ez időben szerzé „sonátáit“ és a' „baletti di camera-t“ melly őt a' hangmű-szerzők sorába helyezé.

E' századoknak (mellyek alig fejlettek-ki a' középszázadi vadságból, mellyekben a' polgári forrongás folytonosan zajongott) dicséretére meg kell valtanunk, hogy a' haladásnak külön nemei iránt még nagyobb lelkesedést nem látott halandó. És e' tűz nem személyes hiúság, nem érzéki gyönyör kielégítésére lobogott; hanem az ifjúság minden után sovár tüzzel rohant, mi a' szellemet hosszas alvásából felrázhatá. A' classica i literatura, festészet, építészet 's hangászat nagy iskolái, mellyek akkoriban alapítottak olasz földön, alig fogadhatók-be a' tanulókat, kik minden tájról 's minden nemzetből oda hullámoztak, még a' legérdemtelenebb tudomány mint p. o. romai törvénytanítóinak is ezekre menő tanítványai voltak, és a' hires festészt a' „seguaci-k“ fejdelmüleg jutalmazák.

Alig terjedt-el a' hir, hogy Corelli az opera igazgatását Romában felvállalta, ezeneként tódult a' nép olasz országnak minden tájáról, és Europa több tartományából, hogy őt hallhassa. Ottoboni bibornok, ki maga is jeles zeneértő volt, hő barátsággal viseltetik a' nagy hangászhoz, ki a' bibornok által hétfői napon adatott hangversenyeket igazgatni szokta. Ottoboni Corellit „virtuosissimo di violino, e vero Orfeo di nostro tempo“ *) szokta nevezni. Corelli sztylje kellem, lágyaság, természet 's egyszerűség által tüneté-ki magát; és ha a' hatás, mellyet elérni mostani virtuózaink annyira törekednek, hagyott is maga után valami kívánni valót, accentuatiója annál jelesebb volt. Corelli hegedűje (mint Geminiani szokta mondani) a' trombita lágyabb hangjaira emlékeztetett némileg. Tanítványai sok esztendőn át játszák még halála után is egyik hangművét sirja felett, mi annál hizelgőbb volt reá nézve, mint-hogy itt a' hizelgést nem várhatta. (Folytatása következik.)

TÁNCZ.

Pesten 1) a' nemzeti casino teremében néhány részvényes által febr. 17 kén adatott harmadik táncmultság ismét igen népes és pompás volt, 's fényére nézve semmiben sem engedett a' többinek. A' francia ellentáncz, és a' 80 fiatal pártól lejtett gyönyörű cotillon, melly másfél óráig tartott, különös élénkséget 's bájt szerzett a' hajnali 6 órakor végződött vizgalomnak. Halljuk, hogy ugyan azon részvényesek farsangkedden álorzás táncmultságot adnak, mellybe mindenkinek álorzásával és álruhában kell megjelenni.

*) Corelli Arcangelo 1713-ban halt-meg. Tetemei a' Pantheonban Raphaelé mellé tétettek. A' vatikánban ezen felirattal: „Corelli, princeps musicorum“ emeltetett neki szobor.

2) A' városi redutteremben febr. 18-kán adatott táncmulatságra annyi vendég jelent-meg, és pedig minden rendű osztályból, mennyit még az idén itt nem láttunk. Járni csak nehezen leheteti. Egyike volt ez a' legpompásabb 's népesebb redutoknak. Álorczások szépek és nagy számmal voltak.

Esztergom városa febr. 6-kán kórházának javára táncmulatságot adott, mely sors-játékkal érdekesített. Városunk és környékünk szépsége oly annyira összesereglett e' jótékony, czélzatú mulatságra, hogy csak nagy szorongással lehetett keringnie. A' nyereségek holmi aprólékos szépnemi munkákból és hasonló csecebecséből állottak, mellyek izletes halmozatban tűnedeztek a' terem végén csillogó alkotványban. 8 óra előtt zendült-meg a' káptalani és városi hangások sziveskedésökből egyesült igen derék karnak báj-zeneje, 's azonnal forrongásra lelkesíté a' válogatott vendégeket. Éjfél-táján történt a' sorshuzás, mely után újra 's uj erővel keringésnek eredtünk. Bizodalmas hangon 's meglehetőes renddel ment véghez a' vigalom. E' fényűzés hovatovább terjed nálunk is. Jobbára rövid újjú fehér ruha hullámzott; de három róza-öltözet különösen kitűnt; nem különben több magyar szabású fehér szoknya fűzött mellénykével, 's legkivált az égszínüvel is emelte a' gyönyörű koszorút. A' sárga selyem 's tiszta kék is figyelmet gerjeszte. A' fejdísz általjában finom fehér virág-füzérkében lebegett; egy kék mellénykésnek különös bájt kölcsönzött az ezüst levelű kék-virág konty-övedzte füzérke.

Az illy szép izlésű és czélú mulatságok, bár mint tekintsük, helyeslendők: de e' mienknek kivételében két hiba vala; első: hogy az egy pengő forintos bemeneti jegyet nolle velle elfogadtatták a' becsültebbekkel, mit egy új illedelmes adózáshoz lehet hasonlítani, 's mi a' t. közönségnek terbére válik; — második az: hogy a' bevett pénzről szokásként számot adni elmulasztnak az illetők, holott azt meltán elvárják az adakozók, 's más intézetek példájára meg is adhatnák az igazgatók; mert akkor többen, szivesebben is járulnának a' szép vállalathoz. Ugy nevededik az adakozás szép viránya, ha fejlődéséről bizonyossá tetetik az adakozó!

P. G.

Temesvárárt a' redut-teremben adatott táncmulatságokat a' farsangi első hetek alatt, hihetőleg a' nem kedvező időjártat következesében nem nagy számú közönség látogató. A' terem egyebiránt Müller Tivador haszonbéröl ur költségén ujonan festetett 's csinos izléssel ékesítettett. (SP.)

D I V A T.

Parisban a' báluhákát virágok, a' hajakat gyémántok, a' karokat gyöngyök ékesitik. A' multkor adatott udvari báluhan fehér, szürke és fekete szín volt kitünő a' ruhákon; túll és krep, tunika, napi renden volt. Az Apponyi grófnál végbement esti mulatságon a' nőnem nagy fényzessel jelent-meg pékin, himzett moire, fehér, rózsza, kék színű 's arany ezüst csipkével körözött ruhákban. A' gyémánt és ékszerek nagy mennyiségben tündöklöttek. Az angol nagykövetnél adatott multság is pompás és népes. Az arany és ezüst csipkék nagy számmal uralkodnak az idei farsangban. — Pesten a' nemzeti casino teremében febr. 17-kén adatott táncmultságban a' fiatal nőzemélyek ruha ujjai általján véve rövidtek voltak; a' kesztyük fél hosszúságú. Arany csipkék fekete bárson fejkötővel is jelent-meg egy asszonyság.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februarius 25^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

A' csermelyhez.

Csörgő patakosa te!
O mond-meg mit tevé!
Hogy ugy megáldatál,
Hogy ily boldog levél!

Te a' kedves körül
Zajongasz szüntelen,
Körében édelepsz
Naponnan, éjjelen.

Te látod őt, midőn
Virágot tépeget,
'S öblöd habfodrozott
Tükrébe nézeget.

'S ah! én csak képelem
E' boldogságotat,
Magannak vázson is
Kívánva sorsodat.

Azért patakosa te!
Te boldog! szánd-meg azt,
Kivel végetlenül
Szerelmi gond viraszt;

'S midőn a' lány megint
Virágot tépeget,
'S öblöd habfodrozott
Tükrébe nézeget:

Kérlek tüntesd elé
Szomorgó arcomat,
'S enyelgve sugd neki
E' vallomásomat:

Minő tiszták vized
Ezüstös habzati,
Olly tiszták, olly szüzek
Szívennek lángzati;

De mint vízhabzatid
Többé nem aszhatók,
Szívennek lángzati
Színtugy nem olthatók!

SZORGALOM.

Néhány szó a hidakról.

Azon kérdések 's indító okok, mellyek a' külön hidnek választásánál előfordulnak, és szóba hozhatnak, vagy technikaiak, vagy financiai, mellyek közé vegyülnek olykor még politikai, katonai, 's kereskedési nézetek is; ezekkel azonban e' helyen nem fogunk foglalatostkodni. Efféle vitatásoknál nincs ugyan eldöntő szava a' technicus férjfinak; mind e' mellett annak javaslata bárhol is illő tekintetbe vétetik. Csendes 's érett megfontolás mind illy nemű műalkotványok valóításánál, csak már azért is érdemel méltó figyelmet, mivel általa tetemes hasznot lehet szerezni, 's így a' köz jót is hathatósan előmozdítani. — Egy olyas fontosságú kérdésre: valljon tanácsos 's eszközölhető-e a' kijelölt helyen kő- vagy pedig fahidat emelni technikai elvek szerint a' folyam hydro-metriai nivoltához képest, ekképp' válaszolhatni. Ha a' meghatározott építvény helyén mély a' folyam, a' víz sebes, a' föld porhanyó, és pedig oly mértékben, hogy a' kőoszlop emelésének a' folyam medre fenekén legyőzhetlen akadályok volnának útjában; ha a' practibilis hidpálya-magasság oly csekély a' legmagasb viznél, hogy a' megkívántató chorda-szögletet, az iv számára megnyerni nem lehet a' nélkül, hogy több oszlop emeltetnék, vagy a' számra nézve annyi, mi által a' mederbe állított oszlopok veszélyes vizáradást okoznának, vagy hogy végre általa akadályoztatnék, talán félbe is szakaszthatnék a' hajózás: illyes körülményeknél a' józan okosság csak fahidakat javasol, vagy pedig függő vashidakat, mellyeknél a' feszter nagy lehet. — Mellyike érdemel a' faszerkezményű hidak közül elsőséget a' helyezethez irányo va, technikai elvek szerint szükséges még különösen fontolóra venni; azonban hasonló czélszeres hidaknál mindig azt kell választani, a' mellyik kevesebb költséget szerez. Ehhez képest elsőséget csak azon hidaknak adjon az építőmester, mellyek tárgyukká veszik a' közhasznot, 's ne áldozzék semmit a' hiú csillámnak; mivel a' fahidakat, legyenek azok bármí mesterséges szerkezetűek, nem tekinthetni 's tarthatni még nemzeti emlékeknek, dugába döntvén gyakran a' mulandóság vas veszeje által; mire a' mindennapi tapasztalás tanít. Ha valamely kőhid a' vízépítő mesterség rendszeres alapjai szerint készül, ez költségeseb ugyan eleintén, ha t. i. elrendeltetésénél 's az építvényszerk kiválasztásánál illő vigyázattal bántak; azonban kijavítási költséget csak ritkán okoz. Innen következik, hogy e' kétféle hidak czélszerűségénél az építőmesternek azt kell választani, melly mind e' körülmények combinatiojánál kevesebb költségeseb. Mind ezt illő-

leg megfontolván az találandjuk, hogy egy kőhid, mellynél nem hibázott a' figyelem, örökös tartósságot ígér: midőn ellenben a' leg mesterségesb fahidak is csak bizonyos évekig állhatnak-fenn. Illyes időszak lefolytával az előbb érintett hidakat új építési költségek érik kamataikkal együtt; míg végre olly időpont áll-be, mikor már az építési költségek mennyisége, kamatokat is oda értve, a' nélkül, hogy szükséges volna kamatot kamatra halmozni, a' kőhid felépítésére rendelt költséget nem csak eléri a' fahidak, hanem még felül is mulják. Nem véve tekintetbe mind azon balesetet, melyeknek a' fahidak szünetlen kitévék, bizton állíthatni: hogy az esztendőnkénti kijavítások az elsőknél jóval költségesebbek mint a' másikonál, 's végre beálland egy olly időpont, mikor már a' költségek egy mértéke igen közel egymáshoz. — Ha lehetséges volna huzamos tapasztalás által az érintett két hid-nemnél kitanulni hitelesen azoknak tartósságát, az építési 's fentartási költségeket, 's ha mind a' kettő helyesen 's jól felkészült volt technikai tekintetben; azon időpontot is lehetséges volna meghatározni, mikor a' költségek súlyegyenben állanak; miről azonban csak álmódolni is nehéz. Szükséges volna ezen oknálfogva a' hid-gerendákat egyenként mindjárt akkor, midőn megrongálvák, kicserélni újakkal; de leszámítva a' megtörténhető általános megrongálásokat, csak ritkán eszközöl-tethetik a' fahidnak egészen újon felépítése. Ezekon kívül azt sem vehetni-fel, hogy néhány ember-kor után azon számtalan technikai 's finanszialis munkálatok, melyeket kívánnak mind illy nemű hidak, csak közelítőleg is egyenlőképp' hajtathának végre. Így tehát azt vehetni csak fel, hogy ha van elég költségünk, az az, pénzünk egy kőfaragványú hidnak építésére, inkább válasszuk ezt, mint a' fahidat. — Azon állítás, mintha ollyas találmányú hidak, melyek összesen egész mértékben megfelelnek a' kifizűött czélnak, 's melyeknek a' létesítés, jó karban tartás, 's építvéyszerek egyenlők, és így tehát csak a' szerkezmény különféle — állandóság tekintetében fölötte elágoznak egymástól — nagyon kétes; azonban ivhidak, hol nem akadályozzák használásukat a' helyzet 's más egyéb körülmények, sőt inkább tanácsolják, — minden más előtt első-séget érdemlenek. Ezen nemű hidakat úgy kell már tekinteni, mint haladást a' hidépítési mesterségben, melyeket egyedül már csak azon okból is tanácsos választani, hogy eddigelé gyűjtött hidépítési tapasztalatainkat bővítsük, 's javítsuk. Maguk a' hiányos egyes tapasztalások is megérdemlik figyelmünket, miután bizonyos esetekben a' vizsga szemnek támaszpontképp' szolgálhatnak, 's mi gyakran az első építésnél csak pusztá próba és merészlet volt, később meg-szűnik az lenni.

A' schafhauseni hidnál a' Rajnán, melly 1757-ben állott-fel, csak 26 esztendő után volt szükség némi kijavításra, 's miután az 42 évi fenállása után az emésztő lángoknak lön martaléka, olly jó karban állott még, hogy műértők itélete szerint még 20 évig fennállhatott volna. — Egy hidnál Hammeln-nél, melly a' Weser folyóvizen vezet-át, láthatni tömör ellentámaszfallakat 's kőoszlopokat; a' kocsipálya tölgyfából áll, 's ellátva festszámásokkal. Fennállásának időszakai 1712-től 1811-ig ezek voltak: 27, 24, 18, 30 esztendő; 's ennél fogva közép tartósságá csak 25 esztendő volt. — Funk hydraula állítja, hogy több hidat ismer hűsznál, mellyek ellátva tölgy padlatozattal 's fenyőfa-utnálhásokkal, csak 14—18 évig állottak-fenn. — A' Buntén hidnál, Mindenben, a' 3 hüvelk vastag tölgy-deszkapadlatozat, szapora járásnál, csak 5—6 évig tartott; az alsó 4—6 hüv. vastag padlatot szükséges ezen hidnál minden 12 — 15 évben megújítani; ő azonban véli, hogy az alsó padlatozat 30 esztendeig tarthat, ha a' hid pálya kövezetet nyer, hol azután a' kocsizó pályát az útmálhásokkal 's korladékokkal együtt szükséges megnyitni. — Mind ezen tapasztalásaiból azt következteti Funk, hogy a' tölgy-fa tartósságát 60, vadfenyőét 50, közönséges fenyőfáét csak 40 esztendőre lehet felvenni. Nem kell azonban itt megfedledkezni arról, hogy a' fáknak ezen idő lefolyta után is kell még lenni elég hordozó erejöknek. — Egy illy nagy praktikus férjfinak állításából azt lehet következtetnünk, hogy az imént említett hidak rosszul lehettek épülve, 's a' felvigyázat vagy gondviselés azokra nem a' legjobb volt, vagy pedig hogy idő előtti elpusztulásukat talán bal esetek okozhatták, — hogy végre csupán csak 45—50 esztendőre vehetnők-fel közép mértékben jól felépült és szorgalmas utánlátás, felügyelés mellett is, egy faszervezetű hidnak hihetőleges fenállhatását.

Hidak nevei.	Fesztér rajnai lábokban.	Járom-lábak, vagy ívek száma.	Egész hossza a' hidnak ellentámaszfallakkal együtt, lábokban.	Összes építési költség, forintokban.	Egy hsz-láb kerül, forintokban számítva.
I. Faszervezményű ivhidak.					
1. Bambergi hid	198'66	1	248'5	18060	72'6
2. Rott „	184'8	1	231'8	17400	74
3. Freysinger „	146'9	2	347	25440	73
4. Augsburgi „	109	3	333	36000	108
5. Ettringi „	133	1	167	11232	67
6. Uj-Oettingeni, „	98'9	5	546	23005	73
7. Vilshofi „	170'9	1	228	8325	36
8. Rosenheimi „	114'6	3	404	30877	77
9. Tarka, Bunte „	45	6	326	55644	170'7
II Kőfaragványú hidak.					
1. Neuilly hid	124'2	5	752	1635012	2147
2. Orleans „	96	9	1052	1224208	1163
3. Brunoy „	18	1	39'6	29700	750
4. Nozoy „	—	1	49'6	18048	364

Minél laposabbak a' fából szerkezett hidak, annál kellemesebben hatnak a' szemre, mellyek minden esetben csak ivdarabot képeznek, mellynél azután a' chorde vagy ideg teszi az abszisse vonalat, az iv magassága pedig, vagy sinus versus a' körben, a' leg-hosszabb ordinatét. Ha tehát adva volna már fesztere egy illy nemű hidnak, például $13^0-2'-6''$, 's az iv-magasság $1^0-2'-0''-7'''$; ezen esetben a' rádus hossza a' kiszámítás szerint $= 17^0-2'-7''-10'''$. Ha ellenben még nevezetesb volna a' tömöroszlopok, vagy járomlábak közötti tér, az az, $15^0-0'-0'''$, az iv közepének elállása pedig az idegtől $1^0-3'-0''$; ekkor a' fél átmérő radius hossza teend $19^0-3'-0''$. — Miképp' történik az egyes hidvonalaknak leggyorsabb, 's legbiztosb kiszámítása, olvashatni azt a' folyó évi „Ismertető“ folyóiratban közölt értekezésemben „catastral mérték“ felirat alatt, melly közlemény fontos levén a' mérnökre 's más műkedvelőre nézve is, oda utasittatik a' t. olvasó. — Azon iv-hid, melly a' magyar hazában most már tökéletesen bevégezve Tokajban fennáll, 's melly általán tölgyfából szerkezve, 4 hidlábát, bevert pilotákból állót, 's 5 nyilást képez; az előmérték 's költségterv szerint 47.432 fl. 16⁴/₅ kr., pengőben, volt fektetve. A' hidpályát 4 sorba állított hidbordák képezik, 3 fogas gerendákból állók, 's ezen aerialis hidat úgy tekinthetni most már, mint példányképet maga nemében. *(Vége következik.)*

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN februarius 19-dikén „Zampa“ daljáték fordult-meg ismét színpadunkon legnagyobb hanyagsággal adatva. A' czimszerepet Szerdahelyi ur, Camillát Dériné asszony szokott szorgalommal adák. Erkel urban (Alphonso) szép szava mellett a' színpadi járatlanság még mindig kitünő. Hallgatók nem sokan. — 20-dikán Kotzebue „intermezója“ mulattatá a' hasonlólag csekély számú közönséget, leginkább a' főszerep-vivőknek, Fánesy (Birken János) és Telepy urnak, (Mátyás) szorgalmas előadásuk által. (Mai naptól kezdve a' színi mutatóványok ismét heftedfelkor kezdettek.) — 21-kén „rágalom iskolája“ vig játék 5 fvsban (angolból Brinsley Scheridan Richard után Tóth Lőrincz, a' magyar tudós társaság költségén) adatott. E' régi ismeretes színmű szerencsésen van magyarosítva; sztylje esinos; de az új szóknak gyakor használása legalább asszonyaink előtt jó részét érthetlenné tette, kivált ott, hol azokat színészeink accentuáltabb szavalás által kiemelni feledkeztek. Egyebiránt a' színmű ama régibb koriak közé tartozik, mellyek ma már kevesebb hatást szereznek. Legalább mint vig játék, kivált az első felvonásokban, nem hogy megnevettetne, hanem kevés érdekű de hosszas dialogjai által inkább unatkozást szerez, kivált ha a' színészek is inkább csak komolyan, mint vidor arczzal (mit vig játékban feledni nem kellene) mondják-el az élénk vidámságot kívánó jeleneteket is, nem említvén az itt ott észrevett akadozást, mit a' sugónak hangos szavai még inkább kitüntettek. Egressy G. ur (Szinesi Károly) az 1-ső fvsok

alatt (bár szerepét igen jól tudta, de rendkívül szaporán 's gyakran ért-
 hetlenül szavaló) feltetszőleg érezteté velünk hajdankori monoton szavalási
 módját: különben ő vala a' 3 egész óráig tartott untató darabnak élesztője
 tüzes játéka által, melly gyakori tapsokra 's élőhivatásra méltatott. A' szor-
 galmas Fán c s y urnak (Szinesí József) némelly állásaival 's testtartásaival
 nem tudánk megbarátkozni. A' kisebb szerepben szokott szorgalommal tüntek-
 ki Szentpé t e r y ur (Szinesí László), M e g y e r i ur (Aggfi), L e n d -
 v a y n é assz. (neje) 's a' t. — 22-re a' „kegyenczek“ voltak kijelelve.

KASSÁN febr. 2-kán „Rózika, a' hódos leányka“ énekes bohózatnak má-
 sodoszori adásával kezdetett az 5-dik bérlet. Egészben nem sokkal, de még
 is jobban adatott, mint előszer. Szilá g y i (Rambert) és T ó t h n é (Rózi-
 ka) játéka helyes, 's a' kardalok jók valának; de H u b e n a y (Jucundus)
 ma is nagyon bizonytalan volt szerepében. A' diszletekben ez alkalommal sem
 történt más változás, csakhogy 2-dik fvsban, midőn a' hódos leányka jár,
 holdvilágot nem láttunk. A' táncz és arany eső jól sikerült. Nézők mérsékelt
 számmal. — 3-kán „pártosság dühe“ színjáték 5 fvsban (Ziegler munkája,
 fordítá Katona) kevés néző előtt adatott. K o m l ó s s y (Cocke) mesterséges
 szerepét közelégülésre adá, és játék után előhivatott. C h i a b a y (Harrison)
 várakzásnak megfelelőleg, 's T ó t h (Eduard) művészileg játszottak, K á n -
 t o r n é (Johanna), mint a' társaság rendes tagja, kimért, jeles játékaival
 kellemes estét szerze; 4-dik fvnás után és játék végén előtapsoltatott H o g y
 a' szini igazgatóság e' jeles művésznét magaévá tette, köszönetet érdemel.
 H a r a y (Henrik) szépen előhaladt. S z ö k e (John) helyén volt. — 4-kén
 „két Péter“ vig játék 3 fvsban (Lebrün után fordítá Komlóssy Ferencz) mu-
 lattatott. T ó t h (oroszczúr), S z ö k e (polgármester), és L e n d v a y (Fli-
 mann Péter) valódi művészek voltak. Nézők közép számmal. — 6-kán H u -
 b e n a y n é jutalmán „Dienes, vagy királyi ebéd“ eredeti drama 5 fvsban (Irta
 Szigligeti Eduard) jött színpadra. T ó t h (Dienes) H u b e n a y n é (Eszter)
 és L e n d v a y (David) művészi játékukért többszöri zajos kihívással jutal-
 maztattak. A' többi mellékszerepek vívői hasonlólag iparkodtak. A' jutalmazott
 első felléptekor harsány „éljen“ kiáltással fogadtatott, 's alább következő,
 csinosan nyomatott versezzettel tisztelteté meg. A' darab, (mellyet P á l y
 Elek ur, itteni dalrendező saját költségén Esztergami Beimel József betűivel,
 mint játékszini gyűjteményének 11-dik kötetét kinyomatott, melly este a' pénz-
 tárnál 40 krajczáron pengő pénzben árultatott, 's melly, mint a' könyv boriték-
 ján jegyezve van, Győrött, Pesten, Temesvárott, Debreczenben 's a' t. hiteles
 könyvárosoknál megszerezhető) némelly terjedtebb 's azért legkitűnőbb előadás
 mellett is unalmas részeit kivéve, eredeti darabaink közt méltán előhelyen
 áll, és tetszést nyert; a' hosszú monologokat rövidíteni nem volna célirányta-
 lan. Nézők kevesen. A' közkedvességű színészné minden esetre számosabb
 közönséget érdemelt volna.

Ö r ö m - t a p s

H U B E N A Y N É

színésznőnek.

Virág-füzetre vágysz? pazar kezekkel

Kötünk; vagy lenge hír jutalmat ad!

Röpitve szórjuk azt; de mind ezekkel

Az érdemet letűnni láthatad.

Nem évek ősz korán szabad remélned
 Közkedvbe juthatást, ha kezdetén
 Kötünve állsz-elő, 's ha pálya-béred, —
 Miként ma — áll a' kegy érzetén.

A' szende lelkek édesült alakja
 Te benned él, 's te általad mutatja
 Magát nekünk, ha játszva kéjelegsz!

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

N é m e t j á t é k s z i n.

PESTEN I) Kirchner ur, az előtt Münchenben az udv. színház tagja, kedvezőleg adá vendégszerepeit febr. 10-kén „ál-Catalani“ bohózatban mint Lustig. — 14-kén „az utazó urfi“ 4 fvsos vig játéokban mint Brillant, és „lásd, kinek hiszesz“ (1 fvsos vig ját.) mint gróf. — 21-kén „Dona Diana“ (vig ját) mint Perin. — II) Dobrovsky ur folytatá vendégszerepeit febr. 15-kén mint Zampa, melly alkalommal a' bordalt magyarul is énekelvén, ezt nagy zajos tapsolás után ismételnie kellett. — 17-kén mint Ördög Robert; melly alkalommal Unrein ur Raimbeaut szerepében, mint kezdő dalszínész, másodszer lépett-fel, és szép szavával jó reményt gerjeszte a' közönségben. — Uj mutatóvány volt szinpadunkon a' pesti vakok intézetének javára febr. 19-kén „szegény és gazdag“ című drama (Souvestre E. után Gathy Ágoston); mellynek kezdete előtt a' világtalan Latzy Sára „Honvágy“ magyar dalt (Spech-től) éneklé, 's Hesz Lőrincz, hasonlólag világtalan, Beyer adagióját játszá flaután négyes kíséret mellett, hasonlólag vakok által játszatva.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

Geminiani Ferencz, kiről éppen most emlekeztünk, 1680. évben Lucában született. — A' hangászat alapszabályait Scarlatti mellett kezdte tanulni, Corelli utmutatása szerint folytatá azokat, 's kimivelé magát. Romában szerzett hire, 's e' czim „a' nagy maestronak első tanítványa“ — csak hamar híressé tették nevét olasz országban. Nápolyban jeles 's izletes előadásaért becsülék, hanem hangászkar igazgatására elégtelennek nyilatkoztatták. Hevesége minduntalan elragadta, és működő társairól megfélekedteté. E' miatt gyakran szemére lobbanták a' tactus elhanyaglását.

1714-ben Londonba utazott Geminiani. Azon időben I-ső György uralkodott. A' szép művészetek pártolásával nem legtöbb hirt szerzett ugyan e' fejdelem; de Német volt, 's a' zenet szereté. Kielmansegge báró, hannoverai születés 's a' királynak kamarása, a' fiatal művész maccenasának nyilatkozott, és kieszközlé, hogy a' király előtt, ennek szobájában hallassa magát. Geminiani játékát Händel zongorával kíséré. György elragadtatva kiáltá, hogy a' hegedű illy kezek között a' hangszereknek királynéja. Egy művészt, nevezetesen Geminiani érdemeivel bíró művészt hirbe hozni, e' nyilatkozásnál nem volt többre szükség. Uralkodása soká, tizenöt egész évig tartott. E' korszak alatt az előadás tökélyessége, élönkség 's ékességére nézve senkit sem bátorítottak vele párhuzomba tenni. Ezután didacticai munkákat 's értekezéseket írt a' harmoniaról; ő találta-fel első azon utánzó zenét, mellyből a' „prágai ütököt“ legnépszerűbb és legunodalmasabb mű. Végre ama korlátlan eszmére

jött, hogy a „megszabadított Jeruzsalem“ 13-dik könyvének fő részét hangok által fejezze-ki; azonban a' legjelesb hangszerző ügyességének is zátonyra kell jutni, melyhelyet azoknak határán tul csap, melyek hangok által kifejezhetők. Mert ha az indulókat, patkók csattogását a' rengő földön, vihart, ostromot 's több e' félet képes is visszaadni; a' hadi tanácsnak elenk vitatkozását, seregek különféle fordulatait, kifejezéseket, az összeesküdtek titkos fenyegetőzéseit elégtelen leend hangok által kifejezni.

Harminczhat évet töltvén-el angol országban, Irlandba költözött, hol 1762-dikben, életének 83-dik évében, mult-ki. (*Folytatása következik.*)

TÁNCZ.

Pesten 1) a' kereskedői részvényes társaság által febr. 20-kán a' nemzeti casino teremében adatot 3-dik 's utolsó táncmulatságot nem olly rendkívüli nagy ugyan, mint multkor, de még is igen szép gyülekezet látogatá A' m. b. Prónay által szerzett 's ez alkalommal itt előszer játszatott új keringők különös érdeket gerjesztének. — 2) A' redutban farsang utolsó vasárnapján tartandó álorczás táncmulatság „velencei farsang“ czim alatt, melyben mindenki álrühában vagy legalább álorczával szokott megjelenni, híhetőleg ismét, mint mult években, nagy számú közönséget fog egybegyűjteni.

Budán 1) az ágostai vallásbeliek iskolájának jövedelmére febr. 3-kán tartott táncmulatság nem sok részvevőt tapasztalt. Alig jelent-meg 250 vendeg; nőszemely pedig keves. — 2) A' febr. 8-kán tartott redoute népességre nézve még a' pompás 3-dikat is fölülmulta. Közül harmadfél ezer ember volt jelen. Az igen szép izlésű álorczások közt kitűnők voltak a' jelen farsangban különösen divatos angolnők. Résziint Zóhls karmester, resziint a' jég hátán könnyű átkelés Pestről okozza ama fordulatot, hogy ez idén a' redoute mélyen nyomja-le a' „fácán“-teremet; holott ez más években ellenkezőleg történt. — Az 5-dik redoute hasonlítot a' 3-dikhoz; mintegy 1800 személy lehetett jelen; a' 25 álorczás nem vala különös valami. Vagy a' pesti Piehl-hangverseny tartott sokat vissza, vagy az élemény meglegeleése okozá, hogy ma sokan előbb hagyák el a' teremet, mint multkor. — 3) A' febr. 12-kén tartott „fácán“-bál olly silány volt, hogy 300 személyt sem lehetett számlálni, holott tavál 8—900 ember is jelent-meg. Álorczás volt vagy 30; de olly aljas mindenfeleség, hogy a' finnyásabb látogató odább állott. Volt híre, hogy a' vállalkozó több bált e' farsangon nem is fog adni. A' hangász-kart Ceccopieri ezred hangászái vezérlék. — 4) Február 20 dikán a' redut-teremekben nevezetes bált adtak a' két városi ezredek kadedtjai, mely bálmulattal tölte-el a' Budapestieket a' polgári 's katonai minden rendű osztályból harmadfél ezer emberre terjedt tömeg zsbongott, 's mind a' két teremet elárasztá. Ritkán láttatott Budán olly sok drága ékszer, atlasz ruha, arany 's más pipere. — A' két terem zászlókkal, vas lovagokkal, és egyebb harczelekkel volt díszítve. Táncolni eleintén keveset lehet. Mind a' két teremben katonai hangászkar játszott. — Luther Márton vendéglő ur különös dicseretet érdemel, mert nem csak hamar kapott kiki frisitót 's eteleket, de a' mellett még minden felette olcsó 's igen jó volt. Peldaul az olly fejer bór, melyet ez idén Budapesten 24 kron sem kap az ember, itt csak 18 kr. vala. Elég szerénység volt az is, hogy senkitől sem követék az előre fizetést, mi különben illy nagy tömeg jelenlétében nem volt volna megróvható. — Legszebb rendben ment minden; de fájdalom a' most divatozó parfume sokaknak úgy faosará orrát, hogy megesküdt volna reá, hogy egy régi nedves, penészes, dohos pinceben forog, nol a' rohadt földet ásták-föl.

DIVAT.

8-dik divatkép (Bécsből). Ferjő-öltözetek legujabb divat szerint: jobbról; kékes fekete angol kapot (Anglaise) parisi zsinórral beszegve; nagy gombokkal; szürke átló (diagonal) pantalon; a' revers schawl-mellény. — Balról: kék frakk bárson gallérral, aranyzott gombokkal; tricot pantalon; fehériket-mellény gallér nélkül.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csőtörtökön martius 1^{én} 1838.

KÖLTÉSZET.

Kertész őszi dala.

Leszállt az ős.
 Dér-leplevel,
 Fakó haraszt
 Borítja-el
 Kertem terét,
 Hol egykoron
 Bimbó virult
 Minden nyomon.

'S hol a' setét
 Mirtusz felett
 A' hűs Zefir
 Repesgetett,
 Ott őszi-szél
 Zokogja-át
 A' hervadás
 Szomor-dalát.

Én szivem is
 Így fonyad-el
 Az ifju-kor
 Szerelmivel;
 De hogy ha már
 Megdermedett,
 Lesz-e, ki zeng
 Gyász-éneket?

V-i BARNA.

SZORGALOM.

Néhány szó a' hidakról. (Vége.)

Ha felkészülend egykor már Budapest között az álló hid azon helyen, hol most a' cs. kir. élelmentár áll a' budai részen, 's a' hid-ről egyenesen egy tunnell vezetend keresztül Budavár alatt két sor arkádákból képezve, irányában a' Krisztina külvárosi egyháznak; egy olly műalkotvány lépend életbè, melly bármellyikével is a' föld kerekségén méltán vetélkedhetik, melly esetben t. i. egy irányban történnék-meg a' közösülés Krisztina külvárossal; 's ha már bizonyos időben, millyen példaul az idei viz, boritná is el a' viziváros utszáit, 's félbeszakasztaná a' fuvarozást; a' vár alatt ekkor is még biztos út vezetne keresztül a' tulsó oldalra, hol akadály nélkül lehetne

folytatni az útát, 's így a' víz-kiöntés sem volna reá befolyással. — Azon oknál fogva t. i. hogy a' Themse folyamom Londonban ne akadályoztassék a' hajózás, Brunek ingénieur azon tervet javasolta, hogy egy út építtessék 43 láb 9 hüvelk mélyen a' folyam medre alatt, egyik parttól egészen a' másíkg. A' már elkészült résznek útszélessége tesz 34, magassága pedig ezen földalatti járásnak $18\frac{1}{2}$ lábat, melly boltozva van téglákkal romai ragaszba rakva. Két pályautat foglal ezen tunnell magában, oszlopok által elválasztva egymástól; van mindegyik kocsizópálya mellett egy felemelt gyalogjáró út. Ezen elrendezést haszonnal alkalmaztatnók tehát azon tunnellél is, melly átvezetne Budán a' vár alatt; ha bár a' Duna medre alatti út készítésére nem szánhatnók is reá magunkat a' nagy költség vagy más egyéb okok miatt. — Sikerüljön bár e' nagy nemű vállalat, melly a' hazának fényt, dicsőséget, 's kiszámíthatlan hasznot szerzend; ekkor lesz azután helyreállítva biztosan az ohajtott közösülés Pest és Bécs között 's így az egész országgal is vasutak által. A' kijáratnál raktárokat lehetne beosztani a' Krisztina nevű budai külvárosban a' vasút-kocsik, locomotivok, ugy ezentúl lakházakat a' felügyelési tiszttek 's megérkező utasok számára, valamint is holniaknak ideigleni lerakására, nem találván czélszeresnek magán a' tunnellén 's új állóhídon átvezetni a' vasutat. — Ki egyébíránt a' vasúti elrendezésekről 's ehhez szükséges kényelmi elintézésekről tárgash tanítást, felvilágosítást ohajt, haszonnal olvashatja ezíránti értekezéseimet, a' mult másod évi Hasznos Multságok 22. 23. 24. 's tovább a' 40. 41. 42. 44. számában, 's a' Honművész 69. 70. 71. és tovább 75. 76. 77. 78 végre a' 90. számaiban közlöttek. Theoretikai részét, vagy az általános tekintetet e' tárgyban, közlötte a' mult évi Ismertető folyóirat következő felírások alatt; „Önkényes hely-változtatás“ — 's valamivel később „Locomotivitás“ mellynek átolyvasása ajánlatik a' t, közönségnek.

NOVÁK DÁNIEL.

Üveg kelmé. Galignani „Messangere“ következő cikket közöl a' „Heraldból.“ Bizonyos Baker R. Dewsbury mellett egy kelmét készített, melly egészen üvegből van; szövete finom, tapintása selyem nemű. Mult hetekben az angol királynénak is benyújtatott egy darab e' kelméből.

Óriási gőzös. A' „Herald“ szerint nem régiben végezték-be a' legnagyobb gőzösnek (már ez a' harmadik, mellyről külföldi hírlapok hírdelik, hogy legnagyobb; valljon mellyik lesz hát a', vagy hány jó még utána e' mellék-névvél?) építését, 's „Gorgon-nak“ nevezik. A' hajó 1150 tonnát bír-el, 20 napra lehet szén-nel ellátni, 1000 katonán, 's 156 hajóbeli népségen kívül még ezek 6

hónapi élelmi szerének is helyet ad. Erőműve 420 ló erejű; a' hajó úgy van építve, hogy az erőművek kamarájába semmi ágyú-gömb nem hathat.

Amerikai pamut-tenyésztés. — Milly óriási léptekkel halad az egyesült statusokban a' pamut-tenyésztés, bizonyítja azon körülmény is, hogy a' pamut már nem font vagy mázsa, hanem bál számra adatik, mellyet a' tenyésztők vagy kisebb vagy nagyobb esomókba kötnek. 1824—1825-ig 560.000 bál volt a' természetény; 1830—1831-ig 1.038.000 's 1844—1835-ben 1.254.000 bál, mellyhez Missisippi status maga 250.000 bált adott; 1835—1836-ig pedig 1.400.000. — A' hazai gyárookban felhasznált mennyiség évenként szaporodik ugyan, de nem a' termékhez hasonló viszonyban. 1826—1027-ig mintegy 100.000 bált dolgoztak-fel, melly 1835-ig csak 217.000 bálra szaporodott.

Légszesz-világítás templomban. A' mons-i szép 's nagy templom, rövid idő óta légszeszszel világittatik, melly az egyháznak tág iveit tündéri fényárral önti-el. E' szerencsés siker után elhatározzák, hogy minden templomot légszeszszel világítsanak-meg viaszgyertya helyett.

Ércz-ragasz. — A' st. cirqui hegyekben Casas mellett mintegy két év előtt bizonyos ásványt találtak, mellyből olly hasznos ragaszt lehet készíteni, minővel a' Romaiak dolgoztak. Pellegrini ut- 's hidépítési mérnök urnak több próba után csakugyan sikerült az ásványból olly ragaszt készíteni, melly nemcsak levegőn hanem kevés percz letűntével viz alatt is kőkemény lesz.

Répa-cukor-gyár Amerikában. — A' répacukor készítés, melly Európában jelenleg annyira divatba jött, más világ-részben is meg akar honosodni. A' chili-i kormány, mellynek földje cukorrépa-termesztésre igen alkalmas, Durand urnak 10 évre szolgáló szabadalmat adott répacukor-gyártásra, 's a' vállalkozó ur jelenleg francia országban tartozkodik, hogy a' szükséges gépeket elkészíttesse.

Fát szű ellen megóvni. Londonban bizonyos Stuart Monteath ur az utóbbi negyven év alatt valami módot használt, mi által a' szűt, melly a' fenyőfában találkozó cukoranyaggal táplálja magát, attól eltávolítja. A' titok következő. Miután a' szükséges fa levágotott, 10—14 napig, mielőtt feldolgoztatnék, meszes vízbe rakatott, melly oltatlan mézszszel készült. Az illy móddal beáztatott fák 40 év mulva is olly épeknek találtattak, mint midőn felhasználtattak.

SZOBRASZAT.

Rubens emléke. — Geefs szobrász Brüsszelben jelenleg Rubens szobra mintájának készítésével foglalatoskodik, melly Lütich mellett ércbe öntve Antverpben Maria terén lesz felállítandó. Ezen oszlopot híres honfijának Antverp városa készítetteti.

Orosz érdem-méltánylás. Szent Pétervárott a' kasancsi templom terén álló bronz szobrokat, Barclay de Tolly herceget 's az 1812-iki hőszveért Kutusowot alakítókat, december 6-án, a' császár neve napjának ünnepén, leplezték-le.

Dürer Albrecht emléke. — Századunk dicséretére, megkell vallani, hogy az előkor érdemeit méltánylani tudja, és a' jeles elhunytak fáradalmiért köszönetét emlékében nyilvánítja. Dürer Albrecht-nek bizonynyal több igényei vannak emlék-emelésre, mint másoknak, kiket századunk szoborral tisztelt-meg. Eddigélé ő az első német festész, 's alkalmasint még hosszab ideig ő leend. Igaz, Norimberga a' művésznek anya-városa későn jött azon gondolatra, hogy jeles fijának emlékét szoborral tisztelje-meg; de nagy művésznek illy holt emlékre nincs is nagy szüksége. A' művész látható műveiben él, 's ezek legragyogóbb megtartósb emlékei. — Három művész bizatott-meg Dürer szobra mintájának készítésére: Rauch Berlinben, Eberhard Münchenben és Burgschmiet Norimbergában; a' mintának kiválasztása pedig, melly szerint az emlék készüljön, Lajos királyra bizatott. Burgschmiet mintáját különös sors érte. E' művész Heidehoff rajza szerint készíté azt, 's négy hónapig szakadatlanul dolgozott rajta. A' norimbergi polgárság azt kívánta, hogy a' jeles művésznek emléke hazafiak terve szerint készüljön; a' tanács ennek következésében Burgschmiet mintáját Klenze titkos tanácsnokhoz Münchenbe azon kérelemmel küldé, hogy a' polgárság kívánatában lenne közbenjáró a' király előtt. De a' minta nem érkezett Münchenbe; nem Klenze ur kezébe; senki sem tudja, hova lett; senki sem hallott azóta felőle; Igy Burgschmiet nemcsak a' reménytől, de még minta szobrától is megfosztaték. Elsőséget Rauch mintája nyert. A' műsmerők, kik látták, remek műnek vallják. Az öntést és alakítást Burgschmiet vállalta magára, 's jelenleg szakadatlanul avval foglalkozik. A' legnehezebb részek, fő és kezek, már készen állnak, es minden kívánatot meghaladva sikerültek. Az öntés ugy készülend, hogy vésőre 's rás-polyra szükség nem leend. Csupán a' beöntések 's öntésférczeket kell, mint képzelni lehet, reszelni.

(Vége következik.)

LITERATURA.

„A' fels. Ausztria-háznak nemzése-táblája.“ — E' czim alatt rövid idő előtt került-ki Beimel J. pesti könyvnyomtatónak intézetéből egy nagy median (színes és fehér) ivre nyomtatva a' fels. ausztriai háznak néhai dicső emlékezetű Maria Terézia f. királynénktől kezdve 1837. oct. hónapig terjedő genealogia tabellája. A' szerkező 's kiadó t. S. Sebessy János (ki a' magyar literaturát már egy korábbi munkájával is gazdagítá) méltó köszönetet érdemel, hogy fáradozásának ez újabb gyümölcsét is közhasználat tárgyává tette. Azok legalább, kiket a' nevezett nemzetségi törzs közelebről 's több izben érdekel, a' szóban forgó táblán nagy könnyűséggel fognak eligazodhatni. Rajta a' fels. ház élő tagjainak nevéket veres, az idvezültekét fekete betűk tüntetik-ki. A' születési 's halálzási napok mindenütt teljes pontossággal olvashatók.

Könyvkereskedés Egyiptusban. — A' literaria munkásság, melly néhány Francziának fáradozásai által itt a' benszülőttek között kifejezett, gyorsan halad előre, és olly vállalatokra nyujt alkalmat, mellyek néhány év előtt még agyrémnek tetszettek volna. Mióta Hassan Effendi a' pasa könyvtárnoka köedző intézetet állított-fel, nemcsak az el azhari mecset iskola-tanítói közeledtek hozzá, hanem némelly gazdag tőpénzesek is találkoztak, kik könyvárassági vállalatokra pénzüket ajánlák. E' haszonkémlések egyikének rendszerével nem lesz érdektelen megismerkedni. Seid Ishak, gazdag tőpénzes 's a' cairói pénzváltók főnöke, Hassan Effendivel szerződésre lépett, mellynek következésében ez a' „Kamus“ czimű arab nagy-szótárból 1000 példányt fog kinyomtatni. A' vállalatnál olly úton indulnak, melly bebizonyítja, hogy a' kritikai rendezet példája, mellyet néhány Europai adott nekik, agyukban termékeny földre esett. Szerkezőnek 's javitnoknak Seich Al Tunsit választák, ki egy igen régi kéziratot vevén alapnak, azt nyolcz mással és a' calcuttai kiadással hasonlítja össze. Ezen 1000 példánynak eladása Cairo 's Arabiára van számítva, és nagyobb része Mekkába küldendő. Az ez előtti nagy scherif, ki a' Wehabikkal viselt háború óta ostorként tartozkodik ott, de Arabiára még nagy befolyása van, igen kíváncsi a' munkának megjelenésére. Reménylik, hogy a' vándor karavánok kedvéért évenként tartatni szokott sokadalmon azoknak nagyobb része eladatván, Persia, Indiába 's a' t. el fog terjedni. Hassan bey Samasird-ból hasonlólag 500 példányt kíván, mellyeket Syria 's Konstantinápolba akar küldeni; mert e' szótár, melly Mahomed vallását követő minden tanulónak annyira szükséges, éppen nem találthatik; a' calcuttai kiadás, melly 15 év előtt Achmed Sirazi közbenjárása által 1000 példányban láta világot, 's 8 louis'doren árultaték, régen elkelt. Ez újabbk ára sokkal jutányosabb leend. Vajha ohajtott sikert érne a' haszonkémlés, hogy a' tőpénzesek ez által felbátorodva nagyobb vállalatokra is készek lennének; így remélni lehetne, hogy Mekka e' szerint keletnek Lipcseévé, a' Mahomed vallását követők mivelődésének gyűhelyévé válne, mint eddig a' hitdüh (fanatizmus) volt.

A' Moniteur terjedtsége. — A' mult évi „Moniteur“ egészben három vastag kötetet tesz 5238 lapon. Minden lapon három szelet van, 's így összesen 15,714. Minden szelet mintegy 1 1/2 láb, következésképpen összesen 23,571 láb, vagy körül belől egy német mértföld. Minden szeletben 135 sor levén, összesen 2.121.390 sort tesz. Minden sor három hüvelk hosszú, ugy,

hogy ha egyik a' másikhoz todatnék, 530,347 láb vagy is $44\frac{2}{16}$ franczia mért-földnyire nyuló hosszú sor kerülne-ki belőlek. Minden sorban 50 betű van. E' szerint az említett hirlap szedőinek mult éven 106.069.500 betűt kelle szedni.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN febr. 23-kán ismét „Norma“ fordult-meg a' szinpadon. Igaz, hogy kedves e' daljáték; de végre a' kedvesbe is bele un az ember, ha igen gyakran látja; bizonyítá ezt a' gyér közönség. Schodelné asszony, mint vendég, a' czimszerepben ismét az a' művésznő volt, kinek látása és hallására örömmel repes a' szív. Jóbur (Szever) ez alkalommal több bátorság, szabadság, szabatosssággal és érzettel éneklé szerepét. Éder Luiza k.a. (Adalgisa) szokott jelességgel működött. Ma mind a' hangászkar mind a' kardalokok (melly többiak között Egressy B. 's Erkel urakat is résztvenni a' kardaloknak jobban sikerüléseért örömmel látuk) hibátlanul adák részeiket. Schodelné asszony több izben zajosan tapsoltatott-elő. — 24-kén „Hedvig“ keves néző előtt hozatott szinre. — 25-kén „franciai országi tündér“ 2 fvsos énekes bohózat adatván, Bartháné asszony a' czimszerepet olly szép tőkélylyel, olly természetességgel és sok helyen annyi szabatosssággal adá, minőt tőle még nem láttunk. Öltözetei választékosak, izletesek voltak. Szerdahelyi (Spindelbein) és Szentpétery urak (Freudum) jeles játékokkal fűszerezék az esti unalmat rövidítő bohózatot. Miskolczi Lilla (Freudumné), ki a' megbetegedett Miskolczi Julia helyett hirtelen vállalá-át e' szerepet, szép szorgalommal játszott; szóval, egész előadás sikerült. Nézők a' karzatonszámosan, más helyeken gyéren. — 26-kára „ligeti kastél és tündér kastél“ vig játékok voltak hirdetve.

Gyászhir. Pesten, februarius 24-kén hosszas betegség után reggeli 8 órakor szenderült-el ns Parázso Jánosné szül. ns Nádudvari Krisztina színésznő 25-dik évében gégecsövészben. Hideg tetemei 26-kán délutáni harmadfélórákor elsőben a' helvét vallást követők egyházába vitettek, onnan bevégezett szertartások után a' vácsi utmeletti temetőbe, hol a' magyar színház tagjai kisreteleben örök nyugalomra szállítottak. A' boldogultnak (ki egy ideig a' budai színház tagja, 's utóbbi években a' debreczeni es kassaié volt) elhunytát gyászoló férjén, kis nevetlen fíján, 's édes anyján, szül. ns Szász Julianna asszonyon kívül még öt testvére, Terézia, Julianna, Karolina, Károly, István, és számos rokona kesergik. Benne a' színészet egy jeles, mindenütt kedvességet nyert szorgalmas tagot, férje hű nőt, fíja gyöngéd anyát, testvérei szerető testvért 's rokonai igaz rokont vesztenek-el! Béke hamvaira!

DEBRECZENI játékszini napló. — Telhó 21-kén nézőkkel tölt színházban „örültek háza Dijonban“ 5 fvsos színjáték (Prix Albert és Carl Margit után fordította Komlóssy) adatott, mellyben Szakácsy ur (Duflos, és nem Dűflő) jól kiszámított szerepvitelével, mellyből azonban némi elfoglaltság 's talán készületlenség is tünt-ki, általunk látott eddigi előzött felülmulá; különösen a' lármaverés alkalmával (melly most eléggé lármáttan volt) Eberhardtól letántorgása művészi 's köz tapsra méltatott vala. Száky ur (Eberhard) szép sükerrel működék; de Farkas ur (Darbois), ki egy maga hányaveti chevaliert ábrázolt, az illető ezredest torzképben állítá előnkbe; valamint Pa-

tay (Sergy) és Ferenczy (St. Claire), kit csak hirdetémből ismerünk — barátjaiból a' mivel ifjakat kifürkészni semmiképp' sem tudánk. Kálmán né (Ernesztina) elég iparral adá szerepét. Éder ur (Lőrincz) a' hebegő törvényszolgában olly szavakat hallatott velünk, mellyekről a' francia szerző még nem is álmodott. Sipos inspektor, Horváth Rolland orvos szerepeit adák. — 25-kén Éder ur jutalmul „átok“ drama Tóth Lőrincztől adaték: miről máskor. MLGR és társai.

KASSÁN febr. 7-kén „sokat tudó“ hozatott színre kevés néző előtt. — 9-kén „szerelem mindent véghez vihet“ 4 fvsos vigj. mulattatott. Kántorné (Francziska) és Tóth (Kraft) köztetszésre játszottak. Nézők kevesen. — 10-kén „eyprusi korona“ színjáték 5 felv. (Schenk után ifj. Palugyai Imre) kevés nézőt vont a' színházba. Említésre méltóbbak Tóth (Amalrick), Komlóssyné (Siva), Szilágyi (Athemár), és Szőke (Panno). Nemelly színészeknek akadozásai helytelen szórakozásra mutatnak. — 11-kén „váló per“ — 12-kén „bázi orvos“ igen ismeretes 's kevés hatású vig játékok hozattak színre. Az utóbinak előadását szerfeletti hanyagság bélyegzé. Nézők mind két napon kevesen. O, színészigazgatósági elvek! — 13-kán „neszlei torony“ ismételtetett. Kántorné (Margit) remekelt; különösen a' 2-dik fvsban Roberttel játszott jelenete alatt elemében vala. Tóth (Buridan) szerepe lelkületét híven fogáfel. Játék végén mindketten előhívtak. A' színház tömve volt. — 14-kén „parisi naplopó“ nevezetes vig játék másodsor is kerekdeden adatott. Végén Tóth (Morin) és Hubenayné (Józi) előtapsoltattak. Nézők közép számmal. — 15-kén „arkadiai menyasszony“ Grammerstätter 4 fvsos vig játéka hatásra adatott. Komlóssyné (St. Hilaire grófné) jeles vala. Komlóssy (Rendesházi), Szilágyi (Móricz) és Szőke (Tengerpataki) tetszetek. Hubenayné (Erzsi) kedves jelenet volt. Erdősné (Martha) illy nemű szerepekben mindig helyén van. Nézők kevesen. Chiabayné még folyrást beteg. — 16-kán „Othello“ Rossini daljátéka volt kijelelve.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

N é m e t j á t é k s z i n .

BUDÁN Bechtold ur folytatá vendégjátékait febr. 17-kén mint Wetter gr. „heilbroni Katinka“ színműben. — 20-kán „élet csak álon“ dramában mint Rodrich. — Uj mutatványok voltak mult hónap-közben: febr. 2-kán „Szálíka, a' szép bécsi nő“ (bohózat) — 12-kén (a' városi szegények intézete számára) az „aranycsináló“ drama — 14-kén a' „felolvasó nő“ (szinj. 2 fv.) — 18-kán „arany csinálás mesterségének receptje“ (bohózat 4 fv.) — 21-kén „egy óraig incognito“ előjáték 2 fvsban. Az ezt megelőzőt „férjfi-hűség“ 1 fvsos vig játékban Blonden k. a. első szini próbáját adta.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' nemzeti casinóban tartatni szokott hangászati mulatságok jövő vasárnapon, márt. 4-kén, kezdetnek-meg ismét délben 12 órakor, és tartanak a' pesti lóverseny idejeig; kezdetők mindenkor 12 órakor lesz.

2) Zerffy k. a. ki pesti hangversenyekben jeles művészi tehetségeit olly gyakor izben bizonyítá-be, márt. 1-jén hangversenyt ad a' kis reduteremben, 1 p. ft. bemeneti díj mellett.

TÁNCZ.

Pesten a városi redut-teremekben febr. 25-én adatott „velencei farsang“ oly népes volt, hogy járnai csak bajosan lehetett; azonban még több ember is férhetett volna a két terembe. A sok álorzás (de nem rendkívüli sokaságú) között volt néhány csinos. — Farsang kedden lesz az utolsó redut.

Budán febr. 22-kén adatott az utolsó vagy is 6-dik redut; de alig volt 500 vendég, mit hihetőleg a tegnap előtti kadét-bál okozott. Megjelent mintegy 20 álorzás, kik közül 8 igen csinos. Tánczos sok és jeles.

N. Kun - Kardszagról. — A vendégfogadó teremében febr. 11-kén tartatott ez idén a 2-dik tánczvigalom. Ki az előbbi teremnek csinatlan belrendezését ismeré, kellemesen lepette meg, midőn most ez ujjal kifestetett, csinosan díszített, s egészen mássá alakult tánczterembe lépett. Kár, hogy az ujonan festetékora a falak is küllebb nem vettek, s a nagyobb gyülekezés alkalmával történni szokott láb-tapodások elmellőzésére figyelem nem fordították; mert mi alkalmatlan lehetett e szűk helyen szépeinkre nézve a tánczban részt nem vevőknek kellemetlen tolongása, sőt, hogy ugy szálljak, láb alatt fetregése, magyarázgatás nélkül is gondolhatja mindenki. — Illő volna e mellett a bála gyülekezett vendégek kényelmére és szolgálatára is élénkebb figyelmet fordítani; így a vendégek ide édesgettetvén, Kardszag farsang idején a környék lakosainak mulatsági gyűlhelyévé, a bérlőnek pedig haszoncsatornájává válhatnék; illő volna a tisztaságra, vendégszobák csinosbitására is nagyobb figyelmet fordítani; mert így bajos föltenni a vendégek-ről, hogy midőn reggel felébredvén, egy felől az ágy neműk, butorzatok gyertyavilág-titkolta csinatlanágát, más felől a terem világosításának (homályosan pislogott, minden perczen el-elaludt, szédítő büzt terjesztett 8—10 fadgyú gyertya) jeleit, a fadgyú-pecséteket, mint a kardszagi bál emlékeit, tánczvigalmi öltözetén meglátja, hogy tél idején, ide jöjjön magát — nem mulatni. Gondolják még ehhez szép olvasóném Strauss és Lannernak a barna képű hangások által egészen más alakba öltöztetett keringőt fülsértő összehangzatlanágban ledaráltatni; képzeljék a fulasztó gözt; és akkor tánczot ohajtó szép collegánéjék helyzetéről leend némi fogalmuk. — Hiába esengett A Kenderesről, Turkevizből, Nádudvar, Püspök - Ladány, Tur, Kis - Uj - Szállás, Madaras s Török Szent Miklósról összegyűlt, számos hölgykoszorú tánczosok után, részvéten állott a férjfi-nem, és a sokból alig vált-ki 10—12, kik nem a legszabatosabb léptekkel járták a keringőt és nyargalót; más nemesebb tánczra, mint mazur, cotillon s a t. gondolni sem lehetett, sőt a nagy számú magyarság közül alig vált-ki kettő, kik jól betanult magyar tánczozal mulaták magukat, s gyönyörködteték az e kéjért tapssal fizetett nézőket. Szépeink csinosan s izletesen valának öltözve. — Vajha e kis intésünk ingerrül szolgálna azoknak, kikre a dolog tartozik, hogy Kardszagot, mely polgárilag, fekvése s helyzetére nézve Nagy Kunságnak s a környéknek székes, farsangi mulatságokra nézve is azzá tennék.

D I V A T.

9-dik divat kép (Parishól). — Társasági öltözet: hajdiz rózsákkal s marabu-tollakkal; ruha rózsával ékesített túllból. — Bécsi divat febr. 22-én: blonde-alapú ruha bársonnal s zsinórokkal; rózsaszínű atlasz ruha blonde-lebegénynyel és bokrokkal; krep-barettollakkal; hajdiz szalag és virágok.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap martius 4^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

É j f é l k o r.

Szánjatok-meg, szánjatok
Tündöklő csillagzatok,
'S hintetek vezér-sugárt,
Melly odáig elvezet,
Hol fakad kék-élvezet
A' kecses leányka tárt
Keblén; — hol két perczenet
Föl-ér annyi éveket.
Ott a' gyöngé hó kacsók
Bársonyára tűzött csók,
'S bájoló szem csillaga
(Kékebb, mint az ég maga)
Rám bűv-álmot hintenek;
Míg nem csókja czuppanási,
Mint a' villám csattanási,
Szebb valóra költenek.
Szánjatok-meg, szánjatok
Tündöklő csillagzatok!
Vagy tán ezt irigylitek
Hogy olly gyéren hintitek
Villogó ezüst sugártok';
Ugy reátok szálljon átok.

V-i BARNA.

SZORGALOM.

Trágya-készítés. — Jauffret Péter ur, ki trágya-készítési rendszerére patenst váltott magának, a' készítés módját közzé tette, mellyből a' „memorial encyclopedique” következő adatokat vont-ki: „Hogy 1000 font szalmát, vagy 2000 font friss növény-anyagot 4000 font trágyává lehessen készíteni, 40 hectolitre lug, 200 font sár és vizelet, 50 font korom, 400 font gypszpor, 60 font oltatlan mész, 20 font tiszta fahamu, 1 font konyha-só, 20 lat salitrom 's 50 font trágya-üledék (korábban készített trágyától fennmaradt higany) szükséges hozzá. E' trágya-készítésnél nevezetesebb még azon körülmény, hogy az anyaföldet is trágyává lehet változtatni; e' munkálatnál az agyagos földhez homokos, a' homokoshoz pedig agyagos föld használtatik, még pedig olly viszonyban, hogy a' trágyává készitendő föld ötöd részét tegye a' trágyá-

zandó földnek. Ha a' földben válogatni nem lehetne, az az, ha körül belül más nemű föld nem találkoznék, akkor maga a' trágyázandó lesz trágyává. 2000 font föld 600 fonttal több trágyát ad; de ezen esetben a' lug készítéséhez szükséges szereket kétszeres mennyiségben kell venni. A' lug nagy hordóba jó; a' száraz anyag másba, a' sár és vizelet ismét másba, végre a' trágya-üledék is más edénybe töltetik, 's e' vegyíték majd olly módon készül, mint a' vakolat, az az: először a' száraz anyagoknak fele a' lugba jó, más fele pedig folytonos kavarással mellett vegyítették közé. Midőn a' munka vége felé jár, az oltatlan mésznek és salitromnak harmadik része is közé vettetik. E' keveréket, miután jól össze vegyítették, halomra kell rakni 's földdel befedni, nehogy az eső elmossa. E' trágya, melly azonnal készen van, különösen hasznos a' rétek, szőlők, veteményes kertek, eperfás ültetvények és szántóföldek javítására. Be van bizonyítva, hogy e' rendszer nemcsak gazdag hanem szegényebb sorsú telek birtokosokra nézve is igen hasznos. Kinek szalmája nincs, helyette hanga-bokor, taracz-buza, turfából, rekettyéből 's más mindenféle burjánból sikerrel készíthet trágyát; és ha ezek sem találkoznának, mint már fölebb említették, magából a' földből is készíthet trágyát. A' 75° r. meleg minden gyomot örökre elsorvaszt, 's így annak kicsirázásától tartani nem lehet. E' trágyának hasznossága még azon körülményből is megbizonyodik, hogy azt mindenki minden órában készítheti, 's még azon melegében he is szánthatja.

Nagy hordók. — Miután a' heidelbergi nagy hordónak hire angol földre elhatott, itt több hatalmas vetélkedője támadt, mellyek eddigi dicsőségétől a' heidelbergi szörnyet egészen megfosztják. Ugyan is, Lambert-ban, Beaufoy ur eczetgyárában (mint a' „mechanics Magazine“ írja) egy 59.108 gallonos boroshordó 's egy 56.799 gallont gyomrába fogadó eczetes hordó áll. Ezen iszonyú hordók folyvást telnek.

Vendég-hajnövény selyemből. — A' közönséges selyemből készített vendég-haj-béllés azon kellemetlenséggel jár, hogy, ha megizzad, kinyulik, éjszakára pedig megszáradván ismét összezugorodik. E' mellett bizonyos zsiros álladék üti-ki magát rajtuk, melly a' fejre kellemetlenül hat, 's e' mellett a' vendég-hajak tartósságára is káros következése van. Monnain ur, egyik nevezetesebb parisi hajművész e' hiányokat az által pótolja-ki, hogy a' vendég-hajak béllését neuseelandi lenből készíti.

Uj idomú hajó. Parisban a' szent Márton csatornán mult napokban 40 lábnyi hosszú hajót láttak, kerekek, evezők 's vitorlák nélkül haladót; — a' titkos erőművet három ember igazgatta,

Készítője bizonyos tengerész-hadnagy, ki ez idomban, mint hallatszik, most egy nagyobb gőzöst szándékozik készíteni.

SZOBRASZAT.

Dürer Albrecht emléke. (Vége.)

A' szobor talapja felett még nem egyeztek-meg; az vagy egészen egyszerű leend, vagy Heideloff rajza után goth sztylben fog készülni. Maga a' szobor 11 láb 's 8 hüvelknyi magas, a' talpazat 13 lábnyi leend; ez alá még néhány lépcső jó, és így az egész mintegy 29 lábnyi magasságra fog emelkedni. — Dürerre, az ismeretes nemes arcú 's dús fürtökben hullámzó hajú művészre, prémes ködmen nemű öltönyeg van vetve, mellyet bal karával összefog. Jobbjában néhány festőecsetet tart, melylyel egy repkénygalyt von magához. Állása tiszteletre gerjesztő, 's művésznak még nagyon is fölséges. E' tekintetben az igénytelenebb állásra nézve Burgschmiet mintája érdemel elsőséget. Ha a' talpazat Heideloff 's Burgschmiet kívánata szerint készülend, az Szebald sirjához hasonló remekmű leend, mellyet Vischer Péter híres norimbergi művész készített, és Szebald templomát diszesíti. E' férjfiak terve szerint három részre lenne az osztandó. Felül kis oroszlánon ülő nemtők, mint a' német erő 's állhatatosság jelképei, lennének. Ezek kürtöt fujnának, a' nagy művésznak dicsőségét kürtölendők. Fő ékítményei e' felső résznek allegorikai képzetek lennének, festészetet, architekturát, szobrászatot 's rézmetszést alakítandók. A' festészet egy felül Dürer czimerét, egy zöld hegyen álló arany ajtót vörös mezőben, tartja; más felén azon czimert, mellyet 5-dik Károly ajándékozott a' norimbergi művésznak, három ezüst paizst kék mezőben. A' négy szögleten Dürer nevezetesebb tanítványainak szobra álland kettesével, u. m. Wagner János, Schaufelein János, Aldegräfer Henrik, Altdorfer Albert, Binck Jakab, Böheim Szebald János, Burgmeier János, 's Pencz György-é. A' középső résznek négy szögletén négy goth oszlop nyulik-fel, az említett szobrokat tartó; a' kockák közepét pedig négy kevésbbé nevezetes tanítványának képe ékesíti basrelief helyett, u. m. Grünewald Márton, Glockenton Albert, Springinklee János, Schön Erhard-é. Alsó részét goth cifrázványok töltendik-el. — Burgschmiet 's Heideloff ez általok tervbe hozott művet díj nélkül akarják elkészíteni.

Bérlők tisztelet-jele. — Golspirban, a' sutherlandi grófság egyik helyén, jelenleg egy emlék emelésén dolgoznak, melly Európában legmagasabb leend. Ezen emlék a' sutherlandi herczeg

tisztelétére emeltetik, 's a' költségek fedezésére szükséges pénzt berlői gyűjték aláírás útján. A' szobor Benvraggie hegyormára jövend, melly 1400 lábnyira emelkedik-fel a' tenger szine felett. A' szobor, mellyet Chantrey készített, 's togába van burkolva, 36 láb magas, 's az egész emlék talapjával együtt 106 láb magas leend. A' szobor mintegy 30 darabból áll, mellyek réz-kapcsokkal 's zárószegekkel fognak összefoglaltatni. Az arcvonalok hasonlósága bámulatos, és messziről is kivehető.

RÉGISÉG.

Állatesontok. „Columbus“ című amerikai hirlap szerint az Ohio statusban fekvő jacksoni grófságban folytatott földléttani munkálatok alkalmával egy ritka nagyságú állatnak csontjaira találtak, mellynek egyik agyara 10 láb 9 hüvelknyi hosszú, kerülete 23 hüvelk, 's 180 fontot nyom; egyik zápfoga 90 font 8 lat nehéz, a' többi csont is hasonló arányban van az állat nagyságához.

El-dsemi amphitheatrum omladványai. — Bizonyos férjfiú, ki több ideig tartozkodott Tunisban, egyik berlini folyóiratban az el-dsemi körszinnek (amphitheatrum), mellyet az Afrika északi partjain találtatott romai építvények között legnagyobbnak állit, következő leírását közli. E' hajdani nagyság maradványa Tunistól keletre mintegy 40 órányi 's a' parttól kevés távulságra fekszik, és olly nagyszerű, hogy szürke falai már 8' órányi távulban is szembe tűnnek. A' körszin hosszas tojás idomú, keletről délre nyuló. Hossza 83 meter, 30 centimeter, falai pedig vagy is öt soros karzatai alul 20 meter szélesek. Az épület, mint látszik, négy emeletes volt, 's ezek közül csak egyik attikai arcadeját 256 oszlop választá-el egymástól, mellyek közül a' középsők corinthiak az alsók és felsők romaiak valának. Az egésznek kiterjedése mintegy 463 meter (1427 porosz láb), az emeleteket összefoglaló ivhajlások kiesin kövekből merészen épültek. Déli oldalát egyik korábbi bey mintegy 32 meternyire leálgyúztatá, ne hogy erősségül szolgáljon azon Beduinoknak, kik az adót megtagadák. Egy, keletre néző, nagy ivhajlás lehetett a' kapu. A' kövek e' nagyszerű építvényhez Salheria, egy innen 20 mértföldnyire fekvő parti hely mellett, törettek; az omladványok közt Gordian császár pénzére találtak. Keleti részén nagy viz-csatorna volt; déli oldalára pedig 1000—1200 telket számláló falu hajlik.

LITERATURA.

Chinai literatura. — Julien Szaniszló a' francia collegium chinai nyelv és literatura tanítójának egyik tavali munkájában e' vázlata közöl-

1838.

Honmüvész.

8.

tetik a' chinai literaturának. — A' Chinaiak literaturája valamennyi közt leg-gazdagabb. Fogalmat deríthet erről az, hogy 1773-ban Khien-long császár parancsára 160.000 chinai könyvből állandó könyvtár alapított-meg, 's mint-hogy e' gyűjtemény 4 osztályt képzend, Sse-kou, vagy is „négy kincs“ nevet visel. Jelenleg is nyomtatják; 1818-ban már 78.627 kötete készen állott ezen óriási tárnak. Két iszonyú lajstroma is szerkesztetett, a' kurtított 15 kötetbe szorult 12 retben, 's a' tökéletes lajstrom 138 kötetben jelent-meg in 8-vo 1782-ben Pekingben ugyan a' császár parancsára. Im illy 4 osztályban jelent-meg 1818-ig a' 78.627 kötet.

K ö t e t

Szent tekintetben levő remek iratok	8082.
A' négy remekkönyv	2127.
Történeti művek	21.343.
Religio, philosophia, és egyéb tudomány	47.075.
A' parisi királyi könyvtár 12.000 chinai kötettel bir.	M. I.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN febr. 27-kén „kiki párjával“ vig játék adatott. — Mart. 1-re „Báthory Maria“ szom. játék 5 felv. volt kijelelve.

VÁCZON febr. 20-kán „Zia tündér herczeg asszony, és Xiovillo az egy lábú tátos“ tündéres vig játék 3 felvonásban adatott, és a' 3-dik felvonásban a' házasságról Domani czky Antal által írt dal énekeltetett. — Az egészben valami jót találni, vagy a' hibákat előszámlálni, nem utósó feladat lenne. — A' darab tanúság nélküli; mivel noha az látszott czelul ki tűzve lenni, hogy az állhatatosságnak meg van a' maga jutalma: az állhatatlan szolgál Bufti Rikó szintugy elnyeri kedvesét, mint ura, az állhatatos Melzon herczeg-fi. Miért neveztetett pedig vig játéknak e' darab, meghatározni nem lehet, ha csak a' vándorló szolgának szünteleni éhezése 's ételhez jutása közben erőtetve tett bohózatai nem tették viggá. — Az előadás a' darabhoz illő volt. Zia tündér herczeg asszony (Szántainé) az előtte nemcsak le nem borult, de meg sem hajlott Melzon herczeg-finak (Boldizsár) mind e' mellett is mondá, hogy keljen-fel; Amira vad 's majd tündér leány (Fülpné) viselete közt semmi lényeges különbség nem volt; Molzolir tündér óriás (Könyves) nem mint valami hatalmas valóság, hanem mint valami sirjában háborított lény szólalt-fel, és szolgálja Xiovillo (Szóts) uránál hatalmasabbnak látszott; Bufti Rikó szolgál (Egri) mutatott ugyan némi ügyességet; de kivált az általa énekelt szerencsétlen házassági dalban az illendőség köreiből kilépve illetlen nevetéssel halmozá hibáját. Az sem volt rendén, hogy az útazás közben elhagyatott kenyeres kosár még akkor is szinpad közepén hevert, midőn az útasok a' tündér lakot képezni kívánó helyen jelentek meg, 's a't. A' dal közben történt füttyölés után a' nézők elégedetlenül tértek haza.

SZ. H. M.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. Az „Átok“ czimű szom. játék adatása alatt valahányszor ki kellett a' hirdetményt bontanunk, mindannyiszor csudálkozánk azon, miként nem válhatnak-meg színészeink némelyikei még most is azon balga hiedelemtől, hogy csak nagy hirdetmény, rófnyi hosszú czim, 's a' szinműnek szópiperés ajánlgatása képesek a' szinházat megtölteni; holott minden eddig nálunk megjelent társaság, melly ilyen

aljaskodástól eltért, ellenkezőt tapasztalt. Színházi közönségünk mai világban már olvas; a' színművek nevezetesebbjeit, ha saját olvasása után nem is, hírből legalább ismeri: így a' jó művet kürtölés nélkül is megnézi. — Szákfy ur (Vidényi) ma teljes dicsőséget vívott-ki magának. Az egész előadást csak úgy mondhatnók sikerültnek, ha minden szerep nemcsak egyes jelenetekben, hanem általánosan is, ki volt volna emelve, 's a' különben is nehéz szavalatú jámbusokat nem pattogtatták volna annyira. E' hibában csupán Kálmánné assz. (Emma) nem lélekedett, ki mindenkor dicséretes szorgalommal lép-fel, kit követendő mintaul többi színészeinknek is ajánlhatunk. — 27-kén „Szapary Péter“ kevés néző előtt ismételtetett. Színészeink mai szorgalma, mit illy körülmények közt tőle várni sem merészeltünk, dicséretökre válik. Szákfy ur a' czimszerepben minden eddigi előzőit felülmulta, mint szintén Kálmánné is (Ilka), ki minden olly nemű szerepet, melly vagy vidor kaczer-ságot, vagy büszkeséget 's némi természetességet ohajt, különös szerencsével ad. Szákfy ur Borsos Miklós éneklése hangszer kíséret nélkül is tetszett. Említendő még Farkas ur (Hamsa-bég) helyes test- és arcjátékával 's öltözködésével együtt, mihez ha még szabályos szavalás járulandott, benne a' dühös bég élénk személyesítőt találnd. Kisebb szerepek hiányos vitele miatt sokat szenvedett az előadás.

MLGR és társai.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

Carbonelli, Corellinak egy más tanítványa jeles előadásával tünteti-ki magát. Ez 1720-ban ment angol országba, hol az operához karmesternek szegődött. Legnagyobb híret azonban unokájának köszönheti, ki az Angolok tetszését, ámbár más mesterséggel, mint nagyatyja, kitünő mértékben megnyeré. Erről azt szokták az Angolok mondani: „Carbonelli pinczéjébe jó bordeauxi soha sem megy; de roszt sem jö-ki belőle soha.“ — Nagyatyját, a' híres hegedűst, ki hogy Bachusnak hódolhasson, Apollót oda hagyá, a' király borszállítójának nevezte-ki, mi jövedelmesebb hivatal volt, mint a' karmesteri.

A' hangászati világban most egy különös tünemény jött látkörre: ez Tartini József volt. A' művészetek többnyire nagy szökésekkel haladnak előre. E' szökések közt azonban mindig van egy időköz, a' tökélyesedés korszaka, vagy világosabban kimondva, a' tapogatódzásé. Végre, midőn azt hisszük, hogy czélt értünk, feltűnik egy csudalény, ki mint teremtoi erővel felruházott, új ösvényt tör a' szokatlanok mezején. Ez sorsa a' politikai intézkedésnek, ez a' költészet 's művészeteké is. Tartini új nyereséget tudott magának azon hangszerből szerezni, mellynek négy hurja a' zenészetnek egész titkát mintegy magába zárja. Ezen új csillag Istria Pisano nevű városában született 1692-ben. Családja, melly új nemes volt, nem alázható-le magát annyira, hogy valamelyik sarjadékát kereskedésre adja; így tehát Józsefet a' hazai jogtanulására kelle adni. A' fiatal jogász azonban legkülönfélébb karaktereket fejte-ki; most matróz, izgága, veszekedő, nyegle, vívmester volt, majd ismét a' hangászat tanulásába merült. E' vad, féketlen karakter megbabolására a' paduai egyetembe küldék Tartinit, hol akkoriban mintegy 8.000 ifjú tanult.

(Folytatása következik.)

TÁNCZ.

Pesten a' nemzeti casino teremében febr. 27-kén ezen intézet némely részesei által adatott álörzczás tánczmultság valamint a' miveltebb társaság körében itt legalább még első ritkaság, ugy pompára, fényre és meglepő változatoságra nézve is a' legérdekesebb látványok egyike volt. Egy nagyszerű, közönséges nemzeti fényes ünneplésnek lehetett ezt tartani, melyre képzemenyileg a' világ minden részéből a' legpompásabb köntösökkel ékesített követekek és képviselők küldettek. Leirhatlan azon hatás, melyet okoztak az élénk tömegből mindig más meg más érdekű alakban előtűnt személyek; midőn a' bájos svajcezi leánykák, kecses pór menyecskék, a' hajporos fodrú de magyarázhatlan kéjt lehelő Pompadourok, büszke lengyelek és az ős kori méltóságos francia udvari nők között méltósággal lépdelő Erzsébet királyné teljes pompafényében jelent-meg; midőn mások a' legérdekesebb 's drága készületű képzemenyes álruhákban csatolták magukat e' varázs-körhez; midőn a' legbecesebb karakteristikai köntösökben megjelent férfiakat amazoknak társaságában láttuk, és mindkét nembeli ismeretes arcokat illy metamorphisált de mindig új meg új külsővel diszitett idomban szemléltük, a' tündérek fényes gyűlhelyére képzeltük magunkat átvarázsolva. Ha bár a' férfiak nagy része csak szokott polgári öltözetben de álörzczával vagy álörcca-jegygyel jelent is meg; a' fiatal főrendűek a' legérdekesebb costumökben lépék-meg a' társaságot: a' szépnem cilenben majd átálján véve alköntösben képzé e' gyűlekezetnek legtarkább koszorúját. Mennyire emlékezetünk szilárdsága gyámolul szolgál tollunknak, megismertetjük olvasóinkat a' legkitűnőbb 's érdekesebb személyekkel, kik e' multságának fényt és érdeket szerzenek pompás öltözeikkel. Név szerint: 1) Gr. Zichy Miklósné, szül. b. Kray Maria, mint udvari dáma Isabeau francia királyné kíséretéből, VI-dik Károly idejéből, legnagyobb hűséggel és a' hajdankori kir. udvar pompáját caracterizáló valódi izléssel, a' régi képek szerint öltözve, antik ékszerekkel diszitett zöld atlasz ruhában, vioaszinü baretal. — 2) Gr. Károlyi Györgyné, szül. Zichy gfné, XV-dik Lajos kora szerinti Pompadour köntösben (fehér atlasz ruha, túllatunika, hajporos fűrtök, fehér baret). Ez mind egyszerségre mind helyesen utánzott eredetiségre, a' mult századok ékes viseletét olly kellemesen vissza idéző izlésre, de személyre nézve is a' legérdekesebb 's egyszersmind legbájlóbb tüneményeknek egyike volt. — 3) B. Orczy Lóriné, szül. gr. Berényi Erzsébet, mint Erzsébet angol királyné, nagy mennyiségű, csupa antik kövekkel 's ékszerekkel ékesített fekete bárson ruhában, azon időkori fehér selyem kalapban. — 4) Gróf Szapáry Józsefné, született Orczy, és báró Wenckheim Viktor gyönyörű chinali viseletben. — 5) Gróf Batthyány és báró Orczy kisasszonyok részint lengyel részint XIV-dik Lajos korabeli costumben. — 6) Gróf Nádasdy Leopoldné, mint albani nő. — 7) Horvát Antalné született báró Orczy nagy becsű gyémánt-ékszerrel diszitve. — 8) Bujanovics Kornélné szül. Beniczky Maria, mint lengyel nő. — 9) Ullmanné asszonyság, szül. Szentiványi, a' leggazdagabb ékszerrel diszitett török nő. — 10) Unger Magdolna szül. Pollak assz. — 11) Döring Fran. — szül. Heinrich assz. — 12) Tomasini kisasszonyok 's a' t. különféle igen csinos képzemenyi alköntösben. — A' férfiak közül nem említvén az igen gyönyörű 's pompás fehér, kék, veres atlasz dominókat: I) b. Forray Iván, b. Prónay Gábor, Ürményi László, mint Albani, új Görög, és Mainotta. — II) B. Brudern Antal, mint skót gárdatiszt 14-dik Lajos korából. — III) B. Orczy Ferencz, mint

spanyol. — IV) B. Eötvös Dénes, mint Jockey. — V) Gr. Károlyi Eduard, mint skót. — VI) Karácsonyi Guido, kitűnő szépségű lengyel. — VII) Tahy József, mint török. — VIII) Grimm Vincze, mint El Kader arab seikh; gyönyörű öltözet, leghivebb utánzás. — IX) Raics József, mint Pierre (Marianna színjáték szerint) 's a' t. — Mind ezeket számos más meg nem nevezhetően kívül vegyest forogni 's mozogni a' sebes keringőkben, a' bájos française táncban, es a' másfél óraig tartott pompás cotillonban a' legkéjeseb látványok 's elemények köze tartozott, melyet a' t. vállalkozók szívessegének lekötöztetett köszönettel viszonzunk. — A' kívánsi népnek nagy mennyisége is törekvekkben eszt venni; mert bár más uton nem is, de legalabb az egyik üres karzaton szerze magának egy kis helyecskét, vagy alul es udvarba es csarnokba tódult, hogy csak bár mennyire is láthassa az érdekes tüneményeket, melyek már 8 óra után egymást váltva gyülekeztek össze. — Az álörcczákat csak kevés ideig tartotta kiki fel, hogy annál kényelmesebben eldelje részint a' társalgást részint az egymást váltó tánczokat.

Pesten 1) farsang kedden (febr. 27-kén) a' városi redut-teremben adatott utósó tánczmulatság reménységen tul roszul ütött-ki; nözemely alig jelent-meg nehány, ferjtiakkal együtt pedig a' vendégek száma mintegy 300-ra terjedhetett. — 2) A' „hét választók“ teremében farsanghétfőn adatott az utósó társas-bál, melyre a' terem nagyságát tekintve meglehetősen számú fiatal-ság jelent-meg.

Levéltőredék P-ról. — Kedves barátom! Sas szárnyakon villan vissza hű emlékem azon pillanatra, melyben a' redut-bál után töled elváltam. Tudom örömkéjben uszol, 's eldeled az elet tisztább örömeit vig Pesteteken: míg én a' viharral, 's dühöngő vészszel daczolva honom hôlepte vidékeit járom. Elváltunkkor megígérttem, hogy kalandimról értesítek, 's így szavannak ura akarván lenni, a' föbbet ime közlöm. Emlékezhettek édes barátom, mi rémitő hóvihár dühöngött télhő 13—14-kén; én ezen napokat Palotán Veszprém megye mezővároskájában kénytelenítettém tölteni. Napjaim nem voltak untatók; mert a' magyar szívesseg Palotán mindenüt tárt karokkal fogadott. Ismered lelke-met; tudod mily szenvedelyes tekéző vagyok; itt is tehát a' kávéházba rándultam szenvedélyemet kielégítendő, hol nehány magyar szívűekkel estig mulattam. — A' tekézést fébehagyván, szállásomra szándékoztam menni, 's gondold barátom! mit láttam? A' csarnok 's terem kivilágítva. — A' vendégötöl megtudám, hogy tánczvizgalom akar lenni; de abból bizony nem lett semmi; mert a' vész miatt vendégek nem érkezhettek. Hajanba kaptam ennek tudásúrá; de ismet derülté simult arczom, megértvén, hogy másnap fog tartatni a' nyilvános tánczvizgalom, hol szerencsém lehet mulatni az annyira tisztelt palotai szépekkal. Ugy is lett. Telutó 15-kén a' nevezett városban köz-tánczmulatság adatott. A' másszor tölt teremben most csak itt ott lehetelátni tánczosokat; mivel a' dühöngő hóvihár visszatározatá a' vidékieket. Kitünteté magát a' keringők módos lejtésében négy helybeli kisasszony, kiknek egyike egyes magyar tánczával is örvendezteté a' jelenvoltakat. A' szepnem városi csinos izléssel öltözött: de a' férjfiak némellyikén nagyon szembetűnő volt a' ruhák változatossága. Nehányan genevai oldalzsebes frakkokban, mások kaputban, sarkos csizmában, sárga nyári pantalonban, fekete kesztyűben jelentek-meg. A' hangászat felette fülsértő volt; egész mulatság alatt a' Pesther és Schnepfen Walzerral rémitett. A' roszt idő miatt nem jöhettek-el a' fehérvári hangászkok. Egybiránt öt orakor lön vége a' mulatságnak. Másnap volt mint nevetni; mert a' kisasszonyok fehér ruháin meglátszottak a' fekete kesztyűk izmos nyomai. Csókollak a' viszontlátásig, vig farsang-véget kívánva. B. T.

D I V A T.

Parisban a' legújabb divat-lapok szerint mult hetekben a' bál öltözetek voltak egyedül napi renden. — Egyébiránt az asszonyi kis fejkötők pongyola köntös mellé leginkább kedvelteknek. Ezeknek legújabb mintája szerint a' fejkötő feneke bársonból van arany levelekből álló füzérel és gyöngyűekkel ékesítve. — Az új toque-kalapok bársonból, hozás marabu-tollal, a' legkéjesebb viselet tárgyaihoz tartoznak.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 8^{kán} 1838.

KÖLTÉSNET.

Emlékverson.

Édes a' lefolytak álma,
 Bár miként repült az el;
 Hogyha békepartra szállva
 És ohajtott ezélt találva
 Pályabér egy hű kebel.
 Ah! de édesb tán, ha távul
 Sorsunk bár mi messze lív,
 Emlékében híven ápol
 És magának vissza bájol,
 Hű barát 's egy angyalszív.

BOROS MIHÁLY.

SZORGALOM.

Bombák. Christianiában nem rég bizonyos uj nemű bombákkal tettek próbát, mellyek csak 40 fontot nyomnak, holott az eddigiek 150 fontnyi terhűek valának. Feltalálójok Federiksen kapitán; sikerük minden várakozásnak megfelelt.

Harisnya-remek. Shetland szigetnek Ultima Thule nevű helyéről Victoria királynéhez egy némbri kézéből jött ajándék küldetett, mely kötött kesztyűkből 's harisnyákból áll. E' kötött remekék bárány gyapjúból készültek kéz által kötve, 's olly finomak, hogy egy pár harisnyát a' legkisebb asszonyi gyűrűn keresztül lehet huzni könnyű szerrel.

Uj posztógyár. A' „du pas de calais-i“ kerületben Aire mellett nem régiben gyár állittatott, mellyben rongyokból posztót készitenek. E' gyárban minden elmállott posztódarabot, flanelrongyot, 's mi csak gyapjúból készül, kimossák, egy erőmű által kifosztják, 's ismét gyapjúvá készítik. Ha ez már megkártoltatott, 's közébe fris gyapjú kevertetik, könnyen lehet fenni, 's posztóvá késziteni, melly ha tartósságára nem is, de szépségére hasonló a' közönséges posztóhoz, 's jutányos áron lehet adni. Nem volna-e illy gyárnak felállittatása nálunk is kívánatos? Rongy, elég van, 's ugy hisszük vásárlók szükében sem lennének.

Intés lenmag iránt. Gyakran megtörténik, hogy a' mezei gazdák len-vetésre az utósó évi termés magvait használják. De ha a'

lenmag néhány évi tartás által tökéletesen ki nem szikkad, ha az idő alatt elég erőt nem gyűjt magába, bár milly jó fajtájú legyen is, idővel elfajzik. E' szerint minden mezei gazdának ajánljuk, hogy a' lenmagot szellős helyen tartsák, mielőtt elvetnék; különben szárra törpe, 's fonala durva, szakadékony lesz.

Zöld trágya. Tanyáktól távol fekvő földeken, vagy állati 's ipari trágya szükeiben, leghasznosabb a' zöld-trágya. Ha a' mezei gazda zöld-trágya-növény-magra költeni nem akar, e' végre sükerrel használhatja a' repesén-retket (raphanus raphanistrum; vetési repce; szegecs), mellynek magvához gabonájának rostálásakor bőven jut, könnyen elvetheti, 's különösen homokos földön, hol a' valódi trágya-növény különben sem tenyésznek, kivánt sükerrel használhatja. E' repesén-retket, mellyet Ausztriában, 's nálunk is több helyen elég fonakul kapor-nak neveznek, csak tanult mezei gazdák ismerik igaz nevén; keves nedvet huz-ki a' földből, még is buján tenyészik, 's kövér leveleivel egészen beborítja a' földet.

Hogyan lehet sok tejet fejni? Bizonyos figyelmes mezei gazda észre vette, hogy fejős teheneinek azon része, melly egyik gondviselőjének ügyelete alatt van, mindig több tejet ad, mint a' többi ugyan olly gonddal ápolt, ugyan annyi eleséggel táplált. A' gazda, ki ennek okát egy eleve kitalálni nem tudta, végre fölfedezé, hogy e' hasznos fortély csak a' fejésben áll, mellyet a' gondviselő eddig eltitkolt. Ez t. i. fejés közben ujjaira lágy, nedvesített bőr vagy vászon borítékot vont, mellynek, ön vallomása szerint, a' tehének tölgyére azon behatása van, mintha azt a' borjúk gyöngé, hűvös inye érintené; így a' tejet még a' borjúk elválasztása után is bőven adja a' tehén, míg ellenben a' száraz, durva bőrű hüvelkek és ujjak kellemetlen érzést okoznak, mi által a' tejelő edények működése lassanként megszűnik, a' tölgy összezsugorodik, 's a' tej végre egészen kiszárad. A' gazda azóta ruganyosmézga (gummi elasticum) borítékot vonat a' fejőknek ujjaira, mellyek még hasznosabbak a' bőr vagy vászon toknál.

Gőz-sajtók. Milly mértékben kezdik a' gőzerőműveket német országban is használni, újabb bizonyosságai a' Berlin, Lipcse, Bécsben, Hamburg, 's Augsburban felállított gőz-sajtók. Milly rendkívüli haladást tön a' könyvnyomtató mesterség feltalálása óta, kiki tudja. De némely esetekben, mint p. o. hírlapok, folyóiratok nyomtatásánál gyorsabb munka kívántatott annál, minőt a' mostani, kézzel mozgatott, sajtóktól kívánni lehet. Az „Allgemeine Zeitung“ című hírlapból naponként 8000 példány osztatik-ki; ha e' számot 10 óra folyása alatt akarnák megnyomni, nyolcz sajtó folytonos munkálódása mellett is négyszeresen kellene a' papiros íveket venni,

E' nehézségek azonban Cotta augsburgi könyvnyomó intézetében egyetlen gőzsajtó által, melly a' nyolcz ezer példányt egy délután megnyomja, elmellőztetnek. E' gőz-sajtót több más gyors sajtóval egy négy ló erejű gőzerőmű mozgatja. A' „Times“ czímet viselő angol hirlap nyomatott 1814-ben az első gőz-sajtóval. Neu-Yorkban 1822-ben egy 500 lapnyi vastag regény két nap alatt szedetett és nyomatott-ki gőzerőmű által.

Olcsó fűtés. — Jacquemyns ur, Genfben vegytan tanítója, az olcsó fűtésnek következő módját találta-fel. Lakának minden teremébe réz-csőket vezetett, mellyek egy kemenczében jönnek össze, hol ő vizet forraltat; a' vízből kifejlő gőz elterjed a' csövekben, 's egész házat kellemes meleggel tölti-el.

Gőzzel főzés. — Bizonyos Sharp ur Northamptonból Oxfordban nem rég felolvasást tartott a' gőzzel főzésről, 's mig annak módját megmagyarázatá, következő ételek nemeit készíté-el: ürüczombot, egypár tengeri nyulat, három tyukot, tökehal fejét, két puddingot, néhány burgonyát, sertvéshus cotelet-et, 's egy alma-tortát. Midőn felolvasását bevégzé, harmincz hallgatóját a' készített ételekkel megvendégelte.

SZOBRASZAT.

Périer szobra. — Périer Kazmér miniszternek a' parisi Lachaise atya nevű temetőben aláírás utján emelt emlék egészen készen van. Ez egy élet nagyságúnál valamivel emeltebb bronz szobor, melly célirányos czifrázványokkal ékesített 's mindentől elkülönzött magas talapon áll. A' talap oldalait több felírás borítja. Egyik többi közül így hangzik: „Périer Kazmér szül. 1777. Grenobleban; meghalt 1833. Parisban. Ez emléket hamvainak a' nyilvános hála Leclerc A. építómester, Cortot szobrász 's a' választmányának felügyelésük alatt emelé.“ — Az emlék jegenyéktől környezett szabad téren áll.

RÉGISÉG.

Hamvveder. — Már minden reményemet elvesztém — így ir a' kercsi muzeum igazgatója — hogy azon földhalomban, melyet Kerestől más fél verstnyire fekvő Glinistse falun túl ásatni kezdtem, valami találjak, minthogy a' földben semmi nyomra nem jöttem, melly valami sirnak létét gyanithatta volna; a' munkát azonban még folytattatám; a' halmot különböző irányokban össze vissza ásattam; végre észrevettem, hogy egyik oldalon a' föld porhanyúbb; mi hajdani ásásra mutatott. A' munka sebesen folytattatott, 's a' gödörnek fenekén, melly két ölnyire volt a' föld színe alatt, egy kis

téglából készült gunyhócskát fedeztünk-fel, mellyben egy agyag hamveder a' megégetettnek hamvaival, külsején pedig, melly sötét barna, egy képcsoportozatot láttat. E' körülményből nyilván latható, milly elővigyázattal kell a' halomban, hol a' sirok gyakran olly mélyen feküsznek, az ásást folytatni.

E' jelenleg talált hamveder legjelesebb mind azok között, mellyek Panticapäum sirhalmaiból kiásattak; ez is, mint minden görög hamveder, finom, könnyű anyagból készült, 's tökélyes épnek mondhatni. A' rajta levő képcsoportozat még emeli a' találmánynak becsét, nem azért, mintha illy hamvedrek ritkák volnának, hanem mivel ehhez hasonló képzetet a' találtak közül még eddigelé egy sem mutathat. Három alak különös élénk tekintetet ad a' szemnek. Első egy lovagló hősnő, ki jobbába szoritott kelevézzel a' hadnak két fíját támadja-meg; egyik harczos, ki egészen fedetlen, sisakos fővel 's előre feszített kopjával és vérttel fél térdre ereszkedve várja a' megtámadást; másik, kinek fejét pilidion (bozontos főveg, minőt tengeren járók hordanak, de régi költészek 's hősök fejéin is láthatók) fedé, az elsőnek segítségére jó, és felső ruhája a' csata hevében válláról lecsúszik. E' két bajnoknak állása nyilván mutatja a' művésznak finom izlését. A' hősnőnek valamint állása, úgy öltözte is, melly a' mellet, karokat 's czombokat eltakaró vasüngből áll, eléggé bizonyítja a' művész czélját, ki ez alakban egy Amazonnak két görög bajnok ellen küzdött harczát akarta kinyomni, talán Hippolyte harczát Theseus ellen, kit görög emlékeken olly sokszorozva láthatni.

Szükségtelennek tartjuk itt a' sok régi 's újabb írók véleményét az Amazonok létéről fejtegetni. A' Görögök ismert szenvedélyességöknél fogva mindent szokott módjok szerint magyaráznak, a' hozzájuk jött híreket tulságig üzik, 's az Amazonokról szárnyaló mondákba különféle koholt 's hihetlen adatokat toldanak. Freret academicus, ki mind azt, mit az Amazonokról beszélnek, egymással összehasonlítá, 's kritikailag megvizsgálta, azon valamennyire hihető adatot voná-ki azokból, hogy Herodot idejében 's még utóbb is Skythiában, Tanaistól keletre, a' Sauromatáknak egy sarjadéka lakott, kiket nejeik a' hadba szoktak követni; a' Sauromaták e' hölgyeket Amazonoknak, a' Skythák pedig Eph-Patá-nak (férjfi-ölő) nevezék. Nehány századdal Homer előtt egy nagy csapat Amazon a' Kaukaz hegyen 's Kolchis tartományon átvonulva kis Ásiába jött, 's Thermodon partjain magának országot alapított.

A' hamvedernek nyaka 's fenéke tojásokkal van diszítve; de az Amazonnak lova 's egyik bajnoknak vértje feje; mi görög hamvedreken nagy ritkaság. A' sirboltnak építési modorjából 's azon

körülményből ítélve, hogy a' sirban semmi arany neműt nem találunk, bizton lehet a' sir rakatásának idejét Krisztus születése előtt negyedik vagy ötödik századra tenni, az az Panticapäum alapításának mindjárt első korára.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN mart. 1-ső napján „Bátory Maria“ 5 fvsos szomorújáték tölt karzatot 's más helyeken is meglehetősen számú nézőt gyűjtött össze. Bartha ur (István) korán kezdvén a' dühöngéshez, játék végére annyira elrekedt, hogy hangját érteni alig lehetett; Lendvayné assz. (Maria) ellenben olly művészi jártossággal és érzéssel játszott, hogy a' szigorúbb bírálót is kielégítheté. — 2-kán „Indusok Angliában“ Kotzebuenak 3 fvsos vig játékát igen kevés néző látogatá. A' játszó személyzet közül kitünőbbek voltak: Szentpétery ur (Kaberdar), Lendvayné assz. (Gurli), Megyeri ur (Samuel), Kovácsné assz. (Smithné) és a' két jegyző Szilágyi (Staff) 's Balog (Strussel) urak. Bartha urnak (Robert) testvérehez 's atyjához rohanását mindennek lehet nevezni, csak testvéri 's gyermeki szeretet vagy öröm-kifejezésének nem. — 3-kán „örültek háza Dijonban“ fordult-meg a' szinpadon. Nézők kevesen. Udvarhelyi Miklós ur folyvást beteg. — 4-kén „garabonczás diák“ tömött karzatot 's 2-dik emeletet hozott. Ugy látszik, színészeink ezen bohózatnak minden ismételt előadásánál inkább inkább tul lépnek az illendőség korlátain. Mirevaló Telepy urnak (Spanyolviasz) 's Kovácsné asszonynak (Mécesné) azon kakasviadalhoz hasonló hosszas 's undorító berzenkedések? Ha azt hiszik, hogy mivel a' karzaton nehányat megkaczagtatnak, a' többi közönség is gyönyörködik ebben, nagyon csalódnak. Csákány Laczi szerepét ez uttal László ur adta. A' szesz-világítás, mint hirlelik, folyó hó 9-kén főséges cs. kir. fő herczeg, országunk nádora születése ünnepén fog előszer meggyujtatni.

Figyelemzetés. Jövő szombaton folyó hó 10-kén Megyeri Károly ur jutalmaul „gyüöltség és szerelem küzdései“ drama 5 fvsban. (Irta Bechstein Lajos, fordította Kiss Iván) fog adatni.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. — 28-kán „Lumpacivagabundus“ színre hozásával rekeszték-be színészeink a' hónapi mutatóványok sorát. Kérdés marad azonban, mellyik fordítás szerint? mert e' mai izetlen tréfákból, pórias ötletekből volt összeférczelve. — Tétutó hó 1-ső napján „rieti vár“ (Philippi Bonafont munkája, Komlóssy fordítmánya) című 5 fvsos színjátékkal léptek-fel színészeink. Szákfy ur mind két alakjában dicséretesen működött; izletesen öltözött barátja Szákácsy ur (Albani Delamont), és Kálmánné assz a' siránkozó grófné is. Ez utóbbit, kit vas szorgalma, csüggedetlen tanulni vágyása nem sokára elsőb színésznőink sorába emelendhet, más észrevételeink mellett még szabályosb öltözködésre is kell intenünk; nevezetesen a' kurta 's kivágott ujjú öltözet már több szerepben nem volt czélszerű. A' mai játék koszorúját minden tekintetben Szákfy Máli (Bertha) érdemlé-meg. Farkas ur (Barbarino) ezen kérdésével „nem művészileg vittem szerepemet?“ maga mondá-ki magára az ítéletet; mert mi bánulásunkban a' kérdésnek csak első szócskájával tudunk felelni. — 3-kán Kálmánné jutalmaul „a' bergamoi ikrek“ hozattak színre, miről máskor.

MLGR és társai.

HANGÁSZAT.

Pesten Zerffi Sarolta kisasszony mart. 1-jén délutáni 4—6 óra között a városi kisebb redut-teremben nagy hangversenyt adott, melyre ismét oly nagy számú közönség jelent meg, millyet helybeli művészek itt még nem tapasztaltak; mert a terem egészen tele volt hallgatókkal. Részei voltak: 1) Mozart ouverture-je. — 2) Moscheles 3-dik concertjának első darabja; játzsá hangászkar kíséretével a versenytadó fiatal művészné. — 3) Schiller F. „kezesség“ című költeményét Hohlbrück Guszt. ur szavalá német nyelven. — 4) Keller K. változatait játzsá flaután a gyakran dicsért műkedvelő Scheibel Józ. ur. — 5) Beriot hegedű-concertját játzsá jeles művésziünk Serwaczynski ur. — 6) „Norma“ daljátékból Adalgisa és Szever duettját éneklé Victoris Jos. kisassz. és Jóob ur magyar nyelven. — 7) Döhler Th. változatait „báléj“ daljátékból vett thema fölött játzsá fortepianón a versenylőné. — 8) Vörösmarty M. „szép asszony“ költeményét szavalá magyar nyelven Hohlbrück G. ur. — 9) Moscheles G. min. concertjának adagio és rondeau-ját játzsá fortepianón a versenylőné, kinek valamint a többi működőnek is minden előadását élénk tapsok jutalmazák. Victoris k. asszonyt, e fiatal, még csak 14 éves, szép s erős szavú énekesnét, Mennert Laj. ur tanítványát, ma hallottuk nyilvános helyen illyes műben legelőször, s mondhatjuk, valamint bátorsága s elfogultlansága, ugy idejére nézve igen kedvező előadásmódja várakozásunkat felülhaladá. Illy kedvező tehetségek, minőket bebonyonita, művészi előmenetele felől szép reményt nyujtanak. A közönség mind öt mind énekes társát zajos tapsokkal bátorítá, sőt a párdalnak végső részét ismételteté. A fiatal szavaló ur is szép tehetséget fejtett ki, s ha idővel szava erősbedik, és a költőnek gondolatait pontosabban magáévá teendő, megkezdett pályáján ohajtott gyümölcsöket szedhet. Nem titkolhatjuk el örömmünket, hogy mind a magyar éneklés mind nemzeti költeményeink valahára nyilvános hangversenyeinkben divatosabbak kezdenek lenni, mit valamint egy részről annak tulajdoníthatunk, hogy nemzeti casinónk kezdé e részben megtörni a jeget, s miveltebb közönségünket ezzel is törekvők megismertetni: ugy más részről magyar színpadunk felállításának s tökélyesbülésének méltán köszönhetünk. — Mit nem várhatnánk még e részben, ha rendes hangászati, nevezetesen éneklés-kola alapíthatnák akár a pestbudai hangász-egyesület akár magyar színházunk részéről!

Pesten Lacombe Lajos ur és huga Felicia a városi kisebb redut-teremben mart. 3-kán adak utósó hangversenyöket ötödfél óraker igen nagy számú közönség jelenlétében. Részei voltak: 1) Lacombe L. H-moll ouvertureje „éjféli“ ezim alatt. — 2) Hummel A-moll concertjának első darabja; játzsá fortepianón hangászkar-kisérettel Lacombe ur. — 3) Schodelné assz. az „erdei madárka“ kellemes dalt éneklé fortepiano (Schodel ur) és violoncello (Wagner ur) kísérete mellett. — 4) Lacombe ur saját szerzeményeiből fortepianón játzsá az ugy nevezett „ördögtáncot“ egy barcarollal együtt. — 5) L. Felicia k. a. „la leçon Tirolienne és Rataplan“ című enyelgő dalt éneklé fortepiano (Lac. ur) kísérete mellett. — 6) Holló „hűség“ című költeményét Lendvayné assz. szavalá. — 7) Schodelné assz. Lachner-nak „éjjel a kajütben“ című dalját fortepiano (Schodel ur) és cello (Wagner ur) kísérete mellett éneklé. — 8) Thalberg E-moll capriccióját, melyet multkor is hallottunk, Lacombe ur játzsá forte-

pianón, 's valamint többi előadásainál egy ennél is zajos tapsokkal bizonyítá a' nagy számú közönség, mennyire tudja elismerni jeles tehetségeinek érdemét. Hasonló kitüntetésben részesült Schoedelné assz. is, ki még tökéletesen el nem oszlott rekedtségének ellenére is elragadó kellemmel éneklé szép daljait. Lendvayné asszszony ismét kedves jelenet volt helyes magyar szavalatával.

Pesten a' nemzeti casino teremében a' tavasz-szaki hangászati mulatság mart. 4-kén déli órákban kezdeték-meg szép számú vendégek jelenlétében. Előadatott 1) Beethoven Laj. C-dur quintettje, mellyben a' szokott quartettista urakon kívül Kirchlechner Fülöp ur is (a' pesti magyar színházban daljátékok alatt hangászkar-igazgató 's első violinista) részt vett, a' 2-dik hegedűt játszva. — 2) Kreutzer Konradin „jó pajtás“ című dalját éneklé németül Stoll Károly dalszínész ur, a' szép tenor-hangú fiatal művész, fortepiano (Adler ur) és violoncello (Wagner ur) kísérete mellett. — 3) Hummel N. János A-moll concertjának első darabját (ugyan azt, mellyet tegnap a' redut-teremben) játszá Lacombe ur fortepianón hatos kíséret mellett, mellyben jeles műkedvelőnk Scheibl ur is szives volt részt venni, a' flauta szerepét vállalván magára.

A' pestbudai hangász egyesületnek második műelőadása, e' folyó 2-dik hangászati évben, jövő vasárnap, mart. 11-én lesz ötödfél órakor Pesten a' városi nagy redut-teremben. Előadatik: 1) Ries D-dur symphoniája. — 2) Haydn Józ. „vihar“ című nagy kardala — köz kívánságra ismételve. — 3) Beethoven „művészet ajándékai“ phantasia fortepianóra, karének és orchestrum kísérete mellett. — 4) Beethoven cantatája „a' hangművészet dicsősége“ — A' belépti jegyek mart. 8-tól kezdve osztatnak-ki szokás szerint. — Az évi részvény-fizetések, 3 ezüst ft. (egyebélepti jegyért) és 6 pgő ft. (3 jegyért) mindegyik előadásra, még most is elfogadtatnak. — Ezen egyesület pártfogói és a' zene kedvelők tisztelettel kérttetnek, hogy e' mérséklett segedelemmel ezen intézet további előmozdítására járulni ne terheltessenek.

TÁNCZ.

Váczon febr. 25-kén a' „szarvas“ vendéglő teremében, (melly a' Debreczeniektől kölcsönzött módon felmosva, de kiszáritva nem volt) bizonyosan a' másnap következett nevezetes táncmulatság miatt kevesen jelentek meg; ezek is a' hideg, majd a' fűtés miatt füstös teremben éjfél után két óra tájig nyomorogván, széteszlottak. — Ellenben febr. 26-kán valamely jótékony ügy előmozdítása tekintetéből, a' p. váci uradalmi tisztség által egy ezüst forint fizetés mellett aláírás útján szintén a' szarvas vendéglő teremében tartatni kívánt szabad vendéglési táncmulatságra, a' terem csinosan kitisztítva, viasz gyertyákkal illendően kivilágosítva, és rózsá-lánczccsal környezve tünt elő; a' táncz 12 tagból álló pesti hangászkar nem rossz muzsikálása mellett esti nyolcz órakor elkezdetett. Általján véve nemcsak a' helybeli, hanem a' környékből is összesereglett, 's mintegy 300 személyből álló mindkét nemben levők egyszerű de csinos, a' nőnem többnyire fehér, némellyek azonban különböző színű selyem ruhában, 's a' tánczosnek kevesen rózsás, többen pedig koszorúzott haj-díszszel jelentek-meg. A' mulatság igen élénk, jól rendezett, a' vendéglés végett megkért, 's ruhájokra tűzött szalagoknál fogva kitesztő uraknak szolgálatbeli készségök fáradhatlan volt. Éjfél után egyik fő felügye-

lő t. Szmazenka Ferdinand, uradalmi ügyvéd ur, előterjesztvén a' bevétel és kiadás menyyniségét, kérte a' társaságot, hogy a' számadást megvizsgáltatni, és a' felmaradot 93 ezüst forintnak valamely jótékony ügy előmozdítására fordítását meghatározni méltóztatssék; mely kéréshez képest a' számadás megvizsgálása és a' pénz általvétele végett köz tiszteletben álló Pest vármegyei tisztviseelő t. Friebeisz István fő adószedő és Párniczky Eduard urak köz akarral megbizottak, és a' felmaradott 93 ezüst forint a' vácsi szegények felsegélésére ezen évben alapított intézetnek ajándékozott. Ez után folytatott a' vigalom, mely közben két kedves tánczosné ügyes magyar tánczczal elégité a' nezők várákozását. Éjfélt után négy órakor végződött a' bál, mellyre minden tag már csak azért is örömmel emlékezhetik vissza, mivel ön multságát eszközölve, egyszersmind a' szenvedő emberiségnek is törölt-le valamit könyveiből.

SZ. H. M.

Vácziól. (MÁSÍK tudósítás.) Keblemnek előmbe mennet várázó-ló érzetei egy jobb világba, a' boldogok körébe, helyeznek, midőn a' halandók sziveit szenvedő, a' sors nehéz terhe alatt sohajtó embertársaik felsegélésére 's vigasztalására felhevültteket lángolni tapasztalom. Vácznak lelkes 's jobb érzetű lakosai, embertársaik inségeiknek és szenvedéseiknek enyhítésére törekvők, ennek szép példáját adák a' lefolyt napokban: midőn nemcsak az új évi alkalmatlan 's hiú köszöntések hajdani szokását megszüntetni, a' pénzbeli önkéntes megváltásokból bejött és e' részben kalauzul szolgáló kegyelmes püspök gr. Nádasdy Ferencz ő exója által nevezetesen öregbített 503. váltó ftot 26 krt — hanem meg ugyan illy ezébul intézett tánczmulatság alkalmával a' költségeken felül maradt 237. vtó ftot 's 30 krt, a' vácsi szegények intézetére szántakat, ugyan azon intézet elnökének a' házi szegények felsegélésére, 's így sok könynek letérlesére jótékonyul fordítandókat, általadni szivek 's kegyesek voltak. Vácznak illy kegyes lelkű 's hő szeretettel teljes keblű jötevőire 's ezen jólelkűség előmozdítóira az ég csillagai annak bő áldását meghozó fényvel kellemesen és szívhevítőleg ragyogjanak-le. M. A.

Egerben a' casinói egyesület által másodhó 21-kén érdekes tánczmulatság adatott, mely az előbbiektől csinosságra 's népességre nevez külön-bözött. — Azon kejelepte perczek, mellyekben a' tánczvigalomra összesereglett néptömeg körét szépeink diszesitni kegyeskedtek, meg a' kopárnak vélt keblet is ki nem fejezhető érzéssel tölték-el. — Mi hölgyeink ru ázataikat illeti, ezek különféle vegyületben mutatkoztak; különös szépségű volt egy troutrou szövetű, blonde csipkével körözve. A' fő rendű asszonyok legegyszerűbben valának öltözve. A' hajadon tánczosnék többnyire pusztá vagy szalaggal ékesített fővel jelentek-meg. Arany láncz igen számosan láttatott, néhány boa is mutatkozék. Alorézás mintegy 10 jelent-meg; legponpásabb vala egy eji királyné arany csillagos fekete lepellel: a' férjfiak közül pedig legszembetűnőbb volt eredetiségére egy fűlsértő hangon „tollút” kiáltó zsidó. Különös érdeklűve tette e' mai bált a' nyugóra után ő diszes pártól kedvező sikerrel lejtett mazur, az ügyes előtánczos igazgatása alatt. T— an ur sajátóságos könyűséggel eljárt nemzeti magány tánczáért zajos tapsokat aratott; valamint a' fris magyarban résztvevők is. Vajha szépeink hatást szülhető szavaikkal elszoztatnák bizonyos urakat a' szinte arasznyi hásszúságú, illedelmet sértő, sarkantyús csizmában megjelenéstől. A' hangazkar ma várákozásunknak nem tön eleget.

RENYLAKY.

D I V A T.

10-dik divatkép (Párisból). — Ruha himzett túllból; mantilla atlaszból, marabu-tollal körözve. — Bécsi divat mart. 1-jén: felruha szürke lengyel szövetből zsinór-munkával diszesítve; atlasz kalap virágokkal 's atlasz szalaggal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 11^{kán} 1838.

SZORGALOM.

Divatos pálczák. — Jelenleg azon különféle pálczák nevei tartoznak a' legbeesesebb divat árucikkek közé, mellyekkel Parisnak boltjai tömvek. Verdier urnál p. o. (Richelieu utszán 102-ik szám alatt) mintegy 300, aranygombos, pálcza van kitéve, mellyek közül mindegyik más más minta szerint készült. Legujabbak 's legdivatszerűbbek az arab vagy afrikai pálczák ezüst vagy arany gombbal; többi között egyikén az öntött aranyból készült halálffő eredeti gondolat. Nagyon kapósak az angol-zöld esernyők is.

Kaucsukecipők. — Mult éven 20.000 pár kaucsukecipő szállított Hamburgba. Ebből kitetszik, hogy a' ruganyosmégzálabbeli jónak találtatott.

Kolompér-sajt. Mit nem csináltak már, vagy jobban mondván, mit nem csinálnak még a' kolompérból!? E' termékkel, melly királyok asztalára is rakatik (a' mostani francia király asztalára naponként kell egy tál kolompérből készült éteknek jóni), 's koldust gazdagot egyiránt táplál, egy földi gyümölcs sem mérközhetik. — Sajt-készítéshez nagy fehér kolompérok válogattatnak-ki, mellyek megfőzetnek, meghámoztatnak, 's mozsárban péppé töretnek. Ha a' pép kész, 5 font kolompérra 1 font savanyú tej és szükséges mennyiségű só öntetik; ezekkel összekeverve 's légmentesen elzárva 4—5 napig csendesen áll. Ez idő után ismét össze kell keverni, majd mintákba jó, hol a' nedvek kiszivárognak belőle 's két hétig árnyékban szárítatik. Mennél idősebb e' sajt, annál jobb ízű; csak arra kell ügyelni, hogy zárt helyen tartassék.

Kényelmes utazó kocsi. Londonban egy kocsi készült, melly ékesség, izletesség 's utazási kényelmessége által minden eddig e' nemben készültet felülmul. A' kocsi belseje két szobára van osztva, egyik elő- másik alvó- vagy ülőszoba. Az előszobában asztal, 2 szekrény és szükséges házi szerek vannak. Az ülő szobában pamlag, kerevet, hat szék, asztal, pohárszék 's a't. áll egy pompás, szoba közepéről függő 's 9 ágú karos gyertyatartóval; egyik szegletében pedig kemence 's tüzelő szerek állanak. A' kocsi 25 láb hosszú, 9 láb széles 's ugyan annyi magas. Egész épület csak 2 $\frac{1}{2}$ mázsát nyom.

Könyvnyomatási csuda. Egy percz alatt négy kötetet lehet nyomni! — A' gőznek e' mesterséghez köttetését a' könyvnyomatás második feltalálásának lehet nevezni; mert valóban olly mesterség, melly gyorsága, ereje, és szabatosága tekintetéből mindent felülmul, mit emberi elme a' kézzel dolgozásra bámulatost csak kitalálhatna. Azonban egy amerikainak uj gőz-sajtója annyira mul felül minden gőz-sajtót is, mennyire ezek a' kézzel mozgásba hozottakat felülmulják. Ez egy nap alatt 50 rizma papirost nyom-meg, bár mi nagy terjedtségűek is. Közelebről egy 26 lábnyi hosszú iv papiros, mellyre 360 lap jött, 15 másod percz alatt nyomatott tele. Ezen erőműnek ára csak 5000 frank.

FESTÉSZET.

Louvrei képtár. — A' louvrei képtárban jelenleg élénk mozgásban van minden, 's a' művészeknek és művészetkedvelőknek rövid időn nagy ünnepe leend; az az, a' spanyol museum megnyititatik. Az oszlopsor alatt álló nagy öt terem II-dik 's IV-dik Henrik régi szobái között rendeltetett a' 300—400 festvény elfogadására, mellyeket Taylor spanyol országban vásárolt. A' festvényeket többnyire kiujították 's gazdag rámakba foglalták; II-dik Henrik, Medicis Maria 's IV-ik Henrik gazdag teremeinek diszesítésével, mellyek a' spanyol museumba vezetnek, jelenleg is több aranyozó dolgozik. Az anyag vagy munka által becses edények tereme halatlan fényvel készítettett-el, és nagyzás nélkül mondhatni-el róla, hogy földgömbünknek egyik országa sem mutathat eddigelé hozzá hasonlót. A' Louvrenak teremei 's karzatai a' museum utszát képezik, melly szinte egy órányi messzeségre nyulik. A' király gyakran meglátogatja a' munkásokat; ez legkedvesebb időtöltése. Nem régen éppen azon órában jött, midőn a' fiatal művészek, kik a' nagy mesterek remekeit tanulják ismerni, munkájoknál voltak. De ő ki-kérte, hogy a' munkát azért zavartalanul folytassák.

Liebe Miklós hazánkfija, 's egyik legjelesebb genre- 's arczrajz-festő jelenleg Bécsben tartozkozik. Liebe ur sokáig mulatott olasz, francia 's angol országban 's ugyan ott mivelé is ki-magát. A' művésznév, mellyet magának Parisban mint k ö e d z ő szerzett, Grevedon és Morin mellé helyezi őt. Művész hazánkfija egy őt kitüntető meghívás következtében Sz. Pétervárra utazik. A' külföldi hirlapokban róla dicsérettel enlékező hírek után Bécsben is sok fő rendű megbizá őt arczrajzának festésével. — Valljon fog-e a' művész hazája földére is lépni?

Képirás török országban. (Tietz után.) A' mostani szultan által behozott újítások közt azon rendelés, mi szerint a' csá-

szárnak arczképe minden laknyába (kaszárnya) és kormányhatóságok épületében felfüggesztendő vala, kemény ellentállásra és kicsapongásokra szolgáltatott alkalmat, mellyek csak kemény 's török törvény által valának elnyomhatók. Az Islam minden emberi vagy állati alak festését, rajzolását, faragását 's a' t. keményen tilalmazza; e' részben nyilván az lehetett nézete a' bölcs vallás-szerkezőnek, hogy a' vad népnek bálvány- imádásra alkalma ne legyen. Illy körülmények közt nyilván látható, hogy a' szépművészetnek ezen ága a' Moslimoknál soha ki nem fejlődhetett. Ámbár a' vallásukhoz erősen ragaszkodó Mahumedánok e' parancsot nyilvánosan egész mostanig hiven megtartják, még is történtek eddig is kivételek, mellyek annál inkább szembe tünnek, mivel uralkodók által történtek. E' kitéréseknek oka többnyire hiúság volt, melly által ingereltetve, a' szultánok kisebb vagy nagyobb mértékben érdekes arczrajzaikat utóiknak emlékében fenntartani kívánták.

Bizonyos utazó korábbi időkben egyik serail- tisztnak közbenjárása által azon kegyben részesült, hogy a' török szultánoknak arczrajzi gyűjteményét megláthatá. E' gyűjtemény, mellyben az uralkodóknak képeik 1-ső Osmantól kezdve láthatók, egy e' végre rendelt kis kabinetben tartatik. A' képek negyedrébten 's gazdagon kötött könyvben vannak; vékony papírosra minden arczrajz olajban festve látható. A' könyvnek első lapján következő irott jegyzetek kísérik-el a' vizsgálót e' császári arczrajzok látására:

„Hála az öröktől valónak, ki kegyelmére méltatá a' földet, midőn az embernemzedéknek hirt' s bátorságot szerzett Osman család árnyai alatt.“

„E' hercegek 's bajnokok árnyai alatt, kiknek fegyvere 's győzelmeik a' hitetleneknek olly sok országot Moslim hatalom alá veték.“

„E' szultánok, e' dicséretre méltó uralkodók, kik a' törvényt, igazságot e' földgömbön kiszolgáltatták, kik a' proféta törvényeit elterjeszték.“

„E' főséges házról, ennek minden egyes hercegéről 's bajnokáról vagyok bátor a' birodalom évkönyveinek szövétneke által vezetve itt életrajzot közleni.“

„Ezen évkönyveket Khodsa-saad-eddin írta, ki bizonyossága által minden mást felülmul; a' bölcs Khodsa, ki olly nagy ítélő tehetőséggel bír; kinek utánozhatlan munkája minden figyelmes olvasónak elméjét képi és felvilágosítja.“

E' dagályos magasztalások után az arczrajzok következők; minden kép mellett egy elkülönzött lapon versek olvashatók, mellyekkel virágos keleti sztylben a' lerajzolt uralkodók erényei 's neveze-

tesb tulajdonai magasztaltatnak. Csak 1-ső Mahmud, III-ik Osman, III-ik Mustapha, 1-ső Abdul Hamid és III-dik Szelim arczrajzaik után nem ragasztattak tömjénezések, kik elég szerények voltak csupán neveiket aláíratni.

Minthogy azon kevés török képirók, kik valamit tanultak, az arczrajzolásban természetesen tapasztalatlanok voltak, az említett arczrajzokat keresztények festék. A' mostani szultannak egy igen híven talált miniatúr-arczrajzát a' szent-pétervári drága ékszer-kabinetben egy briliáns burnót-szelenczén láttam, mellyet békekötés után a' szultan Miklós czárnak ajándéknul küldött. A' mostani szultan elődjének képirója bizonyos „Manas Raphael“ nevű Örmény volt, ki részint atyjánál részint olasz országban tanult; 's minthogy honfiai felül multa, Konstantinápolban maig is „Örmény Raphaelnak“ neveztetik, mit ha a' valóságos Raphael meghallana, még sirjában is megfordulandna.

Azon embereket 's állatokat képző rajzolatok, mellyek a' császári könyvtárban találhatók, Persáktól veszik eredetüket, kik mint Sciták több részben áthágják a' korannak tilalmait, mint a' sunnita Török. Ilyen tilalom-megszegés p. o. a' híres „Sab Nameh“, a' régi persa királyok bajnoki tetteiknek 's csatáiknak évrája, melly chinai modorban festményekkel készült, ilyenek a' hajdankoribb történeti vázlatok, mellyekben patriarkák 's proféták arczképeikkel, ilyenek az Islam terjedését tárgyozó művek kalifák 's más hercegek arczrajzaikkal. Muhamed arczképe azonban sehol sem látható, és e' proféta, ha néhol festményekben megjelenetni akarják is, mindig el van takarva az őt környező angyalok szárnyaitól, és csak lábai 's eszmájának csujja láthatók. Mennyire kifürkészhetém, e' Törökök közt nagyra becsült persa műveknek csak egy utánzása találhatók, kiadva és szerkezve III-ik Ahmed alatt Ibrahim Effendi által „keletindiai történeti vázlatok“ névvel. E' könyvben emberi 's állati alakokat képező 12 réznyomat van.

A' festészek török országban többnyire Örmények 's Görögök, kik között jeles művészeket hiába keresnénk; mivel e' művészetnek nem kedvező országban nincs követendő 's felbuzdító mintájuk, és hatás-körüik többnyire szentek rajzolására terjed. Török festész vajmi kevés van, 's ezeknek is munkálataik tökéletesen tájrajz-, architectoniai rajz- 's tervkészítésben határozódnak. Szinezésről, a' világosságnak tökéletes árnyéklásáról, fényről 's homályról természetesen nem sokat értenek ők, de annál nagyobb szorgalmat fordítanak a' rajzolás tökéletesítésére.

Mennyire azonban a' festészetben hátra maradtak a' Törökök, annyira előmentek a' faragvány és hornyolásban. E' részben ügyes-gökök már sok izléssel párosult. Palotáik és kioszkjaikban tömérdek

gipsz és fa-faragványok láthatók, melyek valódi művészi kézre mutatnak; 's így cyprusárnyazta sirköveiken is remek vésők nyomai tűnnek-fel. Némelly apróbb 's fáradságosabb metszvényeik még az ilyeneket megszokott Európait is bánulásra gerjesztik.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PARÁZSÓ KRISZTINA.

Folyó évi Honművésznők 17-dik számában e' jeles színésznőnknek haláláról már emlékeztünk. Nem lesz érdektelen eletrajzának rövid vázlatát is közleni.

Atya, ns Nádudvary István, nagy-várad-olaszi aranyműves volt. Itt született Krisztina 1813-ki majus 1-ső napján. Gyermekek évei, mint más polgárházaknál is, olvasás, irás, számolás 's némbéri munkák tanulásában folytak-el. A' szellemi élelet után sovárgó gyermek azonban nem eléglé iskolai tanulmányait. 12 éves korában már számos magyar könyvet, minőket még akkoriban kopár literaturai mezőnk csak nyujthatott, átolvasa. Látván azonban, hogy többre sovárgó lelkét meddő literaturánk ki nem elégítheti, 13-dik éves korában német nyelv tanulására adta magát, 's elvonulván az atyaiházból Oraviczára, Krassó vármegyében fekvő német bányavárosba, ment német nyelv-tanulásra. Egy évet töltvén itt, miután a' nyelvet meglehetősen magává-vá tette, ismét szülői 's testvérei körébe költözött.

Csendes egyformaságban folyt ezután élete; de azon ön maga előtt is magyarázhatlan vágyat, melyet keblében táplált, sem az olvasás, sem mulatságok többé kielégíteni nem tudták. Keblében folytonosan valami üresség volt, melyet csak akkor érzett betöltöttnek, ha a' sors valamelly nomada színész-csapatot vezérle szülő földjére. Illyenkor mindent feledett; szenvedélye színterembe üze, hol még kisebb korában már gyermekszerepben (mert kisebb városokban, hol csak vándor színész-csapatok fordulnak-meg, nem mindig kerülnek-ki a' társaság tagjainak kisdedeiből a' gyermek-szerepek személyesítői; hanem olly szülőket, kik a' színésznek pártfogói 's ügyes gyermekekkel áldottak, kérnek-meg, engednék-át szülőiteiket a' gyermek-szerepek vitelére) többször fellépett. És itt egy pár órai elemény után mennyben álmodá magát.

E' szenvedély következtében 1829-ki ősz hó közepe táján anyjának meg-egyezésével (atyja már előbb meghalván) Keszi vándor színész-társaságához csatlakozott, és először Lugoson „Mátyás király választása“ czimű színjátékban mint „Madróczi“ lépett-fel. Elfogultlansága, tiszta, érhető szava, fesztelensége 's előadási módja már első felléptekor elárulák, mit várhatni belőle.

Lugosról Dévára (Erdélyben) utazott a' társaság; itt Grillparzer „Ős anya“ czimű szomorú játékában Bertha szerepét játszván, a' közönség kegyét nagy mértékben megnyeré.

A' magyar színészetnek gyászos öröksége, a' vándorlás következtében innen csak hamar elutazott, 's Károly-Fejérváratt n. Parázsó János színészszel 1830-ki télutó hó 11-dik napján házasságra lépett. Következő hónapokban megjárván még Szebent, Brassót (hol mindennütt közönség kegyenceze volt) gyöngélgedő egészsége miatt Váradra utazott, hol édes anyja házá-nál szinte esztendeig betegeskedve most is élő fiacskáját, Jánost szülé.

Könnyebbülvén bajai, egy Váradra érkezett társaság mutatóványai közben ismét színpadra lépett. Látván azonban, hogy vándor csapatoknál nemesb minták hiánya végett magát ki nem művelheti, és csak sötétben kénytelen tapogatni, Kolosvárra ment az akkori úgy nevezett kassai énekes társasághoz. Némelly kedvetlenségek miatt itt sem soká állhatá-ki, 's Kilényi David társaságához szegődött Szegedre, hol a' közönség kegyét legnagyobb mértékben bír, mint reá következő télen Szabadkán is.

Mind azon kis városi magasztalások mellett is, mellyekkel a' színbírálok lapjainkban eláraszták, jól érezte a' szerény színésznő, hogy ő a' művészetnek még csak temploma körül járkal, így, magát tökélyesítendő 1834-ki tavaszon a' Pest megye által pártfogolt budai színésztársasághoz jött, 's csüggedetlen szorgalma, tanulmányra mutató játszasmódja által a' közönség kegyét ott is megnyeré. Ez évi pályája alatt egy időben egész teher fekvék vállain; mert a' többi színésznők betegen fekvén, néhány hétig egyedül maga volt, kire szerepet bizni lehetett.

Bizonyos, az igazgatást illető körülmények következtetésében 1835-ki év tavaszán a' budai színpadtól, vágyai bálványától megválni kénytetvén, 31 $\frac{1}{2}$ hónapig Pály Elek vezérlete alatt alakult társasággal bódorgott. Innen azon évi nyárho utóján a' debreczeni részvényes igazgatóság által kormányzott társasághoz szegődvén; a' debreczeni új színházban egyedüli kedvence volt a' közönségnek. Ugyan is e' közönség közül tisztelői 1836-ki Honművésznök 32-dik száma mellett, arczrajzának közrebocsátását kívánák, mi meg is történt.

Debreczenből, hol huzamos betegeskedés után 2-dik fiját szülé, ki három hetes korában meghalt, 1836-ki őszhó utóján Kassára ment. A' közönség kegyét megnyerni 's megtartani itt is szerencsés volt; de a' hegyi erős levegő reá kártékonyan hatott. Tudor Mariát játszván, az erős fárasztó szerepben meghűté magát; ez idő óta torkában valami kellemetlen szurást érzett, de játékait azért folytatá. Tavaszhó vége felé a' kassai társasággal Miskolczra utazott, 's itt még utóljára Griseidist játszá; de torokbaja naponként veszélyesbnek mutatkozék, 's így magát gyógyítandó Pestre utazott. Sükeretlen volt itt körülötte minden orvosi fáradozás; a' gégecső-vészből származott rekedtség ha egy pár napra javult is, ismét uj erővel tört-elő: így a' játékszíni választmánynak meghívását, noha forró vágya volt a' pesti színháznak tagjává lehetni, el nem fogadhatá. Gyöngélkedő egészségi állapotjában gyakran tanácsolták neki, lépne-le a' színpadról; de ő imádván e' pályáját, készebb volt volna minden világi öröm nélkülözésére, mint színészi pályájáról lelépni. A' betegség azonban mindig komorabb alakot öltött magára; a' vész mindig terhesebb fellegekben gyült feje fölött; míg végre két hónapi tetemesebb kínok után telutó hó 24-kén a' halál földi bajainak csakugyan véget vete.

Parázsóné szelid, szerény, nyájas, nüvelt, mindenki iránt barátságos, jószívű 's engedekegy volt. Ő a' makacsságot csak nevérol ismerte; így a' színészeti dolgokban vele boldogulni igen könnyen lehetett, és gyakran megtörtént Budán létében, hogy reggel a' legnagyobb szerepet elvállalá, és este még is megfelelt a' közönség várakozásának.

Hídeg tetemei, mint Honművésznök 17-dik számában már említők, volt társainak kíséretében takarítottak-el. Az esős idő daczára is számos kísérő jelent-meg volt földi lakínál, honnan magyar színészek által énekelt magyar gyász-dal (szerző Szerdahelyi József) 's rövid gyász beszéd után, szomorú zene (szerzők Erkel 's Kirchlechner urak) szivrázó hangjai mellett, családi

czimerekkel ékesített szövétneknek lobogványa, magyarba öltözött színészek és nagy számú nép kísérete között a' helvét vallást követők egyháza elébe szállítottatott. Innen alkalmas gyász-beszéd után a' vácsi ut melletti sirkertbe vitettek örök nyugalomra tagjai, hol kettős sir-beszéd után (egyiket az illető lelkész, másikat Szabó Dávid ur tartván) mi benne földi vala, a' földnek adatott. *)

PESTEN mart. 5-kén „királyi korona vagy Angyalvár omladéka“ színjáték 5 fvsban (Irta Cuno, fordította Komlóssy) került szinpadra. E' színműben vagy is inkább szóhalmok olla-potrida-jában mindent összeférczelt a' szerző, mivel csak hatást gerjeszteni remélhetett; mennydörgést, villámlást, kigyót, csillagjóst, multak képét, pompavonalt, egy ok nélkül zsarnok férjt, györrött nőt, átkozódó 's áldó atyát, es zarándok csapatokat; és mind ezt olly összefüggés nélkül, hogy az unatkozó néző, mintán hosszú 2 $\frac{1}{2}$ óraig e' gallimathias által halálra gyötörtetett, sem okosodhaték-ki a' dologból. Valóban sajnálni leheté színészeinket, kik e' semmiségnek érdekessé tételére olly feszített erővel süker nélkül működtek. Bartha ur (angol király), Laborfalvi R. (Albina), Megyeri ur (Richard) 's Egressy Gábor ur (Abukar, csillagjós) legkitünőbbek voltak. Havi urat (Eduard) figyelmeztetjük, hogy lovag fíját 's Pistolt „Kean-ben“ játszani, nem ugyan azon egy szerep. Nézők kevesen. — 6-kán a' pesti jótékony asszonyi egyesület javára bérlet-szűnéssel két osztályos muzsikái és szavaló „egyveleg“ (nem hangverseny mint a' hirdetményen állott; mert azon phantasia, melyet Lacombe ur játszott, még nem elégséges arra, hogy hangversenynek neveztessek) és az ezt megelőző „fiatal keresztanya“ 1 fvsos vig játék (irta Scribe, fordította Jakab István a' magyar tudós társaság költségén) adatott. Az egyveleg részei voltak 1) Montechi és capuletti párt ouverture-je. — 2) Ugyan e' daljátéknak 1-ső felvonása. — 3) Thalberg Zsigmond első phantasiája zongorára; játszá Lacombe ur. — 4) Rossini „szevillai borbély“ czimű daljátékából Figaro ariája. — Második osztályban 1) „Norma“ 2-dik felvonásának 1-ső száma (e' szerint nem Norma ouvertureje, miként a' hirdetmény jelenté; mert a' Norma ariáját megelőző ritornello nem ouverture hanem introductio) a' reá következő Norma-jelenettel 's párdallal; éneklék Schodelné assz. és Éder Luiza. — 2) „Norma-ból“ Szever ariája Jó b ur által. — 3) „Ismeretlennő-ből“ vadász kardal a' kardalnokok által. — 4) „Karád és Zemir ballada Czuczortól, néma ábrázolatokkal. A' költeményt szavalá, Egressy Gábor ur. — A' vig játékban. Lendvayné assz. (Lucyné) Egressy G. (Eduard) 's Telepy (Jean) urak jeleskedtek, kiket érdemeik méltánylásaul az igen fényes közönség játék végén zajos tapsok közt elő is hívott. Az egyvelegben Schodelné assz. aratott mint Romeo és Norma ismét uj babért. Szerdahelyi ur, ki rózsaszin kedvében voltak látszott, Figaro ariáját hosszas tapssal vegyült láрма után ismételni kénytetett. Lacombe ur pedig a' művészi leg játszott phantasia után zajosan kétszer előtapsoltatott. Egressy Gábor ur a' balladát hibátlanul szavalá; de a' hozzá járult néma ábrázolatok nem valának hibátlanok. — 7-dikén „utazás közös költségén“ vig játék került szönyegre.

*) Igen szivesen venné e' lapok kiadója, ha eddig elhalt más jelesebb magyar színészeink életéből is hasonló közlemények küldetnének hozzá, hogy e' szerint ezek e' folyóiratban közre bocsátatván, nemzeti színészetünk történetnek azon hézagát is kiegészíték, mellynek betöltése felől mind eddig még nem gondolkodtunk, holott a' külföld ennel sokkal csekélyebb érdekű czikelyeket is kimerítő teljességgel már régen kiegészíté.

VÁCZRÓL febr. 27-kén. — Milly kedvezőleg mulattatja közönségünket egy hónap óta Balla színészársasága, elég bizonyossággal szolgál az, hogy ezen idő alatt, kivéven a' bálók által elfoglalt két napot, vasárnapot 's hét-főt, minden nap számos néző jelenlétében meglegeedésre adja mutatványait. Szintén e' társaság szolgált némi ösztönül azon színészeti multság létesítésére, mely mai este a' n. mgú uradalmi igen tisztelt főnök urnak lakában a' miveltebb osztályból vállalkozott műkedvelők által csupán hivatalos uri nézők igen szép száma előtt adatott. Ennek tárgyaul a' „vig játék“ és „szegzet szeggel“ című két csinos vig játékoska szolgált. A' játszó személyzet általján kitünő ügyességgel működék. Kellemes meglepetés volt leginkább az, hogy a' második színműben maga a' t. főnök ur is, Domonkos udvari tiszt szerepében, jeleskedett, ki is valamint a' működő személyzetet úgy a' jelen volt nézőket megvendégelni sziveskedett. N.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

A' világ most nyitva állott Tartini előtt, de e' világ rá nézve sivatag pusztá volt, 's istriai Apollónk alkalmasint éhen veszett volna el, ha egy zárda barátságos kapui meg nem nyílnak előtte. Egy szerzetes rokona az éhenhalástól, hegedűje az unalomtól menték-meg, vas szorgalma pedig csak hamar helyet szerze neki a' székes egyház hangászkarában. Hat évig legkevesebbet sem hallatott magáról a' fiatal művész. Midőn azonban egy nagyobb ünnepen a' szél azon függőnyt, mely megett a' székes egyházi hangászkar játszani szokott, félre lebbentette volna, egyik régi pajtása Tartinira ismert, kiaz elveszettnek rokonajval azonnal mindent tudatott. A' fiú és szülők ismét megbékültek, 's a' fiatal Amphyonnak atyja, ki azon reményről, hogy fíját törvénytudóvá alkothassa, egészen lemondott, megengedé fíjának, hogy kedve szerinti hivatalt vagy életmódot választhasson.

Csendes házi kör igen szűk tőr a' művészi lángelmének. Velenczében egy ideig bizonyos Veracini nevű jeles hegedűs tartozkodott, és ez Tartiniban egészen új eszméket támasztott hangszere felől. Azonban Velenczének ünnepi zaja, fenyé, zsbongásai őt tanulmányában gátlák; művésznük Ancónába vonult, 's éjtel nappalát a' zenének áldozá. Híre hirtelen növekedett; es Tartini a' paduai szent Antal templomban első hegedűsnek nevezteték-ki. Ez olly álláspont volt, melyet elnyerni azon kornak minden virtuóza törekedett, Tartini nem is lön e' megkülönböztetésért hálátlan; mert magát 's hegedűjét örökre a' szentegyház szolgálatára ajánlá. Európának több uralkodója a' legkedvezőbb ajánlást tette neki; de ő nem akart más pártfogást elfogadni, mint szent Antalet. (Folytatása következik.)

D I V A T.

Parisi divatlapok még csak most kezdik leginkább leírni a' legékeesebb bál-öltözeteket, miután t. i. e' francia fővárosban, az ékes divatok fészkében, még csak február havában adták egymásra a' nagyobb 's pompásabb táncmultságok. — Nekünk e' bálköntösökre most már szükségünk nem lévén, azokat nem közöljük, annyival inkább, minthogy talán sokakban csak szívfájdalmat 's kielégíthetlen vágyódást gerjeszhetnek. — A' férfiak esti multságokra 's társaságha fekete vagy sötét barna frakban jelenek-meg; selyem hajtókkal és lafanczokkal; igen rövid gallérral és széles lafanczczal. Az illy köntöst nem gombolják-be. — Házi pongyola öltözetre a' férfiak persz alakú 's készületű hosszú köntöst használnak; veres papucsot, kassimirból turban idomú siphát; ehhez járul a' nagy Mogol szájába illő nagy pipa.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 15^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

A' szerelemes leány.

Kis koromban minden órárn
Vig, boldog vala,
Boldog, mint az üdvözület,
Első hajnala;

Bábaimmal enyelegve
Jó anyám ölen
Rejtezett örömvirágként
Fölfelstem én.

Semmi bú nem háboritván
Szivnyugalمامat,
Nappal ah! mi könnyen üztem
Kis munkáimat.

Es midőn a' nap sugára
Tőlünk költözött,
Angyalokkal játszadoztam
Álmaim között.

Álmaim között egy angyal
Most is megjelen —
Mondhatatlan bájözönben —
Minden éjjelen;

'S ekkoron, mint a' Vezuvnak
Tűzhullámai,
Forrong vérem, 's fölpihegnek
Keblem halmái.

Érzem én, e' büvös álom
Már a' szerelem,
Melly miatt most annyi bú mar,
Annyi-gyötrelern.

Melly miatt tán bánatomban
Addig lankadok,
Míg egy árva sirvirágként
Összehervadok.

O de bár ha bánatomban
Addig lankadok,
Míg egy árva sirvirágként
Összehervadok:

Szerellem! kinodban még is
Érzem étedet,
És ezért szívembe zárlak
Holtig tégedet.

CSENDHELYI.

SZORGALOM.

Oroszok hajlandósága a' kereskedéshez. — Azon sok önként ajálkozó könnyűség daczára is, melylyel a' természet orosz országot megáldá, lakosai nem hajlandók földművelésre; nyugtalan beljegyük inkább kereskedésre viszi őket, és nem ritkaság látni, hogy ép erőben álló férjfiak lakhelyeiket oda hagyják, nagy városokba költöznek, hogy vas szorgalmuk által kis kereskedést vagy kis gyárt állítsanak. Ha szorgalmukat, el nem csüggedésüket látja az ember, azt hinné, hogy nagy kereskedői vállalatok kivételére az Angolokéhoz hasonló erejük 's ügyességök van: azonban kissé mélyebb vizsgálódás után csak hamar kiténik, hogy kereskedésre alkalmatlanok. Az Oroszok közönségesen tömérdek pénzt kívánnak hitvány áruikért; az utánzás mesterségét birják ugyan legnagyobb mértékben, még is elhanyagolják áruiknak azt megadni, mi azokat leginkább becsessé tenné: így p. o. késmű-áruik olly csinosoknak látszanak, minők a' scheffildiek: de rosz anyagból készülnek. Éppen így vannak a' gyapjú 's pamut szövetekkel is, melyek közönségesen olly finomaknak látszanak, minőt csak kívánni lehet: de a' szöveteknek szálai porhanyók, 's festékeik romlandók, (Revue britannique 1837.)

Természetes csizmák. — Peruban következő módon készítik a' természetes, egy darabból álló, varrás nélküli csizmát. A' lónak hátulsó lába mindjárt térden felül elvágatik; bőrét, mint valami harisnyát, lehuzzák, a' szórt róla éles késsel lenyesik, mint szintén a' beljén maradt husdarabkákat is; ezután levegőre függesztik száradni, és száradás közben többször felpróbálják, hogy illő csizmaidomú legyen. Ezen csizmákat „potas de potro“-nak nevezik, 's mint mondják, olly könnyűk, mint a' kesztyűk.

FESTÉSZET.

Látogatás pesti magyar festőinknél. — Kiss Bálint es. k. akad. festő (felduna-sor, Ilkey ház, 2-dik emelet) egy újabb történeti nagy olaj-festményhez készül, melly Hunyady János halálát ábrázolja. Mintája már készen van, 's ez a' jeles munka nagy-szerűségéről kezeskedik. E' télen készített arcképei között Schodelné dalszínésznénk képét is (mellkép) helyesen festé. (Lásd bővebben felőle mult évi Honm. 96. számát.)

2) Hora Alajos ur, a' jeles Amerling legügyesebb tanítványainak egyike (galamb utsza szegletén, az ajtatos iskolák ellenében, Grabovsky ház 1-ső emeletében, az udvaron), kinek finom ecsetéről mult évi Honm. 78-dik száma említést tett, a' lefolyt tél közben több szép arczképet feste olajban. Ezek között van L e n d v a y színészünk is (térkép), mint Zampa, meglepő hasonlatossággal találva. Szerzeményei közt azonban kitünő figyelmet érdemel egy nagy, 's csak most végzett festvény, melly egy öreg koldúst ábrázol, ki mellett egy gyönyörű kis gyermek esengő állásban könyörög az emberek részvéteért. A' felséges művet eléggé dicsérni nem lehet; a' látogató meglepetve fogja azt nézni, 's csak nehezen váland-meg tőle. Ohajtani lehet, vajha e' szép munka olly helyre jusson, hol illő méltánylásban részesülhessen.

3) Barabás Miklós (József-piac; Almássy ház 2-dik emelet) erdélyi utjából visszatérvén sok jeles képmásolatot, különös szépségű modorban készülve, hozott onnan magával. Nem rég készített életnagyságban Schodelné asszonyt, mint Normát, igen helyesen találva. — Igen szép volna, ha magyar színészeinknek arczképeik megszereztetnének e' művész uraktól, és pesti magyar színházunk valamelyik teremének diszesítésére adatnának, hogy idővel e' képek szaporittatván, illy érdekes műgyűjtemény is ékesitné azt.

INTÉZET.

Tengerész-kórház Londonban. Ez nem száraz földre rakott épület, nem ország költségén alapított intézet, hanem a' Themse hátán uszik, 's alapításának napja csak 1821-re esik, midőn néhány nemeslelkű emberbarát összeállott, 's önkéntes adakozásból az intézetet megalapítá. A' beteg matrózt, bár melly nemzet tagja legyen, nem akarták segéd nélkül sorsára hagyni. A' beteg matróz nem közönséges beteg; másnál használt gyógy móddal körülte forgolódni nem lehet; ha szárazföldi kórházba zárják, kétségbe esik, mert ifjúságától vizre szokva, a' szárazföldi lakosság szokásait észrevétlenül elfeledé. Legnagyobb hibája, 's minden szerencsétlenségének kutfeje az előrelátási hiány. Ő csak akkor gondol a' nyomor valódiságára, midőn előle menekednie már nincs mód; 's ha ez nála csak ugyan bekopogat, könnyen elcsügged. Kór-védházakról 's más jótékony intézetekről, mellyek a' tengerrel közvetlen viszonyban nem állanak, hallani sem akar; mielőtt ezekben keresne menedéket, kész utósó üngét eladni, csakhogy más módon segíthessen baján, és ki e' csudálatos néposztálynak előítéletével ismeretes tudhatja, hogy majd mindig inkább maradnak tengerringatta hajójuk erkélyén, bár halálukról szinte bizonyosak is, mint szárazföldi kórházba menjenek, noha jól tudják, hogy ott egészségük helyre áll.

Százanként feküdtek e' beteg matrózok a' London kikötője melletti lakokban; a' hatóság soha sem gondolt rá, hogy számukat feljegyezze, 's így azon nemeslelkű emberbarátok előtt, kik rajtuk segíthettek volna, örökös titok maradt. De ez nem ijeszté-el őket; az aláírási iverk csak hamar megteltek, és nem volt egyéb hátra, csak a' kivitel. Beteg matróz csak vizen fogad-el orvosi rendelményit; így kórháznak egy hajó választatott. Az orvosok tettek ugyan a' gondolat ellen némi kifogásokat, de a' tapasztalás mellette szóllott. Megrongált hajóknak nincs szükében angol föld. A' kormány e' célra elsöbben „Grampus“ 50 álgúys hajót engedte-át, és a' próba olly szerencsésen sikerült, hogy nem sokára terjedelmesebb helyről kelle gondolkodni, így a' kórház a' Dreadnought-ra (rettenthetlen), Nelsonnak Trafalgarnál használt egyik hajójára, tétetett-át.

E' három fedelű hajó a' Themсэн Greenwich halma előtt fekszik, hogy minden kikötőhez 's a' Themse torkolatához is, hol a' szerencsétlenségek, fájdalom, nem ritkák, közel legyen. Itt beteg és sebesült matrózok, legyenek bár a' világnak melly részéből, ápolást találnak, 's mindannyit egy család tagjának tekintik. A' dreadnought-i kórház elrendezése mindenben hasonló a' száraz földi kórházakéhoz: minden kór matróz ajánlás nélkül jelentheti magát, 's emberbaráti nyájas elfogadást talál. És e' fesztelenségnek nagy haszna van; a' matróz, ki a' formalitásokkal nem ismeretes, annak tekervényességétől elrettentve, vonakodnék olly kórházban menedéket keresni, mellynek falai közé juthatásért előbb pártfogókat kellene keresnie.

Szárazföldi kórházakban csak addig maradhat a' beteg, mig orvosoltatik; 's ez többnyire elég is, mert miután gyógyszerrel élni megszűntek, visszatérnek hazájokba, vagy barátaik vannak, kik a' lábbadozót ápolják. Nem így a' matróz; neki ha betegségén átessett, nincs tanyája, hogy eltörődött és szenvedésektől elcsigázott tagjait megnyugtassa, és gyakran éjt napot valamelly utsza szögletén kénytelen eltölteni. A' tengerészkórház e' baj ellen is tett. A' kórházban nemcsak a' lábbadozókat tartják-meg, időt engedve nekik tökélyes erőre jutáshoz, hanem szolgálathá is segítik a' választmánynak azon tagjai, kik hajó-birtokossal barátságos viszonyban állnak, ha ők nem azok is.

LITERATURA.

Beimel József esztergami és pesti könyvnyomó Intézetében a' sajtót elhagyta és minden könyv-árusnál megszerezhető: (Ár ezüst pénzben)

1) Guzmics Iszidór. — Egyházi Társ XI. füzeté I. II. és III-dik fogata; egyenként 15 kr. — Egész évi kiadás, vagy is két füzet 12 fogatban az intézetben véve 2 ft. 24 kr. Postán vitetve 4 ft.

2) Papp Ferencz. — Népszerű egyházi szónoklás, ára 1 ft.

3) Bógár János. — Egyházi énekek; az ének minden részére alkalmazva; ára kötetben 1 ft.

4) Ujfalusy János. — A' Magyarorszáiban élő minden rendű embernél tétetni szokott testamentumokról (végintézményekről) némely észrevételekkel és véleményekkel, hozzá adott példányokkal. Ára 40 kr.

5) Lovász Imre. — Mit tartunk a' Homoeopathiáról? — ára füzve 20 kr.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN mart. 7-re „utazás közös költségen“ volt hirdetve: este azonban Kisfaludy Károly „kerők“ című 3 fvsos vig játékát láttuk. Illy rögtöni változásokat nem ártana a' házakba szétküldözendő hirdetményekben a' közönséggel tudatni. Barth a ur (Baltafi) rég nem játszott olly kedvvel és valóssággal mint jelen szerepében. Megyeri ur (Perföldy) Kovácsné assz. (Margit) 's Lendvayné assz. (Lidi) hasonlólag je es minták valának, követésre minden tekintetben méltók; noha utóbbin ma ismét erősebben feltűnt az érthetlenségbe fajuló gyors beszéd. Nagy ur (Ferencz) türethetleg adá a' béna huszárt. — 9-kén „Norma“ daljáték jött ismét színpadra bérletszűnnessel. Mai este fens. es. kir. főherczeg, hazánk mélyen tisztelt nádora születési ünnepének tiszteletére legelőször világítottatott-meg színházunk légszeszszel, t. i. az egész színpad, hangászkar, színteremben a' páholyok előtt levő kargyertyatartók (a' közpén függő szép lüsztert kivéven, minthogy a' világítás műszerei még tökélyesen nem készültek-el), a' páholyok 's karzatok felé vezető közök, a' csarnokban függő csinos lüszter, pénztár, 's a' házon kívül égő lámpák. Meglepő látvány volt ez valóban, 's méltán viselé magán egy nemzeti ünnep bélyegét. Nappali legszebb világossághoz hasonló fény ömléssel az egész színteremben, 's örvendetes volt látni az ünnepiesen öltözött mind két nembeli közönséget, melly a' színterem minden helyén tömötten jelent-meg, 's minden üveg nélkül a' legszebb világosságban látható volt. Színteremünk valódi ünnepies palotához hasonlólván méltán örvendheténk, hogy az ausztriai birodalomban magyar színpadunk az első, mellyet szesz-világítás tesz szép készülete mellett kétszeres érdekűvé. Ezer köszönetet mondhat a' nemzet geniusá t. n. Pest vgye Rendecinek ezen új díszért, mellyel honunkat, tetemes költséggel bár, de eléggé nem magasztalható hazafisággal kitétetni méltóztattak. Tisztelet-teljes érzellemmel fogadá a' zsúfolt számú közönség ama verszetet, melly ő cs. kir. fenségének üdvözlétére (Landerer Lajosnál nyomtatva) megjelent 's a' színteremben elosztatott. Közöljük azt, mint ezen örömmünnepünk egyik forrását egész terjedtségében.

Cs. kir. ausztriai főherczeg JÓZSEF ő fenségéhez, magyarhon szeretve tisztelt nádorához.
Pest márczius 9. 1838. midőn születése innepén a' nemzeti színház légszeszszel világítva először nyittatnék-meg.

Ős Budának nép-imádta ormán
Egy hanyatló nap dicsőn ragyog,
'S víz-sugára messze-föld határan
Millió gyöngyökben fellebog:
Mert örömkönyült a' nép szemére
Aldozatként napja innepére.

Földi napján a magyar hazának
Hón szeretve tisztelt nádorunk!
Szív- virágból — mik fényednél nyilnak —
Homlokodra díszfüzért fonunk;
Es e' füzér egyszerű virági:
Boldogított nép jó kívánsági.

Büles kormányzás hosszú fáradalma
Innepel fejér hajad haván,
'S pártfogásod üdv-hozó hatalma
Nem fárad segítni e' hazán.
Es Fénixként romján éveidnek
Új polgári érdemek tenyésznek.

Hosszan nyuljék e' felhőtlen pálya,
Sok tavaszt hozz még hazánkra el;
'S majd, ha feljő a' sir éjszakája,
Csillag két utánad fény-ser'ggel:
Honfi- szív-csillag, mely értted vérzik
'S hálaképpen hamvaidra fénylik.

Az előadás szorgalommal ment végbe, 's a' sikerültebbeknek egyike volt. A' véletlenül megbetegült Schodelné assz. Szerdahelyi és Frikk urak szerepöket Deryné assz. (Norma), a' félig beteg Udvarhelyi Mikl. (Oroveso) és Egressy Benj. (Flavius) urak vállalák-fel. A' két első több izbeli tapssal és előhivatással tiszteltetek Jób urral (Szever) és első felv. után Weber pesti bádogos mester urral együtt, ki a' légszesz-világítás műszereit készíté és igazgatja. — Mart. 10-kén Megyeri Károly jutalmaz „lázádo zsidók, vagy, gyűlölség és szerelem küzdései“ 5 felvszo drama (Irta Bechstein Lajos. Fordítá Kiss Iván) előszer került szönyegre. E' dramai műven, mellynek költészeti tekiutetben sok jelessége van, a' pusztításnak szörnyű nyomai látszottak; ehhez még hanyag 's rendetlen előadás, hosszú felvonás közötti szünetek, a' darabnak 10¹/₂ óraig tartása is járulván, bukniá kellett. A' színészek részéről Fán c s y ur (Izsák), Megyeri ur (Mannasse), 's Egressy Gábor ur (varga) művésziileg 's hibátlanul játszottak. Lendvayné assz. (Lea), ki betegsége miatt lábain alig állhatott, valóságos vértanú volt, 's tőle hibátlan játszást várni, kegyetlenség volt volna. — Nézők számosan. — 11-kén „veres köpönyeges“ vig játék 4 fvsban kevés néző előtt adatott. Egressy Gábor ur (Melcherson Ferencz); Fán c s y ur (Gierman) Megyeri ur (kisértő borbély) 's Kovácsné assz. (Trude) jelesen játszottak.

GYÖRBE e' jelen böjti idő alatt. Balla Károly ur színésztársasága várrattatik, melly a' t. előjáráságtól már eleve megnyeré az engedelmet. Közönségünk hazafiságos érzellemel ohajtja e' magyar társaságnak, mennél előbbi megérkezését.

KASSÁN febr. 16-kán rendkívüli béreltszünéssel „Othello, a' velencei szerencse“ Rossini daljátéka 3 fvsban (Bántó forditmánya szerint) adatván, várakozáson felül sikerült. A' kardalok helyesek, egyedül a' hangászkar volt gyenge. Kitünőleg említést érdemelnek: Benza (Brabantio), Tóthné (Dedemona) és Pálné (Emilia). Nézők igen szép számmal. — 17-kén „Montalban Klára“ drama 5 fvsban (Genlis assz. műve) a' legsikerültebb színművek közé számítható. A' színteremet mindenki meglepégedve hagyhatá-el. Kántorné (a' czimszerepben) valódi érzéssel 's méltósággal játszott; nevezetesen a' törvénszék előtt találkozásá atyjával mesteri volt. Tóth (gr. Valmore) hasonló szerepekben mindig igen jeles. Erdős (Montalban) még olly tanulmány és hű beljegyi rajzzal soha sem lépett-fel színpadunkon, mint ma. Öltözetei is igen izletesek voltak. Pály Lórád (Julius) sem lehet dicsé-

ret nélkül említenem, ki meggyilkoltatása után meredt tagjaival és mozdulatlansággal helyesen utánzá a' halottat. A' többi egész személyzet iparral munkálódott. Játék végén Kántorné és Tóth elútopoltattak. Nézök számosan. — 18-kán „Jengyel király házassága“ Hassaurek 3 fvsos vig játéka lankadtan adatott. 2-dik és 3-dik felv. közt Túry tánczművésznek nemzeti magánytáncza tetszett. Nézök kevesen. Ma kezdődött a' 6-dik bérlet, (Chiabayané még mindig beteg.) — 20-kán „Jolantha, jerusalemi királyné“ igaz történeten alapult szom. játék 4 fvsban (irta Ziegler, fordítá Murányi) ámbár jelesen adatott, de a' kevés nézők igen hidegen fogadák. Kántorné (Jolantha) remek játékaival tünteté-kí magát. Szöke (Pajeni Hugo) művészi előadása megtapsoltatott. Szilágyi (Fulques R.) szép haladását bizonyítván ujabban szép reménnyel biztat. Tóth (Fridolin) igen tetszett. — 22-kén „notre dame-i harangozó“ ismételteték. Nézök közép számmal. — Sajnálva tapasztalom, hogy e' szini tudósításaim, melyeket minden a' dologhoz értő honfi teljes elégteliségre mindenben helyesel, éppen ott, hol hasznosak lehetnének, ellenkező hatást szülnek, és némelly színészek által, ön kárukra, önhittséget 's elbizottságot bizonyítva, nem kedvesen 's ellenséges indulattal vétetnek. Szini tudósításaimat én minden t. olvasónak, teljes meggyőződéssel, igazsággal, és lehető tudományom következtetésében, bátran terjesztem elejébe. Mert ha érdekből igaztalan volnék, vagy valaki iránt részrehajlásom által annyira elvakítottatnám, hogy az illyennek hibáit nemcsak meg nem ismerni, hanem még gyengébb színhajlamait egekig emelni 's dicsérni elvemül szolgálna, ez esetben szégyelve kellene lemondanom arról, hogy valódi hazafi vagyok, 's a' magyar színészet tökélyesbülésére czélzó szándékomat elhibáznám. Érdemtelen dicséret (sokszor, fájdalom! az érdemlett is) elbizottá, önhitté teszi a' színészt, minnek szomorú következménye, a' színészetnek elkerülhetlen hanyatlása, minden nagylelkű pártfogást, sikeretlenné tenne, és így honi Thaliánk ismét visszaesnék hajdani siralmas semmisségébe. Fő színészeinknek egyike elég képtelenül állítja, hogy helyben nincs, ki őt valódilag megbírálná; így az igazság kimondását nemtelen rágalommal fogadva, a' méltán megnyert köz kedvességet különféle fennhéjázó 's képzelődést jelelő állításokkal ön maga kisebbiti, feledvén, hogy e' földön nincs tökéletesség, és nincs ember, kitől nem tanulhatunk. — Mások ismét némelly társaik érdemlett dicséretöket ezekre nézve veszélyeseknek és elbizottságot okozóknak mondják lenni; midőn én éppen ellenkezőt tapasztalok a' naponkénti nagyobb szorgalomban és dicséretes tanulmányban. Mik színpadon kívül történnek, nekem utmutatásul 's tudósításaim elveiül nem szolgálhatnak. — A' leggyengébbeknek egyike végre erővel kívánna dicséretet. — Sajnálni lehet, hogy az emberek még illyesben is, ön hasznuk veszélyeztetésére, gyűlölik az igazságot 's nyíltszívűséget. Sajnálandók az önhittség és elbizottságtól elvakítottak: de azért a' szilárd beljegyűt soha, bár milly nemtelen tételekkel is, el nem ijeszti az igazság kimondásától.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében mart. 11-kén adatott hangászati mulatságot különös érdekűvé tette 1-ször az, hogy Spohr Lajosnak jelesen játszattott nonettje után Egressy Gábor ur a' közösen kedvelt pesti magyar színész Vörösmarty „ösz bajnok“ című költeményét szavalá, és így a' magyar szavalás pályája itt is ujjolag megnyitvatván, ezt a'

közönség élénk tapsekkal bizonyítá; — 2-szor) hogy ismét hallhattuk fiatal magyar művésziünket Fáy Gusztávot, ki Chopin Fridrik E-moll forte-piano concertjének első darabját több ízben bebizonyított ügyességgel, 11 hangszer kísérete mellett játssza. A' művészet pályáján olly szembetűnő jelességgel haladó fiatal művészt zajos tapsokkal tisztelé a' nagy számmal egybegyűlt hallgatók köre.

A' pestbuda hangász-egyesületnek mult lapjainkban említett ez évi 2-dik műelőadása mart. 11-kén 4—6 óra között ment végbe. Az óriás terem, mint mindenkor e' nagyszerű előadások alkalmával, telve volt hallgatókkal, kik a' másfél százra terjedt működő tagok által előadott nagyszerű 's igen jól sikerült hangműveket zajos tapsokkal üdvözlék. — Ries d-dur symphoniájának első darabja után Haydn Józs. „vihar“ című kardala meghatólag adatott. Követé ezt Beethoven „művészet ajándékai“ című phantasiája fortepianóra (mellyen a' jeles művész Lacombe Lajos ur játszott) karének 's orchestrum kísérete mellett. Berekeszté e' mulatságot ugyan Beethoven „hangművészet dicsősége“ című cantatája. Servaczynski ur a' solo-hegedű, Scheibl ur a' solo-flauta szerepét volt szives felvállalni. A' solo-ének szerei Bajai Loziczky Ilona, és Kundt Johanna kisasszonyok, Stoll és Petz Adolf urak kezükben levén jeles és igen kellemes előadók nyertek. Méltán lehetett sajnálni, hogy az egyesületnek mind jeles működő mind budai gyámuló tagjai közül a' Duna-jegén veszélyes vagy visszaretentő átjárás sokat nem hagyta résztvenni ezen érdekes előadásban.

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

Zeneértők azon megjegyzést tették, hogy jeles hegedűsek érettebb korukban másban keresik a' tökélyesedést, mint ifjabb éveikben. Izlésük finomul, hevők esillapodik, sztyljek ékesség és cantabiléhez hajlás által különbözteti-meg magát; ezen korban már nem nehézségek levivása, vagy meglepő és erőteljes vonások által akarnak tündökölni. Tartini maga megvallja, hogy 30-dik éveig kevésre vagy semmire sem ment. Leghívebben mutatja azonban amaz ismeretes anekdota álmáról, minő hévvel temeté-el magát a' tanulmányba. — Lalande, ki azt beszélté, Tartininak ön szájából így hallotta: „1713-ban egy éjen azt álmodá Tartini, hogy a' sátánnal, ki őt ezentul szolgálendő vala, szövetségre lépett. A' kötött szövetség után hegedűjét átnyujtá a' pokolbelinek, hogy lássa, valljon képes-e az belőle összeegyező hangokat kicsalni. Milly nagy volt azonban bámulása, midőn a' sátán egy furca (bizarre) sonatát olly átgondoltsággal es lélekkel játszott előtte, hogy mind azt, mit életében hallott, ahhoz hasonlítani sem lehetett. Azon rendkívüli hatás, mellyet a' hallott zene tett reá, felébreszté; és azon reménnyel, hogy a' hallottnak talán egy részét visszaadhatja, hegedűt ragadott, de fáradsága sikeretlen volt. És valóban, azon szonáta, mellyet ez álma után szerzett, legjobb minden műve közt: ön vallomása szerint még is olly távul áll az álmában hallottól, mint egyik világ sarka másiktól. Ez álom olly hatást is tön reá, hogy hangszerét azonnal összezuzza, 's a' zenéről örökre lemond, ha azon köjeket nélkülözhetné, mellyeknek élvezését a' zenének köszönheté.

(Folytatása következik.)

DIVAT.

11-dik divatkép (Pestről). — Azon igen érdekes álozés táncmulatság emlékére, mellyet Pesten febr. 27-kén a' nemzeti casino részvényesei adtak volt (lásd Honm. 18. sz. 143. l.) kedveskedünk t. olvasóinknak ama két gyönyörű ruházat mássával, melly az említett bálban a' legérdekesebbek közé számított. A' nézővel szemközt balról álló férfi régi lengyel, jobbról albani köntösből van. A' rajtot Kostyál Daniel ur volt szives velünk közölni. A' két ruházat Kostyál Adám ur pesti polgár és szabónak ismeretes műhelyében készült. — Bécsi divat mart. 8-kán: társalgási nő ruha damaszból filet-diszitményekkel és szalaggal. Gyöngyházból és aranyból készült legyező; bárson barett tollakkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazon-álul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 22^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

Bajnok lantos.

I.

Mint az éji rém
Hold sugárinál:
A' tarolt mezőn
Olly setéten áll
Egy kopár halom;
Rajta bús fiú,
Hárfa függ karán
Szép-idomzatú.

Éj szemében a'
Bánat gyöngye ül,
'S égbe melliből
Mély sohaj repül;
Mert a' domb fölül
Bár milly tájra néz,
Mindent eltiport
A' mohácsi vész.

'S hogy ha képzete
Tünde szárnyain
Túl leng a' jelen
'S mult határain,
Szíve vérezik;
Minthogy szebb jövő
Honja telkein
Nem remélhető.

Vad fájdalmiban
Búsán néz tehát
A' hadverte-táj
Omladékín-át;
'S mig könyűje a'
Hon sorsán pörög,
Ellenségire
Átkokat dörög.

II.

Tűz-nimbusával nyugott tengerébe
A' nap vér-képe lassan elmerül;
'S bérez éliről a' himes völgy ölébe
Est-szellő szárnyain kőd-lepel terül; —
Berek, liget rég elcsendesülének,
Csak a' távulban hallható ez ének:

„Szállj-le szállj-le nap-sugár!

Szállj-le tünde fény!

Hisz' fakó hold diszkeedik

A' hon ős egén;

„S merre a' négy fő folyam

Árja folydogál,

Tar-seregnek képiben

Égnek átka száll.

„Hárfa! csendesülj te is,

A' dal nem derít

Szebb jövőt hazánk fölé;

Itt, csak kard segít.

„Ám ha a' jog és király

Megboszulva lesz,

Honvédők gyász-hantjain

Ujra zengedezz!

Mint egy bűvös hang sirkertnek terében,

Mint a' szirén-dal hullámok felett:

Elhalt az ének a' táj lég-körében,

És ujra mindent éji csend fedett; —

Míg a' szelid hold villogó sugára

Ezüst-fényt hint a' bús síu útára.

(Vége következik.)

SZORGALOM.

A' répaczukor haladása magyar országban. 1837 igen kedvező volt a' czukorrépa tenyésztésre, és mivel többnyire minden répaczukor gyár és háziintézetek tulajdonosai általam jó sleziai magot kaptak, nemcsak minőséges (qualitativ) volt a' czukorrépa termék, hanem az augustusi 's szeptemberi hűvös napok daczára még éddús is. E' hasznos növény némelly vidékeken várakozáson felül jövedelmezett. A Imá s y gróf sarkadi (Bihar megye) uradalmában 23 holdföldön *) 20,000 mázsa, 's Urbány ur jószágán, a' szent-tamási pusztán Arad mellett, egy holdföldön 1500 mázsa termett, átaljában majd minden gyárnak több répája termett, mint mennyit feldolgozik.

A' répa leginkább szeret homokos kevert földet, és nem sok agyag résszel tömöttet; ha agyagos földben 6—7 foknyi a' répa levének édessége, homokosban 10—11; mi több, Nagy-Kőrösön Pest megyében, vegyített agyagban termett jó nagy répa 13° édességet adott, Beaume Sacharometerje szerint; következésképen több éd volt benne, mint a' jamaikai czukornádban. E' rendkívüli esetet már 1832ben is találtam, a' herczeg Pállffy plossensteini (Posony megye) uradalmából hozzám küldött répában.

A' répának eltartása, mellynek módját még több helyen nem tudták, sok nehézséget okozott; pincze fiókok nem birtak a' nagy

*) Bécsi holdföld 1600, magyar 1200 bécsi négyszög öl.

mennyiségű terméknek helyet adni; vermeket ástak tehát, melyeket a' vizrészek kigőzölgésére kürtőkkel elláttak ugyan, de november langyos volt, a' répa megpállott, kicsirádzott 's nagy része el is rothadt. Tanácsom tehát az, hogy répáját mindenki föld felett rakja össze gúlya (pyramis) idomban, miként az álgúy gömböket szokták, tetszése szerinti hosszúságban, alatt 6 lábnyi szélességben 's 4 lábnyi magasságban, 's minden öl távolságra egy három vagy négy darab deszkából összeszegezett 2 láb magas kürtőt állitson a' répahalomra. Ezután 4—6 hüvelknyi vastagon szalma hintetik e' répara, erre ismét 4—6 hüvelknyi vastagon föld, lapáttal keményen lelapítandó, hogy erősen álljon. E' földet mindjárt a' répa-halom mellől lehet ásni; 's így a' répából kiszivárgó nedvnek elfogadására szükséges árok is készen van. A' répara helyezett kürtő 6—8 foknyi hidegnél betömetik szalmával, langyos időben pedig, a' kigőzölgés végett nyitva hagyatik. Illy módon a' répa legszigorúbb télen át eláll megfagyás, kicsirádzás vagy elrothadás nélkül.

Gróf Forgács Ádám urnak gácsi (Nógrád megye), gróf Almásy Alajos urnak sarkadi (Bihar megye), Forray Julia báróné, született Brunswick grófnének Arad megyében általam mult éven felállított czukorgyáraikban, ez éven ezélszerű javítások 's épület nagyítások történtek. *(Vége következik.)*

RÉGISÉG.

Pompeji. (Krison lord irataiból.) Bár mi költészi ecsettel rajzolták is e' városnak elpusztulását, bár mit irtak utazók 's régiségbuvárok Pompeji felől, soha sem lehettek 's leendhetnek képesek szóval e' rom 's láva vadont, e' holt városnak gyász-maradványait olly élénken festeni; mint azt az emberek kandisága több százados álma után napfényre hozá. A' vándort Pompeji megpillantásánál először a' kis házak, épületeinkkel hasonlításba sem hozhatók, lepik-meg. De ha megfontoljuk, hogy a' Görögök egyformaságban keresték a' szépséget, nagyobb részint szabad ég alatt laktak, fényt és pompát csak nyilvános emlékekre fordítanak, — bámolni a' kis házak felett, nem fogunk, melyek egészen görög sztylben és a' köztársasági nép komolysága szellemében készültek. A' legutójjára felásatott lak, melly közelebbi megtekintésre méltó, a' „Casa fauna“, mellynek padlázatja a' legszebb 's leggazdagabb mozaik mind azok közül, melyeket eddigelé ismerünk. Ez Görögök 's Persák közötti csatát ábrázol; némelyek az arabellai csatára akarnak benne minden igaz ok nélkül ismerni. Az atriumban (nagy, pompás oszlopokkal diszitett terem) egy talapján nyugvó 's fejez márványból készült

sphinx-et láttunk, melly olly tiszta's ép; mintha most került volna-ki a' művész kezeiből.

Pompeji némileg Romára emlékeztet, mellyhez pompás 's nagyszerű emlékeire nézve majd nem hasonló. Ha az utas e' kiholt utszákat átfutja, minden lépten templomok, színházak, csarnokok, versenyző-pályák, palástrák 's diadalkapukra talál; ha a' végetlen vízvezető csatornát, mellyen a' viz Sarno forrásból ömlött Pompeji falai közé, ha a' nagyszerű circusokat, e' szobrokkal díszített tereket, ez oltárokat mellynél áldozót 's áldozatot egyformán burkolt Vulkan tűz köpönyegébe, tekintjük; ha a' patriciusoknak fejmárvány oszlopos csarnokait, palotáit, udvarait tekintjük, mellyekben illatos vizek pároszi márvány vagy porfir medenczébe ömlenek; ha e' néma házakat, ős atyák szobrai mellett álló bálványokat, fresko festvényeket bámuljuk, mellyek olly eleven színben ragyogók, mintha csak most készültek volna-el; ha e' remek faragványokat, ékes butorzatok, három lábak, 's ágyakat csudáljuk, mellyeket mi még csak utánozni sem tudunk tökélyesen, ha mind ezt megtekintjük; — akarunk ellen merül-fel e' kérdés lelkünkéből: mivel van Romának elsőbbsége e' város felett, melly holtában is olly szép, hogy kész lenne az ember esküvel erősíteni, hogy az csak alszik, és az őt felébresztendő nap arany sugáira vár.

Az uj ásások alkalmával egy Isis templom omladványaira találtak, mellyben különös, titkos isteni tisztelet ta.taték, napfényre halálos büntetés alatt nem hozandható. Most veszély nélkül vándorolja át az ember a' félelmes istennő csarnokait. Több tárgyat találtak a' templom rejthelyeiben, mellyekkel egykor a' physical ismeretekkel bíró bálvány-papok a' tudatlanság homályában senyedő közönséget ámitgaták. Isis és Annubis szobraik mellett még Bachus, Venus és Priap szobraikra is találtak, mellyeknek titkaik Isisével összefüggésben lenni látszanak, és ez némileg félre vonja azon leplelt, melly alá ez istennőt közönségesen rejteni szokták. A' templomban talált tömérdek csontváz bizonyítja, hogy a' hamuzápor ez istenne szolgáit valamely nevezetes ünnep ülésekor temette-el; egyik csontváz mellett arannyal töltött szekrénykét leltek, mellyet az nyilván elvinni akart a' szerencsétlen város falai közül.

E' halottak városában minden tárgynak különös tekintete van; a' vándor minden lépten boltra bukkan, mellyről az látszik, mintha tulajdonosa csak egy óra előtt zárta volna be. Itt az olajárusnak csinos kannáját láthatni; amott az ajtó felébe helyezett czimerről borkereskedők, huságók 's a' t. bódéjára ismerhetni; egyik boltban még szilvát, fűgét 's szőlőfürtöket találtak üvegedényekben. Egyik gyógygyazertárnak czimere almába harapó kigyó; itt csapszékre, amott

thermopilákra bukkan az ember, mely utóbbiak a' mostani kávéházak helyét pótlák, 's frissítőkkel kínálkoztak. E' lakoknak nagyobb részében föméntelen csontváz hevert, mi bizonyítja, hogy e' helyeket látogatni számosan szokták.

Ugy látszik, hogy Pompeji romlását iszonyú jelek előzték-meg, mellyeket azonban az elpuhult, gondatlan, kéj-özönbe süllyedt 's a' falerni bor gőzétől megkábitott város nem igen vett tekintbe. A' Vezuvnak azon rémitő kirontása előtt, mely Nero idejében Pompejít eltemeté, szörnyű földrengések már sok templomot, 's falut leomlasztottak. De Pompeji feledé a' Vulkánra gondolni; Pómpeji, miként Neápol is, csak Nero fuvolyáinak hangját hallá: mig végre a' Vezuvnak földet rázó menydörgése felébresztett, de el is temetett két várost 's több falut.

LITERATURA.

„Worte freundlicher Theilnahme bei Gelegenheit der Überreichung der goldenen Ehrenmedaille an den verdienten Jubelgreis, den Wohlgelehrten Herrn Michael Poszwick, Lehrer der obersten Knabenclasso an den Bürgerschulen der ev. Gemeinde augsb. Confession, in der königlichen Freistadt Oedenburg, den 10 tén December 1837. — Oedenburg, gedruckt bei Katbarina von Kultschár. — 4-ed ret 4 lap. — E' ezim alatt nyomtatva jelent-meg mult évi december 10-kén német nyelven az említett üdvözleti versezet azon alkalommal, midőn Poszwick Mihály urnak, Sopronban az ágostai vállásbéli fiúgyermekek fő osztálya tanítójának, a' hazai fiataiság tanításában 50 esztendeig fáradozott érdemes ösznek, ünnepélyes gyülekezet előtt általadatott amaz arany emlékpénz, melylyel hűséges szolgálatját ó es. k. felsége apostoli fejdelmünk jutalmazni 's kitüntetni méltóztatott. — Alkalmi versek ritkán emelkednek túl a' sok százszor elmondott eszméken: de a' jelen említettben (mellyet a' jutalmazottnak egy igen érdemes és nagy miveltségű tanító társa szerze) olly szép, az élet valódi köréből vett, 's érett elmebeli tapasztalással párosított tanításokat olvasunk, mellyek valóban megérdemlik, hogy fiataltól 's korosabbtól olvastasanak, hozzá járulván kivált az is, hogy a' versek nemesak könnyen folyók 's érthetők, de mondhatni gyönyörűk. Szívesen közlenék az egészet, ha lapjaink szük köre és más közlemények sűrűsége nem gátolna. Legyen elég azonban annak utóbbi lapjából azon sorokat előhozni, mellyekben a' köz tapasztalás szerint teljes igazsággal említetik, milly hamar 's hálátlanul feledkeznek-meg a' teresebb világkörbe lépett ifjak ama tanítókrul, kik őket tehetetlen gyenge korukban az erény ösvényére, a' józan gondolkodás és életüket boldogító tudományok körébe atyai kézzel vezették: de midőn a' hálátlanság emlékvirága mind inkább szaporodik a' tanítónak csak homályban tenyésző érdem-kertjében, midőn minden kit ápolt, kivel soha meg nem fizethető jót tett, megfeledkezik róla: ekkor a' haza atyja, a' jó fejdelem nyújt vigasztaló balzsamot ama feledékeny hálátlanok helyett az elkeseredett érdemesnek annak bizonságanl, hogy a' honnak tett hűséges szolgálatok a' jó király előtt feledékenységre soha sem bocsájthatnak. Az említett sorok következők:

Undankbar eilt der Jüngling in die Ferne,
 Er sieht die Welt mit wachsendem Gewinn:
 Die Kraft erstärkt, ihm leuchten neue Sterne,
 Und aus den Augen, heisst es, aus dem Sinn.
 Vergessen ist's, wie väterliche Lehren
 Der Lehrer früh ihm in sein Herz gesenkt:
 Er opfert nun an glänzenden Altären,
 Und denkt der Hand nicht mehr, die ihn gelenkt.
 Doch sieh! des Landes Väter seh'n hernieder,
 Sie ziehn das schweigende Verdienst hervor;
 Wer redlich wirkte für das Wohl der Brüder,
 Den hebt der Fürst an seinem Thron empor.

SZINÉSZET:

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — A' pesti magyar színház fenntartására összeállt részvény - társaság folyó évi nagy gyűlését folyó hónap 18-kán dél előtt 10 órára hirdette s Pest vgye udvarháza nagyobb teremében tartandót, azonban a' vízveszély által okozott köz zavar miatt elhalasztatott.

PESTEN mart. 13-kán „világ divatja“ 4 fvsos vig játék kevés néző előtt hozatott színre. — 13kán „Beatrice di Tenda vagy az ursinói kastély“ nagy daljáték 2 fvsban, (Irta Romani. Fordította Jakab István. Muzsikáját szerzette Bellini) bérlet-szünéssel először adatott. A' szinterem, mind a' mellett is hogy a' rebegő lakosság minden perczen várta a' Duna kiáradását, tömve volt. A' darab menetele semmi kívánni valót nem hagyott, maga után; egy kettős 's egy kardalt ismételni kellett. Schodelné asszony (Beatrice) első fvnás végén zajos tapsok közt egy igen csinos művi ezüst koszorúval, melyet Szentpétery ur ezüst-műves 's művész hazánkfija készített, tiszteltetéské-
 D é r y n é assz. (Agnese) hasonlóan szép iparral működött. Minthogy a' darab, a' vízáradását jelentő lövések 's harangok félreveretése végett be nem végez-
 tetethetett, ítéletünket másodszeri adatásokor bővebben közlendjük felőle. Színházunk, mely a' viz által tetemesen szenvedett, egy időre zárva lesz.

KASSÁN febr. 23-kán Erdős és Erdősné jutalmokul „Forster testvérek“ új dramai rajz 5 fvsban (Planche után Kovacsóczy) közép számú nézők előtt szorgalommal adatott. Erdős (Foster Tamás) nehéz szerepét tanulmányt bizonyító iparral adá. Lendvay (Foster István) művészileg játszott. Szilágyi (Robert), Kántorné (Foster Borbála), és Pálné (Wellstead Anna) helyöken voltak. Tóth (Spedweel) 's Komáromy (Lambskin) mulattattak. A' többi személyzet is iparral játszott, de a' közönség még is hidegen fogadá e' hosszúsága által kissé unalmassá vált jeles művet. — Napokban következő fordítás alatt volt darabok készültek-el nálunk: „Lisardo, a' tüzálarozos“ regényes színmű 3 szakaszban „vadászati kaland“ ezimű előjátékkal. Fordítá Klestinszky László. E' színmű mart. 3-kán Szilágyi József jutalmaul adatott; „tévelygés és örültség“ színjáték 3 fvsban (írta Lemberth, fordítá Klestinszki L.), „tengeri rablók“ Bellini daljátéka, fordítva Pály Elek által; „Capriciosa“ vig játék 3 felvsban, fordítá Kovacsóczy; „IV-dik Henrik ifjúkori szerelme, vagy, a' testvér-gyilkos“ drama 5 fvsban (Carmoni

után Klestinszki L.) „II-dik Ferdinand“ színjáték 5 fvsban (Pichler Karolina után Klestinszki L.) — 24-kén „hét közül a' legrutabb“ Albini vig játéka igen lankadtan adatott. Egyik fő szerep személyesítőjének kaczagása a' szinpadon semmi esetre nem helyeselhető. Nézők kevesen. — 25-kén „Megmerillis, a' czigányok királynéja, vagy, a' csempészek (tán inkább dugárusok?) Raupach 4 fvsos vig játéka vidor estét szerze. Játék végén Erdősné (Kiki-rics), és Hubenay (Pelikan) előtapsoltattak. Említésre méltók-még Szőke (Hering) Pályné (Julia) és Erdős (Till). Nézők közép számmal. — 28-kán rendkívüli bérlétszűnéssel és felemelt ár mellett Levy József Rudolf, az e' lapokból már ismeretes kürt virtuóz nagy hangversenyt adott. A' versenyzőnek minden műdarabját zajos 's érdemlett tapsokkal jutalmazá a' meglehetősen számú közönség. A' Lendvay, Benza és Komlóssy Paulina által énekelt egyes darabok megtapsoltattak; Benza előhivatott. Ezt Kisfaludy Károlynak „hűség próbája“ című 1 fvsos vig játéka előzte-meg. Haray (Endre) nagyobb vigyázattal öltözhettek vala; Komlóssyban (Vidor) a' bolondot nem lehetett feltalálni. — Mart. 1-ső napján „királyi korona“ színjáték 5 fvsban (Cuno után Komlóssy) került szőnyegre. Dicsérettel említendők Szőke (király), és Kántorné (Albina), ki játék végén zajosan előhivatott. Tóth (Richard) többször megtapsoltatott; de szerepe beljegyét még sem találta-el egészen. Hubenayné (Emma), N. Amalia (Ludmilla), és K. Ida (Eduard) kedves jelenetek voltak. Chiabay (Odo) iparral játszott; Erdős (Abudár) helyén volt. Nézők számosan. — 2-kán „Korszikaiak magyar országon“ Kotzebue 3 fvsos színjátéka adatott.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZAT.

Pesten Arnstein Antal ur, a' német színházi hangászkarnak 3-dik igazgatója, mart. 7-kén adá a' városi kisebb redut-teremben szokott évenkénti hangversenyét, melynek részei voltak: 1) Rossini „Tell Vilmosának“ ouverture-je. — 2) Ernst hegedű-phantasiáját játszá Arnstein ur. — 3) Rossini „Zelmirájából“ Bajai Lowiczky Ilona kisassz. nagy arját énekelt. — 4) Grill Klára assz. egy csinos költeményt szavalt. — 5) „Tartini álma“ című hangművet előadák Lowiczky kisassz. Lacombe és Arnstein urak. — 6) Schmidt Sándor költeményét „hóvirágok a' sirkertben“ — melyet Grill karmester muzsikára tett — előadá Oberhoffer, Wagner (koboz) és a' szerző ur (fortepiano). — 7) Osborn és Beriot egyvelegét játszá fortepianón Lacombe ur és hegedűn Arnstein ur. — Bemeneti díj 1 pengő ft. — A' mérséklett számú hallgatók minden számat tapsokkal fogadták, 's a' fiatal versenylő urnak a' művészetben mult évi hangversenye óta tapasztalt haladását illőleg méltánylák.

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

Burney, jeles szelleműs író 's zeneértő így ir Tartiniról: „Tartini a' harmonia tisztaságában 's hanglejtés (modulatio) egyszerűségében Corellit vette mintaul; hanem termékenysége és szerzeményeinek eredetisége által azt sokkal felül multa nemcsak a' melodiákban, hanem azon valódi modor által is, melly szerint azokat dalszerűnek (Cantabile-nak) tudta használni. Sok adagiojából csak a' szó hibázik, 's énekelni lehetne. Allegrojai néha nehéz kivitelűeknek tetszenek; hanem futásai, mellyek mesterkéltnek látszhatnak,

szerzék-meg e' művésznek az ujj-rakás és hatalmas vonó vezérlés valódi ismeretét. És ha a' tanítványai által játszatott solók és adagiók tökélyre 's lélekteljes előadásra mutatnak is, amaz erő, tűz, vonó-vezetési szabadság, mellyet a' mostani symphoniák kívánnak, még is hibázik belőlök.'

Veracini korának legkicsapongóbb művésze volt. Tele kérkedékenységgel, hiúsággal 's önhittséggel; mellynek következéseiben kortársai őt többnyire capo pozzo-nak (agyitalan) nevezték. Következő anekdota leghivebb rajzát adja beljegyének.

Olasz országnak legjelesebb művészei gyűltek össze Luccában, a' „la festa della Croce-t“ ünneplendők. Veracini, kit a' Luccaiak nem ismertek, egy solo játszására jelenté magát. Midőn a' karzatra lép, látja, hogy ajánlata nem igen méltányoltatik, és hogy azon kótatámat, mellynel a' hegedű-solók szoktak játszani, Laurenti atya, a' bolognai szerzet tagja foglalá-el. A' székes egyház hangászkarja azon korban többnyire lelkészekből állott. Veracini minden kétkedés nélkül a' kótatámhoz lép, mellyet a' szerzetes már elfoglalt.

„Hova akar ön? — kérde Laurenti.

„Az első hegedűs helyét elfoglalni! válaszolá büszkén Veracini. Laurenti előjogára hivatkozott, és kinyilatkoztatá a' művésznek, ha a' vecseryén vagy nagy misén hallatni akarja magát, illő helyet mutatandnak neki. E' feleleten megboszonkodva Veracini hátat fordított a' lelkésznek, és a' hangászkar utolsó padjára ült legalul. Midőn a' sor reá került, Laurenti, ki a' zenét kormányozta, meghívá őt, foglalná-el helyét elől, hogy a' közönség is láthassa.

„Nem — dűmmögé Veracini — vagy itt játszom, hol ülök, vagy éppen nem játszom.'

Veracini játszani kezdett, 's a' hegedűjéből kicsalt hangok a' jelenlevők figyelmét azonnal megfeszíték: illy tisztaság, erő 's kellem, minő Veracini játékát bélyegzé, példátlan volt. A' szent hely iránti tisztelet nem gátolható a' közönséget, hogy elegendését hangos tetszajjal ne nyilvánítaná. A' riadó „bravo“-kiáltás minden futás után ismételteték, és a' virtuóz megvető tekintettel fordulván az agg hangászkar-igazgatóhoz, diadalommal ezt mondá neki: „az első hegedűt így szokták játszani. (Cosi si suona per fare il primo violi.)

Veracini kényelemmel alapithatta volna meg szerencsését, ha tanítványokat akar felfogadni; hanem leczkéket adni általában vonakodott; csupán unoka öcsésével tett kivételt. Veracini maga is csak egy mestertől tanult, nagybátyjától, kinek egyedüli tanítványa csupán ő maga volt. Sztylje eredeti bizarr, merész, tömött és szerföliött dús volt. Hegedűjével egész Európát átutazá. 1745-ben angol országba jött. Steiner által készített két hegedűje volt, mellyek, állítása szerint, a' világon legjobbak voltak. E' hegedűk egyikét bizonyos ledersséggel párosult babona következésében sz. Péternek, másikat szent Pálnak keresztelte. Veracini érdeme leginkább a' gazdagság, mélység, apreggioinak könnyüsege, és a' hangok rendkívüli erejében állott. Hegedűjének hangját a' leglármásabb hangászkar közt is ki lehetett ismerni.

Tartini felől azt szokták mondani, hogy vonójával beszél. Nardini, tanítványai közül a' legjobb, eredetiségben nem érte-el tanítóját, de szívhez szóló 's valódi előadása által meghaladta. — „Nardini hegedűjének — mond Dupaty elnök, ki 1783-ban szerencsés volt őt hallani — beszélő hangja van. E' hang olly mértékben rendité-meg füleim idegeit, minőben azok még soha meg nem rendültek. A' tisztaságnak milly fokáig szeli Nardini a' levegőt! — milly rendkívüli ügyességgel illeti hangszerének hurait! előadása milly művészi 's tiszta, kimondani nem lehet.“ (Folytatása következik.)

99 9

HONMŰVELÉS.

Pesten vasárnap martius 25^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

Bajnok lantos.

(Vége).

III.

Csendes magány ölen
 Bükkök hűs árnyiban,
 Gyep-fedte domb-fokon
 Egy kis lakocska van;
 'S míg ennek ablakán
 A' hold-sugár mereng,
 A' benn lakók felett
 Mulasztos béke leng.
 Fehér párnák között
 Csendben nyugossza-át
 Apa, anya, 's leány
 A' barna éjszakát;
 'S csak a' füles bagoly
 Ijesztő sir-dala
 Viszhangján ébredez
 A' kis lak anyala.
 „Ébredj, ébredj anyám: —
 Vadon bűg a' madár —
 Csak nézd ottan kívül
 Az éjféli rémje jár!“
 'S ágyának széliről
 Lelépvén a' leány,
 Kínéz a' szűk szoba
 Hold-lepte ablakán.
 „Feküdj-le édesem!
 Csak kába képzelet,
 Mi felháborgatá
 Enyhítü csendedet;
 'S mire szoktattalak:
 Rebezd a' szép imát,
 Hogy hintse rád az ég
 Álomnak mákonyát!

Hu hú, hu hú, hu hú,
 Bűg a' madár megint,
 És át az ablakon
 Halvány alak tekint;
 'S míg rémül a' család,
 Sikolt, 's reszketve fél,
 Ott künn az éji rém
 Im e' szavakra kél:
 „Isten veled leány!
 'S üdv rád te korha lak!
 E' gyászos éjelen
 Tán végre láttalak;
 Mert szélvész szárnyain
 Csatára szállok én,
 Királyt 's hont védeni
 A' harcznak vér-terén;
 Hűn őrizd addig is
 Számomra szivedet,
 'S vagy én vagy a' halál
 Birjunk csak tégedet!
 Ha nem, — átkom reád;
 'S mint pusztult vár-falak:
 Rideg, bús, éktelen
 Legyen e' béke-lak!“
 'S sivogó szél-vihar
 Módjára elrepül
 A' rém, — míg a' család
 Határozatlan ül —
 „Dicsértessék az Ur
 Üdvöz légy szent anya!
 Anyám! tudod ki volt?
 A' hárfá bús fija.“

IV.

A' tarolt lapályokon
 Mint dühöngő fergeteg:
 Dúl, csatázva két sereg!
 Mindenik jelszava: „hon.“
 Hont kíván az szerzeni,
 Ez pedig hont védeni.

„Inkább harcban hős halált, —
Mintsem rab-bilincseken
Élni, ősi telkeken!“
A' magyar imigy kiált;
'S merre éles kardja száll,
Leng előtte a' halál.

„Élet oltó vad nyilát
A' proféta szórja ránk,
Hogy ha — mit elfoglalánk —
Elvesztenők e' hazát!“
'S mint emésztő szél-vihar,
Semmisít a' büszke tar.

És mihelyt nap áldozik
A' merengő bérczeken,
Vért-párolgó téreken
Száz magyar sohajtozik, —
'S közttek a' lant bús fija,
Mert rabbá lön Hunnia.

V.

„Hazája térein,
Kis ősi telkein
A' honfi árva már;
Hát túl a' bérczeken
Hullámzó kebleden
Leány! reám mi vár?

Igy dalol a' lant bús fija; 's hangját
Berkeken által sugja a' szél;
Ő tova lépdél, — pengeti lantját, —
Majd lepihen; mert messze a' cél;
Messze, a' bükkös déli tövében,
Hol piheg a' szép csalfa kebel.
És pihegését, játszi körében
Nyögdeli a' hűs esti-lebel. —
Félbe szakasztják a' kies ösvényt
Most tövis, árkok, szikla: — de rémként
Czélja setétlik berkeken át,
És tova utján győzve a' gát.

Berkeket erdőt hátra hagyott már;
Hőn siet a' szép lakja felé,
Ám de a' lak már rég kirabolt vár, —
Csend fedti; 's egy sir tűnik elé,
Korha keresztjén rózsatekercs függ, —
Rózsza, de hervadt, mint a' kebel,
Melly't fedez a' hant, és szomorún csügg
Rajta a' lantos bús szemével.
'S bár hűtelen volt a' nyugovó lány;
Könyre fakad, 's illy dal lebeg ajkán:
„Most a' magánynak zengj-ki dalom,
'S légy te jutalmam siri balom!“

VI.

A' nap lehuny,
 A' nap derül,
 'S hősünk keserg
 Szünetlenül;
 'S megint leszáll,
 És újra kél,
 De már a' bús
 Fiú nem él.

V-i BARNA.

SZORGALOM.

A' répaczukor haladása magyar országban. (*Vége.*)

Ujabb 's nagyszerű czukorgyárat az ezen (jelen értekezés 1837-ről szól) Szalay József urnak Nagy-Kőrösön (Pest megye), Vitke József urnak, gróf Wenkheim József tisztartójának Kigyóson (Békes megye), és Kalocsay Antal urnak Kis-Turon (Hont megye) készítettem.

Kisebb czukorgyárok, mellyekben tőlem vásárolt 's tanítványaim által kezelt gépelyekkel dolgoznak, gróf Brunszvikné ő excellentiája futaki (Bács megye) jószágán, gróf Esterházyné született Csákyne ő nagyságánál Székes-Fejérvár mellett; gróf Stubenbergné ő nagyságánál Székelyhidon (Bihar megye); Semsey udvari tanácsnokné született Keglevics grófné ő nagyságánál Kassa (Abauj megye) mellett; Jankovics Francziska kis-asszonynál Tápio-Szent-Mártonban (Pest megye); Gömör Júlía gyógyszerárusné nál Pesten; a' t. benedictinusok szerzeténél Pannon hegyén Adler József, orvos, kezelése alatt; a' szathmári káptalannál Tisza-Püspökiben (Heves megye) Péterffy József kezelése alatt; Dercsényi Pál urnál Gődön (Pest megye); Festetics Rudolf gróf ő nagyságánál Tolnán; Almási József ő excellenciájánál Heves megyében; Urbán András urnál Aradon; Náko János urnál Banát-Komlóson (Banátban); Bertalanffy testvéreknél Somorján (Poson megye); Gyurcsány udvari tanácsos urnál Nótincsen (Nógrád megye) és Nagy-Sáron (Bars megye); Redel Károly ur primatialis számtartó urnál Esztergamban; Payer Jakab pancsovai postamester urnál; Szemere György urnál Lastomieron (Zemplin megye); Lang Károly, cs. k. hadnagy urnál Szombathelyen, és Tomcsányi János urnál Ujhely mellett (Ung megye) alapítottak.

Illy gyors haladása mellett a' répaczukor gyártásnak következteni lehet, hogy az ország szükségeire megkívántató czukor nem sokára hazai termékből kerülend; és nekem azon örömem van, hogy

itt állított gyakorlati tanító intézetem által a' műiparnak ez ága egész országba elágozik; mert az említett nagyobb 's kisebb czukorgyá-
 rakon kívül több mint két száz házban, házi eszközökkel, készítnek
 a' czukorrépából czukrot.

Gyakorlati tanító - intézetemet a' honfiakon kívül több Orosz ,
 Lengyel, Porosz, Svéd is meglátogatja, és bámulva mind azt val-
 ja, hogy soha sem hitte volna, hogy e' gyártást, melly egész Euro-
 pában olly nagy lármát tesz két nap alatt olly tökélyesen megta-
 mulni lehessen, hogy kivitelében hibázni teljességgel nem lehet.

Pesten, decemb. 13-kán 1837.

LIDBERGER J. G.

ÉPÍTÉSZET.

San-Gallo, híres florentini architektus, ki 1546-ban lépett-
 le az életpályáru, egyike volt a' legjelesb olasz országi építő mű-
 vészeknek, 's felépítője a' romai Loreto Maria egyháznak, melly épít-
 vényemlék a' Trajan-oszloppal egy téren áll. E' nevezett architektus
 emelte azon palotát Romában, melly szemközt fekszik a' velencei
 palotával, 's bár milly tekintetben is igen jeles műalkotványt ter-
 jeszt elő. Az ablak- 's ajtószegélyek, párkányok profiljai, építvény
 részletei, — összesen az aranykor deli kellemmel teljes sztiljét bi-
 zonyítják. 10-dik Leo pápa, megtisztelvén a' művészt a' sz. Péter
 főegyház építésének igazgatásával, ő volt, ki kezdé erősíteni a' tem-
 ploom alapját: azonban e' most érintett munkán kívül, mi a' főegy-
 ház építését érdekli, általa más egyéb nevezetes 's megjegyzésre méltó
 nem történt. — Ezen architektusnak köszöni létét Romában azon
 világszerte ismert Farnese palota is, melly e' nagy város leghelyesb
 építvény-remekének egyike, 's mellyet nagy neműségére és tisz-
 ta architekturai sztiljére nézve, bár mellyike a' fennálló építvények-
 nek Európában nem vala képes felülmulni, 's mellynek rajzát tehát,
 mint saját dolgozatot, mellékesen felterjesztem példányképül. Van-
 nak ugyan Europa országaiban nagyobb terjedtségű fejedelmi palo-
 ták, 's más épületek gazdagabb és talán diszesb architektúrával is;
 ellenben nehezen mutathatni illy négyszögben emelt építvényt, melly
 minden oldalán tökélyesb lakást mutatna, mellynek műterve rende-
 sebb, szerkezménye szolgálmasabb 's értelmesebb beosztást bizonyít-
 na, 's melly végre szebb oszlopszattal büszkélkednék udvarában; szó-
 val, egy akképp' összeillesztett egészt, melly jobban elkészülve, 's
 minden részében, belül ugy mint kívül, egyezőbb volna. — Sir-
 emléken olvashatni a' következő felírást: „Antonio Sancti Galli Flo-
 rentino, urbe munienda ac publ. operibus, praecipueque D. Petri
 templo ornan. architectorum facile principipi Velini lacus emissio-

nem parat, Paulo Pont. Max. auctore, interamne intempestive extincto, Isabella Deta uxor maestiss. posuit 1546. III. Kalend. octobr.“

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

KASSÁN mart. 2-kán „Korzikaiak magyar országban“ Kotzebue 4 fvsos színjátéka tetszésre adatott. Szőke (gróf) megkivántató érzéssel, Lendvay (Ferencz) tüzzel, Kántorné (Otilia) művészi indulat kifejezésével, és Szilágyi (Felix) iparral játszott. Komlóssyné (Natalia) elemében vala és megtapsoltatott. Tóth (Vadligeti) köztetszésre működött. Komlóssy Ida (Rózika) kitünő vala. Nézők kevesen. — 3-kán Szilágyi József jutalmul számos néző előtt „Lisardo a' tűzálarczos — vagy — a' láthatatlanok Korkonban“ új regényes színjáték 3 szakaszban, „vadászati kaland“ című előjátékkal, a' megkivántató diszitményekkel és muzsikával (Vogel eredetije után fordítá Kleistinai Klestinszky László) előszer hozatott szinre. E' látványos és nagy diszitményekkel járó szinmű hatásra levén dolgozva, pontos előadás mellett tetszésre minden szinpadon számolhat. Itt is, habár az egész előadás készületlenséget és próbák hiányát árulá-el, a' közönség nagyobb részének tetszését megnyerni szerencsés vala. Szőke (ruhlandi gróf) ha szerepét jobban tudja, jól játszott volna. Lendvay (Lisardo) élelntelen játékaival megbizonyítá, hogy, ha akar, hanyagul is tud játszani. Szilágyi (vitéz Bodó) szerepében bizonytalan vala. Hubenayné (Erilda) és Hubenay (Arnold) minden tekintetben jelesek valának. Tóth (Rullo) helyén volt, és leövetése utáni földre rogyása köztetszésre méltatott. Erdős (Berndt) és Erdősné (Brigitta) kicsi szerepeikre több figyelmet fordíthattak volna. Játék végén a' jutalmazott és Hubenayné zajosan előhivatott. A' diszitmények jók, muzsika azonban gyöngye volt. A' szini hirdményekből arany betűkkel nyomott több példány igen csinos vala, és Werfer Károly ur könyvnyomó intézetének becsületére vált. — 4-kén „Valburg éje“ ismételtetett. Kántornénak (Elze) majd minden jelenete zajosan megtapsoltatott, és művészi játékaért minden fvnás után érdemlett előhivatással tisztelteték-meg. Játék végével Hubenayné (Zsuzsi) és Hubenay (Matyi) is előhivatottak. Dícsérettel említendők még Tóth (Verner), Komlóssyné (Gertrud) és Pály Lóra (Friez). E' szinműnek adatása ma jobban sikerült mint először. — 5-kén Lewy József Rudolf 2-dik és utósó hangversenye, rendkívüli bérlésün és felemelt ár mellett, zajos tapsokkal fogadtatott. A' hangverseny részei valának 1.) „porticii néma“ ouverture-je; — 2.) hangverseny chromaticai kúrtre Bellini „álomjárónó“ című daljátékának kedveltebb részei felett, melynek végével Lewy ur kétszer előtapsoltatott; — 3.) kettős dal „porticii néma“ daljátékból: éneklék Pály 's Haslányi; — 4.) Benza a', malomkerék“ című költeményt éneklé kúrt és zongora kíséret mellett; Benza, Lewy előhivatással tiszteltettek; — 5.) változatok magyar thema felett Taborskytól hegedüre; játszá Friedl, a' színházi hangászkar vezetője, előhivatással tisztelve; — 6.) „hű feleség“ című daljátékból kettős dalt énekeltek Pály 's Tóthné; az utóbbi előtapsoltatott; — 7.) „olasznó Algierban“ daljátékból Hubenay magánydalt énekelvén hasonlóan előhivatott; — 8.) Divertissement Lewy által előadva, Ma a' hangászkar jelesen viselc

magát. Ezt megelőzte Kovács Pál „magának akart, másnak kért“ czimú I fvsos vig játéka. Nézők nagy számmal. — 6-kán „Stuart Maria“ szomorú játék 5 fvsban (írta Schiller, fordította Kovacsóczy) közép számú nézők előtt, ámbár iparral, adatott: de 10¹/₄ óraig nyulván, még is unalmassá vált. Kántorné (Erzsébet) és Komlóssyné (Maria) jelesek valának. — 7-kén „csak egy szalma kunyhó és szive“ vig játékot a' bele szótt dalok 3 szakaszra oszták. Dícsérettel említendők Tóthné (Jenny), Komlóssyné (Mártha), és Tóth (Gripp John). Nézők kevesen. — 8-kán Tóth István jutalmaul „Paulina, a' titok gyermeké“ igaz történeten alapult nevezetes udvari (hát még mi?) színjáték 5 fvsban (Weissenturni Frannl Johanna munkája; fordította Déryné) oly jelesen adatott, hogy ma mindenki legelégültebben hagyta-el a' színteremet. Kántorné (hercegné), Hubenayné (Paulina), Lendvay (Strahlheim) és Tóthnak (Albrecht) művészi játékukat nézni valódi kéj vala. Játék végén a' három utóbbi zajosan előtapsoltattott. Nézők nagy számmal. — 9-kén „nemes tréfa“ Beckers 5 fvsos vig játéka került színre. Különösen említendők Komlóssyné (Izabella), Tóth (Linden kapitán), Hubenayné (Emilia), és Szöke (falusi bíró); Szilágyi (herceg) nagyon feszes, Haray (Strahl) pedig katona létere igen is ábrándozó szerelmes volt. Nézők kevesen. — 10-kén „Othello“ daljáték rendes bérletszűnés mellett dícséretes szorgalommal ismételtetett. Lendvay (Othello) és Tóthné (Desdemona) tetszetek. Nézők gyéren. Ebből láthatni, hogy az ismétléseket, mennyire csak lehet, kerülni kell. — 11-kén „paraszt mint dús“ igen zavarosan adatott. Némelly, a' hamvszedő dalába szótt ötletek botránkozatók, és a' nemesebb érzést sértők valának. Hangászkarunk igazgató nélkül kinlódott. A' Meyer által betanított 's játékot végző sávl-táncz, egy két részét kivéve, untató, és annyi ismétlésre érdemetlen. Nézők számosan.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ

BAJÁRÓL. — Az Abdai Sándor vezérlete alatt ismert vándor színesztársaság Szabadkáról hozzánk érkezvén bőjt más hava 3-dikán esinos diszletekkel ellátott 's a' „Vas kemence“ nevű fogadó teremében felütött színpadon kőz örömlünkre kezdé-meg „Tudor Maria“ czimú játékkal mutatványait. A b d a i n é 's szerelemfeltés hirtelen lobbanó lángjától bosszút szomjazó, 's ismét kegyence életének megtartásaért töprenkedő angol királynét nálunk eddigelé nem látott pompás öltönyegeivel, helyes szavalásával, test-tartással és arczjátékkal mesterileg adá. Kegyenczét Fabianit Munkácsy, Renárd Simont Kovács meltósággal, Johannát Vasváriné nem egészen kielégítőleg játszá. Az utóbbi feledé több ízben, hol és ki-létét 's póriás szendeségbe esett. Fő hibát követett-el a' királyné terembe léptekor, hova illő meghajtás nélkül álla-be. Gilbertet, a' heves szerelmű késmüvest, Abdai köz tetszésre, a' zsidót Szerbényi, tótos kiejtését kivéve, elég tüzzel, Dulverion Aeneast Csepregi türhetőleg adá. Lord Clinton Bohári, Chandos Körösi, Montagu Csóka, Jósue Dér, Hajós Gyarmati volt, kik dícséretet érdemelnek szerepök helyes tudásáért. — 4-kén „vallomások“ vig játék adatott. Herman tanácsnok Kovács, Julia leánya Farkasné (jól játszanak.) Szerbényi Zimburg ismét az előbbi tótos kiejtésű zsidó volt. Adolfot Czelesztin természetes könnyűséggel, kitünő művészséggel adá; Linden Annát Munkácsyiné igyeketzettel, Bitter titoknokot nem tudjuk, mi okért, a' czédulán kijelelt Abdai helyott Csepregi alakitá. Erdősi (Dér), Rózsi belső (Eszter) szokjék fentebb hangon érthetőleg beszélni. Vasvárinénak játék utáni tán-

cza gyenge volt. — 6-ra „Toldi Miklós“ jeletetett-ki a' függő táblára. — E' jó hirben álló, pompás öltönyegekkel, diszletekkel, új darabokkal ellátott jeles tagokból álló társaság egy pár hónapig tűrhető bevételekre tarthat számot.

P. J. S.

N é m e t j á t é k s z i n.

PESTEN. — (Dobrovsky Erneszt, Kirchner, Wüstenberg urak, vendégek. — Új játékok.) — Dobrovsky ur mart. 1-sőjén „Norma“ daljátékban mint Szever; — 5-kén a' jutalmaul adatott „eskü“ daljátékban mint Edmund; — 7-kén ugyan annak ismétlésében; — 9-kén ö cs. k. fens. a' mélyen tisztelt nádor főherczeg születése napjára megvilágított színterem mellett „bál-éj“ daljátékban mint Olaf herczeg; — Kirchner ur, a' parodiák és vigjátéki szerepeknek ügyes vívője febr. 25-kén „prágai nénikék“ vig daljátékban mint János; — 27-kén mint ál-Catalani; — mart. 3-kán a' jutalmaul adatott „próbaszerep“ című 1 fvsos bohózatban énekekkel (Breitenstein műve) mint Schnell és „farsang-estve — vagy ál-Sonntag“ 2 fvsú dalos tréfában mint János (mind a' két játék előszer adatván) — végre Wüstenberg ur lippe-detmoldi udv. színház első tenorja, mint Parisi János 11-kén előszer lépett-fel; utóbbi nem kedvező sikerrel. — Új mutatóványok voltak színpadunkon febr. 24-én „hangász és hajművész“ bűvös bobózat 2 fvsban (Reiberstorffer műve; Scut-ta muzsikája), melly tetszeni nem vala szerencsés; — mart. 2-kán „a' költésznek reggeli órája“ 1 fvsos tréfa (R. J. műve) — szerzője pesti hazánkfija 's német költész Raics József ur. — A' darab tetszett sok érdekes fordulatai 's meglepő jeleneteiben; — 6-kán „Else urnéja“ színj. 5 fvsban (Blum műve); — 12-kén „Rubens Madridban“ eredeti színj. 5 fvsban (Birch-Pfeiffer Sarolta műve) több érdekes része kedvező hatást eszközle.

BUDÁN. — (Bechtold, Hohlbrück urak; új játékok.) — Bechtold ur vendégképpen febr. 24-kén mint Finnlandi János; — 26-kán „Frigyési Elekben“ mint gróf; — 3-kán a' jutalmaul előszer adatott „lánczrablás“ című 5 fvsos dramaí rajzban (saját műve), mint Le Grange, lépett-fel. A' 2—3-dik fvnás közt Paccini „V-dik Henrik fiatalsága“ című daljátékából Clostermayer Eliza k. a. (Bécsben a' József városi színház tagja) egy ariát énekelt. — Új mutatóványok voltak: febr. 23-kán „wieburgi hotel“ mellyben Hohlbrück ur (fiatal pesti hazánkfija), mint Schrott, második színi próbáját tűrhető sikerrel tevő; — 5-kén „Enzio király“ — 7-kén a' városi tisztek nyugpénzi intézete javára „a' fejedelem ajándéka“ — karakteri rajz 3 fvsban (Herzenskron műve, francia szerint). Játék előtt Kreutz F. budai választott polgár által szerzett nemzeti ouverture játszattott. 1-ső 's 2-dik fvnás közben Schodelné assz.-nak kellett volna „Vesza szüze“ daljátékból egy ariát énekelnie; de részint beteges állapotja, részint a' rossz idő 's veszedelmes átjárás miatt nem mehetett a' Dunán keresztül. A' színterem tömve volt nézőkkel. — 8-kán Albini 4 fvsú színjátéka „asszony-szeretet“ — 9-kén Maltitz dramaí rajza 3 fvsban „színészné“ adatott, 's a' színterem fens. nádor-főherczeg szül. napja tiszteletére megvilágíttattott.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedüsek. (Folytatása.)

Nardini nem utazott angol országba, azonban Giardini Bódogban, ki olly behatást tön a' Brittekre, minőt Paganinin kívül még egy művész

sem, kárpótlást nyertek. Giardini (1716.) Turinban született, és a zenészetben leginkább S o m i s, Corellinak egy tanítványától nyert oktatást. Korának szokásaként 17-dik évében utazni indult, 's megjárván honának főbb városait és német országot, 1750-ben angol ország partjain kötött-ki. Elsőbben Cuzzoni olasz dalnokné hangversenyében hallatá magát Giardini. Ezen énekesné fiatalabb éveiben a közönségnek bálványa volt; de hanyatló napjaival az őt kegyelők száma is hanyatlott és guny tárgya lön. A közönségnek kegyelmesebbnek kellett volna lenni megbukott királynéja iránt, mint valóban volt; és ha más nem is, azon gyönyör-percek, melyeket e' csalóány dalai által éldelelnek, nagyobb deliségre készíthették volna az udvariatlan hallgatókat. Cuzzoni hallgatói azonban megfedekeztek e' szép tisztról, és az agg dalnokné is azon sorsban osztoztaták, mi elévült színészeknek sorsa szokott lenni, megvetésben! (Fájdalom, ez nálunk is ugy van.) E' körülmények között érkezett a fiatal olasz művész. Első hangjai már felszaggaták az elégletlenség fellegét a hallgatók homlokáról; a' békéltenséget ámulat, meglepetés, ezt végre elragadtatás követé. A' művész még nem tette félre vonóját, már kitört a' vihar; de nem süvöltve hanem bravót dörögve. Harsányabb tetszazaj még Garrick játékát sem követé soha. Giardini szerencséje, ha a' művészek szerencséjével elégedni akarna, meg volt volna alapítva. — Első 's legnagyobb hibája e' művészeknek, mi többnyire minden külföldi művészen megvan, a' kincs-szomj volt. 1754-ben az operaházban hangászkari igazgatóvá neveztetett; két évvel későbbben azonban azon szerencsétlen gondolatra jött, hogy Signora Mingottival a' színházat kibérelje; e' haszonkémlés őt tönkretette. Szükségtől kényszerítve ismét hegedűjéhez folyamodék; tanítványokat vett-fel 's hangversenyeket adott. Bajokat koholó 's különben is mogorva beljegyét e' catastropha még inkább felzavará, 's a' világ és emberek iránt igaztalanú tette; ez őlé érzetek között az agg napok óriási léptekkel közeledtek. Azon fényes szerep, melyet játszott, 's angol országban 30 évi tartózkodása következésében agg napjaiban is számolhatott volna a' köz részvételle: de ő szét-tépvén minden köteléket, Hamilton Vilmos kíséretében utra indult, olasz országban új pályát nyitandó. Olasz ország azonban hálátlan fíjját, ki művészte virágait más nemzet földjén hervasztá-le, elfeledé, 's a' közönség kegyét fiatal művészek bírák. Giardini ismét visszatért angol országba, de őt évi távulléte itt is ellene esketé a' sorsot. Vízkórságba esett, jövője naponként horúsabb színben mutatá magát, 's végre szerencsésnek tarthatá magát azon hangászkarba, mellynek ő Jupitere volt, kegyelemből a' számfeletti tagok közé juthatni. A' hay-marketi színház számára kis opera-burletta készítését próbálta; de műve megbukván, orosz országba utazott; azonban bal sorsa ide is követte. Végre Moskvában, 80-dik évében, kimúlt.

(Folytatása következik.)

D I V A T.

Parisban az esti mulatságok 's társaságokban kitünő keveréke mutatkozik a' nyári és téli minden nenu ruhászöveteknek. A' fehér atlasz, túll 's krep tunikákat minden féle zöld levelek, arany virágokkal elegyes füzérek, drágakövek, gyémántok ékesítik. Meg kell jegyezni, hogy Parisban most is farsangolnak. — A' fél fátyolos turban egyiptusi módra feltéve, kis ernyejű szorel-Agnes-kalap, „à la Berthe“ fejkötők hosszú, aranycsipkés áll-kötőkkel, még mindig divatosak. A' nyuszt-prémes bárson és atlasz sálók megfoghatlan mennyiséggel láttatnak.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 29^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

H o l d - s z ó z a t.

Fenn, királyi-fényben ülök
Égi széken;
Szüz komolyság lángja villog
Tiszta képen;
És körülem tündökölnek
Száz országnagyok,
Köztök én királyi lányka
Legnagyobb vagyok.

Hő kelettől égi-pályám
Járom nyugotig,
Szétekintek a' vad éji
Sark-csillagzatig.
Rezge, rám a' félvilágnak
Bámul serege;
Nem tud érzést adni, venni,
Ifja 's örege.

Egy szerelmes ott a' földön! —
Hajh! mi mennyei;
Mint ragyognak a' vak éjben
Tiszta könnyei.
Feltekint hozzám az angyal,
'S ajka szókat old:
'Nézz-le rám a' szenvedőre
Csendes, éji hold!

Én mosolyva messze térek,
Halvány mint előbb;
És körülem, rezge, minden
Néma, mint előbb. —
O! ha szívem volna, lányként
Tudna vérzeni;
O! ha tudnék, mint ez angyal,
Szépen érzeni.

K. Zs.

SZORGALOM.

Földművelés orosz országban. Európának minden tartománya között orosz birodalom az, melly a' fölművelést leginkább gyakorolja; mert 50 millio lakosa közül 47 millio (valóban nagy szám!) bizonyosan földműveléssel foglalkozik. Rothadt növény-

ből alakult vastag földréteg fedi e' végtelen tartománynak egész déli oldalát, 's gazdagságának ez egyik fő-kutfeje. E' réteg, melly némely helyekén másfél meternyi vastag, olly termékeny mindenütt, hogy erős'tendő trágyára soha sincs szüksége. Északi V o l h y n i á b a n kezdődik e' zsiros földréteg, 's K i e w n é l a' D n e p r e n keresztül huzódva O r e l felé hajlik; innen R ä e s a n t ó l K a l u g a felé délnek kanyarul, N i s n e y N o w g o r o d és K a s a n között a' W o l g á n megy keresztül, és W i ä t k a t ó l délnek közel P e r m h e z, az U r a l hegyláncz alatt végződik; ugyan ez egy részről a' fekete tengerig huzódik, P e r m t ó l O r e n b u r g i g megy, innen a' kaspi tenger felé hajlik, 's így az O r e n b u r g és S a r a t o w közötti tért körülfolyja, míg végre Z a r i j ü n és K i s l j ä r mellett T e r e k n e k fordul, 's azon helyen, hol végződik, tengertől környezett szörnyű nagy félkört képez. E' földtér mintegy 65,000 □ lieuet tesz. A' rozs itt 20—30-szorozva terem-meg; az árpa 5—15-szörözve, 's a' buza 5—20-szorozva. E' része a' birodalomnak egész orosz földet kitartja eleséggel, mind a' mellett, hogy évenként többet küldöz idegen tartományokba a' balti 's fekete tengeren 1 millió ftnyi gabonánál.

Legtermékenyebb tartományai orosz országnak K a s a n, N i s n e y N o w g o r o d, P e n s a, T a m b o w és K u r s k; csupán a' pétervári, archangeli, wologdai és permi kerületekben nagyobb a' fogyasztás, mint a' természetény; a' permiben számos bányáira, a' péterváriban népességére, az archangeli és wologdaiban éghajlata mostohaságára nézve. A' rozs és árpa termesztésére mindenütt fő gond fordítatik, és az esztendei termék jövedelme könnyen számítható 24 millió font sterlingre. De buza még több természetik, mint rozs és árpa, és orosz ország legnagyobb gazdagság-forrásának ezt tekinthetni. Évenként egyre másra 50 millió tschetvert vettetik-el, mellynek terméke 167—200 millió tschetvertre megy. Legszebb rozs a' déli részeken terem, hol a' földművelés régi előítéleteiből lassanként kivetkőzik, és a' tartomány beljében használni szokott durva eszközöket könnyebb 's idomosabb ekével és boronával váltja-fel. Kender és len következik a' rozs után. A' kender buján tenyészik N o w g o r o d, T w e r és R i g a tájékán; W o l g a, T e r e k partjain, U r a l o n pedig vadon terem. Len igen jó terem a' kelettengeri partokon, a' legkeresettebb azonban K a m a partján nő. Ezeknek kezeléséről már mult évi Honművészünk 74-dik számában szóllottunk. Dohányt és komlót több tartományban tenyésztenek; nevezetesen pedig U k r a i n á b a n, és minden déli tartományban. A' komló, melly többnyire kiszállítatik, vadon is terem, és ez a' miveltnél nem alábbvalóbb. A' szőlőtenyésztés még eddig kevés sikerrel folytatott; egyedül

az astrachani szőlőfürtöknek van némi becsök izük és bogyóik nagyságára nézve; de a' belőlek sajtolt bort, mint szintén a' krumit és kaukazit is, csak idegen bor vagy pálinkának hozzá vegyítésével lehet ihatóva tenni; a' kormány azonban e' hasznos növénynek terjesztésére mindent elkövetett; Európának minden bortermesztő részéből ügyes földműveseket hozatott, a' szőlőmivelést mindenek fellett pártolja, és így remélni bizton lehet, hogy déli orosz ország borai nem sokára pályázhatandnak portugál, francia 's spanyol ország boraival.

Orosz ország műpara azonban nem csupa gabona- és szőlőtenyésztésből áll; van egy mind ezeknél jövedelmesebb, 's ez, a' marhatenyésztés. A' kövér legelőkkel kinálkozó végetlen pusztákon töméntelen marha nyájak legelnek; e' két oaszt képező pusztá, egyik kis orosz országban, másik a' Kozákok földjén Kiewtől 's Paulowsk-tól 25 lieue-nyire kezdődnek, Don partjain és Taralo felé kanyarulva a' Wolga mellett Orenburg kapujáig nyulnak, körülfolyva a' kaspi tenger körüli alacsonyabb tájakat. Ezen egész tér, nevezetesen pedig a' halmosabb részek gazdag eleséget nyújtnak a' szarvas marhának, még a' lapályosabb részeken kisebb állatok 's tevék találtnak táplálékot.

Az orosz pórnak mint szintén kézművesnek étele is nagyon egyszerű, de tápláló: kenyerek fekete, szegény, kellemetlen tekintetű, de valami kellemes savanyúsága van, melly azt kedvessé teszi, és olcsósága miatt mindenki megszerezheti. Kenyér után káposzta a' pórnak legkedvesb étele; ennek tenyésztésére igen gondosak. Ebből levest készítenek, mellybe ünnepnapokon néha darabka szalonnát, közönségesen pedig bizonyos tipoly nemét vetnek, melly orosz ország erdeiben nagy mennyiséggel van, 's télre megszárittatik. Ezekhez még vörös- és fok-hagyma, sóval készült apró ugorkák 's fűszeres növények, mint ánizis és démutka (kakukfű) járulnak. Szomját, ha pálinkája nincs thea vagy krol-lal *) oltja a' pór, mellynek savanyús 's nem éppen kellemetlen ize van. Déli részen ön termesztette bort isznak. A' Don melletti Kozák nem kíván más italt, mint a' vino maroskát, melly szőlőfürtök, málna 's vörös ribizske nedvéből készül, és illő mennyiségű pálinkával vegyítettik. (Revue Britannique 1837 nov. füzet.)

ÉPÍTÉSZET.

Julius Romanus elhiresült képiro 's architektus, ki Romában született 1492-ben, 's meghalálozott Mantuában 1546-ban,

*) E' szó hamisan iratott; mert egy orosz szótárban sem találtnak.

Raphael Sanzio tanítványa volt. Egy TE (talán Tejetto) nevezet alatt ismeretes pompás palota Mantuában elegendő anyagot nyújtana egy ritka műalkotvány leírására, mellynek czélja lehetne, kitanulni abból, milly hasznot szerezhet magának a festész építvényi diszítések által. Két év folyt-le, mi alatt e' nagy nemű emlék tűzzel 's iparral folytatott, melly legyőzve minden akadályt 's nehézséget, szorgalommal 's tetemes költséggel valósult. E' diszes palotánál nem kiméltetett semmi, mi akár az építvény tartósságát 's fényes tekintetét, akár pedig a' kényelmet magát illeti. Nem érnék végét, ha az egész építvény teljes leírását adni akarnók. Látni érdemes az egész. — E' palota megérdemli kétség kívül, hogy azt előhozzuk 's magasztaljuk, mint példányképét az újabb architektúrának. Alig ha büszkélkedhetik valamelyike a' helyesebb emlékeknek azzal, hogy ugyan azon művésztől vette volna festészeti diszitményeit, ki az épületterveket alkotta, 's maga valósította. De éppen ez által, mivel az építmény létesítése 's felékesítése egy 's ugyan azon művésztől és genietől vette származását, bir azon érdemmel, hogy kétes marad, valljon a' festészet az architektúrának, vagy viszont ez amannak volt-e alárendelve: ellenben egyesítve a' kettő egy különös műszüleményt 's építvény remeket bizonyít.

NOVÁK DÁNIEL.

FESTÉSZET.

Perspectivan iránti nézetek.

E' szép tudomány-nevezet alatt, melly alapja a' festészet minden egyes nemeinek, azon művészeti ágazatot értjük, melly tanít minket, valamely természettárgy alakját akképp' lemásolni 's feltérjeszteni az egyenes sima lapon, az az, a' papiroson, vásznon, 'stb. miképp' mi azt választott álláspontunkból megszemlélve, annak elállítására, nagyságára, formájára és színére nézve látjuk. — E' mesterség-tudománybeli ágazat, melly Linearperspectiv név alatt ismeretes, megkülönböztetéseül annak, mit légperspectivnek nevezünk, az alkalmazott mathesis egyik ágazatát teszi. A' perspectivnek alapjai mind azon szabályt veszik-fel, mellyek szerint megrövidülnek a' tárgyak 's vonalak, közelebb jutnak egymáshoz, 's annál inkább fogynak, minél messzebb távoznak-el a' szemponttól, például egy hosszú alléban beültetett magas fák. Itt tehát nem az a' kérdés: a' távulságot valamint a' légperspectivnél kijelelni világosság 's árnyék által, hanem inkább a' tárgyak nagyságait, azok elállításaihoz képest a' vizsgáló szemtől, az egyes vonalak 's lapok irányait, valamint is azoknak megrövidülését, idomzatba hozva a' valóságos természetel, tisztán, igazán kinyomni. — A' szempont 's álláspont (Au-

gen und Distanzpunct), a' vizirányos 's alapvonal (Grundlinie), tesz ki a' perspectiv-rajznak lényeges részeit a' festvényvázban.

A' szempontban, mellynek helye azon vizirányos vonalban van, melly átellenben fekszik a' szemmel, egyesülni, összeseregleni látszanak mind azon egyes vonalak, mellyek a' ráma-vonaltól elkezdve, egész a' színfenéig futnak. Ezt legkönnyebb ábrázolni magának egy sétánynál, hol a' fák magassága egyenlő, 's középen helyet foglalván, a' szem végig tekint a' fasort. Ha a' művész figyelemmel vizsgálja-meg e' természet-jelenetet, azt veszi észre, hogy valamennyi vonal a' középponthoz tartja irányát, hogy ezen vonalak mindig szorosabban huzzák össze magukat, 's a' tárgyakat, jelen esetben a' fákat, fokoként alacsonyabbá változtatják. A' fák azonban nem fogynak egyedül nagyságaikra nézve, hanem még annál inkább közelitnek egymáshoz, minél messzebb távoznak-el a' ráma elővonalától, melly távulatok az elálláspon által határozatnak-meg, 's mellyek mind két oldalról a' vizirányos vonalban fekszenek. Mind azon pontokat, mellyek által e' színleges megrövidítés történik, a' perspectiv-transporteur határozza-meg, melly a' perspectiv-architekturai rajzolatoknál fölötte hasznos segédeszköz.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

DEBRECZENI játéksziní napló folytatása. A' „bergamoi ikerk“ Szakácsy és Szákfy urak közül az öregbiket nem találtuk szerepében olly otthonosnak, mint a' bőven jutalmazott Kálmán né (Rogetta) és Nagyné assz. (Nerinne), az illy nemű szerepek dícséretes személyesítője, volt. Ezen új vig játékot Florian után Nagy Ferenc fordította. A' szini hirdemény írójának, a' szinmű minőségét bélyegző „remek“ szóra nézve, ismételni kénytetünk, ne ereszkedjék előre a' darabnak bírálatába; mert a' szinmű remek-vagy nem remekség-ének meghatározása különben is a' közönségtől függ, minthogy annak minőségét elítélni a' hirdemény-írónak fogalmán túl van. Ezt követé a' hirdemény szerint szomorú és vig jelenetekből és új énekes játékokból néhány magány ariával (mellyek közül egygyel múlt évben Telekyné kedveskedett) 2 szakaszba font rózsa-koszorú, melly, noha a' jutalmazott számára valódi koszorút, és a' karzatról felvonások közt elég bőven szórtt, talán 5 rendbeli versezetet szerze is, véleményünk szerint annál inkább elmaradhata, minthogy a' gyöngye éneklő tehetségnek hiányai, midőn azokat a' rozsz 's összehangzatlan muzsika nem fedezheti, annál inkább kitűnnek. A' szinművekből összerakott jelenetek közül különösen említhető Udvarhelyiné asszonyé (Dorottya) a' „süket némából,“ 's Szakácsy uré (Jaronir) „és anyából“ 's Farkas uré (Moór Ferencz) „ablókból“ — kivált ha utóbbi több tanulmányt fordít szerepe beljegyének felfogására. Az egészet egy hazafi által tapsok közt eljár nemzeti tánc re-

keszté-be. — 4-kén „kronsteini harozjáték“ Cuno *) 5 fvsos vitézi játékát Komlósy fordítmánya szerint nem számos néző méltatá figyelmére. A' kérőkre nézve tett észrevételeink előszer igen silány voltakon kezdődnek; majd a' mind inkább szembeszökő csinatlan öltözködésre, ehhez mért hanyag játéokra, végre a' bajviváshoz kesztyű nélküli készülésre mennek-át; ezek közé azonban Szakácsy urat, a' szegény, de igen csinos Konrádot, és Szákfy urat (Lauferheim), kik tetszést nyertek; éppen nem számítjuk. Nem hagyhatjuk még említés nélkül azt is, hogy a' kérőknek leszórt díszövei (Feldbinde) után az álfalak mellől minduntalan kinyulogó vörös kezét e' színműnek más alkalommal adatásakor nem láttuk. Kálmánné (Elszbet) Udvarhelyiné (Gerrud) hiven feleltek-meg álláspontjuknak. MLGR. és társai.

N e m e t j á t é k s z i n.

BUDÁN a' színház nemes keblű bérlője Nötzl Fülöp ur által mart. 15-kén a' budai szegények intézetére adatott színmutatvány jövedelmének fele 609 ft. 15 krra, a' budapesti vizáradás által károsodottak számára ugyan itt 22-kén adatott mutatványnak féljövédelme pedig 385 ft. 58 krra terjedett váltóban.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedűsek. (Folytatása.)

Giardini után Giornovichit tünt-fel a' hangászat egén. — Ez 1745. Palermóban született, 's éltét csupa utazásban élte-le. Először Parisba ment, 's itt minden vetélytársára homályt vont. Ezután Potsdamban a' királyi hangászkarhoz első hegedűsnek szegődött; innen Pétervárra ment, hova híre már előre elszárnyalt. 1792-ben angol országba utazott, 's négy év alatt annak minden környékét, még Irlandot is bejárta. Mindenütt dicsőséget 's pénzt aratott ugyan; de nyugtalan lelke, melytől egy helyen maradni nem engedé, innen is hamarabb elvezeté, mint szerencséjét megalapíthatta volna. Angol földről német országba jött, 's innen ismét orosz országba utazott, hol 1804-ben meg is halt. Különös elrendeltetésük e' del fíjainak, hogy nyugtalan lelkük őket éjszakra hajtja meghalni. — Kelly Mihály következőt ír Giornovichiről, midőn amaz orosz országi első utjából visszatért. — „Nem fiatal már, de a' kifejlődésnek virágzó korában álló férfiú. Modorja elragadó, vonó-vezetése gyakorlott 's izlése csábító. Hangászt illy főségesen játszani még soha sem hallottam. Hangversenyeit többnyire valamely orosz népdalon alapult rondóval szokta végezni, és e' felett olly változatokat játszott, melyek mindenkit megbájtoltak.“ — Giornovichit sztylje sem kitünő, sem erős, hanem levarázsló volt. Elméjét gyöngédség 's tökély bélyegzek. Concertjai jelenleg nincsenek ugyan divatban, de ha valamely hegedűs közönségünk eltompult érzekeit velők megkísértené, olly elégedésre számolhatna, minőt a' mostani sok kérkedő hegedűs kicsapongó szerzeményeivel soha sem nyerend.

A' classicaik iskola végre Giornovichit vetélytársának adá a' kormányt. Viotti, kinek neve némelly műkedvelőink előtt még kedves hangzat, 1790-ben Salomon hangversenyében lépett-fel. Szerzeményeink erőteljes, pompás

*) E' színmű, tudomásunk szerint, Holbein műve, nem Cunoé. A' színészek nagyon hűbásan teszik, midőn a' szerzők neveit helytelenül jelelik-fel.

's fölséges sztylje a' kitünő, lelkes 's velős előadás által csudálatosan segítetik. Róla ezt szokták mondani: „egy pamut-vonót herkulesi karokkal vezet.“ Hangász a' magasztashoz soha annyira nem közeledett, mint Viotti. Ő, a' híres Pugnani tanítványa, ön elméje tűzét mesterének vonás-terjedtségével párosítja.

Viotti 1755-ben Piemontnak Fontanetto nevű helységében született. Hangászi kiképzése kissé gyors és koránfejlő vala. Huszadik évében a' turini királyi hangászkarnak első hegedűse volt. Nehány évi itten tartzkodása és szakadatlan tanulmánya után a' szokott zarándoksághoz fogott. Először Parisba ment, hol őt csudaként fogadták; de hevessége által a' dalszínházi hangászkar igazgatását, mit különben megnyerendő vala, elveszté. Maria Antonia Viottit hallani kívánta. E' fensőbb kívánság következtében Versaillesbe ment, hol akkor az udvar mulatott. Viotti játszani kezd; de az udvariak csevegése miatt félben hagyja; ismét játszani kezd; — a' zaj folytonosan tart. Most hangjegykönyvét becsapta, kalapját vette, 's távozik. Innen angol országba ment, hol példátlan lelkesedéssel fogadtattott. Itt szerencsáját könnyen megalapíthatta volna; azonban a' francia lázadás ünneplései, egy királynak 's királynénak kiöntött vére, heves szavalásokra készítetik a' lázadás magasztalóit. Viotti egyik leghevesebb magasztalója volt a' francia lázadásnak. A' rendőrségnek ez szemébe tiint, 's ügyelni kezdett rá; végre bevádolák, mint a' francia lázadás ügyvivőjét, és a' rendőrségi biztosság több más kalandorral és becsületes emberrel száműzé őt az országból.

A' következtetés azonban megbizonyítja, hogy Viotti nem tartozott a' propagandához, mint ellenei allíták. Ő francia ország földjére nem is lépett, hanem egyenesen német országba ment. Bizonyos Smith nevű Angol Hamburg mellett fekvő szép mezei jóságán védhelyet ajánlott a' művészeknek, ki a' nagy-lelkű ajánlatot elfogadá, 's e' visszavonultságában szerzé hat verseny-duo-ját, mellyek elébe egy vezérszót is ragasztott, hol többi közt ezeket mondja: „E' művek szerencsétlenséget okozó tudományom szüleményei. Egy részét nyomorom, más részét a' remény nemzé.“ — Hogy Viotti érezte szerencsétlenségét, e' szavaiból kitetszik. Angol országból száműzetett, 's francia országot a' lázadás korlátlanágai zárák-el előtte, és azon föld, mellynek levegőjét akkor szivta, midőn e' szerzeményeit írta, a' zenére nézve nem volt egyéb vad műveletlen tartományál. — Az ut még nyitva volt szerencsése alapítására; azonban fontolatlansága által a' szerencsét folytonosan magára bőszté. Nehány év után, mellyek dicsőségén csorbát nem ejtének, visszatért angol országba. Itt azonban haszonkémlembé ereszkedett, 's borkereskedő lön. Nehány év múlva tönkre jutott; innen Parisba ment, hol 1819-ben a' királyi hangász-academia igazgatásával tiszteltetik-meg; de a' eselszövény 's féltékenység itt is sok zavart okoztak neki, mellyek miatt Parist oda hagyá. Ismét Londonba ment; itt hajdani barátai tárt karokkal fogadják, és Viotti disze lett mulatságaiknak 's társasági köreiknek. 1824-ki marcius 3-kán, éltének 69-dik évében meghalt.

Viotti külseje nevezetes volt. Termete nemes, feje nagy, homloka nyílt 's magas, szemei élénkek és szóllók.

A' francia hegedűsek közül, kik utóbbi években angol országot meglátogaták, Beriot hatott legmagasabban a' hir lépcsőin. Beriot Rode iskolájához tartozik; ámbár némeltyek azt állítják felőle, hogy a' Viotti felébe emelést követeli. Sztylje, inkább jártas, mint szabad; inkább bonyolodott,

mint mély; inkább csillánló mint fényes; sokkal alább áll a' mult századi hegedűsek fejlődésénél.

Spohr a' német iskolának jeles hegedűse marad. E' művész (1784.) a' braunschweigi herczegségben születvén, a' művészség lépcsőjén óriási léptekkel haladt előre. Huszonegy éves korában, miután német 's orosz országok fővárosait bejárta volna, a' szász-gothai herczeghez mint első hegedűs 's hangszerző jött. — 1817-ben művészi utazást tön olasz országba, 's 1820-ban angol földre utazott, hol a' philharmoniai társaság hangversenyeiben hallatá magát. Az angol műkedvelők Spohrt már ismerték szerzeményeiből. Előadását mindent igazolt, mit a' német türelemtől csak várni lehetett; azonban több phantaziát, több eredetiséget kívántak tőle. Hangjainak ritka tisztasága, tökélyes vonó-vitele mellett emelkedék-fei a' fénytetőre. Lány melodiák, kellemes modulatiók, 's igen finom cadenciák voltak, melyek a' közönség tőle hallott.

Jelenleg a' bécsi Mayseder a' hangszerzők közül legkedveltebb hegedűs mind német mind francia országban. Spohr mély, tanult; Mayseder kitűnő, természetes; sajtáságos sztylje neha ragyogó. Paganininak ajánlott dala változatokkal talán szerencsésebb mintája Paganini sztyljének, mint e' nagy jelességű hegedűsnek minden ismeretes szerzeménye.

Paganini új korszakot nyitott-meg e' hangszerre. Paganini nem művész, hanem bűvös. A' gondolat erejét 's előadás hatalmát illy fokon párosítva a' világ még nem látta, nem hallotta. — Lelkesedése 's lángelméje, melylyet bátorság 's gyöngédség, nagyszerűség 's elmésség, tanulmányt bizonyítás 's neha a' féktelenségig csapongás bélyegez, olly fokon egyesültek benne a' hangzásat iránt, hogy azzal a' művészetnek bár mellyik ágában is jeles férffü válhaték vala belőle. Paganininak emléke még olly élénken forog közöttünk, érdemeiről olly sokat irtak, hogy azokat újra felhordani szükségtelennek tartjuk. Annyi azonban bizonyos, hogy azon tökélyek, mellyek szétszava előzőit egyenként is jelesekké tehettek volna, benne a' legnagyobb mértékben egyesültek. Ki őt látta — pedig kevés szenvedélyes zene-kedvelő van ki őt ne látta volna — még emlékezni fog nagy rémváz természetére, hosszú csontujjaira, halvány, zavart tekintetére, kevés, szürke 's vállára csüggő hajaira, és furcsa, koronként keserű 's görsös, de mindig szokatlan mosolygá-ára. Mintha még most is látnám inogni a' színpadon, elaszott tetemeit alig tudó tovább emelni. Midőn nagy szeméi a' teremtet átfutották, inkább börtönből megszökött gonosztevőt, inkább sírból felszállott rémet, vagy korlátait szétört őrlött gondolt az ember maga előtt látai, mint művészt. Midőn azonban az első zaj, mellyet megjeenése okozott, csillapulni kezdett; midőn a' hangászkar maga részét eljátszotta, 's a' sor a' hegedű-solóra került, a' rém — Paganini lett. Hegedűjét, melly eddig gondolatlanul függött kezében lassan fölemelte, 's olly tekintettel nézte végig, mint gyermekét az atya, ismét lebecsátá, 's a' közönségre tekintett, melly halálos csendben állt, 's a' ritka néma játékot szorongva nézte. Hegedűjét ismét, de már erős karokkal, felemelte, nyakához alkalmazá, a' nézőkre egy diadalmas tekintetet vete, vonóját a' hurokra nyomá, 's mi közben azt villámsebességgel a' hurokon jártatta, a' levegőt harmonia-özönnel tölté-be.

(Vége következik.)

D I V A T.

12-dik divatkép (Párisból). — Legújabb társasági és séta-ruhák férffiak számára. — Bécsi nő-divat márt. 22-kén: reggeli öltözetek csíkos selyem szövötből; gros-de-naples kalapok virággal; vagy tafota-szalaggal és túll-blonddal ékesítve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpácson alul a' Duna partján. 114. szám-alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap aprilis 1^{jén} 1838.

KÖLTÉSNET.

Intés.

Lányka, lányka! hidd veszélyes pálya,
 Mellyre szíved lázadó dagálya
 Béke-partról csónakod' veté;
 Nincs vezérnyom, hogy szemügygyel tartsad:
 Jól vigyázz; mert zordon éjt borithat
 Könnyü lelked életed fölé;

És a' kép is, mellyért szíved lángol,
 'S mellyhez érne hő kebelled vágyol,
 Csalfa tündér, 's csak külfényü lény!
 Keble rejtek bűvös működő hely,
 Benn' az álnok csáb szülője fészkel
 'S czelja mindig a' vad bújja kéj.

Vissza, vissza hát a' biztos utra,
 Mig dereng szép csillagod sugára
 'S nincs borúlat bájoló körén!

Intelek szűm tiszta szánatával:

Hogy ne tűnjék kebled nyugotával
 Báj-világod majd a' bűvös körén!

OTTÖVÖLGYI.

SZORGALOM.

Kátrány járda. Az utzáknak kátránnyal (ásványragasz) kirakítása nemcsak Parisban, hanem Strassburg és Mainzban is nagy mértékben sikerült. Sem hideg, sem meleg, sem sebes lovaglás és kocsizás káros behatással eddigelé nem volt reá. A' járda mintegy $\frac{1}{2}$ hüvelknyi vastag tömeg kátrány és apró kavicsokból áll, mellyek vas üstben folytonyos kavarás mellett megmelegítettnek, 's azután a' vegyitmény olly gyorsan 's melegen, mint csak lehet, földre öntetik, és melegített vas bunkókkal kiegyenesítettik. Hidak, utzák 's utak kirakatsán kívül még kerti szalónok padolatjához, folyosóknak 's lépcsőknek is sikerrel használható e' kevermény. A' kátrányjárdán felette kellemes a' menés, és kevesebb javitást kíván, mint a' kő lemezekből készült. Paris járdáihoz a' seyssel-i bányák (Ain kerületben) szolgáltatnak anyagot; német országot pedig Lobsanne bányái (Elsassban) tartják-ki ez ásványragaszszal, mellynek Mainzban már régen építettek raktárt.

Kés - remek. „Bizonyos gyárnok — így ír egy angol hírlap — a' legbecsesebb kést láttatá velünk mind azok között, mellyeket valaha emberi szem látott. Boritékja tekenős békából készült, 's több tollvágó és zsebbeli késvas mellett még olló, gombhorog, körmreszelő, csont- 's fafűrész, furó, szuróvas, tű, dugaszhuzó, lanczet 's pinczetta is van benne, mellyek mind szépen bele illenek. A' késnek, ha részei befektetvék, igen csinos külseje van, mert tekenős béka 's aragnál egyebet nem lát a' szem, minthogy minden tárgynak foka gazdagon van aranyozva. A' késnek készítője szinte négy hétig foglalkozott e' munkájával, 's ára még is csak 70 tallér.

Széllal játszó hegedű. A' „Bohemia“ így ír: bizonyos Isoard ur olly hegedűt készített, mellyen két fuvó segedelmével kell játszani. A' művész hegedűjét kobozként térdei közé szoritja; egyik lábával a' fuvókat hozza mozgásba, balkezevel a' hegedű fogantyúján játszik, 's jobb keze a' lég-árt bocsátja a' húrokra. Műértők állítása szerint, kik ez új hangszert hallották, hangjainak légi lágységához semmi sem hasonlítható.

Czukor-répa tenyésztés francia országban. — A' „Temps“ következő 's igen érdekes statistikáját közli a' francia országai czukor-répa-tenyésztésnek. — „A' műipar ez ágának növekedése óriási léptekkel halad: 1835-ben 30.349.360 kilogramm czukor-répa termett a' francia földön; 1836-ban már 48.968.805 kilogrammra ment a' mennyiség. Egyes kerületekben azonban még tetemesebb e' természetnyei gyarapodás. Ugyan is a' maasi kerületben 27.000 kilogrammról egy év alatt 390.000, a' sajnai és oise-i kerületekben 86.000 kilogrammról 898.300; a' vaocluse-i kerületben végre 25.000 kilogrammról 1.061.500 kilogrammra szökkent a' természetnyei mennyiség,

Éji ór-órak. Rösler Hermann bécsi órás az éji-ór-órának bizonyos új nemét találta-fel, mellynek gépezete éppen olly elmés, mint egyszerű. Ez óránál, mellyek által az éji örök vigyázékony-sága felől pontosan meggyőződhetni, tökélyesb valamit találni bajosan lehetne. Ezen óra, melly most elrendeltetése helyén fönséges es. k. főherczeg Károly palotájában áll, minden eddig ismeretes éji ór-órától egészen különböző. Ez nem borsó vagy más illyes jelek által működik: hanem darabka crayon (rajz-kréta) segedelmével megmutatja, vagy inkább leírja egy a' zárt szekrénykére alkalmazott rugógömbnek megnyomása után pontosan azon időt minden másod perczével, mellyben az éji ör jelen volt,

FESTÉSZET.

Perspectivtan iránti nézetek. (Vége.)

Ám ha a' perspectivi felterjesztés rajzolt képekben nem mulhatlanul szükséges is megítélésére a' művész ideáinak: lehetlen mind e' mellett be nem látni 's helyben hagyni, hogy illy rajzolat könnyebb átlátást enged és szerez az egészről, láttatván velünk az építvények belső részeit, 's legalább is két oldalról az épület-homlokzatot, úgy végre a' szembeszökő párkányok alsó diszítvényeit 's szerkezeteit, mellyeket nem kell kivenni a' geometriai rajznál. Az építvények valóításánál, azon rajz-képek, mellyek perspectivben felterjesztvék, mérték levételül nem szolgálhatnak, miután az épület 's más egyéb tárgyreszek a' természetben csak a' ráma — vagy alagyvonalon jelennek-meg valóságos nagyságaikban; ezen kívül pedig kisebbnek 's megrövidültnek mutatják magukat, 's pedig annál inkább, minél messzebb vonulnak-el a' ráma-vonaltól; így tehát a' színfenekbe esnek.

A' perspectiv-tudomány alapos értése, a' tárgyaknak e' szerinti felterjesztése a' képbén, különös művészi jártosságot tesz-fel 's kíván-meg, rajzolja bár a' művész a' tárgyakat maga a' természet, vagy pedig egy elébe terjesztett geometriai rajz után, vagy csak képzelt tájkép szerint. Fő czikkelyei ezen szép tudomány-ágazatnak ezek volnának tehát: a' geometriai 's perspectivi aly-lap közötti különbség; a' perspectiv befolyása az előterjesztésnél; a' perspectiv világos előadása mesterszavaival együtt; az alagyvonalnak közelebbi meghatározása; a' szem vagy horizon magassága; választása a' horizon magasságának; képek jelenete a' természettárgyakra nézve; a' gondolatban felállított természet-ráma iránti próbátételek; a' képek beszegésének különbsége egyedül a' látkör, vagy pedig egy szög-ráma által; kettős árnya a' látszögletnek; a' perspectivi alylap ismerete; annak megvizsgálása, milly helyet foglalnak-el a' tárgyak a' perspectivi alylapon; ennek beosztása a' matematikai szabályok szerint; az alylap igaz ismerete annak szélességi kiterjedésénél a' négyszög-beosztással együtt; a' folyóvizek partjai rajzánál szükséges észrevételek; a' vonalak 's lapok; azon szabályok, mellyek a' 3 vizirányos vonalak perspectivi irányát tárgyazzák; az enyészpontok megegyezése a' rajzlapon levőkkel; az eddig felhozottakat tárgyazó példák, házakra, templomokra, talapokra, diszoszlopokra 'stb. alkalmazva, mellyeknél láthatni egyszersmind a' perspectivi parallel 's felszeges áttatást; az accidentálpontok meghatározása részint matematikai elvek szerint, részint pedig szabad választás által; a' házak magasságainak meghatározása, 's mélyezet oszlopai, — az ablakok 's ajtók; háztetői rajza; azon esőpontok, mellyek a' leve-

gőbe 's föld színe alá veszik irányait; oktatás, miképp' kell hegynek fel 's levezető útakat rajzolni a' perspectiv rendszeres szabályai szerint; köralkatú gömbölyűséget rajzolni perspectivben a' 3 fő vonal szerint; az alapvonal (Grundlinie); vonalak 's tárgyak idomzatai egymás között.

Következik innen, hogy a' perspectiv-tanítványnak alapos érteése nélkül lehetlen csak képzelni is ügyes művészt; 's ennél fogva az, ki a' szép művészetekben csak némi előhaladással is büszkélkedni kíván, egész tehetségét arra fordítsa, hogy e' művészeti ágazatban minél előbb jártosságot szerezzen magának.

NOVÁK DÁNIEL.

INTÉZET.

Orosz országi intézetek. — Orosz országban ő föl-sége a' császárné védelme alatt 13 nyilvános jótévő intézet 's közhasznú egyesület áll: Pétervárat a' hazafiúi intézet, dolgozó ház, hazafiúi dáma-egyesület; Poltovában nemes kisasszonyok intézete; Moszkvában dolgozó ház; Simbirsk-ben „keresztényi irgalom“ nevet viselő egyesület, dolgozó házzal párosítva; Kronstadtban árva ház; Kieffben szegényeket gyámoló egyesület Lewaseff grófné által alapított 's ennek nevét viselő iskolával összekötve; Studenetzben, egy, Moszkva mellett fekvő jószágon, kertművelő moszkvai egyesület; Moszkvában egy, hasonló célra törekvő egyesület, melly jelenleg kertművelést tanító iskola állításával foglalkozik; Tamboffban a' „Sándor“ nevet viselő nemes kisasszonyok intézete; Moszkvában Demidoff dolgozó háza, 's végre Irkutzkban egy magányos bankkal összekötött árvaház.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTI magyar színházunk, kiegészítetvén valamennyire viz által szenvedett sérvei, mint halljuk, talán aprilis 1-ső napján fog ujlag megnyitni, 's ez alkalomra „Beatrice di Tenda“ uj daljáték határozott. Azt is értettük, hogy Conti ur, a' temesvári színháznak volt tagja, szüpadunkon vendégképpen fellépni kívánván, vendégszerepeinek sorát „Beatrice di Tenda“ daljátékban Enrico szerepével nyitandja meg. Conti ur kolosvári születésű levén, tisztán 's csinosan beszél magyarul.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. — Febr. 8 kán „őszanya“ Grillparzer 5 fvsos szomorú játéka, Petrichevich Horváth Daniel fordítmánya szerint, tölt színházban adaték. Szakácsy ur (Jaromir) ritka pontossággal 's igen kedvező sikerrel vitte szerepét, mihez czelszerű öltözködés is járulván, az őt tapsokkal 's előhivatással tisztelő fényes közönségnek elégedését zajos „éljen“ kiáltással bizonyító tetszésében részesült. A' nehéz

felmondató rimes jambusok csak itt ott valának észrevehetők, az utósó jelenetekben t. i. midőn Jaromir az ős anyával beszélgetve ezeket mondja:

Bertha — Bertha jer! — 's később
Ki erőtet ezt eltünnöm?

Hol az atyám, tudom én azt?

Majd ismét:

Bertha ide, kedves Berthám! 's a't. E' szavakat ezen felül mintegy már elcsüggedt érzés 's indulat-festéssel ugyan, de kevesebb lélekkel, kevesebb pathoszszal szavalta-el. Ezen szembe alig tűnő kis hiányt csak azért említjük, mert ennek mellőzése után bátran felmerjük Szakácsy urat a' pesti színpadra is jelen szerepében állítani. Sz á k f y ur (kapitán) és Udvarhelyiné (ős anya) minden kivétel nélküliek valának; de Kálmánné asszonynak (Bertha) kora megjelenése 's az ebből származott zavarok készületlenséget 's próbák hiányát bizonyíták. — 10-kén Szakácsy ur vendégszerepeinek (e' kitétel ref. nem érti) jutalmazul „oroszlán szívű Richard Palesztinában“ (Scott Walter után Lambert munkája; fordítá Berzeviczy) három soros czimmel, négy epithetonnal felruházva, fényes közönség előtt előszer adatot, 's tán azért olly döcögősen. E' fényes, 's egybevágó játék által nagy hatású színműnek mai szembeszökő több botlásai közé tartozik a' hanyag öltözködés, silány személyesítés és élenktelenség. Láhattunk ma mocskos lepedőbe burkolt 's görbe magyar kardú templomost, ügyetlen udvari bolondot, és törpe lovagot; csak a' jutalmazott Szakácsy ur (Richard) és Sz á k f y ur (Kennet), mint színtén Udvarhelyiné (Berengaria) 's Kálmánné (Editha) asszonyok némi kitünő készületlenségük mellett is, állának fényvel 's hatást gerjesztve illető helyükön; a' jutalmazott játék végével előtapsoltatott 's hosszas „éljenel“ tiszteltetett-meg. — 11-kén „garabonozás diák“ szelelt keresztül színpadunkon; a' czimszerepnek Szakácsy 's a' Kántoréának Sz á k f y ur fellett-meg. Éder ur (Spanyolviasz) 's Udvarhelyiné assz. (Mécse) mulattató torzképek valának; azonban az előfordult népdalok hangászkar nélkül különösen hangzottak. — 12-kén msgos Tusnádi Pálffy József urnak, a' Tiszán tuli kerület királyi ítélő tábla elnökének tisztelőtére, hivatalába iktatási ünnepét megelőző estén Kotzebuenak egy rövid társalkodói vig játéka adott; ezt görög tüzzel világított következő allegorikai képezet követé: a' tisztelet tárgyának ősi czimerével két nemtő lebegvén-le, a' fejüken tartott széles szalagon ez évverset (chronodistichon) láttaták.

Pálffinak éLlent zVg TVL a' Tisza 's eLnökI székIt

ÁLDás 's tiszta öröM Vig szaVa Vészl körVl.

Berekesztésül Szákfy Máli mint nemtő jelent-meg, 's következő verseket szavalt:

Néptől jövök, melly a' Tiszán tul
Fekvő kies kerületet
Bírván lakul, ma szívből örvend
És küld szelid üdvözetlet

Neked ez, o dicső erényű
Pálffy! ki fényes érdemed
Által király 's honod szerelmét
Egyzerre bizton elnyered.

Élj boldogul, soká, helyedben,
 Hogy szép lelked sugallatát
 Követve, ezreken segíthess,
 'S megadd mindenki szent jogát!

Mindig frisebb babért aratva
 Hazád előtt magasban állj,
 És erdemid jutalmazója
 Éljen soká, a' jó király!!

15-kén viszonyok hatalma“ szomorú játék 5 felvonásban (Robert Lajos után fordította Joannovics Demeter) előszer került szőnyegre. Általános ítéletet e' színműről, minthogy zavarosan ment, nem adhatunk. Szakácsy ur (Veisz Móricz) jeles működését azonban említetlenül még sem hagyhatjuk. A' hirdetésményen ujnak jelentett két függöny nem hogy emelte volna a' játék becsét, sőt egyik, melly nem is színpadunkra szabott, még elkeserített; mert vándor Thaliánknak borházakban 's tánczteremekben felüttetni szokott templomaira emlékeztete.

MLGR. és társai.

HANGÁSZAT.

Jeles hegedűsek. (Vége.)

Paganini csapongása határnélküli, de e' féktelenség nem mesterkélrt, mint más művészeké, sőt inkább természetes következése az ingerelt idegrendszer forró szenvedélyének; magányban működő és zsbongó phantasiának szüleménye, melly a' testnek minden idegét megrázza.

Paganini azonban néha néha visszaél ügyességével; sokra vetemedik, 's olly dolgokat akar utánozni, mellyek nem művészetek körébe valók, 's zenére érdemtelnek. — Egyik kedvencz tárgya a' vén asszonyok hangjának utánzása; így utánzá a' madarak énekét, macskák nyávogását, 's farkasok vonyítását is. Ezen aria felett „a' velencei carneval“ változatokat hallottunk tőle. E' változatok csupa havasi kürt, dob, kávénikék terceselése, gyermekrívás 's polichinello-beszéd utánzásából állott. Paganini nem panaszolhat sorsára; mert angol földön egy évnél kevesebb idő alatt 20.000 font sterlinget tett félre (200.000 fr. p. p.) — A' Paganini által felhozott ujitások elég magasztalót találtak. Ő t. i. néha olly hegedűn játszik, mellyre csak a' 4-dik hur van, felvonva. Bal kezével eszközlött piccicató-ja által gitár-hangokat esal-ki hegedűjéből. — Ezen kívül még harmoniáját és staccató-ját is égig emelik. Nem akarjuk tagadni, hogy ezen ujitások bámulandó ügyességre mutatnak: azonban annyi még is való, hogy ez inkább mesterség mint győzelem.

Legujabb időkben egy új tünemény jelent-meg tetszésünkben 's bankotánkban részesülni. Ez Ole-Bull. Nevének második felénél már számot tarthat a' britt vendégszeretetre. Ole-Bull norvégi születés; és noha nem lehet kívánni, hogy délnek művészetek éjszakon (hol a' medvék tanyáznak 's hiúz leselg martalékjára) kiképeztessek, még is csak ez az egyedüli művész, ki Paganinira emlékeztet. Ole-Bull többnyire mindent magától tanult. Nyolcz éves volt, midőn — hogy Quacker szállás-móddal éljek — a' hangászi szellem megkönyezé. Családjá eleintén felkésznek, utóbb törvénytudónak szánta; de ő a' hegedűnek adá az elsőseget, és 20-dik évében elhatározá, hogy magát szerencse csillagzatára 's hegedűjére bizza. Sokat beszélnek kiállott szenvedéseiről 's azon nyomorokról, mellyekkel küzdött; de a' művészek 's jeles férjfiak életrajzát többnyire regényesség bélyegzi. Ole-Bull ultraromanticus volt, 's Paris-

ba azon gyásznapiokban érkezett, mikor az epogöres legtöbb áldozatot ragadt. Virtuózunk erszénye csak hamar megürült. Midőn egy alkonyon szomorú sétája után, melly közben csak koporsókkal 's halottas kocsikkal találkozott, lakába tért volna, bördönyét nem találta már ott; az orvok még csak hegedűje iránt sem viseltettek tisztelettel. Ole-Bull vesztesége érzetében kétségbeesve rohant az utzára; három nap három éjjel tébolygott; negyedik napon a' Szajna hullámai közt keresé halálát, de kifogatott. Ole-Bull most élni kívánt, 's hogy Paganinit hallhassa, utósó üngét adá-el; ő hallotta a' nagy művészt, 's lelkében azon gondolat támadt, hogy annak játszását utánozza. A' hangversenyek ideje ismét elkövetkezett; Ole-Bull hangversenyt ad; 1200 frankot nyer, 's maga előtt a' szerenese tágas ösvényét nyitva látja. Ifjú művésznök olasz országba utazott; de ah! a' művészeteknek e' classicai földje egykedvűleg fogadja. Florenzben már közel volt az éhen haláshoz. A' norvégi művészt senki sem vágyott hallani. Most Malibrán 's Beriot érkeznek e' városba, itt megérkezések estéjén hangversenyt adandók. A' sors úgy akarta, hogy ugyan azon fogadóba szálljanak, hol Ole-Bull lakott. A' hangverseny órája közelgetett; a' terem tömve volt nézőkkel, 's most Beriot hirtelen rosszul lesz. A' fogadós, ki Ole-Bullt többször hallotta szobájában játszani, Malibránt értesíti, hogy nála egy hegedűs-virtuóz lakik. Malibrán hozzá küld azon kérdéssel, bátorkodnék-e Beriot helyét kipótolni. Ole-Bull elfogadja az ajánlást; játszik; a' hallgatókat bámulásra ragadja, 's e' pillanattól nemcsak Florenzben, hanem egész olasz országban biztosítva volt szerenésége. Neápolban a' san-carloi tág teremben legzajosabb lelkesedéssel jelenték-ki hallgatói elégtelensöket. Olaszországból ismét Parisba ment, hogy híret nevelje. Minden eddig hallott hegedűsek közül Ole-Bull az, ki leghivebben követi Paganini nyomait; de az utánzás már mindig 2-dik osztályból való. Ő egyébiránt olly bámulatosan utánozza Paganinit, hogy ha együtt játszanának, láthatlanul nehéz lenno megkülönböztetni, mellyik mikor játszik.

(BLACKWOOD Magazine.)

TÁNCZ.

Temesvárárt a' városi redutban adatott táncmulatságot (az evang. templom és iskola tőkepénzének szaporítására) szép számú gyülekezet látogatója. (Későbbi hírek szerint itt is árviz borítá-el a' külvárosokat. — Casino-egyesület is készül e' városban felállani.) Sp.

Debreczenből. Mult január 24-kén nyitlak meg casinói táncz-vigalmaink; de tánczosneink talán a' hosszú farsangra számolók, vagy inkább a' nálunk uralkodó azon különös előítéletből, mintha az első tánczvigalomba nem volna egészen vagy legalább annyira illő, mint a' többiekbe menni, nem igen mohón kapának az alkalmon, mert a' rendes szokásként jó számmal felszereltt kénytelen után meleg kebellet égő ifiúság összesen csupán 18-al lejtete a' szépnemből, némi elégedetlenséggel egy felől a' részvétlenség miatt, elég kényelemmel más felől, az ellenkező esetben igen szűk körteremben. Január 31-kén már többecsken látogatók-meg a' teremet, 's 26-ra növekedék a' szépeknek tánczhoz készült disz-sora. Február 7-kén pedig 30-ig számíthatlak a' virág-koszorúta főket, melly szám minket bizonyos örömmel tölt-el, ha az elsővel hasonlítjuk össze, de fájdalmat 's elégedetlenséget ébreszt, ha 50 ezerrel állítjuk szembe. — Valóban lehetlen nehezitelés keserű érzelve nélkül nem panaszkodni azon szembe szökő nagy részvétlenségről, mellyet a' casinói

táncvígalmak iránt a városunkbeliek általán fogva mutatnak; annyival inkább, hogy az azokból jövedelem a nálunk kivált annyira nem nélkülözhető világoztás mult évben alapított pénztárának gyarapítására 's a vállalat biztosítására fordítandó évenként, miről itt bővebben értekezni cél elleni volna. — Negyedik casinói táncvígalmunk februar 14-kén 27 tánczosnét tüntetett-fel, 's eddigelé ismeretlen kedvet 's élénkséget fejte-ki; egész kitöréssel mutatkozék pedig ezen magas kedv februar 21-kén az ötödikben, midön 41 leányka, 's legalább harmadfél annyi ifiú vidám szeszelylyel éjfel után 4 óráig fáradhatlanul lejtének, 's az egészet egy mesterkéltlen csárdás magyar körtáncz-czal fejezék-be. — De különös! e' szokatlan tűz csak azért lobbant-fel illy erővel, hogy magát megeméssze, hogy annál hamarabb kihaljjon; — mert már februar 27-kén 52 tánczosnéval 's nagy sereg ifiúsággal diszlő utósó táncvígalmunk, talán a' szerfeletti népesség miatt kifejeltt izzaszta tikkasztó hőség, vagy a' farsang eltűntén szomorgás következésében egészen a' három elsőhez hasonlitandó örömtelenségére nézve.

E' táncvígalmaknak általános bélyegök az örömtelen élénktelenség, hideg egykedvűség, eltaszító feszesség, a' társalkodás közben egymástól csudás nagy tartózkodás és szótalanság valának. — A' szépnem kis kivétellel általában egyszerű de izletes öltözetben diszlék. A' hangászat (mellynek részei illy renddel valának: a) eredeti Lengyel, Oginszky gróftól; b) egy magyar Martinovitsól; c) Gyors szekér-keringök névt.; d) új ábránd-keringök Müller Eduardtól; e) Csalogány-keringök ez alkalomra készítve Szabó Ferencztől; f) Lepke-keringök, Puritani daljátékból véve, hasonlag ujak Komlósy Lajos-tól; g) „Éljen az ifiúság' keringök Tormásytól. — Szünet után magyar, Boka Károlytól; mazúr Tormásytól; álomjáró keringök Strausstól; — Lepke keringök Komlósytól és Csalogányok Szabó Ferencztől ismételtettek — Martinovits és Boka bandájától adatva nagyobb betanultságot, ügyességet és pontosságot nyilván hagyott maga után ohajtanunk: a' terem padozatja a' középsőben szerfeletti síkosságával tetemesen akadályozá a' kényelmes tánczolhatást.

Figyelemre méltó, hogy nálunk e' farsangon a' lepletáncz kitünőleg kedveltetek, 's többnyire minden alkalommal két izben jött elő, úmbár szokás szerint az összetanulatlanság miatt egyszer kétszer alig sikerülhetett egészen szerencsésen, 's mint több nyilatkozás után mondhatom, többeknek szerzett hosszadalmasságával unalmat, mint eldeletet. — Én minden esetre, ha rövidebb is, de vigabb 's jobb farsangot kívánok jövendőre Debreczen szépeinek.“

KACZÉRFI. —

D I V A T.

Parisban az asszonyi ruhákat díszítő új szalagok élénk világos színűek, keresztben futó rajzokkal vagy széles és keskeny vonalú kockákkal. — A' zöld szín e' tavaszon különösen divatozni fog. — Sétaruhákra a' csíkos selyem szövetek (gros-de-naples pékinet) nagyon kedveltetnek. Alapszínök zöld, a' vonalak vagy pontocskák rajtuk feketék, barnák, szürkék. Alul lebegény díszesíti. — A' Parisban még mindig készülő bálruhák minket már nem érdekelhetnek, 's így azokat elmellőzzük.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiácson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomat. Trattner-Károlyi, uri utza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön aprilis 5^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

A z á r v a.

Kín-szülte fájdalom
Dult árva szivemen,
Midőn a' jó anya
Elszunnyadt keblemen.

Sokáig folytanak
Érette könnyeim
Sirjánál töltve-el
Legszendébb éjeim'.

Hittem, hervadva lel
Engem is a' tavasz,
'S ajkimról nem jöhet
Többé szomor panasz:

És én! — az illatos
Tavasz virulátán
Éjeim' bájkecsű
Lány-keblen álmodám.

Hol elfeledve az
Anyát és néma sirt
Kéjelgve érezém
A' gyógy-szerelmi irt. —

De tünvén álmain
Lefoszlott a' lepel:
Mellyért hevült szivem,
Megcsalt a' lány-kebel.

Számomra nincs tehát
Egyéb már itt alatt;
Mint újra zengeni
A' bús siralmi dalt.

Zengeni mindaddig
Ledér lányt 's jó anyát,
Mig árván-hű szivem
Sirban lel nyug-tanyát.

KUNFI JÓZSEF.

KERTÉSNET.

Virág-kiállítás Bécsben. — A' cs. k. kertművelő egyesületnek szabályai szerint évenként tavaszutó hóban tartatni szokott virág 's növény-kiállítása majus 23—26-ra határoztatott.

Ez, miként a' mult évi is, a' kertművelésnek éppen olly szép mint nevezetes tárgyait, és a' kertművelés körébe tartozó minden növénynek külön nemű hasznos termékeit összeponositja. A' cs. k. kertművelő-egyesület munkásságát bebizonyítani leginkább az utósó neműek iránt kívánja, 's mennyire ohajtja hatáskörének ez ágát előmozdítani, reményli, az ez évre határozott pályadíjak által eléggé bebizonyítá; ennek következtetésében felszólítja a' kertkedvelő közönséget, hogy vállalatát a' kiállítás iránti részvételével gyámolítsa.

A' választmány őszén is tartand kiállítást, melly alkalommal csupán a' kitünő jelességű gyümölcsfák pályázhatnak. Minthogy a' tavaszho gyümölcsfákra nem kedvező, ez okból a' nagyobb jutalmak ez alkalommal is a' kertművelés aestheticaibb termékeinek és főzeleléknek adatni határozatott.

A' cs. k. kertművelő-egyesület ő fölsége a' császár kegyes engedelméből, tulajdon helyén a' magyar utzában 389-ik szám alatt most tarthatja előszer a' kiállítást, holott is említett napokon, majus 24-kének délelőtti óráit kivéve, a' kiállítást mindenki rangkülönbőség nélkül láthatja.

A' választmánynak közelebbi tudósításai következők:

1.) E' kiállításra kertművelési tárgyakat hozni mindenki felhatalmaztatik.

2.) A' beküldendő növények bizonyos ismertető jellel ellátva és számozva legfeljebb majus 22-kének deléig a' fenn említett helyre szállitassanak, hol azokat egy kertész átveszi, 's a' jegyző a' tulajdonos nevének, 's eladás esetében a' növény árának feljegyzése mellett, mindent jegyzőkönyvbe iktat.

3.) E' vég-határnap előtt, mellyen tul semmi sem fogadtatik-el, az addig belajstromozott növények az egyesületi titoknok által tavaszutó hó 19-kének deléig a' fenn említett helyen elrendeztetnek, hogy a' kiállitandó növények névsora a' kiállítás napjára elkészüljen.

4.) Minthogy a' cs. k. kertművelő-társaságnak főczélja oda van irányozva, hogy a' kertészeket serkentse 's érdemeiket közzé tegye, az aesthetikai növényzet jutalmára pályázhatásért két osztályt rendelt; kertészek és kert-kedvelőkét. E' tekintetben elve a' választmánynak, hogy olly személyek, kik magukat kertészeknek vallják, ez osztályba felvétessenek.

Mindenik osztályra nézve egyforma jutalmak vannak, mellyekért kertkedvelők csak kertkedvelőkkel 's kertészek maguk osztálybeliekkel pályázhatnak. Azon beküldők, kik növényeiknek különzött helyet kívánnak, az egyesületi titoknokot e' beli szándékukról tavaszutó hó 19-ig tudósítani ne terheltessenek.

5.) Mind ezen, mind a' jövő kiállításokra nézve az határozott, hogy a' díjakat csak jutalomra méltó növények nyerhetik-el, 's illyeneknek hiányában a' kitett díj jövő évre marad; mert másra, mint a' kitett növényre, átruházni nem lehet.

6.) Ezen kiállításnál következőkre van jutalom feltéve.

I.) Legritkább 's legszebb a' kifejlésnek felső fokán tenyésző növényre, mellynek hona nem Europa, 's melly legujabban szállittaték-be. Ha virágzik, különös tekintet lesz reá.

Díj: a' cs. k. kertművelő-társaságnak két nagy arany emlékpénze; egyik a' kertkedvelő, másik a' kertészek osztályának. Mellékdíj: két nagy ezüst emlékpénz az elsőkhöz hasonló arányban.

II.) Ritka és szép virágzó növényre, melly legalább 5 példányból álljon, a' mívelésnek felső fokán tenyésszék, 's behozatásuk az utóbbi időkre essék.

Díj: két kis arany emlékpénz. Mint feljebb.

III.) A' legszebb, buján virágzó, europai vagy más földrészi disznövényre, melly szabadon is tenyésszék, mellynek kertbe hozatása még új, vagy nemesítése szerfeletti bajokkal járt.

Díj: két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

IV.) Legalább 12 példányból álló 's 8 fajú *Erica* nemű legszebb 's virágzó gyűjteményre.

Díj: Két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

V.) A' *Rhododendron* nemű virágzó növények legszebb gyűjteményére, melly legalább 12 példányból álljon, 8 faja (korcs- vagy hasonfaj) legyen.

Díj: két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

VI.) *Azalea* nemű virágzó növénynek legalább 12 példányból 8 fajtából (korcs- vagy hasonfaj) álló legszebb gyűjteményére.

Díj: Két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

VII.) *Geranicea* nemű virágzó növénynek legalább példányból 's 16 fajtából (korcs- vagy hasonfaj) álló legszebb gyűjteményére.

Díj: Két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

VIII.) Virágzó rózsának legalább 25 példány 's 16 fajtából (korcs- vagy hasonfaj) álló legszebb gyűjteményére.

Díj: Két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

IX.) Külön családú virágzó növénynek legalább 12 példány 's 8 fajtából álló legszebb gyűjteményére.

Díj: Két nagy ezüst emlékpénz. Mint feljebb.

X.) Egy, a' belföldön tenyésztett rendkülösségre (hybriditas), tetszés szerinti fajtából a' szépségnek és választékonyaságnak szabálya szerint.

Díj: két nagy ezüst emlékpénz.

A' cs. kir. kertművelő társaság igen szeretné, ha kiállításainál lassanként minden növényt, mely ästheticai célra ajánható, vagy, mely ujsága által pillanatnyi érdeket gerjeszthet, pályázásra hoznának. E' tekintetben két növényfaj különösen nevezetes; az orchidäa és cactäa; ez utóbbi egy időtől Ausztria kertjében honosodni kezd, de disznövénynyé még csak utóbbi korban emelé az ipar: az elsőből Ausztriában még igen kevés van. A' Cactäára tehát következő pályadíj határozottatott:

XI.) Legalább 50 példány 's 25 fajtól álló legszebb gyűjtemény nyer két kis arany emlékpénzt.

XII.) A' választmány ez éven az Orchidäára, annak hihe-tőleges pályázhatási hiánya miatt, díjt nem határozhatott: jövő évre azonban két nagy arany emlékpénz lesz a' jutalom kertkedvelők és kertészekre nézve a' már említett viszonyban, 's ezen kívül még 30 arany aranyban, a' legalább 25 példányból (mellyből ha több nem, tizenkettőnek virágozni kell) 's 12 fajtól álló legszebb Orchidäa gyűjteményre.

De ha várakozásunk ellen is ez éven e' nemű gyűjtemény ki-állításra érkeznek, a' két nagy arany emlékpénzt, mellyek jövő éven azért szintén pályadíjak lesznek, azok nyerendik-el.

Mivel pedig a' cs. k. kertművelő társaság, az általa határozott díjakért pályázhatást kiterjeszteni 's könnyíteni kívánja, elvégezte-tett, hogy az első, harmadik, negyedik, nyolczadik, tizedik, ti-zenegyedik 's tizenkettedik jutalomért, három egymás után követke-ző évben, ugyan azon növények pályázhatnak, mellyek jelenleg: továbbá, hogy a' közelebről következő három egymásutáni tava-szon, a' Rhodora-ceára is jutalom hirdetik.

Ezeken a' cs. k. kertművelő társaság által határozott pályadi-jakon kívül a' választmány még egyes személy által kitett négy juta-lomról értesíti a' kertészeket.

I.) Metternich herczegné ő magassága, a' legszebb, virágzó 's fácska-idomban nevelt *Jasminum grandiflorum* példányra 10 aranyat határozott. E' díj három egymásra követke-ző évben ismételtetni fog.

II.) Zichy-Ferraris grófné, ő excellentiája, a' legszebb példány virágzó három színű violára (*Viola tricolor*) 10 arany ju-talmat rendelt.

III.) A' cs. k. kertművelő társaság elnöke Hügel Károly báró a' borzas rózsa legszebb virágzó példányára 10 arany jutalmat határozott, melly 3 egymásra követke-ző évben ismételtet-ni fog.

IV.) Endlicher István ur, a' társaság titoknoka, a' Composeák fajából álló legnevezeteseb növényre, melly a' birodalom kertjeibe mostanában került, 20 aranyat rendelt aranyban.

Jutalmazandható növény szükében e' jutalom a' választmány intézkedésére bizatik, mint az őszi kiállításra felteendő.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTI magyar színházunkban aprilis 1-ső napjától uj bérlet nyitattot-meg következőleg

	Félévre.	Év-negyedre	Egy hónapra.	
			ft. vtó cz.	
Földszinti 's első emeleti páholy	425			
Második emeleti páholy	330			
Zártszék földszint	75	45	17 f. 30 k.	
Zártszék második emeletben	60	35	14	—
Földszinti bemenet	48	22	12	30
Második emeleti bemenet	48	22	10	—

Bérleti lehet reggeli 10 órától 12-ig uj világ utszában Ilkey szegletház 2-dik emeletében Gerenday József pénztárnoknál.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. — Febr. 17-kén Varga és Horváth jutalmokul az eléggé verbnáló című „borzasztó éj a' szikla-völgyben, vagy, halál áldozatja az ördög hidján“ (Gleich után Pály Elek) tüneményes színjáték 3 fvsban kevés néző előtt került színpadra: de nem is csuda, mert csendes esti multságát ki merészelte volna illy borzasztó éjnek természet szerint borzasztó estéjével fölcserélni; habár a' négy soros jelentésben kellemes esti multság ígérteték is. A' személyesítők között első helyen említhető Szákfy Máli (gyermek), ezután Szakácsy (Rurik), Szákfy (Henrik) urak, 's Kálmánné assz. (Klotilde). A' fekete Robertet személyesítő Horváth ur veres Robertté változott. — 18-kán egy említésre is érdemellen haramiai játék „Mátra vidéki banditák“ (magyar ország és banditák; ej ej, színész urak, ez kevés ismeretséget jelent) rablá-el tölünk az estet, mellynek drága perceit némileg visszapótolni bizonyos, N. Váradról érkezett, Schilling táncművész ur, kívánta volna. — 22-kén „Szaraczen“ 5 fvsos szomorú játék (Dumas után Kovacsóczy) négy napi szünet után csakugyan több készülettel hozathatott volna színre. Szakácsy ur, a' czimszerp személyesítője ellen azonban nincs kifogásunk. E' színművet még azon szerencsétlenség is érte, hogy Kálmánné assz. játék előtt hirtelen megbetegedvén, szerepét Nagynénak kellett elvállalnia. Nézök szép számmal. — 24-kén Szákfy Máli jutalmaul szép számú közönség előtt „Katinka, a' marienburgi leány“ érzékeny játék 5 fvsban (Kratter után fordítá Ernyi) elég kerekdeden adatott. — 25-én „szegyet szeggel“ 1 fvsos vig játék Kisfaludytól 's „történet tréfája“ vig játék 2 fvsban adatott.

MLGR. és társai.

BRASSÓ. Marc. 19-kén. Szükében vagyunk a' színjátéki vigalmaknak; jelen-évben színész-társaságunk még nincs. Milly népes város Brassó, 's még

is csak ritkán szerencsésítettünk valamely vándortársaság előadásaival. Mult évben egy német társaság és a Herkuleszi erővel bíró Rappónak közbámulást érdemlő testi ügyességet és szerfeletti erőt tanúsító mutatóványain kívül egy magyar színésztársaság is mulatott itt, mely azon forró ohajtást ébreszté bennünk, vajha az illy vándortársaságok jelesb mutatóványaik és miveltebb 's derekabb előadások által mindig köztetszést nyerhetnének e' kir. sz. városban is!! — De tegnap nyílt-meg újra színházunk; Brassó lelkes ifjai és szépei egyesülvén, Honwald szomor darabját a' „Hazatérést (die Heimkehr)“ és Lebrün „Szeszélyes tanulmányait (Humoristische Studien)“ minden dicséretet érdemlő iparral németül előadták számos nézők jelenlétében; a' felvonások között pedig városunk jelesb hangászai köziparral és élénken játszott darabokkal emelék nemesb éldeletre szellemi érzetünket. De említést érdemlő jelenet ez annyiban is, hogy a' jövedelem közhasznú czélokra fordittatik.

(Erd. Hirl.)

VÁCZON. Martius 12-kén „Tatárok Vác alatt“ czimű történeti szimű (szerkezője Eliás István, hites ügyvéd) számos néző előtt másodsor adatott. — A' darab czélirányos levén, a' szűk szinpad, kevés személyzet, nem eléggé bélyegző öltözet ellenére is jó harást tett; kevés változtatással pesti szinpadunkon is ohajtanám látni. Nevezetesen Vitézvárnak Cecilia leánya felkeresésére indultakor nem kellene olly soká magával tanácskozni, és a' darab végén Cecilia életben maradásának nem a' hadi bakónak nagyon szemebetűnő és ok nélküli késedelmezése, hanem a' védelemnek korábbi érkezete által kellene eszközöltetni. — Egyébiránt az előadás készületre mutatott, mert Vitézvári magyar fő nemes (Balla) és leánya Cecilia (Balláné), valamint Batu Khám, tatár csapat fő parancsnoka (Köszegi), szerepök szellemét felfogva ügyesen játszottak, 's Opul tatár hadnagytól is (Boldizsár) csak annyiban lehet a' helybenhagyást megtagadni, mennyiben lekötő lánczaiból szabadulni kívántakor kitörő indulatjában is bilincset elszakasztani törekvőleg csak legkevésbbé is meg nem rántotta; Ozor, Batu fegyvernökének (Egri) azonban jól végzett cselszövő szerepe mellett nem kellett volna olly nagy mértékben mutatni az együgyűséget. — 13-kán „Bak öz“ vig játék adatott; azonban hol, kik által, és mennyi bak lövetett, a' következő körülmény miatt előadni nem akarom; nevezetesen:

A' folyó esztendei 18-dik számú Honművészen közlött észrevételeim folytában az itt Váczon Balla ur igazgatása alatt levő színésztársaság nevében a' következő levél érkezett hozzám martius 13-ka reggelén:

„Szinervárallyai Horváth Menyhárt ur! Mi, az itt helyben levő színésztársaság, kéntelenek vagyunk nyilatkozásunkat e' sorokba foglalva kijelenteni: hogy miután t. uraságod rólunk e' városban több helyeken dicsérettel szóllott, még is ez oldalról illő taglalatot elmellözve e' folyó évi 18-dik szám alatt a' Honművészi lapokban Zia tündéres szindarab eljátszásáért, melyben némelly észrevehető költői csekélyebb hiányokat a' színészeknek soha tulajdonítani nem lehet, kiméletlen gúnyolódásával a' mi honosaink művelésére czélzó buzgó iparunkat megszenyesíteni, 's e' nemzeti ügy tárgyában fáradhatatlan munkálódásunk sikerének ellentállva megállhatásunkat koczkrátatni, — de a' mi szívünket mélyebben sérti, e' nemes közönséget egy oldalú taglalatában azzal legyalázni törekedett, mintha az, a' csinosabb társas élet körét nem ismerve füttyök által volna egyedül képes elégedetlenségét a' művészet iránt kijelenteni; — ezekért a' váczi nemes közönség köréből szindarabjaink nézői-

nek nagy része, tekintvén valamint erkölcsi nevelésének hírlapokban történt igazságtalan megsértését, úgy szinte rokon kebelrel fájlalván a' művészet ügyének megbuktatására intézett törekedését, — azt kívánja, hogy t. uraságotat ezental a' szinterembe ne bocsássuk. — Mi tehát a' felszóllítók ebbeli kívánatának illy helyzetben engedni kénytelenítettvén, a' szinterembe nem bocsúthatjuk, a' nagyobb kedvetlenségeknek, 's netalán történhető zavarodásoknak elmellőzése tekintetéből is; melly környülményekről t. uraságotat értesíteni kötelességünknek tartjuk. — Költ Vácson martius 13-kán 1838. A' színész-társaság.'

E' levelet egész kiterjedésében azért kívántam közleni, mivel a' színész-társaság bíróilag történt felszóllittatása után is csak egyet is azon bennem megütköző közönségből, mellyre hivatkozik, megnevezni képes nem volt; és mivel ez legujabb, de leggyalázatosabb neme is az igazság kimondása megczáfolásának. — Egyébiránt én a' belépti jegy megváltása mellett mindenkit egyformán illető jog mellett, noha a' szinterembe személyem felfedezése mellett jelentem-meg, sem a' színész-társaság a' belépti jegyet, sem a' néző közönség közös jogomat sem akkor, sem máskor csak legkisebb részben is meg nem tagadta tőlem.

SZ. H. M.

N é m e t j á t é k s z i n .

A' városi német színházban aprilis 1-ső napjától uj bérlet nyitattott-meg következőleg :

	Egész	Fél	Év-ne-
	évre.	évre.	gyedre.
	ft. vtó cz.		
1-ső rendű páholy t. i. első emeletben 20. 21. 22. 23. 24. 25 szám alatt.	1800	950	—
2-dik rendű páholy t. i. 1-ső emeletben 17. 18. 19. — 26. 27. 28. szám alatt 's föld- szint 4. 5. 6. — 7. 8. 9.	1600	850	—
3-dik rendű páholy, t. i. 1-ső emeletben 13 14. 15. 16. — 29. 30. 31. 32 szám alatt 's földszint 0. 1. 2. 3. — 0. 10. 11. 12. . .	1400	750	—
2-dik emeleti páholy.	800	450	—
3-dik emeleti páholy.	500	260	—
Földszinti zárthely.	180	95	—
2-dik emeleti zárthely.	150	80	—
Földszinti és 2-dik emeleti hemenetel.	100	50	35

Bérleni lehet a' színpület 1-ső emeletében bezárólag aprilis 7-keig.

POZSON. — Pokorny Ferencz ur, a' városi színház bérlője emberbaráti öszönét követve, a' mart. 21-kén előadott „Fra Diavolo“ czimű daljátéknak egész jövedelmét, 1125 fr. v. cz., a' viz által károsult Pestbudajak felségelésére ajánlá.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n .

BÉCSBEN. „Mindenk tesz mit tehet.“ — E' czim alatt adatott mart. 24-kén a' wieden színházban Carl igazgató ur egy uj egyveleget, mellynek egész jövedelmét, minden költség levonása nélkül, a' pest-budai viz-károsultak fölségelésére ajánlá. Az előadást legsikerültebbnek mondhatni. Az egyveleg e' számos nézőktől látogatott színház repertoir-jának valódi gyöngy-sora volt, mellyben nemcsak Scholz és Nestroy urak működtek, hanem

maga Carl ur is két jelenetet játszott „Staberl úti kalandja“ czimű bohózatból. A' szinpadra lépő Carl urat riadó tapsokkal üdvözlé a' fuladásig tömött színház. A' közönség lelkesedése azonban leginkább a' végző jelenethen tört ki, midőn a' szinpad az elyeont (hol e' télen legvigabb farsangi multságok tartattak, 's mellynek legkedveltebb helyei a' föld négy része, 's a' tirol tánczosné itt szinpadra hozattak) képezé. Carl ur „világ négy része“ és — „mi a' legszebb?“ feladott kérdésekre hevenyészve mintegy e' következőt szavalá: „a' világ négy részét egy ponton látni valóban szép; de várost találni, mellynek 300.000 lakóját egy 's ugyan azon lélek, a' jötevőség lelke vezérli, a' világon legszebb; és ez a' város, a' mi kedves Bécsünk!“ — E' szavak után a' színenek megnyílt és fényes kivilágítás mellett Bécs városát láttatá. Ezen előadást főséges cs. k. főherczeg Ferencz 's ennek főséges hitvese is jelenlétükkel megtisztelni kegyesek voltak. A' játék 1500 p. ftot jövedelmezett.

HANGÁSZAT.

Metternich herczeg hangversenye. — Bécs városának főrendű lakosai, mint minden illy alkalommal, most is szép példáját adák nemes szívűségüknek. Legközelebbi napokban Metternich-Winneburg herczeg ó magassága, a' viz által hárosult Budapestiek részére nagy hangversenyt adott, mellyre 400 belépti jegy 100 p. ftval adatott-el, 's így összesen 40.000 p. ftal segíté a' nyomorultakat. Ezen kívül ugyan ez alkalommal 34.000 p. f. különösen gyűjtetett össze, mi által tehát ezen egy hangverseny 74 ezer ezüst ftal jövedelmezett. (sp.)

DIVAT.

Fényűzés. Bár mi ékesek 's drágák legyenek is jelenkorunkban a' kocsik, távúrlól sem lehet őket néhány korábbi időkben látottakhoz hasonlítani. — 1734-ben Parishan bizonyos asszony oly kocsin ült, mellynek két üléses 's aranyázzal bevont kasa legtündöklőbb 's legszebb arabesk festvényekkel volt előntve. Amorettoakat lehetett rajta látni, kik virágfüzerekből névbütyököt idomítának és leghiresebb képiró által festettek. A' kocsi fedele egy tulajdonképpen e' célra öntött ferde tükörből állott, mellyet kívülről sűrű de a' mellett könnyű, és mór izlésben készült aranybronz fonadék védett. A' kocsi belső falai kis zaeskökkel voltak fedve, mellyekbe jó illatú füvek töltettek; a' vánkások gyöngyszürke atlaszszal voltak bevonva, mellyekre aranyrostélyvesszők 's ezekre a' leggyönyörűbb felfutó virágokat himeztek. A' két ülő párna hasonlag jóillatú füvekkel volt kitömve, de boritekek sötétzöld levelekkel áttördelt zöld atlasz vala. Amerikai madarak tollából készült a' lábszőnyeg, melly ezer színben ragyogott. E' szőnyeg maga 36 000 livre-be került. A' kocsi kasa nagy aranyzott kagylóteknőn nyugvék, melly belül oly mestersegesen volt gyöngyházzal kirakva, mintha az egész kagylóteknő e' becses anyagból készült volna. Az e' talapján lebegő kagylóteknő ugy látszott, mintha bágyadt aranyzású bronzból készült nemtő 's triton esoportozatok emelték volna. A' ta'apzat aranyozott, kerekeik hornyoltak 's hasonlag aranyzottak valának, az ugy nevezett sing-vasak pedig tömőrezüstből készültek.

D I V A T.

13-dik divatkép (Parishól). — Kalap nehéz selyemből (pou de soie); ugyan olly felruha alengoni csipkével körözve. — Bécsi divat mart 29-kén: felruha tuzok-barna szultáninból, mull-ba himzett fodorral; kalap vont gros-de-naples-ból tafota-szalaggal ékesítve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap aprilis 8^{kán} 1838.

KÖLTÉSNET.

A' Sz. Gellért.

Ború ha jő, ha dörg az ég
 Vész-edzte ormodon
 Renditlenül állasz te még
 Hamvva lett csontokon! —
 „Keblemben esont, szememben köny ,
 Bús arczomon redő ,
 Mit , árva hon! te sorsodon
 Fájdalmam hajt elő.“

Te agg , te vérezett kebel
 Könyűd sűrűn omol ;
 Érző szived sohajt — lehel ,
 Arczádon bú honol ;
 „Bú arczomon , köny arczomon
 Sohaj agg keblemen ,
 Szegény ! szegény borús honom
 Ezt értted szenvedem.“

Mikor derülsz te föl nekem !
 Majd ezred-év után
 Sok vést kiáll hőstelenül
 Eldődöd birtokos
 Legyél erős : merj
 Mig hullámszik Duna
 Mindig dicsőt tegyél 's akarj !
 Derítsd-fel ön hazád'.

GÁÁL IMRE.

T. Lökrül.

INTÉZET.

Élelem-gyűjtő vállalkozat. A' jótévő intézetek sorába helyezni nem lesz tán érdektelen következő a' „Temps“ hirlapból fordított cikket is, melly, a' Billel ur által Parisban ujlag felállított élelemszeri kereskedésnek híven közölt jelentését adja: „Milly keresett szavakkal üdvözlék költészek 's troubadourok minden időben Provencet, mindenki tudja. Ezekre nézve az említett föld boldog tartomány, szerelem kertje 's balsam-illatos virány volt! Igy igen szerencsés ötlet vala Billel urtól is, hogy élelemszeri kereskedését e' magasztalt tartományról „magasin de Pro-

vence-nak“ nevezte. E' bőven ellátott raktárban a' mivel, értelmes 's jó izlésű nyalánk (gastronom) érzetei a' esáb hatalmát le nem küzdhetik, midőn itt összepontositva látja mind azt, mit francia ország 's a' tartományok ritka és izes falatokban az ingerlett ínynak csak nyujthatnak. Perigueuz, Nerac, Strassburg, Toulouse, Chartres, Amiens, Romo, Pithiviers, Bayonne, Reims, Troyes, Arles, Lyon és Bologna szarvasgombáik, pástétomaikat 's füstölt holmijeket küldik oda. A' mansi, cauxi és bressei szép fejér szárnyas állat a' perigordi szarvasgomba között foglalt helyet; cseh fácánokat, tollas 's négylábú vadakat minden erdő, halom, sikság naponként szállit ide. A' heszózott étczikkek, marinirozott készítmények, halkocsonyák minden tájról érkeznek: Hollandia, olasz, spanyol és orosz országok, az adriai tengertől kezdve a' belti-ig, mindenik adózik ez intézetnek. Malta dinnyék, majorkai 's valencziai narancsok, prevalaisi zöldség 's írósvaj, elsasse-i savanyú káposzta, strassburgi füstölt szalonna, genuai citromok 's minden más helynek kitünő jelességű természetménye, a' legválogatottabb minőségben található itt. Illatos mustárainktól India hevítő Acharajaig, angol hon phantasiájának minden készítménye 's terméke, finom ecetek, az ingerlő készítmények különfélesége, mellyek mell-ékételeknek használatnak, hasonlólag találhatók. Természetes épségökben eltartott gyümölcsök, luccai marroni, czukrászi remek, vanilia külön alakokban, chinának thea nemei, francia, spanyol 's piemont országok chocolate-jai, török ország, India 's Persia téstásai, az oczeani szigetek fűszerei, minden nemzet külön nemű sajtjai egészítik - ki e' esábitó gyülekezetet, mellynek nézésében tudomány 's izlés egyformán gyönyörködik. Ily ritka ételgyűjtemény mellett méltó helyet foglalható borokról is gondoskodott Bille ur: Burgundnak mind a' 16 féle bora ott diszel; Bordeaux 's Champagne környékeinek minden bora, mellyre csak büszkék, itt helyet foglal. Rhône-nak egész partmelléke, Languedoc, Roussillon, Rajna vidéke, Arbois, Xeres, Limoux, Tokaj, Constancz, Cyprus, Cap, Malvasia, Madera, Grénache, Malaga, Alicante, Lunel, Riversaltes 's Frontignan ide küldi borait. A' szigetek, Saint-André partja, Bologna, Triest, Florencz, Zara, Hollandia, Danczig, Metz, Pfalzburg és Jamaika majd gyöngé majd tüzes és erős liqueurjeiket szállitják a' nemes bogyűjtemény mellé, míg Cognac, Montpellier, Andaye és a' fekete erdő ásványos vizekkel látja - el B. ur kereskedését. Az intézet és élelemczikkek szállító országok között közvetlen egyezkedés van. Szóval, a' nyalánkság számára museum állittatott, 's ez, a' „Provence hétel.“

KERTÉSZET.

Virág-kiállítás Bécsben. (Vége.)

Továbbá levágott virágoknak legérdekesebb 's meglepőbb bokrétába fonásaért két jutalom határozott; egyik, a' bokrétának legsikerültebb 's tudományos szerkezéseért, mind a' rendszeri osztályt, mind a' növény - ország bizonyos osztályozását, 's a' t. szem előtt tartva; másik jeles de még is tetsző virágoknak festőleges bokrétába kötéseért. Mindenik bokrétának pályadíja öt arany. Ezekre nézve következők határozottak.

a.) Csak kertészek vagy kerttulajdonosok pályázhatnak a' jutalomért.

b.) A' bokréták tavasz - hó 23-kán legfeljebb délelőtti 11 óraig a' kiállítás helyére küldendők; későbben érkezettek el nem fogadhatnak.

c.) A' beküldő neve helyett minden bokrétán kis jelíges levélke legyen.

d.) Minden bokrétának áthozója, ha kívánja, az azt átvevő személytől a' levágott virágokért kárpótlásul, azoknak hozzá vetett értéke szerint, két — öt pengő forintot kap.

e.) Ha valamelyik jutalmat nyert bokrétának tulajdonosa az öt arany díjt el nem fogadná, az másnak ítéltetik oda.

f.) A' bokrétának jutalmazásánál nem annak nagysága méltatik figyelemre, hanem a' fennebb említett pontoknak minél inkább teljesítése.

g.) A' pályadíjt nyert bokrétákra, a' jutalom elitélése után, a' beküldőnek neve fel fog tüzetni.

h.) A' pályázandók kéretnek, hogy a' bokrétáik beküldése előtti napon jelentsék - meg, ha egy vagy több bokrétát szándékoznak - e küldeni, hogy a' hely elrendelésénél a' kiállítandó bokrétának elegendő hely jeleltethessék - ki.

A' kertművelés hasznos termékeivel pályázandóknak csak egy kategóriája fogadtatik - el, 's ezen kiállításra díjak határozottak.

I.) Meleg ágyban termesztett 's megehető minden nemű gyümölcsre,

Első díj: 6 arany 's a' kis ezüst emlékpénz.

Második díj: 5 arany 's a' kis ezüst emlékpénz.

Harmadik díj: 4 arany 's a' kis ezüst emlékpénz.

II.) A' legjobb állapotban eltartott minden nemű gyümölcsre.

Három jutalom: 4, 3, 2. arany.

III.) Igen szép ananaszra vagy más naptérítői gyümölcsre.

Díj: 6 arany 's a' kis ezüst emlékpénz.

A' főzelékek külön nemeire következő díjak határozottak:

a.) A' kisebb arany emlékpénz a' legnagyobb, e' mellett legbeburkoltabb 's jelesebb karfiolra.

b.) Ezüst emlékpénz a' 10 darabból álló 's lepjelesebbnek talált salátának való ugorkára.

c.) Ezüst emlékpénz egy kosár hüvelyes borsóra, melly gyöngesége 's jósága által kitünő legyen.

d.) Ezüst emlékpénz kis kosárka zöldbabra megelőzője minőségében.

e.) Ezüst emlékpénz 15 darab fejr kalarábra, melly kitünő jelességű legyen.

f.) Ezüst emlékpénz szépen egymásra boruló 15 fej fodorkelre.

g.) Ezüst emlékpénz melegágyi legjelesebb 's legalább 30 darab muokra.

Az ezen jutalmakért pályázó tárgyak legfeljebb tavasz hó 23-kán reggeli 10 óraig az intézett lakába szállítandók. Az egyes gyümölcsfajokra az a' megjegyzés, hogy mindenikből legalább egy tányérnyi küldessék-be.

A' pályadij tavasz hó 23-kán déli órákban határoztatik-el a' választott bíróság által, és közvetlenül mindjárt közzé is fog tétetni.

Ez napon, mint szintén tavasz hó 24-kén is, délutáni három órától hatig; 25-kén reggeli 6 órától délig, délutáni 3 órától 7-ig, a' virág-kiállítást bemeneti díj mellett, melly első napon 20 p. kra, más kettőn pedig 10 p. kra határoztatott, mindenki megláthatja.

26-kán, mint kiállítási vég-napon a' bemenetel reggeli 6 órától délig pénz nélkül engedtetik-meg.

A' kertművelő társaság tagjai 's a' beküldők belépti jegyeket kapnak, kik minden órában szabadon léphetnek a' terembe.

Tavasz hó 26-kán délutáni 3 órától kezdve minden beküldő elvitetheti növényeit; ama gyümölcsök 's főzélékek urai pedig, mellyek jutalomra érdemeseknek nem találtattak, már 23-kán estve elvitethetik beküldött tárgyaikat.

Bécs martius 20-kán 1838.

a' cs. kir. kertművelő társaság választmányá.

LITERATURA.

„Empfindungen beim Anblicke Pests — zum Besten der Armen.“ — Illy czim alatt adott-ki Neefe Hermann ur mult napokban egy érzelemmel teljes rövid költeményt, melly a' multkori vizáradásra hivatkozván érdekes rimekben terjeszti elő a' veszélyt és a' jótékony nagylelkűek segedelmét. Figyelmeztetjük erre a' t. közönséget leginkább azon tekintetből, mivel a' nemes keblű szerző azt a' pesti könyvárusoknál árultatja a' viz által károsult Budapestiek hasznára. — Szívből ohajtjuk, hogy minél számosabb revőjek találkozzék.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN magyar színházunk megnyitása husvét utánra halasztott. — Schodelné assz. néhány hétre külföldre utazott. Színészeink Vörösmartyanak új szomorú játékára „Erdődy bán“ 's ujonan kidolgozott „Béla futása“ énekes, Veszta szüze, Don Juan, 's Parisi vízhozdozó daljátékokra készülnek.

VÁCZON (másik tudósító szerint) Martius 1-ső napján „Tatárok Vác alatt“ című nagy hős rajzolat 3 szakaszban (Eliás István tab. ügyvéd munkája) adaték, mellyben Vitézváry magyar fő vezér (Balla) a' színészetben jártasságát tünteté-ki. E' szerepben a' jeles színész a' tatár erő-elborította hon iráni lángoló szeretetének, fájdalmainak, 's elvesztett leánya miatt támadott nyugtalan szorgoskodásának, olykor kétségbe esésének kinyomásában tudományát kifejté; midőn szintén Cecilia (Balláné), Vitézváry leánya, édes atyját feltalálva megtudja, hogy jegyesét a' tatárharezban meggyilkolák. Ezen erős hatású jelenetben, az örömet felváltó fájdalom 's elszánt hős lélek a' jeles színésznőt amazoni bátorságra emeli, 's boszút forraló dühe az ellenség közé ragadja a' kedvesét veszített hölgyet. Elfogó művészettel 's élénk ecsettel rajzolá előnkbe a' történt esetet; meg később a' tatárok hadnagytól Opultól (Boldizsár), ki szintén elég természetesen játszá szerepét, elfogattatván, az erényes türelmet 's állhatatosság characterét élénken festé; szóval e' jeles színésznőnk fején a' művészet koszorúját méltóképpen láttuk ragyogni. Bathu Khám a' vad nemzet főparancsnokában Kőszeghi korunk jelesebb színészei közül mesterileg láttuk megfelelni a' várakozásnak. — Szóval e' társaságnak ekkor játszott tagjai általánosan előhivatással 's lelkesedve hangoztatott éljennel tiszteltettek-meg. — Balláné pedig különösen koszorúval, 's nyomtatott versezettel üdvözlötettet a' színészet bá-jaitól élesztett honfiak által. És ez Váczon az első eset, melly Balláné szép tudományát egyedül jutalmazá. — 3-kán „Griseldis“ néző játékban ismét Balláné remekelt. Megvallják a' kaján irigyek is, hogy a' külhonnak nézőjátéki színészeit nem irigyelhetjük, ha Ballánét honunknak megtartottuk. — Ekkor is Balláné koszorúval ekesítettett az örömitas nézők által; Balla, Kőszeghi, az első mint Percival, a' másik mint szénegető, köz tapsal hivatnak elő. Egyébiránt mint máskor, ugy e' jelen játék előadásánál is számos néző vett részt a' hazát dicsőítő művészet bírálásában; — holott Váczon e' részben a' buzgóság egyébkor mérséklett szokott lenni. J.

KASSÁN mart. 13-kán rendes bérlet-szünnessel, de rendetlenül „egy óra“ 4 fvsos melodrama adatott. Nézők közép számmal. — 15-kén rendkívüli bérletszünnessel Vledder János Hermann, született val, 's az amsterdami conservatorium nevendéke 3 szakaszban nagy hangversenyt adott fuvolyán, több jeles, vig és daljátékokból szerkezett egyveleggel, mellyet a' szép számú közönség tetszéssel fogadott. 1-ső szakasz részei voltak: „szevillai borbély“ ouverture-je 's azt követő néhány jelenet. A' kar dicséretesen viselé magát. Legszembetűnőbb azonban Török (Fiorillo) vala, ki igyekezett mellett szép előmenetelt tehet. — 2) Vledder ur Keller által szerzett lengyelt fujt. — A' második szakaszt Kotzebuenak „rózsák“ című 1 fvsos vig játéka tevé, 's tetszett. — Vledder ur Berbegnier változatait játszá fuvolyán a' közönség zajos tapsai közt. — A' harmadik szakasz részei: „Tancred“ ouverture-je és bevezetése; — 2) „A' két cigány Belgrád alatt“ Szőke (vén cigány), Hubenay (fija) fölvelt szerepeiknek helyes személyesítők valá-

nak; — 3) „Zampá-ból“ Lendvay 's Tóthné kettős dalt énekelte. — 4) Végre a' versenyelő ur Böhmtől változatokat játszott, melyeknek végén riadó tapsok 's zajos „éljen“ közt előhivatott. — 17-kén „ördög Robert“ regényes színjáték 5 fvsban (Raupach műve, fordítá Kiss Iván) került szőnyegre. A' czimszerepben Dengelegi ur vendégképp' lépett-fel. Választása szerencsétlen volt. D. hason nemű szerepekre alkalmas soha sem leend. Szavalása nem rossz ugyan; de öltönytára hiányos. Kisebb szerepek ügyes szemlélyesítőt találndnak benne. Játék végén előtapsoltatt, mire, higyeje-el, érdemetlen volt. Pálné (Cynthia) mind csinos öltözetei, mind szabályos játéka által érdemessé tevén magát a' közönség többszöri tapsaira, játék végén előhivatott. Szilágyi (Osorio) élenktelen játékkal és szerepének akadozott felmondásával untatott. Erdős (Scapa) tetszett. A' 7-dik bérlet mai játékkal kezdetett. Nézők számosan. — 18-kán „Fra Diavolo“ daljáték ismételtetett, és bizton állíthatni, hogy sokkal tökélyesebben mint előszer, ámbár ma is sok kívánni valót hagyta maga után. Játék végén Benza (Beppo) és Komáromy (Giacomo) előtapsoltattak. Nézők nagy számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

BAJÁN mart. 6-kán „Toldi Miklós“ került színpadra. — 10-kén „Hinko, hóherlegény és Markitta a' hóher leánya“ köz elégülésre adatott. — 11-kén „Caesario“ mulattatott. — 13-kán „Griseldis“ tömé meg válogatott közönséggel a' szinteremet. — 15-kén „Angelo“ számos nézők előtt iparral adatott. — 17-kén „Sobri es Milfait“ Abdainé jutalmaul fuladásig tömött szinteremben adatott. — 18-kán „nőm férje.“ — 20-kán „Marianne.“ — 21-kén „örökké.“ — 22-kén „rablók.“ — 27-kén „notre dame-i harangozó“ Czelesztin jutalmaul szép számú nézők előtt. — 25-kén „csalódások.“ — 27-kén a' viz által károsult Budapestiek részére „Szapári“ adatván, a' társaságnak e' szép, nemes czél iránti buzgalma annak tagjait még becsültebbekké tette előttünk. Abdai a' czimszerepet, neje Ilkát, Kovács Hamza-béget, 's Munkácsyné Zulimát személyesíték. — E' mutatványnak tiszta jövedelme 150 váltó forint, mely még 5 v. ftból álló adakozással szaporítottott.

Jegyzet A' fenn nevezett 155 vto ftból álló kegyes segedelempénz a' viz által károsult Budapestiek számára apr. 5-kén adatott által e' lapok kiadójának, 's már az illető biztosaságnak kezére is szolgáltatottuk. Szíves köszönet a' szenvedők nevében!

N é m e t j á t é k s z i n.

BUDÁN a' szini mutatványok folyvást adatnak, és pedig, minthogy Pesten mindkét színházunk tehetlenségben vesztegel, a' Pestieknek átjárása következtében jó sikerrel. Mart. 26-kán Just Vilmos rendező urnak jutalmaul előszer adatott „a' vig Felix“ 1 fvsos bohózat; Angely műve; — ismét „csak ő akar szólni“ 1 fvsos vigjáték Schmidt F. l. fordítmánya. Követé ezeket 11 képezet Just elrendelése szerint. Nevezetes volt, hogy az egész ivnyi nagyságú mai hirdeteménynek mind a' két oldala tele volt a' szini előadás személyzetével.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n.

OLMÜTZBEN a' viz által károsult Budapestiek javára Burghauser Károly ur, a' városi színház bérlője, mart. 26-kán adatott szini mutatványának tiszta jövedelmét (321 ft. 42 kr. váltóban) egészen átengedni sziveskedett.

HANGÁSZAT.

Bécsi conservatorium hangversenye. — A' viz által károsult Budapestiek számára az ausztriai birodalomban létező hangászat-kedvelők társaságának közbejárása által a' bécsi hangászati conservatorium martius 29-kén délutáni 4 órakor az egyesület teremében hangversenyt adott. Zárt-széki jegyet 1 ft. 30 kron 's belépti jegyeket 1 pengő fton minden szépmű-árusnak boltjában, mint szintén az egyesület írószobájában is, váltani előre lehetett.

(Th. Z.)

Pest, Buda, Esztergom 's a' viz által károsult környékek felségelésére adatott hangverseny. „Legszebb dialma a' művészetnek, ha munkálódása által inség könyeit törli-el, 's a' nyomorban védangyalként jelen-meg. Toll elégtelen rajzolni, mi keményen sujtá a' sors keze magyar ország fővárosait, Pestet 's Budát. A' fellázadtalem dühe pusztítólag rombolt a' régi királyok lakhelyének classicus földén, 's a' kereskedés és művészet által gazdag Pestnek ereje megtörött. Sok lakos elveszté vagyonát, sokan még többet, férjet, atyát, testvért 's barátot. Özvegyek könyeznek, 's a' hullámsírba előlt romok alatt árvák keresik szülőiket. Ausztria lakói egy birodalom népe a' szomszéd magyarokkal, egy császár 's király alattvalói, 's így a' magyarokat sujtott veszély minden polgártárs szívét egyíránt dulja. Erős rokon lánéz, a' történet folyamata által megszentelt, kapcsol minket magyar polgártársainhoz, kik Bécsről a' vész borús napjaiban soha meg nem feledkeztek“ — E' felszóllítás után a' szerencsétleneknek pillanatnyi fölségelésére aprilis 1-ső napján, a' bécsi tudom. egyetem nagy teremében hangverseny adatott, mellyben jeles művészek vettek munkás részt, u. m. a' Haitzinger család, melly elutazása előtt még e' szent, nemes czélnak előmozdítására önként ajálkozóék; Meyer ur hegedű-virtuóz, Gyrovetz ur, karmester 's a' hangszerzők veteránja, és Helmesberger ur a' cs. kir. udvari hangászkarnak tagja, a' hangászkar kormányzását vállalák magukra. Zárthelyi jegyek 2 ft és beléptijegyek 1 pengő ftért valának válthatók minden szépműárus boltban. A' többet adakozóknak adományok számáról nyugtatvány adatott.

(Th. Z.)

Bécsben a' fő rendű osztály részéről apr. 1-jén a' nagy redut-teremben is hangverseny adatott a' budapesti vízkárvallottak számára, mellyben munkás részvételre ajálkoztak: Almásy Louise grófné, Csúzy Marianna szül. Ofenheim, Miss Clara Novello Londonból, Besana Chevalier de Montenegro, és Schönstein Károly báró urak (ez utóbbi budai fi 's igen gyönyörű bariton szavú). Bemeneti díj volt a' karzatra 5 ft. föld-szint 2 ft. 30 kr. pengőben

DIVAT.

Mexicoi viselet. (Mühlenpfordt utazási rajzaiból.) A' mexicói-ak viseletei általános változáson mentek keresztül; azok most a' parisi és londoni divatok szerint készülnek. A' kíváncsioknak nagy serege, melly különösen 1824. óta Mexicót ellepé, a' sok europai, különösen franczia, szabók és divatárusnak, kik Mexicóban megtelepedtek, eszközlék e' változásokat. Az ez előtti, majd csaknem kizárolag viselni szokott kellemetlen fekete szín helyett most a' dámák tarka színvegyületben pompáznak. A' régi spanyol szokáshoz hívek már csak templomba járnak fekete öltözetben, fejökön a' esábos spanyol mantillával; kezökben legyző, ima-könyv és zsebkendővel sétál a' dáma, egy

vagy több szobaleány kíséretében, lassú, büszke-kecses léptekkel templomba. Midőn ezeket így haladni látja az utas, akarhatja ellen is meg kell vallania, hogy a' földgömbnek minden némbere között csupán a' spanyol és spanyolkreol nők értik a' járás mesteriségét. Kalapot csak színházban és lovaglásnál hordoz a' mexicoi dáma.

Az alsóbb rendű hölgyek hivebbek maradtak hajdani szokásaikhoz, noha köztük is élénkebb színek válták-fel a' feketét. Redő-dús szoknyáikat alul himzések lepik-el, kurta, uj nélküli füzöválluk vagy mellénykéjük a' testre feszül, 's ennek uj nyilásaiból csinos varratú, mesterséges redőzetű finom üng-ujjak dagadoznak-ki, fejökről pedig hosszú, fátjol idomú, átlátszó kelméjű fejér szövet hullámszik alá. Ez ünnepi öltözetük; melyhez még selyem csipők járulnak, a' harisnyátlan lábra huzatni szokottak. Köznapi öltözetnél nem viselnek mellénykét; ilyen alkalommal csupán az elől 's hátul finom redőbbe szedett üng takarja-el a' testnek felső részét; a' fejen pedig fejér, kek vagy vörös koczkás gyapot sáwlok nyugosznak. Hosszú, tündöklő fekete hajuk elől két felé választva simán a' fejre fésültetik, 's hosszú fonadékokban, a' hátan keresztben vetve, övvel keményen a' derékhoz szorittatik.

Ezen osztályból (Trigenios, Quarterones, Mestices, Mulatos, Zambos 's a' t.) a' férjfiak is megtartának sok sajtáságot hajdani öltözeteikből. A' lábukat fekete, sárga, vörös, néha vad-bőrből is készült füzöcsizma fedi. A' czombok 's lábszárakra szűk, csipőre szoruló, nadrág feszül, mely a' derékhoz néha piros selyemből, arany rojtokkal készült övvel szorittatik; nadrágjuk anyaga manchesterből, posztóból vagy valami könnyű szövetből áll, melyek gyakran gazdagon himzettek; arany-vagy ezüst paszománnal elborítvák. Térdig nyitlakt e' nadrágok, 's ezüst gombocskákkal diszittettek, melyek néha egészen a' csipőig is felfutnak; néha pedig kurták, 's alig érnek a' lábikra középeig: de ilyenkor kettős csipke, egész bokán alul nyuló, jó reájok. A' nadrág alól hófejér, gyakran mesterségesen redőzött gatyá kandikál ki. Finom, szép redőzetű, melljeken gyakran himzett 's magas gallérú üng fedi a' felső testet, vagy e' felé néha néha karton dolmáncát is öltének. Fejőken az ugy nevezet *charrot*-t, széles karimájú 's fekete, barna, ezüst szürke vagy fejér nemez-kalapot viselnek, melyet keskeny arany vagy ezüst paszomán, vagy vastag rojtos zsinór övez; karimája hasonló cifrázsmánnyal szegetik.

Leghívebbek maradtak hajdani szokásaikhoz a' Hinduk. Ezek, mint Cortez korában, most is kurta, gyapot 's csipőhöz szorított gatyát viselnek; felül dolmánka vagy uj nélküli üng fedi a' testet. Lábaikon néha booskort hordoznak, mely bőrből, vagy agave americana es aloë ixtli szövetből készittetik, fejőken pedig széles karimájú nemez- vagy szalmakalap diszelg a' hajdani tollföveg helyett.

D I V A T.

Parisban a' kellemebb tavaszi napok alatt a' Tuileriákban igen szép ruházatok voltak láthatók atlaszból, repzből, granát, zöld, kek bársonból. Az ujjak fél bőségűek. — Fehér atlasz kalap bárson virágokkal és csipke fátjollal ékesítve napi rendszeren van. — Sétahelyeken fekete és kek bárson ruhák hasonló mantillával (csipke vagy prém körzemenyvel) látatnak. Afrikai bársonból, levantin vagy pekinből készült szürke színű ruhák látogatóra vétetnek. Igen ékes ruházat volt mult napokban egyik, mely ezüst-szürke atlaszból készült alengoni csipkével körülszegve; a' pelerin hasonlólag diszesítve; a' topánkák szürke atlaszból; a' kalap rózsza színű bársonból rózsával ékesítve. Bárson vállkendők között mutatkoznak a' fekete tafotából készülttek is csipke-körzemenyvel. — A' vállkendők és mantillák színe többnyire hasonlít a' ruhákéhoz.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön aprilis 12^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

H a b - l e á n y.

Románosz.

Ősz Dunának árjain
Kis ladik repül;
Málha fedte belsejében,
Feltűrött izmos kezében
Kormányt tartó ifju ül;
'S víz-gerinczén miglen a'
Kis ladik repül,
A' hajós izmos karában
Működő lapát nyomában
A' habokra hab terül.

Búsan nézi a' hajós
E' kis játszi zajt;
'S min't keringve tova állnak,
'S szétpattanva sirba szállnak
A' habok, fel-fel sohajt;
'S míg tűnődve a' zajon
Kebliből sohajt,
A' kelő hab-torlatokkal
Küzdve 's győzve hős marokkal
A' ladikkal messze hajt.

„Merre, merre szép hajós!
És hová sietsz?
Mint azur kék bús szemedből
Látom, és halvány szinedből,
Tán szivedben hön epedsz?
Bús hajóska! miglen a'
Viz tükrén sietsz,
Vivj bár óriás erővel
A' zajgó hab-tetővel,
Szüddel mire sem mehetsz!“

„Szellem vagy? — szóll a' hajós —
Vagy világi lény?
Ki az ember belsejében
Létezőket, és szívében,
Olvasod szemén 's színén!“
„Szellem, igen az vagyok,
'S túlvilági lény;
Csak akarjam, 's felhevitek
Keblet ezret, és segíték
A' szép ifju bús szívéén.“

Horgonyt vet most a' hajós,
 'S viz tükrébe néz,
 Ám kezében és inában
 Láz támad, — kering agyában,
 'S benne küzdenek szív 's az ész.
 Mert a' bűvös hang után
 Vizbe hogy lenéz:
 Lányka, mint korány igéző,
 Mint csillag mosolygva néző
 Látszik ott, 's mint hős, merész.

Szép leánynak árnya ez
 Part fölött ki ül,
 És magát túl-földi lénynek
 Vallja a' csinos legénynek,
 Viz gerinczén mig repül.
 Ám ez a' bűv - hangokon
 Mig tűnődve ül,
 Nem gyanítja: hogy csak árny - kép,
 Vizben a' kit lát, azon szép
 Lányka, 's a' kin'ügy örül.

,Hab - leány! — szóll a' hajós —
 Szánd - meg a' legényt,
 Részt ki nem vesz szép örömben,
 'S ifju szíve bú - özönben
 Sorvad, — gyógyítsd - meg szegényt!
 Hab - leány, te hab - leány!
 Szánd - meg a' szegényt,
 A' ki léte báj - korában,
 Földi üdve mámorában
 Veszte - el szerelm't 's reményt!

„Bús hajós, ifjú legény!
 Mondd - meg, hogy ki volt,
 Hiv reményt és láng - szerelmet
 Illyen égi gerjelelmet
 Tőled a' ki elrabolt?
 Szép legényke! csak hamar
 Mondd - meg, hogy ki volt!“ —
 A' hajós azur szemében
 Köny ragyog, 's bú - érzetében
 Igy rebeg: ,vad síri bolt!‘

„Drága ifju! bús hajós!
 Fz már szörnyü vész!
 Mert az élet ellenével,
 A' halál csont - váz kezével
 A' ki küzdné, nincs vitéz!
 Ám ne könnyezz szép legény!
 Bár ez szörnyü vész;
 Csak ne kíméld fárodalmad',
 Hajts a' hang felé, 's jutalmad
 Létszen egy hiv hölgyi kéz.“

A' hajós most felvidul
 'S part felé evez;
 És a' mint a' partra fel - lép,
 Első mit lát: egy leány - kép;

„Hát a' hablényka ez ! !“
 Felkiált, — 's a' kis hamist
 Fűzven keblihez,
 Sajkájába tér, — 's a' szép szüz
 Ajkára míg csókokat tűz,
 Láthatáron túl evez.

V-I BARNA.

SZORGALOM.

Gyöngyhalászat a' persiai tengeröbölben. (Welstead „Travels in Arabia“ -ja után.) — A' gyöngyponk Sardsa-tól Biddulph csoportozataig *) nyulik. A' tenger feneke itt kagyló homok 's töredezett kalárisból áll, mélysége pedig öt-tizenöt öl között változik. A' halászat mindennek szabad, a' különböző népfaj között még is gyakorta történnek viszályok. Ha a' gyöngyhalászokat perük kivívásában valamely hadi hajó gátolja, közönségesen valamelyik szigetre eveznek, 's a' gyöngykagylót ott nyitják-fel. E' viszálykodások gátlása végett két kormányhajó folytonosan a' ponk körül czirkál.

A' halászhajók különböző nagyságú és idomúak, egyre másra 10—80 tonnások. Halászat ideje alatt Bahrein szigetről 3500 kisebb 's nagyobb nászád, a' persiai partokról 100, 's a' Bahrein sziget és öböl torkolata közötti földről, hozzá számítva a' rablópartokat is, 700 kerül-ki. E' különböző révekben nyert gyöngy értéke mintegy 40 laksra **) megy. Egy nászádon 8—40 ember van, 's azoknak számát, kik a' halászatnak kedvező időben gyöngyészettel foglalkoznak, 30.000 re vethetni. Bizonyos bére egynek sincs, hanem mindenik határozott részt kap a' nyereségből. A' rév seikh-ja, kinek minden bárka parancsa alatt áll, szintén bizonyos adó-részecskét huz. A' gyöngyészek halászat idején pálmazilvával 's hallal táplálják magukat, 's az Angoloktól kapott rist igen kedvesen veszik. Olly helyeken, hol sok habarcz van, a' buvárok fejér köntösbe burkolják magukat; közönségesen azonban többnyire meztelenek és csak ágyékukat takarja darab fejér posztó. Munka közben két részre oszlnak a' halászok, egyike t. i. a' nászádban marad, a' lemerültteket felhuzandó. A' buvárok kis kosárkával látják-el magukat, a' nászádból egy kőre ugornak-ki mellyhez kötél van kapcsolva. Bizonyos jelre a' kövek elbocsáttatnak, 's velök a' buvárok viz alá merülnek. Ha a' gyöngykagyló vastagon hever egymás felett, egyszerre 8—10-et felszakíthatnak; ezután a' kötelet megrántják, 's a' hajóbeliek őket lehető gyorsrággal kiemelik. Némelyek igen sokra tették viz

*) Berghaus ásiati atlaszában más angol kutatók után más helyre teszi a' gyöngyponk határait és a' Biddulph-csoportozatokról nem is emlékezik, vagy ha igen, nem e' név alatt.

**) Welstead szerint 40 laks 1 millió dollart tesz, 's így szinte 1 millió font sterlinget.

alatti maradhatásuk idejét: ezt általában csak egy perczre számíthatni, és csak egy példát tudok, hogy 1 $\frac{1}{2}$ perczig maradt víz alatt.

A' czápák által történő szerencsétlenségek gyakoriak; legrettegettebb ellensége azonban a' buvároknak a' fűrészhal, vagy némelyek szerint kardhal (Sägefisch, Schwertfisch). A' gyöngyészek beszéltek eseteket, melyekben e' szörnyek a' buvárokat egészen ketté szelék. A' persiai öbölben sokkal nagyobbra nőnek ez állatok mint más vizekben. Testök hosszagömbölyeg, fejük orruk vége felé szembetűnőleg meglaposodik; közönségesen 13—15 lábnyi hosszúak, és szarv nemű, fölül barna, alul fejéres bőrrel fedvék. Rémitő fegyverük, mellyről neveztetnek is, laposan előre nyuló 6 lábnyi hosszú 's 4 hüvelknyi széles orr, alul felül hegyes tövisekkel, a' czápa fogaihoz hasonlókkal, borítva.

A' víz alá bukást egészségre nézve igen károsnak tartják, 's azoknak éltét, kik folytonosan gyakorolják, szembetűnőleg kurtítja. Hogy léleketzőket jobban feltarthassák, orrukra szarvcsipetűt szorítanak. A' buvár nem mindig száll nászádba, valahányszor a' víz tükre felé vonatik, hanem addig, míg elegendőleg kifujta magát csak a' bárka széléhez czomózott kötélbe kapaszkodik, 's ismét alá száll. Ha nászádjok megtelt, egy közelebbi szigetre eveznek, hol árboczból, evezőkből 's vitorlákból sátort készítenek. A' még fel nem nyitott kagylók százát két dollarra becsülik.

KERTÉSZET.

A' cs. k. kertművelő társaság Bécsben mart. 11-kén tartá 2-ik közgyűlését az ausztriai takaréktársaság épületében, melly alkalommal az elnök tudósítá az egyesületet az új tagok számának örvendetes nevedése, az alelnökök választása, a' biztosság megállapítása 's ennek egyéb munkálódása felől.

Ezután szabály szerint a' legközelebbi növénykiállításnak programmája terjesztetek elő, 's előadatott a' biztosság által alapított arany emlékpénz létesítése, idvezült Antal cs. k. főherczeg képével, melly pénzt minden 3-dik évben a' kertművelésben kitűnő érdemesnek fogja adni a' társaság.

A' gyűlés teremét néhány tagok ez uttal is ritka szép növényekkel ékesíték. Beküldetett e' czélra:

Metternich hg ő magassága által: *Berberis agnifolium*, *Camellia oxoniensis*, *C. Thunbergii*, *C. althaei* flora, *C. imbricata*, *C. plumaria*, *C. euryoide rosea*, *C. variegata*, *Rhododendron arboreum sanguineum*. *Alonsoa grandiflora*, *Strelitzia puniia*.

Honművész

Schwarzenberg hg által: *Amaryllis formosissima*, *A. brasiliensis*, *Viola tricolor*, *Rosa Thea*, *R. flavescens*, *Hyacinthus Staaten Generat*, *H. Mars*, *Tulipa Turnesol*, *Tazetta grand Monarch*.

Hügel báró 's elnök által: *Epacris campanulata alba*, *E. variabilis*, *E. inpressa*, *Erica Linneana*, *E. picta*, *Acacia biflora*, *Azalea calendulacea*, *Hovea pungens*, *H. sp. nova*, *H. trisperma*.

Prónay báró alelnök által: *Camellia decora*, *C. Donkelaari*, *C. eclipsis Pres's*, *C. eclipsis Prestons*, *C. Goussoniae*, *lactea Joung's*, *C. Lindbriata*, *C. Milleri*, *C. picturata*, *C. punctata*, *C. ranunculiflora*, *C. rosa mundi*, *C. Roulini*, *Rhododendron arboreum hybridum*, *B. Knigthii incarnatum*, *Convallaria maialis*.

Arthaber Rudolf által: *Azalea indica Foordii*, *Camelia lineata*, *Euphorbia fulgens*, *Rhododendron arboreum Knightii verum*, *R. arboreum princeps*.

Prónay báró és a' titoknok a' kiállított növények iránt magyarázatot adtak.

A' legközelebbi közgyűlés majus 13-ra, a' társaság saját épületében, magyar utzában, határozottatott, mellyre az egyesület tagjai szivesen láttatnak.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

KASSÁN mart. 19-kén Szöke Mikály jutalmaul „a' nagy világ tükre és fejedelmi nagyság“ udvari rajzolat négy fvsban, az „előőrök“ czimű előjátékkal (Ziegler munkája) adatván tetszéssel fogadtatott. Dengelegiben (Adolf) minden ipara mellett sem lehetett az uralkodó herczegre ismerni. Kántorné (Vilden grófné) köz tetszésre játszott; Hubenayné (Vilhelmina) szabályos játékkal mulattatá nézőit. Tóth (ősz öreg) valódi művész volt, és 3-dik felvonás után elötapsoltatott. Lendvay (lueni herczeg) kis de érdekes szerepét jeles játéka által kitünővé tette. Pálné (Marianne), Szilágyi (Redlich), és Erdős (Sondenberg gróf) helyöken voltak. Nézők közép számmal. — 20-kán „Paulina“ mint a' hirdetmény mutatá, köz kívánságra ismételtetett, 's ámbár előadását ismét művésztinek mondhatni, az igen számos közönség még is hidegen fogadta. — 21-kén „ál-Catalani“ közép számú nézők előtt ismételtetett. Pály (vig Bencze) és Komlóssy (Rummeipuff) kedvvel adák szerepeiket. — 22-kén „Angelo“ drama 4 fvsban (Hugo Victor után báró Eötvös József) ámbár kerekdeden adatott, még sem olly tökélyesen, mint 1836-ki mart. 14-kén előszer. Tóth (Angelo) tetszett; Komlóssyné (Catharina) több jelenetében kitünő volt. Kántorné (Tisbe) művészileg játszott ugyan, de a' szerep beljegyét elhibázva; mert ő boszúsomjas, nem szerelmi mámorban kéjtelgő nőt ábrázolt; játék végén előtapsolák. Szilágyi (Rodolfo) kitünő iparja mellett kedves jelenet vala; Komáromy (Homodei) hason nemű szerepekben mindig otthonos. Hanusóczki Luiza (Reginella) kevés tüzzel és alig érthetőleg beszélve játszáván, kis ugyan, de érdekes szerepét elrontá. Nézők nagy számmal. — 23-kán

„mexicói vőlegény“ Kotzebue *) 5 fvsos vig játéka Komlóssy forditmánya szerint közép számú nézők előtt adatott. — 24-kén Komlóssyné jutalmaul „Kean, vagy könnyelműség és lángész“ új színjáték 5 fvsban (Irta Dumas, fordította Komlóssy) számos néző előtt jelesen adatott. Lendvay (Kean) olly művészileg fogá-fel szerepének minden árnyéklatát, hogy őt látni valódi műlelmény volt, és szép iparáért háromszoros előhivatással jutalmaztaték. Tóth (herczeg) és Szőke (Coefeld baró) jelesek valának. Pálné (Helena) és Hubenayné (Anna), ki játék végén elő is hivatott, a közbárákoszónak minden tekintetben megfelelek. Komlóssy (rendező) és Komáromy (Salamon) 4-dik fvnás után hasonlólag előtapsoltattak. A' színmű nagy tetszést nyert. — 25-kén rendkívüli bérlétszűnéssel, Vledder ur ismét hangversenyt adott, melyet kevés néző látogata-meg. — 26-kán „Hinko“ regényes színjáték 5 felvonásban, az „ifjabbik fiú“ című előjátékkal hozatván színre, Lendvay a' czimszerepben és Hubenayné (Markitta) játék végén erdemlett tapsok kézt előhivattak. Dicsérettel említendők még Tóth (vad Fülöp) Kántorné (Margit) és Erdős (Jobszt). A' sugó ma üregeből rendezőt játszott; kéretik, ezt máskor ne tegye. Nézők számosan. — 27-kén „gyapjú-vásár“ Clauren 4 fvsos vig játéka mulattatott. Nézők számosan. — 28-kán „siklósi leányok, vagy, Zsigmond király álma“ hősi játék 4 fvsban (Börnstein után Komlóssy) illy előadás mellett, mint mai volt, a' színműnek minden gyengesége mellett is tetszeni fog. Játék végén Tóth (Zsigmond) előhivatott. Említésre méltók még Komlóssyné (Erzsébet), Szilágyi (Gara), Szőke (Vojk), és Komáromy (iskolamester). A' kardalok jelesek valának. Nézők nagy számmal. — 29-kén „30 év egy játékos életéből“ 3 szakaszos színű Ujházy forditmánya szeint hozatott szőnyegre. Szőke (öreg Behlen), Pálné (Amalia), Tóth (György) és Erdős (Varning) kitünőleg működtek. Játék végén Pálné és Tóth zajosan előtapsoltattak. — 30-kán „mérég-kevelőnő“ 3 fvsos színjáték Pály forditmánya szerint a' kórház javára adatott.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n .

Szemüveges tenorista. Bizonyos német városban Rossini „Tell Vilmosa“ adatván, mind az előadás mind a' disztimények különösen tetszetek. Leginkább magasztaltatott pedig egy hid, melly két szikla omia volt feketve. Az igazgató nem kesett a' darabnak másodszeri adatásával. A' színterem tömve volt; az ouverture-nek kezdetni kellett volna, 's im S. ur első tenorista, ki első előadásán Tell Vilmost olly jelesen éneklé, az igazgató néhány szóra magához kéreti. Ez nem kevésé retteni-meg, mert diadalom után egy találkozás a' repkényzett hőssel gyakran igen sokba kerülő megtiszteltetés szokott lenni az igazgatóra nézve. Mind e' mellett is hozzá sietett — De mint bámult-el, midőn S. urat még öltöző szobájában, karszéken ülve, 's egy 19-dik századbeli halandónak polgári öltözetében találja, Tell zergebőr öltözetét nyugodt tekintettel vizsgálva. — „Édes igazgató ur — kezdé az énekes — én legnagyobb zavarban vagyok; én nem éneklek, adja ön a' pénzt vissza a' publicumnak!“ — „A' pénzt adjam vissza? — riada az igazgató,

*) Honművészünk 25-dik számában már említők, milly hibásan tesznek színészeink, ha a' darabok szerzőinek neveit hibásan jegyzik-fel; ez észrevételünk, ha az említett hiba tán referensektől származik, őket is érdeklí. Az említett mű nem Kotzebue, hanem Klaueren munkája.

's hajszájai égnek meredtek, — nem, azt nem teszem!“ — Kinos gyötrelemmel hánykódek az aggódó művész karszéken 's fejét kezére gyámitá. — „Tell szerepét R. ur által fogom énekeltetni — mond végre az igazgató. — Igaz, hogy R. urnak sem hangja, sem játéka nem volt, 's Rossini daljátéka általa kockáztatva lön; de a' játék kezdésének ideje közelgett, és a' dolognak dűlni kellett. Az igazgató felhuzatá tehát a' függőnyt, előlépett, háromszor meghajtá magát és következőt hirdete: „nagy érdemű közönség! minthogy S. ur ma nem énekelhet, R. részére, ki szerepét elvállalá, kegyes elnézésért könyörgök.“ — A' közönség nem egyezett-meg kívánatában 's zugá: „S. énekeljen; jelenjék-meg; S. nem beteg; ma délben sétálni láttam; a' fogadóban ebédelt; mi baja?“ — „Semmi — válaszolá az igazgató magát meghajtva!“ — „Ugy énekelnie kell!“ — „Lehetlen!“ — A' zaj ujra kitört, melyl midőn csillapulni kezdett, az igazgató így szólt: „nagy érdemű közönség! ha kívánják, megmondom igaz okát S. vonakodásának.“ — „Beszéljen ön!“ — Az igazgató a' fenékszin felé fordult, 's a' hidat tartó sziklákra mutatott. — „Nem értjük, magyarázza-meg világosabban!“ — „Nagy érdemű közönség! — S. atya 's rövidlátó. Ezen hid, mellyen jó szemű ember sem haladhat irtózás nélkül, rövid látónak veszélyes ut, mellyről S. ur első előadás alkalmával annyira meggyőződött, hogy most nem merészli azon életet kockáztatni, melly nejét 's négy gyermekét táplálja. Francia közönség kaczagott volna e' nyilatkozás felett: de a' német annak fontosságát átlátta, és felette tanakodott. — „A' hóhérba is — kiálta egy pofók — tegyen-fel S. szemüveget 's énekeljen!“ — „Igen, igen, tegyen-fel szemüveget!“ — riadá az egész közönség. — Az igazgató eltűnt, 's az álfalak közt R. urba botlott, kit szinte leütött lábairól, 's futtában csak ezt kiáltá neki: „ön levetkezhettek, S. ur énekelni fog. — Barátom — mond az igazgató, S. szobájába lépve — ne féljen ön! a' hid keményen áll, karfáji erősek, és ön szemüveget tehet-fel. — S. igazgatói barátjának nyakába borult; sebesen felöltözék, 's óranegyed mulva mint Tell ezüstbe foglalt szemüveggel a' veszélyes hidon áthaladt. Harsány taps üdvözlé a' szemüveges sveiczi szabadság-bajnokot, ki a' szemüveget egész játék végeig orrán tartá. Minthogy szinpadí csalódásra nézve a' szemüveget nem találta ártalmasnak, S. nem sokára Achillest aranyban foglalt szemüveggel, igazgatója ajándékával, játszá, mi ellen sem Agamemnon, sem Klytemnestra és Iphigeniának, de még a' közönségnek sem volt ellenvetése.

HANGÁSZAT.

Bécsben: 1) a' cs. kir. udvari vár melléki színházban apr. 5-kén a' viz által károsult Budapestick javára szavalmány és hangverseny volt kijelelve, mellyre a' híres Miss Novello Klára, Wieck Klára k. a. Haitzinger ur, Schröderné, Rettichné assz. Müller k. assz. és Anschütz, Löwe 's La Roche urak munkás részvétöket ígérék. — 2) Ugyan e' célra Lannoy Károly báró, Holz Kár. és Titze Lajos, a' „concert spirituel“ czimű hangversenyek adóji, apr. 3-kán délutáni 4 órakor a' hangász-egyesület teremében adandó hangversenyt hirdettek 1—2 ezüst ft. beemeti díj mellett.

Händel mint hangászkar-igazgató. Nagy emberek házi életét némelly egyes vonalok jegyzik, mellyekről életrajzaikban említés ritkán tétetik, ámbár a' rajzolt személy beljegyére néha az illy vonások votik a' legkitüntetőbb sugárt. — Händel mindent elragadó „Te Deum-jának“ mellyet az

utrechti béke ünnepére irt, gyakorlatát igazgatván, lelkesedésében így kiálta hangászkari személyzetéhez: „uraim, ki hibát ejt, gazember!” — A’ hangászkar ipara, előadási tökély, művének szépsége annyira magán kívül ragadák a’ szerzőt, hogy merengésében megfeledekzek a’ tactus - ütésről. Midőn a’ hangászkar ingadozni kezdett, Händel dühösen széttekintte, ’s egy valaki őt hibájára figyelmeztető, magát homlokon csapva egész levertséggel kiálta: „uraim, én vagyok gazember!”

Händel mint kényszerítő. Cazzoni asszony egyszer kereken kimondá Händelnek, hogy „falsa imagine“ ariáját nem fogja énekelni. „Micsoda? ön énekelni nem akar? — kiáltá a’ könnyen haragra lobbantható művész — azt mindjárt meglátjuk!” Erre az énekesnét derekon ragadva ablakot nyitá, ’s olly mozdulatot tőn, mintha kivetni akarná. — „Éneklek! éneklek!” — kiáltá a’ halál félelmével küzdő prima donna. — „No, azt helyesen is cselekszi!” — monda Händel szelid arczeval, ’s a’ megrettent énekesnét gyöngéden földre bocsátá.

Libon halála. — Libon a’ jeles hegedűs febr. 5-kén élete 63-dik évében mult-ki Parisban. Libon mint első hegedűs, II-dik Joao portugali király udvarában, később ugyan ezen hivatal megtartása mellett pedig Madridban IV-dik Károly kamara-zenészei közt szolgált. Utóbb Napoleon udv. hangászkarához jött első hegedűsnek, később 10-dik Károlyhoz. — Libon szép tudományú férjfiú volt, ’s a’ francia conservatorium részére sokat dolgozott.

UTASÍTÓ.

Clair Ignác gymnastikai intézete. — Clair Ignác urnak ismeretes ’s czélszerű gymnastikai intézete, melyről e’ lapok már több ízben dicséretesen emlékeztek, mult évi szállásán (király utsza 585-dik szám alatt) tavaszutó hó (majus) 1-ső napján ismét meg fog nyitattani.

A’ gyakorlat ideje flúgyermekek számára kedd, csütörtök és szombat; leánykákra pedig hétfő, szerda és péntek délutáni hatodfél órától hétig. — Bérletár ezüst pénzben:

Tavaszuató hó 1-ső napjától őszhó (october) végeig — — 14 ft.

— — — nyárhó (julius) végeig — — 8 ft.

Hónaponként — — — — — 3 ft. 12kr.

Egész évre, az az tavaszhó (aprilis) végeig — — — 25 ft.

Ha ne talán némely t. t. szülők, nevelők és nevelónék az intézetben teendő hosszú uttól gyermekeik ’s nevendékeiket megkímélni akarnák, Clair ur házakban is kész magány-oktatást adni, nemcsak a’ gymnastikai gyakorlatokban, hanem vivás mesterségében is.

A’ bejelentés folyó tavaszhó 17-kén kezdődik délutáni 3 órától hatig az intézetben.

D I V A T.

14-dik divatkép (Bécából). — Reggeli öltözet csikos szövethöl; kalap gros-de-naplesből tafota-szalaggal és tüll-blond-béléssel; — felruha tüzok-barna szultaninból mullba himzett fodorral; kalap huzott gros-de-naplesből tafota szalaggal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a’ Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten szombaton aprilis 14^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

H u s v é t i v i z.

Vízet, locsolni
Husvét után,
Vesz minden ifju,
Minden leány.

Én is vehetnék,
De nincs kinek;
A' nők körülém
Idegenek.

'S te messze vagy, ki
Engem szeretsz;
A' játszi vízből
Részt nem vehetsz.

Számodra, oh lány!
Van más vízem:
A' köny — ha rólad
Emlékezem!

MATICS IMRE.

SZORGALOM.

Éjszak-angol ország különös - munka rendszer. Ha egy utas angol ország déli vagy annak közép táján fekvő grófságaiból ezen tartománynak éjszakai részeibe utazik, Durham 's Northumberland határait átlépve különösen a' hölgycsapatok tűnnek szemébe, mellyek egyes férjfiak felügyelése alatt a' mezőken dolgoznak. Egy vagy két csapat ilyen fiatal hölgy mellett csak elhaladna az utas minden különös gondolat nélkül; de midőn minden lépten újabb csapatokra bukkanik, a' földművelés rendszerének különös eszméjét támasztják lelkében. Az utas természetesen megkérdi, mi lehet oka, hogy itt a' földművelésre illy kitünőleg szabályozott hölgycsapatok használtatnak; 's a' felelet tartományi nyelven következő: „O, ezek bone ditches!“ — az az: bondages, rabszolgálok. — „Rabszolgálok!“ — fogja az utas gondolni — ez angol országban különösen hangzik. — Hogyan? fogja továbbá kérdeni, hát rabszolgaság még a' szép szabad angol földön is létezik? — „Minden bizonynyal“ ez lesz a' felelet: Igaz, bántatos, de

még is való. Midőn e' hölgycsapatokat hajesáraik felügyelése alatt először a' mezőken megpillantám, lelkenben, (mielőtt még a' dolgokról közelebből tudakozódtam volna) akaratlanul felgerjedt a' nyugot-indiai rabszolgák emléke. A' répa - kapálást gondolataim különösen párosíták a' czukornád művelésével; midőn pedig a' hölgyeket „rabszolgáló“ névvel bélyegeztetni hallám, eszméim társítása tizszeres erőt nyert. Angol ország éjszaki grófságaiban 's déli Skóciának minden táján uralkodik e' rabszolgasági rendszer. Ezen uradalmakban egy házas pár sem telepedhetik-le, mielőtt meg nem egyezett, hogy magát e' rendszer szabályainak alá vetendi. Ezen párok hind (zsellér) névvel neveztetnek. A' majorságokban számukra kis házak épittetnek, mellyeknek ajtóik némelly uradalmakban, mint p. o. a' northumberlandi grófságban, számokkal megjegyzevék. Minden hindnek, az az: pórzsellérnek, ki magát lekötözte az uraság földjeinek művelésére, egy házat adnak. Ezen kívül évenként 4 font sterling kész pénzt kap, tehenet tarthat, bizonyos mennyiségű tüzelő szert, fát, szenet vagy gyeptőzeget kap. E' mellett egy darabka földbe burgonyát ültethet. Családja részére 13 boll *) eleséget adnak, mellynek egy harmada buza, egy harmada árpa 's egy harmada borsó. E' díjért ő évenként -át dolgozni és egy napszámosságát, aratás idején napjára 1 schillingjével különben pedig 8 fillérfizetendőit, állítani tartozik. Külső szin után ez nem látszik örökös rabszolgaságnak (angol földön az nem is lehetne): azonban annak küszöbén áll, és kétségen tul attól is származik; mert nem egyéb csinos alakba öltöztetett 's a' mostani korszellem nézeteinek megfelelő rabszolgaságnál. Azt is mondhatni, hogy önkéntes rendszer; mert itt csupán nős zsellérek tesznek olly kötést, minőt másutt nőtelen pórlegények tesznek. Csak az marad még kérdésül, valljon az alkuczikkek törvényszerűek, a' földművelő nép - osztály társas és szokott előmenetelét nem gátló-e?, és valljon valóban önkénti rendszer - e, minőnek első pillanatra látszik?

Három kocsit egyben. Parisban minap a' kívánesiaknak nagy serege hámult három össze kapcsolt kocsit, mellyeknek mind egyike hat kereken fordult, és a' hármat összesen csak három ló vont. Ezen összefűzött kocsik gyorsága, könnyűsége melylyel a' szűkebb utszák hajlásait minden megütkezés nélkül kikerülék, közbámulat tárgya lön.

SZOBRASZAT.

Luther emléke. Thorvaldsen, mint beszélük, Luthernak is emléket készitend, Eisleben - ben felállitandót; ha bevégzi Goethe

*) Boll, diákul bolla, nagmérték 6 v. kt. tesz egy bollt.

jét, mellyen dolgozik, 's még elkészíti Lutherét, egy német ország e' nagy művésznek 4 emlékért leend hálaadósa; Gutenberg, Schiller, Goethe és Luther szobráért.

I-ső Ferencz cs. és k. emléke. Azon emlék, mellyet Schaller János szobrászati tanító 's a' cs. k. képző művészeti academia tanácsnoka Bécsben, cs. k. főherczeg d' estei Ferdinand 's Galicziában Stanislawow kerületvárosi több hazafiak megbizásából felvállalt, melly boldogult I-ő Ferencz császár ő fölségét alakítja, készen áll, 's a' művésznek bécsi műteremében (Laimgrube, Hauptstrasse, an der Wien, Nro 91.) délelőtti 's délutáni órákban látható. A' szobor a' boldogult fejedelmet állva, ausztria-császári diszöltözetben, koronával 's kormánybottal, népeit az ég oltalmába ajánlva, képezi. A' szobor mintegy hét láb magas, feje ércből készült, 's mint ő fölségének nyilvános helyen felállításának emléke, nem sokára rendeltetési helyére szállittatik.

INTÉZET.

A' pesti vakok intézete, miután eddigi lakhelye a' múlt hónapi árviz által haszonvehetlenné tétetett, özveroskadván annak nagyobb része, ő cs. k. főherczegsége fens. nádorunk kegyes rendeletére addig is, míg pesti háza ismét felépül, Budára vitetett által a' Horváth-kertbe (Krisztina-városba), hol a' hónaponkénti próbatételek már folyó hónaptól kezdődve, mindeukor a' hónap utolsó napján délelőtti 9—12 óra között fognak tartatni.

Fitzvilliam-muzeum. — Cambridge-ban napokban tették le alapkövét azon muzeumnak, mellynek a' boldogult Fitzvilliam lord 250.000 kötetből álló könyvtárát, kép- hangmű- 's régiség-gyűjteményét hagyta; épületre azon kívül 100.000 font sterlinget hagyott. Ezen épület corinthi sztylben, Pavesi, piemonti építömester tervrajza szerint épülend. A' muzeum alapítójának nevét fogja viselni.

Cairói nyelvészek intézete. Cairóban egy különös iskola állítottott, mellyben francziából arabra forditanak. Ez iskolának igazgatója Seikh Refaa, az egyiptusi franczia missiónak volt tanítványa, ki parisi utja 's több tudományos nevezetesség írása által magának hirt szerzett. A' tanító egyszersmind franczia nyelvre, földleírás és évrázkokra is tanítja nevendékeit. Az egyiptusi kormány a' hasznos könyveket, mellyek méltóknak találatnak, hogy arabra fordittassanak, ezen intézetnek küldi.

Tengerész-könyvtár. A' franczia tengerész ministerium jelenleg egy tengerész-könyvtár állításával foglalkozik, mellyhez a' szükséges anyagokat egész Európában keresik. E' könyvtár min-

den művet, mely a' könyvnyomás mesterségének feltalálása óta tengeri dolgokat érdeklő tárgyakról nyomatott, megszerezni igyekszik.

KERTÉSZET.

Virágkiállítás Bécsben a' viz által károsult Budapestiek és Esztergamiak hasznára. — Held József ur Bécsben gazdasági és műkertész (Rennweg, 551. sz. a. saját házában) a' fenn nevezett városbeliek szerencsétlenségöket érzékeny szívvel tekintvén tehetsége szerint siet azoknak némi könnyítésére és enyhítésére. Melly okból mult napokban hirdetményt bocsáta a' nemes keblű Bécsiekhez, minél fogva ritka növényeinek bő számából saját háza mellett létező kerti épületében virágkiállítást nyitott meg apr. 9–11-ke között reggeli 8 órától kezdve esti 6-ig 10 ezüst kr. bemeneti díj mellett a' cs. k. rendőrség felügyelése alatt. Ez alkalommal a' számos és érdekes ritka növények között látható volt: nagy mennyiségű és sokféle Camellia, Azalea, Erika, Dryandra, Rhododendron, különösen pedig a' Rhododendron arboreum hybridum roseum muschatum, melly éghajlatunk alatt most előszer fejtékí meglepő buja tenyészete közt illatos virágait.

FESTÉSZET.

Néhány szó a' világ- 's árnyék - tanról.

E' tanítványnak alapos ismerete mulhatlan szükséges mind azoknak, kik rajzolásokkal, jelesül a' festészettel foglalatzkodnak, oktatást nyujtván, bár miféle tárgyat is, a' helyezethez képpest, hiven leábrázolni 's felterjeszteni. Az árnyéktanítvány ennél fogva következő egyes ágazatokra oszlik: 1) az Optikára, ha t. i. a' világsugárok csak a' levegőn hatnak - keresztül; 2) a' dioptrikára, ha azok más átlátszó testen mennek keresztül, mellyektől megtöretnek a' ferde beesésnél 's a' kimenetelnél; 3) a' katoptrikára, ha azok valamelly fénylősima, vagy világos átláthatlan laptól vettetnek-vissza. — Világosságnak azt nevezzük, mi láthatóvá teszi a' tárgyakat. Átellenében a' világosságnak van a' setétség, vagy világosságnak teljes hiánya, melly ha tökéletes, nem vehetni-ki semmi tárgyat sem. Az eddig mondottból kitétszik, hogy az árnyék részenkénti hiányát teszi a' világosságnak, vagy az általa korlátozott setétséget. Az erősebb világ homályosítja a' gyengébbet, vagy azt észrevehetlenné teszi, melly tüneményt különösen láthatni a' holdnál 's csillagoknál. A' világosság igen finom hatású erő, melly a' világ vagy lángoló testnek középpontjától kiterjed egyenes vonalban 's rendkívüli serénységgel; részenként melegít, 's a' körülötti tárgyakat látszatává teszi, még pedig a' legnevezeteseb távolságban

is. — A' megvilágítás az által történik, hogy a' világsugárok a' világitandó testnek azon lapját világitják - meg, melly feléjük van fordulva, 's mellyekhez azok minden pontban érnek: midőn ellenben azon részek hagyják azt világittatlannak, mellyeknél a' sugárok tovább járulnak a' külső széleken 's így tehát árnyékba ejtik. Innen következik, hogy a' test azon része lesz világos, melly fordulva van a' világitó testhez: midőn ellenben az, melly elfordul tőle, nem nyerhetvén általa világitást, árnyékba esik.

(Folytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

VÁCZON martius 31-kén „Notre dame harangozója“ új regényes drama hat felvonásban, (Hugo Victor regénye után Birch-Pfeiffer Karolina, magyarra tette Fánesy Lajos színész) adatott. — Ezen darabban játszottak: Balla, Balláné, Balla Károly, és Mari, Boldizsár, Egri, Könyves, Közszeghy, Nasztina, Nina, Szántainé, Sz. Királyi, Szikszai, Tóth, Zsibrei, leginkább Gerlaise Haute Fleurie (Balláné) érdemel említést, de ő is csak akkor, midőn elrablott leányára ismer, melly alkalommal az öröm-ittas anyának kitörő érzését mind mozdulat, mind hangejtés által igazán művészi képezé; míg a' többiek valamennyin szerepük szellemét nem ismerve csak a' sugónak érthető hangja közé vegyült zsbajjal és lármával untaták a' jó nagy számmal begyülekezett, de már a' harmadik felvonásban oszlani kezdő, és mind inkább megkevesedett nézőket. — Aprilis 1-ső napján adatott „első aprilis“ mulatságos vig játék 5 felvonásban; írta Kotzebue (kinek azonban illy című munkáját nem ismerem, és itt a' „zürzavar“ című játék volt elbérnálva, következőképp' a' nézők 1 ső aprilist jártak). A' pontban nyolczadfél órára hirdetett játék 8 óra után kezdetett-el. — Kár hogy e' társaságnak csaknem minden tagja a' művészi előadást a' természettől minél távolabb eltérésben keresi. — Lákostói falusi ur (Balla) szüntelen idélen hangon tett beszédje mellett annyit ásított, hogy a' nézők is elkivánták tőle; nője (Szántainé) egyebütt ugyan hibásan, de a' vélt kisértettől megijedés után a' félelem miatt bűnbánóvá lett nőnek szerepét jól fogta-fel; leányuk Doris (Nasztina) nem tett csak egy jó mozdulatot is; Pajkos Feri (Egri) gyanította, hogy hajlandósága van a' bohózatok előadására; de szorgalom nélkül művész senki sem lehet; major (Könyves) középszerűen játszott; Boriska leánya (Balláné) kevés élénkséget, a' városi Uracs (Boldizsár) ügyetlenséget mutatott; Laffleur legénye (Zsibrei), éjeli őr (Szikszai), Jakab inas (Szentkirályi) említhetők annyiból, hogy ők is felleptek: a' sugó azonban megérdemlé a' fizetést. — Aprilis 2-kán előadatott, nagy méltóságú Fogarasi gróf Nádasdy Ferencz ur váci püspök ő excellentiája név-napjának méltó tiszteletére „szent a' törvény, szent az esküvés“ nevezetes drama 5 felvonásban, írta nagyságos Gombos Imre ur, tekintetes nemes Heves vármegyei főispáni helyettes. — A' darab erkölcsi példázattal teljes; az előadás készületre mutatott, és így valahára a' sugónak is volt ideje pihenésre. Ottavio, Mirandola hercege (Balla), úgy is mint kormányzó, de kivált mint atya, jól felfogott szerepét művészi tünteté elő; de fija Cäsar (Közszeghi), és

Angelo (Balla Mari), (ki azonban atyjának holt teste melletti szerepében remekelt) fedetlen fővel levő atyjok előtt helytelenül jelenték-meg fedett fővel, és Kőszeghi nagyon hibázik, ha hiszi, mint mutatá, hogy a' változó indulatokat egyformán dühösen kiáltozó hang által lehet képezni. Midőn lankadást enlít, ne mondja azt dörgő hangon, és villám-sebességgel; valamint midőn a' rablás által kezére kerített Juliának legelőször hódol, ne kezdje tisztelkedését ölelésen. Fontanelli tanácsos (Könyves) érzékenyen siratá elvesztett leányát Juliát (Balláné), ki kiváltképpen jegyesének holt teste mellett kitünő volt; Orsini udvarnok (Egri) a' eselszövést meglehetősen, de a' komolyra vált szerepet ügyetlenül adá. Boldizsár, Zsibrei, Nasztina, Szikszai, Sz. Királyi, Tóth, ma sem érdemeletkek koszorút. Játék végén kihivatott Balla a' tisztelkedés méltó tárgya iránt tartozó hódolását eljen kívánással nyilvánítván; sokszorozva hangoztatá azt vissza az egyformán érző nézőknek öszveolvadt szives ohajtása. — 5-kén „Ügyvédek“ 5 felvonásban (irta Ifland, magyarra tette Joannovic Demeter Buda fő városnak levéltárnoka) a' szokottnál nagyobb de még sem elég vigyázattal és szembetünő lankadtsággal adott. — Klarenbach Lajos tanácsnok (Kőszeghi) csak hivatala letételekor játszott érzéssel; atyja (Balla) rekedt, ennek leánya Julesa (Szántainé) nem elég érzékeny volt; Reissman udvari tanácsnok (Egri) az elkövetett hormérgezés után lélekismerete mardosását ügyesen képezé, de leánya Ottilia (Balláné) részvétlenül (indifferenter) játszott; Silling tanácsnok (Szikszai) együgyűnek jól illett: ellenben Vellenberg ügyvéd Boldizsár noha köszvényes kezét mozdítani sem tudá, még is Reissman tanácsnoknál létekor, könnyű szerrel tevő félre fájós kezével a' nehéz széket, és a' deák szavakban ejtett hiba által a' dolognak más értelmet adott. Nézők kevesen. — 7-kén „Alboin, vagy a' kaponya-pohár“ (igaz történet után új regényes játék 4 felvonásban, szerző Pannasch) jutalomjáték Balla részére. — Kunemund, Gepidák királya (Balla), valamint a' többi is, minden szót a' sugó szájából várt, és sem fiya vesztét nem érzette eléggé, sem leányának rettentő sorsa iránt kívántató aggodalmat nem mutatott. Leánya Rosamunda (Balláné) eléggé fájlalta ugyan testvére vesztét: de ott, hol a' fájdalomnak legmagasabb fokra kellett volna hágni, t. i. az atyja kaponyájából készített pohárnak előmutatásakor, sem elfogultságot vagy irtódzást, sem leányi illő tiszteletet, vagy kétségbe esést nem mutatott, hanem inkább az atyja és testvére gyilkosa, de azonban keze után esdeklő Alboin által számára készített trónuson, mellyre kínálás előtt lépett-fel, csak tettetést áruló aggodalommal állott. Alboin Longobardok fejedelme (Kőszeghi) mint megvetett szerelmes jól dühösködött ugyan, de e' közt és a' több kisebb indulatok képezése között nem tartá-meg a' mértéket. Nézők közép számmal.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n .

Bécsben a' wieneni színházban a' viz által kárvalott Budapestiek számára adatott mutatvány jövedelméhez még 106 ft. 38 kr. ezüstben járult, és így az egész jövedelem 1606 ftra 38 kr-ra p. p. terjedett.

Linzbén hasonló czélra Börnstein igazgató ur minden költséglevonás nélkül a' marc. 30-kán adatott mutatványnak (melly az igazg. ur által rendezett egyvelegből állott) jövedelmét (1040 vtó ft.) adni sziveskedett.

Dalnok vagy szökenez? A' szini világban sok nevetséges dolog történik, félreértések, czivódások's a' t. által. Bizonyos német szinpadon nem ré-

giben „Don Juan“ adatván, a' czimszerepet játszó dalmoknak, a' pokol tor-kába tett nagy ugrásnál, lába kimarjult. Ez tehát azt kívánta, hogy a' dal-játéknak ismétlésekor, öltöztessenek valamely néma személyt hozzá hason-lóan, ki a' veszelyes ugrást megtegy. Ez meg is történt; de más napon az igazgató, ki illy mellékes ugrások költségét fizetni nem akarta, egy játékszini cselédet küld a' dalmokhoz azon üzenettel, hogy a' néma személynek, ki helyette ugrott, járandóságát fizesse-ki. A' dalmok ellenben azt üzente vissza, hogy ő dalmoknak, nem szökeencznek szegődött, 's így fizetni nem is fog. Im, ismét uj félreértés. Tanácsunk tehát az, hogy jövőben a' játékszini szerző-déseknek illyféle pontjaira figyelem legyen, hogy kiki tudhassa, mit tartozik tenni, mit nem.

Az ifjú Kean. A' norimbergi „Correspondent von und für Deutch-land“ című hírlapból azt olvassuk, hogy a' nagy Keannak fija Londonban, a' Drurylane szinpadon, legnagyobb tetszést nyert. Angol lapok állítása szer-int ez ifjúnak teremői szelleme azon lelkesedéssel párosul, mely atyját olly jelessé tette; mely tanulmánya, szabatosság, a' felvett beljegynek következe-tes megtartása, 's biztosság bélyegzi játékát olly mértékben, hogy bátran lehet az első szini művészek közé állítani. A' szinterem fuladásig telik-meg nézők-kel, midőn játszik. Különös körülmény volt, hogy az napon, midőn az ifjú Kean Hamlet szerepét játszá, a' Drurylane színház ugyan annyit jövedelme-zett, mint az napon, midőn e' szerepben atyja előszer fellépett.

HANGÁSZAT.

Bécsben a' viz által kárvallott Budapestiek javára Klein Arcadius ur nagy hangversenyt adott apr. 1-jén deli órákban a' cs. kir. udv. dalszínház igazgatósága által e' czélra ingyen átengedett nagy redut-teremben, mely va-lamint érdekére nézve különös tünemény, ugy sikerre nézve is pompás és jeles volt. Nevelé ennek érdekét fens. Ferencz Károly, Károly, Lajos, Ferencz, és Vilmos cs. kir. főherczegek és Zsófia cs. kir. fő hgné je-jenléte. A' fő hangmü-szerepek vivőin 's jeles működöken kívül munkás részt vett a' József városi hangászkar, és a' hangászegyesület dalmokainak egyete-me. Proch karmester igazgató az egészt, Groidl ur az orchestrumot, Jenger ur a' klavir-helyet foglalá-el. Részei voltak: 1) Beethoven nagyszerű ouverture-je „Egmont“-ból. — 2) Almásy Luise grófné a' Saphir által ez alkalomra szerzett prologot „a' harang és szeretet eleme“ ezavalá méltósággal és nyújassággal; mit a' publicumnak zajos tapsai jutal-maztak. — 3) Schönstein Károly báró és Besana Carlo ur Bel-lini „Straniera“ jából párdalt éneklének. Mindketten szép hanggal 's kitünő művészséggel bírván, zajos tapsok közt hivatnak elő, mely kitüntetés e' hang-verseny minden számát követé. — 4) Miss Novello Klára, a' legneveze-tesebb dalmoknéknak egyike, Lachner német dalját „az erdei madárka“ éneklé, melyet a' nagy tapsok után ismételni volt szives, vadászkürt és for-tepiano kíséret mellett Levy Richard és Károly (a' jeles Levy professor ur fiai) által. — 5) Montenegro chevalier és Besana urak Rossini jeles hatású pardalját „i Marinari“ éneklék. — 6) Csúzy Marianna assz. szül. Ofenheim, Donizetti „Belisario“ daljátékából Antonina nagy ariáját pompás művészettel éneklé. — 7) Montenegro 's Besana urak, Novello miss és Czúzyné assz. Bellini „Beatrice di Tenda“ daljáték-ból a' négyes dalt éneklék. Novello missnek elragadó bájos éneklése okozá, hogy

a' dal folyamata közben egy motívot ismételnie kellett. — 8) Schönstein b. ur Proch „havasi kürt“ és Schubert „reggeli dalját“ éneklé. Az utóbbi ismételné szíveskedett. — 9) Csúzyné asszonyság és miss Novello Donizetti „Anna Bolena“ daljátékából párdalt énekeltek. — 10) Besana ur Donizetti „Gianni di Calais“ daljátékából egy barcarolt ismételve énekeltek. — 11) Rossini „Mojzes“ daljátékából a' preghierát éneklék Csúzyné asszony, Montenegro és Besana urak, 's a' kardalnokok. Bemeneti díjak voltak: ülő helyekre a' karzaton 5 ft. földszint 2 ft. 30 kr. — csupán bemenet a' karzatra 3 ft. földszint 1 ft. 20 kr. ezüst pénzben.

Hangászat ellensége. Nyilvános hirdlapok következők hirdettek. — G. báró Nürnbergben kimondhatlanul gyűlölé a' zenét; neje 's többi rokonai sikertelen igyekeztek e' magyarázhatla. ellenszenvet kebléből kiirtani, a' báró minden ellenvetésüket 's a' zenének esküdt ellene maradt. E' vélemény-különbség miatt azonban a' házaspár közt soha sem történt civódás, és ha nálok társaság gyűlt össze, a' báró minden iránt megelőző szíveséggel viseltetett; alig zendült-meg azonban a' zene, kedélyén bizonyos nyugtalanság borúja tünt-fel, homloka redőkbe vonult, 's azon érzésnek elnyomása végett, mellyen uralkodni nem tudott, gyakran el kelle a' teremtet hagynia. Hosszas kérdezősködés után, mi hatással van érzékeire valamely énekesnek vagy hangszernek hangja, egy orvosnak sikerült végre ez ellenszenvnek okát kitudni. A' dolog kissé különösnek tetszik, és még is való — G. urnak t. i. szokatlan hosszú fülei vannak; minthogy pedig halló létszereik nem ugyan azon egy diapason-ban helyezvék, a' csengő testek rezdítése azokat véghetlen kellemetlenséggel érinti, és az agyban zavaros, tompa érzést szűnnek, minőt két nem egy hangból játszott hangszer hallása szűnhet. Az orvost véleményében a' következő eset még inkább megerősíté. — „Ne sajnálja nagysád egy fülét bedugni — mond egy napon az orvos, ki zongorához ült, 's a' „bűvös vadász“ ouverture-jéből C hangon az allegrót játszá — még is hamisan hangzik? — kérdé továbbá a' zongorázó. „Sőt ellenkezőleg — válaszolt a' báró — igen kellemesen; játszó csak ön tovább!“ — „Tessék most másik fülét bedugni — mond az orvos, 's az előbbi allegrót ismétlé ugyan csak C hangból. — No's? mint tetszik?“ — „Igen fűlséges!“ — „S mindig ugyan az?“ — „Igen, hanem most a' hangot változtatá ön, nemde?“ — „Nem!“ — „És még is fennebb játszott egy hanggal“ — és a' báró a' hallottat elkezdé énekelni C hangon. Így fejtetett meg a' zenészet elleni legyőzhetlen gyűlölség miben léteről szöllő kérdés. Jelenleg szenvedélyes zenekedvelő a' báró, de hogy annak gyönyöreit élvezhesse, egyik fülét mindig be kell dugnia.

D I V A T.

Parisban az asszonyi kalapok ernyője előlről keskeny, alul az arcra boruló része zéles; süvege tojásdad idomú, 's a' homlok felett kevésé fel felé hajlik. Színe többnyire szürke; szövete nehéz selyem, diszitménye csíkos vagy zöld kockás tafota szalag, és szétét két virág, vagy egyetlen szétét színű és a' nyakig hajló toll. Uraságoknál e' nyaron is divatosak fognak az olasz szalma kalapok, mellyeknek némellyike 1.200 frankba, a'ut többé is kerül. — A' ruhák újjai most is egyenesek 's fél bőségűek. — A' pelerinek előlről nagyon ki vannak vágva, a' vállon rövidtek, de mélyen lecsügöök. — Indiai musselinből szép ruhák készülnek. — Új szövetek: „gros de Tyndaris (különféle színű, csíkos, pettyezetett; sataruhára való), pékin du Mogol; gros de Messine; Mégarie; Nubie; örmény csipke; canadai és krimi virágosak; Ada, pékinet, Azan foulardok; volgai, kumai, olympiai repaz; ázsiai 's persa csíkos szövetek 's a' t. — Férfiak leginkább viselik a' pelerin-felruhát, magos gallérral, széles hajtókákkal; két sörgombos mellényt virágos kasemirből; nadrágot félposztóból.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön aprilis 19^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

F ö l t á m a d á s.

Szivem gyötrelmiben,
Nem volt remény;
Vajdntam nélküle,
'S meghaltam én.

Koporsóba takart
Szemfődelem:
Az elhagyattatott
Bús szerelem.

Fölöttem könnyezett
Halotti tor:
Hervalt virággal
Az ifju kor.

Koporsóm már a' vég
Sirparton állt,
'S hulló göröngyivel
A' mélybe szállt.

'S im fönt rezegtenek
Fénysugarak,
'S a' fényben tündökölt
Egy szép alak:

A' hívég angyala;
'S a' tünde fény,
Melly hozzám elhatott:
A' báj remény;

Koporsóm megnyilott
Sugárira,
'S öledben ébredék —
Amália!

MATICS IMRE.

SZORGALOM.

Tekenősbéka - tojás gyűjtése Brasiliában. —
A' brasiliai kormánynak legnagyobb haszna, melyet Rio-Negro
tartományból huz, a' tekenősbéka - tojás - olajból áll. E' tojásokat
következőleg gyűjtik. Solimoës (Marannon) és Madeira folyókban
nagy homokponkok (Sandhügel) terülnek-el, melyekre a' tekenős-

békák tojni évenként összegyűlnek. Ez állatok ősz- 's ősztó hónapokban seregestül oda hagyják a' tavakat, mellyekben tartozkodnak, e' folyamok felé utaznak, 's az említett homokponkokhoz közel tanyát ütnek. Ez megtörténvén, nehánya előre megy, 's alkalmas helyet választ; midőn ezek visszatértek, az egész tömeg zárt sorokban megindul, középre véve az anyákat, a' himek mintegy védül a' szárnyakat fedik. Napszálltával a' vizet odahagyják, 's a' ponkokat egy pillanat mulva ellepik. Hely-foglalási hevők olly nagy, hogy a' tekenőik összekocczanasából keletkezett láрма messze földre meghallható. Ponkra jutva, hátulsó lábaival minden tekenős béka mintegy három lábnyi mély gödröt váj, 's ebbe tojik, 60-nál soha sem kevesebbet, 140-nél soha nem többet, azokat homokkal betakarja, és alsó tekenőjével lenyomogatja; ezután a' folyamba visszatér. E' munkálattal minden tekenős béka 3—4 órát tölt-el. Ha munkáikat elkezdték, abban ugy elmerülnek, hogy köztök jární bátran lehet. A' tojás ideje alkonyaton kezdődik, 's koránnyal végződik. Elvégezvén dolgukat, a' tekenősek még nehány napot a' folyamok partjain töltnek-el, azután visszatérnek tavaik 's mocsáraikba, honnan jöttek.

Ismereteseek levén a' ponkok, mellyekre közönségesen tojni járnak, a' kormány ez időben öröket küld-ki, a' vándor Indusokat, kik munkálataikban őket háborgatni szokták, eltávolítani — és egy felügyelőt (capitão da praya) részint a' gyarmatosok közötti rendtartás, a' tojással fedett térnek aránylagos felosztása, részint a' kormánynak járandó adónak beszedése végett. Megtörténvén e' felosztás, a' munkások dolghoz látnak, a' homokot felássák, 's a' tojásokat 15—20 lábnyi átmérőjű és aránylagos magasságú halmokba rakják. Ezután a' tojások erősen betapasztott bárkákba rakatnak, favillákkal feltöretnek 's lábbal addig tapostatnak, mig sárgás péppé lesznek, mellyre viz öntetvén a' napra tétetik. A' nap melege az olajos részeket viz színére hozza, mellyek kagylókból (Muschel) készült kalanakkal lemeretvén, lassú tűz mellé üstbe rakattatnak. Eből lassanként manteiga da tartarugu nevet viselő, tiszta zsirálladék lesz, olvasott írósvaj higanyágával és színével bíró. Ha meghült, cserép fazekakba (potes) töltik, mellyeknek mindegyike 60 fontot fogad öblébe, és palma-levelekkel befedik. Minél frisebbek a' tojások, minél előbb kifőzetnek, annál jobb 's tisztább a' tekenősbéka-olaj. Azonban minden jósága mellett is van bizonyos ezettolajize, mellyhez az idegen bajosan szokik. Az alsóbb minőségű láng pré-dája lesz.

A' tekenősbéka vagy manteiga-olaj mennyiségét évenként 15.000 potes-ra számítják; minden potes megtölthetésére 1600 tojás szük-

séges, 's így egészben 24 millio. Ha e' már szinte egy század ót divatozó pusztitást megtekintjük, a' mellett elgondoljuk, mennyit emésztenek-el az ölyűk, hattyúk, medvék, kigyók, iguanok 's kaimanok nemcsak tojásban, hanem kikelve is, mielőtt vízbe juthatnának, bámulunk azon mennyiségen, mellyben e' hasznos állatok még is találtak. Azonban bármily nagy legyen is termékenységek; még is valószínű, hogy illy pusztítás mellett végre egészen kiirtatnak.

FESTÉSZET.

Néhány szó a' világ- 's árnyék - tanról.

(Vége.)

Ha valamely tárgynak megvilágítására külön irányban két világot állitunk-fel, azt fogjuk tapasztalni: hogy a' tárgy világosabb 's fénylőbb lesz ugyan, határozottabb ellenben nem a' világosság és árnyék által, egyik világosság háborgatván a' másikat, melly által természetesen a' test csak annál inkább ismeretlen lesz. Két vagy több világ felállitva külön irányban sokszorozza világosságait 's árnyékait, és a' jelen esetben a' világnak részenkénti megfosztását az árnyék hasonlatlansága által lehet megkülönböztetni, megvilágítván ismét egyik világosság a' másikat. — Érte-
tőbbségére annak, mit kell t. i. érteni világosság nevezet alatt, szükséges a' következőt megkülönböztetni: — 1.) Azon világító testet, melly már magára nézve is világít, 's honnan az, mit világosságnak nevezünk, mint sugár látszik mindenfelé repülni egyenes vonalban: ilyenek a' nap, phosphor, rothadt fa, néhány bogár, 's a' döglött halak. — 2.) Azon világosságot, melly világító testektől látszik kijárulni, 's más tárgyakat láthatóvá tesz, 's ekképp' hat: a) optically, vagy egyenesen 's világos árnyékkal, — b) catoptrailag, vagy nem egyenesen átláthatlan testeknél, — 's c) dioptrially, vagy keresztül látható testeknél a' felülethez képest. A' világításnak ezen említett három neme közül vagy az egyik, vagy ketteje, vagy mind a' három jelenhet-meg egy 's ugyan azon tárgynál. — 3.) A' reflexvilágot, melly a' világos testtől vettetik más testre, de nála sötétebbre, 's visszarepül, mellynek léte nélkül a' tárgyak nagyobb száma láthatlan maradna.

A' világosságnak ellenébe állitva van: 1) a' setétség 's homályosság, az éj, vagy a' világosságnak teljes hiányossága; hol már az érzelem 's látás ereje elvesz. — 2.) Az árnyék, vagy világosságnak részleges hiánya, melly onnan származik, mivel a' tárgyak nem világíthatnak-meg egyenesen a' köztük 's világító testek közötti más setétebb tárgy miatt. Ama világító testnek átel-

lenében fekszik mindenkor az árnyék, mellynek fénye megvilágítja a' setétebbet, 's maga a' világító testtől megvilágított is árnyékban fekszik. A' megvilágítás általán azon okból látszik gyengébben hatni a' messzebb elállású testekre, mivel a' szem 's megvilágított tárgy között nagyobb terjedtségű levegő 's abban felosztott gőz van; ez annak természetes oka, hogy déltájban 's nyáron meszebb láthatni, mint reggel, este 's télen; melly természeti tüneményt észrevehetni azon tartományokban is, hol a' kilátás szabadabb, 's a' nagy melegség nem huzza ugy annyira össze a' légrézecskeket. E' most mondottat könnyű alkaluazni a' fonalokra is, mellyeknek szemmel kivehetősége egyedül a' világosságtól függ, melly megváltozik a' szem körül szállongó gőz 's levegő által. Ez egyszersmind természetes oka annak, miért olly fölötte különbözök a' színek, ha őket tetemes távulságban megszemléljük reggel, délben 's este. — A' művészet azon ágozatát, melly által a' külön tárgyoknak, névszerint a' tájfestvényeknél, megadatik a' távulsághoz alkalmazott színezet, vagy azon szabályok alkalmazását, mellyek a' világosság idomzatos nevezését 's fogyását tárgyazzák a' középponthez képest, légperspectivnek nevezük; azt pedig, melly ellenállitva van ennek, lineárperspectivnek; szóval, lehetne mondani, a' kettő olly viszonyban áll egymáshoz, mint megállapodás 's előremenetel. Mivel azonban egy 's ugyan azon test egy világosságnál többet is kaphat, például a' nyolczszög, a' gömbtest, oszlop, 's tb. — ennélfogva a' részek megvilágítása majd erősebb majd gyengébb, azon szeglettől függvén az, melly alatt a' világosság a' testre esik. Innen következik, hogy a' világ a' kérdésés testek minden részét egyenlően megvilágítani nem képes. *(Vége következik.)*

RÉGISÉG.

Elsülyedt város déli Amerikában. — Warden ur a' francia tudományok akademiájának télutó hó 5-kén tartatott gyűlésében erről némi részletes jegyzékeket közölt. Ray B. kapitán, Logon hajó parancsnoka, mult évi télelő hó vége felé perui utjából visszatérvén, New-Bedford partjain kikötött, és némelly tárgyakat látván, mellyek egy Truxillo tartományban (a' szélesség 10-ik foka alatt) Guarmey mellett nem régiben felfedezett földalatti város omladványai közt találtattak, melly városról a' lakók még csak mondában sem hallottak, leszállott az ásott üregekbe, és megvizsgálta az omladványokat. Az épületek falai még fenn állanak, és közöttük sok emberi csontvázat, bútorokat 's más különféle munkákhoz szükséges tárgyakat lehet találni. A' holt testek hasonlag épségben voltak; haj, köröm, bőr nem változtak, 's még az idegek is, noha

egészen szikkadtak, csak kevésbé zsugorodtak össze. Ezen mumiák különféle csoportozatából azt lehet következtetni, hogy a várost, mely mintegy 30.000-nyi lelket számolhatott, foglalatosságainak közepette éré a veszély, s a földnek valamely rögtöni és iszonyú megrázkodása közben súlydelt. Többi között egy álló férjfiúra találtak, s annak zsebeiben még pénzdarabokra, melyek a limai hatósághoz küldettek. A pénzek után azt következtetik, hogy a város elsüllyedésének idejét legalább is 250 évre lehet számolni. Ray ur egy házban, egy bő pamut-öltönybe burkolt hölgyre, szövőszék mellett ülőre talált, kit a halál szövés-közben ölelt fagyos karába. A gyékényből készített szövőszéken egy részenként szövött kelme feküdt, s a hölgy igen hegyes, 8–9 hüvelknyi, szuronyt tartott kezében, melyre csomó pamutfonál volt tekergetve. Különféle színű pamut-fonál hevert a szobának más részeiben. Ray kapitán a szövőszékre feszített s még be nem végzett kelmét és a szuronyt vagy is orsót megvásárolta.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN a magyar színház husvét hétfőn (apr. 16-kán) nyitattott-meg Csató Pálnak „fiatal házások“ című vig-játékával, miről bővebben jövő számunkban.

VÁCZRÓL Balla ur társasága a nagy hét alatt Győrre ment.

NAGYVÁRADON a múlt hónapban Kilényi ur társasága adta mutatványait.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. Azon sok aprószinmürol tett észrevételeink, melyek utósó tudósításunktól szinpadunkon feltünetek, szigorú naplónk lapjai közül ki nem bocsáthatók; mert valamint nekünk silány eldeletet nyujtanak: ugy közlésük az olvasó közönséget is untatni fogná. E' különben is gyenge tehetségű társaságnak némelly része ugyan is, véreben létező állhatlanságánál fogva, folyó közönséges évünkből a naptár-szerkezők daczára szökő évet képezvén, Mátyás ugrását apostolok oszlásává változtatá, művészségükhöz illőbb szinpadot keresendő, mint mienk. Az itt maradt rész tavaszelő hó 11-kén Tusnádi Pálffy József ur, tiszántúli kerület kir. tábla elnökének beiktatási ünnepét megelőző estén adá az e' lapok 25-dik számában helytelenül s nem a mi rendszerünk mellett közre bocsátott szinművet s tiszteletet tárgyazó allegoriát, *) — 18-kán, midőn a több várt tagnak megérkezésével magát valamennyire rendbe szedheté, addig

*) Debreczeni levelezőinknek már több ízben jelentők, hogy politikai tárgyakat érdeklő közlemények lapjaink közé fel nem vétethetnek, s ő még is összekevervén multkor a szini tudósítást a nevezett beiktatási s így politikai közleménnyel, a szerkezőség, nehogy az egészét félre tenni kénytessék, s így a közlőnek fáradságn egészen sikertelen legyen, elhagyván ama közleménynek politikai részét, csak a szinészeti közlé. Így a közlő előtt annyira tetemesnek látszó helytelenség, hogy még itt arról lezcke gyanánt is említést tenni nem átalott, könnyen magyarázható, mert az csak e' zavarból származhatott. Szolgáljon azonban ez óvasul jövedőre. Hogy pedig az említett szinműnek adatais tévedésből febr. 12-kére (mart. 12-dike helyett) tétették, illyesek a hírlapok kiadásánál számtalanszor történnek a szedők és corrcetorok kezei alatt, miből azonban mai világban nagy fontosságú következményt vonni nem szoktunk. A szerkező.

is, míg Szakácsy ur N. Váradról, hova vendégszerepekre utazott, visszatérend-ne, mutatványai rendes sorát Csató Pál tudós társagi levelezői tagnak „fiatal házások“ czimű eredeti vig játékával, közép számú nézők előtt kezdé-meg. E' 3 fvsos szimű, ha szép 's tiszta nyelvéhez minden része hasonlóvá tétetik, eredeti vig játékaink első osztályában illőleg foglaland helyet, 's egybevágó adás mellett elég hatással kerülend mindig szinpadra. Itéletünk szerint e' szim-műnek mind technicuma mind ästheticuma szenved némi csorbát. Ugyan is Harmost torzképpé törpítik Paulinának felolvasott jövedelmi jegyzéke szint-nygy, mint dühöngései is; egy mivel városi ügyvédől olly pórias szerelmi nyi-latkozást és valódi butaságot elméjének zavarodása nélkül származtatni kép-telenség. Löwi zsidónak czél nélküli jelenetében a' vele bánás, a' pisztolyok visszakérése, ugy a' törvényhatóságok elméncz megrovása is egy kissé éles és szembeszökő; a' gyakori öltözés, vetkezés, csizmának inas általi próbálta-tása nem szinre való jelenetek. Szóval, mik legyenek rajta gyalulni valók, ugy hisszük, a' derék szerzőnek figyelmét ki nem kerültek. — A' sok esözés-szültte nagy sár, és a' kettős névnapí lakomák miatt kevés néző előtt adatván e' darab, adatásáról, a' játszó személyek ügyes vagy ügyetlenségéről jelen-leg hallgatunk, más időre tartván-fel hozzá szöllhatási jogunkat.

MLGR. és társai.

N é m e t j á t é k s z i n.

PESTEN a' német színház husvet hétfön (apr. 16-kán) nyitattott-meg Rossini „Tell Vilmos“ czimű daljátékával.

HANGÁSZAT.

Bécsben a' viz által károsult Budapestiek és Esztergamiak javára a' tudom. egyetem nagy terében is nagy hangverseny adatott apr. 1-jén deli órák közben, mellynek részei voltak: 1) Spöhr „Pietro d' Albano“ nagy daljáték ouverture-je, Gyrovetz Adalbert karmester ur által kormányzott es. kir. udv. dalszínház hangászkará által jelesen előadatva. — 2) Lennau Miklós által szerzett prologot szavalt Löve ur, es. kir. udv. színész. — 3) Haitzinger ur Lachner „öntudat“ dalját énekle kürt-kiséret mellett (egy műkedvelő által). — 4) Két műkedvelőné Lickl K. G. által Veber „szív-fájdalom“ daljára szerzett változatokat játszik physharmonikán fortepiano-kiséréttel. — 5) Haitzinger-Neumann assz. Veidmann F. K. költeményét „az öreg Jancsi“ szavalá, 's ez után még egy költeményt allemanni szöejtéssel mondott-el. — 6) Rabel ur, Bécs legjelesebb klavirjátsoinak egyike, fortepianón hallatá magát. — 7) Haitzinger es Stauidigl urak Mercadante „Eliza és Claudio“-ból párdalt éneklének nagy zajú tapsolás közt. — 8) Mayer János ur (Böhm prof. tanítványa) Mayseder violinváltozatait játszá. — Hallgatók nagy számmal.

Bécsben apr. 5-kén deli órákban a' viz által károsult Budapestiek javára a' hangász-egyesület háza terében Geiger József ur adott hangversenyt; mellyben 1) saját szerzeményeiből „Vlasta“ daljáték ouvertureje 's egyik nagy ariája (Stauidigl ur által énekelve) adaték elő. — 2) Ó maga két izben fortepianón ön-szerzette remek darabokat játszott. — 3) Borzaga ur Böhm potpourriját játszá cellón; Lutzer k. a. Vivenot ariáját

éneklé. — Igazgató Hellmesberger ur volt. — Bemeneti díj: zárt szék 3 ft. bemenet 1 ft. 20 kr. ezüstben.

Bécsben. A' vár-palota melletti udvari színházban tavasz hó 5-kén a' viz által károsult Budapestiek részére szavalmány 's hangverseny adatott, mellynek számai voltak: 1) Mozart „Titus“-ának ouverture-je az egyetemmes hangászkar által; — 2) Saphir költeménye „venni és adni“ szavalva a' Fichtner pár által; — 3) „Saul" és Dávid“ költemény Mahlmanntól, szavalva Anschütz ur által; — 4) „ének a' jeles férjfiúról“ Bürger költeménye, szavalá Schröderné assz; — 5) Mozartnak „e' kép bájló szép“ ariáját éneklé Haitzinger ur. — 6) Castellinak „d' Ambrel“ (esernyő) című szeszélyes költeményét szavalá Müller Karolina k. a. alsó ausztriai szőéjtéssel; — 7) Franklnak szeszélyes 's korszerű költeményét „classical és regényes“ szavalá Löwe ur. — A' második szakaszt 1) Schillernek „kezesség“ című balladája kezdé-meg, szavalva La Roche ur által; — 2) „a' lepke“ svaiczi népmondán alapult költemény Seidl-től, szavalva Rettichné assz. által. 3) Miss Novello Klára közkívánatra Mozartnak „non più di fiori“ dalát éneklé. — 4) Haitzinger-Neumann asszony Langernak „szavalás“ című igen jeles költeményét szavalta; — végre 5) Wieck Klára zongora-concertinoját játszá; — a' folytonos tapsok által bátoritatta végezetül „ha madárka volnék“ című elemi gyakorlatokat játszá. E' hangversenyt ő es. királyi főlségeken 's az özvegy esászárnén kívül még ö főnségök, Zsófia főhercegné, Ferencz és Lajos főherczegek is kegyeskedtek jelenlétükkel megtisztelni; így remélni bizton lehet, hogy a' nagy számú közönség ez alkalmi összes adakozása egy tetemes sebet fog begyógyítani azok közül, mellyeket a' testvérvárosokon az ősz Duna ejtett.

Bécsben a' már említett Concert spirituel a' viz által károsult Budapestiek javára tavasz hó 3-kán adatván, részei következők voltak: 1) Cherubininak „o salutaris hostia“ dala énekelve miss Novello Klára által; — 2) Beethoven C-moll symphoniája a' hangászkar által Seyfried Ignác karmester vezérlete alatt; — 3) Rettich ur 's Rettichné assz. Schiller költeményét „a' harang“ Lindpaintner zenéjével szavalák; — 4) Sallamon Fanni kisasszony Beethoven phantasiáját játszá.

Bécsben, tavasz hó 5-kén a' „Sperl“ teremében Luchs ur, a' leopoldvárosi színház sugója adott hangversenyt, mellynek jövedelme a' viz által károsult Budapestiek 's Esztergamiak fölségelésére határozottatik. — Ennek részei voltak: 1) ouverture Weber „Oberon“-jából, játszva a' leopold városi színház hangászkará által, Görgl karmester ur vezérlete alatt. — 2) Hügel k. assz. „chiara di Rosenberg“-ből olasz ariát énekelte. — 3) A' kis Luks Zsófia „az oroslán és egér“ költeményét szavalá. — 4) Revie k. assz. Herztől változatokat játszott zongorán, hangászkar kísérete mellett. — 5) Haimerl ur Uhlandnak Kreutzer által zenére alkalmazott dalát „a' fogadósné leánykája“ éneklé; — 6) Löwenberg Robert, a' pesti német színház tagja Schillernek „kezesség“-ét szavalta; — 7) Nottes ur, a' es. kir. udvari dalszínház hangászkarának tagja, Beriotól változatokat játszott hegedűn; — 8) végezetül „Yelva“ ouverture-je játszattott. (Th. Z.)

A' pestbudai hangász-egyesületnek ez évi 3-dik műelőadása jövő vasárnap, apr. 22-kén negyedfel óraker lesz Pesten a' nagy redut-teremben, melly alkalommal Haydn József remekműve, „teremtés“ című nagy oratoriuma fog adatni. Az egyesület részvényes tagjai belépti jegyeiket (biztosító lapjaik előmutatása mellett) elvitethetik péntektől (apr. 20-tól) kezdve az egyesület írószobájából (nagy hid utsza, a' színházi gyógyszerár ellenében levő Parkfrieder-ház 1-ső emeletében, hátul az udvarra. — Idegenek, kik ezen előadásban megjelenni ohajtnának; bebocsáthatásuk iránt ugyan ott utasítást nyerhetnek. — Az oratorium nyomtatott verszetét mind ott, mind az előadás alkalmával az előcsarnokban, lehet váltani 6 ezüst kron.

Pesten a' nemzeti casino teremében szintén vasárnap apr. 22-én déli órák alatt kezdetnek ismét-meg a' hangászati mulatságok.

Kolozsváratt apr. 8-kán a' várbeli redutban nagy hangversenyt adatott a' Duna-vésztől károsított Pestiek fölsegélésére. Az előadatott hangművek következők: 1) Tell Vilmos előzenéje egész muzsikai karral. — 2) Proch dalja „Isten veled“ zongora és violoncello kíséretével. — 3) Czerny Károly concert - változatai zongorán, énekkel és hangászkar kíséretével. — 4) Karének Haydn Józseftől. — 5) Párdal „Normából.“ — 6) Kreutzer előzenéje „granadai meghálás“ című daljátékából.

Uj hangmü. Bécsben Diabelli és társa műarusnál 1 ezüst fton megszereshető „a' mentő“ balláda (Vogel N. J. műve) énekszóra fortepiano mellett írta Müller Adolf hangászkarmester. — Két száz példánynak jövedelme a' budapesti károsultak számára van szánva.

TÁNCZ.

Bécsben a' vízáradás által károsult Budapestiek javára apr. 22-kén, az ottani fő rendű asszonyosságok jótékony fáradozásuk 's indítványuk következményében a' redut-teremekben táncmulatság fog adatni, melylyel egyszersmind a' jótévők által e' célra adatott tárgyak sorshuzása is párosittatik. A' vállalat iránt olly buzgalom mutatkozik, hogy már a' kibocsátott hirdetményt követett első napokban 1600 nyeresmény küldetett, 's mintegy 70.000 sorsjegy adatott-el 30 pengő krjával. Szándék szerint 200.000 sorsjegyet akarnának a' vállalkozók eladni, 's a' nyeresmények számát három ezerre ohajtnák felvinni. Igy már csak a' két száz ezer sorsjegy jövedelme is száz ezer pengő fton tenne. (Oesterr. Morgenblatt.)

UTASITÓ.

A' budapesti árviz veszélyeinek ábrázolatait 6 képben (fél iv formában 's finomul kifestve) meg lehet venni Pesten Conzi műarus boltjában, a' vácsi utcánák színté közepén, a' „hét választó“ hotelnak ellenében. Ezen érdekes, 's Perlasca ur által met-szett csinos képeknek hárome már készen van; mindegyiknek ára egy ezüst forint.

DIVAT.

15-dik divatkép (Parisból). — Amazon (lovagló nő) öltözet — és tavaszi férfi kötőők legujabb divat szerint.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap aprilis 22^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

A s z t a l o m n á l.

Csak percz, és percz, és hét az óra,
Szemem könyvhez szegezve van;
'S még nem mehettem semmi jóra,
Erő nincs elmém lángiban.

Talán bolond vagyok tanulni!
Hiszen nem ment el még eszem!
Kár így az elmét összedulni!
Ez álomkönyvet leteszem.

Elmélek inkább szebb hazában
Tündérhon tündér lányirul;
A' képzelet szép országában,
Szerelmek gyöngyvirágirul.

És rólatok szüz ajk csmláji,
Hódító mézes kellemek;
És rólatok kék szem világi,
Keblet vivó lángszellemek.

Ugy mondják: éltünk úgy is álom;
Hadd álmodjam sok szépeket;
Könyvemben őket nem találom;
Valóság! nem látsz illyeket!

Az is, mit látunk, a' mit érzünk,
Csak ábrándélet tüköre;
Ha sirhalmunk előtt kivérzünk,
Setét a' semmiség köre.

E' könyv, e' könyv is mért van írva,
Mért benn' a' tenger-czikkelyek!
Hisz' boldognlani játszva, sirva,
'S jó móddal nem lehet velek.

'S nekem mi gondom a' világgal?
'S mit adsz nekem a' világgal? —

Ki gondol még az új halálra?
Ha e' percz még a' halálra!

Szép hinni jó lélekkel, szívvel;
Szép, latent nem felejteni;
De balgaság maroknyi észszel
Uj élet titkát fejteni.

Illy könyvet hány ezer tanúla,
Hány száznak csontja meghüle!
'S ki volt, ki nem vallotta róla?
„Bölcs lenni könnyű nélküle.“

Még percz és percz, és hét az óra,
Te hiven jegyzed óramiv!
Ah, mond' nekem, rám hervadóra,
Melly' óra vár, mely' perczbe' hív.

Igy gondolkodtam, 's álmaimbul
Felráza rengő csattanás;
'S mély bánatomra, gondjaimbul,
Könyvem maradt csak hű, nem más.

Ki verte-széllyel földi jómat! —
Bejött a' halvány Kozziák. —
Miért csapád-be ugy ajtómat
Te alkalmatlan tót diák!

K. Zs.

FESTÉSZET.

Néhány szó a' világ- 's árnyék - tanról.

(Vége.)

A' testek árnyékolása kétféleképp' történik-meg: a.) saját árnyéka által, minden testnek levén sajátágos világ- 's árnyékrésze; b.) az által, hogy a' világosság akadályoztatik más setét testek miatt azt megvilágítani, mi mindig megtörténik, ha az előtte álló megvilágított test reá árnyéket vet. Ehhez képest természetes, hogy a' két árnyék nem lehet egyenlő hatású. Megjegyzésre méltó az is, hogy van minden testnél mellékrész is, melly vagy hozzá ér, vagy pedig közel van mellette; 's ez oknál fogva nem elég, a' testnek csak igaz helyzetetést adni, hanem ügyelni is kell a' környező részekre a' reflektált sugár 's az azokra ejtett árnyék miatt. Innen következik, hogy a' rendszeres megvilágítás 's árnyékolás azon függélyes nagyobb 's kisebb mértékű és ferdén ejtett világsugárok szoros határozatán alapszik, mellyek a' test külön részeire esnek; ugy végre a' megvilágított 's árnyékrészek lépcsőzetén 's a' visszavetett sugárokon. Azt is ide mellékezhetni még, hogy egyenközűeknek vesszük azon világsugárokat, mellyek a' világosság- és árnyék-lapnál előfordulnak, 's hogy azon vetett árnyékoknak, mellyek szemünkbe juthatnak, általán egyenközűeknek lell lenni. — Oka annak, miért vesszük mi az árnyék azon határ vonalait paraleloknak, mellyeket a' nap 's hold ökoz, nem fekszik az égi testeknek fölötébbi nagyságában 's a' földtestek kicsinyiségében a' nap tömegéhez képest. Ezeknél fogva az egyik világsugárt a' másik mellett kell képzelnünk, mi által egész világtömeget nyerünk a' napról, 's így azután fel nem tűnik, ha nagyobb 's kisebb számban látunk tapasztalunk sugárokat valamelly tárgynál; melly oknál fogva a' megvilágítás következő ágazatokra oszlik: a) a' fővilágosságra; 2) a' sur-

lóvilágra, érintővilágosságra (Streiflicht); 3) a' reflektált, vagy visszavetett világra; — 4) főárnyékra; — 5) vetett árnyékra.

NOVÁK DÁNIEL.

RÉGISÉG.

Tersatto vár régiségtani kincsei. — Azon sok nevezetesség között, mellyekkel Liburnia dicsekszik, a' magyar tengerparti tartományban, Fiumétól fél órányira, az egy hegyormon fekvő Tersatto, szinte első helyet foglal-el, 's művészet és régiségbarátokra nézve rövid időn még fontosabb leend. E' falu felett, mellyhez egy kigyózó uton kívül még több szakaszra osztott, 416 kő-lépcső vezet, szikláktól környezett, délre nyuló halmok domborán egy régi vár székel, mellyből még hét, részint kerekded, részint négyszögű torony-fallal összefoglalva felényire fennáll. E' tornyok némelly helyen ugy kikönyökölnék a' sziklákra, hogy a' gyönyörű Louiza-ut szinte függőlegesen kanyarodik-el alattok; az említett ut alatt pedig csapinósan a' Retsina és Fiumara forrásokból eredt folyócska fut-le, melly Fiumara név alatt a' városba nyuló kikötőt vízzel tartja, 's a' vártól mintegy óra-negyednyire tengerbe ömlik. E' várat, mellynek helyén, miként egy a' tersattoi Ferencziek kolostorában találtató kronikából megbizonyodik, már Roma uralkodása idejében erősség állott, 1-ső Rudolf idejében a' Frangepánok birták, 's e' korban ura Miklós, horvát országi bán volt. Későbbben, idő multával többféle család kezére esett; végre a' 17-dik század második felében, midőn a' Moslimok mindenfelé pusztítottak, mint fontos védhelyet a' korona foglalta-el; még később, többszöri megrongálás következtében omladozottan, Buccari birtoka lön. — Mintegy tizenkét év előtt Nugent gróf, cs. kir. osztaályvezér, 's a' tenger melléki tartományokban főparancsnok, elbájoltatva a' táj regényességétől, a' várat azon czélból, hogy czélirányos építetések 's javítgatások mellett régiségtani gyűjtemények rakhelyévé fordítsa, megvette. Az építetésre Paronuzzi ur, a' velencei szépművészetek akademiájának egykori tanítványa, mint szobrász, építőmester, 's intézkedő ügyel-fel.

A' vár keleti oldalán egy földalatti teremben embernyi magasságra készült hat márványszobor áll, mellyek Szicziában a' hajdani Minturnum helyén azon korban ásattak-ki, midőn Nugent gróf ur ott tartzkodott, mellyekkel boldogult 1-ső Ferdinand király őt megajándékozá. Ezek tökélyes arányban 's bannulandó idomban készülve „Ganymed-et, egy Szilen-t, Mnemosiné-t, Venus Aphrodité-t, egy kis Faunt, 's egy meg nem határozható ülő alakot” képeznek. Minthogy azonban, Ganymed-et 's a' Szilen-t kivéve, két

végén mindenik szobor csonkítva volt, sok műértőnek megegyezése szerint gipszzsel pótoltatott-ki a' hiány.

Egyik felső teremében ugyan e' toronynak hét márvány szobor van „Jupitert, Junót, Dianát, Bachust, Hygieát, Terpsichorét 's egy határ-istent“ képező, mindannyian kisebbek az előbbieknél, romai eredetűek, 's Minturnum helyén kiásottak, még pedig, mint hiszik, azon helyen, hol Marius vezér Venus tiszteletére romai 's görög szobrokkal diszített templomot építtetett. A' szobának másik osztyáiban mintegy száz darab görög, pároszi 's pentali márványból készült csoportozat- és szobor- töredék van, mellyek mindannyian görög vésőre mutatnak.

Paronuzzi műteremében mintegy harmincz görög, romai, hetruriai 's egyiptusi vésőre mutató mellszobor található, mellyeket a' gróf 1815—1820-ban a' pompejii, herculanumi 's minturnum-i kiásásoknál gyűjtött össze. Hat lábában, mellyek egyik teremben pecsét alatt fekszenek, ritka szépségű hetruriai hamvedrek, virágedények vannak, részint alakok részint faragványokkal diszítették; az elsők áldozati jeleneteket, játékokat 's hajdani tusákat képeznek; ezeken kívül házistenek 's vaslábak (tripodes) a' ládák tartalmai.

A' torony előtt hat lábnyi magas két fekete márvány-oszlop hever a' földön. Ezek is Minturnum helyén ásattak-ki. Az épen maradt latin felirásból kiviláglik, hogy Angusius Varus romai navarcha ravataljának ékei voltak, 's két régi romai műre mutató márvány korláttal, mellyek Fiumében ásattak-ki, ama torony bejárását ékesítendik, mellyben az ember nagyságú hat szobor van.

A' várudvarnak éjszakra hanyatló hátulsó részében egy félig épült kápolna áll, mellyet a' várbirtokos öntemetkező helyeül készített. Az épület legnagyobb egyszerűség bélyegzi; bejárása felé csupán egy romai kölap 's két oldalára két jelentő emlékecske jövend. Ezen emlékek egyikét a' nagy Canova rajza szerint Paronuzzi ur készítendi-el; az épület homlokzatát azonban dél-isztriai márványból (pietra di Pola) készült négy oszlop teendi, mellyek Pola mellett ásattak-ki mintegy 15 év előtt. Hét tagasabb boltozat a' grófi család többi tagjának tetemeit fogadandja-be. E' sirboltok felett a' szükséges lépcsőkkel nagy terrasse fog készülni, a' lassanként felépülendő 3 tornyot összekötendő. A' fő bejárást egy góth kapu diszítendi, melly egykor Velence arsenáljában készült, mint szintén a' keleti kapu is illőleg fog diszíteni 's felvonó hiddal elláttatni. De a' vizgálót mindenek felett egy ledöntött győzelmi emlék lepi-meg, azon oszlop t. i, mellyet Bonaparte marengoi győzelmének emlékére emeltetett. Ez oszlop, melly az udvarnak közepén hever, keleti márványból készült, fekete 's rőt pontocskákkal elhintve és durván

kidolgozva, mi által úgy látszik, mintha számtalan apró kristály darabkákból állana. A' márvány olly kemény, hogy midőn Paronuzzi előszer keménységét megpróbálta, a' véső szikrát adott rajta, 's hegye elpattant vagy elhajlott. Ez oszlopon három felírás három különböző nyelven volt; midőn azonban a' bajnoknak szerencse-csillaga letünt, a' háborúskodásba unt népek ledönték az oszlopot, 's ez alkalommal a' francia felírás is eltünt róla. A' más kettő így hangzik: „Hic. prope. Marengum. XVIII. kal. Jul. anno. MDCCC. Bonaparte. Primo Consule. Gallicae. Reipublicae. Exercitus. Duce. Victoria. parta. — Qui. a. Marengo. Il. Giorno. 23. pratile anno 8. Bonaparte. primo. console. della. Republica. Francese. condusse. l' armada. alla. Vittoria. Ezen oszlop uj talapra emelve, 's még egy más, melly egymértékűség végett készítették amahhoz, a' ravatlnak két oldalát diszítendi.

LITERATURA.

„Das Element des Zornes und der Liebe“ czimű prolog (szerző Saphir M. G.), szavalá m. Almásky Louise grófné Bécsben apr. 1-jén a' nagy redut-teremben tartott hangverseny alkalmával, nyomatásban megszerezhető 10 ezüst kron Haslinger Tobiás és Diabelli bécsi műáros uraknál. A' jövedelem a' budapesti kárvallottaké.

Literaturai közlemények becse.

Valóban igen örvendetes 's kedveskedő jelenet volt mindig, 's lesz ezután 's mindenkor a' mivel közönség előtt, ha bizonyos egyes esetek, valamely literaturai értekezésben akképp' leírva találtnak, hogy azok a' valóság belyeget hordozzák magukon, valamint is, ha a' közlött tárgyak figyelemmel 's benne bizható igazsággal advák, 's ha azokban olly adatokat lelhetni, mellyek tiszta világot vetnek a' multra, a' megtörténtre. Ellenben fölötte kedvetlen, és boszúságos dolog, ha valahonnan ollyas adatokat vagy közleményeket olvasunk-ki, mellyek rövid idő mulva más jobbak által megczáfolva elűzetnek, egészen más világosságba ejtetnek, vagy ha ott tudósítások fordulnak-elő, mellyek főmértékben hamisak, 's ennélfogva a' valósággal egyenes ellenkezésben állnak. Elég különös, hogy vannak még mindig ollyas emberek, 's talán szép számmal, kik a' nélkül, hogy előbb jól megfontolnák 's felfognák a' tárgyat, 's a' nélkül, hogy közleményük igazságáról meg volnának belsőképp' győződve (mit ők helyben könnyen megtehetnének) — olly chaost irnak össze, mellyeknek lehet ugyan részbeli igazságuk, ellenben megtekintve az egészet, osupán zavart szűlnek, 's hamis világba helyezik a' tárgyat, miből kivergődni, vagy magára a' dolog velejére jutni, végre is egészen lehetetlen.

Azon nehány kidolgozás között, mellyeket olvastam már a' magyar honról külön időszakokban a' német közönséges hirlap rendkívüli toldalékaiban, azon írásbeli dolgozat tűnt-fel főképpen, mellyet a' 168. et 169. szám alatt lehet olvasni, 's melly levelek Pesten írva 's onnan beküldve, a' Dunavizáradást tárgyazzák. A' nélkül azonban, hogy azon egyes eseteket vennők ef-

tendő ítéletünk tárgyává, melyeket, úgy lehetne olvasni ott, mint valóban megtörténteket; itt csak a' technikai részt érintenék-jük-meg; mi pedig azon levelekben mint nem való jelent-meg, eligazítandjuk.

A' névtelen előadónak vagy jelentőnek véleménye szerint, ha a' rendkívüli vízáradásakor már egy álló hid két vagy 3 kötőmőr-oszloppal egybekötötte volna a' két testvér várost, 1) ezen nevezett oszlopok arra szolgáltak volna, hogy a' jégtáblák az elindulásnál szétválasztassanak, azok összeromboltassanak 's ez által a' Duna kiöntése, ha nem egészen elháríttassék, vagy legalább mérsékeltebb; — 2) a' legmagasabb ez ideig tapasztalt Dunavízmagasság 1774-ben volt Buda és Pest között; — 3) az idei legmagasabb Dunavíz-állás 32 láb volt zerus fölött a' budai vízmérték szerint.

(Folytatása következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN. Nemzeti színházunk négy heti veszteglése után folyó hó 16-kán Csató Pálnak „fiatal házások“ 3 fvsos vig játékával nyitattván-meg, fájdalommal kell említenünk, hogy a' közönségnek színházunk iránti részvététíly hosszas szünet után is összehangzónak találtuk az az napi hideg idővel. Egressy Gábor ur (Lengei) Lendvayné assz. (Róza) 's Telepy ur (inas) iparral működtek. — 16-kán „Kean“ 5 fvsos színmű hasonlókérvés néző előtt adatott. Egressy G. ur a' czimszerepét véleményünk szerint ma több szorgalommal, tüzzel 's physikai erővel személyesíté, mint multkor a' két első előadaton. Lendvayné (Delby Anna) mindig ugyan azon egy kedves, szerelmet lehelő lény. Laborfalvi Róza k. a. (Helena) ámbár ma több esinnal öltözve nagyobb szorgalommal játszott, még is lát-szék rajta, valamint az egész 1-ső fvsási személyzetén, a' szalónok embereit annyira bélyegző etiquette-i-máz. Szilágyi ur (sugó), Telepi ur (Bardolf) 's Megyeri ur (John) mulattattak. Havi ur (Pistol) ma több ízben akadozott. — Az orchestrumban mind mamind tegnap több tag nem volt jelen; hihetőleg azokat is elmosá a' víz. A' szeszvilágítás műszerei kijavítottak; addig is a' szokott világítás használtatik.

Figyelmeztetés. Folyó hó 28-kán Egressy Gábor jutalmaul „Lear“ drama 5 fvsban, Shakespeare Vilmos után Jakab István fordítmánya szerint, fog adatni.

KASSÁN mart. 31-kén „Iszidor és Olga“ 5 fvsos drama (Raupach után Ujfalussy) iparral adatott. Lendvay (Wladimir), Pálné (Olga), és Tóth (Iszidor) helyes játszásukért játék végén előtapsoltattak. Erdős (Ossyp) eselszövényes szerepét tanulmányal adá. A' fordítás roszt és javító kézre vár. Nézők nagy számmal. — E' hónapban nálunk következő színművek fordítottak magyarra. Kovacsóczy Mihálytól: 1) választott bíró; 2) leány és asszony; 3) az álom élet; 4) mult, jelen, jövő. Tisztelt fordító ur a' játékok nemét 's szerzők neveit velem nem közölvén én sem tehetem. — Klestinszky Lászlótól: 1) az utolsó Frangepánok, historiai színjáték 4 részben Vachsmann novellája után; 2) színészi állapot, vig játék 3 fvsban Kuländer után; 3) a' 18 évű özvegy, színjáték 1 fvsban. Theaulon munkája; 4) nyolcz okos nap, vig játék 1 fvsban, Herzenskron után; 5) „a' kard“ színjáték 3 fvsban. — Április 1-ső napján a' 7-dik hírlet 13-dik száma helyett rendes bérlétszűnéssel váratlanul a' „garabonczás diák“ vig tüneményes dalosjáték 3 szakaszban (irta Munkácsy János, muzsikáját Pály Elek) adatott.

Hubenay a' czimszerepben tetszést nyert, 's játék végén előhivatott. Komáromy (Harsánytorki) a' karzatnak tetszését nagy mértékben nyerte meg; úgy látszik, e' szerepben egészen elemében volt. A' többi személyről, mint-hogy a' darab legkisebb tetszést sem nyert, melly sorsban első adatásakor (Kömlössy igazgatásának első évében) is részesült; említést tenni nem méltó. Nézök gyéren.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

DEBRECZENI JÁTÉKSZINI NAPLÓ FOLYTATÁSA. Tavasz-elő hó 20-án a' 17-re hirdetet „Griseldis“ (mellynek az említett eszős-szülte sár miatt még hirdeténye sem hordatott-szét) adatott. Ezen, a' rajoskodókat mulattató színműnek czimszerepében Erdélyiné assz. sok, eddig e' szerepben fel nem tűnhetett művészi fogásokkal lepett-meg minket, 's az előtapsoltatásban, mellyet előbbi játékban is szintén így megérdemlett, teljes méltánnyal — még pedig nem a' sokszor fonák ítéletű karzat hősei által — részesítettet. Szákfy ur (Percival) figyelmeztetésünkre csakugyan ügyelvé, több sikerrel személyesíté, mint első alkalommal szerepét. Szákfy Málit (vezető gyermek) ma szerfeletti czifra öltözte, különösen pedig e' szavainak: „leányod, Griseldis szöll hozzád!“ helytelen hanglejtéssel felcsapott szavalása miatt nem találtuk kivételnélkülinek. E' szép reményű esemetének tanítóit, kik őt a' színészet titkaiba avatják, intjük, ne kívánják őt ilyen szavalás által a' természetnek — czéljához legbiztosabban vezető — ösvényéről eltéríteni; hadd maradjon ő a' természet mellett, 's annak (mellynél jobb tanítót csakugyan nem találhat *) utmutatása szerint fejlődjenek-ki szép tulajdonai. — 22-kén „arkadiai menyasszony, vagy, a' falusi ártatlanság“ Grammerstätter 4 fvsos vig játékában az itt ott előforduló darabos gúnyok 's durva ötletek göreseit a' fordító kigyalulhatta volna. Erdélyiné asszonynak (St. Hilaire grófné) majd nem utánozhatlan természetiséggel párosított játéka valódi műeleményt nyujta; egy jelenet azonban, midőn fényes fülfüggőit mint porleány is feuntartá, kikerülé figyelmét; Szákfy ur (b. Tengerpataki) életkorát illető kendőzés nélkül inkább látszik Ujfalusy (Móricz) 's Almásy urral (Rendesházy), ki őt több ízben „bátyám“-nak szöllítá, egykorúnak lenni, mint annak, minek lennie kellendé, apának. Eder ur (iskolamester) tulságot mellőző szeszélyességeért dicsérettel említendő, mint szintén az ennek példáját követő Udvarhelyiné (Martha) is. Almásy urra nézve nem leendő helyen kívül figyelmeztetni a' társaságot, hogy őt ne használják ismét minden nemű szerepre, még olyanokra is, melyekre sem hajlandósága sem hivattatása; 's ez által ne nyomják-el benne a' szikrát, mellyet cselszövő szerepek vitelében koronként felvillantott; mert olly szerepekre használtván, mellyekhez kedve nincs, természetesen figyelmet sem fordít azok árnyéklatainak kiemelésére. Török ur (Kozma Máté) mért öltözött augusztusban még pedig szelid éghajlatú tartományban, téli bekesbe és prémes süveggel, meg nem foghatjuk. Varga ur tudunkra nincs annyira elfoglalva, hogy Kozma Mátét a' későbbben inassá változás nevetsége alul fel ne menthetné; mert ugyan azon színműben egy személynek két szerepet játszani, ha különben nem a' szerepének akaratja, csak legnagyobb szükségben menthető.

MLGR és társai.

*) Hibás állítás; mert a' természet magától még tökélyes színészt nem képzett; ezt csak mély búvárkodás 's tanulmány által lehet elérni, a' természetesség mellett csupán maradni kell.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n .

Parisi volt színházak. Egy parisi hirlap következő statistikáját közli azon színházaknak, melyek Parisban 40 év leforgása alatt léteztek 's létezni megszűntek. Egy, circusnak nevezett színház, a' királyi palota (palais royal) kertjében állott, mely tűz áldozatja lön. Richelieu utszán volt a' dalszínház (mellyben Berry herczeg meggyilkoltatott); ezt leronták. Ettől balra, a' Louvois utszán, volt egy színház, melyet sok ideig császárné színházának (théâtre de l'impératrice) neveztek, 's mellynek igazgatója a' vigjátékairól elhíresült Picard vala. Később az olasz dalnokok játszottak benne, jelenleg pedig a' nagy dalszínháznak raktára. A' pénzcsernok terén, azon helyen, hol most a' Richelieu utzába vezető ut van, állott a' Feydeau színház, mely lerontatott. — St. Honoré utszán, nem messze a' Vendôme-tértől, állott egy, Tábor-hegyi circusnak nevezett színház, melyben Francioni lovagművészei huzamós ideig láttaták magukat. — Sz. Márton utszán állott a' Moliére nevet viselő színház, és a' sz. mártóni bástyán, Bondy és Lancry utszák szegletén volt a' művész ifjak színháza, melyben a' híres Monrose comicus első színészi próbáját tevő. Továbbá az egyház-bástyán, a' török kertnek szinte ellenében állott még néhány év előtt egy színház, melyet „panorama dramatique-nak“ neveztek, és oly nevészes korlátolt szabadalmi voltak, hogy a' teremtet le kellett rontani. Ugyan azon oldalon állott a' Lazzari színház is, mely leégett. Ennek façade oszlopai egy magányháznak díszítésére használtattak. A' sz. Antonio-utzán hasonlólag egy színház volt, mely „Mareux“ nevet viselt; ettől nem messze, sz. Katalin utszán, állott egy más, mellyen az első melodramák adattak. A' hinta-téren (place de l'estrépadé) szintén egy színház állott; egy más, ó-városi színház név alatt, a' törvénytalota terén; ennek most sétatér van helyén; Dauphine utszán ismét egy, 's a' komp utszán még egy, szinte ismeretlen színház állott, melly azonban e' ragyogó nevet; „nemzeti diadalmak színháza“ viselé. — Nekünk csak egy van, 's az is mily nehezségekkel küzdve jutott létre, és létre jutva, mily mostohaságokkal kell vinnia. Remelhetnök-e mi, ha ez egyet — mitől ég óvja — szerencsétlenség érné, hogy olly könnyen helyre pótolhatnók, mint a' Francziák annyi letűnt színházat; mellyeknek porából mindig új Phönixek támadtak. — Szabad volna-e ezt remélnünk? fájda lom, nem!

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesület által a' „teremtés“ című oratoriumnak apr. 22-re hirdetett előadása rögtön támadott akadályok miatt rövid időre elhalasztatik.

Bécsbe Liszt J. művész hazánkfija 's f. h. 18-kán megérkezvén külföldről, a' víz által károsult magyar országiak javára hangversenyt adott — Reméljük, hogy e' jeles hazánkfija, miután gyermekségétől fogva külföldön tartzkodott, honját es így talán Pestet is meglátogatja.

D I V A T.

Parisban az asszonyi kalapokat leginkább tollak résznél, résznél rövidék díszítik. Az utóbbiak bokréta gyanánt tűzhetnek igen mélyen és szinte a' kalap ernyője mellé. A' drága marabu-toll azok közt főhelyet foglal-el. E' tavaszon kitünőbb öltözeti rész a' musselin vagy organdi-mantilla. — A' legújabb fejkötőket hasonlólag organdi vagy musselinből, vagy színes pamutból himzett tüllből készítik rojtos vagy virágos szalaggal ékesítve. A' kalapoknak nagyobb része, mellyek a' longchamps-i sétahelyre készítették, halavány kék selyemből volt ben gali rózsaszállal ékesítve; királyrózsát vagy Napoleon-rózsát is vesznek a' divatosabb viseletűek. — Sétaruhákon lebegények, félbőségű ujak, bő és hosszú altestek láthatók. Némely ruhák oldalvást be vannak kapcsolva, 's a' nyílás ráncz által fedezve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön aprilis 26^{kán} 1838.

KÖLTÉSZEZET.

A' v á r ó l e á n y .

A' tó felett
 Mereng a' lány ,
 Egy elsubant
 Hajó után.

„Repülj repülj
 Felém te szép
 Hajós , te nem
 Világi kép ,

Te a' szerel'm
 Üdv-angyala!
 Hozzád rezeg
 Ajkam dala ,

Szívemben egy
 Magány révpart ,
 Tanyát benne
 Senki sem tart ,

Hajód parton,
 Magad belül
 Találsz tanyát
 Menedékül.“

És a' hajó
 A' partra áll ,
 A' szép hajós
 A' szivbe száll ,

'S mennyé lett a'
 Sziv révpartja ,
 Benne tanyáz
 Üdv anyyala.

Páparul BOROSS.

SZORGALOM.

Nadály-kereskedés. — Milly fontos kezd a' nadályke-
 reskedés angol országban lenni, abból is megbizonyodik, hogy csu-
 pán Londonban négy szállító van, kiknek mindegyike Hamburgból
 's Stettinből hónaponként 150.000 darab nadályt szállittat angol föld-
 re. London gyógyszer-táraiban 1—1 $\frac{1}{2}$ schilling egy nadálynak ára,
 's ha kevesednek, egy guiné. — 1824-ben bizonyos fuvarozó 5 mil-
 lio darabot, vagy is 60 mázsa nadályt vitt lengyel országból Stet-

tinbe. Francia országba, mellynek déli részeiben gazdag nadálytavak vannak, Würtembergből, bajor 's magyarországból tömegtelen nadály szállítatik. — 1825-ben külföldről még csak 9 $\frac{1}{2}$ millio nadályt szállítottak a' francia földre; 1835-ben 57 $\frac{1}{2}$ milliót, minnek értéke 2 millio frankot tön. Csupán a' parisi kórházakban 9 millio nadály használtatik-fel, mellyek a' betegekéből, Kasper orvos felszámítása szerint (minthogy a' nadály két annyi vért csapol-ki, mint minő nehéz maga), 1700 mázsa vért szívtak-ki.

Tökélyesített üveg-harmonika. — Mertlick A. J. urnak Prágából, ki jelenleg Bécsben tartozkodik, nyilvános hírek szerint az üveg harmonikának olly lényeges javítása sikerült, mellynek következtetésében e' bűvös hangszernek használhatósága és hatása eddig hallatlan fokra emeltetett. Mesterségesen alkalmazott lábitó (pedale) által olly változékonyságot ad a hangszerének, melly szerint az különféle tempókban játszatott concertdarabokra is alkalmassá lön. E' mellett elmés surlódása és használása mellett a' harangocskáknak azon rezgést és élességet is, mellyet az üveg különösen a' felső cordákban adott, szerencsésen elhárítá. Egy szerencsésen alkalmazott tompító által annyira szabályozá az egyes hangok élességét, és a' harangoknak után- 's egész kihangzását is kénye szerint annyira kormányozza, hogy hangszerén még staccatót is játszhatik. Ezen eredeti javításokat olly hangászi kiképzettséggel tudja a' művész ur párosítani, hogy a' harmonika-virtuózok közül vele egyik sem mérkőzhetik.

Nagyszerű világítás. — Londonban a' község kamarája 3680 légszesz-lángocska által világosittatik-meg, mellyek hat sorban égnek, 's a' tükör-menyezetről visszavert fényük csuda-hatást szülnek. E' világítás óránként 8 font sterlingbe kerül.

KERTÉSZET.

Virágkiállítás Bécsben. — Held József bécsi műkertésznek már említett virágkiállítása a' Rennwegen apr. 9—11-ke között (a' viz által károsult Budapestiek javára) nem volt ugyan nagyszerű, de izléssel rendezett. Láthatók voltak ott Azaleák, Camelliák, Erikák, rózsák, szép és új fajú Rhododendronok. — Ugyan azon utszán most és még bizonyos ideig nyitva lesz Metternich herczeg kertjében egy különös virágkiállítás, hol látható lesz mintegy ezer példány camellia (ezek közt a' legújabb fajok, u. m. belle Henriette, Collivillii, Euryoides rosea, elegans Chandlerii, Lambertii, Leeana superba, Limbriata, Louis Philippe, resplendens, Svectiona, Traversi plenissima, Donklaaria, Francofurtensis — a' legbujább virágzásban; — ezeken kívül a' már néhány héttől fogva virágzó

Rhododendron arboreum sanguineum és Metternichianum, 's grandissimum; végre más egyéb kijelelt virágzó növények mellett a' leg-ritkább 's legszebb fajú Erikák nagy száma.

RÉGISÉG.

Salona omladványai. — Ha Spalató-tól keletnek a' Sign (27 ⁷/₈ miglia) felé vezető uton halad a' vándor, Tramontaná-n tul Salona faluhoz ér, melly magában igen nyomorú fészek, 's csak azért van némi nevezetessége, mert Salona hajdankori városnak földből kiálló némelly omladványai közelében feküsznek. E' romok látásánál inkább az évrajzi nagy eseményeknek emléke, mellyek a' lelket foglalatoskódtatják, jó tekintetbe, mint az omladványok. — Salona, mellynek alapítása emberi emlékezetet haladó ős idők borongó ködébe esik vissza, a' hasonló nevű folyócska torkolatjánál épült, 's több órányi tért borított-el. A' Caesar és Pompejus közötti polgár-háborúban Salona fontos szerepet játszott, és lakosai Cäsar mellett vívtak. Pompejus, kinek nagyon érdekében feküdt e' fontos helynek maga részére hódíthatása, Octavius fővezérét küldé oda, hogy, a' várost ha másképp' nem, fegyverrel is szerezze-meg részére; de a' polgárok olly vitézül védték magukat, hogy Octaviusnak az ostromot félbe szakasztani 's Pompejushoz visszatérni kellett. Dio Cassius szerint tulajdonképpen a' hölgyek voltak Salona megmentői. Ezek Furiáknak öltözve az éj homályában lobogó szövétnekekkel Octavius táborába nyomultak, 's az ostromszereket lángba boríták. Octavius katonái ez által megzavartatván, a' megszállottaknak könnyű volt őket megszalasztani. Mintegy 535 körül Salonát Gothok vették ostrom alá, kiknek hosszú ostrom után csakugyan sikerült is megvétele és lerontása. De mint Procop írja, ismét felépült, és hamvaiból ujult ifjú erőben kelt-ki. Lakosainak hőslelkűségével azonban ellenkező történt; az olly mértékben fogyott, minő sebesen emelkedtek falai; mert midőn 106 év mulva a' magukat romai köntösbe burkolt Avarok a' nem messze fekvő Adretium (most Clissa) várát elfoglalták, a' különben olly bajnok Salonitákat páni félelem lepte-meg, 's mielőtt ellenséget láttak volna, a' szomszéd szigetekre futottak. Az Avarok játékkukat megnyervén a' néhány hátramaradtakat kardra hányták; öltek, raboltak, 's a' várost több oldalán felgyújták. Azon idő óta Salona nem is épült-fel többé. Ma már csak a' védfalaknak egyes részei emelkednek-ki itt ott a' földből. Ezekon kívül még a' tojásdad gömbölyeg körszínnek omladványai is látszanak, melly a' város déli részének végéhez közel esett, 's végre több palota-, falmű-, 's márványoszlop-töredékre bukkanik a' vándor, mellyekből a' városnak és palotáinak nagyságára következteté-

seket lehet tenni. Kapuk, oszlopok 's ablak-párkányok töredékei most is minden felé hevernek. A' mai Salona nyomorult kunyhóinak falaiba több emlékkövet és szobrot talál a' vándor beakolva, mellyek az idomtalan kunyhó-falakkal különös ellentétet képeznek. Midőn boldogult Ferencz császár 's magyar király ő fölsége e' classica vidéket 1818-ban meglátogatta, évenként teendő kiasásokra bizonyos pénzösszeget rendelt, mi bár néhány évig tüzzel folytatott is, most azonban kevés gond van reá. E' kiasott tárgyak Spalatóban tartatnak, hol két teremet töltöttek-meg velek. Allanak pedig mellszobrok, sirlámpásokból, állóképek, sir- 's emlékkövek, hamvedrek, könyszelenczék, gyűrűk, ivóedények 's különféle pénzekből, carneolok 's más tárgyakból, mellyeknek azonban nem nagy régiségi becsek van. Néhány kőszobor a' spalatói káptalan-templom tornyát is ékesíti. A' sok itt talált tárgyak mellett sem tudtak még a' városnak történetét közelebből illető adatokra találni: minthogy a' talált feliratok többnyire egyes családokat illetnek. A' folyócska, mellynek torkolatjánál Salona feküdt, a' mai Salonától éjszakknak egy órányira fakad Mosor hegy alatt egy szikla-odúból, és virágos réteken, szőlős halmok között, topolyok árnyában andalító csörgéssel kigyózva, végre a' tengerbe ömlik. E' folyam forrásától nem messze, annak mind két partján csatornák maradványai látszanak, mellyeken Salonába 's Dioklecizian palotájába víz vezettetet! Dioklecizian t. i. midőn császárságáról lemondta, Salonát választá mulató helyéül, 's a' nyárnak legnagyobb részét itt tölté-el. Akkor azonban igazóbb környéke lehetett a' városnak, és a' most kopasz hegyeket erdők koszorúzhaták. — Egy másik vízvezető a' st. Doimo kápolnától egy migliára fekvő völgytorkolatban volt, négyszög kövekből álló nyolcz ivhajláson nyugvó; a' lakosoktól Ponte seccónak nevezetik, 's a' víz óncsóveken folyt. Salonától 3 órányira fekszik a' hasonló nevű hegyen Clissa, melly a' régiek Andetrium vagy Mandetriuma volt, melly első nevét a' görög κλιω (zárni) szótól nyeré, minthogy a' Mosor és cabani hegyek által képzett szoros utat védte.

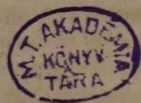
LITERATURA.

Literaturai közlemények becse.

(Folytatása.)

Az első pontot illetőleg, az értekező azon kevés 's felvilágosodottabb fők közé látszik tartozni, kik végre csak ugyan belátják, hogy a' Duna medrére helyezett egy pár izmos hidoszlop nem képes vizáradást okozni, 's tehát nem is lehet oka illy beépült műalkotvány a' víz kiöntésnek a' két fő város között, 's így tehát nem forogna az veszélyben azoknak alkalmazása által; ezen szempontból tekiutve-meg a' dolgot, nézeteink tökéletesen megegyezők egy-

mással. Ha ellenben ezt mint szabályt akarnók felvenni, azt lehetne belőle következtetni, hogy minél több izmos oszlop helyeztetik a' Duna ágyába, azok csak annál könnyebben választják-szét az elinduló 's letóduló nagy jégtáblákat, 's így azután annál kevésbé kell aggódnunk a' Duna kiöntésétől. Valljon megegyezhet-e e' véleményben a' t. magyar közönség, — kételkedem; 's ennél fogva felhagyok e' ciklandós tárgy hosszabb vitatásával. Mi ellenben, azon már egykor felállított véleményeimet 's javalatomat e' tárgyban illeti, melyet közlött e' folyó évi Honművész a' 17-dik szám alatt; hogy t. i. azon esetben, ha már létesülne egy álló hid néhány oszloppal azon helyen, hol most a' es. kir. élelemtár áll a' budai partnál, — a' hidpálya horizontális vonalában, ezé irányos volna a' vár alatt megnyitni egy tunnelt, melynek túlsó nyílása a' Krisztina külvárosi templomra mutatna; — e' felterjesztett véleményről nem lesz talán egészen fölösleg itt futólag rövid említést tenni.

Azon esetben, ha t. i. a' vizivárosi utszák borítva volnának vízzel, mi már 19 láb víz magassággal szokott mindig történni, a' hidhoz járulat lehetlen volna mind a' két budai oldalról; így tehát, ha egyébképp' az egész viziváros nem emeltetnék magasabba mint jelenleg, a' várból kellene lekoszolni a' hidpályára; mi azonban sok kényelmetlenséggel 's akadályal párosul. Ha ellenben a' hidpálya horizontális irányban vezetnék keresztül a' vár alatt (a' hidpályának legalább 6 ölnyre kell elállni a' legalacsonyabb víz tükrétől), megszűnnék mind ezen alkalmatlanság, 's a' hidhoz térés Krisztina város felől, bármily időnél 's akár miféle körülmények között is fennállana. Etféle elrendezés nem volna csupán kényelmes az átjárókra 's az átkocsizókra nézve, hanem egyszersmind felséges műalkotvány is, 's egy olly ritka mesterségi tünemény, mely a' haza dicsőségét öregbitné. Mily hasznot szerezne efféle egyesítése a' két testvér városnak, mikor már vasút létesülend Ausztria 's magyar ország között, azt a' budai vagy pedig a' pesti oldalon vezetve a' körülményekhez képest — könnyen beláthatja akárki is. De mind ezt tekintetbe sem véve, vegyük csak azt fel, mennyi hasznot szerezhetett volna a' már felkészült hid az idei áradásnál, 's a' két város előntésénél! A' megrémült nép csoportonként futhatott volna át Pestről Budára, 's viszont Budáról a' szükséges segédelmet lehetett volna rögtön hozni az elesügedett pesti lakosoknak, kikhez a' lefelé tolongó Dunajég, 's hajóknak oda nem szállíthatása végett, lehetlen volt közelíteni. Ez már egyedül elegendő ok arra, e' fontos tárgyat illő megfontolásra méltatni, 's a' most még telen által egymástól elszigetelt két testvér várost egy nagy testté egyesíteni.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN apr. 18-kán „Monaldeschi“ szerfelett kevés néző előtt került szőnyegre, és talán ennek lehet tulajdonítani a' darabnak szembeszökő hanyag menetelét. — 19-kén ő es. kir. fősége, uralkodó királyunk születése napjának ünnepére, a' nézőhely kivilágításával „Dominique“ adatott. Ezen darabban különben is sokszor fordul-elő, ma pedig halmazva hangoztatott az „ördög“ szó, és a' czimszerep vívője szinte kedvét látszott találni e' szónak minél gyakoribb ismétlésében. Kovácsné assz. (Genoveva) 's Miskolczy Julia (Karolina) legkitünőbbek voltak. — 1-ső felvonás után Schön Eduard ur, a' linzi városi színház tagja „tolvaj szarka“ czimű daljátékából

a' podesta ariáját éneklé. Hangja ezen fiatal embernek elég erős ugyan, de kissé éles és érzetelen, kardaloknak azonban használható. — 20-án „Essex“ szomorú játékra hasonlólag kevés nező jelent-meg. Bartha ur a' ezimszerepet tűrhetőleg játszá; de annak, ki őt e' szerepben Budán látta, rá ismeri bajos volt volna. Megyeri (Burleigh) talán igen is phlegmaticusnak vette a' fondorkodó udvarit. Legkitünőbb 's legkedveltebb jelenet volt Lendvayné assz. (Rutland). Laborfalvi Rózának a' királyné szerepe még kissé nagy feladat, azonban azt kiemelni, mennyire csak tőle telt, eléggé iparkodott. — 21-kén Laborfalvi Róza jutalmul „Béla futása“ nemzeti daljáték 2 fvsban (Irta Kotzebue, muzsikáját Ruzicska után ujonnan kidolgozta Heinisch József, színházunk egyik karmestere; — a' 2-dik fvnásbeli fegyverterem diszitményeit festette Engert és Otto fájdalom! nem számos néző előtt adatott. Laborfalvi Róza k. a. (Maria királyné) kiléptekor csinos virágkoszorúval és első fnás végén nyomtatott versszettel tiszteleték-meg. Udvarhelyi Miklós ur (Kálmán) rekedtnék látszott; Szilágyi urnak (Szent János vitéze) pontosabb szereptudást ajánlunk. Laborfalvi Róza és Heinisch ur előtapsoltattak. — 22-kén régi pénzek“ Fáy András 5 fvsos vig játéka közép számú nézők előtt adatván remelnünk engedé, hogy eredeti műveinknek közönségünk előtt még is van némi beese. A' darab adatását a' legsikerültebbek egyikének mondhatni, 's a' játzó tagok egymást felülmulni mintegy vetélkedve igyekeztek. Egressy Gábor ur (Tallósy) engedjen-meg őszinte vallomásunknak, de leghanyagabbnak őt találtuk. Megyeri ur (Kardos) classicaí torzatak volt; sajnáljuk, hogy Kovácsnének is különben művész játékát öltözetének classicaíatlansága miatt kivételnélkülinek nem mondhatjuk. Igaz ugyan, hogy saját elbeszélése szerint öltönytára a' tiszteletes régiségek közé tartozik; de a' szinpadí ástheticátama mély mellvágású mellény még is sérté. Telepy ur (Vig Feri) rózsaszín kedvében volt. A' meglegedett nézők vig kedvvel, 's több illy mulattató estét kívánva tértek haza.

KASSÁN mart. 2-kán „Monaldeschi“ ismételtetett. Pálné (Krisztina) ha az egyhangúságot kerüli, tetszésre játszott volna. Lendvay a' ezimszerepben valamint többször, ugy ma sem hagyott maga után kívánni valót. Tóth (Sentinelli) esinos öltözte és játéka mindenkit azon vallomásra készítetett, hogy ő ritka szorgalmú jó színész. Hubenayné (Paula) helyesen adászerepét; Szőke (Steinberg) a' közváarakozásnak megfelelőve. Nezők szép számmal. — 3-kán a' 8-dik és utósó bérlet első számában „saluzzoi Corona“ került szőnyegre. Tóth (Saluzzo), Pálné (Corona), Szőke (Savigliano), Lendvay (Guido) szerepeiket valamint előszer, ugy a' köz váarakozásnak most is megfelelőleg adák, és játék végén előtapsoltattak. Nezők kö-zép számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. Mart. 21-kén „királyi korona vagy angyalvár omladékaí“ című 5 fvsos lovagi játék menydör-gésen, villámláson, mint a' képzelt szini hatásnak egyik legfőbbjén, kezdőd-vén, egész mű terhes borúval öntetik-el: e' ború Richard képén tornyosul, 's azon fergeteg, melly a' férjfi zsarnokság vértanújának, Albinának, tavaszi rózsáit az arczhalomról lesepri, ezen fellegekből fejlik - ki. Majd ismét egy csillagjós tün-elő, ki az általa elővarázsolt ábrázolatokban a' multnak bor-zasztó történeteit láttatja, a' szomorú darabot állatok, n. m. kigyó és medve, még pedig nevétséges medve által motíválja; végre oltár, átok 's a' egyen-

gőbb érzésű nézőknek szerencsédjére csak a' hirdetőnyen állott összetépetett holttest teszi e' játékot érdekessé, míg később a' lovagok hiánya miatt elég szigorú udvari pompa alatt, a' különben nem költői váratlan változás által lesz meglepő. Cúnónak, e' pusztá hangok omladékából cselekvői erő nélkül angyal várat építeni, 's abba a' czim ellenére két össze nem férhető lényt uralkodóul szerkezni, kár volt; valamint kár volt később az is, hogy Komlósy ur ez omladékokat omladékokkal különben is bővelkedő honunkba áttette. Erdélyiné assz. (Albina), Száky ur (Richard), Ujfalusy ur (Odo), 's Eder ur (Abukar) sajnálkozásunkra ugyan mindent megtettek, hogy e' romokat érdekessé tethessék, de süketlen; mert mit Richard épített, szolgálja, Kurt lerontá; erre nézve Silling urnak méltán ajáljuk a' pontosabb tanulást. — 25-kén „a' parisi naplopó“-t, noha ismételve lépett színpadunkra, csak ma láttuk először, az az: jól adva; mert Erdélyiné asszony a' czimszerepet olly művészileg személyesíté, minovel nem minden színpadon személyesítették az, 's játékára a' „remek“ epitheton teljes joggal ruházható. És ha közönségünk valaha sajnálta valamely játékról elmaradását, ugya' ma meg nem jelent résznek vesztesége valóban sajnálható, melly állításunkat a' ne talántáni ismétlés igazolni fogja; a' most jelenvoltak meglegedését a' tetszést nyertnek előhivatása eléggé igazolá. M LGR és társai.

KOMÁROMBAN apr. 16-kán Balla ur igazgatása alatt levő színész-társaság „szent a' törvény, szent az esküvés“ című szomorú rajzzal kezdé meg mutatványait a' „gőzhajó“ czimer alatti vendéglőnek elég szűk teremben. A' színmű pontossággal adatott. Következő napra „király Ludason“ vig játék hirdetteték. N. N.

N é m e t j á t é k s z i n .

PESTEN a' városi színház innepek után husvéthétfőn, hat héti szünet mulva, Rossini Tell Vilmosával nyitatték-meg nem reménylett sokasággal megjelent nézők előtt. Megelőző azt Oppenheimer J. B. által készített és Kallisé assz. által szavalt prolog rimes versekben. A' szorgalmas bérlő-igazgató ur mindent elkövetett az e' házban is viz által tett iszonyú károk nyomainak eltüntetésére. — 18-kán Just ur, az előtt budai, most pesti színész, legelőször lépett-fel mint Kluk a' „mesteremberek lakozása“ vig játékban, 's mint Said „szerecsen-boszú“ dramában. — 19-kén felséges urunk születési napjának tiszteletére a' színterem megvilágítása mellett „nagy bátya“ című 5 fvsos színjáték először adatott.

BUDÁN a' színház apr. 16-kán nyitattat-meg a' nagy héti szünet után „egy óra“ melodramával, mellyben Echten ur (Kanut) mint új tagja a' társaságnak először lépett-fel. Játékában jó iskolát, izlést, 's jártosságot fejtvén-ki több izbeli előhivatásban részesült. — 17-kén Ifland „szerelem falun“ című színjátékában Klein k. a. először lépén-fel eleinte némi elfogultságot hagyva észrevenni. A' tetszést, mellyben a' fiatal nőszerepeknek ezen új személyesítője részesült, több izbeli előhivatás bizonyítá. — 21-kén Ränz ur, mint Kluck a' „mesteremberek lakozásában“ és mint „szegény költész“ Triska k. a. pedig, volt temesvári énekesné, Kreutzer K. egy ariáját énekelvén mint vendégek először léptek-fel kedvező sikerrel; az utóbbi ismét 22-én mint Fanny „nőragadás az álörzés bálbul“ című bohózatban.

Látványos mutatvány.

BÉCSBEN. A' viz által károsult Budapestiek és Esztergamiak javára Weiss ur, parisi mechanicus, kinek magikai mutatványai a' cs. kir. nagy redut-teremben nagy tetszéssel fogadtattak, apr. 16–17-kén két előadást szentelt, mellynek jóvedelmét az említett áradásban hátrahagyott özvegyek és árvák számára fogja adni.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében apr. 22-kén déli órák között ismét megkezdettek a' hangászati mulatságok, melly alkalommal Reissiger egyik quintette, és Wozsischek bolerója, jeles fiatal művésznék Baldieri Nina kis assz. által fortepianón, violoncello (Wagner ur) kísérete mellett, adatott elő. — Hallgatók, mint mindenkor az első előadás alkalmával, kevesen.

Kolosvárott a' muzsikai conservatorium által apr. 8-kán a' budapesti kárvallottak javára adatott hangversenyből 359 ft. 31 kr. váltóban került ki. A' teremtet 's világitást a' városi tánczterem bérlője Vaszi Tobiás ur, a' hirdetményeknek 3 p. ft. értékű papirosát özv. Barra Gáborné assz. ingyen adák; a' 4 ft.-ba kerülő nyomtatást a' ref. coll. műhelye hasonlólag ingyen véte meg; a' többi költséget egy más hazafi pótolá. Ruzicska György ur a' conserv. igazgatója haszonkeresetlen fáradozásaival mozdítá-elő e' vállalat letevéését. (E. H.)

Zeneszék pere. A' parisi hatóságok nem régiben egy sajtáságos perben hoztak ítéletet. Musard hangversenyeinek igazgatósága t. i. az ifjú, jeles Dufrene ellen, ki éppen olly ügyesen játszik a' billentyüs trombitán, mint minő jeles tánczene-szerző, pert indított, mivel Musardtól, kinek eddig hangászkarához tartozott, elvált, és maga kezére hangázkart gyűjtött. A' kívánt kárpótlék csak 40.000 frankot tőn. A' törvényhatóság azonban ez összeget csak 1000 frankra szállítá, az az annyira, mennyit Dufrene egy quadrille szerzéseért kap. Azon hirlap, melly e' pert említé, ezt mondja, neveltségnek okáért, ha az ifjú virtuóz bírál előtt hangszerén valamit játszott volna, még kevesebb bírságra ítélik.

Donizetti termékenysége. Donizetti, ki még nem idősebb 32 évesnél, már is 32 daljátékot irt.

UTASÍTÓ.

A' pesti angol kisasszonyok nevelő intézete azon szülők megnyugtására, kik a' közelebb Pesten dúlt árviz miatt ez intézetben levő gyermekeik iránt ne talán aggodalomban voltak, tisztelettel jelenti: hogy erős alkati háza, melly sérelem nélkül maradt a' pusztító veszélyben, nemcsak az intézethez tartozókat minden bajtól megóvá, hanem másoknak is biztos menedékiül szolgálhatott. — Az élelmi szerekben sem látott az intézet szükséget; mert részint ön előrelátása, részint ő cs. kir. főséges kegyelmes nádorunknak atyáskodó gondoskodása, 's több emberbarát segélye jó eleve elhárítá ezt. — A' nyilvános vizsgálat, melly éppen mart. 14-re vala kitűzve, ekkor ugyan meggátoltatott, de a' veszély után azonnal folytatathatván minden tanulmányok, a' köz vizsgálat is folyó april hó 10-kén már megtartott. Midőn tehát ez intézet az illető szülőket ezekről tudósítana, magát további bizodalomukba ajánla.

D I V A T.

16-dik divatkép (Parisból). — Legújabb 's tavaszi öltözetek férjfiak számára. — Bécsi divat apr. 19-kén: asszonyi felruhák selyemből rojtokkal beszegve; gros-de-naples kalap buzakalász-füzérrrel; krep-kalap virággal 's tatota-szalaggal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap aprilis 29^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

E m l é k e z é s.

Élsz szívem bús

Érzetében

Élsz te létem

Angyala ;

Bár homályba

Dült reményem

Kéjt sugárzó

Csillaga :

Napjainkat ,

Mellyek együtt

Lételünkben

Multanak ,

Vissza vissza

Éhü vágyva

Könnyeim ki-

Hullanak.

Míg a' völgynek

Pázsitágya

Volt tanyánk hűs

Édene ,

Addig a' esók

Volt szívünknek

Láng szerelmi

Bélyege.

Elborult a'

Rózsa pálya ,

Báj - világunk

Tünve már ,

Szép frigyünk' el -

Tépte a' sors —

Mint homályt a'

Napsugár.

Most fohászok

Közt busongva

Töltöm szívem

Napjait .

Míg a' vágyam

Zárja majd e'

Váz-alak hült

Hamvait !

SZORGALOM.

Rigyiczai faiskola falusi gyermekek számára. — Mit a' szorgalmas külföld nemcsak már rég óta ajánlott, hanem tettelesen teljesedésbe is hozott, 's irigylendő hasznos sikerrel folytat, bölcs belátású honfiaink által utánozva látjuk Rigyiczán, hol t. Rigyiczai Kovács József és Mihály uraknak szives hozzájárultokkal a' helybeli tisztt. plebanus Schirel Nep. János, t. Szerém megyei táblabíró ur 40.000 vad gyümölcsfát és mintegy 24.000 eperfát ültetett. E' kertben már most részint saját részint t. káplánja, Simonovics József urnak jelenlétében minden kedden és csütörtökön az iskolagyermek oltani és szemezni tanulnak egy e' czélra a' derék plebanus ur által fogadott kertésztől, kinek számára a' fenn említett földes urak bőkezűségéből és a' község segedelmével ugyan e' kertben egy csinos ház is építettett. — Ki emlékezik vagy látta, hogy a' külföldön hasonló és eléggé nem dicsérhető intézetek által nemcsak a' falubeliek hasznos foglalatossághoz szoktak, hanem erkölcsiségök előmozdítása is eszközöltetett, a' falusi kertek, utszák és ország-utak hasznos fákkal beültetettek, a' pórság élelmének megszerzése szaporítottatott 's könnyítettett, egész vidékek mosolygóbb alakot nyerének, nyáron által sok szegény utas csekélységért az országutak mellé ültetett fák gyümölcséből vásárolhatott 's enyhülést nyerhetett; — ki tudja, hogy a' külföld némelly vidékein a' fiatal pórlegényeknek házasodni sem szabad mind addig, míg bizonyos számmal általa ültetett, oltott, vagy szemzett gyümölcsfákat elő nem mutathat; — ki megfontolja, milly ritkaság még hazánk nagyobb részében a' nemesebb gyümölcsök fajai, és hogy ezeknek szaporítása csak illy jeles intézetek által eszközölhető, miután ebben gyerjesztetik fel a' fák tenyésztéséhez szükséges ösztön: — bizonyosan nem fogja kedves tudósításul nem fogadni a' rigyiczai faiskoláról szólló közleményünket. Méltó hálával tartozik a' hon a' fenn nevezett derék honfiaink e' nemes és hasznos czélra tett áldozataikért. Ujabb bizonyosságul szolgál ez ismét, hogy az értelmes lelkész hathatósan és sikeresen mozdíthatja-elő illy hasznos intézménye által is gondviselése alá bízott népének jobb létét. Ohajtható, vajha a' rigyiczai szép példát minden helységben utánoznák, és így csüggedetlen fáradozás által nevelnék kedves hazánk jó földének diszét; e' szerint szaporítanák a' köznép élelmi keresetének ágait, de egyszersmind a' nemesebb gyümölcsfák tenyésztésével mindnyájunk ohajtását és hasznát is előmozdítanák.

A' kaucuk haszonvehetősége. (A' „Revue Britannique“ octoberi füzetéből). E' növényországi termék naponként külön-neműbb czélokra használtatik; most már nem csak különféle kézi

műveknél veszik hasznát, hanem újabb időkben bizonyos betegségek gyógyítására is javasoltatik. Ez utóbbi haszonvetőségét egy amerikai hirlap közli, mely ciknek közlőjével mi is egy pillantatot vetünk a' kaucsuk termésére, az egyesült statusoknak e' növényi termékkel üzni szokott kereskedésére, 's külön nemű készítési módjára.

A' Seranga vagy India Rubber fa, melly a' kaucsukot termi, Brasilia éjszaki partjain, Para tartományban buján tenyészik, 60 láb magas 's 18—24 hüvelk vastagra nő; galyai majd egész koronájáig nem nőnek. *) E' fa tejének vagy is nedvének kicsapolására Indusok használtatnak, kik közül e' munkával évenként 10—12.000 személy foglalkozik. Azt állítják, hogy a' fa, ha nedvét lecsapolják, erősbedik, 's élete csupán ezen operatio által hosszabbíthatatik-meg. Minden fából mintegy 100—150 fl ruganyos mézga szivárogo-ki. Eleintén levágták a' fát, hogy nedvéhez juthassanak, most azonban csak megcsapolják, mint éjszaki Amerikában a' jávorfát. A' nedv egyeleve cserép edénybe 's később apró kádacs-kákba töltetik.

A' kaucsuk első használásának kora 1770-dik évre esik. Első, ki róla említést tön, Printley volt, ki „értekezés a' perspectivan elméletéről és gyakorlatáról“ czimű munkájában így ír: „mióta e' munka nyomtatásához fogtam, bizonyos álladékokat mutattak, mellynek segedelmével a' rajzón (Bleistift) nyomai könnyen letörölhetőek a' papirosról; ez álladékokat rajzolóokra nézve szerfelett hasznosnak tartom.“ — Ez idő óta csupán Para tartományból többet visznek-ki évenként 1500 tonna India Rubber-nál. Az egyesült statusoknak két nagy gyára van, mellyben e' termék elkészítetik. Egyik Roxburg mellett Massachusettsban — „Roxburg India Rubber company“ név alatt, — másik ugyan azon statusban Lynn-ben „Boston and Lynn India Rubber manufacturing Society“ firma alatt. Az első gyárnak 500.000 dollar tőpénze van, és hét esztendő előtt alapítottatott. Itt a' kaucsukot borlélben 's terpetines encziában felolvasztják, és egy különösen ahhoz készített anyagra nyujtják, mellyet azután megszáritanak. A' kaucsuk felolvasztásának módja következő: a' kis darabkákra aprított ruganyos-mézgára, melylyel nagy kádak töltenek-meg, öntetik az olvasztó szer: néhány nap alatt felolvad a' kaucsuk, 's munkába lehet venni. A' felolvasztó szereknek mennyisége a' tulajdonosnak titka volt, mellyhez csak véletlen jutottak.

*) A' csalánosok (urticea) és fütejesek (euphorbiacea) fajából több fa termi a' kaucsukot; többi között a' *Hevea Gujanensis*, *H. Causuk*, *ficus elastica*, *ficus indica*, *Iatropa elastica*, és spanyol Amerikában a' *Castillea elastica*, mellyet a' belföldiek *Ule*-nak neveznek.

A' roxburi társaságnak egy képviselője néhány hónap előtt bizonyos gépelyt készített, mellynek segedelmével a' kaucsukot könnyű szerrel lemezekké nyujtani lehet. A' kaucsukot két gereblye (rateaux) közé szoritják, 's rajta a' munkálatok addig folytattnak, mig az kívánt vékonyságra nem nyulik; munkálat közben érintésbe hozatik az anyaggal, mellyre a' gépelyzet működése által lassanként tapad. Ezen erőmű nagyon elmés, és ámbár némi nehézségekkel jár, mellyeknek elhárítását azonban reménylik, sok hasznot ígér.

Mitkell orvos próbátételei Philadelphiában megbizonyíták, hogy ez álladék, ha bizonyos időre a' levegő behatásainak alá vettetik, nyulékonyosság tekintetében sokat nyer. Több darab kaucsukot annyira kinyujtottak csupa belefújással, hogy könnyűsége miatt a' levegőben elszállt. Rohen ur, sebészi műszerek készítője, hydrostaticai sajtók segedelmével bámulatos vékonyságra nyujtá a' kaucsuk palaczkok anyagát.

Végre olly sajátsága is van a' kaucsuknak, mellyet csak utóbbi években fedeztek-fel, mellynél fogva az orvosoknak némelly betegségek gyógyításában is igen hasznos. Bizonyos férjfi, ki sérvben szenvedett, kötelékén ruganyos-mézgával bevont vánkuskát hordozott, mellyet a' bőrtől csak igen finom keleme választott-el. Kellemetlenül érdekeltetve ama párolgás által, melly azon helyen mutatkozék, hol a' vánkoska hevert, annak véget vethetni úgy reménylé, ha a' ruganyos-mézgát a' bőrrel közvetlen érintkezésbe hozza: azonban testének e' részét rövid időn töméntelen apró hólyagocskák lépék-el, melly miatt kötelékét félrevetni kényteték. Chari orvos e' történetleges tapasztalást használá, és a' lemezekre nyujtott kaucsukot több személynek rendelé, kiknél ugyan azon következményt, 's a' csúzos fájdalomnak ez által eszközlött enyhülését tapasztalá.

SZOBRÁSZAT.

Molière emlékszoبرا. — A' Molière-nak Parisban állítandó emlékről már több külföldi hirlap tön említést. Most tehát miután a' szajnai praefectus helyét is kimutatá, hol állni fog, t. i. a' Richelieu és szent Honorius utszák által képzett szegletet, még pedig a' 34-dik szám alatti háznak, mellyben Molière meghalt, átellenében, mi is megemlitjük. A' theatre français igazgatója napokban egy játékot adand, mellynek jövedelmét az emlék költségeinek fedezésére ajánlá; e' játékban Duprez 's minden nevezetesb színész működni fog.

Walter - Scott emlékeről még valami. — Walter Scott tiszteletére az Edinburgh-ban állítandó emlék egy goth torony

lesz. A' hires regényköltőnek képszoján kívül ezen emlék még a' melrosei apátságak becses és érdekes tárgyait is magába zárandja.

LITERATURA.

Literaturai közlemények becsé.

(Vége.)

Mi ellenben a' Jelentőnek írásba foglalt azon véleményét illeti, hogy egy pár tömör-kőoszlop (talán ellátva jégrombolókkal) azt eszközlené, hogy az elindulási jégtáblákat szétördösve, ezen jégdarabok azután a' Gellért hegy alatt, az az, a' folyamszorosban, könnyebben juthattak volna által, 's illy módon a' Dunának kiöntését elhárították volna; — az egész éppen olly fonák nézet, mint alaptalan vélemény. Volt volna már a' nagy crisis vagy katastropha előtt a' Duna rendszeres alapok szerint szabályozva a' két főváros kerületében, az az, ha lett volna mindenhol szükséges mélysége, így tehát elég medre a' dagályviz felvételére: nem érheti vala ennyi veszely testvér városainkat. Fundamentalis oka az idei Dunakiöntésnek már kiképezve állott január 6-kán, mikor t. i. a' Duna beállott 20'—5''—9'' rendkívüli, 's illyes időben egészen szokatlan vízmagasságnál a' budai vízmértek szerint. A' jégdarabok t. i. melyeknek nem volt igaz egybefüggésük, a' sok hóval összeragasztattak, jégtömegekké lettek, 's mintán Tolna körül, névszerint Gerjénél jégtorlás történt, a' Duna vissz-árt (Rückstau) nyert, melly alkalommal a' ráczkevei szigetnek felső ormánál hasonlólag nagy jégtorlások történtek. Mivel pedig a' Duna vize február közepeig folyton-folyva apadt; így azután az összeragadozott jég- 's hótömegek a' folyam ágyára egészen felfeküdtek, mellyeknek tovább elmozdítására fölötte nagy erő, 's így tehát magas víz, volt mulhatlan szükség. Ne hogy azonban itt szükséges legyen a' Dunaáradás egyes okáinak felhordásával 's az e' tárgyban szerzett helybeli tapasztalásokkal időt töltetni a' névtelen szerző azon értekezésemre utasítatik, mellyet közölt legközelebb a' német kereskedői hirlap 's folyóirat 13. 14. 15. számok alatt, hol ő azután feltalálhatja mind azt, mi e' tárgynak körülményes felvilágosítására, neki netalán szükséges lehet.

Folytatólag azt hozza-fel a' Jelentő, hogy a' Buda és Pest közötti eddig tapasztalt legmagasabb Dunavíz-állás 1774-ben volt. Hihető, hogy az értekező hallott valamit itt ott beszélni azon évi Dunaáradásról; azonban sokkal bőlebben tette volna, ha dologhoz értő férfiakat kérdez vala ez iránt, vagy ha megtekintésre, átolvasásra méltatja azon közleményeket németben 's magyarban, mellyek tölem 's másoktól adattak időszakonként, 's hol a' nélkül is már szükséges volt gyakran hivatkozni azon esztendőre, mikor az előttünk ismeretes legmagasabb víz lepte-meg a' két testvér várost, 's melly ritka és borzasztó jelenet emlékezetére Budán két vörös tábla van az útszákon a' falba eresztve, 's pedig egyike a' vízi városban a' harminczad-épületen, másik a' pedig a' ráczvárosi főútszában; — így azután kétség kívül az iménti esztendő helyébe az 1775-kit írta volna, melly ében t. i. a' Duna vízenek magassaga 24'—2''—1'' volt a' legalantabb víz vagy zerus fölött.

Mi ezentúl még az anonymus Irónak azon állítását illeti, hogy az 1838-ki legmagasabb Dunavíz 32 láb volt zerus fölött; ez már igen is durva tévedés, 's annál kevésbbé megbocsátható, mintán hirlapjaink a' naponkénti vízállást hitelenesen közlik. Erre tehát itt csak röviden azt viszonzozzuk, hogy az idén

a' Duna vize két izben érte-el culminatiói pontját, és pedig marczius 14-ikén reggeli 4 óraker 's 20 minutumker, mikor a' budai vízmérték 27'—1'—9''-t mutatott, 's marczius 15-kén esti 11 óraker, mikor a' vízmérték 29'—4'—9''-ra hágott-fel zerus fölött. — Ez összesen tanúbizonyságul szolgálhat arra, mint lehet építeni a' szerzőnek alaptalan állításira, 's honnan világos, hogy általán a' pontatlanság bélyege van felyomva előadásaira. Fájdalom, hogy a' nagy közönség már több izben, 's még talán többszer ezután is. fog vezetteni kietlen útakra illy nyeglek vagy charlatanok üres beszéde 's kürtölése által.

A' névtelen Beküldő ezt mondja a' közönséges hírlap rendkívüli toldalékában a' 170. és 171. szám alatt többek között, Pest előntése, motto alatt: „Pest a' betű szerint semmisítve van.“ — „Ó- Buda egyenlővé tétetett a' föld színével.“ — Milly nagy igaztalanságot környez e' közlemény! milly gyalázatos híresztelés ez; milly lélekismeretlenség, merném mondani, megrögzött gonoszság, elvetemültség kívántatik egy diszes nagy város hitelét a' külföld előtt annyira lealázni igyekezni, vagy talán, mi megvetőbb még ennél is, más baján és szerencsétlenségén fellelni kívánni örömét.

Ha ennélfogva egybefoglaljuk, 's összehasonlítjuk egymással mind e' helytelenségeket, 's hamisan kijelelt localításokat: kísértetbe jövünk elhinni, hogy a' Jelentő nem is volt személyesen Pesten a' Duna- vizkiöntés alkalmaker; vagy ha valóban ott tartozkodott is, jegyzékeit csupán hallásokból, az ide oda futkozó inasok, legények, házi szolgálk 'stb. beszédeiből vette, 's mohón papirosra hozta, így azután, csakhogy mint dolgozótársa a' közönséges hírlapnak, megfelelően hivatásának, — a' szerkesztőségnek sietve beküldötte közrebocsátásul.

Budán aprilis 6-káu 1838.

NOVÁK DANIEL.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN aprilis 23-kán „Mariane“ ismételtetett. Kitünőbbek voltak Bartha ur (Gonzaga Leonardo), Laborfalvi Róza a' czimzserében, és Egressy G. ur (Pierre). Szigligeti urnak (Gonzaga Ferrardo) több fesztelenséget ajánlunk. — 24-kén „pajzán ifjú“ került szönyegre. Ha a' rendelőség e' kissé durva trivialitásokkal telt darabot, mely a' magyar szinpadokon már elég rég pajzánkodik, és csak a' karzatnak nyújt még némi eleményt, nyugalomra tenné, nagyon lekötelezné maga iránt a' közönséget. László ur (Tüzes Ferencz) illy nemű szerepeket jelesen szok adni; élénksége mulattató, tulzásba ritkán esik; azonban ma a' 2-dik fvsban, midőn asszonynak öltözik-át, mind ő, mind Bartha ur (Bivajfi) igen kiléptek az illedelem korlátaiból. Kovácsné assz. (Zsémbsné), Lendvayné assz. (Lizi), 's Megyeri ur (Molkus) iparral játszottak. — 25-kén „tolvajkulcs“ Vogelnak bágyadt szinjátéka Láng Ádám aggszerű forditmánya szerint adott. Megyeri ur (Durval) 's Egressy G. ur (Pál) jelesek voltak. Nézők mind három előadáson kevesen.

Figyelmeztetés. Pesten majus 12-kén Fánecs Lajos rendező és színész jutalmul először fog adatni „Adorjánok és Jenők“ eredeti szomorú játék 3 fvsban a' „fekete lovag“ ezimű előjattékkal 1 fvsban. Irta Jósika Miklós közkedvességű regény-írónk. Muzsikáját készítette Szerdahelyi József. Az előjattékban előforduló fegyveres tánczot betanítja Szöllösy Lajos. Az új öltözeteket Kostyál Ádám 's az új díszítményeket Engert készíti.

KASSÁN april 4-kén „kengyenczek“ Birch-Pfeiffernak jeles 's közönségünk tetszését már mult évben megnyert 5 fvsos színjátéka adatott. Kántorné (Katalin) szabályos játéka által nyert ugyan tetszést, de nem olly mértékben, mint e' szerepnek mult évi személyesítőnéje; Tóth (Potenkin) hiven fogá-fel szerepe heljegyét. Erdősné (Daschoff herczegné) tetszésre játszott; Hubenayné (Agraífine) némelly jeleneteit tökélylyel adá; azonban 1-ső felvonásban viselt hajdisze nem helyesletett. Szilágyi (Mammanov) szorgalommal párosított játékot nyilváníta ugyan, de még sem volt az. minek lennie kellett volna. Nézók számosan. — 5-kén „testvérek ellenkezése“ került színpadra Komlóssy (Hódos Ferencz), Szőke (Hódos Fülöp), Hubenayné (Lina), Szilágyi (Virág), Komáromy (Kezes), Erdősné (Komordiné), Tóth (Boros), Hazslyni (Jámborffy) a' tetszést nyert darabnak becsét helyes játékok által emelvén, előhivatást méltó joggal érdemlettek volna. Nézók gyéren. — 6-kán „Megmerillis, a' cigányok királynéja“ Raupach-nak csekély érdekű vig játéka *) ismételtett. Hubenay (Pelikán) mulattatott. Erdősné (Kikiris) Hubenayné (Tini), Szőke (Hering), Haray (Vilmos), Pálné (Julia), Szilágyi (Erdősi) és Komlóssy (Till) a' silány darabot szorgalmas játékok által érdekessé tenni mindenképpen iparkodtak. Végén Hubenay, Komlóssy és Hubenayné elütapsoltattak. Nézók számosan.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesület a' már hirdetett „teremtés“ czimű oratoriumot jelen vasárnapon (apr. 29-kén) fogja előadatni.

Frankfurtban (Majna mellett) a' viz által károsult Budapestiek javára husvét-vasárnapon estve, sz. Katalin templomában, Haydn „teremtés“ czimű oratoriuma adatott elő, melyre olly nagy mennyiségű nép tódult össze, hogy az életveszély elhárítása végett katonai őrizetet kelle hozatni. Mondják, hogy mintegy négy ezer bemeneti jegy osztatott-el 1 ft. 45 kr.-jával. Az előadás kívánni valót nem hagyott maga után. A' magány-dalszerepekben Schodelné assz., Rossi grófné, szül. Sonntag, Schöler kisassz., báro Rotschild Károlyné, és Löwe Zsófia k. a. működtek. A' tiszta jövedelem mennyisége még nem tudatik.

Morelly reuniója Gyöngyösön apr. 16-kán. — Hijába fú zordon szél, hijába hullat, hideg esőt a' ború; — gyűlnek, sietnek, nyomulnak, tolongnak Gyöngyösnek és közel vidékének nívelt keblű lakosai a' gyöngyösi casinói terebbe, Morellynak, a' jeles hangművésznek — varázs hegedűjét és jól gyakorlott derék társainak 100 hangszerét hallani. — A' terem, mint fényes dél, világos; 's mint végződő május, virágos; ember-áradattól hullámozott. — Elhangzott a' szomszéd toronyban az est 7 órája. Kilépett örvendő tapsok között Morelly, a' köz becsülés embere; — megzendült a' 100 hangszer ős századok magyar zengzetét adva; adatott t. i. bevezetésül: egy Magyar, utánozva Rákóczy marsát; — követék ezt: 1) Mozart „Don Juanjának“ előzenéje (ouverture). — 2) Duett Donizettinek „örült“ czimű daljátékából fúvó részszeréken. — 3) Brillant változatok két gitárra gróf

*) Raupachnak hasonló czimű művét nem ismerjük; ha pedig az, minek gyanítjuk „a' dugárusok“ — mely a' bécsi es. kir. udvari palota melletti színházban is többszöri előadásra méltatott 's méltatik — hogy csekély érdekű legyen, helyben nem hagyhatjuk a' szerkesztőség.

Heussenstábtól. — 4) „Amor szárnyai“ keringők Lannertul. — 5) Rossini „Tell Vilmos“ daljátékának előzeneje, — és köz kívánságra: Morelly Ferencnek „áldomási“ (Toast) keringői. — 6) Pot-pourri concertant ugyan Morellytul ez alkalomra készítve. — 7) Viszhang (Echo) darabok fúvó rézszerekre. — 8) „Mátrai viszhangok“ keringők Morellytul. — Végre: Marsch Belisario című játékból, mely ismételtetett. — Tapsok, tetszés - zajgó nyilváníások követik szakaszonként a' báj-zenétet, 's mint könnyű kebel-sohajítás elvillant ez életből harmadfel óra kimondhatlan kellemnü élemény között. Átalános mondás volt, hogy Gyöngyös illyet soha sem hallott; — általános kívánság volt: vajha illyet gyakran hallhatna. — Nekem pedig forró ohajtásom: vajha dús volnék, vajha boldog volnék alapíthatni állandó hangászatot és ezt feltartó hangász-iskolát — az ezek nélkül is szép ugyan de árva Gyöngyösön.

JABLONSKY.

Bécsben a' budapesti kár vállottak javára husvét vasárnapján a' karintkapui dalszínházban nagy hangverseny adatott, melyben az olasz dalszínészek is részt venni sziveskedtek. Megtisztelék azt jelenlétükkel ő cs. kir. felségök, 's a' f. anya-császárné, fens. Ferencz Károly főherczeg f. hitesevel együtt. Előadás napján már nem leheté páholyt 's zárthelyet kapni. A' színház tömve volt hallgatóval, 's nem ok nélkül, mert annyi jeles művet, annyi remek művészt központositva hallani, a' legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Így az olasz dalszínészek közül Donizetti „Belisario“ — Mercadante „Elisa e Claudio“ és „Andronico“ — Bellini „Puritani“ és „Montechi ed i Capuletti“ — Rossini „Mosé“ daljátékából a' legszebb hangműveket éneklék és pedig Schoberlechnerné assz., Brambilla k. a., Poggi, Pedrazzi, Manfredi, Cartagenova, Marini, Benciolini urak. Név szerint Schoberl. assz. „Belisarióból“ Antonina első ariáját, azután „Andronicóból“ Brambilla k. a.-nyal a' duettet éneklé, végre részt vett „Mosé“ preghierájában is. — Brambilla k. a. Cartagenova urral „Belisarióból“ Belizar és Irene párdalát a' 2-dik felv. végéről, és ugyan ezen daljátékból a' terzetet, Pedrazzi ur ehhez járulván, éneklé. Az utóbbi későbbben Marini urral „Elisa és Claudio“ daljátékból ama szép duettet éneklé. Marini ur azután a' „Mosé“-preghierában is részt vett, es Cartagenova urral a' Puritanok párdalját éneklé. — Manfredi ur (tenorista) „Trema Bisanzio“ ariát adá elő. Poggi ur Tebaldonak „l' amo, ah l' amo, e mi è più cara“ ariáját mesterileg éneklé, mely után négyszer hivattott elő. Ezekon kívül „Stranierából“ egy karének, Tell ouverture-je, és Kreutzer urnak (e' mai concert directorának) egyik ouverture-je adatott elő. Schoberlechner ur felvonás-közben ön szerzeményeiből jeles és nehéz fortepiano-változatokat játszék.

D I V A T.

Parisban, mióta Victoria angol királyné a' nőnem között annyira megkedvelté a' lovaglás, hogy Londonban alig lehet már kapni asszonyaságok számára paripákat, hasonlólag nagy divatba jött a' francia szépenemlé a' lovaglás. E' bájos Amazonok a' long-champi sétahelyen nagy hét alatt, a' legkellemesebb időben, többnyire kék, nefelets, 's fekete posztóruhában jelentek-meg, egy sor gombbal felülről egészen le, bárson gallérral, szűk ujjakkal, fehér vagy setét színű nadrággal, széles karimájú kalappal, fegyóval, 's férjinyakkötővel. A' legkésebb ruhanemük közé tartozik most a' 6 fertályos mantilla granát színű selyemmel, és széles csipkével szegve; — a' színes selyemből készült 's indiai musselinnal borított kalapok; ha sima szalagokkal ékesítik, a' ranczok közé drága csipkéket kevernek. Némelly rózsá selyem kalap körül rózsá színű toll-füzér simul, 's kevés szalag látszik rajta. — Ruhákra többnyire csikos gros-de-Naples és lebegény használtatik. — Az „à la Duchesse“ című selyem-napernyők részint rojtkokkal részint körzemenyínyel körülszegve nagyon divatosak. A' selyem-szővet, mely ezekhez vétetik virágos vagy csikos.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csőtörtökön majus 3^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

R e g g e l.

Zászlót tüzött-fel a' korány
Sötét ormok felett,
A' zászló rózsabiború
Sugárokkal szegett ;

Alatta minden ébredez ,
Csermely, szél, rengeteg ,
'S hálának hangjain felé
Vig éneket rebeg ,

'S örömsza'os föld 's ég között
Az élv öly végtelen !
A' mennyet minden bájjival
Földünkön képzelem.

'S a' mint a' képzet ár gyanánt
Ragadja lelkeket ,
Szerelmi tűz hő lángjai
Kapják-meg szívemet. —

Ne véljétek : hogy a' felém
Lengő korányi szél ,
'S a' hálazengemény nekem
Szerelmes szót beszél.

Ne véljétek : hogy rózsá arcz
'S mosolygó égszemek
Lángképzetemnek a' szelid
Fényben feltűntenek.

A' mint felhőtlen ég alatt
Vig zajra hallzatok ,
Szerelmes szívvel ébredő
Hazámra gondolok.

ALPÁR.

N. Enyedről.

SZORGALOM.

Burgonyát kiásó eke. — Le Couteur ezredes urtól következő cikk olvasható a' „Mechanics Magazine“ 748-dik számában. — „Megtiszteltetve érzem magam', hogy a' középponti földművelésre ügyelő társaságot egy új találmánnyal ismerkedtethetem meg, melly a' földművelésre nézve igen hasznos lehet, az az egy burgonyátkiásó ekével, mellyet Le Boutillier ur fiatal kovács és szí-

getünk lakosa készített. — Le Boutillier ur két év előtt burgonyát ültető egylovas ekét készített nekem, 58 fontnál nem nehezebbet és elrendeltetésének pontosan megfelelőt. Ez eke kis keskeny barázdát von, mellybe némberek 's gyermekek tetszés szerinti mélységbe 's távolságra ültethetik a' burgonyát. A' szomszéd barázda készítésekor, melly munkálatnál a' földet 18 hüvelknyire szaggatja-fel, betemeti az első barázdát. E' szerint ez ekével nemcsak egy ló kiméltetik-meg, hanem, minthogy eddig minden barázdának készítése kétszeres menetelbe került, holott ez uj azt egy fordulás alatt elvégzi, még sok időt is megkimél, és burgonya alá szánt földét a' gazda fele annyi idő alatt ültetheti-be, mint eddig. Midőn ez ekét átvettem, azt mondtam a' reményteljes ifjúnak, reménylem, hogy nem sokára éppen illy tökélyes ekét készítend a' burgonya kisedésére is: és valóban, előbb, mint reméltem, azt hozzám küldé. — Ezen uj ekével, mellynek elejébe három lovat fogtam, 5 óra alatt fél acre burgonyát ástam-fel: ez olly készítmény, melylyel minden gazda megelégedhetik, ha még a' találmánynak ujságát és a' tömérdek néző által közbe vetett akadályokat is meggondoljuk. Az ekének ugy nevezett mellje (Brust) mindenben hasonló a' Jersey használni szokott ekéhez. Belül egy nagy kereke van, fogakkal ellátott, mellyek a' földet dülják; e' kerék a' barázda fenekén forog, 's egy kisebb zárkereket (catch wheel) 's ez ismét egy még kisebb kereket hoz mozgásba. Az utósó kerék egy tengelyt forgat, mellynek ásóval ellátott négy karja van. Az ásók az eke haladásával gyorsan forognak, földbe szegülnek, 's minden közükbe került földet, burgonyát, burjánt 5—6 lábnyi magasra függőlegesen az eke fölé hánynak. Kapa szükség-telen, és az eke szarvát tartón kívül minden munkás burgonya-szedéssel foglalkozhatik. — Ezen uj találmány nemcsak az említett célra, hanem száraz földnek apróra zuzására és ugarok felszántására is igen sikeresen használtathatik. Hamunak, koromnak, mésznek 's különösen trágyapornak földbe keverésére ennél célszerűbb eszközt nem tudok. Mint uj találmány a' tökélynek eddigelé is türhető fokán áll; bizton hiszem azonban, hogy angol föld erőművészeinek kezeik között nem sokára számos 's fontos javításokat nyerend. — Fel-találója jutalomdíjat nyert a' jersey-i földművelésre ügyelő társaságtól. Egy illy burgonya-ültető eke 10 sillingbe, egy kiásó eke pedig csak 3 font sterling 's 10 sillingbe kerül.

ÉPÍTÉSZET.

P i s a.

A' művészetek' történetével természetesen éppen ugy áll a' dol-g, mint a' nemzetekével, kiknek első szokásaikról egy, több szá-

zadot magában foglaló időszak, mely nevezetességekkel kitöltendő volt volna, azoknak fogyatkozása miatt csupa idő- 's hely-feljegyzést vagy pusztá epochát mutathat-fel. A' 16-dik századig az architektura története majd egész Európában nagy hiányosságnál egyebet nem terjeszt előnkbe, 's ezen történet-hiány környékezi tulajdonképp' a' goth építési sztílt. Nem mintha azon idő alatt semmi helyes emlék nem készült volna, hanem mivel alig tudhatni építőjök neveit 's az épületeken alig találhatni feliratokat. Ezen historiai hiányt ugy lehet tekinteni, mint az architektura közbenuralkodását vagy interregnumot. — Azonban a' dolog állapotja ezen tekintetből véve nem éppen így volt olasz országban. Azon századok, melyeket mi a' szép művészetekben járatlanságnak 's tudatlanságnak nevezünk, ott ezen nevezet nem érdemlik-meg egészen, vagy legalább is tudatlanságuk nem volt általános. A' 10-dik század óta nem jelelhetni ki csak egyet is, mely nevezetre méltó építvényekkel nem dicsekhethék, 's mely bár milly tekintetben is, minden időkornak méltó figyelmét nem érdemlette volna meg. Így marad többek között a' campo santo, vagy pisai sirkert, mindenkori csudálatra méltó emléke azon kor tudományosságának 's általános jámborságnak, mely ahhoz az ideát adta volt, ugy a' lángelmének is, mely azt létre hozta.

Ezen helyes architektoniai emlékek építőművésze Pisa János volt. Ez Pisa Miklós fia 's tanítványa levén, tőle tanulta tehát a' szobrászatot 's architektúrát. Miklósnak nem volt tanítója; ő azonban a' legjobb iskolában-képzé magát, mely akkorban volt, az az abban, melyet Buschetto mind azon töredékekből terjesztett-fel fő egyházában, melyek az idő által még megkímélve voltak. Ezen oktatásnak köszönte ő azon érdemet, az építési sztílt megjobbítása által időkorában néhány századdal elébe lépni a' jó ízlés helyre állításának. Ugyan azon tanulmány által jobbitá-meg 's haladá-felül Pisa János igen hamar atyjának monorát 's tudományát. — Több olasz országú város nyerte talentumának első gyümölcsseit. — Első dolgozatai közé tartozik a' perusai szökőkút, mely három egymás fölött levő viztartóból áll. Az alsó 12 szögű talapzaton nyugszik 12 lépcsővel ellátva, a' középső pedig oszlopokon, melyek az alsónak középpontjából emelkednek-ki; a' 3-dik végre, vagy a' legfelső, egy 3 ablakból álló csoportulaton. A' két első viztartó márványból van, a' legfelsőbb azonban valamint a' keselyük is, melyekből a' viz körösleg ömlik-ki, vegyérczből. Az egész 160.000 aranyba került: ez olly mennyiség, mely ezen mű fontosságáról képzeletet adhat. Mi azonban még tisztább ideát adhat érdeméről, az, hogy Pisa saját nevét is beléje metszette. — Alig volt ezen emlék bevégezve, már meghalálozott Pisa Miklós. János visszatért anyavárosába, hogy

atyai hagyományát általvegye. A' legnehezebb volt atyjának általános becsültetésében is örökölni, melyet nagy munkák 's folytonos szolgálat által szerze, 's mit ő végpillanatáig fenntartott. De csak rövid idő múlva már lehetne látni, hogy Miklós vagyonának örököse egyszeremind művészi érdemeinek is örököse lön. Azon dolgozatok, mellyeket Pisa János a' kis, de igen gazdag Santa Maria della Spina egyházban, valamint is ezen egyháznak nem kevésbé diszitett oratoriumában átvitt, hol ő atyjának arczképét készítette, — a' legkedvezőbb véleményt szülték talentumáról, 's azt okozák, hogy ő a' campo Santo-i szép vállalattal megtiszteltetett.

Régtől fogva azt végezték maguk között a' Pisaiak, hogy emléket emeljenek, melly csupán polgári intézet szempontjából tekintve minden nemzetnek példányképül szolgálhat. — Az eltemetési szokás a' kereszténység felállásától fogva, összefüggésben állott részint az előbbi gondolkodásmóddal, részint a' religio valóságos hitével, melly a' régi társaságok között egy ujat alkotott. Az eretnekségben a' temetések, ha bár bizonyos hitvallási szokásoknak alárendelve voltak is, a' cultus cerimoniájival, valamint is a' templomokkal összefüggésben nem állottak. De mihelyest a' keresztény hit az igaz hitűek 's pogányok között elkülönést hozott-be életükbe, természetes volt, hogy azt holtuk után is fenntarták. Innen eredt azon szükség, hogy az egyházat, vagy egy más, ahhoz érő, és szomszédsága által szentelt helyet temetőhelyül választák. A' sirkertek ennél fogva az egyházakat környezék, míg végre több mint egy okból megszűntek közönséges temetőhelyek lenni. — Mint hasznos rendelések, a' közönséges temetőhelyeket az emberek lakjaitól elválasztani, az e' célra kijelelt helyek mind a' mellett is szenteknek tartattak. Egy különös körülmény járult még e' véleménynek Pisában még inkább megerősítéséhez. — 1228. körül 50 vitorlahajója ezen köztársaságnak, Barbarossa Fridrik császárhoz sietett segedelműl Visszatéréskor Palesztinából terhelő fővényt raktak ok Jerusalemben hajójikba a' szent sir körületéből, 's Pisába vitték magukkal. Azon mennyiség, mellyel e' hajókat megterhelék, a' jelen Campo Santo-tért 9 láb mélyen borította-be. Azon értéken kívül, mellyet az ajtatosság e' földnek tulajdonított, physikai ereje is volt, melly még valami csudálatost is mellékezett hozzá. Azt állítják t. i. hogy az érintett föld azon tulajdonságokkal birt, hogy a' holt testet 24 óra lefolyása alatt elemészté. Az olasz háborúk több ízben nyujtának alkalmat e' tapasztalásnak megerősítésére. Jelenleg két annyi idő szükséges arra. Hihető, hogy azon sórészek, mellyekkel a' föld terhelve volt, lassanként elveszték erejüket.

AKAD
Σ ΚΩΜΗ
ΤΑΡΑ

Az okból tehát, hogy valamint e' jámbor zsákmányt illó kerítés által tiszteljük, úgy a' társaságot is veszélyes következtől az egyházaknál belül 's kívül bátorságosítsák, elvégzik a' Pisaiak maguk között, hogy egy emléket emeljenek, melly a' tisztelésnek 's voltak hasznos emlékezetének szenteltessék, egyszersmind pedig megfeleljen azon elővigyázatnak, melylyel tartoznak az élők egészségére nézve. E' hely közönséges temetőhelynek szánva, egyszersmind a' sírok raktára legyen, mellyeknek nevelése az egyházaknál előbb lealjasítják annak ideáját, hogy sem tekintetüket emelnék. Ez volt azon javalat, mellyet Pisa Jánosnak valósítani feladásul szolgált. — Bár milly terv sem fellelhetett volna meg jobban ezen arányzatnak, mint éppen bizonyos neme a' kolostori vagy keresztfolyosóknak, az az, egy nagy, galleriákkal 's nyílt oszloppal bekerített darab föld. Ezt választá Pisa János is, 's ennek létre hozásánál kifejtözteté nem csupán művészi ügyességét, melly századának sajátja, hanem olly talentumot is bizonyított-be, melly azt több mint egy tekintetben sokkal túlhaladá. (*Vége következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN apr. 26-kán „műveltség és természet“ Albini 4 fvsos vigjátéka szemebetünő hanyagsággal 's késésekkel adatott. Egyedül L e n d v a y n é assz. (Aspasia) játékát mondhatni kivételnélkülinek; ki az ártatlan, falusi egyszerűségben nevelt leányt olly szeplőtlenül, a' koketteria kábitó szeszétől olly menten tünteté előnkbe, miként az a' természet műhelyében találattik. Természetessége, mozdulatai, könnyüése nem voltak keresettek; mind önként jött az, 's egybefolyó volt, valamint a' más idegen érzektől elváló tiszta arany. T e l e p y ur (Pontos Mercurius) különben elég pontos vala mind játékában mind szereptudásban; csak a' 4-dik fvsban, midőn gróf Tüzeit (László ur) leányával a' Jugosban találja, és vele feltett sipkával beszélt, esett pontatlanságba. Hogy egy bókolatokhoz szokott házgondviselő, ki fő méltóságú uraságokhoz olly végetlen tisztelettel viseltetik — miként szerepe szavaiból kitetszett — egy gróffal, urnéja vendége 's mintegy vejével, bármi körülmények között is feltett sipkával beszéljen, Telepy ur maga sem fogja elhinni. S z i g g l i g e t i ur (báro Hegyi) imádotjtja körében igen egykedű volt, mit olly uracsról, ki Venusza keze után évek óta sovárog, midőn célhoz juthatására olly kedvező alkalom mutatkozik, mint Hegyinek a' 4-dik fvsban, föltenni nem lehet. Végre még B a r t h a ur (Szikra) van megemliténdő. Neki e' szerep mester-szerepe, a' nyers közvitéz beljegyét művészileg emeli-ki, 's játékában a' legszigorúbb kritika, az irigység, sem találna megrovandót; de ezek mellett felednie nem kellett volna ma, hogy ámbár néha elnézi is a' közönség az ex tempore oda vetett elmés ötleteket; de egymásra halmozva, sőt éppen helytelenül alkalmazva, mint p. o. a' 4-dik fvsban urához, mi több, közvitéztől kapitányához intézett e' szavai: „bolond beszéd az“ untatókká, sértők-ké válnak azok. — 27-kén „kastély az ország utján“ Kotzebue I fvsos vigjátékában B a l o g h ur (Lorch), B a r t h a ur (Boldizsár), 's K o v á c s-

nó assz. (Náni) jelesen működővén előtapsoltattak. Ezt „hangászi, énekes és szavalási egyveleg“ követte 1 szakaszban, melynek részei: 1) „parisi viz-hordó“ ouverture-je Cherubini-tól. — 2) „Norma“ introductiója a' kardal-nokok és Schön linczi dalszínész ur által énekelve. — 3) Párdal „Norma-ból“ Victoris k. a. 's Jób ur által énekelve. — 4) „Normából“ Oroveo ariáját (2-dik fvsból) kar-kisérettel éneklé Schön ur. — 5) „az árvizi hajós“ költemény Vörösmartytól, előadva Laborfalvi R. k. a. által. — 6) „Tolvaj-szarka“ ouverture-je Rossinitól. — 7) „tolvaj-szarkából“ párdal Balai Maria 's Éder Aloysia k. asszok. által. — 8) Változatok magyar thema felett (Blahetka k. a. szerzeménye); zongorán hangászkar kíséretével játszá a' lapjeinkban már többször dicsérettel említett Baldieri k. a. — 9) Kardal „Beatrice di Tenda“ daljátékból. — Schön urat arra figyelmeztetjük, hogy az éneklést nem a' torokszakadtából kiáltozás teszi, 's igen helyen teendő, ha a' hirdetményen nem is jelentett második ariát elhagyja vala. Ö különben, mi nálunk legalább, magány-énekesnek nem való. Victoris k. asszonynak szép, tiszta csengő hangja van, 's jó iskola mellett jeles dalnok-né válhatik belőle. Laborfalvi R. az érzés-tele költeményt, mely áradási legmunkásabb hősünk szép tettét tárgyazá, még több érzéssel szavalhatia volna. A' közönség kívánságára azt ismételni sziveskedék. A' „tolvaj-szarkából“ éneklött párdal noha némelyektől megtapsoltott, nyomtalanul ment-át a' színpadon, 's el is maradhatott volna. — 28-kán „az élet álom“ Calderon 5 fvsos színművében ref. nem volt jelen, így róla véleményt sem adhat; többektől hallá azonban Bartháné asszonynak (Eszella) ritka szép amazoni öltözetét magasztaltatni. — 29-kén „Béla futása“ annyi néző előtt ismételtetett, mennyi színházunk husvét hétfői megnyitása óta talán mind össze sem gyűlt össze. Nem akarjuk-e magyaromaniával 's bombasztokkal különben is teltszín-műnek daljátékká gyártásánál ejtett tetemes hibákat említeni: csak egyre figyelmeztetjük a' rendelkezéget, mely annak most ujabb átdolgozásánál csuszott-be. Kálmán t. i. azt beszéli a' szent János vitézének, hogy honából kiköltözvén itt várat épített. E' szerint a' várnak ujnak kell lenni, 's Kálmán az első fvs finaléban még is ezt éneklé: „sziklán épült ősim vára.“ Miként lehessen már egy új vár valamely lovagnak ősi vára? — mi legalább nem értjük. Kérdésnek tesszük pedig, mért használák második fvban amaz ócska „köszönöm jó szívű lelek“ négyes dalt, az új dolgozás szerinti czélszerűbb quartett helyett; holott azon ócskaság magasan is van Szerdahelyi urnak (Béla) hangjához írva. A' habozást soha sem szokta siker koronázni. Egyéb-iránt Ferkónak céltalan eneke és tánca is elmaradhatna. — 30-kán a' 28-ra hirdett, azonban némelyek betegsége miatt későbbre halasztott „Lear“ adaték, miről jövő számunkban.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében apr. 29-kén adatott hangászati mulatságnak részei voltak: 1) Onslow György C dur quintett-jének két első száma. — 2) Keller „la Sentinelle“ themájára írt változatai. Játszá fuvolán id. Pfeiffer ur quartett-kisérettel. Hallgatók kevesen.

A' pestbuda-i hangász-egyesület által apr. 29 kén negyedfél 's 6 óra között adatott „teremtés“ czimű oratorium (Haydn Józ. műve) olly jeles sikerrel koszorúztatott, millyet csak e' nagyszerű intézettől várhatunk. A' nagy szerző e' remek művének előadására az intézet részéről min-

den lehetséges készüllet és költség fordított. 'S valóban senki sem volt, ki a' 150 személytől álló hangászkar igen jeles működését teljes mértékben méltánylani késett volna. A' tapsok egyre hangzottak, 's az utolsó párdal (Ádám 's Éva között) ismételteték. A' magánydalszerepek, jelesen Gabrielé Urbani Amalia (derék karmesterünk leánya), Éváé Gyöngyösi Sarolta kisasszonyok, Raphaelé és Urielé Wüstenberger 's Rötzer pesti dalszínészek, Ádámé Schweitzer ur kezében jeles előadókra találtak. Az utóbbi műkedvelő kisasszonyt ma hallottuk nyilvános academiában először, 's mind csinos előadására mind igen szép erős hangjára nézve meglepé az őt egyre megtapsoló közönséget, mely őt több ízben és nagyobb terjedtségű szerepben is ohajtáná hallani. A' kardalnokok előadása valamint nagyszerű, ugy pompás és valóban megható volt. Személyzete csupán ennek 80-ra terjedett; a' bassisták során méltólag foglalá-el az első helyet ez intézetnek nagylelkű, fáradhatlan, 's rendithetlen buzgalmú elnöke mtgos gróf Festetics Leo ur ónga; a' tenoristákén pedig ugyan az intézet csüggedetlen fardozású alelnöke t. Trexler Antal ur; az első hegedűt jeles művészeink Servaczynski és Kirchlehner ur vezérlék. Az egésznek kormányzója Menner kartanító és Urbani karmester volt. A' hallgatók száma mintegy ezerre terjedett, mit városunk szerencsétlen esete után reményleni nem is bátorkodunk. Illy jeles előadás után méltán kívánhatunk e' nagy nemű intézetnek hathatós pártfogást, szerencset, és örökös állandóságot.

Egyházi hangászat Székes-Fejérvárat. — Buzgó lakosaink jámbor érzelmet magas fokra emelé a' nagy-csőtöröki alkonyat; mellyen Janny József ur, hangászkarunk igazgatójának fáradhatlan szorgalma következtében a' székes egyházban Beethoven Lajos „Krisztus az olajfák hegyén“ című oratoriuma adatek elő. — Nagyobb hatása végett a' textus nyomtatásban jelent meg 's kiosztatott. A' tenor szerepét Winsch Ferencz ur, ki ügyességét az egész előadásban kitünteté, — a' soprant nevezett igazgató ur nője, szül. Pilhoffer Anna éneklé, ki a' tőle sokat váró közönség várakozását is felül haladta jeles tehetségeivel. Csaknem példátlan igyekezettel fárad e' tisztelt asszonyság már több évig az egyházi szertartások pompája és fénye öregbitésére; 's valahányszor énekel, mind anyiszor méltán halmozthatnak reá a' csak jeles művésznéket illetni szokott dicsereitek. — A' basszus szerepét vivé maga az igazgató ur; ki tiszta 's kellemes mély hangjával igen érzékenyítőleg énekel. A' kettős dal is (Jézus és Szeraph) megkülönböztetett sikerrel adatott, nem különben a' hármassal (Jézus, Szeraph és Péter), mellyben az angyal szerepét D-ch E-a kisasszony kellemes pontossággal éneklé, kit a' derék művésznék sorába méltán számlálhatunk. — A' karénekesek mindkét nagy számmal voltak. Az egész olly jó renddel ment véghez, hogy a' számos és fényes méltóságú hallgatók igazi 's olly elegendéssel tértek haza, millyet csak illy jól sikerült előadás nyujthat. Méltó köszönettel tartozunk mélt. püspökünknek és a' ns káptalanak, kik hangászkarunk szép igyekezeteit elősegíteni, azt szorgalomra 's pontosságra serkenteni nem késnek. Dicséretet érdemel Janny József igazgató urnak rendithetlen szorgalma is, ki terhes hivatalát még csak kevés üdeig és fiatal korában viseli, 's ha szorgalmát folytatni fogja, szép reményeket nyujt városunknak. Sajnálunk, hogy hazafiúságos szándékát, melylyel honi nyelven akará adni e' szép műdarabot, bizonyos körülmények következtében ki nem viheté; de erős feltétele jövendőben akarátját teljesedésbe hozni. Köszönetünket nem tagadhatjuk meg a' sok műkedvelőtől is, kik illy alkalommal utánzásra méltó kész-

séggel fáradozni kegyesek. — Átaljában hangszkarunk igen jó állapotban van, több jeles taggal diszeskedik, kik a' jó művész nevet megérdemlik. Di-csereket szokás nálunk, hogy a' szülők szép számmal küldözik leányaik az éneklő-iskolába, és innen van, hogy Fejérvár jó énekesnékben soha nem szü-
kölködek. — Csak a' szép mestersegek becsét néhány nem-értők szájából le-
het hallani „hasztalan időtöltés“ Mai napon is szép számmal vannak a' ns
város költségén énekelni tanuló leánykák, kik hasonlólag szép reménységgel
kecsagetnek, hogy egyházi hangászatunk hasznára és diszére fognak egykor
szolgálni.

HÓHÁTY SÁNDOR.

Hangművek. -- Liszt Ferencz hazánkfijának következő hangműveit
lehet Bécsben Mechetti műarúsnál megvenni:

I) 3 Morceau de Salon pour le Piano Oeuvre 5.

Nro 1. Fantaisie romantique sur 2 Mélodies Suisses 1 f. 55 xr.

Nro 2. Rondeau fantastique sur un thème espagnol: „El Contraban-
dista“ 2 fl. 40 xr.

Nro 3. Divertissement sur la Cavatine de Paccini: „i tuoi frequenti
palpiti. 1 fl. 55 xr.

II) Grande Valse di Bravura. Oeuv. 6. Pour le Piano seul. 1 fl. 32 xr.
Pour le Piano à quatre mains 1 fl. 55 xr

III) Reminiscences des Puritains. Grande Fantaisie pour le Piano. Oeuv.
7. 2 fl. 7 xr.

IV) 2 Fantaisies pour le Piano sur des motifs des soirées musicales de
Rossini. Oeuv. 8.

Nro 1. La Serenata e' l' Orgia. 1 fl. 32 xr.

Nro 2. La Pastorella del Alpi ed i Marinari. 1 fl. 32 xr.

V) 3 Airs Suisses pour le Piano. Oeuv. 10.

Nro 1. Improvisata sur le Ranz des Vaches 1 fl. 32 xr.

Nro 2. Un soir dans les Montagnes. Nocturne pastoral 1 fl. 32 xr.

Nro 3. Allegro Finale sur un Ranz des Chèvres. 1 fl. 32 xr.

VI) Reminiscences de la Juive. Fantaisie brillante pour le Piano. 1 fl.
32 xr.

VII) Reminiscences des Huguenots. Grande Fantaisie dramatique pour le
Piano. 2 fl. 53 xr.

VIII) 3 grandes Fantaisies dramatiques pour le Piano.

Nro 1. Reminiscences de la Juive.

Nro 2. Reminiscences des Puritains.

Nro 3. Reminiscences des Huguenots 6 fl. 20 xr.

IX) Album d' un Voyageur. 1-re Année pour le Piano 4 fl. 36 xr.

X) Soirées musicales de Rossini, transcrites pour le Piano 4 fl. 36 xr.

UTASITÓ.

Alulirt bátorodik figyelmeztetni hazánk több vidékén, 's leginkább Komárom és Székes-
fehér megyékben 's Pancsova tájékán található következő két madár-faj iránt: 1) Biborgém
(Ardea purpurea Linn. Purpur-Reiber), közneve mocsár- vagy f. gém; leginkább találatik
pocsolyás vagy mocsáros helyeken; fejbuján szemlélhető 2—3 szál egyenesen fölnyúló szép fe-
kete toll, melynek hosszasa legalább negyedrészt rőfnyí. 2) Vak varjúgém (Ardea nyctico-
rax Linn. Nacht Rohrdrommel). Ezt leginkább folyók melletti topolyafakon láthatni, 's meg-
ismerhetni szőnyű kiáltásáról, ennek fejbuján szinte negyedrészt rőfnyí hosszasa 4—5 szál
fehér toll találatik. Kéretnek általam a' választásban gyönyörködő hazafi urak, e' madarak tol-
lai megszerzése végett, melyeket én tőlük megvásárolni mindenkor kész vagyok. Kostyál
Ádám pesti polgár és szabó mester.

D I V A T.

17-dik divatkép (Parisból). — Kalap és felruha nehéz selyemszövetből; mantilla him-
zett organdyból. — Bécsi divat apr. 26-kán: magas ruha virágos selyemből; schawl moire-
ből, rojttal szegve; ris-szalma-kalap virágokkal 's virágos tafota-szalaggal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 6^{kán} 1838.

KÖLTÉSNET.

A' s z e r e t ő.

Gyász borúk
Szeldelik
A' szelid
Láthatárt!
Melly felém
Egykoron
Szép jövőt
Kéjbe tárt.

Ott hajás
Caillaga
Ködben áll,
'S vést jelent;
Melly derűm
Hajnalán,
'Olly kies
Fénybe ment.

Jöjjön a'
Feretget,
'S a' szelid
Láthatárt
Zárja, melly
Engemet
Egykoron
Kéjbe várt.

Kis hajóm
Caillaga,
Ködbe' bár
Álljon ott;
Melly derűm
Hajnalán,
Olly dicsőn
Villogott:

Nem riaszt
Vissza vész,
Nem gyötör
Félelem
Nem szar
Fájódom
Mig Lilám
Ölelem!

TISZAHÁTI Bécsbül.

kerteknek, mellyek nagy városok falain kívül akárhol is elrendel-
tetnek. Kérdésen kívül ezen morális ideák mind azon érzelmeket
viselik, mellyek Pisa János művéhez csatolják magukat, 's nem
keveset tesznek a' benyomást erősíteni, mellyet architektúrája eszköz-
lött: ez egyike azon építvényeknek, mellyek a' lélekhez szólnak,
's mellyeknek a' képzelőerőre különös hatóerejük van. Azonban a'
művész a' nagy gondolatot, az értelmes arczrajzot, 's a' fölséges
valósítást az egyes részletekben fogja csudálni, melly a' hibátlan
izlés tisztaságától eltávozva nincs annyira, mint azt azon századtól
várni lehete, mellyben felkészült. — A' campo santo 1283-ban vé-
gzetetett-el, valamint azt következő felírás mutatja, mellyet a' fő-
bejárásnál olvashatni: A. D. 1283. Tempore Domini Friderici Ar-
chiepiscopi Pisani, Domini Tarlatti potestatis, operario Orlando Sar-
della, Joanne Magistro aedificante.

Alig végezte-be Pisa János ezen nagy architektúrai művet, ő
már anjoui 1-ső Károlytól Nápolyba hivatott-meg, hogy a' Castel-
nuovo-t építse: egy műalkotvány, melly az architektúrára nézve
semmi különöst nem mutat. A' barátok egyháza a' tér egyik ré-
szét foglalván-el, melly éppen ezen kastély számára szánva volt,
az ennélfogva lebontatott, 's Pisa János egy újat épített-fel, melly
Santa Maria novella nevezetet nyert. — Hirnevének köszönte ő,
hogy mindenütt keresték őt, hol nagy munkák kezdettek, vagy
hol régieket bevégezni akartak. Az utóbbiak közé tartozik a' sien-
nai főegyház portálja 's az orviettoi. Ezen nagy homlokzatok a'
sztilben 's a' diszesítésben félgoth izlést árulnak-el, mellynél azon-
ban mindig nyomait láthatni a' helyes architektúrának, a' létesítés
's a' detailok tisztaságát, 's dicséretes ékesítéseket, mellyeket Pisa
Jánosnak tulajdonítani kell. — Az orviettoi munkáknál ő sok szob-
rászt foglalatoskodtatott, kik iskolájában mivelték magokat, 's el-
veit mindenütt, jelesül Romában terjeszték-el, hol Bonifacius azokat
a' régi sz. Péter basilikánál használta. Legjelesebb tanítványai vol-
tak Augustinus és Angelo Siennából, kik becsületet szereztek száza-
duknak, 's megérdemlik az újabb művészet történetében helyet foglalni.

Felhordása mind azon építvény-munkáknak, mellyeket Pisa Já-
nos Arezzóban, Perusában, Pistójában 's más városokban elkezdett,
végzett, vagy igazgatott, csak azon véleményt erősítné, mellyet
celebritásáról tesznek, a' nélkül hogy az oktatáshoz valamit se-
gítne, mellyet a' művészek történetéből, jelesül azon epochából me-
rítни lehet. A' munkák nagyobb száma több vagy kevesebb mértékben
a' goth építés hibáit 's az izlés bélyegét viselik. Ezen sztil diszes-
sége olly nemű, hogy azt sem analysálni, sem megírni nem lehet.
Csak azt lehet megírni, mi rendes, az az, mi a' rendesség követ-

kezménye. Azonban, a' goth diszesítési izlés éppen az, melly főképp' alkalmas a' rendtelenségről ideát adni. — Pisa János kérdésen kívül az elsők egyike volt, ki az architekturat 's a' szobrászat disztivényeit eszes izlés elemeire 's értelmes alkalmazásra vezette-vissza. Mind e' mellett is nem kell várnunk, hogy művei minden hibátlan-ságtól menttek, melly még sokáig fenállott, miután az már uralkodó lenni megszűnt. — Becsülettel 's esztendőkkal halmozva elhunyt Pisa János 1320-ban, anyavárosában, hol emlékezetét érdemihez illő módon ünneplék. Ő a' campo santo temetőben nyert síremléket: azon egyetlenegy mausoleumban, melly hozzája méltó.

NOVÁK DÁNIEL.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN. A' tavasz hó 30-kán adatott „Lear király“ megnézésére, megvallo, kettős aggodalommal mentem színházba; és pedig először az aggasztott, mint fogják színészeink némely jelesb tagok betegsége mellett e' classicus nagy művet adhatni; másodsor, mint fog a' minden esetre jeles tehetségű Egressy ur ezen, Anschütz ur által a' csak mult évben olly remekül adatott, roppant czimszerepnek megfelelni. Irántai legnagyobb aggodalmam pedig az ő különben gyöngye alkatású teste physical erejének az indulatok hullámzásában könnyen bekövetkezhető megtörésén alapult. Aggodalmam azonban alaptalan volt; mert noha első svrásban a' birodalom szétosztásánál, 's később a' gróf Kenttel váltott szóvitában az a' már magában tiszteletet gerjesztő fenség, parancsoló nagyság, mi a' 80 éves ugyan, de még testi 's lelki erejének egész teljében álló királyt bélyegzi, noha azon imponáló termet, mint színen egyik legmegkívántatóbb physical szükség nála hiányzott; noha mozdulataiban néha feledé az aggságot; noha a' Lear keblét dúló óriási fájdalom kitérése gyakran csak festett, szinpadí 's nem lélekből szakadó kin vala, noha csak másolatot 's nem eredeti képet adott, de még is vonzó 's a' szó legteljesb értelmében, jeles másolatot. Legtökélyesebb vala 4-dik 's 5-dik fvsban, midőn a' bú által összemarczanglott 's elgyengült lélek indulatainak festésére már annyi testi erő nem kívántatik. E. ur e' szakaszokban már valódi Lear volt, és vas szorgalma, tanulmány 's egy jeles minta művészi fogásainak nem szégyenlett utánzása által e' szerepet olly tökélyel adá, minővel — színészeink individualitását ismervén, bátran mondhatom-el — egy színészünk sem adandja. A' szorgalmat méltányolni tudó számos közönség E. urat 6-szori előhivatással tisztelémeg. Egressy ur után legdicseretesebben működött F á n c s y ur (Edgár); azonban ő vak atyja előtt is sokszor feledé, hogy attól nem láttatik, 's álszerepének feszességét megtartá; U d v a r h e l y i ur (Gloster) fájdalomát a' szív mélyéből merité; de elvádolt fija elleni boszúja olly akaratlan 's erőtetett boszú volt, mellyből első pillantatra kilátszott, hogy csak szerepe tartalmánál fogva boszongodik. Az indulatok változásának észrevétlenül 's mintegy önkéntelen kell megéssni. B a r a n y i ur (Kent) első fvsban igen érzelgő volt. Kent bátran száll szembe ingerlékeny királyával, és ámbár gyaníthatja ellenszegülésének következését, Horác eme szavaihoz:

Justum et tenacem propositi virum,

Non vultus instantis tyranni

Mente quatit solida — —

híven maradva, mondja megbotlott fejedelmének szemébe a' valót, 's igazsága érzetében hangja nyers, szilárd; a' többi fvnásokban azonban iparral játszott, és ha a' közönségnek nagyobb része iránta olly bal véleménynel nem volna, hogy ő csak türhetőleg sem játszhatik valamit, szorgalmát már csak további serkentésül is bizonynyal nagyobb figyelemre méltatandá. *Telep* (bohóc) elég szeszélylyel de szerepe jelentőbb helyeinek mindenütt nem elég súlyt adva játszott. *Lear* bohóca egy mezetlen igazság; így annak remek idomait semmi részén sem szabad beburkolni. *Lendvayné* assz. (*Cordelia*) maga volt a' megtestesült gyermeki szeretet és héketürés. *Laborfalvi R.* (*Goneril*) 's *Bartháné* assz. (*Regan*) iparral játszottak; az elsőbb azonban, úgy látszik, játszó társa szerepének tartalmát nem szokja magává tenni, különben vég jelenetében midőn férje azt mondja: „menjetek utána, fel van indulva“ nem távozott volna olly egykedvüleg. *Bartha ur* (*Edmund*) szerep-nem-tudása mellett (sajnálom, hogy az igazsághoz hiv maradhatás miatt valót kell szólnom) első szakaszban olly gyávának, lehet mondani pimasznak vette a' gonosz lelkűvé edzett *Edmundot*, mintha valamely bünbáló latrot kellene személyesítnie. *Edmund* emelt homlokkal, vakmerően hazud, 's ezzel csalja meg nemcsak atyját, hanem a' legnagyobb emberismerőt is. Ennyit a' játszó személyekről, most pedig egy pár szót a' fordításról 's öltözetekről. Mért nem nyomtatott a' fordítónak neve a' hirdetémyre, és mit keresett, a' jelenkori divatruhába öltöztetett „ön“ szócska *Lear* szájában? *Lear* korában — ha volt kora — „te“ szócskával szállíták egymást, 's midőn ő ironiából leányához nem e' bizalmas szóval beszél, inkább a' „kegyed, kegyelmed“ kegyelmesség vagy maga szócskát használhatná. Ha a' darab azon urnak forditmánya, kie' színműnek hirdetésében multkori lapjainkban említettett (mit a' nyelv gördülekenységéről ítélve hinni kész vagyok) úgy az „ön“ szócska tőle, ki a' nyelv történetét ismeri, nem származhatott; szeszélyből pedig jeles fordításon javítgatásokat tenni, vagy abba más, belé nem illő szókat toldozni, megbocsáthatlan hiba; ha pedig nem az ő fordítása, a' névtelen fordító vagy javítgató urnak szolgáljon e' csekély figyelmeztetés óvásul, hogy jövőben a' hajdan kóriak szájába „ön-t“ ne adjon. Az öltözetre nézve azt jegyzem-meg: minthogy *Lear*nak mesés kora még a' pogány időkre megy vissza, nem hihetem, hogy olly himzett dolmánykákban diszelgtek volna lovagai, minőkben ma láttuk őket (mert ezek csak a' 16-dik században I-ső *Károly király* alatt kezdtek *Britanniában* divatozni); annál is inkább, minthogy *Lear* maga is bizonyos hosszú toga nemében jelenik-meg. Véleményem szerint tehát inkább panczélok, sisakok, medvebőrök, testszín tricót-tok, sandalék valának alkalmazandók, miként a' mult évi „Theaterzeitung“ számai mellett megjelent képen a' „Griseldis“ című, 's hasonlólag a' hajdankorba eső költeménynek lovagai öltöztek.

KISS IVÁN.

KASSÁN april 7-kén Pály Elek daljáték-rendező jutalmaul számos néző előtt „bűvös vadász“ adatott. Szilágyi (Ottokar) csinosan öltözött, *Hazsinynak* (Kuno) játéka kielégített, de éneklése sok kívánni valót hagyott maga után. *Tóthné*-nak (Agatha) szép külseje 's csinos öltözete feledteté velünk énekbeli botlásait; *Pálné* (Anna) éneke jó, és ma ő volt leginkább helyén. *Sopronyinak* (Gáspár) szorgalma dicséretes, 's belőle fáradhatlan tanulmány által jó énekes válhatik. Itt most, minthogy jobb nem volt, megelégedni vele kényteténk. *Lendvay* (Max) tetszett; kár, hogy szavának a' nagyobb ének-szerepekre szükséges miveltséget megadni elmulasztja,

Hubenay (Kilian) és Szőke (remete) helyöken voltak. Az előadás, kivéven az 1-ső fvsban némileg sikerült kardalokat, készülletlenséget és többszöri próbahiányt árult-el, melyre az elég bőven jutalmazottnak több gondja lehetett volna. Roszak voltak a' tünemények gépelyzetei is. Legszenbetünőbb hiány volt pedig a' hangászkar jó első hegedűsnek távolléte. — 8-kán a' viz által károsult budapestiek részére „kitől mi telik, szerény koszorú“ czim alatt Komlóssy Ferencz, Pály Elek, 's Tóth István igazgató urak által adatott 2 szakaszos egyvelegre kevés néző jelent-meg. Báro Koudelka ezredének hangászkarát e' nemes czélra Wohlgemuth ezredes ur díj nélkül volt szíves átengedni. A' 151 ft. 30 krra terjedett tiszta jövedelem, elküldetes végett, a' városi törvényhatóságnak adatott által. — Eddigelé 120 előadás volt; ezekben 22 új darab adatott, melyekből 9 ismételtetett; 43 színjátékból 7; 36 vig játékból 6; 5 daltékből 3, 's 10 énekes játékból hasonlólag három hozatott ismételve színe; végre 4 hangverseny is adatott.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZAT.

Temesvárárt apr. 19-kén t. első alispán Deseffy Antal és t. Koronghy János polgármester urnak fíradozása után a' viz által károsult Budapestiek javára hangászati academia adatott kétszeresen felemelt belépti díj mellett a' színházban, és pedig a' városbeli műkedvelők által. Mind a' helyes előadás mind a' színteremet sűrűn elfoglalt sokaság tökélyesen megfelelt a' szép czélnak és köztvárokazásnak. Müller Tivador ur, a' színház bérlője, nemcsak ingyen engedé oda a' színházat, hanem az előadás költségeit is sajátjából fizeté.)

(SP.)

Frankfurtban a' „teremtés“ czimű oratoriumnak multkor is említett előadatásán (apr. 15-kén) Guhr karmester kormánya alatt rész vett volt a' színházi személyzet és hangászkar, az itt levő ötféle hangász-egyesület (u. m. Czecczilia-egyes., dalkoszorú, Grossmann hang-egyesülete, Kellner hang. egy., és hangszeres hang. egy.) valamint az ausztriai itt szállásoló katonaság hangászkarja, összesen 200 személy: a' magányszerepekben (a' már említettek közt) Schöler és Oubril kisasszonyok a' porosz és orosz követek leányai. A' bemeneti díj egy porosz tallér (1 ft. 45 kr. p.) levén a' jövedelem 4822 ftra terjedett.

(SP.)

TÁNCZ.

Egerben negyedhő 19-kén a' casinói egyesület nagyobb teremében ő es. kir. felsége legkegyelmesebb uralkodó fejelmünk születési innepének tiszteletére 's a' lámpavilágítás alappénzének gyarapítására 40 ezüst kr. bemeneti díj mellett táncmulatság tartatott, mely az elrendelés kitünőségével 's jegelőkelőbb család személyekkel díszelgvén, csinosagra nézve ez éveket fölmulmá, jóllehet a' padolat felmosása által támadott por mérsékelt számú vendégeink koszorújának eleményét némileg háborgatá. — A' feszült figyelemmel várt, 's a' keblet öröm-erzéssel biztató pillanatok fel kilenczkor létesültek, midőn a' Gyöngyösön tanyázó Ferdinand-huszárok ezredének Morelly karmester által vezérelt hangásza kezdék zengedeztetni a' szívet kellemes andalódásba ringató bájhangokat. Az előadott hangművek között Morelly urnak szerzeményei voltak: „az Egriek; mátrai vízhangok; pipere — és — serleg-űrítő keringők; ostrom — és — cachucha-vágtatók.“ A' többiek Strauss művei

a' kiosztott tánczrend szerint. — A' városunk csinosulására eszközül kitüzött tánczvizigalommal 54 nyeresémből álló sorsjáték is kötteték össze. Nyugóra alatt történt a' sorshuzás. Egy sorsjegy 20 ezüst kr. volt. — Nem lehet elég dicsérettel halmoznunk néhány szépeinknek e' czél kivívására tett nemes fáradozásukat, minél fogva saját kezeikkel készített remek művekkel sziveskedtek szaporítani a' kijátványzó tárgyak számát; ámbár ez alkalomra kevesekben járultak diszes ajándékaikkal, mint máskor. Távulabb vidékbeliek a' szüntelen hóval vegyes ömlő zápor 's gázolhatlan sár miatt nem jelenhettek-meg olly kitünő számmal, mint egyébkor, illy köz pártolást érdemlő tánczvizigalmakban. — Szives társalkodású szépeinken fő szerepet játszanak a' fehér és rózsza szines minden féle szövétü ruhák. Fejdiszül jó izléssel választott virágfüzér szolgált; boglárók is voltak láthatók. A' 30 pár által lejtett érdekes cotillon megható látmány volt. A' tánczumulatság közepét F. és K. urak által eljárt nemzeti kettős táncz fűszerezé. A' vigalmi kört szinte reggeli 4 óraker hagyák-el meglelőgedéssel szépeink.

RÉNYLAKI.

Kassán a' társalkodási egyesület viz által károsult fővárosaink és a' Duna melletti szomszéd környékek feleségelésökre april 22-kén tartatot közülése következésében majus 7-kén a' városi tánczteremben tánczvizigalmat adaad. Remélhető, hogy Kassa 's vidékének nemes lelkü lakói, kik eddig is több ezerre menő segédpénzt küldöttek már az illető hatóságokhoz, ez alkalommal is bebizonyítandják felebarátaik sorsa iránti részvétüket.

K. K. L.

UTASITÓ.

MUSZELY KÁROLY

gazdasági és műkertész Pesten

tisztelettel értesíti az érdeemes közönséget, hogy ámbár a' közelebbi vízáradás által mind rak-táraiban megrontott gazdasági magvaira mind egy részben összeomlott üveg-házáiban sok beces növényeire nézve tetemes kárt vallott; lakóházának öszvedülése 's az ebből eredett zavar mindéddig gatlá őt különféle rendelményeket teljesíteni, sőt nagy mennyiségben hozzá intézett levelekre 's tudakozásokra is felelni: de mintán intézete bel- 's külföldről már megérkezett minden nemü friss magokkal 's válogatot üveg-házi növényekkel ujlag ellátva van; reményli, hogy ezután nemcsak mélyen tisztelt pártfogóinak minden kívánatukat legpontosabban teljesítheti, hanem egyszersmind azon törekszik, hogy intézetének nagyobb hatáskört 's terjedtséget szerezzen eddigi kereskedési tárgyainak szaporítása által. — Miután olasz országból a' legjelesebb fajkból sok ezer eperfát kapott 's e' szerint megkezdé közlekedését az olasz selyemtenyészőkkel, jövendőre képes lesz az illető selyemtenyészési intézeteknek tetszés szerinti mennyiségben küldeni olasz eperfákat. — A' t. cz. gazdákat szerencséje van ez uttal értesíteni, hogy nekik jövő öszkor 500 fajta burgonyával (kolompér) szolgálhat az iránti utasítással egyent, mellyik fajta használható a' gazdaságnak e' vagy ama' nemére. — A' rendelményeket 's leveleket bérmentesen kéri kegyesen utasíttatni „a' bőség-szarvnál“ ezimer alatt szokott kereskedési boltjában. (Nagy hid utza, báro Sina házában.)

D I V A T.

Parisban az asszonyi sétaruhákon kitünő számmal divatoznak a' lebegények, kivált a' himzetek, selyem, moire, pamut musselin ruhákon. Hasonló szövétbül viselik a' mantillákat, mellyeket csipke, rojt, lebegény, fodor körzeménnyel szegnek-be. A' kalapok kicsinyek, 's fátýollal disztvék; a' ruha-ujjak elég böek; a' ruhák alrészé bö; a' topánkák selyemből, a' zsebkendők trága szövétbül 's gazdag hínzésekkel készülnek. — A' férjfiak különös alakú nyári tövid „palletot d' été“ kabatot hordoznak, mellynek taille-ja nincsen, de bö ujj, széles mélyen lehajló gallérja, egy sor nagy selyemgomlja A' nadrág nagyon bö; a' hódkalap széles karimájú, a' nyakkötő hasonlag széles. Más férjfiakon setét két vagy fekete egy soros gomblu felrubat viselnek, virágos mellényt világos szövétbül 's kalapokat henger, alakkal; a' hódkalapok szürkék 's feketék; karimájokat báronnal vagy szines gros-grains-el bélelik.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 10^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

T a v a s z.

Még a' téli zord magányban
Hó 's fagy dulta ká liget,
Gyakran láttál itt bolyongni
Engem hű vendégedet.

Akkor pusztá volt vidéked,
Olly halotti szomorú,
Mint a' régi gyász magamban,
Mint e' szívet ülte bú.

A' tavasszal jöttem ismét,
Hogy köszöntsem tájodat;
Ah de még a' régi búval,
Még viselve gyászomat.

Itt pedig most, hol barátként
Vont elébb a' pusztaság,
Zöld lepelhen újra éled
Minden kóró, minden ág.

Látom, a' kor lenge szárnyin,
Minden jő meg távozik;
Bennem is hát a' borús tél
Majd tavaszra változik.

O! ha akkor, mint növények
Korhadt szárá fölvirul,
Nyílna még egy — ifjuságom
Elhervadt virágibul!

MATICS IMRE.

SZORGALOM.

Kaucsukba kötött könyvek. — Hancock ur Londonban a' könyvek kaucsukba kötésének új nemét találta-fel, mi által lehetségessé tette, hogy a' könyvnek, legyen bár az 50 vagy 500 lapnyi vastag, minden levele olly simán lapul-le, mintha a' másikkal össze sem volna fűzve. Illy módon bekötött könyveknek olly nagy ruganyossága van, hogy minden levelénél egészen kitárni lehet káros következés nélkül.

Vérbocsátás nélküli marha-ölés. Az Angolok nem régiben új módját hozták a' borjú, juh, tehén és ökör kinzás és vérbocsátás nélküli leölésének divatba. E' végre most salitromsavat használnak. Ezen új módnak még azon haszna is van, hogy a' hus ovább marad frisen, és jobb íze van. Londonban minden mészáros és hentes gyakorolja az ölésnek e' módját; vajha Magyaraink sem késnének sokáig vele!

Érczingeres telegraf. Napokban a' sussexi herczegnél gyűlést tartott a' Royal Society, mellynek ő elnöke. A' könyvtárnak egyik teremében érczingeres telegraf volt felállítva, melly vas sodronyok segedelmével egy más telegraffal, a' Kensington palota kertének szegletén (mintegy $\frac{1}{4}$ angol mérföld) felállítottal közlekedve híreket váltott. Wellington herczeg azt kérdezteté a' más telegraf felügyelőjétől, milly távulságra van hozzájok, 's legnagyobb bámulására azonnal kielégítő feleletet nyert. Ugyan azon pillanatban Pekingből vagy Calcuttából is lehetett volna feleletet nyerni; mert ha a' fény egy másod percz alatt 70.000 órányi tért fut-át, a' villanyosság e' képzelhetlen gyorságot még sokban felülmulja. Wha-ston orvos ur, a' villanyos telegraf feltalálója megmérte a' galvanicai higany közlésének sebességét, 's azt egy másod percz alatt 115.000 órányira haladónak találta.

Vizellenes hajók. Angol földön kitalálták, mint lehessen vízzel tölt hajót is az elmerüléstől megóvni. Oldalaira t. i. légellenes, bezárt 's levegővel töltött csövek alkalmaztatnak. A' próbák remény felett sikerültek. — A' Perkini új gőzálgyu is jelesen viseli magát; ez egy óra alatt 25.000 gömböt szór szét, és gőzösre alkalmazva hat percz alatt egy linia-hajót, szárazon pedig ugyan annyi idő alatt egész gyalog ezredet semmivé tehet. Illy ödöklő fegyvernél azután kétségbeesés, lélek-bátorság, vitézség és minden sikeretlen.

Kemény turfa. Orgessan ur, helsingforsi svéd születésű, Finlandban egy módot talált-fel, melly által a' turfát (gyeptözeget) olly keménynyé és összeállóvá lehet tenni, mint a' kőszén. Az így elkészített turfa könnyen, lobogás nélkül ég; tiszta, világos lángja van, és annyi, ha nem több, meleget fejt, mint a' kőszén. Orgesson ur nagy számú nézők jelenlétében 20 percz alatt több mint 4000 font turfát keményített-meg a' hallaxői turfa - vermekben.

Diót eltartani. A' diót egész éven át, sőt tovább is, el lehet tartani a' nélkül, hogy ízéből legkevesebbet vesztené, ha agyag korsókba rakva mintegy hüvelknyire konyhasóvat behintik, és pin-czébe rakják.

SZOBRÁSZAT.

A' német honi jeles férjfiak emlékééről, czélzással magyar országra. Kitüntetett elméjü 's lélekerejü férjfiak minden korban legnagyobb befolyással voltak honuk boldogságára 's dicsőségére. Hires hadvezérek nemcsak megóvák szülőföldüket idegen hatalmak követelésétől 's érczigájától, sőt még annak határait is szélesbiték 's dicsőségét nevelék; mély belátású kormányférjfiak okosság 's vigyázékonyssággal szerencsésen keresztül törtek az idők viharain, 's lángelméjük által ott is segédet 's menekvő ösvényt fedeztek-fel, hol a' szabadulás iránt gyakran a' legmerészebb remények is kétségbeestek, mi több, gyakran kiemelték már megbukott statusokat a' semmiségből, azoknak új lélet, új alkotmányt szereztek, melly századokon által tartós boldogság 's előre haladó mivelődés alapja maradt 's maradand. Voltak, vannak, 's lenednek azonban ezeken kívül még a' tudományok, művészet, közhasznú találmányok körében is jeles férjfiak, kik nemzetük erénye, mivelődése és szellemi tehetségeik ébresztésére olly sikerrel működtek, mellyet még a' késő utókor is hálával emleget.

Nincs tehát illőbb, mint hogy illy érdemteljes férjfiak emléke nemzetük szívében folytonosan éljen, nemzedékről nemzedékre átszálljon, 's így a' hódolatnak illy nyilvános adója, a' halhatlanság egébe emelő áldozatok által fogékony lelkek utánzásra ösztönöztesenek, dicsvágyra 's honukért minden áldozatra lelkesíttessenek! Igaz, hogy a' kortársak többnyire igaztalan 's hálátlanok az érdemek iránt: hogy jeles férjfiak majd mindig az utókor méltánylására utasítatnak; azonban a' valódi nagyság 's érdem jutalmát önmagában mindig felleli, és az utóvilág, mellyet őseinek érzelmeitől különböző szenvedélyek bélyegeznek, az igaztalanságot jóvá teszi, 's eleinek hálátlansága ellen nyilvános panaszra kel! Utódicsőségére már az ősvilág népe gondolt, 's emlékeket állított, büszke hiúságának hízolgókat. Így akarák a' Babyloniaiak mesés tornyuk építésével az utóvilág bámulását kivívni, 's Egyptus királyait inkább az utódicsőség ösztönözte a' világsudálta gúlyák építésére, mellyek évezredek viharaival daczoltak, mint nevükhöz méltó siremlékek készítése. — Semiramis függő kertjei, a' rhodusi kolosz, Caligulanak tengeri hidja 's a' t. mind annyi dicsvágyi emlékek voltak, mellyeket az idő foga azonban többnyire elmorzsol.

A' hajdankori nemzetek sorában egy sem volt azonban féltékenyebb utódicsőségére 's e' célra készült emlékeinek építtetésében fáradhatlanabb Románál; ennek tagadhatlan bizonyítványai a' még sok fennálló körszin, mértföldjegyző, vízcsatorna, ut, oszlop, szobor 's a' t. Sőt mi több, e' hirdetés nemzetnek gondoskodása

annyira ment, hogy a' nyilvános épületek tégláira még azon legiók nevét és sorszámát is felynomatá, mellyek az épület készítéséhez segéd kezet nyújtottak. *)

A' hajdankor nemzetei közül, az Egyiptusiakat kivéve, egy sem volt olly szerencsés emlékeinek az utóvilágra öröklésében, mint Roma. Igaz, találunk koronként még görög emlékekre is, de minő állapotban? mig ellenben Romának némelly hátrahagyott emléke, mint p. o. a' Romából Neápolba vezető ut, századok zivataraival daczoland.

A' romai birodalom feloszlása óta egy század népének évrájzaiban sem találunk olly heves szenvedélyt utódicsősége iránt, minő ama világhódító nép keblében buzgott, egész századunkig, mellyben a' Francziák, Roma példáját követve, Napoleon hadzavaró zászlói alatt csak hir 's dicsőségben alapíták a' lét boldogsagát.

Német ország, mellynek kebléből olly sok nagy, jeles és szel lemdús férjliú született, kiknek nevét a' világ tisztelettel 's érdemlett magasztalással emliti, diszei érdemeiknek méltánylásában hajdantól fogva igaztalan volt! A' szerény Német eléglé azon magasztalást, mellyel jeles férjfiait a' külföld elárasztá, 's azok emlékének a' honi földön is méltánylását utódira hagyta. Azonban bármilly szép 's dicséretes erény legyen is a' szerénység, kötelességünket 's hálánkat a' közhasznú 's világszerte elismert érdem iránt nem szabad az erénynek feláldoznunk, nem az utókor szeszélyére vagy a' sorsra biznunk, valljon jeles kortársaink érdemeit méltánylásra 's az érdemlett repkénynek megadására érdemesnek találandja-e; 's végre illy nyilvános hálahódolat iránt már csak azon tekintetből sem szabad egykedvűeknek lennünk, mert az felhivásul szolgál több hasonló tettek nemzésére, hatalmas edzése 's lángra lobbantása a' nemzeti szellemnek, honszeretet ébresztése, 's a' köznépnek nemzete történetére, mellyet ritkán ismer vagy van alkalma ismerni, figyelmeztetése.

Nagyszerű 's nemeslelkű gondolat volt e' szerint a' becsülhetlen könynyomás feltalálóját, Gutenberget, a' halhatlan Schillert, német ország büszkeségét, a' két repkényes hangkirályt Beethovent és Mozart-ot, a' vallás bajnokát, nem Németet

*) Ó-Budán, a' külső utsza közepén egy több év óta felledezett romai j z z a s z t ó - f ü r d ő á l l. mellyre kiásások alkalmával bukkantak. Az alig négy lábnyi magas oszlopokon nyugvó tetőzet alá az oszlopok sűrűsége miatt bajos haladni, a' föld alá vezető csarnokba ereszkedés pedig vesze lyes, mert több oszlop le van omolva, több pedig dülő félben, 's a' tetőzet leomlása könnyen elvágthatná a' vizsgálónak visszutját. A' furdősza ba tetőzete mind négy szegleten mentten áll a' faltól, 's e' közhely alatt téglákból rakott keskeny esatorna megy, mellyen hihetöleg a' gözt elterjesztő torró viz ömlött-szet. E' téglákon olvashatók a' legiók nevei.

ugyan, de ezen ország téerein elhullottat, Gusztáv Adolfot, Hermannnt a' Hetruskok fejedelmét, a' hajdani német ország rabigájának Jerombolóját, emlékekkel megtisztelni. E' vállalkozat annál nagyobb dicsőségére válik német országnak, minthogy, miután a' vérengző fegyvert hüvelybe rejtette, 's békeszerető szemeit a' tudományok felé fordítá, dicsősége örökítésére adakozó kézzel tette-le az alapkövet. Az önszeretet rideg szava nem hallatja most magát, ha a' szőnyegre került dolog német ország dicsőségét érdeklí; ez mindennek közjava lett, emelésére mindenki egyes akarattal munkál. Milly hatalmas ösztön ez a' honszeretet, nemzeti szellem, dicsőség 's belleges erő kifejtésére.

A' rosbachi, vaterlooi, culni 's lipcei oszlopok 's gúlyák, Blücher és Schwarzenberg német hősök emlékeik, az utóbbi időknek száleményeik, korunk nagy 's jeles tetteinek emlékét az utóvilággal is megismertetni fogják, 's illy haladással német országot nem sokára a' dicsőség és halhatlanságnak nagy pantheonjává, 's az utóvilágnak követendő példájává teendik. Méltó helyet foglalnak ez emlékek mellett II-ik József, a' rendithetlen tyrol bajnok H o f e r A n d r á s, G ö t h e, 's a' t. szobraik is. Tömérdek bajnok és jeles férjfiú van még, kiknek német ország hála-adóval tartoznék, 's ezek közt első helyen említendő a' Waterloonnál német ország szabad-ságáért vitézi halállal elhullott braunschweig-öls-i herczeg; de bizuk az ezek felüli rendelkezést a' német igazlelkűségére.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN tavasz hó I-ső napján Angeli „utazás közös költségen“ című 5 fvsos vígj. játékát kevés néző látogató. Az érdektelen 's vizsályokkal teljes utazás hosszadalmaít a' betegségéből felüdült Szentpétery (Liborius) és Szilágyi (Brenicke) urak 's Kovácsné assz. (Zsuzsanna) jeles játékkuk feledtetek némileg a' közönséggel. — 2-dikán „havasi rózsa, patens és sávl“ 3 fvsos színjáték (Holbein után Láng Ádám János) egyike volt a' leg-hanyagabb előadásoknak; leszámítva némellyeknek szerep-nem-tudását 's az általános élénktelen játékot, még karakter-tévesztésben is sinlettek a' tagok. L e n d v a y n é assz. (Liszli) első szakaszban inkább csacska 's tetszelgő hőlgyet alakított, mint ártatlan szende leányt. S o m o g y i ur (Jakab) egyhangúsága mellett gyakran kicsapongni is szokott. A' lehetettől behomályosult ablakra Liszli nevét fel lehet ugyan karczolni, de ama tőle hallott, és szélmalomra szélecsend idejében haszonnal alkalmazható sohajtást, ha csak szóban nem, bajosan hisszük, hogy ő még maga is fel tudná írni. Szentpétery ur (Barczikoff) feledé, hogy tisztet még a' tábornoknak sem szabad kendezni. S e r d a h e l y i ur (Renthem) 's Bartha né assz. (Rautenhofné) üdvözlött jelenetek voltak. Bartha urról (Verdenberg) már említeni is alig merjük, hogy ismét szerep nem-tudásán sinlett. — 3-kán „Szapáry Péter“ 5

fvsos színjátékot kissé számosabb néző látogató-meg, mint előzőjét. Bartha urnak (Hamsa bég) e' szerepe egyike azoknak, melyeket ő ritka erővel 's jelességgel szokott adni. Laborfalvi R. (Ilka) 's Bartháné asz. (Zulima) mind játéukban mind öltözetükben kedves jelenetek voltak. — 4-kén Ziegler „incognitó-ja“ került szinpadra. — 5-kén „Lear“ ismételtetett és fájdalom! igen kevés néző előtt. — 6-kán „szebeni erdő“ adatott a' Szöllösy ur által betanított oláh tánczczal szép számú közönség előtt. — Jövő szombaton (12-kén) adatik Fánesy ur jutalmul „Adoriának és Jenők“ szomorú játék. Báro Jósika Miklós szerzeménye.

PECSETT apr. 29-kén a' Bajáról hozzánk jött nemzeti színész-társaság kezdé mutatványainak előadását „Móor Károly, vagy tolvajok“ című darabbal.

K. T.

KASSÁN apr. 16-kán rendkívüli bérletszünéssel „Kean“ ismételtetett, és valamint először úgy most is jelesen és tetszésre számos néző elő adatott. Lendvay a' czimszerepben művészi fáradozásainak jutalmul többször megtapsoltatott, 's játék végén előhivatott. Tóth (herczeg), Szőke (Cocfeld), Pálné (Helena), Hubenayné (Anna), Szilágyi (Melvil), Komlóssy (rendező) és Komáromy (sugó) hasonlólag közelegülésre működtek. — 17-kén „Figaro lakodalma“ vigjáték ő fvsban (Jünger munkája) került szinpadra. Tóth (gróf), Pálné (grófné), Hubenayné (Zsuzsanna), Erdősné (Marcellina), Komlóssy (Antonio), Hasliny helyett Török (Cherubin), Szőke (Bartolo), Erdős (Easilio) igyekeztek ugyan, de mindannyit szerep-nem-tudás akadályozván, a' darabnak becsét sem emelheték. Komáromy (Figaro) illy nemű szerepekre éppen nem való. Hubenay (törvénybíró) mulattató törzkép vala, 's játék végén előtapsoltatott. — 18-kán fölséges királyunk V-dik Ferdinand születése ünnepeinek előestvéjén a' nézőhely kivilágítása mellett „Corvin Mátyás vagy a' hűség győzedelme“ nemzeti lovagjáték 4 fvsban adatott. Kitiñőbbek voltak Tóth (Zápolya), és Komlóssyné (Anna); egyébiránt a' darab több botlással adatott. Játék végén ő fölsége kivilágított képe előtt „tartsd-meg Isten királyunkat“ népdal enekeltetett. Nézők számosan. — 19-kén „tékozló“ Raymund utósó tüneményes műve átaljában hanyagul adatott. Hubenayné (Cheristane) kedves jelenet volt. Lendvay (Flottvel) jól; Tóthné (Róza) 's Erdős (Wolf) tñrhetőleg adák szerepeiket. Hubenay (Bálint) 1-ső fvsban lankadtan, más kettőben azonban művészileg játszott, és játék után közakarattal előtapsoltatott. Tóth (Dumont) és Erdősné (vén asszony) mulattattak, Haslinyi (Azor) tetszett; de méltó joggal kérdjük, mért maradt-el szép magánydala. A' felvonások közötti hosszú szünetek semmi esetben sem helyeselhetők. Nézők számosan. — 20-kán „Dienes“ köz kedvesseggű drama igen jól adatott. Tóth (Dienes), 's Lendvay (David) előtapsoltattak. Hubenayné (Eszter), mint szintén a' többi személyzet is, a' közvárakozásnak megfelelőleg játszott. Nézők számosan. — 21-kén „heilbroni Katalin“ regényes színjáték 5 fvsban „a' titkos ítélőszék“ című előjátékkal kerekdeden adatván kellemes estét szerzett. Hubenayné, a' czimszerepet sok valósággal adá, 's 4-dik fvnás után előhivatott. Lendvay (Fridrik) művész volt, és játék végén Tóthtal (Gotschalk) együtt, kitjelesebb színészeink egyikének méltó joggal mondhatunk, előtapsoltatott. Erdős (császár) Komlóssyné (Strahli grófné), Pálné (Gunda), és Szőke (Theobald) iparral játszottak. Nezők szép számmal. — 22-kén „Aline“ eleg számos néző előtt ismételtetett. Pály (Bimsz) játék végén előtapsoltatott. — 23-kán

Honmüvés?

Tóthné jutalmaul közép számú nézők előtt a' már igen is ismeretes „Lumpacivagabundus“ hozatott színre. Tóth (Enyv), Hubenay (Czérna), Benza (Csiriz) játék végén előtapsoltattak. Az utóbbinak harmadik fvsni dalát közkívánságra ismétleni kellett; a' szerep beljegyétől azonban egészen elterve játszott. Hubenayné szép szorgalmat bizonyító énekével igen megelépte a' közönséget. Hangja ugyan gyenge, de olly kellemes, és tiszta, hogy köz elégülest nyerni szerencsés levén, 2-dik fvsnás Után „éljen“ kiáltások közt előhivatott, mint szintén Tóthné is. A' játékszini hirdetemény írója a' hibákkal tömött czedulákra több figyelmet fordíthatna. *)

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

N é m e t j á t é k s z i n.

TEMESVÁRATT az idei szini év apr. 7-kén záratott-be az itt előszer adatott „bál-éj“ daljátékkal. A' szinterem tömve volt, az előadás pompás és helyes. — E' napi mutatóványt megelőző „Krisztina, svéd királyné“ előadása, mellynek jövedelmét Müller Tivador ur, e' színház bérlője a' budapesti kárvallottak javára adni volt szives.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében maj. 6-dikán adatott hangászati mulatság részei voltak: 1) Beethoven Laj. septettjének három első darabja. -- 2) Kalkbrenner „álom“ című versenye; játszá fortepianón a' több ízben méltán dícsért 's ma ismét a' nagy számú közönségtől sokszori tapsokkal megtisztelt Baldieri Nina kisassz. Il más hangszer kíséréte mellett.

Liszt Ferencz Bécsben. Legcsudálatosabb csudakürt a' zene. A' tiszteletnek örök virányú replénye ragyogja azok nevét körül, kik a' zenettkos bájjait napfényre hozzák; édes elragadtatással hallgatta 's hallgatja a' világ ezeknek égi hangjait. Nagy ezeknek száma, de még nagyobb teremtményeké. A' hangok országa azonban kimeríthetlen. Hunnia áldott térein egy ifjú születik, magát a' művészet istennőjének szenteli, 's ez általa olly örömekkel ismerteti-meg a' világot, minőket még egy sziv sem érzett, egy lélek sem sejtett. — Végtelen a' hangok országa. Tündöklő királysékek ragyognak ennek térein. A' trónokon nagy, hatalmas lelkek ültek, alkotók, 's a' világot boldogítók. De a' mindenségben még sok üres 's elfoglalandó üresség van. Hunnia áldott térein egy ifjú születik, magasztos erővel új királyséket emel magának, azt korának minden dicsőségével körülövedzi, 's ifjú erőben álló országát az ősz daliák között ön erejéből fenntartja, annak dicsőségét elérhetlen, egyetlenné teszi. — Ez ifjú fejdelemnek neve Liszt Ferencz, olly név, mellyet művészeti évrájazainkba arany betűkkel kell írunk, hogy az utókor azt tisztelettel említsé, és tudja-meg, hogy ez azon kiválasztottak közé tartozott, kik a' művészet égi bájjával korukat dicsőíték. — Minden, ki a' művészetnek él, ismerte nevét és hírét e' zongora-virtuóznak tiszta és szeplőtelen értelmében; most láttuk 's játékát hallottuk. — Játékát?! — Milly nyomorú, milly kifejezés nélküli e' szó, midőn az ártatlanság enyelgő időtöltéseit, a' szenvedélyek alávaló vágyát, 's a' művészeti erőnek ég felé szárnyalását is ugyan azon egy névvel kell kifejeznie, vagy kifejezni bátorodik! Liszt játszik; — illyen a' gerlepár játéka, midőn szerelemben elolvadva nyög; illyen

*) Ez pesti színházunknál is ajánlható.

az ocean gyomrát felkeverő zajos viharé; a' korány biborfényével így játszik a' hajnali csillag; így a' czikázó villám a' robajos menydörgéssel! Liszt játszik! Milly szép, dicső, magasztos és szent játék az. Egy erő- 's élettelses világot lehel ő játékaival a' holt hangszerbe; gyönyörrel 's elragadtatással telt világot esal ki játékaival abból. Majd földalatti mélységekbe merül lelke, 's mi tisztán halljuk Styx habjainak locsanását, a' gonosz lelkek láрма-zaját; majd az égnek fény-tengerébe reppen-fel, 's lelkeinket édes angyalharmonia folyja-körül. — Liszt a' hangelemtől elválasztja a' háborgó zivatart, hogy rajta hatalmasmal uralkodjék; nehézségeket halmoz egymásra, mosolygva legyözendőket; a' legtarkább ellentéteket hányja össze, hogy őket harmoniákká olvassza. Viharzugás, szerelmi dalokat, lelkesedés hymnuszait, enygelészeket, csatazajt, fohászokat, örömríadást 's panaszhangokat hány össze vissza korlátlan szabadsággal, merész kezekkel chaosszá gyurja őket, 's e' vegyületből végre teremtő lélekkel a' tiszta világos, önbiztosságú gondolatnak égi hangját fejtik. Az érzelmek folyamába veti magát, irtózatot habokká, borzasztó harsoggással rohanó zuhatagokká engedi azt dagadni, 's egyszerre egy sebes meg-álljt! harsog elébe, és ámulatos hatalmasmal ismét lassú ösrögteget patakka simítja a' redős hullámokat. Játéka a' vihar- 's örömteljes életnek hangrajza. Most elaltatja a' lelket édes, szívhez szóló, hízegő gyöngédségével, majd pedig felrázza a' szunyadó erőket lelkesítő csatadalával. Játéka élő 's elteto, mert az leghöb, legmélyebb életének szüleménye. — Némellyek, kik száraz józanságban tespednek, talán lelkesedetteknek is találndják e' szavakat. Bútran teletik. Lelkesedés az életnek virága. Mit adhatunk mi a' művésznek becsülhetlen működéseért tapsnál, jeles! kiáltásnál 's nyomorú dicséretnél egyebet? Hát ezekkel is fukarkodjunk ott, hol az ég legnemesebb ajándokának bőségzaruja özőnlík ránk? Ha a' teremtés nagy gondolatjával birnek, nem tudnám azon lelkesedést eléggé rajzolni, melyet Liszt hallgatóinak lelkében felköltött. A' művészet égi tüze által felgerjesztett lelkesedés nemcsak az emberi műveket magasztalja; hanem imádvá ama megfoghatlan lényt is dicsőíti, ki képmászat ily csuda tehetségekkel ruházza-fel, ki az embert isteni munkáltra alkalmassá, isteni élelemények iránt fogékonyvá teremté.

Április 18-dikának deli óráiban adá e' hasonlíthatlan művész a' budapesti viz által károsultak részere Beesben a' hangászegyesület teremében első hangversenyét, melynek majd minden részét ő maga tölté-be. Részei valának: 1) Cherubini „vész-napjai“ nak ouverture-je Holz ur igazgatása alatt. — 2) Weber hangversenye, játszá Liszt ur azon Erard-készítette zongorán, melyet Thalberg hozott Parisból. — 3) Ket szakaszból álló nagy phantasia „remniscences des Puritains“ játszva és írva Liszt ur által. — 4) Beethoven „Adelaide“-ja mellé a' zongora-kíséretet játszá Liszt ur. — 5) „A' gyermek bizalma“ czimű balladát szavalá Rettichné assz. — 6) „Valse de bravoure“ 's — 7) „Grande étude“ mindkettő Liszt ur szerzeménye, 's ön maga is játszá. A' jeles művész játékát több ízben szakasz-ták félbe harsány radások, 's az ön keblében eledőn kívül, melyet nemes tettének tudása szült, némi jutalma 12-szeri zajos előhívás volt.

D I V A T.

18-dik divatkép (Parisból). — Menyasszonyi öltözet: ruha tüllből; felső teste himzeve; alsója fodrozattal vagy virágfüzérrel díszesítve. — Bécsi divat maj. 3-kán; férj-főtűzet: kékfeketés anglaise (rövid köntös) virágos selymő hajtókával és gallérral, zsinórral szegve; pantalon ruganyos szövötből; mellény kecskeszőr-zövötből; — lovaglőfrakk virágos zöld posztóbból érczombokkal; nadrág sűrű, kockás szövötből; mellény sárga tolinetből.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 13^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

B u z d i t á s.

Élni, halni a' honért,
'S ér'tte küzdni pálya tért
Tettel, észszel szép erény;
Ifju honfi légy serény!

Nézl a' nyugot fény-egét,
Csillámát mint rezi-szét;
Százados ború után
Támassz illy fényt e' hazán.

Nincs merény, nincs vállalat
Oly nehéz az ég alatt,
Mít ki nem vivhatna ész,
'S egyesült baráti kéz!

Párt-viszályt tehat kerülj,
Szív-lélekben egyesülj,
'S tégy, — mert tenni, szép erény;
Ifju honfi légy serény!

V-i BARNA.

SZORGALOM.

Első tunnel a' Themse alatt. Mult évi decemberben nyitá-meg Hoofe ur, a' west-middlesex-i vízmű építész, munká-ját az által, hogy három fiával egy a' Themse alatt vont csator-nán keresztül mászott. E' kis tunnel 68 csőből áll, mellyeknek mind-egyike 9 láb hosszú 's 3 láb átmérőjű. Sureyból, hol a' viznek tisztítására 30 acre területű tócskák vannak, ez üregeken vezetetik a' viz Middlesexbe! Hoofe ur első, ki a' Themse alatt keresztül ment, 's ez utját, négy kéz láb csuszván oda 's vissza, 8 $\frac{1}{2}$ percz alatt járta-meg. (Mechanics' Magazine Nro 748.)

Ujan égetett francia pálinkának ó izt adni. Az ujan égetett francia (törköly) pálinkának nagyobb része bizonyos mennyiségű eczetsavanyt foglal magában, melly a' pálinka korosodásával lassanként elmúlik. E' veszteség által tetemesen javul a' sze-szes ital, 's hogy e' minőséget minél előbb meg lehessen adni neki, néhány csep huygansót kell bele vegyíteni. Ugyan illy hasznos következménnyel lehet a' pálinkát 48 órára jégfürdőbe állítani. (Recueil industriel, 1837.)

Fejős teheneknek az istállóban mozgást szerezni. — A' „Mechanics Magazine-nak“ egyik levelezője, ki tapasztalá, hogy az istállóban tartott fejős tehenek gyakori betegsége onnan származik, mivel nincs vérkeringést elősegítő mozgásuk, az által remél a' marháknak kellemes 's egészséghezó sétálást szerezni, ha őket bizonyos időre egy, az istállóban alkalmazandó tap-malomra (Tretmühle) vezetnék! — A' marhák által okozott kemény mozgás ezen urnak nézete szerint haszonnal alkalmaztathatnék köpülésre, szecska vágásra 's más e' félékre.

Sertés - hizlaló intézet Bostonban. Déli-Cambridge-n Boston mellett egy sertés-hizlaló intézet van, mellyben folytonosan 700 sertés hizlaltatik, és csupán csak a' bostoni házaknál öszszegyűjtött moslékból. A' moslékot gyűjtő szekerek házról házra járnak, 's a' város naponként négy szekeret rak-meg hulladékkal; e' mennyiség azonban olly mértékben szaporodik, hogy kevés idő alatt 1000 sertés is bőséggel fog tápszert kapni. A' vállalkozó évenként 3500 dollart fizet a' városnak ezért; de a' szomszéd telekbirtokosoktól naponként 3 dollart kap a' sertés-trágyaért. Ezen kívül a' város minden családjának évenként egy füstölt oldalast is tartozik adni a' vállalkozó. — 15 angol acre térségen fekszik az intézet, a' sertések szabadon futkosnak falai között, és csak zivataros időben vonulnak ólba. (Mechanics Magazine, Nro 728.)

Kaucsuk - tetők. Parisban a' „Société central d' agriculture-nek“ azon javalat nyújtott-be, hogy a' nagy boglyák, asztagok 's kazalokra, minőkben több vidéken a' széna, szalma, mi több, gabona is szabad ég alatt felhalmoztatik, vizellenes tetők alkalmaztassanak, és a' javalatban bizonyos anyag is ajánlatik, mellyet a' terpetinben felolvasztott kaucsuk által vizellenessé lehet csinálni. A' próbák nemcsak a' kütüzött czélnak feleltek-meg sikeresen, hanem még az is tapasztaltattott, hogy e' féle tetők minden férget eltávolitnak. Eppen illy czélszerűleg használtattott a' kaucsuk a' compiegne-i táborban is, hol hasonló készületű sátorok üttettek-fel.

SZOBRÁSZAT.

A' német honi jeles férjfiak emlékéről, czélzással magyar országra. (Vége.)

Vessünk ezekután egy tekintetet mi Magyarok ön hazánkra is, 's lássuk, mennyire igyekszünk a' noha későn, de még is felébredt szomszéd Németek (francia, angol vagy más mivelte nemzetekről említést sem akarok tenni) nyomán haladni. Mutathatunk-e' mi a' hon alapítójának Árpádnak emelt oszlopot nevéen kívül? mutathatunk -e a' haza többszöri szabadítójának (miként a' szomszéd

Németek ámbár még nem kész de már már elkészülendő Hermann-ét) Hunyadi Jánosnak, ennek dicső fijának, Mátyásnak, vagy a' szigetvári Leonidásnak, Zrinyinek emelt illő 's művészi kézzel készített szobrot? Fájdalom, nem! Vagy ha ezekről mind megfeledkezünk, (mert hisz' minék is a' régi dicsőek emléke, azok akkor éltek, mi most élünk, 's elég, hogy képzelt boldogságunkban talán vidámon élünk,) mutathatunk-e utóbbi időink hőseinek vagy tudósainak emlékére, büszkén mondók: „Itt, ez a' dicső — hazánkfija volt? — Fájdalom, nem! És ha a' négyet látjuk, mellyeket a' legujabb kor némelly lelkesebb honfiak sürgetésére a' zempléni elhullott nemesek hamvainak Sátoralja - Ujhelyen, Virág Benedek 's Kisfaludy Károly emlékének Pesten 's Csokonai Vitéz Mihálynak Debreczenben emelt, elszörnyedve kiáltunk-fel: „miként történhetett ez? — És most, minekutána állnak, elmondhatjuk-e az utóbbi kettőről pirulás nélkül, hogy önkéntes adakozásainkból gyültek-be a' költségek? Adtunk e a' költségek fedezésére (mint más nemzeteknél szokás, ha az adakozás elég nem lenne) hangversenyeket, sorsjegyek kijátszásával párosított tánczvigalmakat? Nem folytonos koldulás, szinte alkalmatlankodásig menő felszóllítások után ígértünk-e valamit, 's a' megígértet hosszas sürgetés után, majd mintegy erővel kifacsarva tőlünk, nem savanyú képpel adtuk-e meg? Hol van pedig még az ujjabb literatura hőse Kazinczy Ferencznek, a' magyar grammatika szerzője Révay Ferencznek emléke? — A' szinte pályatoró Gyöngyösi Istvánt, Dugonicsot, Baróthi Szabó Dávidot, Ányos Pált, Bacsányi Jánost, 's a' későbbi idők Horácz-át Berzsenyi Dánielt emliteni sem merem! Mikor lesz ezeknek nem nyilvános de csak szívünkben élő emléke is? Elégedjetekek-meg Ti honért izzadó k szellemei kebletekekben tápláltt ön érzéstekkel! Vegyétekek szivesen a' némellyek szívéből hozzátok lengő hála-adót, 's tekintsetek kegyesen a' szunnyadó honra, 's ébresszétekek, ha tehetségtekekben áll nemes, hozzá méltó tettekekre. — Azoknak azonban, — mert lesznek elegen, kik e' cikk áttekintésénél békétlenül kiáltandják: „milly hosszú, siralmas untató lytania ez már ismét“ — csak azt felelem, hogy siralmas jelen körülményeinkben mást nem irhatok, mint szívem sugallását.

Németből szabadon

KISS IVÁN.

INTÉZET.

Tengerész-ifjak iskolája. — Laporte testvérek Bordeauxban egy intézetet alapítottak, mellynek kettős haszna van, mert egy részben védhelye a' szegény ifjaknak más részben pedig jó matrózokat képző iskola. A' város az intézet számára egy régi

templomot ada, mely a' növendékeket, kiknek száma jelenleg 89-re megy, elfogadni elégtelen volt volna: azonban a' föld színe felett 60 lábnyira, 24 álgyus fregátnak idomában, egy fődélköz épített; a' növendékek ide szállítottak, 's a' köztük uralkodó fenyték, tan-gyakorlat, és rend mindenben ugyan az, mely a' hadihajókon divatozik. A' templom régi tornyának azon pontján, honnan egész várost elláthatni, csillagvizsgáló torony épített, mely kizárólag csak a' tengerészi csillagászatra nézve készült. A' fődél és talaj közé állítvák a' felkötelezett arboczok, melyeken a' növendékek gyakoroltatnak. Itt egy elmés gépelyzet, t. i. mozgékony deszkákkal készült csalóka tető is van, melyek vihar-zaklatta hullámokként lebegnek. — A' tanulóknak, hogy a' hajón járáshoz szokjanak, gyakran kell e' tetőn mászkálniok. Pisztol 's karabélylyal lövésben is nyernek oktatást. Ezen intézetből már 200 16 éves ifjú került-ki, kik a' világnak minden tengerét átcsatangeljék.

Haszonkémlő egyesület. Freiburgban a' polgárok közt olly egyesület állott össze, mely magát freiburgi polgári ügyegyesületnek nevezi, 's célja haszonkémlésre házak, jószágok, határnapokat, kötelezvényeket 's a' t. összevásárlani. Az egyesületnek rendszabályai vannak, melyek a' városi hatóságtól megerősítettek. — Mit ki nem gondolnak még a' halandók e' pénzrevágó pénzszerű időben!?

Könyvkereskedési vállalkozat. A' most divatozó részvénydüh különös összevetése által a' literaiiai haszonkémlésnek, Parisban egy sajtósági részvényes társaságot alakított illy firma alatt: „société reproductive de bons livres.“ Ezen egyesület nem egyéb a' legterjedelmesebb könyvkereskedési vállalkozatnál. A' palais des Stuarts-ban álló raktáraik 400 000 frankig biztosítvák. A' társaság egy „Atlas, Journal universel des faits“ czimű heti lapot is ad-ki. — Egy 100 frankos részvény által — 1) igénye van a' részvényesnek meghatározott 2 procent kamatra; — 2) a' társaság vagyona összes jövedelméből rá eső osztályrésze, 's — 3) az ismétli helyre pótoltt jövedelem-részre, annak idejében pénz, könyvek vagy előfizetési-jegyekben fölveendőre.

Kölcsönző album-tár. Az albumok és zsebkönyvek asztalra rakásában álló angol szokás Parisban annyira elhatalmazott, hogy illy képművek nélkül estélyeket sem merészelnék adni. Mint-hogy azonban e' fényelgési cikk örökös változása miatt némelly családoknak kissé sokba kerülne, a' divat kívánatinak pedig hódolni mind e' mellett is kell, egy haszonkémlő szépműáros agyában azon gondolat merült-fel, hogy „album-kölcsönző intézetet“ alapítson, 's ez által mindenkinek lehetségessé tegye a' fashionable estélyek adatását, melyekben azon vendégek, kik sem nem játsz-

nak, sem nem tánczolnak, a' legmeglehetőbb rajzok nézegetésével mulassák magukat, 's ezek már most Aubert urtól egy vagy több estére is néhány frankért megszerezhetők.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Pesti színház részvénytársasága közgyűlése. — A' pesti magyar színház igazgatására össze állt részvény-társaságnak folyó évi martius 18-dikára rendelt közgyűlése az akkoron dühöngött árviz miatt nem tartathatván-meg, a' részvényes válaszmány annak a' megye háza nagyobb teremében leendő tartását jövő junius hó 6-kán délutáni négy órára határozta; mire a' részvényesek tisztelettel meghivatnak. — Költ Pesten a' részvényes válaszmánynak 1838-ki majus 6-dikán tartatott üléséből.

BALLA ENDRE

részv. vál. jegyző.

PESTEN maj. 7-kén Ziegler 3 fvsos vig játéka „tréfa és valóság“ fordult-meg szinpadunkon. Ma ismét, mint már számtalan jó hatású szinművek előadatasán, az igen hangos sugónak rekedtebb hangot ohajtottunk. — 8-kán „két nap falun“ czimű 1 fvsos vigjáték után (Kurländer műveiből fordítá Hugo) hangászati egyveleg adatott, mellynek részei voltak: 1) Mozart „tündér sip“ daljátékának ouverture-je. — 2) Merk József magyar themára irtt változatait játszá violoncellón Schlesinger ur, ez előtt Bécsben a' wiedenit, most Pesten magyar színházunk első cellistája. — 3) Párdal „la sposa fedele“ operából; éneklék Éder Luiza és Zsivora ur. — 4) Vieux-temps hegedű-változatait „Pirata“ daljátékból vett themára játszá Keiser ur, Bécsben a' karinth-kapui színház első hegedűse (!?), most pedig Pesten magyar színházunk hangászkarának uj tagja. — 5) Berekeszté ezen mulatságot „Vesta szűz“ czimű daljátéknak egyik párdala, énekelve Erkel és Frikk urak által. Ez utóbbira nézve csak annyit mondhatunk, hogy Erkel urnak ismét több tüzet, bátorságot, actiót, és methodust ajánlunk; Frikk urnak jobb kimondást, és tisztább, nem rekedt hangot. Két uj hangászaik közül Schlesinger ur igen szép tehetséget, 's talán légység, tisztaságra, könnyűség és kellemre nézve Pesten hasonlót nem találhatót fejte-ki, mire nézve méltán tapsoltatott három ízben elő játéka után. Keiser ur is ügyes játszó nygvan, de pontos tisztaságot 's kivétel nélküli helyességet némelly hangjaiban 's futásai-ban nem tapasztaltunk. Ő is egyszeri előhivatással tisztelteték. — Zsivora urat kíváncsiak valánk hallani; felléptekor elfogultság, szinpadi nem elég bátorság, a' rendszeres éneklésben kevés járatosság mutatkozik. Hangja magas bariton, de ez sem elég erős 's mély szinpadunkra, annál kevésbbé lehet baszusnak nevezni. Felső hangjai magos terjedtségűek, de nem esengők, hanem inkább erőtetés által tetszenek erőseknek. Egyeb iránt fiatal levén és szorgalmas tanulás által képezvén a' természettől vett szép adományt, belőle jó és kellemes baritonista válhatik gyakor. — 9-kén „III-dik Henrik és udvara“ Dumas dramája Szigligeti fordítmánya szerint fordult-meg szinpadunkon.

KASSÁN aprilis 24-kén „Frigyesi Elek“ drama 5 felvonásban jelesen adatott. Tóth (gróf Tornallai) és Lendvay (Abavári) játék után előhivatásban részesítették. Komlósyné (Ilona), Hubenayé (Lórika) iparral játszottak. Szilágyi (Elek) közelgő-gülést nyert. Komáromy (Rotti) tetszett. Erdős (Stefkó), 's Hubc-

nay (Janó) mulattattak. Szőke (idegen) kised szerepét érzéssel adá. A' végző jelenet több néző szeméből könyüket facsart. Nézők számosan. — 25-kén Hubenay jutalmaul „elátkozott herczeg, vagy, a' bűvös tükör“ uj (annak nem mondhatom) mulattató (a' karzatnak igen) parodia 2 fvsban (Bäuerle után Komlóssy Ferencz) bár mi iparral adatott is, a' mivel közönség tetszését megnyerni nem tudá. A' jutalmazott azonban minden esetre hőbb részvételt és számosabb nézőt érdemelt volna. — 26-kán a' 8-dik bérlet utolsó számában „világ hangja és szív jósága“ 4 fvsos háznépi rajzolat (Ziegler műve igen jelesen adatott. Szilágyi (elnök), kinek játéka különben tetszett, első fvsnál alatt többször azon hibába esett, hogy öcsését (Tóth) bátyjának nevezé. Komlóssy né (Amalia), Erdős né (Alhoziné), Lendvay (örnagý), és Erdős (Füller) helyöken voltak. Szőke (Fedel) tetszett; a' játéknak fényre azonban Hubenay né (Antonia) volt. — 28-kán Kántorné jutalmaul „viszonyok hatalma“ — 29-kén pedig Bellinének „tengeri rabló“ című daljátéka adatott.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

PÉCSETT majus 1-ső napján a' Bajáról jött és ismét „nemzeti“ cím-mel nevezett színészársaság által először is Schillernek e' című szomorú darabja „die Räuber“ magyarul roszul nevezve „tolvajok“-nak de még roszból adva jött szinpadra. Abdai (Moór Maximilian) szerencsétlen sipoló gégehangjai mellett roszt játékát még avval halmozta, hogy jelenetében előfordult és a' darabban megkívánt kisebb 's nagyobb mértékű atyai szomorúságot a' roszt tenor legmagasabb fistuláján egyhangúan ejtegette. Czelesztin (Moór Károly) szinpadi gyakorlottságot nyilvánítván iparral játszott, és köz tetszést nyert. Kovács (Moór Ferencz) idomtalan tartású, boldogtalan intrigant volt, kinek fogvicsorgatás, görbe száj-faragás, számtalan szemhunyorgás és sandítás, elfojtott hanggal és szóval párosítva, valamint meggömbülés egészen a' szinpadig, végre lábbal a' szinpadon tett nagy robaj voltak fő elvei a' nézőkben sírást gerjeszteni. De hasztalan! mert mindenki nevetett, a' karzati hősökön kívül, kik tapsoltak. Abdainé (Amalia), ha a' fogak közötti szókijestést nem tekintjük, helyesen játszik, és szinpadi gyakorlottságot bizonyítja. Bohári (Herman) szinpadon még nem honos; Gyarmatit (tanácsbeli) rablókhoz is nehéz még követtségben küldeni; pert reá ne bizzunk. Kőrösi (lengyel némes ifjú) forró szerelemtől elragadtatott, 's kétségbe esett ifju nem volt, annál kevésbbé lengyel. Szerbényi (Spigelberg), Munkácsi (Schweitzer), Déer (Roller) ujonczokat árulnak-el; nagyobb iparra, szerepeiknek jobban tanulására, valamint az illy szomorú darabban a' felettebb többszörözött jaszó elhallgatására utasítatnak. A' többit nem is említjük a' sugón kívül, kit, hogy olly hangosan ne sugjon, kérjük. Nézők kevesen. Játék végén közösen Czelesztin, a' karzati hősök által pedig mindnyájan előtapsoltattak. — Majus 2-kán „örökké tartó szerelem, vagy mig mást nem lát“ Scribe után Csató Pálnak igen derék munkája 3 fvsban jött szőnyegre. Kovácsnak (Vámái), ugy lát-szik, illy szerep jobban sikerül. Czelesztin (Ferdinand) noha e' szerep ifjabb hőst kívánna, ezt igen helyesen adta, és köz tetszést nyervén, játék végén előtapsoltatott. Abdainé (Mathild) ismét a' fogközti szavalást és nehéz ugrálást kivéve, jól játszott. Farkasné (Amalia) néhány akadozáson kívül tetszésre adá szerepét; tisztább szavalást azonban tüle is kívánhatni. Szerbényi (David) intetik, hogy nem a' szétszórta paróka, nagy torzon-borz bajusz, ócska ruha teszi e' szerepet; mert ez nem caricaturai szerep. Egyéb-iránt iparral játszott; a' sugót ma nem hallottuk; Kőrösi Sándor helye-

sen tánczolt; szóval e' darab jól adatott; de máskor a' második felvonásban, midőn Vámai fijának ezt mondja „végy széket fiam!” — Vámai maga ne menjen-ki széket hozni, és diszitményt ne rontson. Hisz' azért vannak Gyarmati, Völgyi inasok a' czédulán, kik elő sem jöttek, mi elég nagy hiba. Nézők annyin, hogy a' költség is alig kerülhetett-ki.

S. F.

DEBRECZENI játékszíni napló. — Martius 27-dikén Castellinak „genevai árva“ című dramáját, vagy is helyesebben melodramáját (muzsikáját írta Gläser) láttuk, és színre hozása által valamint a' tünemények ugy a' diszitmények rendezőjének hanyagságával is megismerkedünk. Éji sötétség, zápor, szél-üvöltés, villámlás, mennydörgés 's mennykőütés voltak volna a' játék menetelet emelő természeti tünemények; rostélyozott kerítés, két oldalra nyuló haszonbértői lak, előtte lomb sátor, és egy olly szoba, mellyen keresztül a' levelet író genevai árva látható 's a' t. a' megkívántató diszitmények. Mit láttunk mind ezekből? egyik perczben gyász-homályt, másikkban korányszürkületetet, fényt, világosságot 's majd ismét sötétséget; szünet nélküli zápor-hullást hallánk, 's koronként, mikor t. i. említésbe jött a' nehéz idő, szélzugást; a' villám lángjának álfalak mellöli kicsapását szemlélhettük ugyan, de a' tompa mennydörgést, melly a' látkörön lesújtó villámot sem követé, gyéren hallhattuk. A' rendező szinpadra hajított kanóczos lécz-mennykővével talán csak rémiteni akart minket, mint Jupiter Phädrus békáit a' törzsök királylyal. Láttunk ezeken kívül a' szinpad jobb oldalán egy rongyos kunyhót, balon pedig egy házhomlokzatot szünetlen nyilt ajtóval, 's ezen keresztül a' szobában erdőt. Az ablakon, vagy is inkább az azt ábrázolni akart nyíláson nemcsak Strömborst láthatott-be, hanem Károly is bátran ki-'s beültheté fejét. A' vidéki parasztok ünnepi vékony öltözetökben sem érzék a' zápornak hideg csepjeit, a' zöld lomb-sátort pedig, melly alatt mulatozniok kellett volna, csak a' színészek szájában találtuk-fel. És kicsoda mind ezen botlásoknak oka? bizonyosan Erdélyiné asszony a' czimszerep vívője, ki valamint a' szép számú nézőket figyelemre, ugy alkalmasint a' rendezőket is bámulatra ragadta és szobrokká változtatá. Almásy ur helyesen kendőzve-ki arczát, hosszas gyakorlat 's ipar után Strömborstnak meglehetősen személyesítője leend; különösen sikerült elfogatás utáni jelenete. Éder ur (Egerton) több tanulás után elégedést nyerő lelkészszé válik. Említhetők még Udvarhelyiné asszony (Rolsteinné) és Szákfy ur (Károly). Ez utóbbiban az előérzés olly hatalmas volt, hogy első felléptekor már fátyolos kalappal jelent-meg; a' 2-dik fvnás végén meggyilkolt anyját mintegy előre gyászoló. Ujfalu si ur inkább valamely magyar országi szolga, mint sveiczi környék-birót képzett; a' szőtt nadrág és pantalon minden különbség nélkül egyiránt használtatott, mi minden esetre hiba.

MLGR.

N é m e t j á t é k s z i n .

PESTEN apr. 24-kén Müller k. a. (ez előtt a' budai színház tagja) Töpfer 4 fvsos „falusi együgyűség“ című vig-játékának Sabina szerepében lépett-fel előszer, 's mint az előtt Budán kellemes külseje és jó előadása mellett méltó tetszésben részesült. — 25-kén Thomé assz. (az előtt a' budai társaság tagja) előszer lépett-fel Netchen szerepében Told-nak előszer adott „szerelmeskedések Linczben“ című bohózatában. — 28-kán előszer adott Schwarzböck Lajos kartanító jutalmul Bellini „Beatrice di Tenda“ című operája némi rövidítéssel és változtatással, mint marciusban magyar szinpa-

dunkon láttuk. A' daljáték ámbár sok szépséggel bír, de kevés eredetiséggel és több untató részekkel. A' tetszés nem vala egyetemes. — 30-kán Rosen-schön ur, új tagja az intézetnek, előszer lépett-fel Plum 3 fvsos 's előszer adatott „Capriciosa“ című vig játékának ezredes szerepében, valanint az ezt megelőzőtt 1 fvsos „szarvas“ című színjátéknak (hasonlag Blum műve) Rustico szerepében.

BUDÁN apr. 24-dikén Eichwald ur, az intézet új tagja, Holbein „szerelem mindent tehet“ vig játékában mint ezredes — apr. 28-kán Guttenhofer né assz. mint Stuart Maria, lépett-fel előszer. — Majus 2-kán előszer adatott „leány és gyámnő“ című 2 fvsos drama. — 7-kén pedig „Paulina“ színjáték. — 8 kán Lang ur mint vendég Hinko szerepét adá előszer. — Az arenai mutatványok 5-kén kezdettek-meg Grammerstädter „párthiv“ című színjátékával nagy számú közönség előtt. — 6-kán ugyan e' nyílt színházban előszer adatott Meissl „ál-virtuóz“ bohózata.

HANGÁSZAT.

Új hangszer. Halevy-nak „Guido és Ginevra“ című új daljátékában egy új hangszer használtatik a' hangászkarban; neve Melophon 's egészen új, erős melodiáteljes hangjai vannak. Azt állítják, hogy rég nem találtak-fel hangszer, melyet olly sokra lehetett volna használni, mint ezt. Feltalálójának neve Leclere.

Zágrábon a' víz által károsult Budapestiek javára az ottani színházban jeles hangversenyt adott Kirschhofer ur, pesti fi, 's az előtt a' pesti német színház hangászainak egyike, most Zágrábon hangászkar-igazgató és a' hangász-egyesület solo-játszója. A' felsőbb rendűek jelesebb műkedvelői is munkás részt vettek e' hangversenyben, mellynek egyes számai helyesen levén elrendezve tökélyesen megfelelték a' szép czélnak. Mazuranie ur által készült előbeszéd nyitá-meg a' mulatságot, Kirschhofer ur által szerzett 's hegedűn játszott egyveleg rekeszté-be azt. A' jövedelem 800 ezüst ftra terjedett.

TÁNCZ.

Pécsett Aprilis 19-kén táncmultság adatott bemeneti díj mellett, mellynek összes jövedelme (448 ft. 7 kr. váltóban) a' budapest és dunamenti más helységek lakosainak, kik a' Duna kiöntése által károsultak részökre szenteltetett. E' czélt leginkább elősegelék: Schwarzenberg 2-dik sz. dsidás ezred köztisztetű ezredese, ki az ezred hangászait díj nélkül oda rendelé. Ismét a' hatyú-terem tulajdonosa Trikszler ur, ki bérmentten adá által a' teremtet.

K. J.

DIVAT.

Parisban most a' divat-cikkelyek egyik új neme, mellyet 'eddig máshonnan kellett hozni, a' francia application-csipke, készítettik, és pedig olcsóbban a' vidékinél. Nem régiben gyaratott goth rajzokkal egy illy csipke-ruha, melly 3 ezer vtó fta került. — Az új ruhaszövetek közt látni nyomtatott musselint szürke-fehér alapszínű 's csikkokkal, — vagy pedig virágbokréttakkal. — A' lapu-levelek most kedves ékesítményül szolgálnak kalapokra. Szines pamuttal himzett túll-fejkötők. kisded alakkal, nagyon kedveltetnek. A' szines mantillákat rojtos fodrozattal szegik. A' stola hosszúságuk 's kis gallérük leginkább kerestetnek.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 17^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

M a j u s e l s ő n a p j á n .

I.

Czifra nép hulláma jár, —

Millyen ünnep ez?

Rózsá-illat leng felém, —

Honnan, honnan oz?

Mért ez inga szív-öröm

Nyájas arczokon?

Honnan e' szív-gerjelem

Bíhor ajkakon?

Mért mosolyg, leng a' mezón

Millio virág? —

Rózsá-mezben tündököl

Sok gyümölcsös ág. —

Isten adta uj tavasz

Égi kellemét;

Ő lehelte földre le

Égből szellemét.

II.

Megismerém a' bús eget

Homályirul;

Megismerém a' csillagot

Sugárirul.

Ezüst patak csörgésirül

A' bércezetek;

Savany vizek forrásirul

Az érczetek.

Megismerém a' szívduló

Bánat jegét;

'S vigalmat, melly elüzi a'

Bú föllegét.

Megismerém a' ssent könyüt

A' melly kívül,

A' szem szelid emlíny-egén

Mosolygva ül.

Megismerém munkáibul

Az ég urát,

Ki egy világ felhőibül

A' szívbe lát.

Megismerém, hogy éltető
 Dus illatot
 Erdők mezők viráginak
 Ó adhatott.

De mért tolong ezernyi nép
 Gyönyörtele;
 Mezén a' gyöngy, arczon virág,
 'S öröm vele?

Ezer jelét a' kedv, a' baj
 Mért önti rám;
 Ballagva zöld liget felé,
 Nem tudhatám.

Megkérdezém a' szép leányt,
 A' szép fiút:
 Miért zajos néppel rakott,
 'S tömött ez út? —

'S mondá: vigadj! örülj fiú,
 Mert meglepe
 A' szép tavasz király-leány
 Névünnepe.

K. Zs.

SZORGALOM.

Gőzerőművek kifejlődése. — A' gőzmozgónynak fel-
 találása, melly kezdetekor csak igen tökéletlen lehetett, valamivel
 korosabb egy századnál. Mi előtt még divatba jöttek volna a' gőze-
 rőművek, ismerték már a' vizgőzeknek nagy erejét, ha azok t. i.
 összeszorítottak, vagy tömött állapotban voltak. Vegyünk csak kéz-
 hez egy kis vas csövet, melly egyik végén elzárva van, például egy
 régi divatú üres kulcsot, 's bocsássunk beléje néhány csep vizet,
 zárjuk-el azután a' nyilást nem nagyon keményen megrágott papiros
 dugóval, 's végre melegítsük-meg a' csövet tüzlángban; így rövid
 idő alatt a' dugó nagy durranással 's olly erővel szálland-el, mintha
 meggyújtott puskaportól lövetett volna ki. E' tapasztalásra támasz-
 kodva Papin Dienes, híres természetbúvár, már több mint 160 év
 előtt azon javalatot tette, hogy a' puskapor helyett forróvíz gőzei-
 vel lövöldözzenek. — Láthatni kis üveg durranó vagy gőzgolyócs-
 kákat, mellyeknél az elintézés következő: ezek borsó nagyságuk
 mellett üresen vannak fúva, egy részt pedig vízzel megtöltve 's be-
 olvasztva. Ha ezeket égő gyertyába tesszük, hamar szét pattannak
 zajjal, erős durranással, 's ekkor erőszakosan eloltják a' lángot.
 Ha tüzes szén közé fektetjük, 's ugyan azzal be is terítjük; néhány
 másodperc után itt is szét pattannak kemény durranással; 's ez
 alkalomnál körülöttük szétszórják 's jó messze dobják a' szereket.
 Ha most már csak illy kevés vízcepe is, átváltozva gőzekké, illy

erőszakos hatást eszközöl; lehet-e valljon csudálkozni azon, ha gőzek, mellyek nagy mennyiségű vízből keletkeznek, kifejlendeznek, — sokkal nagyobb, még olykor rémitő hatást is képesek kihozni. Papin 1681-ben egy, most is még híres, 's az óta mindig nevét viselő edényt vagy fazekat talált-fel, mi hasonlólag bebizonyítá a' vizgőzek nagyerejét. Ez egy erős rézfazék volt, felsrófolt fedéllel. A' legkeményebb hús, legkeményebb ázalékok e' fazékba kevés vízzel tétetve néhány percz mulva puhák lettek, még pedig a' csontok is nem sokára péppé vagy kásává főzettek. Ha volt a' fedélnék jól elzáró billentyűje, 's ha ezt megnyiták emelcso által, a' gőzek legnagyobb erővel folytak-ki, 's az edényben levő vizet egy hosszú sebes sugárban hajták-fel magukkal igen magosra.

Ha jól megfontoljuk azt, miről most már szóllandunk; a' gőzek nagy erejének oka világosan fog szökni a' szembe. A' vizgőzek, olly finoman felosztott részecskék a' hévanyagban, hogy mintegy 1500-szor könnyebbek 's porhanyóbbak lettek magánál a' víznél. — A' vízbe mindenhol benyomult, igen nagy kiterjedési erővel ellátott hévanyag, a' vízrészecskéket annyira szétterjeszti, hogy az által gőzekké lesznek, mellyek tehát mintegy 1500-szor nagyobb tért környeznek, mintsem az előtt a' víz foglalt-el, honnan t. i. származatukat vették. Így tehát egy pint vízből 1500 pint vizgőzet nyerünk, 's egy köbláb vízből 1500 köbláb vizgőzet, 's tb. — Képzeljük tehát magunknak a' vizet kis durranó golyócskába foglalva; ekkor ez is gözzé átváltozva, 1500-szor nagyobb tért foglalna-el. Azonban a' gőzek nem tehetik ezt, mivel elzárva körülleg üvegoldalaktól. Ezek tehát, midőn kifejlendeznek, keskenyebb 's keskenyebb térbe szorittatnak-össze. Azonban az 1500-szor nagyobb térben kiterjedhetés utáni törekvés, 's az ez által szült rendkívüli erős szétterjedési erő miatt az üvegoldalakra mind addig hatnak, míg ezek többé nem állhatnak ellent az erőnek, hanem legnagyobb hevességgel összetörnek, 's így rögtön helyet adnak a' gőzek kiterjedhetésére. Nem is csuda tehát, ha a' szenek 's utban fekvő más testek (a' dugó a' fenn megirt kis csőben, 's a' gőzektől nyomott víz a' papini fazékban) erőszakosan eldobattatnak. Ha a' vizgőzek ismét megfosztatnak a' hévanyagtól; melly a' csepegő állapotba, t. i. a' rugalmasság állapotjába áthelyezé azokat, például egy hideg testnek oda alkalmazása által (hideg ércz, víz 'stb): azon vízrészecskék, mellyek illy térben kiterjedve voltak, ismét összehúzzák magukat, 's akkor e' részecskéknék, — mellyek tökélyesen felosztott állapotban keresztül látszatók voltak; valamint a' levegő, vagy akképp' kell megjelenienek mint köd, vagy pedig egészen vízzé átválniak. Mivel ezentúla' vizgőzek, ha nincsenek összeszorított állapotban,

1500-szor könnyebbek a' víznél, mellyből t. i. a' nevelt melegség által lettek, 's mivel atmosphaerai levegőnk csak 800-szor könnyebb 's porhanyúbb vagy ritkább a' víznél — a' vizgőzeknek fel kell szállani a' levegőbe. Azonban ezek nem emelkednek-fel olly sebesen a' levegőbe, ha a' hévanyag elvesztése által már jól tömött köddé vagy pedig felhővé lettek. A' vizgőzek gyors átváltozása vízzé, nevezetesen egy hideg test által, melly tőle hamar elhuzza a' hévanyagot szükséges e' célra, ha a' vizgőzeket mint masinaerót akarjuk használni.

Miután már tudva volt, hogy a' vizgőzek nagy erővel képesek hatni más testekre, természetes lön, hogy azonnal találkoztak emberek, kiknek vállalkozó elméje azzal volt elfoglalva, hogy ezen erőt a' masinák forgásba hozatására használják 's alkalmazzák. Találhatni valóban egy kis könyvben, mellyet Worcester nevű angol marquis bocsátott közre 1655-ben, egy illy gépelyt megírva, mellyet forróvíznek gőzei által lehet mozgasba hozni. Ez azonban csupán csak javalt gőzmozgony volt, 's még akkorában nem valósított tökéletlen neme a' masinának. Egy kézirat szerint, melly a' londoni museumban letéve tartatik, Morland Samuel, 2-dik Károly műes-tereinek egyike, találta-fel 1681-ben a' gőzgépelyt. E' Morland francia országba ment találmányával, mert kevésre méltatták nagy-nmű találmányát honjában saját földjei: azonban itt sem teheté vele szerencsésjét. Jobban tudta e' találmányt 17 évvel későbbben használni Savary kapitány, mellyről azután azt állítá, hogy ő találta volna fel azon gőzmozgonyt. Valóban röviddel ezután egy illyes gőzgépel állítottatott-fel a' kornwallesi bányákban, hol annak azután a' szivattyúkat, mellyek a' gödrökből emelék-ki a' vizet, forgásba kellett hozni. Azonban Savarynak e' gőzmozgonya még igen tökéletlen volt. Egy jobb gőzgépel nemét, melly már jobban közelített azokhoz, mellyek most nálunk szokásba vannak, két angol anabaptista találta-fel, u. m. a' vaskereskedő Newcomen Tamás, 's az üveges Cawley John. Reájok bízott tehát 1711-ben egy illy gőzgépelnek építtetése Back ur jószágán, Birminghamhoz közel. Nem sokára Wolverhamptonban is készült egy illyes gépel, valamint is 1719-ben Londonban a' harmadik a' Themse partján. A' hessen-casseli landgróf, 1722-ben állittatá-fel az első newcomeni gőzgépelty erlachi Fischer császári architektus által, 's 1723-ban éppen illy gépelty Potter-től telepíttetett Königsbergben, magyar országban, hogy a' vizet a' bányagödrökből felhuzhassák. Egy időben készíttettek egyet Londonban, Toledo város számára spanyol országban, 's 1726-ban ismét egyet telepíttettek az első mellett Londonban. Angolok állittották-fel francia országban is az első gőzmozgonyokat, név szerint Fresnes-ben Condé-hez közel fekvő faluban. Azt akkoriban, csak

nehéz szivattyúművek forgatásául használák, melyeknek a' köszénbányákból 's más minákból kellett kiemelni a' vizet.

(Folytatása következik.)

LITERATURA.

Caligula. Milly kapóság franczia országban a' dramai művek, abból megbizonyodik, hogy noha 6.000 frankon vásárolta-meg Marchant ur, a' „magasin theatral“ kiadója, Dumas Sándortól „Caligula“ szomorú játék kéziratát, annak egy nyomtatott példánya még sem drágább 9 sounál (mintegy 9 p. k.).

A' kis geometra. — A' terjedés-tudomány alap-elvei. Magyar gyermek kézi könyve. Irta Nagy Károly. Második nyomtatás; 28 köre metszett táblával, Bécs 1838. Solinger J. P. betűivel. Rohrmann udvari könyvtárosnál. — A' kis geometra czim alatt Nagy Károly ur egy olly munkával gazdagította a' hazai literaturát, melynek hiányát mindeddig sajnosan éreztük. Kevés van közöttünk, ki irtózással ne emlékeznék vissza azon izzadságot sajtolt perczekre, melyeken által tanuló korunkban e' különben kedves 's hasznos tudománynak száraz, unalmas és kellem nélküli előadása által halálra gyötörtük magunkat. — N. K. ur e' nehézségeket szépen legyőzte, és a' tanulókra nézve beszelgetésekre osztott tanítás-módjával tette kedvessé munkáját. Szégyen nélkül vallom-meg, ha újra kellene tanulásomat kezdenem, a' geometriát, mi tanuló koromban elremitett, 's untatott, most tanulni kedvvel foguám, és ezen meggyőződésemmel fogva minden ifjúnak ajánlani bátor is vagyok.

Dienes, vagy a' királyi ebéd, drama 5 fvsban. Irta Szigligeti. Világot látott valahára ezen annyiféle sors játéknak tárgya is; de milly alakban, milly betűkkel, 's milly tele nyomtatási hibával? Beimmel József nyomtató műhelyében Pály Elek boesátá közre. Tömerdek nyomtatási hibái mellett is kedves előttünk e' mű, kivált ha elgondoljuk, milly nehézségekkel láthata világot.

Egyptusi haladás. Amaz ismeretes chinai értekezés a' selyembogár és eperfa tenyésztéséről, melyet Julien Szaniszló francziára fordított, az egyptusi al-király parancsára arab nyelvre is átfordítatik. K.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN majus 10-kén „baköz“ vig ját. 3 fvsban, 11-kén „két czédula“ vig ját. 1 fvsban francziából K. J. G. — és „tündér kastély“ vig ját 2 fvsban, 12-kén Fánecsy Lajos rendező és színész jutalmaul „Adoriánok és Jenők“ eredeti szomorú játék 3 fvsban „a' fekete lovag“ czimű előjátékkal (irta Jósika Miklós) tömött színházban előszer adatott — „Adorián Örs (Megyeri ur), Demény, Örsnek fija (Szentpétery ur), Keme (Szigligeti ur), Bolokh (Szilágyi ur), 's Kelemen (Egressy Benjamin ur), Jolán és Rózsa férjeik — Jolán (Miskolczi Julia) Rózsa (Déryné assz.) — Marga (Erkelné assz.), Réka (Éder Luiza), Lenke (Telepy Máli), mind annyian Demény leányai, 's a' tiszta, elegyítettlen Adorián-családnak sarjadékai vigan ülnek az Adoriánok ős varában Jolán és Rózsa kettős

menyekzójét hajdani székely szokás szerint fegyver-tánczczal, 's az általa utált Jenő-faj iránti gyűlölséget multság közben többször nyilvánítva. Azonban künn zaj támad, az eget lángpirosság borítja 's mig az Adorjánok a' fellett tanakodnak, valljon Jenőktől származhatik-e e' támadás, 's ha igen, hogy megvetésük jeleül tovább vigadjanak, felpattan az ajtó 's belép a' fekete lovag (Bartha ur), vagy is Jenő Jenő, kiről azt hitték, hogy Örs gyilká alatt elvázott. Jenő említvén az Adorjánoknak családján elkövetett méltatlanságait, magát visszatörölőnek jelenti, 's az összes társaságnak kinyilatkoztatja, hogy e' napot egy Adorian sem élendi felül. Erre kürtjébe fú, a' vendégek közül párthivei hozzá állanak, zsoldosai, szövetségesei ajtókon ablakokon berontanak 's végrehajtatik a' visszatörölés, az Adorján-faj kiirtatik; az öreg Örs azonban a' zavar elején a' kis 8 éves Lenkét felragadva egy titkos ajtón elillan. E' catastropha után tíz év merül-le az örökség tengerébe, mely alatt Jenő a' kiirtott Adorján-család várait elfoglalván, azokat fiai közt felosztja, és Salamont, fiját, (Fáncsy ur), minthogy a' véres szerzeménytől irtózik, mindentől kitagadva maga elől eltiltja; Örs pedig a' megmentett Lenkével, ki ez alatt 18 éves lön, a' vidékben mint magyar országról szakadt vadász tartozkodik, 's a' Lenkébe szerelmes Jenő-fiúkat, unokája által egyenként a' környéken létező 's halált lehelő kén-barlangba csalatja, hol azok, mint a' vén Adorján boszújának áldozatai, éltöket végzik. Lenke azonban a' harmadik áldozat elhulltánál, ki vég vonaglásában görcsösen kezére csimpaszkodott, eliszonyodva, boszú-eszközül továbbá is szolgálni nem akar, annál is inkább, minthogy az ifjabb Jenő Jenő iránt keble szerelme lobban: de már későn, mert az ifjabb Jenő megértvén testvéreinek halálát, 's megismervén a' vész szerzőjét, hogy boszút álljon, Lenkéhez jó, és őt megölni készül. Ez kis időt kérvén, halála előtt elmondja, mint készttetett agg öreg-ajjától boszúra. Ez által az ifjúnak keblében szánat érzelmeit költi-fel, ki, midőn Adorján Örs ellen boszút esküve, annak felkérésésére elrohanni akar, az ádáz öregnek nyila által mellbe találva haldokolva lerogyik, Lenke pedig kétségbeesve a' kén-barlangba rohan, 's magát a' fojtó gőzzel előli. Ezalatt előérkezik a' fia vesztéről már értesített öreg Jenő Jenő és Salamon, kit Lenke magától egy évre azon ürügy alatt, hogy akkor szerelmét szerelemmel koronázzandja, eltávolított, haldokló fiját látja, Örsre rá-ismer, azt üldözi, 's egy hegycsúpon utól érven birkozva, mind ketten a' mélységbe zuhannak. — Ez tartalma a' darabnak, mely poetai képekkel telve, 's mint látszik cselekvényben sem szegény, ámbár itt ott több motívatiót ohajtana; nyelve dús, virágos. Az előjáték, kivévén a' fekete lovagnak kissé hosszas elbeszélését, meglepő 's fényes; a' szomorú játéknak azonban sok hosszára nyult dialogusai vannak, melyeket célszerűleg rövidítve a' darab, mely tizenegyedfélig tartott, hármaskor érdekű leend. Igen csinos 's eredeti volt a' Kostyál Ádám által készített öltözet, mint szintén az Engert által festett díszítmény is. Az öltözetéről szólván, nem hallgathatjuk-el ama kontrasztot, mely ma ismét két színésznéknek mutatkozik, kiknek egyike igen is hosszú (mit inkább hagyhatunk helyben) másika pedig igen rövid ruhába (mi éppen nem illik neki, sőt szémsértő) öltözködék. Igen esudáljuk, hogy az utóbbi ez öltözet módját szépen tartja; holott az illyest csak tánczosnéknak engedhetünk-meg a' szinpadon. Szerdahelyi muzsikáját sok eredetiség 's karakter-festő helyzetek bélyegzik; de a' fegyvertánczban némi monotonia mutatkozott. Legkitünőbb volt Megyeri ur (Örs), Lendvayné assz. (Lenke) és Laborfal-

МОНУМЕНТЪ

Почти всички дари на 13. 1911

КНИЖНИ

1. Б. А. Д. И. В. 1911

2. Б. А. Д. И. В. 1911

3. Б. А. Д. И. В. 1911

4. Б. А. Д. И. В. 1911

5. Б. А. Д. И. В. 1911

6. Б. А. Д. И. В. 1911

КНИЖНИ

7. Б. А. Д. И. В. 1911

8. Б. А. Д. И. В. 1911

9. Б. А. Д. И. В. 1911

10. Б. А. Д. И. В. 1911

11. Б. А. Д. И. В. 1911

12. Б. А. Д. И. В. 1911

13. Б. А. Д. И. В. 1911

14. Б. А. Д. И. В. 1911

15. Б. А. Д. И. В. 1911

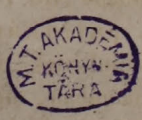
16. Б. А. Д. И. В. 1911

17. Б. А. Д. И. В. 1911

18. Б. А. Д. И. В. 1911

19. Б. А. Д. И. В. 1911

20. Б. А. Д. И. В. 1911

v i R. k. a. (Andor) játéka. Bartha (Jenő Jenő), kinek ítéletünk szerint az 1-ső fvsban már korosabb alakban kellett volna megjelennie, mit az előjátékban épített, utóbbi felvonásokban gyengíté. Egressy G. ur (Jenő Jenő, az ifjabbik) már többször figyelmessé tétetett, hogy nemcsak a' nagy és magukban játszó szerepeket kell iparral játszani, hanem a' csekélyebbeket is. — 13-kán „garabonczás diák“ fordult-meg ismét szinpadunkon.

DEBRECZENI játékszíni napló. — Martius 29-kén Töppernek kevéssé számra olvadt nézők előtt adatott „Amerikai“ című vig játékát most is, mint máskor, hasonló sors érte Hell Tivador „mézes hetek“ cím alatt ismert igen jeles vig játékával; ez, igazán az életből merített társalkodási jeles művek valahányszor még szinpadunkra hozattak (okát, mért? el nem találhatjuk), közönséget huzni nem tudtak. A' czimszerepet Ujfalusy ur kielégítőleg, és Zsófiát Erdélyiné csak tőle várható tökélyvel játszik. Éder (Bach) és Szákfy (Károly) urak helyesen adák szerepeiket. Almásy ur (Herb) csak némely helyeken volt elnézhető. Az e' hónapot berekesztő előadás — 31-kén „Montalban Klára“ drama 5 fvsban XIII-dik Lajos korából (Genlis asszony után németre Bürgerné, nem Börgerné, szül. Hohe Eliza, magyarra Bagosi Kovács Sámuel tetje) volt, mellynek előadására a' zártzsekeken 's földszinti helyen szép számmal jelentek-meg, de a' karzaton csak itt ott valának nézők mind a' mellett is, hogy e' játéknak egész jövedelme a' viz által károsult Budapestiek felsegélésére határozottatott. A' nemes czel megköti tollunkat e' mutatvány mikénti sikerültéről gyűjtött terjedelmes észrevételeink közlésében: de meg nem gátolhat a' dicséret kijelentésében; mert mit a' közönség általánosan ad-meg, nyilvánossá nem tenni, irigységet árulna-el. Illy általános tetszésben részesült ma Erdélyiné assz. (Montalban Klára), illyenben a' most különös ipart bizonyító Szákfy ur (gr. Valmore)'s Éder ur (marquis Montalban). Ujfalusy ur (idegen) és Szákfy Máli (Julius) tetszetek; Almásy urnak (orvos) azonban annyit csak mondhatunk, hogy illy szerepben bucsúzzék-el különben sem sokat mutató bajszától; mert azon kívül, hogy a' bajusz 's divatos barkónak viselése színészhez a' szinpadon ritkán illő, az eltitkoló mesterkélés terhes fáradságát sem érdemli-meg. Biró urat (2-dik tanácsos) serkentésül ezennel felszölliitjuk, hogy természettől nyert szép adományait kettőztetett ipar és tanulmányal igyekezzék kitüntetni, 's addig is, míg általunk különös figyelemmel kísérendő gyakorlásaira nyomos észrevételeket és utasítást adhatánk, ajánljuk neki Bajza krit. lap. VII. füzet némely cikkeinek szorgalmas olvasását. — Tavaszho első napján „havasi rózsa, patens és sávl“ 3 fvsos szinjáték (Klauren regénye után Holbein) mérsékelt számú nézők előtt adatott, mellyben Erdélyiné assz. (Lisli) nyere-el a' köz tetszés koszorúját. Utána Ujfalusy ur (Barczikoff) és Szákfy ur (Werdenberg) említhetők. — 3-kán „asshorni bányaöböl“ a' közönségnek kissé elkésett összegyűlése miatt elhirtelenkedésből nem adatott. — 7-kén a' rajoskodó érzelmők táplálékul „molnár és gyermeke“ került szinre, miről legközelebb szöllandunk.

MLGR.

N é m e t j á t é k s z i n .

N. SZEBENBEN a' nyárszaki mutatványok apr. 10-kén kezdettek - meg Kreutzer Konr. „granadai meghálás“ című daljátékával. A' társaságot Kreibig és Huber urak igazgatják. Az első által mondott megnyitó beszéd zajos tapsokkal fogadták. Herzné assz. Gabriela, Herz ur (Go-

mez), Huber ur a' vadász szerepében lépett-fel. Ezen első mutatvány igen kedvezőleg sikerült, és tetszést nyervén, a' vállalkozók szorgalma és ügyessége mellett több jót lehet reményleni a' jövődó mutatványokból is.

(S. W.)

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében majus 13-kán adatott hangászati mulatság részei voltak: 1) Onslow György 21-dik quintettje; melynek két utolsó darabja között 2) Lendvayné asszony Vörösmarty új romanczját „az árvizi hajós“ igen eszesen 's a' szép számú gyülekezet-től élénk tapsolással megtisztelve szavalá.

Pécsett aprilis 26-kán tanúja válánk a' maga nemében igen érdekes hangversenynek, melyet jeles Vitt János ur, a' székesegyházi hangászkar tagja, fáradhatlan szorgalma által eszközölt. A' bemeneti díjakból összegyűjt egész jövedelem (410 ft. váltóban) a' Budapest és több helységben a' Duna árvize által inségre jutott szenvedő emberiségnek javára fordítandó. — Előadott: 1) Mozart ouverturája „la clemenza di Tito“ daljatekből egész hangász-karral. — 2) Human-tól Adagio és Polonaise, — és 5-ször) Kochnak Potpourrija svéd dalok themájára előadva fagotton Weidinger Imre ur által, kit valóban lehetlen elragadtatás nélkül hallani, és csudálni e' ritka tulajdonú művészt. Ügyessége és általjában különös tehetsége által szinte mozdulatlanná vált az öt zajos tapsokkal üdvözlött 's hálás tiszteletet jelentő közönség. Többször emlékeztették folyóirataink a' művészi világot Weidinger urra; mi diszül szolgál nekünk is; mert ő pécsi születésű 's mind a' két szemre világtalan. Hangszerén magát tökéletesítvén beutazta Európát, 's minden nemzet csudálva fogadá őt; ő az, ki a' fagot-játszásban első helyet foglal a' művészek sorában. — 3) Concert Rodétól — és 7-szer) Változatok Berriót-től hegedűn játszva Vitt Ján. ur által, ki ebben eddigi koszorúját egy újabb virágszállal szaporította. — 4) Cavatina „la Molinara“ operából; éneklő Karlitzky né asszony. Érzékenyítő hatást gerjesztő kellemes és tiszta hangjával remekelt. — 5) Kétós dal szoprán és tenorra „Andronico“ operából éneklő Karlitzky Ferd. ur a' sz. egyház énekese és nője. — 6) Az első finale „Montechi, és Capuletti“ operából némelly műkedvelő Szépcink kar-kisérétével énekelte. Mind ezek mind amazoknak minden jelenésük zajos tapsokkal fogadtattott. Említendő még, hogy a' székes egyház hangász tag-jait mind jelen voltak, és „a' bányász“ név alatt itt honosult városi hangások is díj nélkül. A' hattyú terem tulajdonosa ismét ingyen engedé által a' terem.

K. J.

TÁNCZ.

Tordán tavaszhoz 16-dikán a' nemes város táncsteremében helyt-lakó mtgs Zeyk László ur lelkes felszóllítása következtében a' duna-árviz-től károsított Pestiek felsegélésére közös-tánczvizigalom tartatott. Teljes számú gyülekezetre Tordán illy czél végett számítani nem lehet: azonban olly csekély számra, millyet tapasztalánk, éppen nem. Az egészről legyen elég annyit mondani, hogy lakosaink jelesebbjei jelen-valának; a' meg nem jelentek pedig boldogok! mert ők nem tudják: mi a' veszely, mi a' szerencsélenség! — Helybeli hangász cigányaink ingyen muzsikáltak. A' terem bérllőjének megfizetett a' terem átengedéscéért kívánt díj.

TORDAIFY.

DIVAT.

19-dik divatkép (Parisból). — Séta- és lovagló öltözetek férfiak számára: — lovagló — egyenes köntös; pantalon lasting-krepből; — rövid séta-ruha. — Bécsi divat maj. 10-kén asszonyi ruha lila-szürkés fouldarból bokrokkal és szalagokkal diszítve; mantilla-kendő angol-zöld gros-grainból; ris-szalma kalap marabuhoz csatolt tollal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 20^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

A n g y a l k é p.

Egy kis lányt ismerek,
 Olly szende, olly szelid;
 Bámulni kénytelen
 Szemem testbájit.

Gyermekkor álmival
 Mulatja még magát;
 Lelkét ezer színű
 Bájképek fűzik át.

Szempárja tükriben
 Mosolygó ég ragyog;
 Őt látva, benne én
 Csak anyalt gondolok.

'S ez anyalt képzelet
 Teremti-fel nekem;
 Együtt elmulatunk,
 Én véle, 's ő velem.

'S míg ő szelídül
 Vidámon játszik,
 Szememmel hosszasan
 Csüggök habtermetén.

Illy bájos, illy szelid
 Menyasszony kellene
 Számomra, 's életem
 Igy üdv leendene!

De eszmél lelkem, és
 Fülébred álmibul:
 Illy anyalt képzelet
 Ad csak menyasszonyul

BEÖTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Gyárnok - király. A' világnak legnevezetesb gyárnoka jelenleg Cockerill J. al-német országban, tulajdonosa a' Lüttich mellett fekvő seraingi intézetnek, melly évenként 1.300.000 mázsa kőszenet emészt-meg, a' hozzátartozó kőszénbányákból ásottat. A' főkoh minden esztendőben 35,880 mázsa vasat szolgáltat, ez azonban korán sem elég a' vasgyárba, melly ugyan azon idő alatt 117. 572 mázsa vasat dolgozik-fel. Ezen kívül Cockerill ur Lüttichben még

egy más gépely, kartoló, héhelt szösz fonó gyár, műszeres szövés és pamutfonás tulajdonosa; Audenne-ban, Lüttich-től 7 órányira, kelmetarkázó 's papiros gyárnak, Aachen-ban 's Verbiers-ben héhelt szösz fonó 's merino szövő gyárnak, Val-Benoit-ban pedig egy amerikai monorban készült malomnak ura. Berlinben pamut 's gépelygyár, Gottbuson 's Grünbergen fonógépely; Predborzon (porosz lengyel hon) posztógyár, Stollbergben cinbánya, Barcellonaóban pamutfonás, Languedocban olvasztó koh és st Denisben Paris mellett olly terjedelmes héhelt szösz fonás felett intézkedik, minő francia országban még eddigelé nem létezett. O. osz országban vas hámorokat tart, vasuthoz szükséges szinvasaknak nyujtására, 's végre nemcsak Surinamban ura egy erőműtar 's czukormalomnak, hanem Algierban is van egy gőzmalma.

Gőzerőművek kifejedése. (Folytatása.)

Mind e' régibb gépelyek elintézése egy maradott, 's volt a' fő dologra nézve. Egy fal közé zárt erős réz üstben, ellátva jól reá srófolt fedéllel, melly alatt keményen tüzeltek, gőzzé változott a' viz. E' gőz egy különös, az üst fedelével egyesített, csőben vezetették egy nagy, belül pontosan kifűrt, vas hengerbe. Lehete e' hengerben fel 's alá jártatni egy tömött, a' belső henger-oldalhoz szorosán érő, dugacsot. Felül a' dugacs közepén volt egy erős vasrúd (dugacs-vagy ramácsrúd), mellyen kötél volt, melly egy erős horizontalis emelcsőnek, az úgy nevezett balancier-nek egyik végén volt megerősítve A' súlyegyenlítőnek más végén voltak ismét más, lefelé függő kötelek alkalmazva szivattyúrudakkal, hol dugacsok, ramácsok (Kolben) szöpőszivattyúkban, miképp' nálunk a' kútszivattyúknál, fel 's aljárhattak, a' viznek mélységből felemelhetése végett. Hogy pedig a' főhenger dugacsa, mellybe kell lépni a' gőznek, bizonyos magasságra jusson, a' súlyegyenlítőnek azon karja, mellytől a' szivattyúrudak lecsügnék, felrakott teherszekrények által nehézbittetik a' másikhöz képest. Így támadott annak oldalán a' túlsúly, mi által a' balancier másik karja, a' főhengernek reá erősített dugacsa által mindig felemeltetik illő magasságra. — Ha most már e' hengerben a' főhenger dugacsa egészen alul volt, 's gőzek folytak az üstből legalsó lapjára, azt így azok a' megirt súlyegyenlítő vagy balancier-túlsúly segedelem által felhajtják a' cylinderbe. Ha ekképp' elérte legmagasabb fokát, egy különös mechanikai elintezés nyomott a' cső alsó nyílásának elébe egy fedélt, vagy tolót, fiókot, mellyen által hideg viz fecskendezett-be a' hengerbe. A' viz a' dugacsnak alsó lapja felé nyomult, cső-alakban dült-vissza, 's megsűrítette a' vizgőzet, az az, vízzé átváltoztatá azt. Ekképp' gőz- 's

légüres tér támadt a' hengerben, mivel a' gőzek vízzé változva levén, most már a' víz 1500-szor kisebb tért foglal el, mint sem elfoglaltak a' gőzek. Ezen üres tér miatt a' külső levegőnek nyomása által a' dugacs azonnal lehajtatott. Midőn ez így történt, egy úttal megnyitott a' regulator is, 's azon kakas, melly által a' víz a' hengerbe fecskendezett, elzárattott. E' játék most ujon vette kezdetét, mivel a' vizgőz ismét fellépven a' hengerbe, ujan felhajthatta a' dugacsot, 's így tovább.

E' gőzmozgonyok igen sok költséggel járó tüzelést, fűtést kívántak, a' kornwallisi nagy gőzgépelyeknek mindegyike évenként 3000 font sterling (33000 pforint) kőszentet használván-el. Ezen oknál fogva mindenképp' azon voltak, hogy e' költséget lehetőleg alább szállítsák, névszerint hogy a' hévséget egész erejében alkalmazzák, és az által takarékossgot eszközöljenek a' tüzelésben. A' tűzhajlékot majd tágasbiták majd ismét összébb szoriták. A' lángot, üst fenekétől kezdve, spirálvonalban vezették-körül; gyakran átbocsáták még egy vagy több cső által a' befoglalt vizen keresztül, mi előtt a' kéményhez juthatott. Ollykor két üstöt is alkalmaztak, hogy így a' tűz több érintési pontra hathasson. Végre még bassint vagy viztartót is készítettek kőből, 's a' lángot három cső által vezették keresztül, hogy így a' víz annál tovább tartassék melegen, forrón.

Mind e' mesterkélés még is csak keveset használt. — Sokkal lényegesebbek voltak azon javítások, mellyeket tön Watt James 60 évtől fogva e' gőzgépelyeken. Ezen igen ügyes skót mechanikus tudta alkalmazni a' ruganyos vizgőzeket legnagyobb erejében, 's az első gépelynél kihozott a' dugacs alatt egy üres tért, melly csaknem olly tökéletes volt, mint a' toricelli üresség (az az, valamint a' kéneső fölötti a' barometrum hosztérü csővében). Idővel ezen üres térre nem volt többé szüksége Wattnak, hanem csupán a' gőzöknek kelle hajtani a' főhenger ramácsát fel 's alá. Itt tehát hideg víz általi fecskendezésre sem volt többé szükség. Az elhasznált gőz nem szorittatott-fel a' szabad levegőbe, hanem különös csövek által a' condensatorba vezetett, az az, egy edénybe hideg vízzel, mellynek általadatott a' gőzök hévanyaga, hol ezek ismét vízzé változtak-által maguktól. Azon víz, melly ez által fokonként forróvá lön, egy különös szivattyú által (forróviz-szivattyú) magasra felszivattott, 's egy cső által a' szükséghez képest ismét visszavezéreltetett az üstbe a' nélkül, hogy szükség lett volna azt megnyitni. Aitalán Watt a' gőzgépely valamenyi részét is, a' súlyegyenlítő, ventilleket, gőzüstöt, dugacsot, 'stb. nagy mértékben megjavította. — Watt 1774-ben társaságba lépett Boultonnal, kinek Schoban nagy vasöntő műhelyei voltak, 's mostantól fogva a' gőzgépelyeken

teendő javításokban óriási léptekkel haladtak előre. Sokkal rendezebben 's állandóbban működtek most a' Watt-gőzgépelyek, 's a' fűtési takarékoság ezeknél legalább is $\frac{2}{3}$ részét tette az előbbi newcomeni gépelyeknek. Azok egy mázsza jó kőszénnel 24.000 köblábvizet emeltek 24 láb magasnyira. Egy newcomeni gőzmozgony, mellynek főhengere 30 angol hüvelk átméretű, 's 9 láb magas volt, 's hol a' levegőnek nyomása 9.600 fontot tön a' dugacsra, két szivattyúcsőben 24 óra lefolyta alatt 115.400 parisi köbláb vizet szállított-fel, azonban csak az égetőszer nagy mennyiségének elhasználása mellett.

(*Iége következik.*)

RÉGISÉG.

Carthagóban talált mozaik. — (Egy francia tengerész zászlótartó irataiból. Temps.) — Használva a' Falbe, dán consul urtól nyert utasításokat, Byrratától keletre kezdtem egy térségen ásatni. Eleintén kevés sikerrel biztatott munkám, azonban lassanként fontosabb lön, 's egy kamarának romaiban nevezetes mozaikot találtam. Ez vadászatot tárgyazó hat rajzból áll. A' képek széles rámakba foglalvák, mellyek arabeskokkal, mókusok, macskák, szarvasok, szamarak, tigrisek, oroszlánfejek 's virágok tarka vegyületével előntvék. A' négy első rajz éjszagnak van fordulva, 's a' mozaik alakja két ablakot látszik kijelelni. A' más kettő különböző irányban áll. Első vonalban buzogánnyal fegyverzett két férjfiú látszik, kik előtt két lovag egy iramló szarvast üldöz, mellynek szarvai hálóba burkolvák. Lábaik alatt egy véreben fetrengő kecske vonaglik. Ezután két bádogkesztyüs 's kelevézzel fegyverzett férjfiú következik; ezeknek egyike kelevézére támaszkodik, a' másik egy sertés fejébe szurván fegyverét, azt leölni készül. Előttek csudaszép lovon görögösnek látszó öltözetben egy vadász szaguld-el. E' lovagnak csak három negyede látható. Előtte két fékezetlen mén rohan. Az utósó kép olly rosz állapotban van, hogy tárgyait tökélyesen megkülönböztetni nem lehet; azonban többi közül egy oroszlán, egy kopjával fegyverzett férjfiú, egy szörnyetegtől megrémülő ló, 's egy kézben tartott gömb tűnik-ki. A' festmények mind jó rajzra és helyes festék-keverésre mutatnak. E' példánynak közelében másikat is találtunk. A' rajta talált fő tárgy egy térdelő férjfiú, előtte egy állatnak véres feje hever, körösleg gyümölcsessel terhelt narancsfák állnak, mellyeknek árnyékában nyulak 's más vadak hevernek-szét. — Még sok fürkészést lehet itt tenni, mellyeket azonban másokra kell hagynom. Admirálunk 's tiszteink meglátogatván e' helyet, ez ország hajdani lakosainak munkáit bámulni nem gőzték eléggé. Munkáltatásom közben 15 nap folyt-le, 's Fraised-

beg Mohammedet, urát e' földnek, melyet olly kényemre dula-
ték-fel, még nem láttam. E' jó embernek eszébe sem ötlött, hogy
birtokán tett pusztításomért kárpótlást követeljen. Későbbben, midőn
elérkezett, néhány font lőport ajándékoztam neki, melylyel annyira
elégedettnek látszék, hogy jelekkel tudomra adá, ásassak ott, hol
csak tetszeni fog. Azon negyven tojás, melylyel megajándékoztam,
's mellyeket, hogy őt meg ne sértsem, elfogadtam, elégültségét
eléggé bizonyítá. Jámbor együgyűségében nem tudta magának a' mo-
zaikok iránti gondoskodásomat, 's azoknak elvitelére fordított fá-
radalmimat megfejteni.

SZINÉSZET.

Magyar játékszín.

PESTEN maj. 14-kén „leánykeres szabály szerint“ című 4 fvsos vig já-
tékban jelesebbek voltak: Lendvayné asszony (Zsófia), Megyeri ur
(Bückling), Szentpétery ur (Sperber), 's Kovácsné assz. (Ranunku-
lus). — 15-kén „Béla futása“ igen kevés néző előtt ismételtetett. — 16-kán
„Szerelm és champagne-i“ eredeti vig játék 5 felvívásban (Irta Gaal) igen
szép közönség előtt adatott. Ki ne örvendne fenn dobogó szívvvel, midőn lát-
ja, hogy az eredeti színművek közönségünk részvételére számolhatnak? és hogy
e' részvét csak valamennyire érdekes színműveknek is állandóságot ígér, a'
közönségnek ma nyilvánított tetszéséből bátran következtethetjük. E' mai vig
játéktól az eredetiséget egészen megtagadni nem lehet, és némelly kölcsön-
zött helyzetei mellett sok mulattató van benne. Ítéletünk szerint azonban kur-
titandónak vélnök Csátárynak a' 2-dik fvsban egy kissé hosszúra nyult sze-
relmi nyilatkozását, 4-dik fvsban Falusy-nak 's Obscurides-nek részeg jele-
netét, ez utóbbinak pedig a' templom jöveteléről közbe szőtt de több izben is
ismételt mondásait, melly anekdota már olly sok alakban adatott előnkbe, egé-
szen kihagyandónak. A' 2-dik fvsban ott is igazítandó a' színmű, midőn Csa-
táry Falusy házába megy, és olly sok idő múlva jut-fel a' lépcsőken Adél
szobájába. Ez igazítások és folytonosan olly élénk, összevágó előadás után,
mint mai volt (Egressy G. urnak 2-dik fvs-i tetemes elkésését azonban nem
akarjuk ez élékségre számolni), a' vig-játéknak színpadunkon állandósá-
got írniunk. Eredeti 's művészi torzképek voltak Szentpétery ur (Fa-
lusy) 's Megyeri ur (Obscurides). Ezek mellett dicséretes szorgalommal
működtek, és különösen Bartha ur (Dengelegi Samu), László ur (Sza-
dányi), Lendvayné assz. (Adél), 's Egressy ur (Csátáry). Ba-
rtháné asszonyt (szobaleány) már egy izben figyelmeztettük, hogy ajtón
belépve fejt, mellyet azután hirtelen felkapni szokott, ne szegje-le; mert az
ilty mozgás házi embert elektelenít. Végre meg a' rendelőséghez van egy szónk.
Mért küldi Csátáry 5-dik fvsban Dengelegit és Szélszaky-t (Fáncsy ur)
azon ajtón a' mellék szobába. mellyen keves-sel előbb lépett-be Falusy 's Ob-
scurides az utszáról; vagy ha már több oldal-szoba nincs, mondja inkább azon
ajtót az előterem ajtajának, ugy több valószínűség lesz a' dologban. — 17-ken
„Montechi és Capuletti párt“ daljáték adatott. Nézők kevesen.

KASSÁN apr. 27-kén rendez berletszűnéssel „gróf Essex“ szom. játék 5
fvsban (Bank Brooke Jones és Ralph után fordítá Láng) igen kevés néző előtt
adatott. Kitűnőleg működtek: Kántorné (Erzsébet), Lendvay (Essex),

és Komáromy (lord Burle). Komlóssyné (Ruttlend) helyesen, Pálné (Nottingham grófné) és Szilágyi (Sutampton) jól adák szerepeiket. A' színmű ó ugyan, de azért századunk bár melyikével is megmérkőzhetik. — 28-kán Kántorné jutalmul, viszonyok hatalma“ színjáték 5 fvs-ban (Robert Lajos után magyarra szabadon írta Joannovics Demeter) adatott. E' kitétel „szabadon írta“ nem tudom a' czédula-író, vagy pedig a' tiszt. fordító urnak (kinek magyaro.ítása különben igen csinos) tollából származott-e: de minden esetre igen furcsa és ellentetes kifejezés. Komáromy (g. Falkenau) és Tóth (Weis Móríc), kik, mint a' czédulán olvasható vala, szerepeiket hevenyében vállalták-fel, a' köz várakozásnak megfeleltek: miután azonban jelenleg a' társaságnak egyik férjfi személye sem beteg, 's mennyiben e' színmű hiteles kútforrás után még mult évi november havában ki volt osztva, valóban különösen jó elő, hogy a' nevezett urak hevenyében valának kénytelenek szerepeiket felvállalni, annak semmi oka nem adatván elő. Kántorné (Aurelia) első felléptekor tapsokkal üdvözlötve díszes, igen megérdemlett, koszorúval tisztelteték. Játéka kimért és művészi vala. Szilágyi (Gusztav) és Pálné (Antonia) helyőken voltak. Komlóssyné mint Weis Emília jeleskedett. Erdős (Wall őrnagy) és Szőke (Weis Vilmos) tetszetek. A' többi egész személyzet igyekezettel munkálódott. A' színmű nem nagy tetszést nyert; három első felvonása unalmas, a' két utóbbi érdekes és jeles. Nézők mérsékelt számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

KOLOZSVÁRATT tavasz hó 28 kán többnyire zárkozva vesztglő nemzeti színházunk hosszas pihenése után ufolag megnyitattott. Képelem szebb fogalmú olvasóim kíváncsik tudni, mi történeud abban. Valljon a' főbb rangú ifjúság fog-e fellépni „Kemény Simon“-nal, melyet a' budapesti vízveszély által szenvedők számára előadni kitűzött vala, — vagy valamelly nomadizáló nép — Joannes sine terra *) érkezett? (mi szerényen „nemzeti színésztársaságnak“ szoktak nevezni) mely nemzeti hiányunk ebbeli fogyatkozását öszlerű mutatványaiaval pótolgassa. — De szálljunk-le szebb képzelgéseinkből; mert ezek közül egyik sem történt. A' nemes czélzatú ifjúság elálla szép tervétől, 's mivel talán az akarat is már magában elég tetnek képzeltetett, a' nemes czél néma gondolatban hala el: — In rebus magnis et voluisse satis. — Színésztársaság pedig éppen nem érkezett; mert természeti ösztönnél fogva minden inkább vonz oda, hol hozzá is inkább vonzódnak. Így van a' dolog minden egyeseknél, így társaságoknál; következőleg a' színésztársaságoknál is. Ezek ott szállnak-meg, hol kedvesebb vendégek, hol összes-áldozattétellel pártoltatnak, vagy legalább szivesebben látogatják mutatványaikat. Innen tisztán magyarázható játékszínűnknek csaknem örökös nemasága; 's mi itt az ok? — nem egyéb, mint az, hogy élénktelenek vagyunk a' színművészet czélja felé okoskodni, 's így annak létalapja ismeretéhez hatolni; — nem szeretjük felkutatni azon közérdeket, melylyel a' miveltebb nemzetek a' színpadokat tisztelik, 's honnan mi is elmaradtok! a' művészet e' legfőbb ágához melegebbek lenni megtanulnánk; de igenis szeretjük elmondani olykor olykor látogató társaságinkról: „igen — gyengék, tudatlanok — tehát pártfogolást nem érdemlenek. **)

*) Horác, Thespis vándortársaságát „nomadizáló nép“ — valamint Ifland Madame Neubauer társaságait „Joannes sine terra“ czimzettel neveztek.

**) A' közlő, a' mult hónapokban itt megfordult Kilényi társaságának megmarasztásában fáradozván, terve azon elvből nem pártoltattott.

— Valóban igen szép következtetéssel okoskodunk: vádoljuk szintársaságainkat gyengélkedésökben a' helyett, hogy özszes segedelem által forrásokat teremtenénk az abból kiemelésre! — szeretnénk vetés nélkül gazdag kalászkok között sarlózni; ezekről bővebben szólni alkalomra várunk. Most térjünk főbb tárgyunkra, 's ne fejtessük tovább, mi nem történt színházunkban, hanem szöljünk már a' történetekről, 's lássuk, Padevith Antal ur, a' cs. kir. Udvari színház egykori tagja több társával milly jelenetekkel lépé-meg a' nagy számmal összegyűlt közönséget. — 1) Egy aria „Romeo és Julia“ című daljátékból Padevith Antal által fényes öltözetben előadva. — 2) Magyar nemzeti hármastáncz, Uhlich Honorius, József és Karolina által. — 3) Aria „Ursinói kastély“ című daljátékból, Bellinitől; énekelve Padevith Eliza által gazdag öltözetben. — 4) Aria „Fra Diavolo“ című daljátékból, Padevith Antal által dalolva. — 5) Magyar nemzeti négyestáncz, Uhlich Honorius, Karolina, József, és Adolf által tánczolva. — 6) Aria „Tell Vilmos“ című daljátékból, Rossinitől, énekelve Padevith Eliza által. — 7) Bohózi hármastáncz, Uhlich ur balettánczmester és fiai által tánczolva. — 8) Egy jelenet „Zampa“ című daljáték harmadik felvonásából, előadva Padevith Eliza és Antal által. — 9) Testhajlékonysági mutatóványok Levrance és Rediska urak után előadva Uhlich Honorius, és József által. — Az egész egyvelges mű általában valami fennségeit viselése' miveltebbszerű mutatóványoknak, elannyira, hogy ezen est — élelet-teli szép est vala. Mindazáltal Padevith Eliza hangja untató vala; nem tudjuk, hangja természeti volt-e, vagy csak úti por szállta-meg melljét? mi könnyen gátot vonhata folyamás hangömléseinek. Végre a' magyar tánczban működők bámulatatos hajlékonyságain megemlékezénk arról, hogy magyar tánczunk természetességéből kifordítva sehol egy nincs, mint illy életkereső balletosok tánczaikban. Én ugyan barátja vagyok minden eredeti természetesség miveltebb fokra emeltetésének, ha az a' természetes szabályoktól nem távozik; de nihelyt azon túl csapong, 's jóval túl, mint itt magyar tánczunkban, csufosan levetkezett természetességéből, már nem ismerhetem magyar táncznak. — Tavasz hó 29-kén Padevith ur hasonemű mutatóványaival ujlag gyönyörű estét szerze a' már kevesebbre szállt közönségnek, miután Kolozsvárról el is utazand. E' szerint játékszinünk viszout csukva marad, 's némaságában trespelve képezi, játsza a' romboló mulandóság-ot, és többnyire csak ezt, mellynek czimje: „A' mindent megemésztő idő“; — személyek: „résztelenség, hanyagság, számba nem vevés“; — sugó: „a' lélek“; — publicum: „hidegség“; — 's végre a' jövedelem: „a' játékszinre tett, 'z teendő költségek, kamatozva a' nemzetnek!

VERESSFY.

TÁNCZ.

Bécsi álarczos tánczvigalom. — Az emberiségnek szép ünnepet tarták april 22-kén a' bécsi cs. kir. redoute teremekben, t. i. egy nagy sorsjátékkal párosult álarczos tánczvigalmat. Ennek jövedelem a' víz által károsult Budapestiek, Esztergamiak 's Dunamellékiek részére határozottatott. Nemcsak az egésznek pompás elrendezése, a' zenészi elemény mulattatá itt az egybeseregletteket, hanem a' nemes lelkű nagy embertömeg, a' nemes czél is, mellyre e' mulatság adatott. Az önkénti adakozásokból összegyűlt nyereményi tárgyak egy ideig a' népkeriben levén nyilvános szemléletül kiállítva, aprilis 19-kén a' nagy redoute-terembe szállították, hogy ott jelképeként tündö-

köljenek azon nemes lelkűségnek, mely a' gyász napok után Bécs főváros lakóinak keblében felzendült, mely szépségének tünde világával az ékszeres 's gyémántok szemsértő ragyogványát is elhomályosítja. A' nemes érez 's drága kövekből állott nyeremények 1—2097-ig számmal voltak jelelve, a' nyerők névsora hasonlóan arithmetikai rendben következik. Tánczvizalom alkalmával az első számok 1—300-ig kihuzatván, a' nyeremények átlászáó számokkal jeleltettek ki. A' többi nyeremények számainak huzása 23-kán reggeli 9 órától délig 's délutáni 3 órától hatig a' kis redoute-teremben nyilvánosan ment végbe. Azon nyeremények, melyek majus 5-keig az eredeti sorsszám előmutatása mellett a' nagy teremből el nem vitettek, nyilvános árverés útján eladatván, a' belőlek bejövendő pénz fennebb említett nemes czélra fog fordítatni. — A' 250 személyből állott hangászkar jeles szerzeményekkel mulattatá hallgatóit. Említésre méltóbbak: két induló, ötven trombitára; nagy zenészeti hangrajz, szerkesztő Lanner József ur e' ezim alatt: „koronázási ünnep“ három szakaszban: 1) megérkezés Prágába; — 2) a' koronázási ünnep éje; — 3) Prága öröm-napja; 60 kardalnok Weigl udvari alkalmester vezérlete alatt minden szakasz között német 's olasz vocal kardalokat zengedezett. Éjjel után Lanner ur ön szerzeményeivel, mint potpourri, keringők 's vágatókkal élénkíté a' társas mulatság vig kedvét. Az említett karmester urak, mint szintén a' 2-dik gyalog pattantyús ezred és árokásó-kar (Pioniercorps) hangászkarai is jutalom nélkül működtek e' nemes czélra. — Belépti jegyek két ingyen sorsjegy hozzájárultával 4 pengő forinton előre váltathattak az itt betűrendben következő 12 fő asszonyságnál, kik e' nemes czél kormányzását magukra vállalták: u. m. Bretzenheim hercegné Clam-Martiniá grófné; Esterházy hgné szül. Taxis hercegné; Hunyadi gr., szül. Liechtenstein hercegné; Liechtenstein uralkodó hercegné, Metternich hercegné; Pálffy hercegné, Percira báróné, született Diller asszony, Schwarzenberg hercegné, Sedlnitzky gr., Szécsen grófné. Ezek kivül Czapka ur al-polgármester urnál, Haslinger Tobiás ur, cs. kir. udvari hangászati kereskedésében, Diabelli és Mechetti urak szépmű-árúk kereskedésében, Dencz ukrász urnál a' Mihály terén és a' nyeremények kiállításának pénztárnál a' népkertben is voltak belépti jegyek válthatók. — Tánczvizalom estéjén a' pénztárnál belépti jegyek 4 p. forintért, de már sorsjegyek nélkül, voltak válthatók. — A' nemes lelkűségnek koronája e' fényes tánczvizalmi-reunio által tetetett-fel. A' felebaráti szeretet jelképeit ezen alakban tüzték a' gyöngéd kezek az emberszeretet oltárára, és a' szánat könnyű itt valóban gyöngyökké 's gyémántokká változtak. — Az e' vállalatból egybegyűlt összes jövedelem még eddig hiteles tudósításban nem közöltetett.

UTASÍTÓ.

Tóttné assz. nevelő intézete. — A' köz-tiszteletben levő Csáforti Tótt született Stepanovits Thereszia asszonyság leány-nevelő jeles intézetével a' pesti szerencsétlen vizáradás óta Eger városába költözött, nevelőnéi pályáját ott folytatandó.

D I V A T.

Parisban az ékes házi bútorok még most is 14-dik Lajos korából vett mintak szerint készülnek. — A' kised bibi-kalapok sárga krepből (alatta bengali rórsából készült bokrok, fölötté szalaggal és virágokkal ékesített fátul) igen kedveltetnek Világos színű csíkos szalagok napi renden vannak fiatal személyek nagyon kedvelik a' violára pelerine-mantillat seilyemből, csipke-körzenéményvel.

Szerkesztő Mátray Gábor, halpiácson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 24^{kén} 1838

KÖLTÉSNET.

A z ő r ű l t.

I.

Medrébe visszafolyt a' viz
Pusztító árja már;
Nyomában ám mondhatlanul
Siralmas lón a' kár.

Hol anyyi kedv és vígalom
Dagaszta kebleket,
Ott most a' nép búskomolyan
Ejt égő könnyeket.

'S a' város, mellyben szép sorú
Házak ragyogtanak:
Mély gyásza lön nyomor között
Tengő lakóinak.

Útezái romban porzanak,
És olly bús csöndesek:
Belőlök a' szegény lakók
Mind elköltöztenek.

'S ha tán a' dült falak között
Hangzaj keletkezik, —
Nem olly zaj az, melly házias
Örömből származik.

Bús hangok összesége az,
Mellyekkel emberek,
Elvesztett kedvesök miatt
Árván kesergenek.

A' nő romoknak terhitől
Zuzottan fekszik ott;
De véle hajh! a' férj bucsú-
Csókban nem osztozott!

II.

Ki az, ki mint egy éji rém
A' síromok felett
Bolyongva, a' gyászkerterén
Keresztül nézeget?

Valóján borzalom fut-el,
'S csapongó tűz lobog
Szemében, a' mint egy güdör
Partjához tántorog.

A' sírkert dombos ágyai
Iszaptól inganak,
Közülök a' vizár alatt
Sokan berogytanak.

'S az ifju míg a' sírba néz
Kín 's borzadály között,
Selyemkoporsó tün-fel a'
Beomló sár fölött.

„Nyilj-meg te gyászos sírűreg,
Nyisd-meg földágyodat;
Hadd lássam mélyen ültetett
Ékes virágodat!

Olly hölgy nines több az ég alatt,
Mint e' korán kiholt;
Bájjareza összeolvadó
Szépségek tükre volt.“

Mond ő, 's égő könyek között
A' sír mélyébe száll,
'S percz mulva feltün a' halott
A' hold sugarínál.

Virágokkal körzött selyem
Foly végig természet;
'S ékes menyasszony-koszoru
Csügg szögfürtű fején.

Ugy tetszik, mintha ajkain
Mosoly terülne el;
'S vadul reájok a' fiú
Égő csókot lehel.

Majd rá bajol, majd kél, 's a' hölgy
Jégkeble földagad;
Megtörték ifju halmoi
Vesztett rugalmukat.

„Hah! érez ő — — im a' kebel
Dagadni látszatik;
'S miért van az, hogy még is olly
Fasultan nyúgoszik?

O hölgy, te gyászos sirvirág,
Oszlandó portetem!
Mi voltál hajdan, és mi vagy
Jelenleg émekeim?

Hajdan gyönyörnek kútfeje,
'S magadban üdv valál;
'S most földi férgek étkivé
Tön a' kemény halál.

Nem, o! azt én nem engedem,
Ti nyálkás fajzatok,
Hogy e' dicső, e' hóféhér
Keblen ragódjatok.

Holttesten fészkelő kigyó
Őt nem esőkolja-meg;
Nem! — Istenemre esküszöm,
Mert őre én leszek.

Hisz' együtt alszunk, nyúgoszunk,
És együtt ébredünk;
Az Isten adjon élesem
Jó éjszakát nekünk!“

Végzé, 's a' félre vont. üres
Koporsórész fölött
Elalszik végre, számtalan
Sohaj 's nyúgésa között.

Mond, 's a' sír mélyiből kilép,
Olly bús, olly halovány;
'S nevetve — sírva ballag-el
A' lányka hű karán.

III.

Bús csöndesen szóll a' harang,
És zeng halotti dal,
Vegyülve egy két gyászoló'
Hangos síralmival.

Bejő a' sirkert ajtaján
A' kised gyászszereg,
Az örült keskeny, egyszerű
Sírját tekintni-meg.

Majd ébred, kin az álom is,
Nyugalmat ez nem ad;
Az ősz sírásó érkezik,
'S az ifju felriad:

„Hol késel száraz koponya?
Nem látod siromat? —
Mért nem sietsz temetni-el
Minket, halottakat?

Mit állsz itt? — mért nem dolgozol?
Mit bámulsz ugy reám?
Talán irigyled társomat,
'S nyugalmas sirtanyám?'

Vagy nem hiszed, hogy holt vagyok,
Rég rothadó halott?
Im itt van száradt csontkezem;
Nem érzesz rajt' szagot?

Nem érzed? — hát temess-be, mint
Élőt, — elszenvedem
A' kint, csak hagyd, hogy e' halott
Mellett legyen helyem!

Még így sem? — hát mi vagyok én?
Nem hisztek, úgy-e nem?
Leányod ez? — én elmegyek,
O küld-el őt velem!

És én hozandok egy fiút,
Eljő az, — 's bétemet;
Jer o szelid leány, jer-el,
'S vigy hozzá engemet!“

BEÖTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Gőzerőművek kifejedése. (Vége.)

A' régi newcomeni gőzmozgonyoknak 7 font erejük volt a' dugacs minden négyszög-hüvelkére. Az első watt-boultoni gépelemeknek 10 $\frac{1}{2}$ font hatóerejük volt ugyan azon négyszög hüvelkre. Bi-

zonyos Hornblower, Kornwallisból, olly mértékben megjavítá azokat, hogy minden négyszög-hüvelkre 16 font erő jutott. Hornblower gépelyén 2 henger volt. Ha a' gőz az egyik hengerben a' dugacsra hatott, annak át kelle húzódnia a' második hengerbe. Így tön az egy időben egy második hatást, hol új gőzek folytak az üstből az első hengerbe. A' gőzek ekképp' a' lehetőségig használtattak; mivel az első dugacsra nyomtak, teljes kiterjedésüket (rugalmasságukat) megtarták: nihelyest azonban arra használtattak, hogy a' második dugacsra nyomjanak, félbeszakasztott 's így megszűnt közösségük az üsttel; nekik csupán az volt szabad, hogy kiterjesszék magukat, megengedtetvén bemenni egy nagyobb tértartalmú hengerbe. Ugyan azon idomzatban, mellyben fogyott a' gőzek rugalmassága egy téres hengerben (mellynek természetesen dugacsa is nagyobb volt), azok nagyobb lapra, vagy felületre hatottak, 's pedig a' dugacsnak megnagyobbított lapja miatt. A' gőzek hatása tehát ugyan az maradt, habár leszállított is elasticitása. — Ugyan azon gőzek, mellyeket Hornblower hagyott hatni a' második, vagy nagyobb dugacsra, egy nyílt közösülési cső által a' kis dugacs alsó fenekeig vezettettek. Nem vesztettek hatásukból semmit az által, hogy mind a' két dugacs között gyengébbek lettek a' nagyobb dugacsra nézve; 's mivel a' kisebbik a' gőzek nyomását, az üstből felülről, szenvedte, 's az alatta levők által nem segítettett, így tehát természetesen mind a' két dugacsnak egy 's ugyan azon pillanatban kelle lenyomatnia, leszállás közben a' kisebb dugacs alatt levő gőzeknek kidöfetnie, 's a' nagyobbik dugacsot követnie. Fox és Lean gépelyeinek hasonló készüllete volt. — Watt, Boulton és Hornblower, főleg a' két első érdemtéljes férjfi, nemcsak Anglia, hanem francia ország számára is nagy hatást eszközölő gőzgépelyeket készített. Elcsüggedés nélkül még mindig iparkodtak ők tökélyesíteni erőműveiket. A' Németek szerencsével utánozták a' watt-boultoni gépelyeket.

Az újabb watt-mozgonynak főjavítása abban is létezett, hogy ugyan azon ventill, melly a' gőzeket a' dugacs fölött lenni hagyta, egész addig nyitva maradt, míg a' dugacs a' hengernek mintegy $\frac{1}{4}$ rész hosszával lenyomva volt. Azután becsapódván az, a' visszatérés az üstbe elvult zárva a' gőzeknek, 's nem jött hozzája új gőz. A' bezárt gőzek mind a' mellett is nem szüntek-meg kiterjeszkedni, 's a' dugacsot (ámbar csak meggyengített erővel) lenyomni. Ezen készüllet által a' gőzeknek az előbbihez képest csak $\frac{1}{4}$ része volt szükséges, 's így kisebb főzőüstre, 's kevesebb tüzelésre. Azonban itt még attól is sok függött, hogy e' készülletnél ugyan azon terhet, vagy ellentállást, lehesen legyőzni, minélfogva szükséges volt itt

az erő nagyságát (melylyel a' teher vagy ellenállás ellenhatott a' gőzek erejének) azon mértékben gyengíteni 's leszállítani, mellyben fogyott a' gőzek ereje. Ez valóban egy különös 's igen elmés mechanikai készüllet által történt-meg. A' kormányzás, vagy azon mechanismus, melly által a' ventilek akkor, ha kivántatik megnyitvatnak 's elzáratnak, nincs mindig egyformán elintézve. Minél egyszerűbb az, annál jobb. Így például az emelcsőkkel ellátott rámából állhat, mellyet egy, a' fő henger dugacsrudjával egyesítésbe hozott toló vagy závár akképp' húz ide 's oda, hogy általa egy 's ugyan azon időben kinyílik egy pár ventil, mi alatt egy másik pár ventil vagy csapan tyú bezárja magát. — Ennek jobb érthetésére hasznos lesz azon értekezéseimet olvasni a' Vidra nevezet alatt is ismeretes folyamtisztító 's mederöblösítő gőzerőműről, mellyeket közöltt a' német kereskedői folyóirat az 1836-diki 1-ső szám, 's az 1837-diki 1-ső 2-dik és 3-dik számok alatt, 's melly gőzmozgonyt most megtekinthetni O-Budán a' kis Dunaágban.

NOVÁK DÁNIEL

Ris-bor. Bár mi bőségben teremje-meg China földje a' szőlőt, lakosai még sem készítenek abból bort, mert a' forrott risből sajtoltat többre becsülik. E' ris-bor gyengébb fejér boraink ízével 's édességével bir, és ha igen jó, alig lehet megkülönböztetni a' whiskey-től.

Clanny telegrafja. Egy jegyekkel közlekedő gépely sem érdemli-meg a' telegraf nevet — mond a' „Newcastle Journal — ha csak olly tömérdek betűi nincsenek, hogy azokból több nyelven hangzó szók és észfogalmak feljeleltethessenek. Clanny dr. Sunderlandban illy telegrafot talált-fel, Ennek tökélyességéhez még a' rendkívüli olcsóság is járul, mert egy állomás — melly 10—20 angol mtfdre lehet egymástól — nem kerül többre 50 sillingnél. Clanny ur nem szándékozik patenst váltani találmányára.

Óvó álarczok. Angol országnak több olvasztó 's más műhelyeiben, hol izzó érczekkel dolgoznak, rá vették már a' munkásokat az álarcz használására, melly őket az izzó ércz melegének káros behatásától és a' porölyök alul kifecscsenő tüzes ércz részecskéktől védi. Ez álarczok többnyire kissé domborodottak, sodronyszövetből készülnek, mellyek a' munkás arczára felcsatoltatnak; néha pedig egész álarczok, és csak szemüregeik vannak sodronyszövetből. Ohajtható, hogy ez egyszerű védezköz mindenütt elfogadtatnék; mert sok szorgalmas munkás veszti évenként egységét 's szemfényét azon helytelen előítéletből, hogy magát az ártalmak ellen védni szégyen.

INTÉZET.

Pesten az első polgári uszó-iskola férfiak és nőszemélyek számára, melly felnyitása két első évében is olly kitűnő részvétben részesült, czélirányos javítások és tökélyesítések mellett, ügyes uszó mesterek felvigyázata alatt (mint a' multkor megjelent hirdetmény ígérte) majus végén nyitattik-meg. A' leczke-órák férfi-nem számára reggeli 5 órától fogva 11-ig 's délutáni 3-tól 9-ed félig, — nőnem számára pedig délelőtti 11 órától kezdve délutáni 3-ig lesznek. Az utóbbiakba férfiak be nem bocsájtatnak. Uszás díjjai pengő pénzben: Kezdőktől: egész folyamatra 15 ft. — 2 hónapra 11 ft. — 1 hónapra 6 ft. — Szabad uszóktól: egész folyamatra 8 ft. 30 kr. — 2 hónapra 6 ft. — 1 hónapra 3 ft. 50 kr. — Nagyban próbálóktól: egész folyamatra 5 ft. — 2 hónapra 4 ft. — 1 hónapra 2 ft. 40 kr. — — Egyes leczkéért kezdőktől 30 kr. — szabad uszóktól 20 kr. — nézőktől 6 kr. — — Fejér ruhák ára egy lepedő 4 kr. — egy uszónadrág 2 kr. — egy törülköző 1 kr. — Előfizetési jegyeket váltani lehet Turteltaub és Ullmann urak írószobájokban, a' felső Dunasoron 7. szám alatti házban. — Az egész folyamatra ajálkozó kezdők mind be- mind kilépéskor még kétkét pengő ftot tesznek-le; a' két hónapra bérlők csak belépéskor 2 p. ftot; az 1 hónapra bérlők pedig 1 ftot a' belépéskor. Egyéb ajándékot az uszó mesterek nem követelhetnek. Budaiak számára különös csónakok lesznek készen áthozatásukra.

SZINÉSZET.

Magyar játéka zin.

PESTEN maj. 18-kán „lengyel király házassága 3 fvsos vig játék (Hassaureck után idős Horváth Dániel) hanyagul 's élénktelenül adatva ment keresztül szinpadunkon. Első fvnás után Székely Imre, de különben felakadások nélkül játszott igen érdekes tartalmú színművet a' közönség élénk részvéttel fogadta, 's a' szerzőt hosszas, riadó „eljen-nel!“ tisztelte-meg. Kitűnőleg működtek Egressy G. ur (Bod), Bartha ur (Marót), Lendvayné assz. (Ida) 's Megyeri ur (Haszán). Udvarehelyi Sándor urnak javasolnunk kell, hogy az illy bejelentő inas szerepekben

is törekedjék lehető ügyességet 's pontosságot magáévá tenni, nehogy különben zavart okozó legyen. Nézők földszint 's karzaton számosan; páholyokban azonban, fájdalom! igen kevesen. — 20-kán „tündérvilági leány“ tüneményes vig játék 3 fvsban szép számú nézők előtt adatott. — 21-kére „pajkos jurista“ volt kijelelve.

KASSÁN apr. 29-kén bérletszünnéssel Bellini „tengeri rablók“ czimú 's magyarul még sehol nem adatott hősi nagy daljátéka 2 fvsban, Pály Elek fordítmánya szerint fáradszón törekvést bizonyítva, első előadásra nézhetőleg sikerült. E' daljátékot, melynek majd minden száma igen kellemes és bájos, ugy szintén, a' kardalok is fülkecségetetők, Bellini Mailandban 1827-ben szerző, 's neve a' zenevilágban ez által lett legelőször is nevezetessé. Tartalma következő: „Ernesto caldorai herczeg (Benza) mátkájának kedveset Gualtierót (Pály) gyanússá tevén, az országból száműzeti 's Imogene (Tóthné) atyját foglyává teszi. Imogene, hogy atyját tömlőczéből kiszabadíthassa, kéntelenül kezét Ernestónak nyújtja. Több év mulva a' tengeri rablók elhatalmazván, ezeknek zabolázásukra Ernesto küldetik, ki szerencsésen szétveri őket. Ekkor Gualtiero, a' rablók kapitánya, menedéket akarván keresni, több társával a' caldorai partokon hajótörést szenved, miből kiszabadulván, Imogene reá ismer, Ernesto haza érkezik, 's Gualtierót nejjével találja. Párviadalra kelnek, Gualtiero Ernestót megöli, Imogene megőrül, Gualtiero pedig feladja magát a' bírának, kiktől halálra ítéltetik.“ — Mutatvány végén Pály, kinek mind játékával, mind nagyobb részben éneklésével is, megelégedni lehetett, előhivatott. Tóthné iparkodék, de nem elégitte ki. Benza fő dícséretet érdemel. A' kardalok valóban jelesek valának. Nézők a' legrosszabb időnek daczára is elég számosan. — 30-kán Birchpfeiffer Carolina „Szapáry Péter“ czimú 5 fvsos nemzeti színjátékának czimszerepében Lendvay jeleskedek, 's játék végén Komáromyval (Hamsabeg), ki több jelenetében tulságos vala, 's inkább ordított, mint szavalt, többekben azonban helyén vala, előtapsoltatek. Komlóssyné (Ilka) tetszett; Hubenayné (Zulima) a' köz várakozásnak, mint mindig, teljesen megfelelt. Nézők számosan. — A' társaság helyzete engedvén, még egy fel bérletet ad, mely ma kezdett.

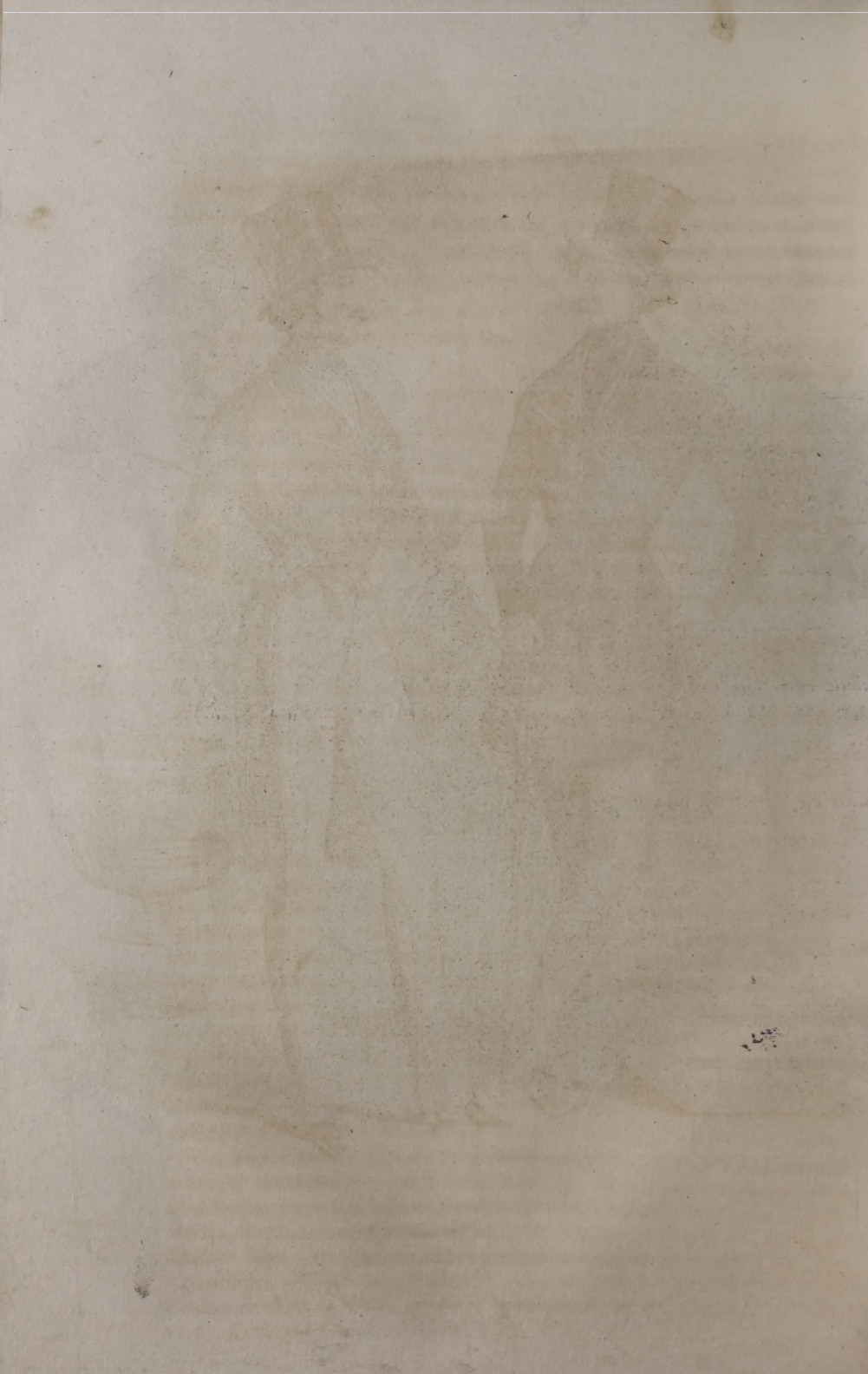
KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

PÉCSETT majus 4-kén „Napoleon, vagy, a' kis káplár“ — 3 felvonásban jött szinpadra. Czelesztin (Napoleon) helyesen adá szerepét. Bohári (maréchal Berthier), Dér (Odonel kapitány) elnézhetőleg. Dér azonban előbb Schultert commandirozzon azután abmarchieren-t. Kovács (Ikan Gaukir mameluk) jól, Farkasné (Cleville özvegy bérlőné) néhány akadozásokat kivéve meglehetősen játszott. Abdainé (Cleron Cleville leánya) helyén volt, valamint Szerbényi is (közkatona); Körösi (Rossignol falabú invalidus) tetszettek; — intetnek azonban szerepeik jobb megtanulására; az igazgató pedig különösen arra figyelmeztetik, hogy a' mint egyszer a' szerepek kiosztattak, és kinyomattak, azok többé meg ne változtassanak — vagy ha betegség 's más által változás történik, azt a' közönségnek tudtára adja. Nézők, sajnos! most is kevesen. — 5-kén „Griseldis“ regényes drama 5 fvsban jött szönyegre. Szerbényi (Artus király) szerepét jól tanulja-meg, és ha ezt tudja, mimicára jobban ügyelhet, 's nem fog félni, hogy' tartsa fejét, kezét, lábát addig, még az utolsó felvonásban Griseldis Percivalnak tántoríthatlan szerelme szemrehányásait teszi — valamint Vasváriné is (Ginevra) tanuljon előbb szerepét — hogy a' sugóra nem szorulva, egy angol királyné méltóságát

Adelmann

Honmürisz.

Lehmann sc.

ALBUM

jobban személyesítse. — Csepregi (Lancelot), míg a szó reá kerül, bajuszát ne pederje; Kovács (Trisztan) tetszésre, Czelesztin (Percival) igen jól adá szerepét, 's játék végén előtapsoltatott. Gyarmati helyett Kőrösi adá Gavin szerepét, kész akarti többszörös kard-csörrenéssel és szerep-tudás nélkül. Abdainé (Griseldis) tetszet — úgy látszik azonban, hogy a' vig szerep jobban sikerül neki. Dér Cedrik szénégető vak szerepét teljeséggel nem tudta, — azt többnyire a' sugó végezte; — egyébiránt aetheticai hiba is volt az előadásban, jelesen a' 4-dik felvonásban, midőn a' királyné parancsolja „vigyétek felre Griseldist és ennek atyját, tegyetek bilincset reá“ akkor Lancelot, Trisztan, és Gavin lovagok ragadják-meg Griseldist és ennek vak atyját. — Ez hiba! — hisz' azért van Gyarmati, majd ki viszi ez őket, még egy katonával, 's bilincset is tesz reájok, ha szükséges. — Nézők ismét kevesen. — 12-dikén „Krisztina, a' 16 éves királyné“ (Hell Tivador után Komlósi Ferencz színész munkája) jött szinpadra. — Ezen előadásban már kitetszett a' készültseg és szerep-tudás; azért a' darab kerekdeden adatott. Kitünőbbek voltak Abdainé (Krisztina), Kovács (Ranczau gróf), Czelesztin (Buri Fridrik svéd tiszt). — Játék végén Abdai Rozina, 9 éves leányka, igen helyes magyar tánczával a' közönségnek kellemmel teljes estvét szerze, magának pedig köz dicséretet aratott. Nézők kevesen. — A' majus 13-kán „Toldi Miklós“ czim alatt adatott darab más alkalommal érintetni fog.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében maj. 20-dikán adatott hangászati multság részei voltak: 1) Onslow Gy. 1-ső (E-moll) quintettje. — 2) Inromptu, oboéra; játszá Steinhauser Henrik ur, a' német színházi hangászkar tagja fortepiano kíséret mellett, melyet a' hangmű szerzője Kaiser ur, a' pesti magyar színházi hangászkar tagja, játszott volt. A' darab kelleme 's helyes előadás méltó tapsokkal érdemesítettett. — Mint halljuk, jövő vasárnapon lesz e' nyárszokon az utósó hangászati ezen intézet részéről.

A' pestbudai hangász-egyesület addig is, míg rendes énekiskolát állithat, elhatározá, hogy külön tartandó gyakorlati rövid hangversenyekben törekedjék kitanulni többnyire műkedvelőkből álló dalnok és hangszeri személyzete tagjainak tehetségét. E' czélra adá majus 19-kén szokott próba-szobájában az első gyakorlati versenyt, melyben Onslow A-moll quintettje, Feriot hegedű változatai (klavir-kisérettel), Mercadante „Eliza és Claudio“ daljátékából egy párdal (sopran és bassus hangra), egy bassus aria violoncello-kisérettel reményen tul sikerült helyességgel adatott elő. — E' gyakorlatokra bebocsátó jegyek mellett lehet menni, melyeket a' titoknok oszt-ki kivételen kívül csupán a' hangász-egyesület működő tagjainak, rokonainak, 's az egyesület kormányzó biztosságai tagjainak. Minden két hétben lesz egy illy hangászati gyakorlat.

Liszt Ferencz Bécsben. Mióta a' hangász-egyesület tereme fennáll, olly néptolongs nem történt falai között, mint Lisztnek april 23-kán este adatott második hangversenyén. A' három pengő forinton adatott zártszékek már néhány nappal előbb elkelték; sőt a' szabad padok is zártszékeknek használtattak; mi több, még a' karzaton is készültek zártszékek. Ez alkalommal nemesak a' hangászkarat foglalák-el nézők, hanem az előszint is, ugy annyira, hogy a' versenylőnek nem maradt több helye, mint mennyi személye 's zon-

gorája elfogadására elégséges. A' néptolongást valóságos ostromnak lehetett tekinteni, és így igaz, hogy Paganini óta még egy művész sem tett ily hatást a' közönségre, mint Liszt. E' hangverseny részei voltak: 1) Hummer septette; a' fuvolyát Zierer, oboát Ullmann, kürtöt König, violát Holz, kobozt Merk, 's gordont Slama urak játszá, a' zongorát pedig maga Liszt ily tökélyvel, minovel, mióta szerzője megírta, nem játszatott. — 2) „Erdei madárka“ Lachner tól, éneklé Lutzer k. asz. a' kísérete pedig Lewy Richard és Károly játszá. — 3) „Az éji zene“ és a „könyök magasztalása“ Schubert tól; játszá Liszt. — 4) „A' szavalás“ című szép költeményt Langertől szavalá Denker Maria k a. — 5) Pacini-nak „I tuoi frequenti palpiti“ cavatináját éneklé Lutzer k. asz.; a' zongora kíséretet játszá Liszt. — 6) Pacini-nak most említett cavatinája feletti phantasia, játszva Liszt által, ki minden játéka után legalább háromszor előtapsoltatott. E' hangversenyt ó cs. kir. fölsége az anya-császárné, és Zsófia cs. kir. főhercegné tiszteltek-meg jelenlétükkal. — Lisztnek harmadik hangversenye, melyet Zsófia főhercegné jelenlétével ismét megtisztelt, april 29-ének déli óráiban tartatott az ismét fuladásig tömöti hangászegyesületi teremben. E' hangversenynek 6 száma volt. — 1-ső) Andante és scherzo Czerny sonatá-ja után, játszva Liszt-tól. — 2) Schubertnek „szellemi kövesség“ című dalát éneklé Titze ur, cs. kir. udvari dalmok, a' zongora-kiséretet játszá Liszt. — 3) „Rococo“ költemény Saphirtól; szavalá Denker Maria k. asz. — 4) Negy gyakorlat Moscheles és Chopin-tól, játszá Liszt. — 5) Schubertnek „eger király“ (Erlkönig) dalát éneklé Titze ur, kísérve Liszt által; — végre 6) Lisztnek egyik legjelesebb szerzeménye a' „La serenata e l'orgia“ Rossini estélyeiből vett themára készült phantasia, játszva a' versenylő által.

UTASÍTÓ.

Felzóllítás szabólegények iránt. — Mintán a' pesti nagy árvíz eltakarodott, a' legénységnek nagyobb része is, a' vizet követvén, Pestről elutazott, még pedig ily nagy számmal, hogy a' mesterek felette nagy szűkében vannak a' legényeknek, — 's többek között alul írott is, vidéki kegyes pártfogóit illendően ki nem elégíthetvén — felzóllíthatnak általa ezennel a' hazánknak minden városában létező asszonyi szabólegények, kik magukat munkáikban tökélyeseknek érzik, és kedvök volna nálam munkába állani, minden halasztás nélkül Pestre jönni ne késedelmezzenek. Tízennyolczat elfogadhatok.

Jegyzés. — Vándorkönyveikbe mindjárt helyben lehet beiktatni, hogy egyenesen hozám indultak. — Lakásom Pesten a' váci utcában a' három Gráciánál igen is ismeretes Mocsonyi házban 412. szám alatt az első emeletben

Pesten 1838-ki majus 18-kán

KERESZTES-Y SÁMUEL s. k.
polg. asszonyiszabó mester.

D I V A T.

20-dik divatkép (Parisból). — Felruha selyemből szalagbokrokkal 's csatokkal ékesítve; a' másik ruha jacometből lebegénnyel és fekete mantillával. — Bécsi divat maj. 17-én: felruha mullból lapis-szürke marczellinnal béclve; szalmakalap virágokkal és tafota-szalaggal ékesítve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 27^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

A' reményhez.

Csalóka szép remény!
Mit altatsz engemet,
Mosolygó álmakon
Ringatva éltemet;

Olly tündér álmakon,
Mellyek enyészzenek,
Mihelyt a' bús valók
Éberré költenek.

Milly játszi képeken
Csaltad a' gyermeket;
'S a' gyermek képe mind
A' porban elveszett!

Milly bájos üdveket
Jóglál az ifjunak;
'S azok csak képzelet
Ábrándi voltanak!

És még is édesen
Hat most is érzeted;
Ah, most a' bús salót
Ollykor felejteted!

Enyelgő szép remény!
Altass még engemet;
Mosolygó álmakon
Ringasd-át éltemet.

MATICS IMRE.

SZORGALOM.

Parisi királyi könyvnyomó intézet. — Ezen intézethez hasonlót találni bajos lenne; mert, mint az igazgatóság bizonyítványából kitetszik, 44 féle betűjegyei vannak, ugyan annyi idegen nyelveken nyomandó könyvek készítésére. — 1528-dik évben keletkezett alapítása óta 1400 legjelesebb 's ritkább munkát nyomott ez intézet az idegen történetekről 's literaturáról eredeti kéziratok után; a' chinai, siami, zsidó, görög, copti 's a' t. művek mind ezen intézet sajtói alól kerültek-ki.

Uj mozgony. Stephenson ur, angol földön a' leghiresebb erőművész, az angol vasutakra egy szörnyű mozgonyt (locomotiv)

készített, mellynek működése által 50 tonna teherrel egy óra alatt 50 angol mértföldnyire lehet haladni, teher nélkül pedig 80 mértföldnyire is.

ÉPÍTÉSZET.

A m m a n a t i.

Bartolomeo Ammanati, hires florentini szobrász és architektus, született 1510-ben, 's kimult 1592-ben. Rendkívüli hajlandósága lévén a' rajzművészetekhez, ő a' szobrászatot választá, az akkor fennálló iskolák között pedig Baccio Bandinelli-ét, egy hires florentini szobrászét, kitől ő azután az első oktatást vette. A' mesternek fantastikai szeszélye volt-e oka, vagy fiatalsági könnyelműségből történt, elég, hogy ő nem sokára oda hagyta ezen iskolát, 's Velenczébe ment, hogy ott Jacobo Tatti alatt, ki Sansovino név alatt ismeretes a' művészi világban, folytassa tanulmányait. Ammanati bámulatos előlépteket tön, 's miután már visszatért volna Florenzbe, más tanítója nem volt, mint csak Medicis siremlékének szobrászata, melly Angelo Mihály vésője alól került ki, rövid idő alatt pedig saját találmányaival fellépve, nevedett hirneve. — Első műszüleményei közé tartoznak: az örök atya 's a' két angyal, magaslatú műben; egy Leda, melly az urbinói herceg birtokába jutott; 's három képoszlop életnagyságban, mellyek Nápolyba szállítottak, hol ezek a' hires költész Sannazar siremlékét díszítik. Urbinóba meghivatva, ott dolgozta-ki Ferencz Maria herceg siremlékét, 's néhány munkát végzett stukban. 1550-ben Romába ment, 's egész iparral architekturai tudománynak szentelte magát, a' nélkül még is, hogy ez szobrászatának rovására történt volna. Leghelyesh architekturai műszüleményei közé tartozik: a' Pitti palota udvara, 's a' sz. Háromságid, mind kettő Florenzben.

Több létre hozott építvényremeke között, mellyek bebizonyítani képesek építőművészi tudományát, 's jártosságát a' valósításnál, azt okvetlen a' Háromságid teszi, mellyet ő Florenzben emelt. Ezen emlék az első példa egyszersmind hidboltról nyomott bolthajlattal, így tehát a' curve-nek bizonyos nemét teszi, melly formát nem czélszeres, ok és szükség nélkül használni a' hidaknál; mellyet azonban Ammanati ezen műnél annál is inkább több szerenésével alkalmazott, mivel azt maga a' szükség parancsolni látszott. — Az Arno folyóvíz 1557-ben rögtön 's olly erővel dagadt-fel, hogy a' mellékfektű rétek, földek, házak 's malmok, szóval, minden lerontatott. Semmit sem lehet összehasonlítani azon pusztitással, mellyet okoz e' folyóvíz fellázadságában, dühösködésében. A' víztömeg erőszakoskodása még az által is neveltetett, hogy ez áthágván partjait, a' hul-

lámok útközben mindent magukkal elragadtak. Gyökerestől kidöntött magas fák, talpak, onuladványok, 's más egyéb eszközök, a' mindent magával elragadó vad folyam által, a' Háromsághidhoz hányattak legnagyobb erővel, 's így ennek ellent nem állhatva, ezek mindjárt az első döfésnél ledönték azt. A' viz magasabbra emelkedék a' hidaknál, keresztül folyt rajtuk, 's áthágta a' kőfallal elgátolt partokat, mi által a' várost is elönté; egyedül csak a' „ponte vecchio“ hid daczolt még a' folyó vízdhének; 's mivel e' folyam ketté választja Florencz városát, a' közösülések is jobbadán félbeszakasztattak. 1559-ben Medicis Cosmus herczeg ismét felépítteté az a' lla Carraia hidnak két bolthajlatát. A' háromsághidra nézve Ammanati rendelést kapott, hogy azt egészen ujonan felépítse. Ezen architektusnak volt már többszer alkalma e' balesetnek főokait kikutatni, melly t. i. az 1269-dikihez hasonló volt, 's a' legczélszeresb, leg-hathatós módrol gondolkodni, viszon beérkezésének, az általa meglepetésnek ellenhatni, 's annak elejét venni fontos változtatás által az akkorban divatozó hídépítési rendszerben, azon folyóvizeken keresztül, mellyek nagy 's többszeri part-áthágásoknak alávetve voltak.

Ő meg volt arról tisztán győződve, hogy egy hidnak a' dühös-ködő víz hatalma elleni biztosítása, kevésbbé függ attól, ha az ellenhatás neveltetik a' folyam hevésege ellen, mint inkább attól, hogy az előnyomulás hatalma leszállíttassék, gyengíttessék. Addig közönséges vélemény volt, hogy a' hidoszlopoknak azon okból, csak hogy elég izmosak legyenek, $\frac{1}{3}$ része, de soha kevesebb mint $\frac{1}{4}$ része, az ivnyilásnak ne adattassék. Azt vélték, hogy azoknak szükségük van az ellenfal (Culée) szilárdságára. Ennek következése volt, hogy a' folyóvíz ágyát azon egész térrel, mellyet az oszlopok fölöslegsege elfoglalt, megkeskenyítettnek találták, 's hogy az összeszorításnál a' folyam zabolatlanságát 's pusztító hatását a' materialákra, jóval kell ekképp' nevelni. A' curve-nek neme, mellyet a' körülményekhez képest a' boltozatnak adtak, hasonlólag egy pont volt, mire keveset ügyeltek. Kérdést sem szenved, hogy a' teljes ivhajlat, vagy félkör, legegyszerűbb, egyszersmind legszebb, 's legtartósabb is. A' tömöroszlopok többszörözése által pedig a' víz átmentének éppen azon idomzatban számos akadály is gördíttetik, szegeztetik ellene. Ha még hozzá tesszük, hogy a' víz a' boltozat félszkeig felér, 's talán még annál fentebb is emelkedik; a' félkörded bolthajlatok jobban 's jobban keskenyítik az átjárást, úgy hogy minél magasabbra emelkedik a' folyóvíz, annak lefolyása annál több akadályra talál. Ezt azonban nem lesz nehéz példa nélkül is belátni, 's érteni. — Ammanati, mind e' vizsgálatok resultatumát valóításba hozta. Ő javallott hidjánál csak 3 ívet használt (a' közélső 90, a' más kettő 81

láb térségűt), így tehát közép oszlopainak száma csak kettő lön, 's azoknak 25 lábnál nem adott több vastagságot, az az, körülbelül $\frac{1}{4}$ részét az ivtérnek, úgy hogy ez által a' folyóvíz szélessége csak 50 lábbal keskenyült. Végre a' boltozat íveinek ő igen nyomott elliptikai curvét kölcsönzött, melly a' folyam vizének még több és szabadon átjárást nyitott. Ez által, a' folyóvíz árjánál, a' viznek heves oda tolongása maga is gyengítettett az ellentállás kevesbitése által, 's a' constructionának, valamint is materialéknak kevesebbet kelle kiállani behatásától. Egyébiránt ő legtöbb gondot fordíta mindenre, mi biztosithatta annak tartósságát, 's a' műnek szilárdságát. Miképp' az alapzathoz, úgy az oszlopokhoz 's ivboltozat-faragású köveihez, a' legkeményebb köveket használta, ám ha maga a' hidboltozat csak ásványkőből készült is. Az oszlopok megerősítést nyertek sarkantyúk által, mellyek arra szolgáltak, hogy a' víz erejét széttaszassák. — A' szerkezménynek mesterségén kívül, mellyben a' hid érdeme okvetlen áll, csudálnunk kell nemcsak az alkat nagy csinosságát, hanem egyszersmind a' bolthajlat hevederein, archivoltéken, 's támaszoszlopokon, bizonyos profil- 's párkányrészeket és mélyzetű mezőket, mellyek ezen hidat, mint egy ügyes architektusnak művét, bélyegzik. A' hid két végén alkalmazva látni 4 szobrot. — Miután már tökélyesen bevégezve volt e' kőhid 1569-ben, az óta a' folyóvíz árjainak ellentállott az a' nélkül, hogy csak legkevesebb változást is szenvedett volna. A' lefolyás nagy könnyítése által, mit ezek ekképp' engedtek a' viznek, nem keveset szolgáltak arra, hogy a' többi hid is biztosittassék a' rendkívüli vizdagályok hatásai ellen.

E' nagy vállalat azonban nem foglalatostkodtatá Ammanatit kizárólag. Talentuma fel volt osztva azon pillanatban Florencz legpompásabb műalkotványa 's e' szép város legnagyobb szobrászati emléke között, az az, a' pompás szökőkútnál, a' régi palotának terén. Nehány szobrász versenyzett e' munkának kézre nyérése végett, 's még az intrigue is nem késett beavatkozni a' vitába. Baccio Bandinelli, egy sokra vágó, 's minden nagy vállalkozásra kész férjfi, azon rendelést vette, hogy Carrarából szállítson Florenczbe egy colossalis márványtuskót, melly ezen de még csak tervben levő emlékre volt szánva. Haszonleső előlátásból ő azt azon formában 's nagyságban faragtatta, miképp' az saját találmányi Neptunjához legjobban illett, vélvén, hogy így biztosítja magának a' vállalatot, 's plánumának létesítését szükségessé teszi. Azonban több elhírvült architektus is jelenté magát mint versenytárs, kik között voltak: Bologna János, Danti Vincze, és Cellini Benvenuto. Mig a' vita tartott e' tárgy fölött, meghalálozott Baccio Bandinelli, 's így Ammanati nyerte az elsőséget. E' művész ritka ügyességgel

tudta ezen, ámbár egy más alakhoz készített márványtuskóból collossalis Neptunját képezni, még pedig annyi szerencsével, hogy a műven sem a legkevesebb erőtetést sem valami nyomdokot észre venni nem lehet, mi bizonyosságul szolgálhatna, hogy ő magát, a már adott mértékek szerint tartotta volna. E' fontaine-t úgy tekinthetni, mint az újabb szobrászat legnagyobb találmányainak egyikét, 's melly egyszersmind e' nagy férjfiúnak legfölségesb műve is. — Ammanati egy nagy munkát készített e' czim alatt: „La Citta“, melly az összes nagy épületek terveit és rajzait foglalja magában, mellyek t. i. egy város diszitéseül szolgálhatnak. A' kezdetet ő a' kapuk rajzával tette; erre következtek a' herczegek palotái, törvényházak, 'stb.; ezen túl a' templomok, szökőkutak, börcék, színházak, hidak közönséges térek rajzai. E' nagy érdekű munka, széthordatott halála után, 's egy ideig egészen eltűnt. Egyik része megjelent egy árverésnél, a' nélkül azonban, hogy valaki képes volt volna azt érdemeire nézve becsülni, míg végre a' híres Viviani e' becses töredékeket mgismervén, összegyűjtögette. Ennek kezéből, később Lodovico de Riccio senatornak birtokába jutottak, egy felvilágosodott műértőbe, ki azután azokat két kötetben egyesítetté.

NOVÁK DÁNIEL

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN maj. 21-kén a' „pesti pajkos jurista“ kevés nézőt csóditett-be. Jelesebbek voltak: László ur (Széky Pál), Telepy ur (Matyi), Bartha ur (Höslaky), és Szentpétery ur (Bikavári). — 22-kén Fáy Andrásnak „külföldiek“ 2 fvsos 's „közös ház“ 1 fvsos eredeti vigjátékai töltek-be az estét. Az első darab élénken 's egybevágólag adatott; kitünve jeleskedtek Bartha ur (Bodor Kálmán), és Lendvayné assz. (Julcsa). Az ezt követő „közös ház“ azonban hanyagul és szembeszökő szerep-nem-tudással, akadozva adatott. Legkészsültebbek valának: László ur (Sándor) 's Lendvayné assz. (Erzsi). Ez utóbbinak ismételve ajánljuk a' nem szaporázott beszédet; mert mi eleménye van a' nézőnek, ha a' színésznek szavait, különösen vigjátékban csak feleben harmadában érti-meg?! — Első darab után Fáy Gusztáv a' szerző urnak fija, kiről, mint ügyes zongorázóról lapjaink már sokszoros dicsérettel emlékeztek, Thalbergnek „Don Juan“ themájára irt phantasiáját volt szives eljátszani egyedül a' fortepianón, kíséret nélkül. E' hangmű eljátszása nem csekély feladat bármilly gyakorlott művésznek. Fiatal művésznök annál viritőbb koszorút érdemle tehát, hogy a' mostani legjelesebb hangművésznek e' nehéz munkáját olly kitünő pontossággal 's jelesen adá elő, miképp' azt korosabb és járatosabb hangászoktól várhatjuk csak. Csak azon egyet ohajtottuk, vajha e' czelra más népszerűbb, és magyar színházunk nagy publicumára nézve is hatóbb hangmű választott volna. A' fiatal művész kétszer tapsoltatott-elő. — 23-dikra Vörösmarty „Marót“-jának ismétlése volt hirdetve, melly mutatvány jövedelmének egy része (a' hirdetmény szavai szerint) a' szerzőé. Erről bővebben máskor.

KASSÁN maj. 1-jén „Zsigmond király álma“ ismételték. A' darabba szőtt énekek némüleg érdekessé tették az egészet. Végén Tóth (Zsigmond) és Pálné (Erzsébet) érdemlőleg előhívtak. Nézók szép számmal. — 2-kán Lendvay jutalmára szép számú nézők előtt „Domi, az amerikai majom“ igaz történeten épült, vígsággal elegy, nagy pantomiai nézőjáték énekekkel (azonban csak egy kardal volt) 's új diszletekkel (mellyek voltak azok?) 3 fvsban hozatott színre. Benza (majom) a' köz várakozáson felül kielégítőleg, Hubenay (Pongrácz) igen helyesen játszott. Benza a' 2. 's 3-dik fvnás után, Lendvay (Dessa) pedig játék végén zajos tapsok között előhivatással tiszteltettek. A' többi egész személyzet helyén vala. Egyebiránt maga a' darab igen sovány éldeletű. Lendvaytól méltán lehetett váni más érdekes színműnek választását. Elég sajnós, ha fő színészeink holmi hasonló hitványságokat választanak jutalomjátéku. — 3-kán „Kean“ harmadszor is igen számos néző előtt ismét művészileg adatott. Lendvay a' czimszerepben többszöri előhivatással jutalmaztatott. A' többi egész személyzetről dicséretnél egyebet mondanom nem lehet. — 4-dikén „majusi virág fűzer“ czím alatti egyveleg 3 szakaszban számos nézőt vonzott a' színházba. Az első szakasz részei voltak: „Tancred“ daljátékból néhány jelenet; — 2-dik szakaszban „a' leégett ház I fvsú vig játék“ kerekdeden adatott. Dicsérettel említendők: Hubenay (Sebestény) és Komáromy (Marcezi); — 3-dik szakaszban a' „szevillai borbélyból“ két jelenet. Benza (Figaro) kellemes és igen helyes énekléseért érdemlőleg megtapsoltatak. Ezt követé „Czérna szabó Prágában.“ Játék végén Hubenay (Czérna), Tóthné (Laura), és Hubenayné (Camilla) zajosan előtapsoltattak. — 5-kén a' kórház részére „Bocskai, a' tántoríthatlan hazafi“ gyér számú nézők előtt került szinpadra.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

SZEGEDRŐL pünköszt-hó 18-ról. — Köz örömnkre leptantantak végre színházunk ajtajáról ama lakatok, mellyek azt színészek nem léteben hosszú fél év alatt zárva tartották. Czelesztin, ki a' köz kedvezést és pártfogást mult évi itt létekor többi társa fölött leginkább tapasztalá, a' mult őszi hozott tanácsi határozat által színházunknak ez évre általengedése felől biztositatván, tavasztól fogva pedig sikertelen váratatván, de a' színészeti küldöttség felszólítására is meg nem jelenvén, hogy a' közönség e' nyáron mulatság nélkül ne hagyatassék, a' nevezettől vissza vont biztositás, újabb tanácsi határozatnál fogva, Farkas és Kőrösy egyesült társaságukra ruháztaték által; kik is, mielőtt e' nyáron itt maradhatásukról aláírásilag biztositva lennének, a' tegnap adatott „neszlei torony“ czimű színművel kezdék-meg mutatványaik pályáját. Abban Keszy (X-dik Lajos) kis szerepében is színészi jártosságot bizonyitva, Farkas (Marigny), Boér (Daulnay Sándor), Földváry (Daulnay Robert), Kőrösy (Landry) köz elégülsre, Lőcsey (Orsiní) gyengén viték szerepöket. Miskolczy Lilla (Burgundi Margit) első megjelenésekor tapssal fogadtaték, 's annak bizonyításaul, hogy benne a' nézők várakozása nem csalatkozik, mind első mind későbbben majd valamennyi eltávozásakor tapssal kísérve jutalmaztaték. Külseje kedvező a' szinpadra; mozdulatai, szavalása, 's érzelmek festése ügyében örömmel tapasztaltuk, hogy iskolája nem volt rossz, 's ha kedve továbbra is megmarad, legjelesebb színészeinket bár hol is képes lesz köz elégülsre kipótolni. Ő és Deésy (Buridan) voltak valóban e' színű előadásának fő gyöngyei, mi okból a' művészetet kellőleg jutalmazni szokott közönségünk egyiránt nyilvánítá kegyét mind kettejek iránt. Mi az előadást illeti, az egész igen jól folyván erő-

sen reméljük, hogy ama pártfogás, melyet a' színészetben nemzeti ügyet tekintő lelkes közönségünk e' művészet iránt mindenkor kitünőleg bizonyítja-be, a' legközelebb megnyitandó aláírás által eszközzendő biztosítással e' nyáron által is nemes lelkűleg fog terjedni derék színészeinkre.

CSENDVÖLGYI.

N é m e t j á t é k s z i n .

PESTEN Binder ur, cs. kir. udv. dalszínész Bécsben, majus 18-kán kezdé-meg vendégszerepei sorát, mint Neokles, Rossini „Corinth ostroma“ című daljátékában. Folytatá 22-kén „Othellóban“ mint Rodrigo. Régi híreről olvasóink nagyobb része előtt alkalmasint ismeretes lesz már e' színművész, 's így dicséretet halmozni reá szükségtelennek véljük, valamint azt is, hogy kedvező színi termete, erős és szép tenorhangja, színi járatosságot bizonyító játszasmódja mellett, zajos tapsokkal tisztelé őt a' nagy számú közönség, habár észrevehető volt is hangjáról, hogy teljes egészéggel jelenleg nem birt. — 19-kén legelőszér jött színpadra „az éji démon“ vig játék 2 fvsban, francziából Hell Tivador. — 21-dikén pedig „Monaldeschi“ szom. ját. (Dumas után Both). — A' városi erdőcskében a' budaihoz hasonló arena vagy is nyílt nyári játékszínt készített a' pesti német színház szorgalmas 's ügyes igazgatója Schmid Sándor ur. Mint halljuk pünköszt-hétfőn fog megnyitni. E' szerint, ha némely napokon mind a' két városi német és pesti magyar színházban, 's a' két városi arenákban egyszerre adatnak színi mutatványok, képzeltetjük, hány nézője lesz mindegyiknek, ha e' szerint őt színpadon fognak játszani.

BUDÁN Herbst Nina k. a. (a' prágai színház személyzetének egyik jelesebb tagja) vendég-szerepei cyclusát maj. 11-én kezdé-meg, mint Olga grófné, Raupach „Izidor és Olga“ című szomorú játékában. — 15-kén két vig játékban lépett ismét fel, u. m. az előszér adatott „dámák maguk közt“ (1 felv. Tenelli M-től) és a' „félétkény asszony“ 1 fv. vigjátékban, ott mint Verseuilné assz. — itt mint Uhlenné. Nevezetes, hogy az elsőbben nevezett színműben csupán csak asszonyok (egy férjfi sem) lépnek-fel, mindössze nyolczan. — 17-kén művészdégnénk jutalmul előszér került színpadra „Parkin“ történeti drama 4 fvsban bevezető beszéddel (Schiller-nek fenmaradt terve szerint írta Chownitz T. F.) — 21-dikén mint Louis lépett ismét fel a' parisi naplóban.

HANGÁSZAT.

Liszt Ferencz Bécsben. Majus 2-kán adá Liszt ur 4-dik hangversenyét, melynek részei voltak: 1) Beethoven As-dur sonatája; játszá a' versenylő. Lisztet kiálták-ki Beethoven művei első játszójának; játékát „óriási“ mellék névvel bélyegték, és valóban e' kifejezéssel nem mondtak sokat, mert szóval leírni azon módot, melylyel Liszt Beethoven műveit játsza, nem lehet. — 2) Schubert „éji zene“ dalát éneklé Gross Bencze ur. — 3) Phantasia Meyerbeer „Hugenottáiból“ vett motívumokra, szerzé 's játszá a' versenylő. — 4) Gyakorlatok As-ból, szerzé 's játszá Liszt. — 5) Schubert „sziklai pásztor“ dalát éneklé Gross ur, melyhez a' clarinett-kíséretet Friedlowsky ur, 's a' zongorát, mint szintén az elsőhez is, Liszt játszá. — 6) „Cromaticai galoppe“ hasonlólag a' versenylő szerzeménye. Az elbájolt közönség zajos kívánságára Liszt a' galoppot ismételni szives volt. — Lisztnek ötödik hangversenye maj. 8-kán a' már említett teremben 's tömér-

dek hallgatók előtt adatott. Mít a' Bécsiek különös 's a' mellett érdekesnek találának, azon körülményen alapul, hogy Liszt a' hangverseny előtt már egy pár órával a' teremben megjelenik. intézkedik, rendet 's helyet csinál, a' dá-mákat üléseikre kíséri, minden emberrel szóba áll, majd egynél majd másnál van, szóval, házi gazda tisztét viszi. Ezen 5-dik hangversenynek, mellyben Liszt mind ugyan annyi új darabokat játszott, részei voltak: 1) „Reminiscences de la Juive“ nagy phantasia, a' versenylő szerzeménye. — 2) Új gyakorlatok Chopin és Moschelestől; játszá Liszt. — 3) Schubert „vándor“ című dalához a' zongora-kiséretet játszá, — 's végre 4) „Hexameron-nak“ nevezett változatok a' „Puritánok-ból“ vett marschra; szerzék Thalberg, Chopin, Pixis, Czerny, Herz és a' versenylő. A' „Wiener Zeitschrift“ referense Lisztet hangás z Faust-nak nevezi, és valóban játékát inkább belyegző kifejezést ennél nem is találhatott volna; mert neki a' hangok rabszolgaként oly készséggel engedelmességek, mint a' pokol kényszerítő szavának a' gonosz szellem. Liszt minden darabját Grafftól készült hangszeren játszá — valamennyi hangversenyében. Ez alkalommal Titzze, Lutz, Fuchs és Richling urak, cs. kir. udv. dalnokok Schubertnak „ellenmondás“ és „goudolás“ című négyes dalait éneklék, mellyekhez a' zongora-kiséretet Mischik ur játszá. A' hangversenyt jelenlétükkel megtisztelni kegyeskedtek ő főnségük Zsófia főhercegné, Ferencz Károly, és Lajos cs. kir. főherczegek.

Jelentés. — Alulírt f. é. június 3-dikán Pesten, a' megye teremében, egy humoristicai fölolvast, hangászat és szavalással, fog tartani, mellynek egész jövedelmét a' pestmegyei árviz által károsult adózónépnek alul írott is, vidéki kegyes pártfogóit illendően ki nem elégithetvén — felszólíttatnak általa ezennel a' hazánknak minden városában létező asszonyi szabólegények, kik magukat munkáikban tökélyeknek érzik, és kedvök volna nálam munkába állani, minden halasztás nélkül Pestre jönni ne késedelmezzenek. Tizennyolczat elfogadhatok.

Jegyzés. — Vándorkönyveikbe mindjárt helyben lehet beiktatni, hogy egyesesen hozám indultak. — Lakásom Pesten a' váci utzában, a' három Gráciánál igen is ismeretes Moesonyi házban 412. szám alatt, az első emeletben.

Pesten 1838-ki majus 18-kán

KERESZTESSY SÁMUEL s. k.
polg. asszonyiszabó mester.

UTASÍTÓ.

D I V A T.

Parisban is, valamint nálunk, nyári hévség uralkodék majus tiz első napjaiban, és így a' szépnemen nem látattott egyéb, mint fehér ruha, szalma-kalap, és napernyő. Himzett musselin ruhák himzett lebegénynyel választattak leginkább e' nyári öltözetekre, félig bő újakkal; látattak selyem és jaconet-ruhák is. A' szalma-kalapoknak feltűnő kis ernyőjek, és többnyire virágbokréta'ok van. A' szalagok csíkosak, skót-koczkások, és habosak. A' selyem felruhák mellé csipkével körzött sálokat viselnek; kis leányáknak is adatnak fekete mantillák.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

99 9

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 31^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

Dalnok hattýúdala.

Zengtem lang-szerelmet,
Zengtem hív reményt,
Szív-csatát, leány-bájt,
'S titkos se teményt.
Hirdetém az égi
Rénynek szent szavat,
Hirdetém szabalság
Üdvító honát.

Ám nem volt, ki értne
Lantom hangjait,
Nem, ki elfogadná
Szép tanácsait.
Mint a' szél siráma
Puszta téreken, —
Értheftlenül el-
Hangzott énekem.

'S mellynek jóllétéért
Égtem: a' haza,
Honfi buzgalmaimért
Gúnyyal halmoza;
Söt szülői szíve —
Mint rozsz gyermeket —
Kehlén, hontalanként
Veszni engedett.

A' sir gyász öletől,
Lelkem, hát ne félj!
Edes élv szívárg ott,
Szebb jövöt remélj;
Mert ha nem fedé is
Itt alant babér
Főm', — e' csillagon túl
Létez pálya-bér!

V: i BARNÁ.

SZORGALOM.

A' harisnyaszövés 's bobbinetgyárak története.
— A' harisnyaszövészeket 1589. körül bizonyos Lee Vilmos találta-fel, de annak fontossága egyelevelé nem ismertetett-el; fél század mulva azonban hatalmasan kezdék érezni azon zökkentést, mellyel a' mesterségeket e' találmány megrázta. — 1655-ki télbóbau

olly fontos 's befolyással bíró osztályt képeztek a' harisnyaszövők, hogy Cromwellt engedelemért kérték, engedné őket egy külön vált saját testületté alakulniok. E' folyamodás alapja attóli félelem volt, hogy e' haszonnal járó mesterség más éghajlat alatt is lábra talál kapni, mert maga Lee, a' feltaláló is, miután hazájában nem pártoltatott eléggé, elfogadá 4-dik Henrik meghívását, 's Rouenban letelepedék. E' fejdelemnek meggyilkoltatása után azonban, az új kormány elvonta pártfogását Lee-től, Henrik ígéretei nem teljesítettek, 's Lee kénytelen volt Nottinghamba visszatérni, hol néhány gyárat állított, mellyekben egyelevelé csupán rokonai 's bérlői dolgoztak.

Néhány év mulva olly hasznos mesterség kezdett lenni a' harisnyaszövés, hogy az angol udvarnál tartozkodó velencei követ elhatározá, azt hazájában létre hozni; ez okból bizonyos Meade Henriket 500 font sterlinggel megvesztegetett, hogy szövöszekeivel 's munkásaival menjen Velenczébe. A' próba eleintén sikerült; azonban Meade csak hamar tapasztalni kezdé, hogy ha gépelyén valami megromlik, olasz országban azt meg nem javíttathatja, hanem angol országba kell küldenie, vagy ugyan onnan új gépelyeket hozatnia; ezeknek hozatási költségeik pedig minden nyereségét megemészítették.

Olasz országot tehát oda hagyta, Nottinghamba ment, 's ott egy gazdagon kamatozó gyárt állított. Éppen illy balul ütött-ki a' harisnyaszövésnek Hollandiában honosítani akarása is. Jones Ábrahám a' hollandi kormány fényes ígéretei által elcsábítatva, a' 17-dik század elején Amsterdamban harisnyaszövőgyárt alapított, de a' várost nem sokára dögvész kezdé pusztítani, 's családjával együtt a' gyárnokot is elragadá; a' Hollandiak, kik a' szövöszekekkel báni nem tudtak, azokat visszaküldék angol országba, hol csekély pénzért adattak-el.

1668-ban mintegy 660 harisnya-szövöszeke volt angol országban, mellyek 1200 embert foglalatoskodtattak. E' szekeek következőleg voltak felosztva: 400 Londonban, 50 Bucks-ban, 50 Surrey-ban, 100 Nottingham-ban, 50 Leicester-ben, 's 10 Dublin-ban. Ezeknek három ötödresze selyem portékát készített, noha a' népességnek nagyobb része csak pamut harisnyákat hordozott. E' kézmű azonban gyorsan terjedett, mert 1695-ben már magában Londonban 1500 szövöszeke volt, 's az utósó 25 év alatt több mint 400 szállítatott külföldre. A' harisnyaszövő társaság, melly egy idő óta szabad levelet kapott, e' növekedő kivitelén aggódni kezdett, és egy parlamenti végzést eszközölt-ki, melly 200 font sterling birság és esztendei börtönzés mellett, nemcsak külföldre tilalmazá a' szövöszekei

gépelyeknek szállítását, hanem még a' hazának egyik kerületéből a' másikba is, ha csak a' társaságtól arra engedelmet nem nyertek.

Az 1710-dik év szüle a' mesterek és munkások közt támadt első heves vitát. Bizonyos londoni gyárnok több tanítványt fogadott-fel, mint a' mesterség-szabályai megengedték; a' munkások azt kívánták, hogy e' korlátoló törvények törültsessenek-el, 's a' vita alatt 100-nál több szövőszék dulatott-fel a' fővárosban. Akkoriban tömredék pénz feküdt a' 9000-re menő szövőszékekben, 's a' parlament a' rombolások által figyelmessé tétetvén, kénytelen volt a' további székdulókra legkeményebb büntetést határozni. A' harisnyaszövő társaság, mely 1664-ben czéhhé alakult, és szabadalmánál fogva joga volt a' mesterséget szabályozni, 1726-ban kizáró kereskedést akart képezni, és terv készítettett, mi szerint egy társaság vala alakítandó harisnya-gyártás és árulásra. Azonban csak hamar kivilágosodott, hogy a' terv létesítése nem hajta hasznot: így 1730-ban felhagytak vele. Húsz évvel későbbben utójjára 's egész erejét megfeszítve igyekezett a' londoni társaság jogait az egész harisnyaszöveszet felett kiterjeszteni. Az alsó ház a' dolgok miben létét, mesterség állapotját, 's a' czéhnek befolyási hasznosságát vagy kártékonyosságát megvizsgáltatá, 's a' vizsgáló küldöttség a' társaság törvényei, szabályai ellen, és a' mesterségnek szabad lábra eresztése mellett szavalt. Rövid de haszontalan tusa után semmibe süllyedt a' társaság, végre egészen megszűnt.

Térjünk most e' mesterségnek nagyobbszerű találmányaira. A' szövésnek és takácmunkának elváltoztatásával nagy zavarok történtek. Szótt kelmek egyenesen futó fonalakkból lesznek: a' harisnyaszövetű munkákhoz pedig, harisnyák, csipkék és halászhálók tartoznak. Ezek egymást szakadatlanul követő szemekből allnak, és az itt legyőzendő mechanikai nehézségek tetemesen nagyobbak. Harisnya-gyártáshoz 1730-ban használtatott előszer pamut. Ez időtől élénk vetélkedés uralkodott a' francia és angol gyárok között, de a' külföldi áruk jelesebbek voltak, különösen a' bokaczfirák; a' szövőszékhez „daraboló“ névvel még egy gépely ragasztatott, mely a' szemek elrendezésének különös irányokat adott, 's ez által olly szeszélyes alakú bokaczfirák készültek, hogy azokat ritka szép csipkének lehet tekinteni, 's e' találmány által lön lehetővé a' csipkének harisnyaszövőszéken készítése. Nem sokára ezután feltaláltatott a' petinet-gépely is, mely a' reczét a' szemeknek mozdítása nélkül elkészíté. E' találmány többszöri javítgatás után egészen kiszorítá a' kézzel készített selyemcsipkéket. E' recze ámbár hiv utánzása volt a' vertscipkének, amattól lényegileg még is sokban különbözött; nevezetesen, merevnyiségével csipkeidomát is elveszté. Mind e' mel-

lett is kevés idő múlva 1200 embernél több foglalkozott e' csipkemű készítésével.

Legyőzetvén a' fő nehézség, t. i. a' csipkeműnek gépelyek által készíthetése, 1770-ben a' bobbinettel tétettek első próbák, 's e' pillanattól a' műiparnak ezen ága hatalmasan kezdett emelkedni. Tömérdek pénz fordított a' gépelyekre: 5000 közül az első 3.500 gépely 2.000.000 font sterlingbe került, és e' becs kevés év alatt csupa javítások által egy tizedére olvadt *), hozzá nem számítva 1811 's 12-ben a' Lndditák által szétdult gépelyeket. Ez utóbbi körülményen nem fogunk csudálkozni, ha meggondoljuk, hogy a' munkabér a' mesterségnek ez ágában a' gépelyek javítása után 30 procenttel szállott alább.

Felkin ur az évenként készített pamut-harisnyák becsét 800.000 a' gyáratott gyapjuból készültékét 870.000, 's a' selyem harisnyákét 241.000 font sterlingre számítja. Az évenként gyártatni szokott harisnyák számát 3.510.000 tuczatra teszi, melly mennyiséghez 4.584.000 font nyers pamut (értéke 153.000 f. st.), 140.000 font nyers selyem (91.000 f. st.) 's angol gyapjú 6.318.000 font (316.000 f. st.) szükséges. A' gyárakban dolgozók száma 73.000 személy.

A' bobbinetgyárak jövedelmeznek leggazdagabban, 's ebből bebizonyodik, hogy divatcikkek (fancy products) a' tőpénzest és napszámot legjobban jutalmazták. 1830-ban 1.800.000 font (árú 180.000 f. st.) legfinomabb pamutot 's 40.000 font nyers selymet, — anyagot tehát 220.000 fontot dolgoztak-fel, 's ez 2.212 000 f. sterlinget jövedelmezett.

Vizellenes puha bőr. — Micon ur a' tökélyesen elkészített bőrből következőleg készít vizellenes és puha bőrt. Lenmag-olajat, kenyér szeleteket 's porrá zuzott vassalakot gyanta sűrűvé kell forralni; ezután harmad rész kaucsuk jó hozzá, 's ujolag felforraltatik. Midőn az álladék már szinte meghült, $\frac{1}{32}$ borszesz vegyítettik közé, 's az álladék rétegekben a' bőrre öntetik. Tökélyes beszáradás után a' bőr ujolag kidolgoztatik, hogy előbbi puhaságát visszanyerje. Ily módon készített bőrből igen jó tömlők készülnek, melyekben az ital nem nyer olly kellemetlen szagot, mint a' közönséges bakbőrtömlőkben. Sikeresen használhatók vadász palaczkoknak 's minden más edénynek is. Minthogy pedig forró viz sem hat rajta keresztül, allövet-csővet is lehet belőle gyártani. (Journal des connoiss. usuelles, 1837-ki juniusi füzet 271-dik lap.)

*) Az első 's eredeti gépelyek hosszában csak 210 lyukat számláló darabot tudtak elkészíteni, míg a' viz vagy gőz által mozgásba hozott gépelyek ugyan azon idő alatt hat olyan darab kelmét készítették-el, még pedig 4 yard széleset, holott a' másikkak csak 1 $\frac{1}{2}$ yardnyi széleset készítették.

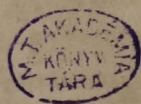
SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN maj. 23-kán szinpadunkra a' másodszer hozatott „Marót bánt” kevés néző látogató. Okát e' részvétlenségnek, miután pedig a' közönséges vélemény annyira a' darab mellett szóllt, megfogni elégtelenek vagyunk. Ha az eredeti művek szerzőinek (még a' jelesb írók közül is) fáradalmi illy silányul jutalmaztatnak, azt hiszszük, íróink csak hamar felhagynak a' költészetnek ez ágával. Tartalma e' szinműnek következő: „Haszán bég (Megyeri ur) Bod hadnagyot (Egressy Gábor ur), kinek segítségével már több magyar hölgynek birtokába jutott, töltött erszényekkel 's azon fenyegetéssel, hogy ha kiváratát nem teljesitené, apját kivégezteti, Marót bán nejének, kit Bod maga is szeret, kezére kerítésével bizza-meg. Alig távozik Bod, megjelen Ibrahim, (Szigligeti ur) szolga, 's Bodot Haszán előtt azzal vádolja, hogy az többé sem vissza nem térend, sem a' nőt Haszánnak kezére nem játszandja. Haszán fellobbanásában nem elégi az Ibrahimnak adott parancsot, hogy Bodot élve halva hozza vissza, még Marót bán, foglya iránti szándékát is, kit már halálnak szentelt, megváltoztatja, és a' bánt haza bocsátja váltság-dijért, melyet 10 nap múlva kell lefizetnie, vagy különben adott becsület-szavánál fogva fogságába (mellybe a' bégnek csalárdsága által, ki azzal hiteté, hogy öcsese fogságában van, alkudozás szine alatt csalatott) önként visszatérend; és mind ezt azért teszi, hogy Bodot, ki Marót nejénél édelgett, a' haza térő bánt által veszélybe döntesse, és így Maróton is, ki a' bégnek fíját ölte-meg, 's leány testvérét rabolta-el, előtte ismeretlen öcsésének, Bodnak meggyilkolása által; boszút álljon. Bodot Marót várába tett utjában álorczás gyilkosok támadják-meg, kiknek gyilkától a' hazatérő bán menti-meg. Bod Marótnak, ki magát ismeretlen lovagnak vallja, elbeszéli, hogy a' bán nejéhez megy szerelmi kalandra, 's ez által a' bánban a' féltékenységeket felkölti. Mind ketten Marót ősi várába érkeznek, hol Ida (Lendvayné assz), a' bán neje, kit Barra (Szentpétery ur) várnagy négy hónap óta sikeretlen sürgetett, hogy férje 's urok szabadítására engedje hadal megtámadni Haszánt, Bodot szerelmi összejövetelre a' vas-teremben rendeli. Marót, hogy neje hűségtelenségéről meg inkább meggyőződék, a' vas-teremben egyik vasember vértetét ölti-fel, 's nejének szerelmi vallomását, melyet Bodnak tesz, kihallgatja. Az elárultatásáról és neje csábítójának, (ki a' hölgyet Haszánnak azon üzenetere, hogy emlékezzék ősz atyjára, csakugyan eltökéli a' bégnek kezébe játszani) gonoszságáról meggyőződén, a' bán boszú tervet kohol, a' Haszán által haláláról híresztelt hirt használja, és várnagya által üres koporsóban eltemettetést rendeli. Ezután megjelen elei sirboltjában, hol Ida, ferje koporsóján, Bodnak újra szerelmet esküszik. Marót Bodot elfogatja, 's megöletni rendeli; azonban Haszán megjelen vára előtt 's a' bánt váltsága lefizetésére emlékezteti. Marót Haszánnal alkudozni kijő várából, 's boszúlt hevében nejét, mint kit a' pogány már kért, váltságul a' bégnek oda veti; de később neje siránkozása által, ki férjének gyilkát elkéerte, meglágyittatva, szándékát változtatni akarja: azonban Haszán az alkunál marad. Marót nejének visszaküzdésére hadat készít Haszán ellen; de előbb neje csábítóján akar boszút állani, 's éppen kivégeztetése iránt ad parancsot, midőn Haszán szolgálja Jusuf (Telepi ur) egy kardot nyújt által, mint urától küldöttet, a' bánnak, mellyről ez Bodban testvére ismer, 's az elfajult testvért megátkozza; később pedig midőn Bod, ki előbb testvére ellen, mint

ki őt a' sors kényére hagyta, kikelt, hibáját megbánva, vele kibékül, az ismertető ősi kardot neki átnyujtván esatára szállítja. A' Haszánt kereső Bod látván a' csata hanyatlását, Idát, hogy a' szégyentől megmentse, Haszán sátorában agyon szurja, ő maga pedig az oda jött bég vasa alatt vérzik-el. Alig aludt-el e' két élet, a' had szerencséje megfordult, Marót győz, 's Haszánt felakasztatja; magát pedig midőn nejét 's testvérét halva látja, a' Töröknek folytonos üldözésére szenteli." — A' darabnak e' rövid vázlatából láthatók annak gyengéjei, szépsége 's jelességei is. Véleményünk szerint még mind a' scenirozás mind a' karakterek elrendezésében lennének némi változtatni valók. Marót, ki neje hűségtelenségéről már előbb Bod beszédéből, az annál talált 's hölgyének ismert kendőből, utóbb a' vasteremben neje vallomása szerint újra meggyőződik, hogy maradhat olly hidegvérű, hogy azonnal közükbe nem ront, 's becsülete csonkításaért nyomban boszút nem áll? mért rendeli meg a' temetést is, melly miatt utóbb, csak hogy a' sirbolti diszitmény a' vár elől elszedettethessék, egy czél nélküli változást kellett a' szerzőnek közbe szőnie? mért jö-le várából a' számos sereggel megjelent Haszánhoz, ki már egyszer kelepczébe esalta, vára elebe alkudozni? Éppen olly gyenge oldala Marót-nak a' nejével ugyan ott tartott rögtöni kibékülés, mint 5-dik felvonásban ama hidegség, egykedvűség, mellyet neje 's testvére halálán mutat. Ida egy magát könnyen elcsábíttatni engedte hölgy; kinek szívredői soha sem nyílnak-meg egészen, 's nem engedik látni, szereti-e' férjét? ki az őt ledérségeért utáló nézők szánakozását még bünbánásában sem tudja megnyerni; ki inkább kész a' Törökkel elmenni, mintsem a' férjétől kapott gyilkot használná mindjárt akkor, midőn őt a' bég elviszi, vagy pedig későbbben annak sátorában. Többi között, mért rendeli ő Bodnak szerelmi összejövetele helyéül éppen a' vasteremet, miután több szoba is van a' várban? Vagy csak azért teszi, hogy a' szerző akarata szerint ott férje a' vas vértzetben szerelmöknek tanúja lehessen? — Haszán legkövetkezetesebb marad boszú-tervéhez; azonban cselekvési mezeje nem nagyszerű, őt egész rettentőségében, minőnek képzeljük, soha sem láthatjuk; éppen ollyan vége is. Bod legépebb karakter; ő folyvást ugyan azon szilaj fiú, minőnek első perczben látjuk. De illyen csak a' műben, nem az előadásban; mert Egressy Gábor ur Bodja egy elkenyszerült tömeg volt. Eleinte Vazult láttuk benne, szerelmes jeleneteiben a' társalgó Lengeyt, kítőréseiben pedig semmihez sem hasonlítható természetlenség vala. Azok a' szoborszerűtlen idomtalan állások, az a' dühös körülményes helyetti mosolygató körülményes a' vasteremben, midőn a' vasember-Marót Idát nevével szállítja, mind olly összehangzatlanságok, boszontó félszepségek, mellyek a' türelmet kifárasztják. Éppen olly indulat-hullámozás nélkül öli meg testvérének nejét, valamint egy az előtt leszűrt Törököt ölt meg; a' bátyjára ismerés jelenetében pedig olly fásult volt, mintha a' dolog őt teljességgel nem is illette volna. Megyeri ur Haszánját inkább lehet Schiller Burleigéjéhez hasonlítni, mint egy zsarnok, félelmes, boszút venni kívánó Törökhöz. Bartha ur ugy látszik jambust teljességgel nem tud szavalni; mert gyakran éppen ott szakasztja-meg a' periodus közepét, hol annak értelme az összefüggő elmondásban fekszik; e' mellett indulatai csak ott törnek-ki, hol szerében fel van jegezve a' „boszúval, felhevülve, kitörve:" — de azok soha sem növekedők vagy elhalók ugy, mint a' természetesség kívánás. Lendvayné hiv rajzolója volt szerepe bejegyenek. — 24-kére „Sajdár és Rurik" vala hirdette; azonban a' délben kihordott jelentés, melly csak kevés házba jutott, azt adá tudtára a' közönségnek, hogy Fánegy ur rekedtsége miatt a' hirdetet

darab nem adathatván, „Bátori Maria“ (ünnepnapon ezomórú játék, mi több illy ócskaság!) fog szinpadra hozatni — Nézők, mint gondolhatni, kevesen. — 25-kén „parisi naplopó“ került szőnyegre. Ez alkalommal Havi ur vivé Józsi szerepét. — Nézők kevesen. — 26-kán „bujdosó Amor vagy a' gyanakodó házások“ Kotzebue 4 fvsos vig játéka élénken 's egybevágólag adatván a' csekély számú közönséget igen jól mulattatá. — 27-kén „Lumpacivagabundus“ közép számú nézők előtt adott. Ugy látszék Szerdahelyi ur (Czérna) 's Bartha ur (Lábszj) rózsaszínű kedvökben voltak. — 28-kán „Beatrice di Tenda, vagy az ursinói kastély“ daljáték adatott bérlet szünetes, mellyben Schodelné assz. és Conti ur, mint vendégek léptek fel. — Hétfőn, junius 5-kén egy érdekes ujság fog szinpadunkra hozatni „az arany király, madarász és uszkányiró“ tüneményes vig játék énekekkel 2 fvsban. Hopp után fordítá Fánecs Lajos. Az uj 's igen pompás diszitményeket festé Engert ur — Bizton hisszük, hogy a' közönség igazgatóságunknak buzgóságát, melly e' darabot tömérdek költséggel készítetté-ki, figyelembe veendi, és e' ritka fénynyel adandó darabot többszörözve is számosan látogatandja.

Gyászhir. Debreczenben folyó hó 19-kén aszkórból szenderült jobb életre nemes Chiabay Pálné született Éder Antonia asszony, magyar színésztünknek egyik szép gyönygye. Kora elhunytát keseregik férje m. Chiabay Pál, — Bertalan, fija, — apja, anyja, testverei Eduard, Luiza, és sógora László József magyar színész. Béke ölelje hamvait!

N é m e t j á t é k s z i n .

POZSONBAN folyó hónap 3-kán egy műkedvelő társaság által a' színházban „Norma“ daljáték adatott olasz nyelven a' helybeli süket-némák intézetének javára. Nem lehetett volna kedvezőbb más tárgyat kigondolni e' cél elérésére, és így nem vala csudálandó, ha a' páholyok és zártzések jó előre elfoglaltattak, 's a' színterem tömve lön nézőkkel, kiknek varakozásuk a' jeles előadók által kétszeresen elégitteték-ki. Norma szerepében Erba-Odescalchi marquisné olly kellemmel és jelességgel működött, melyet leírni igazán nem is lehet. Méltó helyet foglalt mellette Lenghváry kisasszony (Adalgisa) mind gyönyörű játékára mind szavára nézve. Mindketten számtalan tapsok között fogadtattak és bocsújtattak-el a' szinpadról. — Frank Alajos ur (Szever) és Krisztelli ur (Oroveso) a' legillőbb helyen állának a' két művésznő mellett. Freymann ur, a' hangász-egyesület karmestere, e' műnek létre hozásában tett nemes fáradozásaiért a' legforróbb hálára érdemes, legméltóbbra pedig a' nemes keblű művésznék, kik legyőzvé amaz üres és czéltévesztő előítéleteket, nem tarták lealzátságának nyilvánosan egy szent ügynek elősegelésére fellépni, mi által vajha sorsosaiknak utánzandó példaul szolgálának. — E' mutatvány után a' városi polgárság, háladatossága némi jeleül m. Erba-Odescalchi marquisné Sándor császár gyalog ezredének hangászkara által eljátszott éji zene által tisztelémeg. — Arenánk maj. 2-kán „Frigyési Elek“ szinjátékkal nyitattott-meg. (SP)

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n .

Kávé- és színház. April 15-kén nyitattott-meg Parisban a' boulevard bonne nouvelle-on egy kávéház, mellyhez egyszersmind színház is van csatolva; de itt törvény határozata szerint csak földszinti helyet 's egy karzatot lehet építeni. Mind két helyen márvány asztalkák, padok, tabourettek állának. A' szinpad nagyságát, mellyen csak 3 állal van, a' palais-royal-éhoz hasonlíthatni. Naponnan zárva van a' kávéház, 's csak délelőti 6 órakor nyitattik-meg; a' mutatványnak nem szabad tovább mint 11 $\frac{1}{2}$ óraig tartani, valamint a' kávéháznak sem éjfélen túl nyitva maradni. A' terem légszeszszel világitattik. Csak egy fvsos vaudevillek adatnak, mellyekben 6 személynél többnek játszani nem szabad.

HAGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében adatott utósó hangászati mulatságot nagy számú közönség látogatá, 's egyike volt az a' legérdekesebbeknek. — Részei: 1) Reicha quintettjének két első darabja flauta, oboe, klarinet, kürt, és fagot-ra. — 2) Bellini „Beatrice di Tenda“ daljátékából egy aria. Éneklé a' kellemes 's erős szavú M—ky kisassz. fortepiano (Grill ur) kísérete mellett zajos tapsokkal tiszteltette. E' műkedvelőnket ma hallottuk először nyilvános akademiában, 's örültünk, hogy hallhatuk, tapasztalván, hogy ismét egy szép virág fejjük-ki benne a' dalművészet bájlo virányán. Reméljük, hogy e' külsejére nézve is figyelmet gerjesztő szép dalnokné máskor is ad eleményt füleink és szemekünknek. — 3) Osborn és Beriot változatait játszá fortepianón Taborski kisassz. (Bräuer Ferencz ur tanítvány) igen jelesen és zajosan megtapsolva derék édes atyjának hegedű-kisérete mellett. — 4) Grill „hövirágok“ czimű igen szép és jeles szerzeményű dalját éneklé Oberhofer ur a' szerző ur által játszott fortepiano kísérete mellett.

UTASITÓ.

Tomala Ferdinand pesti műáros boltja, mely a' borzasztó árviz okozta kárai miatt folyó évi martius 13-tól zárva volt, folyó majus 24-kén ismét megnyitvatván, azt a' t. t. közönség partfogásába tulajdonosának e' nyomasztó állapotjában annál inkább ajáljuk, mivel Tomala ur már 13 év óta ismeretes azon fáradhatlan szorgalomról, áldozatokról, melyekkel a' serdülő szépművészetek 's honi vállalkozatok kivitelében magának némi érdemet szerzett, e' mostani gyász-körülményekben pedig, fájdalom! szinte egész vagyont elveszté. Mind e' mellett is, t. partfogóinak kegyében és sorsosai segedelmében bizakodva, korábról ismert munkássággal kezli pályáját, és valamint becses, ugy a' hazai történetre nézve is érdekes 's mindenkitől méltánylást érdemlő műtárgyakkal ellátva nyitá-meg boltját. Illyenek ő s. kir. főnőségének József főherczeg 's országunk szeretve tisztelt nádorának igen jól eltalált arczrajza, Mahlknecht rézmetsző által ő főnőségének, Maria Dorothea főherczeg-asszony 's házának kegyes nádornéjának mély tisztelettel ajálva. — A' 32 hüvelknyi magos 's 17 hüv. széles igen szépen metszett 's francia velinre nyomott képnek ára csak 3 ft p. p. Ugyan e' kép olajba festve 's arany rámba foglalva is megszerezhető Tomala urnál 50. f. pengő pénzért. Továbbá rajzesportozatok mint emléklapjai az 1838-ki márt. 13 14 15. 's 16-ki borzasztó vizáradásnak, mely a' két honi fő testvérvárost pusztítá Természet után rajzolva, a' kiadónak baráti adóul és segedelmiül ajánlák Clette ur, főherczegi udvari képirő Budán 's Raufel ur akademiкус képirő Bécsben E' köre edzett 's francia velinre nyomott szép rajz 12 lapból áll, 20 hüv. széles 's 15 hüv. magas. A' lapok ára egyenként 1 f. p. Egész rajzra, melyhez igen csinos boríték, 's az áradásnak csupán e' czéla készült körülmenyes leirasa is járul, 8 p. forintot fizethetni elő. Egyes lapokban már készen vannak 's megkaphatók ezek: Pesten a' király és sorsokirái utszáknak az árviz után, Ő-Budán a' pásztor utszáknak vizáradás alatt 's Pesten a' leomlott Derraháznak tekintetük. Sajtó alatt vannak: fűnőség cs. k. István főherczegnek széplelkű tettei az áradás alatt; — a' rakpiacz a' kereskedőség épületével, Pesten az áradás alatt; — a' német utsza az áradás után; — a' budai sárosfürdői barlangtól a' Neustiftig nyuló város a' jéggel borított Dúnának egy részével az áradás alatt; — a' váci gát melletti 's viz által feldult zinterem, és végre Buda Pest lakóinak hálaja az ausztriai birodalom 's más segedelmező tartományok nagylelkű lakói iránt allegoriatlag képezve. Későbbben még nagyobb alakú csinos kőmetszvényben fog megjelenni két kép, Raufel M. bécsi akad. festőnek olaj festvényeiről másolva, ki nemes keble ösztöneit követvén a' rajzokat hasonlag a' kiadónak, Tomala urnak adja által, melyeknek megjelensök felől annak idejében értesíteni fogjuk a' t. közönséget. — Minthogy e' mű egészben csak azon tekintetből is megérdemli a' minden könyvtárba megszerzést, mivel történeti igazsággént ama borzasztó cataphrodit folytatosan előnkbe tünteti, úgy hiszük, további dícséretre 's magasztalásra szükségleten; jelességül a' két művészek neve már eléggé kezkesedik Vegyék a' kiadó nevében minden nemeslelkű ember köszönetét Clette és Raufel urak, kik e' szép rajznak díj nélküli átengedésével a' krónikakba is egy történeti művet adtak.

D I V A T.

21-dik dívatkép (Pestről). — Magyar katonai egyenruhák aránya Az egyik Miklós császár huszár ezredének stábilis tisztjét mutatja, setét zöld mentében 's vörös nadrágban. A' másik József huszár-ezredí hadnagyot képez világos kék öltözetben. — Közlí Tóth Gáspár, polgári magyar szabó Pesten. Boltja van a' kigyó-úrszával szemközt, Jankovich-házban.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten szombaton június 2^{kán} 1838.

KÖLTÉSZET.

A' m a d á r - f é s z e k .

Hűs ligetbe kis madárka
Gyors repülve száll;
Lomb-ülete fészke mellett
Fáradottan áll.

Még liheg, de aem sokára
Megpihenhet itt,
Látva benne kebleszülte
Gyenge magzatit.

Még körülök ápolóan
'S híven leng a' nő,
Étkes ajkkal cifra tollu
Párja, híme, jő.

O, miként fogadta hímét
Á' kis nőmadár!
O, mi szépnék láttad egymást
Hő szerelemű pár!

Rózsa-légben a' madárka,
Éltetön magát,
Reggel, estve mézes ajkon
Zengi dalaival.

Es ha erőt vesz a' völgyön
Csendül a' dalja,
Könnyű szárnya nagy selymével
Fészkihez vonul. —

Szívem illy madárka-fészek,
Benne érzetim
Zajlanak, 's szentebb ligetbe
Szállnak képzetim,

Mint a' szikla, rajtok állok
Mély keservű vő;
Hajh! de hozzám nem küszönt-be
Semmi földi nő

Bár nekem zengő panasza
Nyílnak ajkaim;
Rózsa-szájjal nem segíti
Senki daljaim'.

'S ti anyátlan kis madárkák
Gyenge magzatok,
Úgy-e szomjat el nem oltnak
Égő szózatok?

Szép leányka szánj-meg engem,
 Im e' kis család,
 Szomju-szívvél és ajakkal
 Vár epedve rád.

Szánj-meg, ah, mert kis családom
 Mint áratlan ut:
 Véghetetlen fájdalommal
 Pusztulásra jut.

K. Zs.

SZORGALOM.

Faragó gépely. — Grimpe ur erőművész Parisban olly gépelyt készített, melly egy nyomással egy darab fából tökéletes puska-agyat készít. E' gépelyt szerkezményének titkával együtt a' francia kormány vásárlá-meg. Grimpe ur azonban nem akarta első jól sikerült műve után találékony elméjének szikráit elnyomni; házi bútorokat készítő gépely szerkezesét próbálá, és igen szerencsés sikerrel. Ezen gépelyt Brüsszelben egy a' belgiumi bank védelme alatt álló társaság vásárlá-meg 600.000 frankon, és nem sokára butorgyárt alapítand vele.

Kocsi-ház. — Newman urnak kocsi-háza, mellyben egy társalgó szoba, konyha 's a' t. van, Londonban jelenleg nyilvános nézetül van kiállítva, 's gépelynek nevezetik. A' kocsi 4.000 font nehéz, 7 ablaka, négy kereke van, és olly magas, hogy a' benne utazók minden más kocsi-ban ülőnek 's lovaglónak feje felett látnak-el. Szóval, e' kocsi valóságos mozgó ház.

Ritka nagyító üveg. — Harfortban egy napnagyító üveget találtak-fel, melly a' tárgyakat három milliószorozva tünteti elő, sőt, ha a' nap igen tisztán süt, négy milliószorozva is. E' műszernek segedelmével, mellyet egyetlennek méltán mondhatni, a' füge-nek liszt idomú porában fél lábnyi hosszú állatok láthatók. A' méh fulánkját 14 láb hosszú nyársnak mutatja, és két csep eczetben száz meg száz kigyót látunk, mindannyit 8 — 10 láb hosszúságban. Beszélük, hogy az amerikai kormány e' ritka művet bármi áron magáévá tenni, és egy tudós intézetnek ajándékozni szándékozik. Hogy e' tárgynak kedvelői is lesznek, gyanítani előre lehet.

A' Csukcsok kereskedése éjszaktéli Amerikával. (Egy orosz-amerikai kereskedő társaság elévült tisztjének közléséből.) A' Csukcsok, kiknek két fő nemzetsége van, u. m. telepedett, 's irámszarvas-csukcsok, éjszak keleti Ázsiának legvégső csucsán lagnak, A' száraz földnek ez örökös jégtől környezett végcsuca, melly nyáron által is csak ritkán olvad-fel a' Csukcsok elő-hegyei és az éjszaktfoki (Nordcap, Cook cap) közötti kis téren, ezen-tul pedig jéghegyek 's befagyott mocsárok által borítottak-el, éghaj-

lati zordonságban 's növényéleti hiányban sokkal vadabb a' vele párhuzamos-szélességben fekvő Sibiériánál. A' természet alkotó ereje itt csak a' Kalüma, Alasis, Indigirka 's más néhány folyam melletti völgy-nyilásokban mutatkozik; a' szélességnek emelkedő fokai alatt növekedik ez erő; így p. o. a' szélesség 71-dik foka alatt Lema folyam mellett már vörös fenyő is található. A' Csukcsok földén délvonal felé egy nagyobb folyam sem ömlik. A' jeges tengerbe ömlő folyók erdőtlen hegyek közül folynak, mellyek a' tartományt majdnem párhuzamos vonalban szelik keresztül, 's azt az éjszaki és déli szelek rohanásaik ellen védik. Az Anadyr folyam melletti völgy, mint a' Csukcsok földének déli határa e' heglánczok által igaz hogy védetik az éjszaki szelek ellen; de egyszersmind ezt lehet a' szerfeletti vad éghajlat lényeges okának is tekinteni. Itt tanýáznak a' Csukcsok, mint a' telepedettek mind az irámszarvas-csukcsok. Az első régibb lakosai e' földnek, az utóbbiak később nyomultak-be, 's a' földet, mellyen laknak, fegyverrel foglalták-el. Függetlenségét eddigelé mindkét nemzetség megtudá tartani: de az irámszarvas-csukcsok nagyobb mértékben. Ezek tömérdek irámszarvas csapatoknak urai lévén, élelemmel 's ruházattal bőven ellátvák. Magán-állásuk 's függetlenségük által oda vitték, hogy őket a' szomszéd népek rettegik, és személyes érdekük után indulva a' szomszédoknak e' félelmét haszonhajtó célokra tudták fordítani; mi több, az éjszaki Ázsia és éjszaki Amerika közötti kereskedés közbenjáróságát is ki tudták maguknak vivni. Vándoréletüknél fogva ők szállítják az erdős Amerika állathőreit és a' tengerből a' szigetekre kihánytt rozmr fogakat Anadürsk és Kolümába az orosz kereskedőknek, kiktől árúczikkjeikért dohányt, vasat 's különféle csecsebecséket cserélnek-be; ezekkel ők ismét, mint szintén meleg irámszarvas ruhákkal is, az amerikai szárazföldi és szigetlakosokat szokták ellátni, kikkel korábbi hadakozásaikban ismerkedtek-meg. E' kereskedési kapcsolódás mind inkább fontosabb lesz, és nem csupán a' Behring-ut szük körén határozódik; utat törtek ezek maguknak éjszakon az éjszaki fokig, 's délen a' bristoli öbölég.

A' köröm-szigetek helyzetüknél fogva legkényelmesebb hely a' két száraz föld lakóinak találkozására. Nyáron baidárok on (hosszú ladikok neve) eveznek ide, télen pedig kutyás szánokon; egy részről a' Csukcsok orosz árúik 's irámszarvas bőreikkel, más részről Prinz - Vallis sziget lakói prémbőrökkel 's rozmr fogakkal, mellyeket Kotzebue - Bay 's más magasabb vidékeken létező éjszaki vadaktól vesznek. A' világot ujabban körülhajózók uti rajzaikban már emlékeznek az Amerikaiaknak és Csukcsoknak e' kereskedési viszonyaikról. A' jégfok keleti oldalán lakó amerikai népsarjadék-

nál némely utazók vas-üst és kős használását is látták. De leginkább bámultak az utazók azon ügyességen, melyet e' belföldi lakosok kereskedést tárgyazó dolgokban fejtettek-ki.

(*Fége következik.*)

SZOBRÁSZAT.

Bellini emléke. Tudva van, hogy Bellini-nek tisztelőiből a' jeles zeneszerzőnek halála után mindjárt egy választmány alakult, mely annak Parisban emelendő emlékére felügyeljen. Minthogy azonban a' begyűlt 13.000 frank ajánlásoknak fele a' temetés költségeinek fedezésére fölment, a' megmaradt mennyiség nem pótolható-ki a' célba vett szándéknak költségeit. És az emlék mind e' mellett is elkészül. Marochetti vagyonos szobrász nemes önzetlenségének és barátságának köszönhetni azt, ki Blouet építészszel díj nélkül vállala magára annak elkészítését. Ez a' Père-Lachaise czinteremben áll, valamivel hátrább Delilles Jakab sirjánál Gretry és Boieldieu ravataljaik között. Az igen egyszerű és szerencsés rajz után készült emlék mintegy 12 láb magas oszlopos csarnokból áll, mely előtt egy allegorikai képezet áll. E' különféle cifrázványokkal diszitett oszlopos csarnok négysegletes alakban készült és magasságában két aránytalan mértékű osztályt képez. A' magashib és egyszersmind vékonyabbnak homlokzatlapján Bellininek arczrajza áll medallionban, oldallapjain pedig azon három művének neve, mely fellépését, művészi élte közép korát és végét tette, u. m. „Il Pirata, Norma, I Puritani.“ Az alsó osztálynak egyik lapján e' kurta fölírás álland. „Bellini Vincze, született Cataniában (Sicilia) 1807-diki év, meghalt Puteaux-ban Paris mellett 1835, és az oldallapokon többi hat művének u. m: Fernando e Bianca, la Straniera, I Capuletti e Montecchi, Zaira, la Sonnambula, Beatrice di Tenda“ álland. A' negyedik oldalt egy Marochetti ur által készített allegorikai kép töltendi-be, mely sem angyalt sem nemtőt nem képez; inkább a' zenészet angyalának lehet tekinteni, mert azon kétes karakter terjed-el rajta, melylyel felsőbb lényűeket szokunk bélyegezni. Ez angyal egy ülő alak, hosszú szárnyaiba mintegy heburkolva, kupreszszal koszorúzottan; bús tekintettel és fejsüggesztve ül e' lény, kebléhez mind két kézzel egy lantot, mint siratott barátjának utósó emlékét szoritva. Mind a' csarnok mind a' szobor conflans-i kőből készült.

Valami Mozart emlékérol. A' Mozart-választmánynak felszólítása egész Parisig hatott. Majus hónapban a' st Honoré uton álló színház hangászskara Valentino ur vezérlése alatt egy nagy, Mozart műveiből szerkezet, hangverseny adott.

Schiller emlékének mintája. A stuttgarti régi vártéren néhány nap óta egy fa alkotmány áll, Schiller állítandó emlékének tükélyes mintája. Ez alkotmány azért készítettett, hogy az emlék hova állítandásának helyét kitanulhassák. Az emlék talajának basrelief-jei már megöntvék, a szobor e nyáron elkészülend, 's jövő tavaszon, a Schiller-ünnepen (majus 9-kén), le fog lepleztetni.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN majus 28-kán másodsor 's bérletszünéssel „Beatrice di Tenda“ 2 fvsos daljáiék (irta Romani Felix; muzsikáját szerette Bellini; fordította Jakab István; rendezte Szilágyi Pál, daljáték-rendező) fulladásig tömött színházban kitünő helyességgel, fényes sikerrel 's egybevagólag adatott És még is, e' várakozást felülmuló jeles adatás mellett is, gyakorlá a' pártoskodás botrányoztató fondorkodásait. Gyalázat azokra, kik kenyér-irigység vagy bár miféle ingerből a' közönséget pártokra szaggatják, 's e' pártoknak helytelen püsszegetései által a' józan érzésű közönség műéleményét is megzavarják. Valljon mit fognak a' vásárra gyült művelt külföldiek, kik ez előadásón színházunkban jelen voltak, felölünk gondolni, látók, hogy a' pártoskodás Magyarok között, kiknek intézetünket minden módon szebb fényben látni kellene ohajtanunk, azokkal, 's azon helyeken üzte leginkább fondorkodásait, melyek legzajosabb tapsra valának méltók. Schodelné asszony a' czimszerepet mindenkit bámulatra ragadó művészi tükélylyel adá. Éneke bájos, varázs-szerű volt mint angyaldal; csengő mint a' más éreztől tiszta ezüstnek hangja; lágy, lélekhez szöllő, midőn kebleben az érzés hurjai zendültek-meg, mint csalogány dala; keblet rázó, miként az Eolhárfá; nagyszerű 's méltóságos, hol ártatlansága érzetében boszú hevité, mint Osszian éneke; leirhatlan, szóval kifejezhetlen művészi egész. Kiléptekor hosszas zajos taps üdvözlé a' nagy művésznét, melly folyvást harsányabb és szünni nem-akaró lön. Az érdemet méltányló közönség 9-szer tapsolá-elő e' külföld által is irigylett művésznénket. Contiur, a' laibachi philharmoniai társaság tiszteleti tagja, Enrico szerepében olly dalnokot ismertett-meg velünk, minőt magyar szinpadunkon még nem valánk szerencsések hallani; szerepének eddig rejtett szépségeivel is ő ismertett-meg, 's a' valódi dramai éneklést jeles játékkal, érzekeny előadás-sal párosítván művész nevet vívott-ki magának. Hangja igaz, nem folírázó (minőnek némelly mű-nem-értők kívánnák); de lágy, hajlékony, kellemteljes 's éneklői gyakorlottsága olasz iskolára mutat. Azon roudade-ok, hangfutások, melyeket töle hallánk, sok énekesnének sem válnának szégyenére. Hangjának nagy terjedtsége és szép baritonja, művészeti szabályos éneklése sokra használhatóvá teszik őt. Azon egyre ohajtuk csak figyelmeztetni, hogy a' magasabb hangokat erőadás által hallhatóbbá csak ugy igyekezzék tenni, hogy erejeknek nevedése által azokat kelleténél magasabb hangokká, mint p. o. ma a' quintettben a' ees hangot, ne emelje, mi által az accordoknak tisztasága könnyen vesztélyeztetik. Ö egyébiránt mindenkor olly járatos és művelt hangász-dalok, kitől dalszínészeink sokat tanulhatnak. Fellbér Mariában (Agnese del Maino) (ma még mint vendégben) a' pesti német szinpadnak egykori kardalnoknéját ismertük-meg Hangja egyébiránt nem alt-hang, hanem fél-erős mezzo-sopran, néhol ugyan éles, de elég hajlékony arra, hogy idővel jó énekesné válhassék

belőle. A' szerény kezdő dalknét, ki a' hirdményen a' közönség kegyes elnézéseért könyörgött, zajos tapsokkal 's kétszeri előhívással jutalmazák a' nézők. Leggyengébb volt ez estén pontosságra nézve, névszerint tactus-tartásban, Jó b ur (Orombello). Frikk urnak (Anichino) igen szép bariton hangja van, melyet gyakrabban 's nagyobb szerepekben is örömet hallanánk. Különös és megkülönböztető dicséretre méltók a' kardalnokok is, kik 2-dik fvsban a' szép összeesküvésű kardalt zajos tapsok után ismételték. A' hangszkarban az első kürtösnek gyenge oldalát tapasztaltuk, a' disztményeken némelly hanyagságot láttunk. — 29-kén a' „szebeni erdő“ kevés néző látogató. E' műnek botlásai között különösen szembetűnő volt a' 2-dik fvs oláh tánc kivételében a' pontatlanság. Szinpadon csak egy szép a' közös tánc, ha lépteiben, fordulatai 's haladásában szabályos egyformaság van. E' mai oláh táncban azt nem találtuk; mert midőn a' két colonne-ra oszlott táncszemélyzet enyelgő léptekkel egymás felé lejt, a' szép soregyenesség helyett olly görbe vonalban szökkeltek egymás felé, minőben a' kigyózó patak halad. — 30-ra „Norma“ volt hirdetve.

DEBRECZENI játékszíni napló folytatása. Tavasz hó 7-kén a' rajoskodó érzelgők táplálékul „molaár és gyermeke“ Raupachnak 5 fvsos drámai költeménye került szinpadra. Négy napi szünet alatt el lehetett volna intézni, hogy változások közben a' szekek, aszia', 's több e' félek valaki által ki- 's berakattassanak; mert vajmi szembeszökő volt, midőn a' Konrádot gyűlöelő molaárnak szobájából Maria volt kénytelen az ott felejtett köpönyeget 's kalapot elrejtőleg kihordani. A' czimszerepekben Éder ur és Erdélyiné assz. olly hiv beljegyí rajzjal játszottak, hogy minden kivétel nélküli játékuk remek - nek mondható: és ha az illy pütyergő 's pütyeregető színművek adátása ohajtható, e' két szerepet a' most személyesítőken kívül másoktól látni nem ohajtjuk. Almásy urat (Ewald) már figyelmeztettük a' színészt nem illető bajusz és barkónak elpusztítására: de ugy látnszik, szözatunk pusztába kiáltott hang volt. Udvarhelyiné assz. (Füznigné), Szákfy ur (Konrád), Lángné assz. (biróné), Láng ur (Jakab) álláspontjaiknak illőleg feleltek meg; de Török ur (John) 60 éves korához nem mérte ugy testmozgásait és hanglejtéseit, mint vendég-haját. A' játéknak egyik mozdító eszköze, a' lött bagoly, természeti valóságában vala látható. Nézők közép számmal. — 8-kán Bauernfeldnek „áruló kesztyű, vagy, álarczos kaland“ című 5 fvsos vig játéka Kiss Iván fordimánya szerint előszer olly fényes közönség előtt adatott, hogy a' némberek által elfoglalt zártszekkek közül csak hat jutott nemünk birtokába. E' színmű, (mellyben ámbár elég álarczot látánk, még is inkább helyesljük a' vig játéknak eredeti „utósó kaland“ címét, mivel benne is az említették) az ismétlődő darabok sorába méltán iktatandó; mert kissé több készüllet, próba, figyelmesb 's élenkebb adatás mellett valódi műeleményt 's mulattatást nyujthat mindenkor. Erdélyiné assz. (Erdővári Lóra) olly tökélylyel adá különben nem könnyű szerepét, hogy feledők szinpadon létét. Dicsérhetők könnyű, természetes játéka, szerepének lelkes felfogása, sngóra nem szorulása, fényes és izléssel választott öltözetei is. Láng (Kényesi) 's Éder (Füzesi) urak igen helyesen játszottak. Ujfalusy ur (báro Féryhalmi), ha szerepet jobban megtanulja, előhivatása érdemesebb volt volna Szákfy (Pataki) urnál. Ez okból hallgatunk mi a' játék végén történni szokott gyakori előhivatásokról; mert sokszor olyakat látunk előtapsolatva a' szinpadon hajbókolni, kik (van eset) inkább chinai criticára volna nek érdemesek, mint illyen megtisztelő jutalomra. E' naptól a' színház 16-ig

zárva volt, mely napon a' hasonlag oly fényes közönségnek, hogy még az oldal-zártszékek is telve voltak, Clarennek „vendégfogadó az arany napnál“ című 4 fvsos vig játéka, fordítva De á k i Fülöp Sámueltól, nyujta kedves esti mulatságot. Társaságunk noha némi döcözöges 's feszességgel, de még is legnagyobb szerencsével adja a' társalgási vig darabokat, miként néhány ujabban betanultnak előadásából látni alkalmunk volt. E' mai vendégfogadó arany napjának legkitünőbb sugára Erdélyiné assz. (Fanni) volt; többiektről észrevételeinket elhallgatva, ez uttal csak Megyeriné asszonyról (Jetti) kívánunk említést tenni. Bátorlanság, elfogultságnak tulajdonítók eddig szinpadí ügyetlenségeit: de számos játékban szemlélt gyakori botlásai végre is, eltévesztett hivatattást nyilvánítanak; mert ügyetlen kéz- 's tag-tartásai, kezének köténye zsebeiben szünetlen tartása, baljával elintést jelentő mozgalmái, szerepe szavainak elharapása, 's minduntalani nevetése benne oly hibák, mellyeket talán csak a' türelmes idő javíthat-meg. Eddigelé mást nem tapasztaltunk benne a' sugó iránti szenvedélyes vonzódásnál, mit szemeknek folytonos reá függesztésével nyilvánít.

MLGR. és társai.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n.

Parisi censura. Parisban a' censurai hatóságok parancsot kaptak, hogy semmi oly darabot szinpadra ne eresszenek, mellyben öngyilkosság történik. A' hatóságok azt hiszik, hogy a' sok öngyilkosság a' szinpadokon látott öngyilkossági jeleneteknek következménye.

Riojaneiro-i szinészet. — Rio-Janeiróban a' színház kevés befolyással van közönsége mulattatására és az ízlés nemesbitésére. Minden szinművet elárasztanak, tele férczelnek political czélzásokkal, habár oda legkevésbbé sem illenek is; e' rozsz szokást nemcsak az eredeti darabokban hanem más idegen nyelvből átfordítottakban is gyakorolják. Ez egymásra halmozott szabad elmű czélzások azon kevés jót is elrontják, mi helylyel helylyel még eredeti műveikben találtak. A' brazíliai szinész oly hibásan 's egyhangúlag szaval, hogy előadását a' szó valódi értelmében művészinnek mondani teljes lehetlen. Így az idegen nyelvből fordított jelesebb darabok is hibás előadások végett a' már jobbhoz szokott idegennnek semmi éldeletet nem nyujtanak. A' kedveltebb brazíliai szinésznek szavalása majd bikabögéshez hasonló orditássá emelkedik, majd juh-mekegessé fajul. Voltaire „Brutus“-ának előszöri adatása előtt minden hirlap 's folyóirat tömve volt e' darabnak dicséretével, mivel szabad elmű's brazíliaihoz melto jelesmondatokkal van elárasztva. — Bizonyos szinész, kinek zsarnokot kelle személyesíteni, előadás előtt több hirlaphan így mentegeté magát: „nehogy a' t. közönség azt higgye felőlem, hogy a' szerepemben előfordulandó gondolatokkal enyimek is összehangoznak.“

Véletlen akadály. Dublinban rövid idő előtt egy tragicomicai eset szakasztá félbe az olasz daljátékok adatását. Mitchell igazgató urat sürgető foglalatosságai Londonba szállíták, 's a' posta-hajón helyet bérlett. A' rendező, pénztárnok és sugó, (az utóbbi, mint a' hangszerek és hangjegyi könyveknek felügyelője minden kulcsot magával hordozott) urokat egészen a' kajütbe kísérték. Nehány váltott szó után kezét fognak, 's a' három színházi személy fedelezetre lép; de mint bámulnak-el, midőn a' nyilsebséggel eliramlott hajót már a' parttól távol pillantják-meg. Hiába ígért az igazgató

gazdag jutalmat annak, ki dereglén a' három említett személyt partra teendő; kívánatát teljesítő matróz nem találkozott. A' véletlen utasokat Liverpoolig vitték, 's az e' napra hirdetett: „la nozze di Figaro“ csak negyed nap mulva adathatott-elő.

HANGÁSZAT.

Figyelmeztetés. Frankenburg Adolfnak humoristikai főlovasása nem holnap, hanem ma szombaton (jun. 2-kán), délutáni 4 órakor tek. ns Pest vármegye házának nagy teremében fog tartatni. Bemeneti díj, alul a' teremben 1 ft., a' karzaton 30 kr. lesz ezüst pénzben.

Budán a' várnak keleti oldalán készült új uton (mellyet a' közönség „Ferdinand utjának“ nevezett-el) maj. 29-kén ő cs. kir. főlsége mélyen tisztelt fejedelmünk névnapjának tiszteletére adatott hangászati multság oly pompás látvány volt, millyenben itt (e' multság nemet tekintve) a' két város még nem részesült. A' lapjainkban multkor is említett három katonai hangászkar nem egymást felváltva (mint multkor érintetett) hanem egyesülve egymással, vagy is mint mondani szoktuk, valamennyin egyszerre játszák a' kije elt's csinosan nyomtatott és a' közönség közt elosztatott czédulákra feljegyzett hangműveket. Igen érdekes volt mind az igen jelesen előadott hangműveket hallani, mind az ünnepiesen öltözött 's mintegy tíz ezerre menő hallgató néptömeget a' bástyán látni, annak szelét övedző épületekben 's kertekben, és a' csinos új utakon, mellyek egy nagyszerű panorámának karzatai gyanánt szolgáltak. Főnöses István cs. kir. főherczeg is méltóztatott a' sokaság között megjelenni, 's Budapest ekes világának színe a' legtarkább díszes öltözetekben vett részt e' megható multságban.

Pécsett majus 18-kán Mayerhofer István ur, most ő cs. k. fenségének Ferencz Károly főherczegnek hegedűse, előbb pedig Bécsben a' József városi színházban magányjátészó, valamint Brosche József ur, Bécsben a' wieden színház első kürtöse, itt keresztül utazván, a' szekes-egyházi hangászkarnek ingyeni szíves segedelmével hangversenyt adtak, mellyben Majerhofer ur Beriotiutl változatokat játszott hegedűn. Művészsége azonban korán sem olly jeles, mint kedves és jeles hegedűsünké Vit Jánosé, ki aprilis 26-kán a' károsult Buda-Pestiek javára általa eszközölt hangverseny alkalmakor ugyan azon Berioti műdarabot tisztában, érzelenyben, nagyobb kifejezéssel 's pontossággal adta; — szóval Majerhofer ur a' Paganinitol hegedűn G. hurra készített, ugy Herctzitol irtt és általa hegedűre alkalmazott változatokat kivéve, igen lankadatan, több hibát ejtve és tökleetlen trillákkal játszott. — Brosche Józsefröl egyebet mondani nem lehet, mint hogy ő a' közönség várakozásának meg nem felelt. Ő a' potpourriban kürtjén fúvándó kettős hangokat, és egy, mintegy fél óra járásnyitól hallható viszhangot hirdetett: holott sem a' kettős sem a' viszhang nem vala kürti hang, hanem egy valóságos az úton útfelen hallható pór-harmonia. De külfönten is Brosche ur ötötetett tisztátalan fúvásával csak egy közönséges kürtös.

DIVAT.

Parisban a' nyári peignoir- (nyílt) felruháknek száma (fehér musselinból) jelenleg igen nagy. Ezt előlről kötenyke alakban ékesítik két szalagfodorral, melly széles csipkével zsege-
tik körül. A' vállakról két csipkebegegény lóg-le a' fél bőségű ujjakon egészen a' kézfűg. — Az olasz szalmakalapokat virágfűzér ékesíti, melly az egész fejet körülkeríti; egyik virágig bokrosan hajlik-le a' bal arcz felé; egy másik kalapot paradicsom madár tolla ékesíti, 's egy része mintegy koszorút képez a' kalapon. Az ernyők igen kicsinyek. Divatosak a' nagy chinai krep-sálók (veresek vagy fehérek), a' fehér kasemir-kendők, arany csattal és kasemir rojtjal; a' mantillák, és himzett kesztyűk; ékesek a' hosszú selyem és ökl-kesztyűk aranynyal vagy más színnel hímézve.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön június 7^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

P ü n k ö s d.

Rejtek volt e' kebel,
'S henn, mint apostolok,
Csüggedve ültenek
A' szebb indúlatok.

De megvigasztalót
Igért egy égi lény,
Bizalmas szép szaván
A' megváltó remény.

'S a' megvigasztaló
Nem kéve érkezett,
'S egy láng-szív képiben
Fölöttem repdesett.

Fölöttem 's keblemen,
Éőt áraszt vala;
És égi hangokon
Meg ekképp' szállala:

„Föl! csüggedt érzetek!
Ki innen messzire,
A' munkás szép világ
Öröm-dús térére.

Ki! a' világba ki!
Az emberek közé:
Tenni, terjeszteni
A' jót mindenfelé.

És én veled leszek,
És vizlek útagon;
'S melly gátot ejtne,
Nincs földi hatalom.

'S az élet napjain,
Jó és bal sors között,
Számodra koszorút
Az erény kötözött.

Mondá, és fölnyitá
Keblemnek zárait;
És én most követem
Belém szállt lángjait.

'S a' szív, a' lángozó,
Nem volt csak képezet;
Tiéd az, o leány!
Melly engem úgy szeret.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Schodel Rozália.

(Képrajzzal együtt.)

Schodelné asszony, első dramai magyar dalnoknénk, Erdélyben Kolosváratt született. Atyja Klein János, hangművész, kit a' szerencse nem legdúsabban árasztott-el áldásaival, tehetsége szerint minden szükségesre taníttatá leányát. A' kis lángvérű élénk leány azonban legtöbb hajlandóságot mutatott a' zenészet iránt. Atyja tehát őt a' kolosvári conservatoriumba adá, hol két hónapig hangjegyek ismeretét tanulván, további kiképzéseül mostani férjét, Schodel Nep. Jánost, akkor Vesselényi Farkas bárónál zongora-tanítót kérték-meg szülői. Ennek vezérlete 's fáradszorgalma által csak hamar annyira ment a' kis tanítvány, hogy talentumának első próbáját egy nyilvános hangversenyben adhatá; ugyan is, „Armida“ daljátékból egy műkedvelővel a' „cara te per quest' anima“ kettős dalt énekelvén olasz nyelven, a' közönség osztatlan meglegedésében részesült. Ezután több hangversenyben hallatá magát, 's minden újabb felléptével inkább elarulá azon mennyei szikrát, melly később egész nagyságában kifeselvén, neki művész nevet szerze. Tizennégy éves korában összekelt tanító-jával, 's házasságuk első évében Adolf fíját szülé.

Bucsút intvén szülőföldének, férjével Pozsonba ennek szülői-hez ment. Itt férje a' zongorán órákat adott, ő pedig folytonosan éneklésben gyakorlá magát. Napok multak, 's művésznénk keblében a' tanulási vágy mindig forróbb, a' szorgalom természetes következménye, a' haladás, mindig szembetünőbb lön. Több házzal ismeretséget kötvén sok társas körben énekelt, több hangversenyben bájoló-el a' hallgatókat, és az Isten hajlékában lélek-olvasztó kellemes hangjával sokszor és sok embert buzditott ajtatosságra.

Nagy közönség előtt 's színpadon előszer a' szegények számára adatott „bűvös vadász“ daljátéknak Agatha szerepében jelent-meg. Leirhatlan volt a' meglepetés, mellyet e' ritka tünemény tett a' nézőkre. Az a' természet kezéből sértetlenül kilebbent tiszta ezüst hang, az a' lágység, melylyel a' preghierát éneklé, mind annyi varázsvessző kéjbe ringató legyintése volt a' lelkesült közönség érzékeire. Ugyan e' szerepet mindjárt más nap az igazgató iránti szíveségből annak javára éneklé. Stögert, a' pozsoni színháznak akkori igazgatója, még az napon szerződésre akart vele lépni: de akkor még a' színészet iránt hajlandóságot nem érezvén, az ajánlatot nem fogadá-el.

Az 1830-ki országgyűlés alatt több pártfogója 's barátjának ösztönzése után maga részére hangversenyt adott, melly zsúfolásig tömött teremben legfényesebb sikerrel koszorúztaték.

A' dicséretetek maszlaga azonban nem kábitá-meg annyira, hogy azt higgye, mintha már most mindent tudna; jól érzé ő azt, valamint jeles zeneértő férje is, hogy a' felsőbb művészet tanulására még nagy szüksége van. Bécsbe ment tehát, 's ott esztendeig csüggedetlen szorgalommal szavalást, plasticát 's dramai éneklést tanult. A' császári fő városban Kreutzer Konradin hangversenyében lépett fel előszer nyilvános helyen. Ez alkalomra a' vesenylő ur egy ariát irt számára, melylyel a' hangversenyt kegyes jelenlétével megtisztelő fels. anya-császárnénak meglegedését nagy mértékben megnyeré.

A' hangverseny napjának, u. m. 1833-ki majus 1-jének délutánján már hozzá küldé a' karinth-ka pu melletti es. színház igazgatója a' szerződést, mellyben három évre kötelezé-le a' köz tetszést nyert dalknknét. Első szerepe e' szinpadon Boildieu „felfordult uti kocsis“ című daljátékában Eliza volt. Heinefetter Sabina vala ez estvén vetélytársnéja; mind ketten egy-egy közbe szőtt ariát énekeltek, mellyben Schodelné, a' köz kedvességű művészné mellett is, szerencsés volt riadó tapsokban részesülni. Második szerepe a' hasonló sőt még fényesebb sikerrel adatott Anna volt, Mozart „Don Juan“-jában. — Ez idő alatt tanuló ama hires Ciccimarrától az éneklési olasz iskolát is. *(Vége következik.)*

SZORGALOM.

A' Csukcsok kereskedése éjszakkdéli Amerikával.

(Vége.)

A' Csukcsok nem elégesznek-meg esupán az e' környékekből kapott árúkkal. Átmennek ők szent Lőrincz szigetére is, 's annak lakóit meleg ruhákkal 's dohánnyal látják-el, cserében nagy rozmar-fogakat visznek vissza, mellyeket Kolümában szép nyereséggel adnak-el. Hasonló nézetekből társalkodnak Utivak sziget (Kings Island) lakóival is. E' szigetke esupán egy szikla, kerületében mintegy olasz mértföldet elfoglaló, melly a' viz szine felett szinte függőlegesen 756 lábnyira nyulik-fel, pusztá minden növény élettől 's még is lakatik. — 200 bátor 's viadalmakban edzett Amerikai a' szikla-lejtőzeten 150 lábnyi magasban egy telepítvényt alapított; lakásaikat a' sziklákba vájták. Hihetőleg az e' sziget körül csoportozni szokott tömérdek rozmar csalta ez embereket a' száraz földről e' sivatag tanyába. Az elejtett rozmarokból nemcsak élelembelit szereznek bőven, hanem némelly fényelgési czikkeket is, u. m. dohányt, üveg kalárist 's a' t. — és, mi mind ezeknél fontosabb, meleg iramszarvas-bőr ruhát.

Asijak vagy Ajax sziget lakói (az Angolok e' szigetet, melly Utivaknál nem nagyobb, csak alacsonyabb 's lejtősebb, Sledge-

Islandnak nevezik) a' velök szemközt lakó amerikai lakosokkal együtt Asiak-Miutnak neveztetnek. Vállalkozási szellemre nézve kereskedési kivitelekben minden szomszédukat felülmulják ezek, 's a' Csukcsoktól meghatalmazottak és biztosokul használtatnak. — Imaklitán, a' körömszigetek egyikén jönnek össze a' Csukcsokkal, átveszik tőlük az orosz portékákat 's meleg köntöseket, mellyeket Amerika partjain prémbőrért cserélnek-be. Nyárhó kezdetén mintegy 100 fegyverzett Asiak-Miut, Csukcsoktól átvett portékával, 10 baidaron a' délre nyuló partokhoz vitorláz, azt minden kanyarulatában megjárja, e' földnek minden vad lakosát felkeresi, 's portékáit becsereéli. Igy haladva lassanként Pastol folyó torkolatához érnek, hol a' prémbőrök fő raktára van. Pastol partjainak lakói esztendő-tát megvásárolják a' prémbőröket és rozmár fogakat a' többi néptől, 's a' hozzájuk vitorlázó Asiak-Miutoknak cserében átadják, kik ez árukkal Imaklitára, a' reájok már ott várakozó Csukcsokhoz, visszavitorlázanak.

Igy látják-el a' Csukcsok, ha csak a' partmelléki földet veszszük, egy 1000 olasz mértföldre nyuló parti tartomány lakóit árúczikkeikkel, és nem szenved kétséget, hogy üstjeiket, késeiket, dohányukat 's üveg kalárisaikat Kolümából egészen a' Kenaizokig (1700 olasz mértföldnyi távolság) sőt tovább is szállítanák részint írámszarvasaikon részint sajkaíkon, ha az orosz-amerikai társaság Nuschagat folyam 's a' kenaiski öböl mellett erősségeket nem állított volna.

Most Pastol torkolatjaig terjed a' Csukcsok kereskedési befolyása; onnan délre fordul, 's az ottani népség ipara új forrásokat nyit nekik. A' Kenaizok vad írámszarvas elejtésével foglalkoznak, bőreikből bizonyos irba-nemét készítenek, mellyet a' Kolgi-k nadrágnak 's átaljában ruhának használnak. A' Csutgacsok a' réz-folyó parti lakosoktól rezet, mint ottani dús terméket, kapnak. Csilkat-ban (Lyne's Canal) íram-szarvas 's bivaly-bőrökből olly kemény bőrt készítenek, mellyet csatában vértzetül használnak; bizonyos vad juh szőréből ugyan e' lakosok köpönyegeket is szőnek. A' Behrinsgbay-Kolgi k, a' prinz-fridriksundi Stakniczok 's mások bizonyos apró hal neméből nagy mennyiségű halenyvet készítenek; a' Naaskok nagy kényelmes dereglyéket faragnak; Sarolta- királyné sziget partjait pedig bizonyos csiga neme borítja-el, mellyet minden partmelléki népesség különféle czifrázatokra használ. E' czikkek az amerikai vad nép fajai között folytonos 's élénk kereskedés tárgyai. Mig Europaiak nem jöttek e' környékre, a' vas használatát nem ismerték; e' helyett rézből készitettek bárdokat 's más ékesítményeket.

E' különböző nép-sarjadék kölcsönös csere-kereskedése olly viszonyban növekedett, minőben szükségük és szeszélyeik (Caprice).

A' prémbőröket most kettőztetett iparral hajhazzák, csakogy minél több europai portékához juthassanak; a' Kolgik pedig minden öblöt felkutatnak, 's a' prémbőröket bevásárolják.

LITERATURA.

Irói nyomorúság. — A' Sandvich szigeten megjelenő hirlap bizonyos pajta nemű épületben nyomatik; ez egyszersmind másra is használtatik, mert szerkező 's kiadó szobát, nyomtató 's lakteremet, háló szobát, konyhát, istá-lót, szóval mindent, a' szerkező családját, barmait, íróasztalát 's könyvtárát ugyan azon egy helyen központosítja. A' szerkező maga ír, szed, nyom, expediál 's a' t. — 's azt állítja, hogy kis türelem és gazdalkodás mellett majd csak mégel lassanként.

Sláv kéziratok. „A' monte-negroi zárdában egy szent Vazul szer-zetbéli barát — így irnak Kragujevazból, szerb földről — a' zárda-templom alatti temetkező helyen egy ládát talált, mellyben különféle, szláv nyelven írt, becses krónika-gyűjtemény rejtezett, olajos vászonba takarva. E' kéziratokat, a' Szlávok történetét első bevándorlásuktól 1721-dik évig magukban foglalókat, Milos herczeg 5000 darab aranyon vásárlá-meg; rendbeszedetésük után ki fogja nyomtatni őket.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. Jövő penteken, jun. 8-kán, a' pesti magyar szin-házban Bartha János ur jutalomjátékaul előszer adatik „Gyászvitének“ czimű eredeti drama 4 fvsban; írta Szigligeti. Az öltözetek Kostyál Ádám pesti polgár ügyelete alatt készültek; az új diszitményt Otto ur, színházi festő készíté.

PESTEN maj. 30-kán, ő es. k. fölsége, uralkodó királyunk névnapjának ünnepére a' néző hely megvilágítása mellett 's tömött színházban „Norma“ daljáték adatott. Schodelné asszony a' czimszerepet ismét művészileg ját-szá 's éneklé. Fellbér Maria (Adalgisa) noha némelly helyeket kellemesen énekelt, de még is itt ott készületlenség mutatkozott énekében, 's ma elfogultabbnak is látszek, mint első felléptekor. Egyébiránt a' közönség ma is zajos tapsokkal jutalmazá, valamint Schodelné asszonyt is többszöri előhi-vatással. Udvarhelyi ur (Oroveso) e' szerepben mindig jeles volt, de ta-lán ma éneklé azt legtöbb érzelem-kifejezéssel. Az öt megtisztelő tapsokra 's előhivatásra igazán méltó volt. Erkel ur (Sever) nem elégité-ki várakozá-sunkat. — 31-kén „Szaraczen“ Dumas Sándor 5 fvsos szomorú játéka gyé-ren látogatott színházban adatott. Kitiñő dicséretre méltó Fánecsy ur a' czimszerep helyes személyesítője. — Junius 1-ső napján „Horatiusok és Cu-riatiusok“ szomorú játék közép számú nézők előtt hozatott szinre. Ez estnek dicsőségét Megyeri ur (Horatius) vivá-ki. — 2-kán „Beatrice di Tenda“ ismételtetett, mellyben Schodelné asszony 's Conti ur vendégekként léptek fel.

DEBRÉCZENBEN tavasz hó 18-kán a' mult alkalommal elmaradt „ashor-ni bánya-öböl“ színészeinkre nézve e' napon is jövedelmet sodró szerencsét-lenség örvényévé változott, még pedig annyira, hogy előszöri elmaradásakor bizonyosan több néző látogatta volna-meg: e' körülményt azonban egyedül a' példa nélküli orkán dühöngésének kell tulajdonítani, melly olly iszonyúan ka-

vargott, hogy szőlős kertjeinkben a' legnagyobb előfákat is ketté tördele. E' hideg részvétlenség természetesen a' játék menetelét is megdermeszté; azonban Szákfy (Vilhelm), Almásy (Grünwald) 's Ujfaluzy (Ringhard) urak, kik a' sok üres székelt észre sem látszának venni, kitüntettét iparukért mind e' mellett is dicsérettel említhetők. Láng Emmi (Henrik) játéka ám-bár tűz nélküli volt, elfogulatlanságaért még is dicséretre méltó.

MLGR. és társai.

SZEGEDRŐL. Pünköszt hó 19-kén „leánykerés szabály szerint“ című vig játék adaték. Körösyné ezen előadásban az agg hajadonnak nevetség-es alakításában magát igen jól alkalmazván, tapsot 's maga az egész darab köz elégedést nyert a' nem csekély számú nézők előtt. — 20-kán, a' király Ludason“ hoz-ték színpadra. Ebben Deésy (Mátyás) jelesen és méltósággal párosítva vitte szerepét. Egedy (Zápolya), Árvay (Bátory), Keszy (Kinizsi), Udvary (Lamir) szerepeiket kielégítőleg alakíták. Lilla (Beatrix) ujjalag köz tetszést nyerve tapsal jutalmaztatek; azonban ohajtanók, hogy hang-éjtését jobban kormányozza, 's neha a' férjfiás kemény kiejtéstől a' különben kellemes hangot megmenteni törekedjek. Borsody Julia (Laura) félenken és hidegen képezé szerepét, Farkas (Pókhasi) elegendő comicai jártosságának kitüntetésével, Boór (Fukardi), Egri (Öklösi), Tolnay (Ragaria), Lőcsey (Pöröly), Miklósy (Gubács), Csongor (Vizesbor) meglehetősen, Földváry (Barna), Szabó Jn-lia (Iika) szerepeikben igen jól játsztanak. A' nagy számú nézők elégedve hagyák el a' színteret. — 21-kén „Dienes vagy királyi ebéd“ lön a' mutatvány. Farkas (IV-dik Béla) elég tüzzel játszá a' boszús és törvény-szerűleg ítélő királyt; Udvary (Kálmán) meglehetősen; Deésy Dienes alakítá, ki valamint eddig minden szerepében bizonyítványát adá, ugy mais, színészi jártosságának és tökéelyeinek; 's ha a' választott és eddig hiven megtartott ösvényről el nem tántorul, ugy valóban köz elégedés fogja kisérni akkor, midőn őt körünkből egykoron sorsa elinti. Körösy (Miklós), Boór (Sajó), Földváry (Dávid), magukat jól viselték. Lilla (Eszter) köz elégülésre adá szerepet; hiven festé a' szerelmet és fájdalmat, hasonlólag a' megtalált atya karján nyert örömet, 's annak veszélyén a' kétségbe esésig kinzott szívnek keservét. — Az előadásnak egész folyamata a' szép számú 's nagy részint idegen vendégekből állott nézőktől köz tetszessel jutalmaztatek.

CSENDVÖLGYI.

KASSÁN maj. 6-kán „tréfa és valóság“ Ziegler 3 fvsű vig játéka közép számú nézők előtt jött színre. Komlósy (ezredes) zavarttan adá érdekes szerepét. Hubenayné (Ágnes) kellemmel és természetességgel párosított tanulmányt bizonyító jó játéka megtapsoltatek. Erdősné (Máriha) és Szilágyi (g. Kéry) helyöken voltak. Tóth (Testes) tetszett. — 7-kén rendkívüli bérletszűnéssel ngos Kóji Komáromy István kir. tanácsos urnak, t. n. Abauj vgye főispáni helytartójának, méltó tiszteletére, a' nézőhely kettős kivilágítása mellett adatoti: „Mátyás király választása“ nemzeti, eredeti szint-játék énekekkel 3 fvsban; muzsikáját szerzé Arnold György. Végén Kántorné (Szilágyi Erzsébet), Tóthné (Katalin), és Lendvay (Mátyás) zajosan hivattak elő. A' 3-dik fvsban előfordult diszteremet minden szárnyfalakkal együtt városi rajz- és építómester Beláagh ur festé, 's tetszést nyert. Nézők igen szép számmal. — 8-kán „parisi naplopó“ vig játék harmadszor is zajos tapsokkal és tetszéssel fogadtatott a' nagy számú közönség által. Tóth (Morin) játékát látni valódi műelemény volt. Hubenayné (Józsi) e' sze-

Tóth Gáspár magyar Szabó Pesten.

Károly Kéllőművész.

Herművész.

repben olly jeles, hogy játékában a' legszigorúbb kritika, az irigység sem találhat megrovandót. Természetessége, mozdulatai, könnyúsége nem voltak erőtetettek, hanem önként jövők, egybefolyók; minél fogva több ízben, érdemlőleg, megtapsoltatott. A' többi egész személyzet is igen jeles vala. — 9-kén rendes bérletszünnessel előszer „tengeri rabló“ daljátéknak néhány jelenete tapsokkal fogadtatott. Ez után „Zampa“ daljáték 1-ső fvnak végén L e n d v a y (Zampa) a' jelesen sikerült bordalba ismét közbeszötte ama fülsértő kurjantásokat, mellyeket a' miveltebb közönség soha sem helyeselhet Valóban csudálni lehet, hogy a' társalkodási színművekben annyira otthonos Lendvay annyi intes után sem hagy fel ama pallérozatlanságot bélyegző kurjantásokkal. A' kar jól viselé magát. — Következek ezek után Fáy Andrásnak „külföldiek“ című 2 fvsos eredeti vig játéka sokkal jobban, mint először adatva. Keresztessi (Jean) azonban ma is a' régi vala. Igyekezett megvolt ugyan benne, de higye-e, hogy ő a' sugó helyére inkább való, mint színpadra. A' vig játék 1-ső fvnása után „Romeo és Julia“ daljátékból Tóthné (Romeo) magány-éneke egész karkísérettel érdemlőleg zajosan megtapsoltatott. Nézők mérsékelt számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

PÉCSETT majus 13-kán „Toldi Miklós“ adatott. E' színmű csak falura való, de még oda sem, ha illy roszul adatik. — 15-kére „Tudor Maria volt ugyan hirdetve, de a' (nemzeti!) színészek nem tudni, mi oknál fogva, az előadást elhagyták. — 18-kán hangverseny volt. — 19-kén bérletszünet mellett most az egyszer honi színészek által Czelesztin részére meglehetősen számú nézők előtt e' czim alatt „Tavaszi virág-füzér“ dalokkal, tánczokkal vegyes vig és szomorú jelenetekből szerkezett egyveleg 3 szakaszban jött a' színpadra — valóban erős czim az illy vegyes egyveleg! — de még erősebben adatott, még pedig azon nyilvános hozzá adással, hogy Czelesztint kivéve, a' többi criticát sem érdemel; mert a' szerep-nem-tudást, roszt és a' szerephez éppen nem illő öltözetet csak itt leheté feltalálni. El nem hallgatható a' többi között Abdai ur, ki 38-dik szám alatti Honművésziünk daczúra a' házasságról egy szavalmányt mondott, mellyet inkább leczke-felmondásnak nevezhetni. — 20-kán ismét nemzeti színész-társaság által „nemes társalkodói vig rajz 3 felvonásban ezen czim alatt, a' vallomások“ jött színyegre. Kovács (Hermann) helyesen, Farkasné (Julia) iparral, Abdainé (özvegy báróné) jól, Czelesztin (Adolf) tetszésre adák szerepüket; Bohári azonban (Zimburg báró) semmit sem tudott, pedig olly annyira, hogy a' 3-dik felvonás végén Adolf mondá-el helyette szerepét. Nézők gyéren.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesületnek közgyűlése e' folyó hangászati év első felére jövő vasárnapon, jun. 10-kén, reggeli tízedfél órakor tartatik Pesten a' városi redut-előteremben, mellyre minden tisztelt egyesületi tag ezennel meghivatik. — A' nagy tanácsnak f. é. majus 27-ki üléséből.

Humoristiai felolvasások Pesten. — 1) Mult szombaton, jun. 2-kán, Frankenburg Adolf ur az árviz által károsult pestmegyei adózónép számára a' ns megye teremében, delutáni ötödfél órakor hangászati és szavalmányval párosult humoristiai felolvasást tartott, mellynek részei voltak: 1) Weber „Oberon“-jának előzenéje egész hangázkarral; igen jelesen előadatva műkedvelők 's a' magyar és német színház hangásza

által, kiket Erkel Ferencz ur, a' pesti magyar színház hangász - mestere vezérlett. -- 2) Kreutzer Konr. ariáját „Marie“ című daljátékból éneklé hasonlóan igen jelesen 's zajosan megtapsoltatva Gyöngyösi Karolina kisassz., budai derék mükedvelőnénk, egész hangász-kar - kísérettel, melyet Menner Lajos ur igazgatott. -- 3) „Hunyad kardja“ balláda Garaytól; szavalá Kunoss Endre ur. -- 4) Thalberg változatait „Montechi és Capuletti daljátékból vett themára játszá fortepiánón jeles fiatal művésznök a' 14 éves Fáy Gusztáv hasonlóan derekasan. -- 5) Proch „havasi kürt“ című dalját éneklé ismételve Tomasin Antonia kisassz. zongora (Babnig Máté ur) és koboz (Perlasca ur) kísérete mellett. -- 6) Catel „Sémiramisának“ ouvertürejét játszá a' hangászkar. -- 7) Kunoss „kereszt“ című romanczját szavalá Schweitzer ur. -- 8) Donizetti „öröngő“ daljátékából egy párdalt éneklének zongorakísérettel (Babnig ur) Tomasin A. kisassz és Schweitzer ur. Ez utóbbinak helyes előadását és kellemes basszusát már multkor is örömmel hallottuk a' hangász-egyesület által adatott „teremtés“ oratorijumban. -- 9) Következék Frankenburg urnak humoristicai felolvasása, mely szép képzeményt, elmés gondolatokat foglalván magában nagyobb hatást szerezhet vala, ha Fr. ur nem olly szaporán 's felemelt helyen olvasta volna. Hallgatók sokkal kevesebben voltak, mint reméltük, már csak az adózó nép javának tekintetéből is. Halljuk, hogy mintegy 600 vtó forint jött-be, 's ennek egy részét a' fens. cs. kir. nádor-főhercegnétől küldetett 100 ezüst ft. tette. Elletkiadók, penztárnokok, 's billetszedők maguk a' t. n. megye hivatalbelijeji voltak. -- A' kótatamokat, zsámolyokat, 's Catel hangművét a' pestbudai hangász-egyesület volt szives kölcsönözni. -- 11) Saphir M. G ur, Bécsben a' „Humorist“ folyóirat kiadója, jun. 3-kán estve 7 orakor, a' viz által károsult Budapestiek részére, a' városi nagy redut-teremben tartott hangászat és szavalmánnyal párosított humoristicai felolvasást, melyre Budapest lakosainak színe megjelenven az óriási terem majd csak zsűfolásig lön tömve. Részai voltak: 1) „A' Duna folyam megengesztelése“ Prolog Saphirtól, szavalá Dessoir színész ur. -- 2) Kalkbrenner F. „Grand duo“-ját játszá két fortepiánón jeles két pianistánk Winkhler K. A. és Bräuer F. ur. -- 3) Saphir ellenpontos szerelmi tréfáját „a' férjfi név hanglajtörjája“ szavalá Grillné assz. -- 4) Carl Henr. kisasszony Persiani „Ines de Castro“-jából egy nagy ariát éneklé ismételve fortepiano (Tsukly Mih. ur) kísérete mellett. -- 5) Saphir költeményét „az élet versenyfutasa“ Müller kisassz. pesti színésznő ismételve szavalá. -- 6) Vaccai „Pietro il Grande“ daljátékából változatokat énekle Carl kisassz. fortepiano (Tsukly M. ur) kísérete mellett. -- 7) Saphir balladáját „a' gyermek bizalma“ igen jelesen szavalá Kalisné assz. -- 8) Berekeszté az egész Saphir felolvasása „homöopathie, allopathie“ 's a' t. themájára, melyet azonban nagy részint az olvasónak illy nagy teremre nézve gyenge organuma miatt érteni annyira nem lehetett, hogy a' hallgatóknak egy része mindjárt olvasásának elején elhagyá a' teremet. Egyébiránt S. ur több ízben zajos előhivatással és tapsokkal tisztelték.

D I V A T.

22-dik divatkép (Pestről). -- Virágos foulard-ruha, atlasz diszitményenyl, kasziszalagokkal. -- Ezen igen csinos ruhának eredetijét Argauer Antal ur, pesti asszonyi szabómester készíté, ki a' rajtot is szíves volt velünk közlenni. Sietünk azzal t. olvasónainknak kedveskedni, minthogy különös izléssel és időmben, szorgalommal párosult mesterséggel készülvén sokban felülmúlja a' külföldieket. Méltán ajálhatjuk mesterét A. urat a' t. közönségnek pártfogásába. Lakik Pesten a' váci utzában, „három Grácia“ címert viselő, 412. sz. alatti, Mecsnyi-ház 2-dik emeletében.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 10^{kén} 1838.

KÖLTÉSZEZET.

É g i h á b o r ú.

Az éj csillagtalán sötét,
Villám szaggatja szőnyegét,
'S a' miat leront 's lánggal leég,
Megreng a' föld, megreng az ég.

A' csendben alvó felriad,
Nem lát tündéres álmokat,
De hallja, a' dühült elem
Mint rombol-át az éjjelen.

A' büntől ártatlan kebel
Fohászt röpít mennyégre fel,
'S szelid nyugal'm enyhtengere
Omol szorult érzelmire.

De kit halálosan belől
Büntettek olyve öldököl,
Oszoljon-el bár a' ború,
Lelkében égihaború.

E g y l e á n y h o z.

Ne aggj, hogy fényes ösöket
Nem adtak istenek,
'S hogy hollófürteid között
Dús gyöngyök nincsenek.

Égő könyűd, mely a' honért
Fakad szemedbe' fel,
Fülér végetlen tengerek
Megannyi gyöngyivel.

S z e n t t ű z.

A' kék hegyek fokánál
Szendén fellángoló
Est- 's hajnaltűz az ég en
Csak szép, csak bájló.

De mely tűz hő szivedben
Hazáért fellobog,
Hogy szép, azon felül még
Szentelt fénynyel ragyog.

ALPÁR
N. Knyedről.

RÉGISÉG.

Bamiani régiségek. (Közlé Mason a „Journal of the Asiatic society of Bengal for Nov. 1836.“ című folyóiratban.) Bamian a' paropamisani völgyek egyikében Kabultól délnyugotnak mintegy 80—85 mértföldre fekszik. A' völgy mély, 's a' környező hegyek meredek szirtfalakat képeznek; ezért is barlang-készítésre igen alkalmasok. A' mangnak nevezett szikla véghetetlen kemény 's összetorlódott apró kavicsokból, homok és különféle színű földből áll. A' keletről délre nyuló völgy hossza körül-belül 9—10 mértföld, szélessége csekély 's leginkább azon helyen, melly tulajdonképpen Bamiannak neveztetik, 's hol a' legnevezeteseb szobrok és barlangok vannak. Ugyan e' helyen alakul az itt összeforradó Sark-Dar és Dcsui-Foladi folyócskákból Bamian folyam is, melly a' völgyet keleti irányban hasítva Zohak mellett a' Kalu-val egyesül, azután Irak, Babulak Sibr, Bitsilik 's a' t. felé délnek kanyarodva a' hegyi tájakat oda hagyja, és Ghori-n keresztül hömpölyögve a' Kunduzba ömlik.

Bamian szó talán annyi, mint „magas tájak“ ellenkezőleg Damian vagy Damantól „alacson tájak“ vagy „hegyek gerincze;“ minthogy „Bam“ tetőt jelent; és ha e' hegyek magasságát megtekintjük, kiviláglik Bamian szónak azon képletes jelentése, melylyel némely benszülöttek nevezik, t. i. „a' mindenség teteje.“ Azon hegyek, mellyek közt Bamian fekszik, kétségkívül azok leendnek, mellyeket a' görög történet- 's földleirók Paropamis-nak neveznek, ellenében az igazi Indian Kaukaz vagy Hindu Kus-tól, mellytől csakugyan meg kell különböztetni. Ezen elnevezés felett sokat vitatkoztak, pedig méltatlanul. Paropamis szó nem a' Görögök teremtménye volt, mellyen kételkedni legkisebbet sem lehet, ha Par 's Pam szóból keletkezett összeszerkesztését meggondoljuk, melly szónak értelme „hegy“ és „lapály.“ Paropamis-t tehát „lapos orniú hegyes tájnak“ lehet fordítani. A' szó származását ismerve most már még azt is tudjuk, hogy Pamer „hegyek urát“ jelenti.

Bamiannak tulajdonképpi régiségeit az egymáshoz kéttelen viszonyban álló bálványszobrok és barlangok, az ugy nevezett Zohak vár és Ghulguleh fellegvár és város romjai teszik. Az utósónak romjai nyilván mutatják, hogy hajdan népes város lehetett. Eredetéről támadt minden vitatkozást elhallgatva, csak azt említjük-meg, hogy történeti adatok szerint e' várost Krisztus születése után 1220-ikban Dsingis-khan dulatta-fel. A' benszülöttek között egy monda kering, melly szerint Ghulguleh ismét felépült; de viszont lerontatott. E' mondát valószínűvé teszi néhány mahunedai sir, mellyek még nincsenek 600 évesek, miként azt némely régiségbuvárok a' sirokban

talált festett és mázos téglákból, minők Dsingis-khán előtt csak Chinában találtattak, megbizonyítani akarják. Legszenbeszökőbb része e' romoknak a' fellegrár, melynek falai egy magányosan álló hegyet környeznek. Zohak vár a' völgynek keleti sarkában fekszik ott, hol Kalu hajjai Bamian folyam vizével összeolvadnak.

Bamian barlangjai a' völgyet mind két felül környező sziklák meredek falaiba vésvék és pedig az éjszaki oldalon 7-8 mértfoldnyi téren szakadatlan rendben. A' Bamiannak nevezett helyen kitünő magasságúak a' sziklák. Itt van egyszersmind legtöbb barlang vagy szamucs is, miként e' vidéken nevezni szokták. E' barlangok fülkéiben áll amaz Európában is már ismeretes két nagy bálványszobor. Ezeken kívül még két fülke van, mellyeknek egyikében egy bálványnak romjai vannak. A' másik fülke, melly hajdan szintén hasonló célra szolgálhatott, üres. Ezeknek ellenében délnyugotra van azon völgy, mellyet Dcsui-Foladi csermely hasít, 's Ghulguleh fellegrár alatt keletről délre egy más völgy kanyarodik. E' völgyeknek éjszakra 's keletre hanyatló hegyeiben hasonló barlangok vannak, mellyeknek egyikében valamivel kisebb átnérőjű bálványszobor áll a' bamianinál. *(Folgtatása következik.)*

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Schodel Rozália.

(Vége.)

Egy év lefolyt. — Schodelné műntazásra engedelmet nyervén, Berlinbe ment, hol a' királyi dalszínházban három hét alatt 12 vendégszerepet adott. Utra volt már készülendő, midőn a' királyi ház tagjainak kívánatára még egyszer, 's ez alkalommal három hét alatt 8-szor kelle Bellini „Montechi e Capuletti“ czimű daljátékában Julia szerepét játszania. Itt az igazgatóság élte végeig tartandó szerződésre akart vele lépni: de bécsi kötelezvénye miatt el nem fogadható. — Bécsben azonban 14 hónapi szabadságot eszközölvén-ki magának hatalmas pártfogói által, Berlinben 3.000 porosz tallér (egy tallér 1 f. 45 k. p. p.) 's minden felléptekor 3 tallér tiszteleti díjért egy évre kötelezé-le magát. Végehez közelgvén szerződési ideje, a' berlini igazgatóság a' bécsinek 4.000 pengő forintot ígért fizetni, ha Schodelnét a' kített szabadsági idő hatánapjára vissza nem eresztenék: de a' bécsi igazgatóság az ajánlatot nem fogadá-el.

Berlinből, hol bálványozás tárgya volt, két hónapi szabadság idejét még használni akarván Hamburgba utazott, hol három hét alatt 12 szerepet játszván, minden fellépteért 20 louisd'ort (160 f. p. p.) kapott.

Hamburgból Berlinen keresztül utazván vissza felé, itt ismét hat-szor énekelt.

Bécsben 1836-ki télutó hó utóján kitelvén szerződési ideje, a' józsefvárosi színházban énekelt 12 vendégszerepet.

Azon babér, mellynek lombjaival korozóztottan, az első művésznék sorába emelkedék, mindig bujábban sarjadozván, 's hirkozorús homlokát több több repkénynyel övedzván, e' vendég szerepei sora után külföldre utazott. Megjárván német országnak minden nevezetesebb városát, minden udvari 's jelesebb színházban művészetét bámulókra, dicsőítőkre talált; minden helyről sajnálatva távo-zék, 's azon kívánatot hagyva maga után: „vajha minél előbb láthatnók, vajha örökre magunkénak mondhatnók!“

Ugyan ez évnek vége felé Kolosvárra ment gyermekeit meglátogatandó, 's ott, nemes keble ösztönét követvén, az epegöréc által árvaságra jutottak, 's egy ugyan azon időben dühöngött tüzvész által károsultak részére hangversenyt adott.

Gyermekei körében meglégedve leélt néhány hét után ismét külföldre utazott. Tárt karokkal, fenn dobogó szívvvel várták őt mindenütt (de hol is ne várnák?), 's merre csak ment, a' művészet tisztelői dicsőség sugarával fonták körül a' művészné fejét.

1837-diki nyárelő hó közepe felé vissza térvén külföldről, Pesten, a' városi német színházban „Romeo és Fidelio“ szerepét játszá, 's még többet vala játszandó, ha a' pesti segéd-dalnokné el nem reked. Innen magával mindennek meglégedését vivén, azon szándékkal, hogy magát kipihenje, Kolozsvárra gyermekeihez ment. Negyed fél hónapot töltött itt szeretteinek körében, melly idő alatt Szebenben, az ott tanakodó haza nagyjai előtt, kiket egy német dalszínész-társaság mulattatott, nehányszor fellépett, 's honfijainak osztatlan érdem-méltánylásában részesült.

Ez idő alatt megnyilván pesti magyar színházunk, a' választmányi igazgatóság vele alkudozni kezdett, 's megnyervén őt vendégszerepekre, először „Norma“ szerepében lépett-fel. Milly hatást tön a' közönségre, milly sikerrel folytatta vendégszerepeit, lapjaink olvasói Honművészünkéből tudhatják.

A' választmányi igazgatóság azonban hosszasabb időre kívánván e' hazai csalogányt lekötelezni, komolyabb alkudozásokra lépett vele 1838 elején; melly szándékot csak ugyan ohajtott siker koszorúzván, a' művésznét 10 hónapra megnyertük. Vajha ugyan annyi évre nyerhettük volna!

Azon méltánylásnak, mellyben külföldön, nevezetesen a' művelt Berlinben részesült, egyik csalhatlan tanúja azon mellszobor,

mellyet Rauch készített; — és ismét Rademacher által rajzolt, Mery-től pedig kőbe edzett arczrajza.

Mióta körünkben mulat, hasonlólag kétszer festetett; előszer Kiss Bálint academicus képiro által olajban, későbbben ismét crayon-monorban, melly utóbbit rézbe edzve mult lapunk mellett bocsátánk közre; másodsor Barabás ur élet nagyságban mint Normát festé a' művésznét; mellszobra pedig Ferenczy ur műteremében van jelenleg munka alatt.

Illő, hogy ezek után dicsérettel emlékezzünk derék férjéről is (jeles énektanító), ki valamint eddig, úgy most is, művész-nejének minden uj szerep tanulásánál nagy segedelmére van.

Jegyzet. — Arczképét, melly alá mult számunk mellett hibásan volt metszve e' szó „Regelő“ — „Honművész“ helyett, igen csinos francia papiroson, nagy negyed rétű alakban e' lapok hivatalánál lehet lvtó fton megvenni.

PESTEN jun. 2-kán „Beatrice di Tenda“ bérlet-szünéssel és így a' multkorinál sokkal gyérebber látogatott színházban adatott. Az előadást ismét fényes sikerűnek mondhatni. Schodelné asszony a' czimszerepet ma még több lelkesedéssel adá; hangjából folytonosan több szépség fejlődik ki, mint a' kiapadhatlan természet öröktől alkottó műhelyéből; játékát, előadását minden felléptekor több báj övedzi. Conti ur (Enrico) egy olly művész dalnok, kit nem pillanatok vagy órák lelkesedései tesznek, hanem fáradhatlan tanulmány, művészi járatosság, intonatiobeli biztossága rég méltóvá tettek a' babérra. Ő benne igazgatóságunk olly kincsét nyert, mellynek megtartására teljes erőnkől iparkodjunk. Dérné assz. (Agnese del Maino) sokkal tisztábban hibátlanabban énekelt, mint eddig, és ellenségeinek azon vádját, hogy Schodelné mellett másod rendű szerepet elvállalni nem akar, teljességgel megezőfolá. Jób ur (Orombello) ma szembetűnőleg pontosabban és kellemesebben énekelt. A' kardalokok ismét derekasan viselék magukat. — 4-dikén közp számú nézők előtt „Bela futása“ ismételtetett. — 5-kén uj fényes diszitmények, gépelyzetek, és gazdag öltözetekkel először adatott „az aranykirály, madarász és uszkárnyiró“ regényes bohózat 2 szakaszban énekekkel és kardalokkal (Hopp F. E. eredetije után fordítá 's magyar színre alkalmazá Fánecsy Lajos, muzsikáját írta Müller Adolf. Az előadás minden diszitményét festette Engert; az uj öltözeteket készíté Kostyal Ádám, a' gépelyzeteket Osterith színmester.) Illy sokat ígéro hirdetmény mellett nagy számú közönség látogatá színházunkat; mennyire elégité-ki azonban a' hanyag előadás várakozásukat, a' felett nem akarunk vitatkozni. Engert diszitményei meglepők, nagyszerűek 's pompásak voltak, és többszöri megnézésre méltók. Festőjek előhivatott, de meg nem jelenhetvén hirtelen betegsége miatt, Fánecsy ur köszöné helyette a' nézők kegyét. Az öltözetek hasonlólag meglepők voltak. Az elrendezés felügyelői gyakorlottságra és izlésre mutatott; csak az kár, hogy próbák hiánya 's az idő rövidsége miatt azon pontossággal is nem mehettek a' diszitményeknek egymást erő változatai, minőt hasonló játékok adatása megkíván; egyébiránt Fánecsy ur fáradhatlan szorgalmáról bizton hisszük, hogy a' második előadás sokkal sikerültebb leend. A' játszó személyek közül kitüntetett dicséretre méltók: Megyeri (Haris Cyprian), László

ló (Vidor Henrik) urak, és Telepi Máli (egy gyermek). Szerdahelyi urat (Marczí) figyelmeztetjük, hogy olyan parodiázások, minővel ő a 2-dik fvsí egyvelegben kacaját gerjeszteni 's tapsot nyerni sikeretlen igyekezett, nemcsak helytelenek, de illetlenek is, és szigoróbb megrovásra méltók. Színészeink de különösen színészeinket komolyabban felszólítjuk a hangosabb és correctebb beszédre, mert különösen boházatokban, hol többnyire szójátekokban áll a játék sok helyzetének beese, mi eleményt találjon a néző, ha a szók értetlenül illannak-el füle mellett. — 6-dikra „Griseldis“ színjáték. — 7-re „az ismeretlen nő“ daljáték vala hirdetve.

Színészeti hirdetés Kassáról. Tekintetes nemes Abaúj vármegye 's nemes szabad királyi Kassa város részvényes társasága által, a' nemzeti ügy tekintetébül pártfogolt színésztársaság körül tetemesb változások törtévn, mellyek maguk után újításokat vonnak, azért ezennel közhírré tétetik:

Hogy a' folyó 1838-ki nov. 1-ső napjátul 1839-ki maj. 1-ső napjáig a' helybeli színház akár egyes igazgatóknak, akár pedig egész nemzeti társaságoknak következő feltételek alatt kiadatik:

1-ször) A' pártfogó test a' társaság törekvéseit osztályonként fizetendő 3000, az az: három ezer, váltó forinttal mozdítandja elő.

2-szor) A' társaság használatára engedtetik az egész ruhatár, diszletk és bútorok.

3-szor) Szintén használhatja az egész megyei színészi könyvtárt, minden hozzá tartozandókkal.

E' segedelemért ellenben megkívánja a' részvény-társaság:

1-ször) Hogy a' társaság a' színjátékokban annyira jártos legyen, hogy a' helybeli közönség izlésének megfeleljen.

2-szor) Hogy minden héten legalább egy daljátékot előadhasson.

3-szor) Ámbár a' részvényes társaság választmánya az igazgatóságnak sem benső sem külső kormányába nem avatandja magát, a' fő felügyelést azonban és fontosabb intézkedést, minden előforduló esetben magának tartja fel, szintén a' színészek erkölcsi maguk viseletére a' felvigyázást.

A' vállalkozni kívánkozóak ezennel figyelmeztetnek, hogy szándékjokat folyó évi július hónapja 15-ig a' helybeli színészeti részvényes társaság választmányának, az alkotandó társaság tagjainak névsorával, beküldeni ne terheltesenck. Költ Kassán maj. 4. 1838.

a' kassai részvényes társaság nevében
KOVACSÓCZY.

TORDÁN majus 25-kén a' Fejér igazgatása alatt levő színésztársaság a' pesti vízkárosultak számára mult napokban „Ördög Robert“ színművet adá elő, mellyből a' 70 v. forintra terjedt jövedelmet az illető helyre legközelebb-ről fel fogják indítani.

SZEGEDRŐL. Farkas József társasága, melyhez még Pesten szegődte-tett némelly tagokat, majus 1-ső napján Kecskemétre indult, 's ott Keszzi József társaságával egyesülvén öt darabot játszott. Kecskemétről Szegedre utazván, ott ismét Körösy Ferencz társaságát kapcsolá magához, 's ezek által 28 személyre szaporodott társaságával maj. 12-kén „neszlei torony“ című drámával kezdé-meg mutatványai sorát. — Minő mértékben nyeré-meg e' társaság a' közönség kedvezését 's milly játékokat adott eddig, e' lapoknak sze-

gedi közleményeiben olvasható; csak azt akarjuk még említeni, hogy a t. játékszíni választmány hat hónapra bérlettel biztosítá a' társaságot, mellynek személyzete következő: Árvay, Baranyi, Breznay, Boer, Csongor, Deési, Egedi, Egri, Farkas, Fekete, Földvári, Keszi, Körösi, Lőcei, Miklósi, Szűcs, Tolnay, Udvary; — némberek: Borsodi Julia, Kántor Katicza, Kassai Rózsa, Körösiné, Körösi Mimi, Miskolczi Lila, Óz Lóra, Szabó Julia, Udvaryné, Vári Nina. Két sugó, két czédula hordozó, egy szabó. — E' társaság igazgatója Farkas József által felszólíttatik Kálmán Ferencz ur, hogy mihelyest e' sorokat olvasta, a' fenn nevezett igazgató urat hollétéről tudósítani ne terhelhessék.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesületnek ez évi 4-dik műelőadása jövő csütörtökön (jun. 14 kén) delután 5 órakor lesz. Az abban előadandó hangművek sorát a' szokott nagy hirdetmény fogja közleni. A' tisztelt egyesületi tagok méltóztatásnak bemeneti jegyeiket biztosító lapjok előmutatása mellett keddtől (junius 12-től) fogva az egyesületi írószobából elvitetni. A' kormányzó biztosságnak f. e. jun. 1-sőjén tartatot üléséből.

A' bihari nemzeti casino f. e. május 6-kán a' Duna árja által károsultak némü felsegélésére N. Váradon a' városi hatóságtól e' czélra örömmel átengedett díszes táncsteremben több helybeli nemes lelkü művészetkedvelők által 's az itt szállásoló „Császár“ nevét viselő ns dsidás ezerezd muzsikai karának kísérete mellett sikerült czélszerűséggel rendezett hangversenyt adott, egy pengő forint bemeneti díjjal, — mellynek ezer forintnyi tiszta jövedelme már Pestre fel is küldetett. — A' hangverseny részletei, 's magukat azokban kitűntették voltak: — 1-ső osztály. — 1) Ouverture, „a' keresztsek Egyiptusban“ címü daljátékból — Meyerbeertől, — mellyet az egész muzsikai kar, kik között az alább kijelleteken kívül orvos doctor Zso-govics ur is szemléltetett, jelesen adott elő. — 2) Kettős ének „Zampa“ daljátékból — Heroldtól. — Ebben az egész hangászkar kísérete mellett kellemes színésznek Lipcsei Klárának tiszta hangja Thurzó Ignác férjfiú méltóságú erőt bélyegző ritka hanglejtésével párosulva, szívemelőleg ragadák-el a' hallgatókat. — 3) „Versenyváltozatok“ zongorára és hegedűre — Beckerstől — mellyet Lónyay Vilma különös ügyességgel, 's Eördégh Emil egész elmerüléssel játszának-el. — 4) „Vonónégyes“ — Onslowtól — Dolegni Vilmos, Eördégh Emil, Ritti Ádám, és Szilágyi László által kimerített pontossággal adva. — II-dik osztály. — 1) Ouverture „Zampa“ daljátékból az egész kar által mesterségesen kifejtve. — 2) Fuvola-solo, Steinbrechertől — andalító bájjal mint a' hangszer kitünő sajátágával lépé-meg a' hallgatókat Herlicz Vincze. — 3) Aria „Marie“ daljátékhoz — Krentzer Conradintól — kis bőgő és zongora-kísérettel. — Ebben Andre Lizának természeti nyájassággal bár de művészig elzengett éneke meglepő bájjal tünt elő, — Szilágyi László violoncellóját a' ritka ügyesség bélyegző, — Dolegni Vilmos pedig a' zongorán művészeti gyakorlatát tanúsítá. — 4) Változatok, eredeti magyar themára — Dolegni Vilmostól — magától a' szerzőtől csak szerzőt illethető tökélylyel adva. — A' két osztály között Buday Lina érzéssel szavalta-el — Kölcseytől — a' „Hymnust“ a' Magyar nép zivataros századaiból, és Stephani Alberttől — a' jelen pesti vízvezélyre készített „alagyú“ a' pesti

omladékok felett, részvétre gerjesztőleg. — Végre meglepé a' diszes közönséget fenn is nevezet színésznénk Lipcsei Klára, színesz La tabárnak gitárrali kiserete mellett, a' már többször is közkedvességgel vett „sohajtás” — Bajzától — élénklésével. — A' helybeli fő egyház hangászaí közül is többen felcbaráti szeretetből dicséretes részt vevének e' hangversenyben. — Hála a' nemes keblű emberbarátoknak! K. A.

Iglón f. e. april. 16-kán Thern Károly Adolf pesti hangatantító (Lakik Rupp házában, a' magyar király mellett, I-ső emeletben) ugyanaz, kit e' lapok mult évi 97-dik számában ajánlánk tek. olvasóinknak — a' vizár által megkárosult pesti szegények javára hangversenyt ada, melynek részei voltak: 1) Ouverture Rossinitól (Elisabeth) egész muzsikái kar által előadva. — 2) A' versenytadó Herz változatait Tell Vilhelmből vett themára játszá zongorán, 's köz tetszést aratott. — 3) Solo billentyűs trombitára; szerzé 's igen helyesen előadá Spacsek ur. — 4) A' versenytadó urnak huga. Emma, Proch „Alpenhorn”-ját éneklé. — 5) Rondo brillant E durból, Maysedertől, előadá hegedűn Gellen ur. — 6) Bravour-változatok a' párviadal daljátékból vett themára; játszá a' versenytadó. — 7) Aria Rossinitól, Klein ur által alátolt verszettel a' pesti vizárról; éneklé Gellen Jusztina kisasszony. — E' közben, mi a' czedulán nem jelenteték, Neupauer ur Castelli Jeremiádját (Jeremiade eines reisenden Virtuosen) mondá-el. Kivánatos volna, hogy máskor legalább szemüveget ne feledné otthon, hogy kevesebb zavart okozzon neki a' felmondás. — Végre 8) Adagio és Rondo az F. dur sonátából, szerzé 's egész hangász-kar kíséretével előadá zongorán a' versenytadó, ki ez alkalommal nem csak ügyességének, de szerzőtchetségének is adá tanújelét. — Hallgatók szép számmal.

I-y.

TÁNCZ.

Kassán majus 8-kán a' társalkodási egyesület, melynek fő ezelja a' köz jónak előmozdítása, nagy lelkű munkálodása körét a' Duna vizárja által károsultak feleslegelőkre 40 ezüst kr. bemeneti díj mellett, melylyhez egy sorsjegy is járult, adott tánczvizigalmmal kezdé-el. E' tánczvizigalmat minden tekintetben városunk legkitünőbb és nevezetesebb báljai közé lehet számitni. A' kiosztott tánczrend szerint az előadott hangművek következők valának: 1) Bevezetés Hessmann F-tól. — 2) Nemzeti; — 3) Májusi keringők, Barlay Vilmos urtól, a' k. t. egyesületnek ajálva. — 4) Hymen örömhugjai Lanner-tól. — 5) Rénusi zarándok Strauss-tól. — 6) Mazurok. — 7) Tavasz virány Lanner-tól. — 8) Paulina keringők, Barlay V-tól. — 9) Nefejejts. Berczik Imrétől. — 10) Mathilde-keringők Tormássytól. A' tánczvizigalmmal 207 nyereményből álló sorsjáték is kötteték-össze. Nyugóra alatt történt a' sorshuzás. Egy sorsjegy 10 ezüst kr. volt; összesen 4000 kelt-el, az egyesület maga 200-at vett. Nem lehet elég dicsérettel halmoznom az egyesület t. cz. választmányának e' czél kivívására tett, 's forró részvetet bizonyító fáradozásait. Többen a' nyert — tárgyakat visszaküldeni szivesek valának; ezek annak idejében árverés utján eladatva, a' bejövő pénz hasonló czélra fordítatik. Werfer József ur két ezer sorsjegyet e' czélra ingyen metszetett. A' kivilagitás is ingyen vala! Tisztán bejött 2.137 ft. 50 kr. váltóban.

DIVAT.

Parisban legujabb divatos ruha-szövet az apró czikás himzetű pamut-musselin igen világos sárga, kék-veres vagy zöld alapszínben. Töbnyire rövid felső testű ruhákra, vállrózsák nélkül, használtatik. Az ujjak a' váltól kezdve két sor ranezba vannak szedve. — A' csipkésen himzett túll gyakran vétetik alençoni csipke helyett fej és nyakkötőkre 's fodrokra. — A' jaconet peignoir (nyílt) felruhákat keskeny valenci csipkével szegik-be. — A' hosszú és bő fehér ruhákon 3, sőt 5—6 lebegény is van. — A' fehér organdi-mantillák és sálak nagyon divatosak ugy a' kis kalapok is, 's a' nagy szalmakalapok valamint az apró marquises és duchesses napernyők is.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön június 14^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

A z á r v a.

A' játszai gyermekéveken
Árván maradtam-el,
És elhagyatva serdülék
Árvák keservivel.

Csak könyvön csügtemt unalan,
Hogy mért? még nem tudám.
Egy szebb valót nem képzelék:
Honról nem álmodám.

De nőtt a' kór, az éveken,
Fejlett eszméletem;
Szülőanyát teremte most
Tündéri képzetem:

És képed tűne-fel o hon!
Az árva hajnalán,
'S keserve árja megszakadt
K' küzdő jó anyán!

VERES JÓZSEF

R ó z s á k.

Láttam nyílt rózsá-füt
Fejő bimbók között,
Mellyeket harmatos
Kelyhéből öntözött;
'S láttam tárt nő-kebel
Emlőin magzatot:
O az ég illyeket
Remeknek alkotott!

MATICS IMRE.

SZORGALOM.

Angol ipar. — A' „London Dispatch“ szerint 2.350.000 font sterlingre megy értéke azon különféle edényeknek, mellyek évenként angol ország gyáraiban készülnek. A' worcesteri 's derby-i gyárok maguk 750.000 fent sterling értékűt készítenek. Ezen gyárok hetenként mintegy 800 tonna szenet emésztenek-meg; csupán a' porcellanok aranyozására 650 font sterling áru arany fogy-el.

Uj ital. — Parisban a' hűvesítő italoknak egy uj neme „Al-gérine“ név alatt árulatik; e' nedv rendkívül hűvesít, és enyhít.

Feltalálója Barruel ur patenst váltott találmányára, mely oly kapós, hogy mult hetekben már 35.000 frank áru kelt-el belőle.

Léggömb tökélyesítése. Nehány nap előtt Londonban előleges próbák tétettek egy léggömbbel, mely melegített levegővel töltetik-meg. Nyolcz percz alatt készen voltak a' megtöltéssel, és a' gömb ez által 1200 fontnyi teher emelésére nyert erőt, a' kemenczét és sajkát, mellyek már magukban 300 fontot nyomnak, ide nem számítva.

Bécsi bájkocsik. — Schnaus Mátyás, a' bécsi ügyes kocsigyártó, néhány év előtt kiváltságos szabadalmat nyert csinos hintók készítésére, mellyek egyszerű gépelyzetük által egy pillanat alatt 2 vagy 4 üléses zárt kocsivá változtak. E' találmánynak oly nagy kelete lön, hogy Schnaus urnak még külföldre is tömérdek kocsit kellett készítnie. Felbátoritva a' köztetszés által, most egy más kocsit hozott létre, mellyet mi „bécsi bájkoocsinak“ akarunk nevezni, és melly meglepő változásai által még keresettebbé leendhet előzőjénél. Illy bájkocsi a' közönségesen ugy nevezett négy üléses „Landauer-nak“ idomában készül, de eredeti szerkezménye és változatai által minden eddigi Landauert és hintót felülmul. Ebben szépség, kényelem 's könnyűség egyesültek. Utósó sajátsága azon körülmény által eszközöltetek, hogy talap-részei két lábbal kurtábbra vétettek, mint a' közönséges Landauereknél szokás. Gépelyzete, melly a' tündéres változatokat eszközli, ritka egyszerűségű. Egy pillanat alatt félre lehet az oldal-falakat mozditani, tetejét megnyitni, 's egészen hátra hajtani. Illy kocsinak birtokosa négy különféle divatos kocsival bir, mellyek mind ugyan azon egyben foglaltatnak. E' négy kocsit következő: 1) közönséges landauer; 2) orosz landauer; 3) félig fedett hintó; 4) nyilt hintó hátra fektetett fedéllel. Utósó alakjában kimondhatlan csinos e' jármű.

Chandelet gombjai. — Chandelet ur bizonyos gomb nemét találta-fel, mellyet tú, czérna, vagy bár mi segedelmi szer nélkül kiki maga bár hova is alkalmazhat. E' gombok polgári 's katonai öltözetre, cocardákra, pénzekre, csákókra, töltéstartókra, fegyverszijra, czipő-csatnak, mi több a' legbecsesebb ünggombok megerősítésére is használhatók. Megerősítése kis sróf segedelmével megy végbe, hogy könnyebben fel lehessen kapcsolni 's levenni. (Journal des connoiss. usuelles 1837. jun. f. 279. l.)

RÉGISÉG.

Bamiani régiségek. (Vége.)

Ei bálvány szobrok a' sziklába vagy inkább a' sziklából faragvak és vakolattal behuzvak. Kinyujtott kezekkel álló alakok ezek,

's a' köntösnek, mely testüket fedi, redőzetét tartók. Az arcvonalok a' fél főnek egész ajkakig levétele által szétdulattak, 's csak az izonyú nagy fülekkel diszeskedő hátulsó rész látható. E' nagy szorgalommal véghez vitt pusztítás sok munkába kerülhetett, és hihetőleg felső parancsoból — talán az arabiai hódítóéból — történt. Kévsébbé rendszeres pusztítással ment végbe a' karok és czomboknak szétdulása. E' vandalismussal Dsingis, Timurlenk, Aurengzeb és Timur sah Duranni vádoltatnak. A' szobrok sziklába vágott roppant fülkékben állanak, mellyeknek a' bálvány nyakával párhuzamos vonalban álló oldalaik festvényekkel előntvék, mellszobrokat, ülő férjfi és hölgy alakokat képezőkből van. Az első bálványszobor fülkéjének mind két oldalát tizenkét néember alak lepi-el, feje felett pedig felirat, hihetőleg a' titkok magyarázatát jelentő van. A' második bálványnak fülkéjén nincs felirat, hanem oldalait tizenkettesével férjfi és néember-mellszobrok lepik-el, mellyek közül egyik olly becses, hogy a' felirati hiányt kipótolja. Ennek feje felé élet-nagyságban egy néemberi alak van festve. A' fülkéeknek minden oldalán lépcsősorozatok vésvék a' sziklába, mellyek vagy a' hegy csujjára vagy a' bálvány fejéhez vezetnek. Minden lépcsősorozat kis négyszögű terembe vezet, aranynyal 's lazulival gazdagon czifrázottba. E' lépcsőket a' sziklákba vágott nyílásokon beömlő napsugarak világosítják-meg. A' második bálványnak egész fejeig felmentünk, 's a' fejnek hátulsó részét megkerülve, a' más oldalon álló lépcsőken ismét leszállottunk. Az első bálványnak czombjai között nyílások vannak, kúpos ivhajlatú tág terembe vezetők, mellyek hihetőleg templomok voltak. Ezeknek, mint a' többi barlangoknak is, vakolat-padlatja van, és egész belső részök fénylő fekete, mit hihetőleg az itt lángolt tüzek füstjének lehet tulajdonítani. A' bamiani barlangok nagyobb része terjedelmességéről nevezetes. Legelhiresültebbek az első bálványkép feletti, mellyeken dél felé menve, azon meredek sziklafal párkányára juthatni, mellybe a' bálványszobor van faragva. E' barlangok oldalain találtuk Moorcrost, Trebek és Guthier szénnel írott neveiket.

Hogy e' töméntelen barlangoknak nagy része a' bálványok papjainak lakhelye volt, kétségen tul van; más részét pedig valami Asceták vagy remete-szerzetesek lakhatták, és ismét mások temetkező helyül szolgáltak. Ha a' körülmények megengedték a' ravatal emelését, barlangot kelle készíteni, és hogy Bamianban olly tömerek barlang van, nem csudálkozandunk, ha elgondoljuk, hogy közelében nagy, virágzó város állott, hogy e' hely szent volt, azon kor vallás-felekezetének talán legszentebbike, és hogy a' környék halottait is Bamianba hordták eltemetés végett. A' táj lakói a' há-

rom nagy bálványszobrot atya, anya és fiúnak nevezik, 's e' szerint a' másodikat néembernek tartják, melly pedig a' más kettőtől semmiben sem különbözik. Mi Bamianba azon hiedelemmel mentünk, hogy ott budhai régiségekre találunk: azonban egészen más, különbözőre bukkantunk. A' felirat betűi előttünk ismeretlenek voltak 's maradtak, míg csak Prinsep urnak pehlevi és zend betűi kezünkbe nem jöttek; ezeknek segedelmével kitanultuk, hogy ama feliratok hasonlítanak a' pehlevi betűkhez. A' második fülke rajzai között levő király mellszobra hasonlít azon pénzekben találkozó fejképekhez, mellyeket Beghramban nagy mennyiségben találnak, 's mi előlegesen Partus pénznek határoztuk. Azonban a' felirat betűi e' pénzek betűitől egészen különbözők. Végre sok fürkészés után még is találtunk egy pénzt, mellynek betűi a' felírásához mindenben hasonlítanak; sőt mi több, a' pénzen három ugyan azon betűt fedeztük-fel, mellyek a' feliratban is látszanak. Véleményünk szerint azokat Nanaiaának kell olvasni. Véleményünket Prinsep urral is közöltük; melly ha megvalósulna, a' bálványszobrot Diana vagy hold szobrának tarthatnók, mert Dianát a' hajdani Persák Nanaia néven tisztelték. Minthogy azonban bizonynyal nem állíthatjuk, valljon jól olvastunk-e, előttünk pedig egész sor szobor áll, azt is gyaníthatjuk, hogy azok az uralkodóknak szobraik, 's e' gyanítás még akkor is állhat, ha valót olvastunk; mert a' 2-dik bálványszobor feje felett áll egy nőalak életnagyságban, mellyet Nanaiaának gondolhatnánk. Külső tekintetökről azonban mind férjfi alakoknak nézi az ember e' festvényeket 's rajzokat. Az említett pénzek hihetőleg azon neműek, mellyek Todd ezredesnek pénz- 's régiségi gyűjteményei között, az évrajzokban ismeretlen „partus dynastiának ritkaságai“ név alatt ismeretesek. A' „partus“ név elfogadható ugyan, azonban nem hisszük, hogy a' pénzre vert, 's állításunk szerint a' szobrokban örökített uralkodók nevei ismeretlenek lennének. Mi részünkről a' kajani birodalomnak tartjuk, mellyről a' persa íróknál több vagy kevesebb hiteles adatok találtatnak, mellyeknek utódaik a' mostani független Sedsestanok, ha szavuknak hinni lehet. Az Afganisták és Turkestánok között szétszórt Tadsik-ok lesznek alkalmasint e' tartománynak őslakói 's azon nemzet, melly e' birodalom királyi pálczája alá tartozott. Századok hosszú sora alatt el voltak a' Tadsik-ok nyomva, és az Afganok hatalmaskodásai által jogaik lényegileg bitorolva. Hajdani fényéről keveset vagy semmit sem tud a' Tadsik, és mint Islam követője utálattal 's iszonyodva beszél őseinek hajdani vadságáról, kik a' napot 's más csillagzatokat inádták, és Bamianban a' templomokban lakva, nemzetének hajdani dicsőségére keveset ügyelve nyugodtan végzi szokott napi munkáját.

LITERATURA.

Évrajzi munkák olasz országban. A' sardiniái király 1833-ki ápril 20-kán költ leírása következtetésében „Deputazion sopra gli studj di storia patria“ név alatt egy választmányt alkotott, mellynek kötelességévé tétetett, a' belügyek miniszterének felügyelése alatt, a' még eddigelé ismeretlen vagy ritkább oklevelek gyűjteményét kiadni. Gróf Babbo Prosper, a status-tanács al-elnöke nevezeték elnökévé e' választmánynak, mely e' nagy munkának első kötetét: „Historiae patriae monumenta edita jussu Regis Caroli Alberti. Tom. I.“ czim alatt már közrebocsátá. Ez 602-től — 1292-ig szőlő 1051 oklevellet foglal magában. Az évrajzi választmánynak egyik leg tudósabb tagja Morbio Károly, az olasz municipiumoknak *) egy évrajzát adja ki, mellyből már 3 kötet jelent-meg, Ferrara, Pavia, Novara, Faenza, Piacenza és Majland történeteit magában foglaló. Morbio Károly hiteles oklevelek, szabadlevelekkel 's diplomákkal támogatja elbeszélését; a' három kötetben 105 e'féle bizonyítvány jelent-meg már, mellyek eddigelé ismeretlenek voltak, vagy legalább kiadatlanul heverték. A' Carolingiak uralkodásáról olasz országban több ad e' bizonyítványok közül felvilágosítást; a' legrégebb oklevél 827-ről szől. A' municipiumok történetének három utolsó füzete Florenz, Lodi, Castro, Vercelli 's Urbino évrajzait foglalandja magában.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Hazafiságos áldozatok. — A' pesti magyar színházon árvis által okoztatott károk kiigazgatására fölment költségek fődűzésére táblabíró Kovách Zsigmond ur 100, — gr. Ráday Gedeon ur 50, — orvos tanár Pólya Józsefné született Banó Krisztina asszonyság 5, — táblabíró Lónyay László ur 50, — táblabíró Nyáry László ur 10, — ügyvéd Hegedűs Lajos ur 2, — Vinkler Imre ur 2, — a' t. n. Fehér megyében keblezett baracskaik ns közbirtokosság 50, — öszvesen 269 pengő forintot sziveskedtek ajándékozni; — miért is az illető igazgatóság által nyilvános Köszönet mondatik. Költ Pesten 1838-diki júnus 7-kén.

BALLA ENDRE m. k.

részv. vál. jegyző.

Figyelmeztetés. Jövő szombaton jún. 16-kán Schodelné assz. jutalmul pesti szinpadunkon „Beatrice di Tenda“ nagy daljáték fog adatni. A' választás a' jeles művészné ízlésének új bizonyosságá miután e' mű azoknak egyike, mellyekben dalszínészetünk legfénylőbben tünteti-ki magát.

PESTEN jún. 6-kán „Griseldis“ mellyet még majd minden vásár alkalmával láttunk, közép számú nézők előtt elég élénken 's egybevágólag adatott. Lendva yné asszony a' czimszerepet ma olly szívzúzó érzéssel játszá, mint-ha kebleben minden érzelmi hur megszakadt, mintha kebleben mind azt érezte volna, mit a' gyötrött, dult keblű Griseldis érezhetett. Bartha ur (Percival) elég nyersen, elég tüzzel személyesíté ugyan a' gögnek szerencsésjét feláldozó vad lovat; de neki már szerencsétlensége, hogy legjobban tudott szerepét sem szokta néhány megbotlás nélkül elmondani. Neki e' részben lehetne ama régi szabályt tanácsolni, hogy mintán szerepét megtanulta, honn éppen ugy, mint este szinpadon kell elmondania, nehányszor fenn szóval mondja-el:

*) Váro vagy falu, mellynek tulajdon törvénye van.

igy a' gyakori botlásoktól nyelve lassanként elszokik. — 7-kén az „ismeretlenő“ daljáték nézőkkel zsúfolt színházban adatván Schodelné asszony a' czimszerepet remekül éneklé. Remek! milly sokat mond magában e' szó, 's még is mi szegény arra, hogy azon tökélyt, nagyságot, fényt 's bű-erőt kifejezze, melly Schodelné énekében 's játékán előmlik. — És még is, miután énekét philomelai, angyali, kéjbe andalító, 's ég tudja, még milly epithetokkal czifráztuk, kénytelenek vagyunk a' szegény, kifejezés nélküli remek 's művészi szócskákna! maradni; mert ennél megfelelőbbel elégtelenek vagyunk játékát 's zengeménezeit bélyegezni. Ki az ismeretlen nőben Waldeburgot a' német mester-bassista Pöck ur után még kellemmel énekelve akarja hallani, hallgassa-meg Conti urat, 's ha hallotta, meg fogja vallani, hogy magyar színpadunkon csak azóta ismerjük e' szerepnek szépségeit 's becsét, mióta azt Conti urtól hallottuk. A' lelkesedett közönség mind kettőt többszöri előhivatásra méltatá. Éder Luiza (Isoletta) 's Egressy Benjamin (Arthur) hangja ma felette gyöngye volt; az ipart azonban egyiktől sem lehet megtagadni. Az utóbbinak ismét javasoljuk, hogy dalfutásaiban az inkább bassus osztályába ereszkedőket kerülje; ma ismét tapasztalá, hogy ollyasok nem hangjához valók. — 8-kán Bartha ur javára Szigligetinek „gyász vitézek“ című új dramája (miről máskor) — 9-kén „borostyán koszorú — 10-kén „rözsza színű lélek“ adatott. Színészetünk eddigi igazgatója t. Bajza József ur lemondván e' hivataláról, helyébe a' részvényes társaságnak jun. 6-diki köz-gyűlésében t. Szent-Iványi Mórícz ur választatott.

UNGVÁRRÓL. Megyénk lelkesebb műkedvelő honfiai 's leányai nemes keblök ösztönéből köz akarattal egy társaságot alakítanak, melly a' viz által károsult budapestiek részére színi mutatványokat adand. A' színpad e' nemes terv kivitelének alapja, Nagy Károly ur költségén nyert lételt. Első játékul Kotzebue „pajzán ifjút“ adák, mellyet szép számú közönség látogatott-meg. Ámbár az egész személyzet várakozást haladólag működött, még is legkitünőbb dicséretre méltó az alig 16 évű N. R. kisasszony, ki a' korára nézve igen is fárasztó agg Dörmösdiné szerepét a' játék előtt (bizonyos körülmények miatt, mellyeket némi izetlenségek elmellőzése végett elhallgatok) csak három nappal vállalván-el, a' közönség osztatlan elégedésében részesült. — N. R. k. assz. a' figyelmes nézőt kéjmámorba ringatá, 's minden jelenete valódi műelemény volt.

Kettős méltánylásra méltó e' nemes keblű honfiak 's leányok buzgó ipara; mert a' szép czélon kívül, melly az inségben sinlődő embertársaink sorsa felletti erzelemnek legcsalhatlanabb bizonyosága, még századunk szellemének haladását, a' nemzeti nyelvnek, mint legfőbb kincsünknek, csinosbulását is elősegíti. Játékszin gyújtja a' fásult szívet nemesebb érzelmekre; a' hajdani 's jelen időknek hiv rajza a' színpadon ébreszti a' polgárt honjának szeretetére; játékszin utáltatja-meg velünk a' bünt, 's vezet erény útjára; játékszin költőfel keblünkben a' nemes és nagy iránti vágyat; 's így a' játék-zin méltó joggal neveztetetik erkölcsiség és mivelődés iskolájának. — Bizton reméljük, hogy a' közönség e' nemes czélra adandó ezutáni mutatványokban is számos megjelenésével mind a' derek műkedvelő színészeket inkább inkább lelkesíteni, mind a' szenvedők sorsát enyhíteni fogja részvételével. Dicsérettel említenődök még az ungvári barna hangászok is, kik Kottár György vezérlete alatt felvonások közt csupa nemzetiségből mulattaták 's mulattatandók a' közönséget.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. — April 19-dikén dicsőségesen uralkodó V-dik Ferdinand királyunk születése ünnepén hódolatul Henslernek „törvény és kegyelem“ 3 fvsos, vigsággal elegy, katonai, érzékeny játéka — szinte kifáraszt a sok epitheton leírása — néhány néző előtt illető pontossággal, 's noha a' közönség hiánya szembe tünt, még is iparral 's hidegség éreztetése nélkül adaték. Az előadás a' hódolat tárgyának fölséges, élet-nagyságban láthatott, és bengali fényvel világított képe előtt elénekelt „tartsd-meg Isten királyunkat“ népdallal végeztetett. Ha többet nem, annyit legalább megemlíthetünk, hogy illy napon sem idő, sem más viszontagság színeszet iránt a' hiv alattvalót részvétlenné nem teheti, és színházi közönségünk más napon sokkal czélszerűbben nyilváníthatá vala részvétlenségét, mint ma. Színészeinkre semmi panasz, mert ők jutalom nélkül is megtették kötelességüket.

KASSÁN maj. 10-kén a' kardalnokok jutalmaul utójjára következők fordultak - meg a' színen: 1) „Norma“ daljátékból néhány jelenet. Tóthné (Adalgisa), Lendvay (Sever) és Benza (Oroveso) jelesek valának, 's valamint ők, ugy a' kardalnokok is megfeleleltek a' köz varakozásnak. — 2) A' „két özvegy“ Holbein 1 fvsos vig játéka élénken adatván tetszett. Végre 3) Thalia bucsúvétele, plasticai ábrázolat, szavalattal és énekkel, köztetszéssel fogadtatván a' karpit tapsok közt legördült. Nézők számosan. — Innen az egész társaság (kivevén Kántornét, ki, mint hallani, Debreczenbe utazand) más napon Miskolczra ment, honnan utját Füred felé folytatja. Milly társaságunk leend a' jövő télszakban, különféle a' vélemény. Minden esetre azonban czélirányosabbnak találom, ha inkább valamely jó színész mint tökélyetlen rosz daltársaság alakul össze. Szerfelettit ne kívánjunk; de iparkodjék az illető szinigazgató új, válogatott, nem pedig holmi ó és unalmas színművekkel mulattatni a' közönséget, 's tapasztalandja, hogy a' közönségnek elégedését megnyerve, a' lelkes Abaujnak nemes pártfogása mellett mindig becsületesen kijöheiven, nagyobb áldozatok tétele nem fog kívántatni. Erről majd bővebben annak idejében 's maga helyén.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

SZEGEDRŐL. Pünköszt hó 22-dikén Claurennak „a' mexikói völegény“ czim alatt ismeretes vig játéka tunt elő szinpadunkon, mellyben Farkas (Gróf Prallenstein) szerepét igen jó comikai jártosságának bizonyításával adá; M. Lilla (Isabella), B. Julia (Eufrosina), Deésy (Don Alonzo), Körösy (Reiman) szerepöket jól szeméyiesíték, Keszy (Lerchenthal), Udvary (Baro Eberbach) elégülésre játsztanak; Egri (Mefereuszky) ki-elégítőleg, Sz. Julia (Zsuzsika) az ártatlan falsi leánykát jól alakítá. Nézők szép számmal voltak. — Örömmel jelentem, hogy a' már néhány mutatványokat adta-társaság egészben véve a' köz elégülést megérdemelvén, a' tek. ns. tanács által rendelt és a' színészetre felügyelő állandó biztosság által aláírási iv nyittaték, a' színészeket illy uton e' nyári hónapokra biztositandó; 's így erősen hisszük, hogy a' pártfogást ha nem nagyobb, legalább a' mult évi minőségben fogják éreztetni a' lelkes hontiak 's leányok a' művészet e' nemének éltöket feláldozta színészekkel, 's mindenki ugy fogja nézni azt, mint nemzeti ügyet, és tehetsége szerint ez uton áldozatját emeli a' haza oltárára.

CSENDVÖLGYI.

HANGÁSZAT.

Brassóról. Városunk keblében néhány év előtt egy mükedvelő társaság keletkezett, a' hangászatot terjesztendő, mellynek iránya nem csupán az

vala, hogy a' hangászatban jártosoknak alkalmuk legyen magukat gyakorlani és tökélyesíteni, hanem nyilvános működés által a' közönségnek is időtöltést szerezni, főleg pedig az ifjakban zenészet iránti vágyat, kedvet 's ingert felébresztetni, 's ez által nemcsak egy örömforráshoz vezetni őket, hanem jövőendő sorsuk elintézésére is az eszközt kezökbe adni. De minthogy illy intézetnek, hogy állandó, célirányos, és rendeltetésének is megfelelő legyen, nevezetes pénzmennyiségre van szüksége, az eddig adatott nyilvános hangversenyek még nem jövedelmeztek annyit, hogy hangszereket, hangművek 's más szükségesekeket beszerezhettek volna: az itteni műkedvelő színház tagjai, kik fáradhatlan szorgalmuk, a' színészet barátainak buzdítása 's közbejárása által nemcsak sok kellemes estét szerzenek a' közönségnek, hanem felesleges jövedelmüket is a' hangásztársaság alap-tökéjének szaporítására szentelék.

Levéltőredék Balassa-Gyarmathrul. Apropos barátocskám! majd el is felejtém megírni, hogy mult vasárnap kis hangászati multság adattott casinónkban, melly mint hallhatád, mult évi november 1-jén nyitattott-meg — báro Balassáné emeletes házában, — tudod melly olly sokáig vakolatlan állott, 's hol földszint kávéház is van. — 2 olvasó — 1 játék — 1 billiard — 's 1 zongorával ellátott hangászati szobából áll az egész. Lásd édes barátom, mennyire haladtunk csak elmeneted óta is! Még Szécsényben is van már casinónk! — Városkánkban tehát, mint mondám, május 20-ki délután concert hirdettetek; legalább így nevezék-el a' kis multságot. — Thern Károly, — tudod, ki leánynevelő intézetünkben zongorát tanita, 's most Pesten tartozkodik, és Hornik ur, zongorán a' báléj Ouveriturájával nyiták-meg e' nálunk igen igen ritka ünnepet, 's köztetszést arattak. Ezt követék Herz bravour-változatai a' párviadalból, szintén a' nevezett urak által előadva. A' primót érzeteli könnyűséggel játszá Thern; — kár, hogy Hornik ur accompagnementja olly erős volt! Zajos taps jutalmazá a' művészeket. Ez után Höppner Paulina kisasszony 's Hornik ur Herznek változatait a' varázssziből adák-elő két zongorán, mellyeket a' részvényes urak Schmidtől hozattak-meg a' casino számára. Höppner P. kisasszony szep ügyességgel játszá a' primót, 's fonséges hajlamot áruult-el játékában. — Ő még Thalberg fantaziáját az ismeretlen nóbül is játszá; de ön maga is érzeni látszott, hogy erején fölül vállalkozok; — mire azonban néhány számban Normából Thalberg után, egészen elragadá a' hallgatókai. O vajha itt végezte volna a' szép műkedvelőné, 's ne ragadott volna le egünk-ből — keringőkkel! Ő egyébiránt ismét szép tehetségét bizonyítá-be előttünk; 's bizton állithatom, hogy házi körökben mindenkit elbájoland kedvesjátékával. Most élj boldogul édes Petim, 's írj minél előbb.

B. Gyarmathon maj. 24-kén 1838.

—x—

U. I. Nagyon szeretném, ha egy kis tudósítást szerkeznél e' kis hangászati multságunk felől, — p. o. a' Honművész számára. De megnevezd ám a' személyeket! mert a' ki nyilvánosan lép-föl, igazságos, hogy nyilvánosan is neveztessek. — A Dieu! — Én mindent magamra vállalok. 1-y.

D I V A T.

23-dik divatkép (Parishól). — Gyermeki öltözetek. — 8—11 évesek számára: batizt üng, bárson mellény, angol szövétü nadrág; — 10—12 évesek számára: jacnet-ruha; selyem mantilla; 8 évesek számára: musselin ruha, selyem kötényke. — Bécsi divat jun. 4. mantilla nyílt rojtokkal kék selyemből, vagy primesse rose moiréből; szalma kalap virágokkal, vagy krepből tüllel és virággal ékeisítve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt Trattner-Károlyi, uri utza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 17^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

C s e n d e s h á z .

Bolyongok árvaként
Nap- 's éjen át,
Nem leve föld felett
Biztos tanyát.

Egy ház van, a' hova
Mennék, de nem
Lehet; tölgy ajtaját
Zártan lelem.

Lakója ifju nóm,
Nyugszik, pihen;
'S nem hallja-meg szavam'
Pihentiben.

Mély álmát alszik ő;
Nincs semmi nesz
A' házban; szük, sötét
Koporsó ez.

BEÖTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Ércz padozat. A' „Mechanics Magazine“ 748. számában e' hirlapnak egyik levelezője ércz szobapadozatot javasol. Egy illy padozat vas lemezekből 10 's czin lemezekből 15 procenttel kerülne többre, mint a' közönséges lécz, gypsz, mész, szörből és nádból készült padozat a' levelező számolása szerint. Azonban nem lenne olly nehéz, mint emez, mellyből minden köbhüvelknyi általjában 4 font 6 latot nyom; míg egy köbláb vaslemez csak 1 font 1 latot, egy köbláb czinlemez pedig csak egy font $\frac{1}{2}$ latot nyom minden hozzá szükséges sróffal és szeggel együtt. Az ércz padozatnak egyéb hasznai mellett említhető annak tartóssága, tűzellenessége, 's a' gyorság, melylyel készítettik; holott ellenben a' közönséges padozatnál mily sokáig kell várni, míg a' léczetere csapadozott anyag oda tapad. Érczlemezkeket, tetszés szerinti nagyságúakat, alkalmazhatni, és az által a' horpadásokat elkerülni lehet. A' srófoknak és szegeknek nyílásai mindig tágasabbak legyenek, mint a' szegek vagy srófok feje, hogy a' lemez szabadon kinyulhasson vagy összehúzódhassék. Máz-

nak közönséges mézsviz vagy valami olajos festéket lehetne használni; de többnyire karpittal szokták bevonni.

Gyermekek használása az angol és francia gyárokban. Az angol pamutgyárakban 100 egymii között 3 gyermek van 8—12 éves, kilencz 12—13, és harmincz 13—18 éves. A' gyapjú-gyárakban 100 egymire hat 8—12 évest, tizenkét 12—13 és harmincz 13—18 évest számíthatni. Vászongyárakban 100 egymire négy 8—12 éves, tizenkét 12—13, és harminczhat 13—18 éves jó. A' selyemgyárakban dolgozó egymiknek $\frac{1}{5}$ része nem idősebb 12 évesnél. A' 12—13 évesek 8, és a' 13—18 évesek 30 procentet kapnak. Egykor közös panasz uralkodott a' gyárakban az ifjak tisztatlansága és szerfeletti halandósága felett; jelenleg nemcsak legnagyobb tisztaság uralkodik az angol gyárakban, hanem még némelyikében pazar fényelgés is. — Többnyire minden nagy gyárnak iskolája is van a' fi és leánygyermek részére, a' munkások mulatságára pedig kis könyvtárak alapítvák. Azok, kik valami jelest készítettek, vasárnaponként jutalmat kapnak. Az idősebbeknek keményen tilalmaztatik a' gyermekek jelenlétében erkölcstelenségeket beszélni, a' tilalom ellen vétkezők azonnal bünhödnek, és 20 évfolyása alatt (az az 1011-től 1831-ig) a' földműveléssel foglalkozó családok száma 35 procentről 28-ra esett; a' kereskedési osztályhoz tartozó családoké pedig 27 procentre emelkedett. Franciaországban nem számítják olly pontosan, hány gyermek 's mennyi ideig dolgozik a' gyárakban. Az 1834-i kereskedési vizsgálatnál is csak annyi bizonyodott-be, hogy a' gyermekek francia országnak majd minden pamut, gyapjú, és selyem-gyárában reggeli 6 órától esti kilenczig dolgoznak, és napjában csak 2 óra pihenés engedtetik nekik évesre. Közép számban egymásra 10—12 sou-t keresnek naponként, és így mindenben rosszabb állapotjok van az angol gyári gyermekekénél. A' rouen-i calico-gyárakban a' munkásoknak negyed része gyermekekből áll. (Temps.)

FESTÉSZET.

Optikai észrevételek.

Ha a' dolgot tágas értelemben vesszük, úgy már Optika nevezet alatt a' világozágtant értjük. A' világsugarok vagy csupán a' levegőn hatnak keresztül, vagy pedig más átlátszó testen, melyektől megtöretnek a' ferde beesésnél 's kimenetelnél, vagy végre valamely fényes, simított átláthatlan laptól vettetnek-vissza. Azon tanítmányt, mely az elsőt érdeklí, Optikának nevezik a' szónak szorosb értelmében, a' másodikat dioptrikának, 's a' harmadikat katoptrikának. Az, mi látszatóvá teszi a' tárgyakat,

világosság nevezetét nyer, a' világosság teljes hiányát pedig sötétségnek szokás pevezni. Ott, hol ez tökéletes, lehetlen a' tárgyat kivenni. Részenkénti hiányát a' világosságnak 's az ez által korlátozott sötétséget árnyéknak nevezzük. — A' nélkül, hogy mi az univsumot 's vele együtt a' földgömb szünteleni forgását a' tengely körül tudományos vizsgálat alá vennők, elegendő, ha a' plastikus művész a' világ- 's árnyéktanra nézve felveszi, hogy a' nap feljő keletnél, lealkonyodik nyugotnál, és minden 24 óra alatt egy fordulatot tesz a' föld körül. A' szinletet, körrajzot, vagy a' nap futásának körzetét 24 egyenlő részre oszthatni, 's illy egy rész jelentí a' nap előhaladását egy óra lefolytában, 12 hasonló rész pedig az egész napnak vagy éjnek hosszát. Azonban nálunk a' nap őszkor naponként szinlegetesen valamivel tovább tart délnek: midőn ellenben tavasszal onnan ismét felénk visszafordul. Innen származik, hogy nyáron, mikor déltájban a' nap legközelebb áll a' zenithez, hosszabb a' nap: télen ellenben, mikor a' nap legtávolább áll-el a' zenith-től, rövidebb 12 óránál. E' két tulságban a' nap leghosszabban vagy legrövidebben tartozkodik látkörünk fölött, 's e' két végpont közepén, az éj-egyenlőség beállításánál, a' napnak 's éjnek hossza egyenlő lehet. A' plastikus művésznek egyedül csak tiszta képzelődési erő szükséges a' nap járásáról általán, hogy feloldhassa mind azt matematikai szigorúsággal, mi az árnyékadásra nézve feltételül szolgál neki. Ő csak azt vegye-fel, hogy a' nap minden 24 óra alatt egy fordulatot tesz a' föld körül, az általunk szemmel látható pályafutását általán 12 óra alatt végzi-be a' látkör fölött, 's hogy a' más 12 óra multával az alatt levő félkörzetet futja által. E' pályafutás szorosabb meghatározásánál megjegyzést érdemel az is, hogy a' két elválasztópontnak egyike, mellyben reánk nézve a' nap legmagasabban áll napközben; — a' dél; az ellenfekvő pont pedig az éjféli, mivel e' két utóbbi pont a' nap körzeti járását két egyenlő részre osztja. — Közönséges figyelmeztető jegyzékül ide iktathatni azt is, hogy az éjegylenlőség vagy egyenlítő fölötti lakásunk, feltételül szolgál a' jelen esetben, mellynek pontjai egyetemleg 90 fokkal állanak-el a' földszarktól. Lehet ugyan észrevenni, hogy pályafutásában a' nap egyenlő távulságot fut-keresztül a' peripherián minden órában: azonban függélyes magas állása azon oknál fogva szükséges a' világosság és árnyék meghatározására, mivel a' napnak emelkedése bizonyos időpontban tetemesebb, mint máskor.

Azon elvek, mellyeken az Optika alapszik, következők a' világosság és árnyék rendszeres meghatározására nézve:

a.) A' világosság excentrice, 's egyenes vonalban terjed-ki a' világító testtől mindenfelé; mind e' mellett is egyenközűnek vehetni-

fel a' nap 's, holdvilágsugárait az égi testek véghetetlen messzesége miatt a' földtől.

b.) A' világosság hatóereje azon mértékben fogy, mellyben nevezszik a' távolsági négyszög, az az, ha a' tárgyaknak egyike 2 vagy 3 annyira áll-el a' világtól mint a' másik, az $2^2 = 4$, 's $3^3 = 9$ -szer gyengébb világítást nyer a' másíknál.

c.) Az erősb világosság meghomályosítja, 's észrevehetlenné teszi a' gyengébbet. Helyesen észrevehetni ezen hatást a' hold 's csillagok megvilágításánál. Az utóbb érintettek nappal annyi világosságot nyernek, mint éjjel, vagy maguk is világító testek; és mind e' mellett is lehetlen azokat kivenni a' napfényél.

d.) A' világosság minél függélyesebben esik a' testre, annál jobban megvilágosítja azt, 's vizsont.

e.) Két világosság külön irányban helyeztetve, több világosságot szerez ugyan, ellenben nem teszi azt határozottabbá világosság 's árnyék által. Mivel tehát az egyik világosság háborgatja a' másikat: ezen oknál fogva a' test annál ismeretlenebb lesz.

f.) Két vagy több világ különféle irányban sokszorosítja a' világosságot 's árnyékot. Minden illyes esetben szükséges a' megfosztott világosságot tökéletesen megkülönböztetni más egyéb világtól a' főárnyék (Kernschatten) által. Ott ellenben, hol az egyik világ ismét megvilágosítja a' másíknak árnyékát, fél-'s negyedárnyék támad.

g.) Ott, hol a' világosságnak teljes hiányát tapasztaljuk, éj vagy sötétség van.

h.) Ott, hol világosságot látunk, 's mind e' mellett sem világitatnak-meg a' testek, árnyék van.

i.) Mivel a' 3-dik czikkely szerint az erősebb világ észrevehetlenné teszi a' gyengébbet, így tehát a' reflexvilág, melly a' másíknál gyengébb világosság, csupán csak az árnyékban találhat helyet, kivéve azon esetet, ha az a' valóságos világnál egyenes szögletben beejtetik, melly más fénylőbb, vagy pedig simított testtől vettetik-vissza. Ott ellenben, hol a' szöglet egyenlő, a' reflexvilág nem adhat annyi világosságot, mint a' valóságos világ.

k.) Hova a' világosság egész erejével esik, ott az általa támadt árnyék is leghathatósb, minél fogva nem eshetik reflexe.

l.) Bár miféle megvilágításnál is a' világosság és árnyék határait ki lehet jelezni vonal által, melly határvonal azután a' vetett árnyék (Schlagschatten) alakát ábrázolja.

m.) A' czélra nézve, hogy meglehessen alapítani a' világosság 's árnyék határait a' vetett árnyék formájával együtt, szükséges jól ismerni a' világító testnek magassági szögletét 's annak állását, vizirányos fekvését a' tárgygal. (Vége következik).

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. Jövő szombaton, június 23-dikán Udvarhelyi Miklós jutalmuul „Vesta szüze“ Spontini 3 fvsos nagy daljátéka fogadatni.

PESTEN jun. 8-kán Bartha János jutalmára „gyászvitézek“ eredeti drama 4 fvsban adatott. (Irta Szigligeti; az új díszitményt készítette Engert, az új öltözeteket Kostyál Ádám.) — „Jávör (Szentpétery ur) marosi gróf, a' temesvári vásáron, hol fija Ákos (Bartha ur) is megjelen átruhában Alexis (Szigligeti ur) nevü hivével, hogy a' földnépnek vélekedését kitanulja, Csanád (Fáncsy ur) alvezere által a' népséget következő vásárra Maros várában tartandó közgyűlésre hívja-meg. Ide megjelennek a' gyászvitézek is, (gyászvitézek, magyarkáknak, szegényköveteknek neveztetett azon hét vitéz, kiket Konrád német császár, miután Lech folyó mellett a' Magyarokat megverte, Lehel, Bulcsut felakasztatta, fülciket levágva hirmondókul honukba visszaküldött. Ezek 's ezeknek utódaik minden polgári jogtól megfosztva, gyászvitézek neve alatt koldulva járták-be az országot, 's mindenhol a' nép gunyjának tárgyai voltak) 's közülök egyik, Ráb, (Megyeri ur) Oxes (Telepi ur) görög rab kalmártól egy fiatal rabhölgyet vásárol-meg, kit, mint Rábtól iszonyodót, midőn Csanád szánatból minden kincseért akar az alkuról hallani sem akaró Rábtól megvenni, Oxes azon reményben, hogy Csanáddal jobb vásárt tehet, Ráb 30 aranyából egyet elrejt 's az alkut felbomlottnak vallja; így Rózsa, (Lendvayné asszony) a' rableány, egy erszény aranyért Csanád birtokába jut, ki a' leány szivében érzelmét viszonzó szerelemre talál. Jávör a' marosvári gyűlésen rangját, vagyónát fíjának adván-át nyugalomra vonul; ez pedig a' görög császár pártfogása alatt, kitől koronát, bibort 's kormánybotot is nyert, magát a' magyar koronától elszakasztja, és a' Duna, Tisza, Maros, és Erdély közötti térségen lakó görög hitűek független királyának kiáltja-ki, Csanádot, ki pártütésének részese lenni nem akar, Ráb vadjára (kit titkon magához hozatott) mint hölgy-rablót, pártütőt 's hitszegőt, miután jegyesét Rózsát Rábnak mint törvényes urának itéli, a' környékből száműzi, Rábot pedig varából kivettetvén, a' hölgyet magának tartja. Dühösségtől aléltan tér-vissza felelhez a' esalatott Ráb, hol vissza érkezett Ilon (Lahorfalvi Róza) nejeire talál; 's miután ennek szemrehányásai után megvallja, hogy két fíját, kiket anyjok holtaknak vélt, azon nézetből, hogy gyászos sorsában ne osztozzanak, templom-küszöbre tette volna, az anya is vallomást tesz, hogy rabságban szült leánya görög rabságban van, és minthogy nála semmi ismertető jelt nem hagyott, a' leánya után epedő atya csak jeggyűrűje, mint leánya előtt ismeretes jegy után ismerhet leányára, valamint az anya is fíjaira a' bal karukra vágott csillagról. Mindenki keresni indult kedveltjét, 's az anya István király (Udvarhelyi M. ur) táborában, hova gyermekeit ment keresni, Csanádban, kit a' király hűségert a' nevérol nevezett megyének gróffjává és fővezérévé tön, fíjára ismer. István a' gyászvitézek gunynevét, melyet anyja csókjában Csanád is örökölt, eltörli, és a' példás gyermekszeretetü fíút méltóságában megerősíti. Ráb is rá talál Ákos udvaránál, kit meggyilkolni akart, Rózsában leányára: de mivel Ákos kívánatinak, ki Rózsát tőle nőül kívánja, rát szidalmak köztt ellenszegül, vérpadra hurezolja, 's a' gyűrűt, mellyről leánya rá ismerne, tőle elragadják. Ákos hasztalan koldulván Rózsa szerelméert, azt ablakhoz vezet, 's előbb a' gyűrűt, azután vérpadon álló atyját megmutatván,

szabad választást enged neki atyja életének megtartása vagy szerelmek között. A' leány, csak hogy atyját megmenthesse, szerelmet ajánl. Csanád seregei azonban megrohanják a' várat. A' tózságba esett Akost Csanád vitézei halálra kárhoztatják; kit midőn verpadra akarnának vinni, az öreg Jávor vallomásából kiviláglik, hogy Rábnak fija 's Csanádnak testvére. Az atya előbb ugyan megtagadja fiját, de midőn látja, hogy halálra viszik, másik fiját kéri, ne öletné meg: ez azonban a' törvényre utal, melly a' testvert sem mentheti-fel, 's Ákost vérző szívvel halálra viteti." — Ez rövid vázlata a' hatás-teljes darabnak, mellyben a' jól bonyolított eselszövény, meglepő helyzetek, a' figyelmet mind inkább feszítő történet kifejlődései mély gondolkodásra és számoló elmére mutatnak. Nem kell itt a' meglepetést lesni, sőt inkább ügyelni kell, hogy a' tartalomdús darabnak hatásteljes helyzetei észrevetlenül ne sikamoljanak át előttünk. A' karakterek hasonlólag hasonlóképpen és szüládságban; indító okaik nem természetlenek, nem erőltettek. Akos keblében a' nagy-ravágyás, bujaság gyermekségétől fogva sarjadzott-fel, 's a' görög udvarnál élelményt találva lassanként azon óriássá változott, melly őt lázadóvá, atyját nem becsülővé, zsarnokká 's hitszegővé alkotá. Rábnak keble egy forrongó vulkán, nyugtalan tenger, embergyűlöléssel, rosra hajlandósággal telve: de a' jónak szikrái nem aludtak-ki benne, mellyek gyermekei feltalálásánál leg-szebb fényben lobognak-fel. Csanád és Rózsa szerelme fokonként ugyan, de még is hirtelen nőv 's nemes. Nagy akkor Csanád, midőn Rózsát megveszi; nagy, midőn száműzve jegyeset egy sáttánnak markában hagyni kénytelen; de legfenne-gesebb akkor, midőn anyjaért minden világi csillogásról lemond, 's vele koldús sor-sában osztakozni kész. Ilon pedig, a' gyermekeiért epedő, egy pelikán 's ritka tünemény. Milly nagyszerűen vannak itt az anya aggodalmai festve, milly keblet rázó fija feltalálásán gerjedt öröme. Rózsa, az ártatlan rózsabimbó, az első szerelmében élő Szeraf, atyja eleteért vérző szívvel szerelmet vall ugyan a' szívtelen zsarnoknak, de első szerelméhez hűnek maradni eltökéli, 's a' sza-badságban, élet örömeiben, fényben, pompában, mellyeket még csak most kezdett izlelni, inkább kész a' halálra, mint sem annak, kit utál, martalekja legyen. István király történeti kegyességében lép-fel. Ráb karakterében ugyan hibául lehet első tekintetre venni, hogy Rózsa iránti szerelme nem eléggé motivált: azonban ha meggondoljuk, hogy indulatai sorsának elbeszélése által már ma-gasztások voltak, exaltatióban pedig az érzelmek finomabbak 's gyorsabban lob-banók, megengedjük neki a' gyors szerelemre lobbanást. Mi a' darabban kissé unalmas és javító kézre vár, az Csanádnak és Rózsának 1-ső fv ban hosszúra nyúlt jelenete; ez azonban olly hiba, mellyen segíteni könnyen lehet; a' 3-dik fnástól pedig Sz. urnak ellensége sem tagadhatja-meg a' classicitást. Legtöbb kifogásunk lehetne a' nyelv ellen, melly nemelly helyeken nem eléggé lyrai. Az előadást annyiban már szerencsétlenség érte, hogy Lendvayné asszony hirtelen megbetegedvén, első fnás után, hogy a' játék félbe ne szakadjon, Éder Luizának kelle a' szerepet hirtelen átvenni, 's így tőle kivanni sem lehetett, hogy az érzelm virágait előttünk lelektanilag fejtse-ki; de mit illy kurta idő alatt 's rögtön végbe vinni lehet, meg is végbe vitte. Megyeri ur (Ráb) ritka művészi tökélyvel festé a' boszús megcsalattat, ritka erő-vel a' leánya sorsán aggódó atyát; de szerelmes jeleneteiben, valamint az indulat fő fokára hágással is, gyakran kisiklott utjából, 's egy egy hang azok-ból csapá-meg füleinket, mellyek comicai szerepeiben olly karakter-bélyegzők és mulattatók. Leghívebb rajzolója volt szerepe beljegyének Laborfalvi

Róza; azon aggodalom, azon öröm, melylyel fíját ölelé, mind lélekből szakadt, 's keblünk hurjaival összehangzott. Bartha (Ákos) némelly helyeket hidegen vett ugyan, de többeket jól 's kiemelve játszott. Fánecsy urat (Csanád), kivel különben elégedve valánk, csak arra figyelmeztetjük, hogy szerelmes jelenetben ne álljon olly hágyadtan, fejét ne csüggesse jobb vállára, mint a' bűnét bánó gonosztevő. Nézők az esős idő miatt kevesen. Megyeri, Bartha urak, valamint a' szerző is, kétszer tapsoltattak-elő.

KISS IVÁN.

Javitás. Mult számunkban a' pesti magyar mutatóványokról szóló czikkely utósó sorában „Szent-Iványi helyett „Szent-Királyi“ névnek kellené lenni.

ARADON némelly fiatal emberbarátok a' Duna áradása által károsulttak javára majus 31-ken „Egyveleg“ czim alatt az ott divatos magyar, német, romlott francia, es oláh nyelven Hirschl Mózes színházában (ki ezt a' nevezett czelra ingyen engedé által) szini mutatóványokat adtak. Megkezdék azt Szőke Károly aljegyző ur Náray Antal táblabíró ur által ez alkalomra készített „hirtelen bíráló utazó“ czimű előszózzattal. Az előadott színművekben teljes elégedésre játszottak: Keszler Francziska, Rózsa Regina, Glatz Johanna, Csernovics Emilia, Majthényi Laura, Hegyesi Róza, és Liszter Fanny kisasszonyok, Edlspacher Imre szolgál- és táblabíró, Sánka Lajos aljegyző, Nasztradini József irnok kiadó, Ormos Péter, Ormos Sándor, Ernyey Sándor, Rózsa Károly, Glatz Béla, Glatz Antal, Biró Imre, Vangel Ferencz. Zipszer Antal, Bázel János, Zachariás Ferencz, Szombaty Mihály urak. A aradi conservatorium, Hardegg vasas, és Vacquant gyalog ezredek hangászaiz játszanak mutatóvány előtt es szünetek közben. A' jövedelem 509 ezüst ft. 's 58 kr-ra terjedett. A' páholyok 's zártzékek már 3 nap előtt le voltak foglalva; mutatóvány napján 7 óraker már ugy tömve volt a' színterem nézőkkel, hogy többen nem férhettek-be.

(HIRNÖK.)

HANGÁSZAT.

Pesten Szmolik Vilmos, a' még csak hét éves klavirjátszó fiúcska, viz-ár által károsult szülőinek javára, jun. 21-kén delutáni ötödfél óraker a' városi redut-teremben hangverseny fog adni, mellyben több jeles művészen kívül Schodelné assz. is szives lesz tetteleges működésével nevelni a' mulatság érdekét.

Szebenben april 25-kén a' hangászat-kevelők a' viz által károsult budapestiek részére nagy hangverseny adtak a' színházban. Marschner „Vampyr-jának“ 's Lindpaintner „Zeila-jának“ ouverture-jeivel kezdék meg a' szakaszokat a' műkedvelőkkel egyesült 's díj nélkül működő báro Bianchi gyalog ezred hangászaiz. Az első ouverture-t Czerni Károlynak négy zongorára irt nagy hangversenye követé, játszva Kálnoki Lóra grófné, Grüber Aglaja báróné, Kökh Louisa és Rosenfeld Fr. Karolina kisasszonyok által. Ezután chevalier de St. Firmin „il Pirata“ daljátékból olasz ariát énekelt. — Dietrich ur hegedün Kallivodától egy concert-divertissement-t, Netsch ur pedig, a' katonai hangászkarnak tagja, bűgő kürtön concert-változatokat játszott. Az egészet Beethovennak „vittoriai csata“ nagy hangművével végzé-be a' hangászkar Sedlatssek katonai karmester vezérlete alatt.

(E. H.)

TÁNCZ.

Levél Váozrul jun. 11-kén 1838. Sietek tégedet tudósítani édes Linácskám tegnapi bálunk felől, melly a' vizár által megkárosult Pest megyei lakosok javára adatkék. — Ne csudáld édesem, ha talán éppen nem fog megfelelni leírásom várakozásodnak; de szemeim már betapadnak, 's tollam nem akar engedelmeskedni akaratomnak; mert tudd-meg, a' bál után azonnal írom e' sorokat, hogy lássad, mi kész teljesítője vagyok ohajtásodnak. — A' bált az „arany szarvas“ című vendégfogadónk teremében egy színi mutatvány előzé-meg. — Fáy „Külföldiek“ című vig játéka adatkék-elő műkedvelő honleányok 's honfiak (a' hirdetmény szerint művészet baráti) által. Szilvásy szerepét tettes Párniczky Eduard ur, Ilkáét Beniczky Maria, 's Julcsáét Nedeczky Mathild kisasszony vivé köz megelégedésre. De legjobban tünteték-ki magukat Pyber Gusztáv 's Okolicsányi Lajos urak, amaz Gedy, ez pedig Bodor szerepeben. A' helyek ára, a' csinosan nyomtatott czédulák szerint, földszint 1 ft. karzaton pedig 30 kr. volt pengőben. Földszint, mint hallom, 130 jegy váltaték-be; a' karzaton csak nehányat szemlélheték. — Játékszünet alatt a' pesti pattantyús ezred hangászkarának egyik része mulattatá a' vendégeket. — „Van létünk pályáján egy pillanatnyi élet-öröm, melly, mint valónk nemesebb részének sajátja, tullepi a' világi gyönyörök múltékony édenét, — midőn az emberi érzelmet egy magasabb elégyűltég fogja-el, és szeretnők, ha e' helyzet örökké tartana, — ez léleköröm, melly jó tettek után létesül. — Illy csalhatatlan elv szerint volt e' színi előadás is valódi életöröm, melly szerencsétlen polgártársaink gyászát velök némileg felejteti. — A' bál 9 óraker este nyitatték-meg 40 pgő kr. belépti díj mellett, 's fesztelenjó kedv bélyegzé az egészet. A' világitás nemzeti színű viasz gyertyákkal történt, 's a' frisitótár jól volt ellátva. Szerencsénk vala több pesti 's nógrádi vendégekhez is; 's gondold el, ki termett elő a' többi között! Kati lélekszakadva rohant-be szobámba, hol báli ruhámat andalogva téglázgatám: „Uram teremtóm! az urfi!“ — kiálta ő, 's valóban Misi öcsém lépett-be Markusékkal. Ah! lelkem édes kedves Linácskám! már többet nem bírok írni; pedig be sok volna még mondani valóm! Éljj boldogul, 's szeresd

PEPIDET.

K ö z l i I — y.

R á c z k e v i b e n i s (nyomtatott hirdetmény szerint) sorsjátékkal összekötött táncmultság tartatik jun. 17-kén az uradalmi táncsteremben, mellynek előmozdítója a' helybeli olvasó egyesület, és pedig az árviz által károsult ráczkevi lakosok javára.

D I V A T.

Parisban a' szalmakalapokat virág és szalag, csipkével vegyest egyszerűen ékesíti. Az „Aleoufra“ sál-kendő vetédkedik a' mantillával; a' musselin vállkendők és sálók igéző szép-ségűek; illyenek az angol csipkével 's rózsákkal díszített fehér szalmakalapok is. A' kurta ruha-ujjak annyira divatoznak, hogy még pongyola öltözetek sincsenek nálók nélkül; azért a' hosszú uj hiányát musselinből készült bő ujjal pótolják, melly himzett karkötőkkel szorittatik le a' kézfü és könyök alatt. — Férfiak divatjaiban kevés a' változatoság és újság. Az ugynevezett pamut-atlaszból készült nadrágok színe világos szürke vagy más, csak nem sötét. A' lovagló kintős egészen be van gombolva; rajta két sor gomb, igen széles gallér; — a' mellé nyek fejez vagy más képményes, de igen világos színű 's apró rajzokkal díszített piketből készülnek.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön június 21^{kén} 1838.

KÖLTÉSZET.

J u t a l o m - k é r d é s .

Ki fejti-meg dicső szüzek !

Én nekem :

Szerelmet hogy miért zeneg

Énekem ?

Mért danlom a' leány kecsét !

'S ég - szemén —

Mint lepke a' bimbón — mért

Csüggök én !

Ki fejti-meg, hogy mért hevül

Untalan

Szívem ? 's miért bolyongok, mint

Hontalan !

Szememben olly gyakran könyü

Mért remeg,

Dicső szüzek ! nekem ezt ki

Fejti-meg ?

Az illető pályázásra

Szép szüzek !

Határ-időül két hetet

Engedek.

A' fő-nyertes hön lángoló

Szűt veend

Díjul ; — másod-rendü jutal'm :

Csók leend.

V-i BARNA.

SZORGALOM.

Ló - erő. — Ha gőzösökről vagy bár mi gőzerőművekről fordul-elő a' szó, olly sokat tudnak némellyek a' gépelyben foglaltató ló-erőrül beszélni, hogy az ember megunja hallgatni, a' nélkül, hogy ők maguk is tudnák, mi az. Mind ezeknek mind azoknak kedveért tehát, kik nem tudják, röviden meg fogjuk e' kitétel értelmét fejteni, Egy ló-erő, az angol országban használtt praxis szerint, hasonló azon erőhez, melly egy percz alatt 33.000 font terhet 1 lábnyi magasságra képes fölemelni. Itt mind azon sebesség számittatik, melylyel egy ló mértékletes munka közben napi munkáját bevégzi, mind azon teher, mellyet feszített erővel huzva fölemelni képes. A' perczekre osztott sebesség lábokban 's a' teher fontokban számitva lesz sokszorozója a' fennebb említett kifejezésnek egy

ló-erő megmagyarázására. Számítsuk p. o., hogy valamely ló egy perc alatt 180 lábnyi tért megfut, és hogy e' sebessége mellett annyi vonó ereje van, melly 180 fontnyi teherrel egyenlő; így az erőnek összesége, mellyet 180 lábnyi tér megfutására fordít, egyenlő azzal, melly 180-or 180 font, vagy is 32.490 font terhet egy perc alatt egy lábnyi téren átvisz. E' szám helyett azonban a' 30.000 font kerek-szám vétetik, Már most tehát, mivel tudjuk, hogy a' gőzkocsi, vizirányos vas úton, kerekeinek vasrudakhoz ragadása által ellenszegülésre talál, melly ellenszegülés terhének 20-dik részével egyenlő, vagy minden tonnára egy mázsa jó: így világos, hogy 7 $\frac{1}{2}$ tonna nehézségű kocsi 7 $\frac{1}{2}$ -er 112 font vagy 810 font nehézségű ellenszegülésre talál. Ez a' vonó erő. Tegyük most, hogy a' kocsi e' sebességgel egy óra alatt 10 mérföldet vagy 52,800 lábnyi tért halad meg; így egy perczre 880 lábnyi tér jó. Ha most a' fontokban vett erőt a' perczekre 's lábokban vett sebességgel vagy is 840-ent—880-al szokszorozzuk, a' sokszorozmány (factum) 739.200 lesz, az az, a' fontoknak száma, mellyek egy perc alatt egy lábnyi téren vitetnek-át; és ez a' gépely valódi erejének megfejtése. Osszuk-fel most e' számot 33.000-el (egy ló-erő), a' hányados (quotiens) 22 $\frac{2}{5}$ lesz, vagy is a' gépelyben foglalt lóerő. Nem kell azonban feledni, hogy a' sebesség az erő szükének egy lényeges részét teszi. Vonjanak p. o. 75 tonna terhet valóságos lovak közönséges ügető lépésekkel, 4—5 ló elviendi a' terhet, mert vizirányos vaspályán egy ló 15—16 tonnát egyre másra mindig elhuz. Az ezen teher és a' gépelyben egy ló-erőre eső különbség a' sebesség különbözőségében fekszik. Ha csak 15 tonnát számolunk, 's ebből Glyn ur utasítása szerint $\frac{3}{10}$ -et a' jármű nehézségeért levonunk, még 10 $\frac{1}{2}$ tonna vagy is mintegy 700 hajómázsa (1 hajómázsa = 280 font) marad tehernek, mellyet vizirányos vaspályán egy ló könnyen elhuz.

FESTÉSZET.

Optikai észrevételek.

(Vége.)

n.) Azon esetben, ha a' világosság 45 foknál esik a' lapra, ugy már azon árnyék, melly az egyenes, reá pontirányosan álló vonalra ejtetik, éppen olly hosszú, mint azon vonal, melly azt veti. Ha ellenben a' beeső világnak szöglete vagy nagyobb vagy kisebb, megváltozik az árnyék is; 90 foknál egészen elvesz, 's zerusnál végetlen hosszú. Innen következik, hogy bár nully párvonal vagy lapnak árnyéka is hasonló 's egyenközű azon vonallal vagy lappal, melly azt veti.

o.) Meghatározásaul a' megvilágítandó tárgyának különösen tekintetbe jó ugyan a' világnak helyzete; mivel azonban mindegyik testnek világosságát a' mi szempontunkból kell észrevennünk, ennél fogva szükséges, hogy tekintsünk választott álláspontunkra is.

p.) Ha a' világ vagy világító test kisebb a' tárgynál, melyet megvilágít, ez esetben az árnyék divergens esésű lesz az objectumtól, 's viszont convergens (miképp' a' nap 's hold fogytánál): midőn ellenben paralel marad az egyenlő nagyságnál.

q.) Bár miféle világnál sem esik láthatólag árnyék árnyéokra. A' reflectált világot észrevehetni ugyan, 's az épen fordítva változtatja színelgesen világosabbá; mellyek egyszerű árnyékvetésnél legsötétebbek lettek volna.

r.) A' vetett árnyék mindenkor erősebb a' tárggyal határos árnyék-oldalnál, mellytől az ejtetik; mivel áellenében áll a' világnak, 's így reflexet kaphat.

s.) A' reflectált világsugárnak szöglete mindenkor egyenlő a' beeső világsugárnak szögletével.

t.) Azon tárgy, melly az árnyékban fekszik, egyenlő helyszínnél soha nem mutatkozhatik olly világosnak, mint a' tárgy a' világosságban.

u.) A' visszavetett világot ugy lehet tekinteni, mint a' képet a' tükörben. Ha azon lap, honnan az kijárul, nagyobb vagy kisebb mértékben sima, vagy pedig erősebb, vagy gyengébb világ áll elene: az azt erősebben vagy gyengébben világítja-meg.

v.) A' világosságot 's árnyékot a' szem jobban kiveszi a' közelben, mint a' távolságban. Ott kevesbbé terítik a' világ- 's gőzrészeczek, mint köz testeket; a' tárgyakat. Innen van a' légperspectiv, melly különös értekezést érdemel.

x.) Mit már előbb említünk, az a' színekre is alkalmazható. Ezeknek megismerése, vagy jól kivethetősége, egyedül csak a' világtól függ. Azok ollykor meg is változtatnak még a' szem 's köztük tartozkodó lég- 's gőzrészecskék által. Ennél fogva változékony a' távuli hegyeknek színe, megtekintve azokat reggel, délkor 's este.

y.) Hasonló az eset a' fáklya- vagy lángvilággal is, azon egy különbséggel, hogy az nem olly finom, mint a' napnál. Ez természetes oka annak, miért nem képes e' mesterkéltn világ megvilágítani olly tökéletesen a' színrészecskéket, 's ez okból jelennek-meg a' színek is a' fáklyavilágnál ollykor egészen másképp', mint a' napvilágnál.

z.) A' fáklyavilág, nagyobbban mutatkozik a' távolságban, mint azt valóban találjuk, mert azt a' legközelebb környező gőzkör ugy annyira megvilágítja, hogy mi azt vele egyesítve lenni véljük.

NOVÁK DÁNIEL

RÉGISÉG.

Valami Babylon omladványairól. Bagdádot elhagyva, ha az Euphrat mellett délnek megyünk, végetlen pusztaságra jutunk, melyet (jelenleg Irak-Arabi) hajdan Babylonnak neveztek, a' szent írásban pedig Sinár név alatt ismeretes. Mindjárt Bagdad kapuinál egy halom tünik szembe, téglával, hajdankori emlékek romjaival, borított, olly megrongáltakkal, hogy idomukhoz csak távulról sem lehet vetni. E' romokkal fedett fenyéren alább 's dél felé haladva, egy más téglahalomra bukkanunk, melly azonban csak terjedtségéről nevezetes. Rich angol utazó szerint, ki Bagdadban huzamósb idejé lakott, e' romokban egy fiszta arany koronát találtak a' hajdani babyloni időkből, melly szerencsétlenségre tudatlan emberek kezébe kerülván széttördeltetett 's elolvasztatott.

A' téglák szintén mind hasonlók egymáshoz, 's ék-alakú írással fedettek, mellyet még eddig egy tudós sem tudott elolvasni. Némellyikén (de ezek igen ritkák, 's becsesek) kétféle írás van. Beauchamp apát, babyloni fő vikár, 1790-ben téglát küldött a' k. könyvtárnak, mellyen ék-irat 's egy másik, phöniciái jegyekkel írott is látható. E' téglá az ugy nevezett Bél templomából került, mintegy 10 hüvelknyi négyszögben 's 2—3 hüvelknyi vastag.

Ez irányban haladva Bursába jutunk, a' hajdani Borsippa helyére, hol Apollo és Dianának, vagy a' nap és holdnak, hires temploma volt. Nagy Sándor, elsőbben megrémülve, ide vonult, midőn a' papok halállal ijeszték, ha Babylonba lépne.

Ide jutva a' nagy városnak környékén vagyunk, 's egy Iskanderia vagy Sándor-városnak nevezett helyen szörnyű romtömegeket látunk; a' kitünőbbek Euphrat bal partján nyulnak-el; a' világnak legrégebb és legnevezetesebb romja, Byrs-Nimrod, azonban a' folyam jobb partján fekszik. Ez egy halomra könyököl, 's kerületében 762 singet foglalván-el, keletről mély ároktól metszetik-át. A' hajdani emléket most csak egy téglahalom jeleli a' dombtetőn, idomtalan 's üvegesedett téglá-tömegetül, mintegy szörnyű tüzvész dühöngésének harácsától gyámitott. A' téglákon ékirás van. — Hogy az épület hajdan négyszög volt, jól ki lehet venni; jelenleg azonban a' szüntelen hulladozó kövek 's Arabok dulásai miatt elidomtalant. Buckingham Angol 2082 lábba teszi Byrs-Nimrod kerületét, az az: 82 lábbal többre, mint Strabo Bél templomáét. Ez emlékek eredetéről 's elrendeltetéséről sok vélemény keringett, és legtöbben, de nem legalaposabban Bél templomának állították. — Rochette Raoul azonban azt hiszi, hogy Byrs-Nimrod ugyan azon egy a' bibliai babyloni toronyyai *)

*) E' vélemény már az 1827 ki „Edinburgh Review-nek“ 95-dik számában is közöltetett.

Euphraton átkelve a' hajdani függő-kertek helyére jutunk; a' régi királyok fény-palotái is itt állatok; de a' romboló idő érczfoga a' pompás csarnokokat sem kimélé-meg. Rettenetesen teljesült a' szörnyű jóslat, 's a' vastag erős falakon, a' babyloni királyok fénytermeknek helyét jelelőken, szomorú téglomladvány nyulik-el. A' gyász-pusztlásnak nyomai mindenütt feltűnnek, és az e' romok között uralkodó halálos csendet csak a' vad csordák lármája szakasztja-meg, kik az omladványok között laknak, 's az oda járulást veszélyessé teszik.

LITERATURA.

Nevezetes Batta-kézirat. Az ázsiai társaságnak tavaszeli hó-kán tartott ülésében egy fa-héjra irtt kézirat mutattaték-be, mely kiterjesztve 11 láb hosszú volt; azonban előre 's hátra kis négyszögbe lehetett hajtani. Ez a' Batták nyelvén volt írva, kik Sumatra sziget egy részét lakják, 's állítás szerint emberevők. A' kézirat 1777-ben kissé csudálatosan került a' sumatrai erősség parancsnokának, Marlborough-nak, kezébe. Bizonyos szigetbeli a' tengeren igen nyomorú állapotban 's betegen vettek a' hajóra, 's Bencoolenba vitték, hol ápoltak, 's felüdülvén szabadon ereszték. Mintegy év mulva bizonyos hajókapitány a' szigetparti lakosoktól egy könyvet hozott a' parancsnoknak, melyet azon nép főnöke ajándokul 's abbeli hálaadójaul küld, hogy őt fel nem falták. A' gyűlésben néhány észrevétel olvastatott-fel a' Batta-írásról. Némelyek azt erősítik, hogy a' betűk alulról felfelé függőleges vonalban írák; mások azt állítják, hogy a' Batta-írás balról jobbra megy, mint Európában, hanem a' legelső soron kezdik-el. Hihetőleg mind a' két mód használtatott a' Batták által. Első mód volt, ha bevésték vagy karcolták; második, ha tintával írták betűiket; mert különben az alulról felfelé írásnál a' már írottat eltörlötték volna. Némely könyvekben az ember-alakok oly helyzetben rajzolják, hogy csak akkor állnak egyenesen, midőn a' könyv a' sorokal függőleges vonalba álltatik. Ebből azt kellene következtetni, hogy bár miképp' irattassanak a' batta könyvek, függőlegesen kell őket olvasni. Egyéb-íránt nem igen valószínű, hogy mindig az alsó sort írták előbb 's úgy utána a' többit. — Ezen kívül még más négy batta könyv hozatott a' keletindiai társaság muzeumából átnézés végett, melyekben gonosz szellemek elleni varázsigék, gyógyszerei rendelmények 's több illyesmik foglaltatnak. A' Batták azt állítják, hogy Sumatrának ők eredeti lakói, mi nem is hihetlen, ámbár hagyományaik nagyon tökéletlenek 's a' Malayoktól kölcsönöztek. Literaturájok nem lehet szegény, ámbár az, mit mi birunk tőle, nem áll egyébből, mint jóslásokból, varázsigékből, gonosz szellemeket elidéző mondásokból 's némely koppatt mesékből; de mind e' mellett is különös, hogy egy annyira művelt nép, mellynek tulajdon literaturája van, emberhússal éljen. Ugy hisszük azonban, hogy ez csak némely vad 's egyes családoknál, ott is csak titokban és boszúból üzetik. A' Batták különben békes, értelmes és szorgalmas népnek látszanak, 's az Europaiaktól nagyobb figyelemre méltatandóknak, mint eddigelé tették.

SZÍNHÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTÉN jun. 11-kén „az aranykirály, madarász és uszkárníró“ bér=letszűnéssel másodszer került szinpadra. A' gépelyzetek most pontosabban mű= ködtek mint előszer, kívánni valót azonban még is hagytak a' gyors tünem=nyes változatokra nézve. Nézők számosan. — 12-kén „Montechi és Capuletti párt“ daljátékban Schodelné asszony (Romeo) ismét remekelt. Művész= nékre e' szerepben ama közmondást: „vándor, menj Romába, 's halj-meg!“ imigy ejtve: „ember lásd 's halld Schodelnét Romeóban, azután halj-meg!“ tulzás nélkül alkalmazhatni. Eder Luiza (Julia) 's Egressy Benj. ur (Tibald) dícséretes szorgalommal működtek. Az elsőn különösen kitetszett, mi neki dícséretére válik, hogy Schodelné asszonytól e' szerepben sokat eltanult. — Nézők közép számmal. — 13-kán „királyi parancs“ hozatott szönyegre. — 14-kén az ünnep miatt színházunk zárva volt. — 15-kén Kotzebue „burgundi gróf“-ja adatot. — Dícsérettel említendők Szentpétery ur (Cuno), Kovácsné assz. (Gertrud) 's a' néhány napi betegsége után ma ismét színre lépett Lendvayné assz. (Elsbeth). Nézők kevesen. — 16-dikán Schodelné assz. jutalmul „Beatrice di Tenda“ igen fényes közönség előtt adatot. Harsány örömjaj, 's következő nyomtatott vers üdvözlé a' jutalmazottat:

Szent cél felé törekszik a' művész:

Nem egy kis tér, nem egy ország hazája,

Sámára nincs jeelve földi pálya;

Kéblére őt minden fogadni kész.

Ezer karok nyilonganak feléje,

Szeretve őt mint égnek angyalát,

Csudábi művét, hallni szép dalát,

Ezren sietnek mindenütt eléje.

'S van még is egy hely a' művész számára;

Mellynek leginkább vágyik tetszeni,

'S ez, — a' művésznek kedves szép hazája,

Ez képes őt legjobban érteni.

Első fvnás közbén és végén két rósa-koszorúval jutalmazák a' művészné éf=demeit; játék után pedig a' valódi érdemet buzgón tisztelő fiataliság nagy hang= gászkar által játszatott éji zenével tisztelé-meg. Felbér Maria (Agnese) a' társaságnak új tagja, ma némi elfogultsággal de azért kellemel énekelt, és zajosan megtapsolatott. Conti ur (Enrico) hasonlólag új tagnak hangjárja a' rekkenő meleg némileg kártékonyan hatott, 's azt valamennyire befátyolo= zá: de az ő érdemét méltányló közönség nem akará ezt hallani, és többszöri tapssal 's előhivatással jutalmazá. A' kardalokok ismét dícséretesen viselték magukat. — 17-kén „ismeretség a' város-erdőcskében“ 's a' t. új bohózat ke= rült szinpadra; miről máskor.

MISKOLCZON a' kassai dalszínész-társaság által e' szindarabok adattak: majus 13 kán Kean — 14-kén Monaldeschi — 15-kén cziprusi korona — 16-kán Parlagi Janesi — 17-kén Hinko — 19-kén külföldiek, és Zampa 1-ső fel= vonása — 20-kán tékozló — 21-kén neslei torony — 22-kén parisi naplopó — 23-kán heilbroni Katalin — 24-kén Saluzzoi Corona — 26-kán Mátyás király választatása — 27-kén húség próbája, es — allegoria — 28-kán Paulina — 29-kén dugarusok — 31-kén csak egy szalmás kunyhó és az ő szive, — 's Romeo és Julia 1-ső fvnása. — Junius 2-kán Tudor Maria — 3-kán muzsikai aka=

demia — 4-kén Fra Diavolo — 5-kén Rózika — 7-kén Griseldis — 9-kén Domi. 10-kén falusi lakodalom — 11-kén megházasodtam — 12-kén Kean — 13-kén Zoltán.

SZEGEDEN majus 26-kán „notre damei toronyőr“ hozatott szinpadra, mellyben Kőrösiné (Gervaise) szerepét jól fogván-föl, későbbben az egyetlen leányának elvesztésén megörült, majd pedig annak ismételt feltalálásával megörvendeztetett anyát élénken alakítá. Farkas (Claude Frello) durva szerepében, betegeskedése daczára is, jól mutatá magát. Deésy a' czimszerepben játszott. Ha őt e' szerepben összevetjük ama derék színésszel (Czelesztin), ki ezt nálunk mult évben kétszer játszá, úgy látjuk, annak éppen semmit vagy csak keveset engedett. Ha így folytatja pályáját, benne a' színészet jeles tagot nyerhet idővel. Földváry (Phöbus) Boér (Andry), Kőrösy (Clopin) jól személyesíték szerepeiket. Lilla (Eszmeralda) kellemmel, elegendő ügyességgel és színészi tehetséggel játszván szerepét, valamint köz tetszésre eljárt magány-tánczát, ugy némelly más jeleneteit is tapsokkal jutalmazá szép számú közönségünk. CSENDVÖLGYI.

N é m e t j á t é k s z i n.

SZEBENBEN a' német színéztársaság mutatványai sorában folytatólag következő szinműveket adá-elő. Aprilis 18-kán mint ő fölsége születése ünnepének előestéjén ez alkalomra Arnold által irt ünnepélyelőjátékok „hivnépek örömnapja“ Kinsky muzsikájával Albinak „veszedelmes nagy néne“ című 4 fvsos vig játéka követé. — 19-kén „Griseldis.“ — 20-kán „heilbroni Katalin.“ — 22-kén „Parlagi Jancsi.“ — 23-kán bérletszünnessel „lánczrablás vagy három rettenetős éj a' briennei csata után“ című dramai rajzolatot Bechtold Augustól „Körner halála előtti éj“ című katonai néma képezet követé kardalokkal. — 24-kén két 1 fvsos vig játék „becsületes út a' legjobb“ — Kotzebue és „örültek házába menetel“ Herzenskron-tól adatott. A' két vig játék között bizonyos Baum ur, a' brüni színház tagja, Kreutzertől egy bassus áriát énekelt kar-kisérettel. — 26-kán „szevillai borbély“ szerze egy kellemes estét a' nézőknek. — 28-dikán „Walter Ferencz“ heljegy-rajz 4 fvsban Bauernfeldtől. Játék végén a' czimszerep derék személyesítője, Bechtold ur, előtapsoltatott. — 29-kén „röthelsteini sárkánybarlang“ vasárnapi látványos darab hozatott színre. — 30-kán bérletszünnessel „Svéd Krisztina“ dramai rajz 5 fvsban Vogel-től. — Majus 1-ő napján „parisi naplopó“ Töpfer fordítmánya szerint adatott. — 2-kán Raimund „tékozlója“ mulattatá a' számos közönséget. — 3-kán „Fra diavolo“ daljáték adatott fényes sikerrel.

L á t v á n y o s m u t a t v á n y.

TEMESVÁRATT egy idő óta a' már több magyar városban köz kedveséget nyert első magyar athleta — mint magát nevezi — adja mutatványait. Horranszky Andor ur egy csupán mutatványaira készült körszínben adja athletogymnasztikai gyakorlatait, mellyeket az e' nemben látottak közül legjelesebbeknek mondhatni, 's még Rappo-éra is homályt vetnek. Kitiűő dicséretet érdemel neje is, ki a' herkulesi erőre nézve olly dolgokat láttat velünk, minőket nemeből még egy sem látatott. Horranszky urnak többi társa közt leginkább Mittenhuber ur, a' birkozó, jeleskedik, 's második Dupuis-ként már több de sikeretlen felszözlítást bocsátott-ki a' vele netalán birkozni akarókhöz.

HANGÁSZAT.

Liszt Ferencz Bécsben. A' mindig nevededőbb érdeket 's nagyobb lelkesedést gerjesztő Liszt majus 14-kén adá hatodik hangversenyét. Liszt ez alkalommal ismétle Bécsben előszer egy hangművet, 's ez, a' multkor olly nagy lelkesedéssel fogadott „Hexameron“ volt, mellynek mult alkalommal 6-dik változata (a' Czerny-től szerzett) történetből kimaradt. Ezen kívül még egy sonatát játszott C is -ból, Beethoventól, egy gyakorlatot (andante A s -ból) Keszler-től, egy fugá-t E -moll-ból Händeltől, egy octava-gyakorlatot Keszler-től 's egy ugy nevezett macska-fugá-t Scarlatti-tól, ezeken kívül Schubertnak „halászeány“, „keresztshad“, 's „pisztráng“, és Randhartingernak „Elf-ének“ és „férjfi-dacz“ című dalaihoz a' kíséretet játszá. Mind az öt dalt Randhartinger ur éneklé. A' hangversenyt ez alkalommal is megtisztelék jelenlétükkel ö cs. k. főségük, Zsófia főherczegné, Ferencz Károly és Lajos főherczegek. — Majus 18-dikán déli óráiban Lisztnek a' hangász-egyesület teremében adatott 7-dik hangversenyét hasonlag tömérdek néző látogatá, és ezek között főséges Zsófia főherczegasszony és Ferencz Károly fő herczeg is kegyes volt megjelenni. E' hangversenynek részei voltak: 1) regényes phantasia egy svaiczi dal felett; ön szerzeménye; — 2) „tánczra hívás“ Weber Károly Mariától; — 3) Schubertnak „a' folyón“ című dala, éneklé Lutz ur, cs. kir. udvari dalnok; — 4) „posta“ énekelve ugyan attól; a' zongora-kiséretet mind kettőhöz Liszt ur játszá; — 5) két rövid hangmű „l marinari“ és „La tarantella“ Rossini estélyeiből, Weber hangművének és a' „tarantellá-nak ismétlését kívánván a' közönség, Liszt ur, mind két izben szives volt a' kívátnak engedni. De nem a' kívántakat ismétlé, hanem ugyan Weber hangművéből vett motívumra egy hevenyészeti phantasiát játszó 's „tarantella“ helyett Schubertnak „eger király“ című dalát ének-kiséret nélkül. — Végre 6) Beethovennek „uj szerelem uj élet“ című 's Lutz ur által éneklétt dalához Jenger ur játszá a' kíséretet. — Utolsó hangversenyét, vagy is inkább zenészi estélyét, majus 25-kén esti 10 órától 12-ig adá Liszt ur. A' hangászkart csupán fő uraságok foglalták el. Meglepő jelenet volt látni a' számos, gazdag ékességű némbereket. Az udvari páholyban ő fősége az anya-császárné 's cs. kir. főséges Zsófia fő herczegné és Ferencz Károly főherczeg volt kegyes megjelenni. Liszt ur ez alkalommal „Tell Vilmos“ ouverture-jét, Vesque - Püttlingen - nek egy dalához kíséretet, „yo que soy el contrabandista“ spanyol dal feletti phantasticai rondeau t (ön szerzeménye), Vesque nek egy más dalához kíséretet, Berlioz Hectornak „Symphonie fantastique-jából“ két türedéket, u. m. egy „bál-jelenetet“ 's egy „vesztő marsot“ — végre Schubertnak „eger király“ — „posta“, — 's „üdvözlek“ című dalaihoz a' kíséretet játszá. — Május utolsó hetében Liszt ur elhagyá Bécsét a' nélkül, hogy honját, 's így, mint reméltük, Pestet is meglátogatta volna. Családi viszonyok sürgeték eltávozását Velenczébe. Reményt hagyott azonban, hogy talán ősz felé Pestet is szerencsésíti jelenlétével.

D I V A T.

24-dik divatkép (Pariából). — Nőlovglói öltözet posztóból — Férjfiak séta-öltözete. —

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 24^{kén} 1838.

KÖLTÉSNET.

É g i v á n d o r.

Sas repül az ég ölében
Messze földről át;
Fenn repülve hön köszönti
A' magyar hazát.

„Mért köszöntöd fenn repülve,
Mért nem szálsz bele? —
Sok sas erre vándorolva
Nyugtót itt lele.“

„Nem lehet; nem szállok én le
Vérszínű mezőn,
Más szabad szellő lakója
Szikla-bércz-tetön.

Nálatok nincs egyetértés;
Szent a' béke bár,
Töletek védangyalával
Sámüzetve jár.

Négy folyón és három bércezen
Majd ha tul leszek,
'S boldogabb hon halmain új
Légzetet veszek —

Elregélem: népet láttam
Kincshegyű tanyán
Ős Dunának dús kalászu
Két nagy oldalán.

Hős, nagy, és szép, és hatalmas,
Dús határiban;
Teste óriás baljában,
Lelke törve van.

Elbeszélem, mint van az, hogy
A' fiúkebel
Édes anyját nem karolja
Láng- szerelmivel;

'S puszta keble éjborított
Vad sziklánál
Gyász-Mohácsnak vér-füvében
Könnyezetlen áll.

Flheszéleni, mint találtam
Két cserélt hazát,
Látva Bécsnek, és Budának
Barna védfalát.

O, de majd ha vissza térek,
'S dúz olajfaszál
Leng alattam a' dicső hon
Szép határinál —

'S rajta túl a' békeisten
Caendes angyalát
Láthatandom a' nagy édent
Hőn karolni-át:

Csillagokra tűzöm én az
Újra szültt nevet,
És ha népek ámulattal
Néznek engemet,

Bánva, hogy kitért a' népet
Sarczólo agyar;
Harsogóan így kiáltok:
Éljen a' Magyar!"

K. Zs.

SZORGALOM.

Fa-papiros. — Legérdekesebb felfedezést tön a' műiparra nézve Montgolfier ur, ki nem régiben egy módot talált-fel, melly által papiros-gyártásnál a' rongyot fával kipótolni, 's ez anyagot papiros-készítésre használni tökéletesen lehet.

Hasznos szivattyú. Bizonyos francia mérnök patenst váltott új találmányára, melly a' tengerészeknek megbecsülhetlen kincs leend. E' találmány egy szivattyú nemű hydraulikai gépely, mellynek segedelmével a' hajóba tolt vizet merhetni-ki. Ha 48 fontos golyó nyilást szakitna a' hajó bordáján, hamarabb kimerhetni e' szivattyúval, mint sem a' viz betolulhatna; 's így könnyű átlátni, milly tömérdek szerencsétlenség háríttathatik-el e' találmánnyal, különösen olly esetekben, midőn egyszerre több helyen ömlik-be a' viz.

Műipar haladása. Milly szembetünőleg haladnak a' műiparnak némelly ágai, megbizonyodik abból, hogy ez éven már 32 patenst váltottak csupán földszurok és földgyantát tárgyazó czikkekre. Némelly vállalatok már szépen kamatoznak, és jövőre még szebb reménnyel biztatnak. Ugyan e' czikkek egyikét illetőleg „London, Paris and Hamburgh Asphalte Company“ czim alatt egy társaság alakult, melly a' földi szurkot (asphalt) mész helyett ragacsnak, vasutakon, kövezeteken 's járdákon, mint szintén a' hajón is, viz és férgek kártékonyága ellen mind angol országban, mind száraz föl-

dön divatba akarja hozni. A' tőpénz 150.000 's egy részvény 30 font sterlingből áll.

Gyepnyeső gépely. — A' cs. k. morva-szléziai földművelő, természet- 's országismertető társaságnak levelező tagja, Schöller Fridrik gyárnok, egy angol gyepnyeső gépelyt küldött a' Ferencz-museumba kiállítás végett. Minthogy Schöller urnak, ki a' gépely hasznosságáról tapasztalás után meggyőződött, kívánata az, hogy e' hasznos műszer ez országban több féleképp' használva meghonosodjék, a' társaság azt kitette nézetül a' Ferencz-museumba, hogy minden, ki szerkezményével közelebről kívánna megismerkedni, láthassa, 's tetszése szerint le is rajzolhassa.

RÉGISÉG.

Hajdankori erősség. A' Volga mellett felfelé, Dubowkától öt verstnyire, a' Volgába ömlő Vodjána partján némi romok tűnnek szembe. E' romok helyén hihetőleg valamely tatár falu vagy városka állott hajdanta, mert helylyel még kőépületek omladványai, téglák 's a' t. láthatók. Ezeken kívül egy részint természetes részint mesterséges erősség van, melly délről a' Volgára könyököl, éjszaknyugotra meredek és szerfelett mély (itt Balkának nevezett) völgytoroktól, mellyben a' Vodjána folyik, éjszakra hasonlólag völgytoroktól, 's délre a' végetlen puszta felé még ép sáncztól 's magas bástyától környeztetik. Némely romokban tatár pénzeket, gyűrűket 's a' t. találtak. — A' környék lakosai, kik nem régiben költöztek ide, semmit sem tudnak e' romok eredetéről.

ÉPÍTÉSZET.

Bramante, Peruzzi, Sansovino, Maderno.

Bramante, hires olasz architektus, született 1444-ben, elhunyt 1514-ben. Architektura iránti vonzalma csak hamar előtűnő lön, 's ez birta őt arra, hogy Lombardiába utazzék. Egyik városból a' másikba ment ott, részint hogy munkát keressen, részint, hogy az akkori mesterek dolgozatait megtekinthesse. Mind ezen kaládozása nem szerze neki sem tekintetet, sem hasznót; azonban irányt adott hajlandóságának. Figyelemmel megvizsgálván a' majlandi épülő főegyházat, Romába jutott, hol legelőször is néhány fresco-festés által a' laterani sz. János templomban tette magát ismeretessé. — 2-dik Julius pápa elméjét ez időben azon nemes gondolat foglalatostkodtatván, hogy a' régi sz. Péter egyház helyébe újat építtessen, melly azután helyes architekturai sztiljére 's pompásságra nézve meghaladja a' keresztény világnak eddig ismeretes egyházait — ez által kedvező alkalom tárult az olasz architektusokra nézve feltűn-

tethetni művészi ügyességüket, kik is egész tehetségüket arra fordíták, hogy javalatterveik kidolgozásánál a' hajdanságnak bámult emlékeit elérjék. Ennél fogva vetélkedtek egymással Bramante, Peruzzi, Raphael, Angelo, Vignola, hogy e' nagy fontosságú feladásnak tehetségük szerint megfeleljenek. — A' régi sz. Péter-egyházat régtől már fenyegetvén a' veszély, azon nemes gondolat, hogy helyébe egy új emeltessék, már 5-dik Miklós pápa elméjét elfogta, ki köztudomás szerint a' művészetek előmozdítója 's tudományos műveltségű főpap volt. Ő valóban többet tön, mint sem hogy csupán terveket koholt volna. A' régi basilika ehorusának búbjánál már el is kezdék építeni azon részt, melyet az olaszok tribune-nek, mi pedig félkörnek nevezünk, így tehát az egyház gömbölyű részét, mellynek felépítésére Rosselino architektus készíté a' műterveket. A' templom alapja már 4—5 láb magasra volt emelve a' földszin fölött, mikor Miklós pápa jobb életre szenderült. Röviddel ez után, az építés magával a' javalat-tervvel együtt feledékenységre jutott. — 2-dik Julius pápa, egy egészen új főegyháznak építésével foglalatostkodtatván elméjét kirekesztőleg, tervének valósisául az akkorban élt leghíreseb architektusokat összehívatta, melly alkalomnál néhány vitatkozás történt San - Gallo és Bramante között. Az utóbbi levén nyertes, számos javalatterve között, mellyeket a' művész ő szentségének felterjesztett, azt választá Julius, melly szerint a' sz. Péter-főegyház Romában épülni kezdvén, egész mostanig a' legnagyobb, legszebb, leghelyesebb főegyház lön 's maradt a' keresztény világban.

Ám ha azon műtervek, mellyeket Bramante dolgozott, nem voltak is alkalmasok az óriási kuppolat e' főtemplom bolthajlataira biztosan helyezni, melly az egyház fődíszét teszi; azonban helyben hagyatván az architektus javalatterve 2-dik Julius pápa által, különös merénylettel 's nagy gyorsággal kaptak az egyház építéséhez; ennél fogva a' régi templom felét már 1506-ban április 18-kán kezdék lerontani. A' főegyház talpkövét maga a' pápa tevélé ünnepeles pompával azon oszlop alatt, mellyet sz. Veronikának neveztek. Kevés idő telt bele, 's már fennállott a' négy gyámoszlop, elkészült a' négy nagy bolthajlat, 's be is végeztetett a' fő körrajz. De csak hamar elkezdettek süllyedni a' gyámoszlopok a' boltozatok nagy terhe alatt, 's mindenütt repedéseket lehetett rajtuk észrevenni. E' főegyház sem nem emelkedhetett még azon magasságra, mellyet elérnie kellett a' terv szerint, sem nem hordozá azon terhet, melly reá szánva volt, még is már bedüléssel fenyegetett. — E' nem reménylett, 's mindenek fölött kedvetlen körülmény között — mit talán az építménynek minél előbbi bevégezése, kétség

kivül pedig az ellenállási szilárdság 's a' teher és súly közötti rozsdidomzat szült — elhunyt Bramante. Követői a' felépítésben, t. i. Raphael, Giacondo, és San-Gallo, valamint is Peruzzi, módokról gondolkodtak, miképp' lehetne az illy fenyegető veszélynek elejét venni. Végre a' már több izben elkezdett, 's ismét félben szakasztott építést Angelo Mihály vállalta-fel, és szerencsésen be is végezte. (*Vége következik.*)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jun. 18-kán „veszedelmes nagynéne“ vig játék 4'fvsban, előjátékkal 1 fvsban (Irta Albin, fordította Szigligeti — az előjátékban előforduló színház belsejét ábrázoló új diszitményt festette Otto, színházunk egyik festője) előszer adatott. Az előjáték lassúságát leróva, bátran mondhatjuk-el, hogy színészeink rég nem adtak vig játékot illy pontossággal 's egybevágólag. A' két fő személy Szentpétery ur (báro Emerling) 's Lendvayné asszony (Müller Adele) közül mellyiknek ítéljük az est babérát, bajos volna elhatározni; mert Lendvayné assz. a' karakterek változtatásánál vívott-ki magának babérra érdemes művészi nevet, Szentpétery ur pedig természetes előadása 's az erőtjeljes helyeknek lelkes kiemelése által tette magát érdemesé repkényre. A' lelkesedett közönség mindkettőt ismételt előtapsolással jutalmazá. — Nézők gyéren. — 19-kén „gyászvitézek“ 4 fvsos drama másodszer adaték. E' darabot a' sors üldözése tárgyaul választá-ki; mert valamint multkor, ugy ma is, lecsordíttatá az égből csatornáit éppen a' játék kezdetének órájában, 's ez által természetesen sok nézőt visszatartott. Az előadás ma sikerültebb volt az elsőnél; sors-istennő hihetőleg nem juthatott a' szinpadra, hogy izgágát csináljon. Lendvayné assz. (Rózsa) a' szerelmének élő hölgyet művésziileg játszá; Fánesy ur (Csanád) 's Bartha ur (Ákos) hasonlóan dicséretes szorgalommal működtek. Megyeri urat (Ráb) komoly szerepei között egyedül ebben lehet kivétel nélküli művésznek mondani; Laborfalvi Róza (Ilon) ma szerfeletti hanyagsággal és hidegen játszott, annyira, hogy ki őt multkor látta, ma alig ismert reá. Játék végén a' szerző és Megyeri ur előtapsoltatott. Nézők kevesen. — 20-kán „Norma“ daljáték lépett szinre némi zavart okozó személy-változtatással. Normát ez uttal Déryné assz., Adalgisát Fellbér Maria, 's Orovesót Schön urtól láttuk. Kinek még eddig fogalma nem volt arról, mint lehessen egy már jól adattott remek művet megbuktatni, Normának csak ezen előadásán kellett megjelennie, 's láthatá. Ki hibázott legtöbbet, arról hallgatunk, mert sértés nélkül nem szólhatnánk; Schön urat azonban figyelmeztjük, hogy hanga-hokor a' czedrussal ne mérközze. Iránta egyebiránt első tudósításunkra hivatkozunk; vajha az illőbb figyelemre méltatott volna! Legtöbb dicséretet érdemel Jób ur (Sever); ő még olly tisztán, pontosan nem énekelt mint ma, noha az 1-ső fvs-i terzettóban 's még itt ott egy pár helyen ő is a' zavar örvényeibe sodortatott. — Nézők kevesen. — 21-kére „Mátyás király Moldvában“ volt kijelelve.

KOLOZSVÁRATT tavaszutó 24-kén nemzeti színházunk felé a' szokott esti órán ujjolag itt amott embereket látánk seregelni, gyéren egy egy zörrenő kocsí vegyületében. A' ház felé eredők száma nem vala csoportos, nem tömött, nem tolakodva hullámzó: képe volt egy útszai mozgalomnak; 's ki Kolozsvá-

ratt a' mind anyagi, mind szellemi tekintetben tarka vegyületű közönseget akarú megismerni, az jól figyelve, a' haladók elégült arczatából kivethető, hogy őket nem azon vágy hajtja, melly egy csuda-műves látványra csak lohadni jár; nem azon vágy, melly egy újság-kiváncsi, különben hanyag léleken élvezetül ébred-fel; — nem, ennel menyeibb, ennél istenibb: a' segítni-vágy. Nem kétlem, hogy sokan már olvasóim közül soraimból gyanítják — ha terjedelmesen nem is — legalább azt, hogy szinpadunkon magyarszínész fog fellépni; egész társaság-e, vagy nem? — kevés kerülettel ennek megfejtésére térendek. Multkori közleményem belsejéből valószínűleg kiténtetem okait színész-társaságaink irántunk hiűegységöknek; 's ha még is most színész-társaság érkezett — képelem, így gondolkodnak némelly rovásomra czélzók — felhozott okaim megsemmisülnek. Valóban ohajtanám e' teljesülést, ámbár okaim ezért meg nem semmisülnek mindaddig, valamig okulva a' közönsegg azokat fellekesült tettevel meg nem czáfolná. De sajnálattal legyen említve, a' rovásomra törekvőknek semmi okuk okaim semmisítésére, valamint közönseggünknek is alkalma megczáfolására; mert színész-társaság ujjolag nincs, nem jött, — 's ha jött volna is, közönseggünk szunyadó pártfogásának felébredésére mi sem történt: okaim a' multban vagy jelenben még is csak okok maradnának, a' multban vagy jelenben leronthatlanul, mellyek tanítólag átsúgároznak a' jövőbe, és egy szebb foganatra élesztik tehetségeinket. Így van az a' természetben is minden tárgyra nézve. Okokkal mindörökké foganatra czélozunk, ismét új meg új okokra számolók; a' mint szöll egy berlini havi irat is: (Berliner Monats-Schrift) „A' természet lépésről lépésre hatol előbbre; okok nélkül semmi foganat, 's minden foganat új okká válik, melly ismét foganatot teremt, 's így megy az tovább. Azonban a' természet követi a' maga útját, több foganatot nem hoz-elő, mint a' mennyi ok van készen.“ De hagyjunk-fel e' száraz okoskodással, több szegyet nem kívánok senki fejébe útni, ugy is csoportosan kiáltanak ellenem: miért hogy inkább csak a' közönsegg fogor bírálatom alatt? miért nem teljesen csak a' színművészet? — Az elenem kiáltóknak igazuk van; mindazáltal ha csekély belátású kérdésokre felelni fogok, nekem igen is sokkal nagyobb igazom lesz; de ez maradjon más-korra; most menjünk-fel szinpadunkra, 's lássuk a' történeteket. — **H e t é n y i J ó z s e f** az itt Kolozváratt mutatványozó, és már akkor magyar országba vissza készüendő Kilényi társaságtól elválván, egy színész-társaságot pártfogoló egyesület által M. Vásárhelyre hivatott; most a' pártfogolás felbomolván, 's így a' M. Vásárhelyről Tordára költözködött színész-társaságtól ujjolag elválva — családostól utazik-át magyar országba egy nagyobb és czélirányosabb társasághoz; Kolozsvárt pedig nyug- és segédpontul választva, a' következőket adá elő: 1) Szorgalmasan előadák **H e t é n y i**, és neje **Kotzebue**-nak két személyzetű víg darabkáját, a' „rény tükrét.“ — E' művecske igen egyszerű mindennapiság mellett, a' nőnemi hüség körül látszik forgolódni, mellyet végre ki is emel. Illy szerű tárgyak — mint asszony- és férjfi-hüség — képezésében, mind régibb, mind újabb korú írónk is sokat felülegeskednek, ennek vagy amannak nagyitva azt; — ha pedig éppen közönseggesen akar-nánk e' tárgy felől határozni egyik vagy másik felekezet részére, higyjük-el, örökös búvárkodásba függenék; mert hogy a' férjfi hübb-e vagy az asszony? a' derék **Fáy** „lepke és virág“-jaként: örök kérdés, örök vita, örök kétség! A' kis hűtlen lepke hiven édeleg minden virággal, és csókja hánynyal nem közös? De hogy is ne! midőn a' csapodár virág szives szállást ad minden lepkének. Szintén így áll a' dolog a' két nemmel is. — 2) Nemzeti magány-

táncz — ellejtve Bogdán által elég kedvnyerőleg. — 3) „A' férfi hűség“ Kisfaludytól, szavalva Hetényi Jozefa által. — 4) Nemzeti kettős-táncz Hetényi Gyula, és Józefa által. — Örömmel említhetjük, hogy e' Thalia oltárán szépen nyíló két kis virág, nem burjánul fog kifejezni egykor a' hazának, kik most a' közönség zajos tapsa között le nem írható ügyességgel ugráltak. — 5) „Az árvizi hajós“ Vörösmarty után; szavalta Hetényi József. Ha e' műnek beljébe tekintünk, 's az író ideálja fenséges lelkületének czélzásaira emelkedünk, lehetlen hódolati-érzet nélkül e' nem költeményes képrajzról feledkezni. Erdélyiek, kik e' művet átértőleg olvasás, megkönnyezék a' nagy dunaözönt 's tisztelve bámulák benne az „árvizi hajós“-t.

VERESS.

DEBRECZENI játékszíni napló folytatása. — April 21-kén így szólt a' hirdetmény: előszer adatik „Enzio király“ igaz történeti szomorú új játék 5 fvsban, Raupach Erneszt után Fánecs Lajos. Szeretnénk olly színművet ismerni, melly, előszer kerülven szőnyegre közönségünk előtt új nem lenne, habár azt egyik vagy másik a' kassai vagy pedig pesti színpadon már látta is. A' czimszerepet Szákfy ur, kivéven egy két jelenetben éneklő monorú szavalását, minden tekintethen dicséretesen adá. Hasonlót kell mondanunk Erdélyiné asszonyról (Luczia) is. Almásy ur (Philippo) szorgalmát tagadni nem lehet, és helyes felfogásai dicséretet érdemlenek: de ezen maga magát emelő szerepre még is mást ohajtottunk volna mi részünkről. Kovácsnak (podesta) a' tanács határozata kimondásakori helyes állása, rendszeres szavalása, szóval egész kiképzése (ha gyenge hangját tökélyesíteni igyekeznek), keblünkben felőle keletkezett reményünket ipar által megvalósíthatja, valamint Biró ur (követ) is, ki természettől nyert szép adományai mellett csak úgy lehet ön szerencséjének kovácsa, ha szível lélekkel iparkodand kitűzött czéljához juthatni. Erre legszükségesebb hangjának tisztábbá 's érthetőbbé tétele (mert most a' kiejtett szokat száj-üregében hagyja elolvadni, azoknak végét gyakran elnyeli, vagy pedig akadozása miatt darabosan ejti-ki), bátor, elfogultság nélküli fellépés, csinos és szerepe karakteréhez illő öltözködés, és végre helyes kendőzés (de nem minő mai volt, szögzsin hajhoz holló fekete barkót 's bajuszt használva). — 22-kén a' vásári közönség mulatására Bayard 's Vanderbuschnak „parisi naplopója“ ismételtetett. A' czimszerep személyesítőjét nem csak mi, de vidéki nézők is remeklőnek vallák.

MLGR.

SZEGEDEN maj. 27-kén „Scüs, huszonegyes, pagát“ színműben Körösné (Vanilia) és Deésy (Dreier) leginkább megnyerek a' köz elégedést, 's Földváryval (Tarokedl) együtt tapsot nyertek. Előadás alatt elsőben M. Lilla Vörösmarty urnak egyik remekét elegendő kellemmel szavalá; 2-szor) Katicza és Miklós kettős dalt énekelte; 3-szor) Szabó Julia és Udvary által „az alpesi faczipő-táncz“ adaték, 's a' még minden előadásában köz elégtülséget nyert Julia itt is taps-jutalomra érdemesítették; 4-szer) negyes dal énekelte; 5-ször) Körösy Mimi hét éves leánya és Kálmán énekelvén, amannak csekély éveit haladó bátorsága és az énekben jó hanghajlása a' tölek előre is igen sokat ígérő nézőknek tetszett; 6-szor) Egry igen könnyű nemzeti magány-tánczával nemcsak mulattatott; hanem valóban kedvesen is lepette meg minket. Végre veres tűznel igen kedves látvány volt a' „Gráciák hódolata.“ — 29-kén Szigligeti 4 fvsos szomorú darabja „Vazul“ adaték, melylyel színészeink a' biletet megnyiták.

Való, hogy jelenleg olly számos aláírók nem járultak Thalia templomához pártfogásaikkal, mint a' mult évben; de erősen reméljük, hogy ez naponként fog nevedekni, 's ha a' multat el nem éri is, de attól kevésben fog hátrább állni; mert a' derék polgárság keblében a' színészek egyenetlensége által sarjadzott hidegséget legyőzi a' színészet iránt már csaknem fél század óta mindenkor kitüntetett pártfogás és nemes lelkűség. A' fenn ériatett színműben Kesz y (1-ső István), Ud v a r y n é (királyné), K ö r ö s y n é (Gisela) köztetszésre, Bo ér (Péter) és K ö r ö s y (Buda) kielégítőleg, De es y (Vazul) szerepét jól felfogva 's megtapsoltatva, F ö l d v á r y (Antonio) elegendő érzéssel, L i l l a (Lucia) igen jól vivé szerepét. Megvallom, a' társaság, egészben véve, mind eddig megfelelt a' várakozásnak, 's némely a' vigyázat mellett is ki nem kerülhetett csekélyebb hibákat kivéven tökélyesen haladott művészi ösvényén. Ezekből alaposan remélhető, hogy a' bővebben reájok árasztandó hazafiságos pártfogás mellett legalább a' nyári hónapokban megtarthatjuk azt körünkben.

CESENDVÖLGYI.

HANGÁSZAT.

L ö c s é n f. e. apríl. 18-kán a' világtalan V l e d d e r Herm. Ján. az amsterdami conservatorium növendéke, kit olvasóink Pesten létéről is ismernek, Lembergbe utazta között nem igen számos ugyan, de válogatott közönség előtt hangversenyt adott a' város redoute-teremében. — Az előadandó darabok sorában némi változtatások történtek, úgy hogy a' 7-dik szám alatt jelenített négyes éjidal (Ständchen) Kreutzertől nyitá-meg a' versenyt egy kissé erős zongora-kisérettel. — Ezt követé a' czédulán 1-ső számmal jegyzett fantasia flótára T u l o u -tól, a' versenyt-adó által zajos tapsok közt előadva. — 3. Divertissement zongorára Herztől, M a r h u l l a ur által. — 4. S c h ö n v i s n e r kisasszony (13 éves) szavalt egy verszetet, melynek sem czime sem szerzője nem téteték-ki a' czédulán. (Die Rossdecke von Langbein.) Kár hogy a' katona-térti (Zapfenstreich) miatt felét nem leheté érteni szavainak. — 5. Változatok flótára K e l l e r től, a' versenytadó által. — 6. Változatok E-durból hegedüre, ügyesen előadva a' szerző, K ö h l e r ur, által. — 7. A' 2-dik szám alatt jelentett négyes dal (Die Betende) S c h g r a f f e r től, műkedvelők által igen helyesen előadva. — 8. H e r z b r a v o u r-változatai a' p á r v i a d a l című daljátékból; játszá zongorán T h e r n Károly ur pesti hangatanító, 's előhivatással tisztelték. — 9. Lengyel K e l l e r től flótára, a' versenytadó által. — Végre közkivánatra T h e r n ur egy önszerzette fantasiaját játszek zongorán a' „Puritani“ című daljátékból, — 's a' hallgatóság meglegedetten oszlott-szét.

I-y.

D I V A T.

Parisban az asszonyi széles nagy ernyőjű szalma-sőt egyéb-kalapokat is tollak, virágfüzerek, 's mesterséges évkori gyümölcsök ékesítik. A' szövet kalapok kicsinyek, egyébiránt nagyon öblösek, 's fel felé hajlók; marabu-tollak lebegnek rajtuk. — A' világos és fehér organdi mantillák, tüll vállkendők, himzett musseleinből, és jaconethül készült nyílt ruhák napi renden vannak. A' zsebkendőket valenzi csipkével, széles szegélyvel körzik, ugy az organdi mantillákat is. — A' szalagöveken ismét kezdik viselni a' csatokat vagy boglárokat.

Jegyzet. Minthogy e' félévhen még csak egy számot adunk folyóiratunkból, mellékvényeink könnyebb elküldetése végett mai számunkkal küldjük a' borítékot.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomat. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

annál ismerttebbé tegye szép műveit, néhányat azokból eladás végett Pesten Wanko urnak porcellan-áru-boltjában (a német színházon fölül, harminczadi épület átellenében, Rupp-házban) rakott-le e' hónap elején, hol azok meghatározott mérséklett áron eladatnak. Ohajtható, vajha e' honi művész, ki saját szorgalma által tökélyesíté ennyire szép tehetségeit, illő méltánylásban részesíttessék műpártoló miveltebb közönségünk által.

Az angol királyné koronázási köntöse. — Angol hirlapok jun. 7-ről következők irnak. — Nagy számú kíváncsiak tolongtak tegnap Howe londoni selyemtakácsnak házába, hogy láthassák ama pompás ruhát, melyet ő felsége a' királyné legközelebbi koronázása alkalmakor viselni fog, 's ama 650 rőfnyi selyemszövetet, melly a' vestminster apátságának akkori diszítésére fog szolgálni. Mind a' két tárgy Spitalfieldben készült. A' ruha 10 angol rőfnyi hosszú, 's IV-dik György koronázási köntösének mintája szerint készítették, legdrágább arany színű szövetből, részint arany, ezüst szálak, 's különféle színű selyemből. A' szövetkészítésével 20 szövőszék foglalkozott. Alapja tömegaranynak látszik, a' domború alakok rajta gyönyörű látványul szolgálnak. Látszik közöttük a' kir. korona, a' nagybritannai három királyság czimerjelei, u. m. a' rózsza, bogácsvirág, és herlevél, ugy a' sasilium 's más idegen nemzetek czimerjeleik. Az apátság diszítésére készült szövet nem olly becses értékű, de hasonlag izlettelses; egyébiránt kék atlasz 's arany színű selyemből van.

Angol országgi vasútak szaporodása. Utóbbi három év alatt 1.500 mértföldnyi vasút készült angol honban, mellynek összes költsége a' „Ledger“ szerint 30.000.000 font sterlingre ment.

Kényelemre készült hajó. Miként vetélkedik jelenkorunkban fényelgés a' műiparral, a' „Journal du Havre“ következő cikkelyéből megbizonyodik: A' „Phönix“ nevet viselő gőzös, révünknek e' tengeri csudája, holnap előszer száll tengerre (e' közlemény majus 20-káróll szöll), útját Londonba teendő. A' fényelgés és izlés, melly e' hajó belsején remekelt, legékesebb járművé tettek e' gőzöst mind azok között, mellyek valaha a' sós hullámok felett rengtek. A' nagy terem falait három művész önté-el fresco-festményekkel; a' bútorok legritkább fából készültek, mi által hasonlónak lön e' jármű a' legesinosb amerikai hajóhoz, 's legfényesb parisi kávéházhoz. Ez egyszersmind szalón és a' legóriásibb boudoir, mellynek csinosítására izlés és képzemény fogott kezét. A' Phönixnek e' beavatása hatalmas lépés a' hajók ékítésének mesterségében; mert itt egy hajóban a' legfényesebb palotának fényelgését látjuk izléssel egyesülve.

ÉPÍTÉSZET.

Bramante, Peruzzi, Sansovino, Maderno.

(Vége.)

Baltassare Peruzzi, híres olasz építő művész, született 1481-ben, 's meghalálozott 1536-ban. Olasz országnak három városa azon tiszteletért civődött egymással, hogy ezen elhírlt architektust magáénak nevezhesse; 's valóban mind a' háromnak volt némi igaza 's joga őt magáénak tulajdonítani: Florencz azért, mivel nemzetségének anyavárosa volt; Volterra, mivel születési helye volt, és Siena, mivel ott képzé magát művészsze. — Peruzzi azon jeles architektusoknak egyike levén, ki minden iparát arra fordítá, hogy a' hajdanság szép művészeit ismét életre segítse, a' pápa őt a' sz. Péter főegyház építésének folytatásával tisztelemeg. Ő volt az ujabbkori művészek között első, ki diszleteket festé a' színházak számára, 's ő volt talán a' művészet ezen ágazatában a' legügyesebb is. Peruzzi, ugyan azon egy személyben festész 's architektus volt; a' perspectiv 's architekturai festészetben pedig ritka ügyességgel bírt. Ezen művészt illetőleg Vasari, az ő kortársa, következőt mond róla: „Peruzzi annál inkább becsület szerze magának a' játékszíni diszletek által, mivel e' szép művészet, kijutván a' dramatikai vers-költészeti izlés 's előadás a' szokásból, akkoriban egészen ismeretlen volt. Ám ha az érintett diszitmények elsőik voltak is: mind a' mellett mintaul szolgáltak azoknak, kik eddig ollyas mit festettek. Csaknem megfoghatlan, milly ügyességgel alkotott e' művészi diszremeklő rövid idő alatt olly számos építvényt, palotát, oszlopcsarnokot, diszpárkányt 's profilt, 's mind ezt annyi igazsággal, hogy bennök valóságos tárgyakat képzelünk látni. Az ámitás annyira terjedt, hogy a' néző a' festett vászon előtt valóságos helyre állítva lenni gondolá magát. A' hatás eszközléseül, az ablakok éji megvilágítását, és színjátéki mozgó-erőműveket, csudálatra méltó ügyességgel tudta elintézni.“ — Leghelyesb építvényrekei közé tartozik a' kis Farnese-palota, vagy úgy nevezett Farnesia, melly még most is a' legdelibb műalkotványoknak egyike, 's melly fölséges emlék fennáll teljes épségében. Ezen most említett építvénynél Peruzzi a' festészeti diszítésnek minden igéző szépségét tudta arányozni az oszlopredek kellemével, 's ennél fogva bizton állithatni, hogy azon korban 's a' palotának teljes bevégzésekor magának a' művésznek is, mint csudamű képének, kellett megjelenie.

Sansovino (Jacopo Tatti), híres olasz architektus, született 1479-ben, 's kimúlt 1570-ben. Ezen nagy hírv művész volt ugyan az, kinek köszönheti Velence, az az, a' köztársaság, diszépítvé-

nyeit 's vele együtt dicső hirnevét. A' velencei köztársaság dogéja vagy is főkörmányzója Gritti alatt kezdé Sansovino felépíteni a' San Francesco della Vigna nevű egyházat, melly műalkotvány nemes egyszerűség által tünteti-fel magát, mi ollykor az egyházi építvények fődíszét, vagy a' valódi fényűzést teszi. Berohanással fenyegetőzván a' régi pénzverési ház, nem maradt hátra más egyéb mód, mint azt ujan felépíteni; ehhez képest az határozottatott 1535-ben, hogy annak helyébe egy egész új pénzverési épület emeltessék. A' tiz választottból álló tanács helyben hagyván Sansovinónak felterjesztett javalattervét, az érintett műalkotvány a' terv szerint hévvel kezdett épülni. — Ezen elhírlt művész készitő-el még élete 80-dik évében Veniero dogének számára azon helyes siremléket, mellyet sz. Saluator-egyházban felállitva lehet látni, 's melly méltán bánulásra ingerli a' vizsgálót a' helyes izlés miatt. Az oldal-fülkében felállitott két szobor, a' művész saját kézi dolgozatát teszi, 's mind a' mellett is csak egy vonás sem árulja-el aggastyánságát.

Carlo Maderno, nevezetes olasz architektus, született Bisanóban, Lombardiában, 1556-ban, 's elhunyt 1629-ben. Hir nevét azon körülménynek köszönheti, hogy felépítvén a' romai sz. Péter homlokzatát, az egész mostanig úgy áll vala, mint ő azt bevégezte. Az utóvilág ezen említett fő egyház felépítésének tekintetében csak három művésznek nevét tartá-fenn, 's ezek voltak: Bramante, ki a' főtemplom műterveit alkotta; Angelo Mihály, ki egy fölséges kuppolat állitott a' béke templomára; Maderno, ki meghosszítá az egyházat több mint egy harmadrészével, 's ki ezen basilika homlokzatát dolgozta. — Ezen egyháznak meghosszítása a' portálnál szigorú kritikára, 's talán nem minden ok nélkül nyujtott alkalmat. Kérdésen kívül van, hogy Angelo Mihály javalatterve a' legegyszerűbb, 's így tehát a' legtökéletesb volt. E' művésznek terve szerint a' főegyház csak egy kuppolából állott volna, 's a' görög keresztnek négy egészen egyenlő karja, csupán ragasztékot mutatván, annál sebesben kiemelte volna az egyházat, 's nevelé vala a' behatást. Ezen hosszítás fő oka annak, hogy a' nagy kuppola nem áll az egyház közepén, 's a' főtemplom nem jelenkezhetik a' szemnek valóságos nagyságában, ámbár más részről nem lehet tagadni, hogy azon óriás tömegű gyámoszlopok 's bolthajlatok által, mellyek hasonlag hatalmas tömegeket kívánnak, az egyház belsejének nagy része csak lassanként fejlődik-ki 's szökik a' vizsgálónak szemébe. — E' jeles architektus emelte, az az, bevégezte a' Quirinal palotát, melly még most is a' legfölségesb építvényeknek egyike Romában. Az ugy nevezett pápa-kápolnának izletes deli elrendezése, 's a' szobáknak ügyes beosztása által fényes tekintetet szerze magának

a' művész. Maderno emelte Romában azon szép 's nevezetes palotát is, melly Mattei nevezet alatt ismeretes; 's mivel ezen építvényen a' detailok értelmes 's minden hiba nélküli szílt bizonyítanak: kellő 's izlés-teljes tekintete miatt a' leghelyesb paloták között foglal helyet.

NOVÁK DÁNIEL

LITERATURA.

Aláírási felszólítás

a' magyar színészet' barátihoz.

Miután fővárosunk közepett a' magyar színház megnyitott, a' legelőnkebb részvéttel kísérte a' helybeli és vidéki közönség annak további előhaladását, 's minden hazafit öröme buzdító vonzalommal vett állapotja felől minden tudósítást, mellyhez juthata. Még ama nagy csapás mellett is, melly a' legközelebbi vízáradás által Budapestet érte, több felől hallatszék szó és kérdés: mi lön 's mi lesz már most a' magyar színház állapotja. — 'S ha, midőn egy közveszély az elméket egészen elfoglalja, még akkor is figyelmet látni a' nemzetnél a' sok felé megoszlott érdek közönében ez egyes tárgy iránt: akkor biztosan elmondhatni 's hihetni, hogy a' nemzetben a' részvét 's vonzalom a' középponti játékszin iránt csakugyan nagy, 's hogy azt diszteni és virágozni látni csakugyan mindennek szívének fekszik.

Köztudomásra esett Bajza József volt színigazgató urnak az Athenaeumban közölt hivatalos jelentéséből, hogy „az árvíz a' pesti magyar színházban is nem esekély kárt okozott“; melly károk pótlására minden távol hazafinak sietni annál inkább kötelessége, minthogy pesti hírlapjaink az árvíz óta a' látogatók számának tetemes esökkenéséről panaszkodnak. 'S kinek ne fekünnék mélyen szívének, hogy hazánkban, de kivált annak középponti városában, a' színészet virágoztassék, virágzó állapotja minél erősebb lábba helyettessek?

E' szempontbul indulván-kí, szerencsés valék a' dramai litteraturában elsőrendű néhány íróinkat egy játékszini Almanach létre hozására megnyerni, melly

B u d a

játékszini zsebkönyv.

1 8 3 9-re

czim alatt folyó évi novemberi pesti vásárra fog megjelenni, 12-ed rétbén, finom velin papiroson, egy arczképpel; 's 12—14 ivnyi terjedtségbe legalább négy eredeti 's egészen új színművet foglaland magában. Hogy e' kitűzött czél előmozdítására minél többen járulhassanak, az ily előállítandó zsebkönyv ára két ezüst forintra határozotatik.

A' vállalathoz járulandó munkatársak lesznek:

Horváth Czirill magyar tudós társasági rendes tag,

Csató Pál m. t. t. levelező tag,

Gaal József m. t. t. levelező tag,

és alulírt.

E' zsebkönyv minden tiszta jövedelme az előállítási költségek levonása után a' pesti magyar színház vízárokozta kárainak fődözésére van szentelve. — Teljes okom van reményleni, hogy e' vállalat czélszerűsége következtében buzgó pártol-

tatás, nyerend; minthogy azonban az ügy maga olly gazdaságos velebánást kíván, mi szerint a' felesleges példányok nyomtatása csak kár-okozó lehetne: hogy e' részben némi határozott számot előlegesen tudhassak, ezenel aláírásra hivom - meg mind azon pártolóit a' magyar színész-
nek, kik irántai segély-nyújtásukat ez uton megteni czélszerűnek le-
lendik. Minthogy pedig magyar színészetiünknek, sőt középponti színházunk-
nak is, a' t. t. megyék és más törvényhatóságok voltak eddig is legfőbb pár-
tolói és előmozdítói, az aláírási iverk megnyitására és buzgó kezelésére
bátor vagyok a' két hazában levő megyei, széki, 's más törvényhatósági
jegyzői hivatalokat, egyszersmind, tizedik példány jutalom-ajánlás
mellett, minden hiteles könyvkereskedőt felszólítani. — Ez aláírási iverk bekül-
dése folyó évi augusztus utósó napjáig váratik, mellyeket Pesten a' Re-
gélő-Honművész, Természet és Rajzolatok szerkesztő-
ségéi fogadandnak-el. — A' t. cz. aláírók nevei nyomtatásban fognak a' nagy
érdemű közönségnek számon adatni. — E' felszólításnak, bővebb köztudomásra
juttatása végett, lapjaikba iktatására bizodalmasan kérem a' szerkesztőségeket.

Pesten, júniusban 1838.

HAZUCHA FERENCZ.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN június 21-kén „Mátyás király Moldrában“ szinjáték 4 fvsban (Irta Weidmann, fordította Czövek István) kevés néző előtt adatott. Megye-
ri urtól (Zápolya) jeleneteire pontosabb megjelenést várunk; hasonló késé-
sek, minőket ő ma tön, gyakran helyre hozhatlan zavart okoznak. — 22-kén
két 1 fvsos vig játék „bájló férj és a' vaknó“ (francziából Virányi Viola) és
„nem mehet-ki a' szobából“ (Irta Kisfaludy Károly) került szinpadra. Az el-
sőben Lendvayné assz. (Tinka), másodikban Megyeri ur (Bajszö-
vő) jeleskedett. Nézők gyéren. — 23-kán „kronsteini harcjáték vagy a' há-
rom ismertető jel“ látványos játék került szönyegre. — Nézők kevesen. —
24-kén „garabonczás diák“ adatott. Karzat tömve, egyéb helyeken keves né-
ző. — 25-re „korona és vérpad“ volt kijelelve.

VÁCZON jun. 21-kéről. — Ballának a' mult télen nálunk köz tisz-
teletet 's kedvezést aratott színész-társasága Győrből visszajövet néhány na-
pig mulattatá közönségünket, 's a' napokban inhet Gyöngyösnek vevé utját.

ARADON a' lapjaink multkori számában említett jótékony egyvelges
szini előadásnak (maj. 31-kén) részei következők voltak: 1) A' már említett
prolog. — 2) „A' szinigazgató ezer aggodalomban“ vig jeleneteket előadták
Glatz ur (Zahlaus), Czipszer A. ur (Schreihals), Bíró I. ur (Graukopf),
Vangel Ferencz ur (Spaszig), Basel J. ur (Lachmund), Zacharias Fr. ur
(Hupferl), Ernyey Sán. ur (Springerl) Nasztradinyi J. ur (Lumperl) — Maj-
thényi Antonia kisassz. (Herzig), Glatz Johanna k. (Schnell). — 3) „Norma“
dalljátékból két jelenet; előadták Rózsa Regina k. a. (Norma), Csernovits
Emelka k. a. (Adalgisa), Liszter Fanny k. a. (Clotilde), Rózsa Kár. ur (Sever,
Daurer Ida és Miller Minna (gyermek). — 4) „A' külföldiek“ vig játék
Fáy András töl. Előadták: Edlspacher Im., Sánka L., Ormos P., Van-
gel F. urak, Rózsa Regina, Glatz Johanna, és Hegyesi Róza kisasszonyok.
— 5) „Indusok Angliában“ vig játékból egy jelenet, előadva Glatz A. (Strus-
sel), Czipszer A. (Staff) urak által. — 6) Tréfa oláh nyelven; szerzé 's éneklé

Nasztrádinyi ur. — 7) Jelenet „a' tékozló“ színműből, előadva Glatz ur (Dumont), Keszler Fanny k. a. (öreg anyó) által. — 8) Cavatina a' „tolvaj-szarka“ daljátékából; játszá trombitán Tenschert ur. — 9) A' „zavaros hirdetések“ színműből egy jelenet; előadák Nasztrádinyi ur (Schuserl), Keszler Fanny k. a. (zsbárusné), Glatz ur (sajtós), Erney ur (osapláros). — Az első 3 szám I-ső felvonás részeit tevő; — 4-dik a' II-két; többi a' III-ikét.

DEBRECZENI játékszini napló folytatása. — April 23-kán Fáy Andrásnak „két Báthory“ című 5 fvsos szomorú játéka került szőnyegre, melyről, mint a' társaság jelen állapotjához nem mért előadásról Ovid után mi is csak annyit mondhatunk: „non sunt viribus istis.“ E' színmű a' szerzőnek köz tiszteletben álló nevéen és a' darab címén kívül talán csak azért lépett színpadra, hogy Erdélyiné asszonynak (Gállfyné) módja legyen művészségének egy újabb remekét bemutatni, 's mellette Szákfy (Zsigmond) és Ujfalusy (Boldizsár) uraknak megállhatni; mert a' többiek jelenleg nem állottak, csak botorkáztak. — 24-kén „szerelem jegyző könyve“ 3 fvsos vig játék (Banernfeld után Kiss Iván) adatott. E' mulatságos, társalkodási színmű nagyobb készüllettel egyik legtekélyesebb mutatványai közé számítható a' társaságnak, mennyiben elsőtől utósóig minden személyesítő képes volt álláspontjának megfelelni. — 26-kán a' nagy eső miatt kevés néző látogató Raupachnak „dugárusok“ cím alatt már ismert 's most „tilos kalmároknak“ bérmált vig játékát. Mire való az illy elbérmálás, okát nem tudhatjuk. Éder ur (Kolop) a' karzatnak elég kaczagási anyagot nyújtott. E' napi hirdetésműn valánk értesítve a' 29-kén kezdendő bérlétről is. — 28-kán Ujfalusy Sándor ur részére jutalom-játékok' jelenté a' hirdetés „Enzio király“ czime alatt; de a' közönség nem akarta annak ismerni, mert olly kevés számmal jelent-meg, hogy az említett urnak még csak működési érdemei sem jutalmaztattak-meg, nem hogy igazgatói csüggedetlen fáradalma talált volna némi jutalmat. Azonban, a' mi halad, nem marad-el. — 29-kén a' hónapot bevégző a' bérletet pedig megkezdő Schick 3 fvsos bohózata „nőragadás az álarcos bálból“ Fekete Soma fordítmánya szerint. MLGR.

KOLOZSVÁRATT tavaszutó 27-kén Hetényi ur utólag a' most teljesebb számú résztvevő közönség előtt hat személylyel előadá „Speculatio pénz nélkül“ című darabját Kotzebuenak. E' darab azok sorába tartozik, melyek szűk körlátok közötti menetéért dramaturgiai bélyeget nem hordozhatnak; mindazáltal a' sebes gondolat-pillangók, azoknak jó összeillesztése, 's különösen a' jól kiktartott bonyolítás képes e' mindennapos darabkát is unalmatlanná tenni; szóval a' közönséges tárgy váratlan hatással birt. H. Jozefától (Nancsi) mint gyermektől sokat nem várhatánk, mindazáltal jövődöre fenhagyá nekünk esinos viseletével maga iránti szép reményünket. Előadás után H. Jozefa és Gyula a' kettős magyar-tánczot ez estén is ismétélék; és végre valamennyin zajosan tapsoltattak elő. Hetényi József megköszöné a' közönség nagy résztvevőségét, 's más napon Debreczen felé vette útját, családostól az ott levő színész-társasághoz magát kapcsolandó. Ajálható is Hetényi urnak az ide 's tova nem járkálás fejlőd gyermekeiért is, kik most állnak azon ponton, melylyen a' gyermekebe látás és hallás legnagyobb hatással dolgozik az önkifejlesztés. Ezért igyekezzék örökké egy jó bomolhatatlan társaságnál megmaradni, hol gyermekeinek is legyen kiktől tanulni.

VERESS.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesületnek ez évi 4-dik műelőadását jun. 14-kén ismét nagy számú hallgatók látogták. Részei voltak: 1) Beethoven ouvertüre-je „Coriolan“ daljátékból. — 2) Weber Károly Maria nagy jelenete 's verseny-ariája; éneklé a' jeles Gyöngyössy kisasszony. — 3) Beethoven „művészet ajándékai“ — phantasia fortepiánóra (játssza a' több ízben dicsért Bräuer né, szül. Pfeffer asszonyság) karének 's orchestrum kísérete mellett. — 4) Spohr ouvertüre-je „Faust“ daljátékból. — 5) Grill János „éjféli“ czimű karéneke férfii hangokra. — 6) Spohr finaléja „Jessonda“ daljáték 2-dik felvonásából. Nagy tapsokkal fogadtattak általán véve az előadott 's jelesen sikerült classikai hangművek. A' 2-dik szám alattinak jeles előadója, mint értettük, az egyesület kartinatója, Menner ur, ügyelete 's utmutatása szerint tanulá-be e' nehéz 's igaz művészi előadást kívánó dalt. — Br-nó assz. szokott remekséggel játszik. — A' finale solo szerepeit Gy. és Victoris kisasszonyok, Sz. m. és Schweitzer 's Menner urak éneklék. A' karénekek igen jelesek voltak, szokás szerint. — A' hangász-egyesület működései felől bővebben máskor.

TÁNCZ.

Levél Ráczkeviből. — Édes Józsim! értesítve a' nemes czél felől, melly szerint a' ráczkevi olvasó egyesület val által károsult laktársai felszolgálásra folyó hó 17-kén tánczmulatságot vala adandó: részint a' szent szándék némű részbeni előmozdítása, részint nép- 's táj-ismeret utáni vágy indítanak, hogy fővárosunk falait kis időre elhagyjam. Ősz Dunánk sima hátára ereszkedem, hogy a' por kényelmetlenségeit ne érezsem: de a' nevedő szél miatti lassú haladhatás okozá. hogy bár 16-kán esti 6 óraker indultam, nem előbb, hanem 17-kén éppen délben érkeztem utazásom fő czéljára. Örömmel tapasztalám édes Józsim a' sok oldalú miveltséget 's kor szellemű haladást a' kis város nyájas lakosain, mellyet nagy mértékben mozdít elő az itt nem régű létező olvasó egyesület, mellynek jeles könyvtárát nevelik a' Honművész 's Regelő példányai is. Ezeket az asszonyi egyesület járattja, kiolvasás után a' könyvtárnak ajándékozandó. Nevezetes itta' nem egyesült ó hitűek egyházában (hajdan kalugyerzárda) egy szent kép a' kuruczok által tett vágásokkal, 's a' feszületben látható lövéssel; festése 1312-ről származik. Az egyházban három helyen lehet a' sz. misét kiszolgáltatni. Figyelmet érdemlő a' halhatlan Eugen által épített kastély is. Délután 5 óraker a' vendégháznak Thalia templomává avatott udvarán készült leveles színben néhány néző előtt egy vándor színész-társaság adá mutatóványait. Kitünőbbek: Balogné, Farkasné, Farkas, Kis. Balog kissé magát elbizott, szerepét nem tudó, rögtönész; legalább ez által az volt.

Végre jött az áldott időszak, mellyet a' viszketeg lábak olly forrón vartak; 's a' táncz-mulatság elkezdett. Nagy volt a' hely- 's vidékbeli összegyűlt szépeknek bajló serege, kiknek vonzó körükben az ártatlan gyönyör éledet ezer alakban ajálkozott, 's az általános jó kedv, élet, élénkség, melly mindenütt uralkodott, tánczra buzditák, kibem csak lélek vala. Csak a' helynek szük volta okozá, hogy némeltyek nem éldelhettek annyi örömet, mennyit ohajtottak. — Éjféli tájban játszottak-ki a' helybeli szépek 's mások által ajándékozott mű- 's egyéb tárgyú darabok. Én ugyan semmit sem nyertem, de nyereségem még is végtelen; mert másnap azon édes ön-tudattal váltam-meg a' kedves helytül, hogy az ott töltött perczek életemnek legkellemesbjei közüliek.

D I V A T.

25-dik divatkép (Parisból). — Kis-szalmakalap virágfüzérrel körözve; himzett ruha pamut-muselimból; napernyő selyemből. — Bécsi divat jun. 21-én: ruha könnyű selyemszövetből; mantilla signoriából csipkével körözve; fejkötő brüsszeli tüllből virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap július 1^{én} 1838.

KÖLTÉSNET.

K i n.

Mint hold szelid világa

Regényes est küdén :

Ugy tűnt-fel égi arczod

Keblemnek éjelen.

Átzege báj-sugárod

Szendergő vágyimon ,

'S nem földi kéjt ölelteni

Sejtési titkomon.

De dulta bár emésztve

Hő lángom keblemet ,

Hideg te — csak mosolygál

Kinomban engemet.

Most győtrelem vezérel

A' zordon lét úrén ,

'S reményim tört hajóján

Segélyt kiáltok én.

És nincs , ki enyhet adjon ,

Sohaj kél , 's jár velem ;

'S te szívtelen — mosolygva

Téped-le életem'.

Ha kin-szaggatta lelkem

Nyugalmát fellelé ,

Kérlek ! felejts örökre —

'S ne jőjj sírom felé.

Ah nem ! — sötét síromban

Keblem többé nem ég ,

'S sötét sírom felett is

Mosolygni fogsz te még !

v—r.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Chiabay Antonia.

Alig telt-el egy évnegyed azon gyász óta, melly Parázsóné elhunytával nemzeti színészetünket érte, midőn az folyó évi majus 19-kén Chiabayné halálával ismét megújult. Városunkban e' két színésznő ritka kedvességben állott ugy annyira, hogy a' pártfogói kegy éreztetése őket szünetleni vetélkedésre készíteté. E' szerint e' magát

ekképp' kitüntetni vetélkedett két színésznő majdnem egy formán kegyeltje levén nemcsak városunknak hanem honunknak is általjában, miután e' lapok 20-dik számában az előbb elhunytnek életrajza már közrebozsátatott, illőnek tartjuk mi is ezét, hiv kutfőből merített adatok szerint, e' lapokba iktatni.

A' köz sajnálkozásra korán elhunyt dalszínésznő nemes Sopronyi Éder Antonia, nemes Chiabai Tóth Pál hitese, származását 1811-ki tél-hóban nemes Sopronyi Éder György színésztől és nemes Táborny Annától Kolosváratt vette. Nevelésének fő alapja a' romai catholica hitbeli oktatással tétetvén-le, mind atyja, mennyire változó helyzetű pályája engedé, mind pedig e' körön kívül élt édes anyja fáradhatlanul iparkodott mind azon hajlamokat, mellyek a' színészet iránt benne már zsenge korában szebb jövő reményével kifejlettek, nemesíteni 's tökélyesíteni. Városunkban honosulni kívánó szülői, miután több évi itt mulatásuk után a' gyermek-szerepekben már köztetszést aratott leányukban a' természet többi szép adománya között különösen az ének iránt tapasztaltak ritka hajlandóságot, éppen e' czélből költöztek Kolosvárra, hol akkori érdemes énektanító Grosspetter József által vezéreltetvén, Antonia kevés idő alatt annyira haladt, hogy nővérével, néhai Éder Terézia, Altorjai László József, most pesti színésznek, volt hitesével együtt az országos játékszini biztosságtól rendes fizetésre találtatott méltónak. Mint a' mézzel rakodott méh virágos rétről, szép előhaladásában olly dúsan tért vissza családotól a' kis Antonia városunk keblébe, hol a' már korábbi éneklései és apróbb szerepviteleivel figyelmet gerjesztett dalszínésznő mind inkább inkább megnyeré közönségünk kegyét. — 1825-ben családjával nyári utazást tön Nagyváradra és más helyekre is. — 1828-ban febr. 13-kán házas életre lépett most elhunytán kesergő férjével, ns. Chiabai Tóth Pállal. E' napon az uj házasok részére mátkatálul egy szindarabot játszott az akkori színész-társaság, melylyel mind ők bebizonyíták irántai figyelmüket, mind a' hason érzelmű közönségnek alkalmat nyujtának résztvevő kegye nyilvánítására. — 1830-ban a' t. n. Abauj megyei játékszini biztosságnak meghívására a' Kassán mulatott dalszínész-társasághoz szövetkezett; innen a' megyei pártfogás alatt levő társasággal nyári utazást tön t. Bihar, Arad, Temes, és Torontál megyékbe, hol is a' dalszínésznők között ő volt egyik, ki az ország-szerte nevezetes Dér y né mellett a' társaságnak hírt nevet szerezni segített. — 1833-ban családja körében Miskolcra költözött, hol már 1823-tól (midőn t. i. az ottani színház e' család által nyittatott-meg) mindenkor kedvesen és köz örömmel fogadtatott. Eddigi boldog életét ez idő tájban kezdé a' sors borús napokkal keseríteni; mert Terézia testvére-

nek halála 's négy gyermeke közül háromnak, u. m. Karolinának, Dezsőnek és Tivadornak, egymásutáni hirtelen elhalásuk marczona kinokkal gyötré bánatos szívét, melly emészto' bú azonnal testi elgyengülést és gyakori betegeskedést vont maga után. Óriási fájdalomnak némi nemüleg enyhítése végett visszatért Debreczenbe 's Nagy-Váradra. — 1834-ben az erdélyi ország-gyűlés idején a' Kolosvárra költözött kassai dalszínész-társasághoz hivatatték-meg Ott léte alatt is, mint e' lapokból olvasni lehetett, közkedvezésben részesült. — 1835-ben az országgyűlés eloszlása után Nagy-Váradra ment, honnan boldogult királyunk 1-ső Ferencz ő felségének halálára következett országos gyász-idő alatt Bécsbe utazott; visszatértében Budán mint vendég két magány-dallal, később a' „szevillai borbély“ czimű daljátékban Rozina szerepének vitelével, végre a' pesti asszonyegyesület javára Pesten adatott hangversenyben kellemes éneklésével gyönyörködteté a' budapesti fényes közönséget. Ugyan ez évben mint az Eder, Chiabay, Fánscy, László és Száky részvényes igazgatók által alkotott társaságnak tagja, a' t. Nánásy Gábor ur városi tanácsnok nemes lelkűségéből épített uj színház megnyitása után huzamos ideig mulattatá közönségünket; így szintén később a' Pályéval szövetekezett társaságban is. — 1836-ban Pály társaságával Miskolczra vándorolt; onnan 1837-ki apr. 12-kén ismét visszajött Ballának időközben városunkba jutott társaságához; innen 1837-ki jun. 17-kén Szegedre utazott, hol e' lapok tudósítása szerint azon hó 21-kén megkülönböztetésének bizonyításaul nyomtatott versezetekkel és koszorúkkal dicsőítettet. Ez év hanyatlásával ismét körünkbe jött; és azon reménnyel, hogy már egyszer állandóul mienknek mondhatjuk, a' legmegkülönböztetőbb pártolást nyílvánító iránta. Erdemeinek méltánylása tekintetéből éppen arczképének rézbe edzetésében fáradoztunk, midőn 1838-ki januar 3-kán ismét eltűnt körünkből. Ugyan is, az Abauj megyei színészeti választmánytól meghivatván, 6-kán a' legzordonabb időben, rongált egésséggel érkezett Kassára. Nehány napi pihenést engedve magának, 13-kán minden betegsége mellett is szinpadra lépett „Zampa“ czimű daljátékban Camilla szerepét énekelve, 's ez által tevé-le halálos betegségeének mintegy talpkövét. — 16-kán a' Lendvay jutalmaul adatott „parisi naplopó“ szinműnek felvonásai között „Marie“ daljátékából magánydalt énekelt. — 20-kán „Griseldis“ — 22-kén a' „korona és vérpad“ czimű dramában Houvard Katalin szerepét játszá utójára, mert még e' napon ágyba esett. Baja napról napra növekedvén, midőn életben maradása iránt a' legmerészebb remény is kétes volt, érkezett-meg hozzá Debreczenből édes anyja. Ennek fáradhatlan szorgalma, gyöngéd ápolása, anyai dajkálkodás 's a' szülői körbe vágyódás betegsé-

gét annyira enyhíté, hogy öt napi terhes utazás után majus 7-kén csakugyan városunkba érkezett. Minden színészet-kedvelő 's műbarát kebelét édes öröm tölté azon gondolat-alkotta reményre, hogy gyógyulásával pótolva leend a' hiány, és sinlődő Thaliánk egére szebb napok derülendnek:

Ah, de kájünk halni jött elő;
Éltűnt az édes ajku dalvezerné
A' Charis, a' sok lelket emelő!

mert 12 napi kinlódás és a' szentségek fölvétele után maj. 19-kén délutáni 4 óraker csak ugyan kilehelé lelkét.

Az elhunynak érdemeit mindig méltánylott közönségünk irántai vonzalmát, részvétét és sajnálkozását ez uttal is bebizonyítá; mert az utósó tisztesség megadására minden rend és rangbeliek olly számosan sereglének össze, hogy nemcsak a' színház tágas udvara, de az oda vezető utsza is népséggel volt zsufolva. A' temetkezési ünnepe-lyt, szokott egyházi szertartáson kívül, Mozartnak műkedvelők és a' társaság vezér tagjai által énekelt egyik quartettje nevelé. melyet Weiss ur, hangász, a' lábintós physharmonika hangjaival kísért; ezen kívül a' helvét vallásúak anyaiskolájának jelenlegi kormányzója 's tanítója t. Péczely Józséf ur, szép lelke sugallatából az iskola összehangzólag éneklő karának zenéjével kívánta, mint művészet barátja, az elszenderűltnek hamvai iránt figyelmét bebizonyítani: de valamint a' temetkezési pompát, ugy ezt is, a' szinte három óra folyásaig szűnet nélkül tartott felhőszakadás gátolá-meg, ugy annyira, hogy a' helybeli prépost főtisztelendő Molnár Péter uron 's a' rendszerinti temetkezőken és magyarba öltözött színész-tagokon kívül csak néhányan, és csak a' legszenvedélyesb műbarátok kísérheték-ki az elhunynak hideg tetemeit a' romai catholici sirkertbe hol virágok 's koszorúk szóratása és könyhullatások között tétettek-le.

Milly kitűnő jeles tulajdonokkal, szóval, milly művészséggel birt e' magyar színészetünk kárára elhunyt, a' két testvér honnak majd minden nevezetesb közönsége előtt ismeretes. És valóban, e' két egymásután csak hamar elvesztett színésznők helyét aligha egy hamar leend színészetünk tehetségében kipótolni.

Mi, kik Chiabayné érdemeit éltében, körünkől történt hirtelen távozása miatt, nem jutalmazhatók, elvesztése feletti részvétünket pedig a' mostoha idő miatt halálakor nem nyilváníthattuk, ha azon ter-
vünket, mely főleg az érdemnek még siron tuli elismerésében, méltánylása, tiszteletben tartása és tartatásában alapszik (mi által az utód-
nak előhaladásra serkentő ösztönt nyújtani vágyakodunk), műbarátok segedelmezése által létesíthetjük, a' sir röge alatt nyugvónak

emlékét egy czélszerű sirkőnek emelésével szándékozunk örökíteni, melynek költségeihez mint indítványt tevők részünkről ezennel 25 v. ftot ajánlunk.

MLGR. es társai.

PESTEN jun. 25-kén „korona és vérpad“ került színre. E' színműnek egyik fő szerepét, Ethelwoodot, minden adatásakor mástól láttuk még adani. Mért ezen ingadozás? Igaz, hogy mai személyesítője F á n c s y ur, pontosabb a' szerep-tudásban; de az is tagadhatlan, hogy B a r t h a ur, előbbi személyesítője, az erőteljes helyeket jobban emeli-ki. Mind kettőjőknél jobb pedig L e n d v a y ur, kitől mult éven láttuk előszer itt e' szerepet. L e n d v a y n é asszonytól (Houvard Katalin) a' szorgalmat e' szerepében megtagadni nem lehet; azonban meg is kell vallanunk, hogy első fvsban nem valánk vele elégedve. Nem szokta itt ő azt a' végtelen kedves szend'séget a' finomsággal összeolvasztani, és gyakran lecsuszik egy-egy aszaziai hangba. Katalin igaz, hogy szegény, de nemes, 's a' nevelési finomság minden szend'sége mellett is átsugárzik valóján. E' színműnek adatásában még egyre akarjuk színészeinket figyelmeztetni. A' s i r (ur) és s i r e angol szót nemcsak hogy hibásan ejtik-ki, de még nem is szokják egymástól megkülönböztetni. S i r (mondd sz ő r, igen röviden) szóval szállít-meg az angol mindenkit, mint a' Francia monsieur-jával; a' s i r e (atya, atyai ur) pedig kizárólag csak a' királyokat illeti, és kell mondani s z e i r vagy is s z a i r, nem pedig s z e e r - n e k, mint színészeink szokják. — Nézők kevesen. — 26-kán U d v a r h e l y i M i k l ó s dalszínész ur jutalmaul előszer adatott „Veszta szüze“ nagy opera 3 fvsban (irta J o n y, muzsikáját szerzé S p o n t i n i; fordítá S z e r d a h e l y i; az új diszitményeket festé O t t o). Aggódva lépett ma e' műnek ismerője és értője a' színházba; — és pedig amaz azért, mivel előre tartott attól, hogy e' classicaí ugyan de régi daljáték nem tartozván ma már azok közé, melyek nagy közönséget vonznak a' színházba, nehezen fogja jutalmazandó egyik kedvelt dalszínészünk várakozásait pénzbeli jövedelemre nézve teljesen kielégíteni; — emez pedig azért, mert ismervén azon nehézségeket, melyekkel a' hangműszerző e' daljátékot előnté (mert azt irván, olly művészekre számolt, kiknek szilárd tehetségök 's készülötkben teljesen bízhatott), méltán félhete, hogy zsenge intézetünk még illyesben könnyen hajótörést szenvedhet. Az elsőnek aggodalma, hála intézetünk geniusának, nem egész mértékben valósodott-be; mert a' páholyok 's földszinti helyek nagyobb részt el valának foglalva, és így a' máskor egészen tölt színház jövedelmének mintegy fele lehetett sikere e' mutatványnak. A' másiké ellenben nagyobb részint alapos volt; mert az előadás művészi tekintetben nem felelt-meg tökélyesen a' műertő kívánságának, 's az utóbbi minduntalan olly félelemben volt, mint a' gőzhajón utazó, ki tudván gyenge voltát a' gőzgépeknek, ezer aggodalom közt rettegi a' gőzkatlanak elpattanását. Nem említjük, hogy többnyire a' fő énekesek gyakran kellenél és pedig tetemesen feljebb énekeltek, de kivált a' recitativókban egészen kiestek a' hangnemből, tactusból, és csak nehezen juthattak vissza a' kerékvágásba, mi annál könnyebben esheték, mert az óriási muzsika kevés segédet nyújt e' daljátékban az énekesnek, 's kalauzképpen nem szolgál neki. Azért ez opera a' legszilárdabb betanulást 's nem csak egy pár fő próbát kíván. E' nembeli botlásokat leginkább Liciniusnál (E r k e l ur) és a' főpápnál (U d v a r h e l y i M. ur) tapasztaltunk. Az utóbbit azonban némileg betegessége mentheti. Hogy

a' recitativók helyes előadása felől dalszínészeinknek még igazi képzetök nincsen, nagyon éreztük a' bevezető végtelen hosszú 's untató 1-ső felvonási recitativóban. Átalján véve színészeink vagy egyre habarják a' recitativo szavait, vagy egyre 's szinte végtelenül huzzák, kivált a' végtagokat, minden ok 's a' nélkül, hogy azzal érzelmeket, indulatot, szóval árnyéklatot 's bájtpárosítanak. Ezt az eddigi iskola hiányának tulajdoníthatjuk, 's talán annak is, hogy az énektanító karmester urak e' hibákra nem figyelmeztetik őket, valamint arra sem, hogy az intonatiók 's új hangperiodusok kezdetekor a' dalnok ne intonáljon egy előütéssel, előhanggal (Vorschlag), hanem egyenesen azon hanggal, mellyet a' szerző irt volt. E' hibában leginkább régebb dalszínészeink részesekek, 's ma is nem egyszer hallottuk még attól is, ki magát minden hibán túl levőnek véli. Mind ezekben azonban sikeres tanulmányul szolgálhatna a' jeles Schodelné assz. (Julia), ki a' valódi dalművészet iskoláján jóformán keresztül ment, 's az olasz modorú recitativo-éneklésben is mesterné. Ő ámbár betegességét mai első felléptekor némileg érezteté velünk, de kevéssel azután a' remek dalnokné volt, 's megmutatá, miként képes egyetlen művész is megmenteni a' veszélytől illy mutatványt, vagy felejtetni velünk társainak gyengébb oldalait. Az ő Vesztá-Julijája legérdekesebb szerepeinek egyike, 's méltán érdemesítették több izbeli zajos tapsokra 's előhivatásokra. A' többi magányszerepekben hibázzván a' mű- és physicali erő, e' daljátéknak egyes szépségei nagy részint eltűntek vagy észrevethetlenné voltak, névszerint az első duettban Licinius és Cinna (Szerdahelyi ur) között. A' kardalok sem voltak a' régi pontosak; részint nem egybevágás 's nem egyforma öszvetartás, részint helytelen kiáltó hangok (kivált a' tenóroknál) helyegzék azokat kitünőleg az 1-ső 's 2-dik felvonásban. Déryné assz. (főpapné) szilárd vezérnéje volt a' női karnak; sajnálni lehetett, hogy mély hangjai nem olly erősek, hogy az althangokat eléggé kifejezhették volna. A' sugó is párosítá ezekkel azt, mit többnyire minden operában tapasztalunk, t. i. olly hangos sugását, hogy egész színteremben hallható. Az orchestrum sem volt elég egybevágó 's pontos, kivált az 1-ső felvonási recitativóknál. A' kürt-solo pedig nagyon is érezteté velünk, hogy solo-kürt-játszónk nincsen, miután a' mostani még kezdő levén tisztátlanul 's pontatlanul veszi hangjait, sőt trilláját is a' hegedű által engedí játszani. Különös dícséretet érdemel azonban a' nép meneteinek Schodelur intézményeszerint történt igen helyes és pontos kifejlése; ugy a' csinos díszítmények 's öltözetek. Reméljük, hogy e' daljáték ismétlésekor pontosabb készületet fogunk tapasztalni, mert Spontini műveire két annyi tanulmányt 's próbákat kell fordítani, mint Belliniéire, ha helyes sikert akarunk aratni illy a' nélkül is számtalan nehézséggel megrakott classica műnek előadásából. — 27-kén „harmincz év egy játékos életéből“ kevés néző előtt adatott. Mennyire első két fvsban ingadozott e' mű lassú menetele által, olly meglepővé tette 3-dik szakaszát a' sebes, egybevágó játék. Bartha ur (Behlen György) ma ismét hebizonyítá, hogy tud, ha akar; de mert nem akar hát mindig? a' közönség, melly ma iparát méltánylólag megtapsolá, a' magát folyvást egyformán kívánja-meg. Művészeink mondhatni-meg Megyeri (Varning) és Szentpétery (Reupen) urak játékukat is. Dícsérettel emlitendők Laborfalvi R. (Amalia) László ur (Albert) és a' kis Tetepi Máli (Clementina). — 28-ra „veszedelmes nagy néne“ vígjáték volt kijelelve.

SZEGEDEN szent Iván hó 2-kán „Vanda, krakói hercegasszony 5 fvsos szomorú darab adaték. A' czímszemélyt M. Lilla művészi eg alakítván, a'

szép számú nézőkben részvétet 's fájdalmat élesíteni egyiránt képes volt. Illyennek ohajtanék én minden színészt, 's oda kellene is mindnyájának törekedni, hogy szerepét úgy személyesítse, mint ha a történet valóban ő vele játszanék. De fájdalom! sokan csak hidegen vagy ellen-oldalról fogják azt fel, 's valamint maguk nem tudnak érzést mutatni, úgy tűz nélküli szavalásukkal a nézőket sem nem mulattatják, sem érzésre velek együtt nem birhatják. Szabó Julia (Feodora) elegendő kellemmel, érzés-teljes szavalásával, 's valóban jó mimicájával köz elégedést nyert. Deésy (Rithogar) színészi tökélyeit igazlá. Ha tekintjük fiatalságát, ügyességét, és szerepe tanulására fordítani szokott szorgalmát: méltán remélhetjük, hogy kevés év múlva nemzeti színészeink első sorában fog jeleskedni. Tolnay (gr. Zaer), Keszy (hg. Zborovszky), Egedi (Bvald) jól játszó; Farkas (gr. Szobeszlav) igen jól fogá fel szerepe characterét, Földváry pedig (Szelim) a' szerecsen szolga hűségének képezését köz tetszésre adá. — 4-kén bérletszünetben „fiatal férj“ című 3 fvsos vig játék hozaték színre. Deésy (Beaufort) a' fiatal férjet igen jól alakítá; Körösyné (Beaufortné) a' szerelemfölt aggocskaká nőt köz tetszésre adá; Vári Nina (Klára) kissé hidegen; Lilla (Delbinó) igen jól; Körösy (Duperien) igazi comical szellemmel; Földváry (Surville) köz tetszésre játszanak. Követé e' mutatóványt egy néma játék „vig suszterek kék hétfője“ ezim alatt, melly tetszést nyert. — 5-kén „menyasszonyi korona, vagy, álomlátás“ adatott. Körösyné (Kamilla) a' leánya halálát előtűntető álmot valóban művészileg adá, 's őt bizonynyal valóságos álmából is felriasztotta volna a' köz tetszést igazló tartós taps. Szabó Julia (Ludovica) kellemmel 's méltósággal alakítá a' hercegnőt; a' mérgecsített koronátul származott meghalást nem tulsággal hanem illő mérséklettel 's a' nézőknek érzékeny részvételére adá. Udvary (Henriko), Deésy (Carlo di Zilantano), Lilla (Elvira), Földváry (Scipio d' Albin) jól, Körösy (Pizanti) a' megbetegült Farkas urtól rögtön átalvett szerepet minden kivétel nélkül játszá. Főleg művészileg mutatá a' kétségbe esett gonosztevőt, midőn Ludovica koporsója előtt lelánczolva a' halál kinjait rettegőleg 's a' megszabadulást még csak nem is remélhetve várá. CSENVÖLGYI.

K ü l f ö l d i j á t é k s z i n .

A' színészek kávéháza Parishan — ronda füstös lyuk inkább, mint ház, hol az elbocsátott, fogatlan színészek és színésznék, redős arcú első szerelmesnek, és a' szürke hajú ifjú hősök összegyűlnek, és — szinpad iránti vágyukhoz mért viszonyban — a' kávéház fa erkélyén sohajtoznak. Ezen inséges csapat egyszersmind tetszetes és csudás, komorító és kedvverítő jelenet a' szemnek, melly egész tökéletességében azonban csak husvét előtt néhány nappal látható. Ez idő tájban gyűlnek leginkább ide a' tirádok és coupletteknek hír 's nyomor között tengő szűkkeblű vértanúi, hogy új hirre 's nyomorra alkudjanak. Itt a' rongyok daczára is szemlélhetni fő uri gógót, minden nemű költészeti emlékezetet 's bizonyos attikai mázt, melly elárulja, hogy e' nép Moliere, Racine, Lesage és Corneillel, közben közben Mozarttal és Rossinivel is társalkodék. Különféle csoportozatban érkeznek-meg e' tiszteletre méltó koldusai a' dramai művészetnek; negéddel telepednek - le a' szüette padokra, és békétlenül várakoznak, míg valahonnan egy szegény ördög, valami színész csapat igazgatója jő, ki őket hosszas vizsgálódás után magával vigye: de e' kétes körülmények között sem távozik tőlük a' vidámság,

és dramai költéssel telt szívökből a' remény. Gyermekségük óta olly sok nyomort szenvedtek, olly számtalan sujtását érezték a' sorsnak, hogy őket semmi — másnak szokatlan — egykedvűségökből ki nem veszi. Olly korán megszokták a' bitor és rongyok közötti változtatást, hogy már egyiket a' másiktól megkülönböztetni sem tudják: nekik minden daróc darab bitor palást. Hatalmas szavuk által népeket lázítottak, országokat dultak-fel, uralkodókat buktattak-meg; mert búsuljanak hát, ha most senki sem ügyel reájok. Bennök feltalálható a' könnyelmű vándor népek vidorsága, szelleme, kedvessége, szerencséje, de gondtalansága is. Minden elévült körültök, csak ők maradtak fiatalok szerepeikben és az általok könyv nélkül megtanult dramai művekben. Semmi sem képes e' derék népet kétségbe ejteni. Velek sok szellem, szeretet és ifjúság jött világra; mind e' kincset pazar kezekkel szórták-el, és semmijek sem maradt, mint valami kevés váltó pénz. Utjokat a' sors vezérli. A' színész kétszer hal-meg: egyszer halála napján, 's más ízben akkor, midőn valami szerepben előszer megbukik; 's higyjék-el szép olvasónéim, ezen halálos napjuk keserűbb amannál. Mondjátok meg kényelem gyermekei, mi lesz a' színészből: — 's akkor én megmondom, mi lesz a' telt holdból. — Szavalva mennek tova, 's egyszerre hirtelen hallgatva tűnnek -el. A' közönségnek mosolyt és könnyűt, szerelmet és gyűlölséget, szenvedélyt és borzalmat visznek magukkal; de alig száradt-fel a' könnyű, feledvék. A' nyomorúak minden nemének számára kórházak, enyh- és védhelyek épülnek; a' dramai művészet elévültjeinek, nyomorultjainak csak egy kávéházuk, az az, nyugalom nélküli védhelyük van; hajh! nálunk (értem Magyaroknál) az sincs. Színészeink, ha működtetésre elégtelenek, irgalmas szivre nem találók, szemét-dombon epedhetnek-el nyugalom nélkül. De van-e nyugalomra vágyó színész? van-e, ki szinpadon élt örömei, gyönyöreiről végképp' lemondna? van-e, ki betegen, aggódton, mindentől elhagyatva, ez álom - életben boldognak ne álmodná magát? Nincs! E' népnek egyedüli öröme a' vándor-élet, a' változatosság, szinpad és dramai költészet.

HANGÁSZAT.

Tatán pünköst hétfőn a' viz-kárvallott budapestiek javára az uradalmi hangászkar és műkedvelők által hangverseny adatott, mely Mozart, Weber, Lindpaintner, Romberg, Hummel és Jansa műveiből állott. Minden előadott hangmű élénk tapsot nyert. A' tiszta jövedelem 78 ft. 18 kr-ra terjedett.

D I V A T.

Pesten is elővették a' parisi 's londoni divatot a' férfiak. Már egy héttől fogva látni fiatal embereket piczin zöld selyem napernyőkkel járni az utcákon. Furcsa, hogy még az árnyékon járva is szemök elejébe tartják, mintha szégyenlenék magukat, hogy aszsonyi napernyőt hordoznak. — Hasonlag új divat Pesten a' velencei szalmakalap, melyet a' férfiak mult vásártól kezdve hordoznak fekete bárson vagy szalmasárga szalag gal. Könnyűségök miatt kellemes viseletül szolgálnak, 's jól is állnak, kivált szőke arczhoz. Arulják a' német színház irányában a' szalmakalap-árus boltban 3—4 pengő fton. — Parisban a' nőnem nyomtatott musselin-ruhákat átalján visel többnyire habos v. himzett rajzokkal, himzett és színes manillákat, marabu-tollakat. A' ruha-ujjak fél bőségűek. A' szép fejér kasemir-sálakon kasemir rojtok, arany ezüst vagy selyem himzések vannak. — A' hajdiszitmények mélyek és tetemesen hátra hajlók.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

János Károly

Kohlman mester.

Bölskei köznéj Tolnában.

1838-ki 52-dik Regelő melle.

Honművész Foglalatja.

A' számok a' folyóirat számaira utasítanak.

Költészet.

Vándordal 1. — 1837. utólján 2. — A' völgyhöz 3. — Amor 4. — Emmihez 5. — A' halálhoz 6. — Egy emlékvirág visszaküldtekor 7. — Vágy 8. — Kettős gyász 10. — Sör-dal 11. — Bűvös ládika 12. — Szivlakos 13. — Higyj, remélj, szeress. 14. — A' csermelyhez 16. — Kertész őszi dala 17. — Éjfélkor 18. — Emlékevefs 19. — Szerelmes leány 21. — Bajnok lantos 22—23 24. — Hold-szózat 25. — Intés 26. — Az árva 27. — Sz. Gellért 28. — Hableány 29. — Husvétí viz 30. — Föltámadás 31. — Asztalomnál 32. — A' váro leány 33. — Emlékezés 34. — Reggel 35. — Szerető 36. — Tavasz 37. — Buzdítás 38. — Majus első napján 39. — Angyalkép 40. — Az órült 41. — Reményhez 42. — Dalnok hatyúdala 43. — Madárfészek 44. — Pünkösöd 45. — Égi-háború. Egy leányhoz. Szent tűz 46. — Az árva. Rózsák 47. — Csendes ház 48. — Jutalom-kérdés 49. — Égi vándor 50. — Csók-kór 51.

Szorgalom.

Hazai műpar. Statistikai áttekintése a' csehországi műiparnak 1. — Jávor-cukor. Gyomor-csokoládé. A' gőzgépegy. Omnibusok 2. — Porcellan készítmények 3. — Czukor-torony. Szőnyű vaskatlanok 4. — Bécsi zongora, kocsí, 's billard 5. — Guillot rabszállító kamrás kocsijai. Valami a' czukorrépáról. Uszó gépegy. Gőzös a' genfi tón 7. — Nollel megjavított gőzgépegyé, Gombostü-malom. 8. — Nehény szó a' faszervezményről 9. 10. — Peesét-foltok kivétele könyvekbül 's réznyomatokról. Cséplő-gépegy. Mozaik művek felelédése. 11. — Földművelés Indiában 11. 12. — Nehény szó a' fahidakról 13. 14. 15. — Üveg kelme. Óriási gőzös. Amerikai pamut-tenyésztés. Légszesz-világítás templomban. Ércz-ragasz. Répa-cukor-gyár. Fát szü ellen megóvni 17. — Trágyakészítés. Nagy hordók. Vendég-haj növény-selyemből. Új idomú hajó 18. — Bombák. Harisnya-remek. Új posztógyár. Intés lenmag iránt. — Zöld trágya. Hogyan lehet sok tejet fejni? Gőz-sajtók. Olcsó fűtés. Gőzzel főzés 19. — Dívatos pálczák. Kaucsukcipők. Kolompér-sajt. Kényelmes utazó kocsí. Könyvnyomatási csuda 20. — Oroszok hajlandósága a' kereskedéshez. Természetes csizmák 21. — Répacukor haladása magyar országban. 22. 23. 24. — Földművelés orosz országban 25. — Kátrány járda. Kés-remek. Széllal játszó hegedű. Czukor-répa tenyésztés francia országban. Eji-ór-órák 26. — Gyöngyhalászat a' persiai tengeröbölben 29. — Éjszak-angol országí különös munka-rendszer. Három kocsí egyben 30. — Tekenőbékatojás gyűjtése Brasiliában 31. — Nadály-kereskedés. Tökélyesített üveg-harmonika. Nagyszerű világítás 33. — Rigyczai faiskola falusi gyermekék számára. Kaucsuk haszonvehetősége 34. — Burgonyát kiásó eke 35. — Állók-halászat a' bretagnei partokon. Kenyér-dagasztó gépegyek 36. — Kaucsukba kötött könyvek. Érczingeres telegraf. Vizellenes hajók. Kemény turfa. Diót eltartani 37. — Első tunnel a' Themse alatt. Ujan égetett francia palinkának ó izt adni. Fejős tehéneknek az istállóban mozgást szerezni. Sertés-hizlaló intézet Bostonban. Kaucsuk-tetők 38. — Gőzerőműveknek kifejlődése 39. 40. 41. — Gyárnok király 40. — Ris-bor. Clanny telegrafja. Óvó

álarozok 41. — Parisi királyi könyvnyomó intézet. Uj mozgony 42. — Harisnya-szövés 's bobbintgyarak története. Viz-ellenes puha bőr 43. — Faragó gépely. Kocsi-ház. Ritka nagyító üveg. Csukcsok kereskedése éjszakkélti Amerikával 44. 45. — Angol ipar. Uj ital. Léggömb tökélyesítése. Bécsi bajkocsik. Chandelet gombjai 47. — Ércz-padozat. Gyermekek használása az angol és francia gyárakban 48. — Ló-erő 49. — Fapapiros. Hasznos szivattyú. Műipar haladása. Gyepnyeső gépely 50. — Magyar országai szépművek festett csontból. Angol királyné koronázási köntöse. Angol vas utak. Kényelmes hajó 51.

Festészet.

Szinadás tájfestvényeknél 5. 6. 7. 8. — Louvrei képtár. Liebe Miklós. Képirás török országban 20. — Látogatás pesti magyar festőinknél 21. — Perspectivtan iránti nézetek 25. 26. — Nehány szó a' világ- 's árnyektanról 30. 31. 32. — Optikai észrevételek 48. 49. —

Szobrászat.

Rubens emléke. Orosz érdemméltánylás 17. — Dürer Albrecht emléke 17. 18. — Périer szobra 19. — Luther emléke. Első Ferencz cs. és k. emléke 30. — Molière emlékszobra. Walter Scott emlékérről még valami 34. — A' német honi jeles férjfiak emlékérről 37. 38. — Bellini emléke. Valami Mozart emlékérről. Schiller emlékének mintája 44.

Kertészet.

Virág-kiállítás Bécsben 27. 28. — A' kertművelő társaság ülése Bécsben 29. — Virág-kiállítás Bécsben a' viz által károsultak részére 30. — Held József virág-kiállítása 33.

Építészet.

Nehány szó a' kandallók iránt 3. 4. — San-Gallo 24. 25. — Pisa 35. 36. — Ammanati 42. Bramante. Peruzzi. Sansovino. Maderno. 50. 51.

Régiség.

Selinunt romjai 2. — Szombathelyi sarcophag (rajzzal együtt) 4. — Állatsontok. El-dsemi amphitheatrum omladványai 18. — Hamuveder 19. — Pompeji 22—23. — Elsülyedt város déli Amerikában 31. — Tersatto vár régiségtani kincsei 32. — Salona omladványai 33. — Carthagóban talált mozaik 40. — Bamiani régiségek 46. 47. — Hajdankori erősség 50.

Intézet.

Rio-Doce-társaság. Szegény nemesek nevelő intézete. Pesti árvaház 1. — Algieri képző intézetek 9. — Paganini casino 12. 13. — Kisdud-óvó intézetek gyűlése Pesten. Versaillesi muzeum 15. — Tengerész-kórház Londonban 21. — Orosz országai intézetek 26. — Élelem-gyűjtő vállalkozat 28. — Pesti vakok intézete. Fitzvilliam-muzeum. Cárioi nyelvészek intézete. Tengerész könyvtár 30. — Tengerész ifjak iskolája. Haszonkémlő egyesület. Könyvkereskedési vállalkozat. Kölcsönző album-tár 38. — Pesti polgári uszóiskola 41.

Literatura.

Hajnal. Magyar ország statistikai 's genealogiai tekintetben. Blaskovits pest-budai kalauza 1. — Almanach-vizsgálat, Oláh nyelv-re fordított jelesb művek. Indochinai nyelvek. Hirlapok chronologiája. Neu-südvallisi hirlap. Nő-hirlap 6. — Kisfaludy-társaság 10. 12. — A' felséges ausztriai háznak nemzeti táblája. Könyvkereskedés Egytusban. Moniteur terjedtsége 17. — Chinai literatura 18. — Beimel könyvnyomó intézetének újabb kiadásai 21. — Poszwick Mihály örömverse 22—23. — Empfindungen beim Anblicke Pesths 28. — Das Element des Zornes und der Liebe 32. — Literaturoi közlemények becse 32. 33. 34. — Caligula. A' kis geometra. Dienes. Egyptusi haladás 39. — Irói nyomorúság. Sláv kéziratok 45. — Evrajzi munkák olasz országban 47. — Aláírási felszólítás a' magyar színészet barátihoz 51.

Színészet.

1) Értekezések.

Felszólítás a' magyar dramai költőkhez. Nyilatkozás. Jelentések a' pesti magyar színház igazgatóságától 3. — Gyászhir 17. — Parázsó Krisztina 20. — Figyelmeztetés 22—23. — A' nemzeti színházak vizsonti megnyitása. — Bérlet a' pesti magyar színházban 27. — Színészek munkálkodása 28. — Pesti színház részvényeseinek közgyűlése 38. — Gyászhir Debreczenből 43. — Schodel Rozália (kép rajzzal együtt 45. 46. — Színészeti hirdetés Kassáról 46. — Hazafiságos áldozatok. 47.

2) Magyar játékszin.

Pesten 1—23. és áradási megnyitása után 31—51. — Aradon 48. 51. — Baján 24. 28. — Brassón 27. — Debreczenben 9. 13. 14. 15. 17. 18. 19. 25. 26. 27. 31. 33. 38. 39. 44. 45. 50. 51. — Gyöngyösön 4. — Győrött 21. — Kassán 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 21. 24. 28. 29. 30. 32. 33. 34. 36. 37. 40. 41. 42. 45. 47. — Kolosvárott 2. 2. 4. 5. 6. 7. 40. 50. 51. — Losonczon 5. — Nagy-Enyeden 4. 5. — Nagy-Váradon 31. — Pécssett 37. 38. 41. 45. — Rév-Komáromban 22. — Szegedről 42. 45. 46. 47. 50. — Szebenben 49. — Tokajon 13. — Tordán 46. — Ungvárról 47. — Váczról 13. 18. 20. 27. 28. 31. 51.

3) Német játékszin.

Pesten Gyászhir 2. 12. — Szini mutatóványok 6. 11. 13. 16. 24. 27. 31. 33. 38. 42. — Budán 1. 6. 13. 17. 24. 25. 28. 33. 38. 42. — Pozsonban 7. 43. — Szebenben 39. — Temesvárott 37.

4.) Külföldi játékszin.

Bécsben 27. 30. — Olmützben 28. — Szemüveges tenorista 29. — Linzben. Dalnok vagy szükencz. Az ifjú Kean 30. — Parisi volt színházak 32. — Kávés színház 43. — Parisi censura. Riojaneiro-i színészet. Véletlen akadály 44.

5) Látványos mutatóványok.

Viasz-báb galleria 13. — Weiss mechanicus 33. — Temesvárott Horánszky athleta 49.

Hangászat.

1) Hangművek.

„Mentő“ ballada Müller Adolftól 31. — Liszt Ferencz hangszerművei 35.

2) Hangverseny.

Pestbudai hangász-egyesület hangversenye 1. 19. 21. 31. 32. 34. 35. 41. 46. 51. — Gyöngyösi hangverseny 4. 34. — Casinói hangversenyek 2. 17. 19. 21. 31. 33. 35. 37. 38. 41. 43. — Wledder H. hangversenye 6. — Lacombe Lajos hangversenye 11. 19. — Kolovári hangverseny 7. 31. 33. — Piehl Eduard hangversenye 15. — Zerffi Sarolta hangversenye 17. 19. — Arnstein hangversenye Pesten 23. — Metternich herceg hangversenye Bécsben 27. — Bécai hangversenyek a' viz által károsultak részére 28. 29. 30. 31. 34. — Liszt Ferencz Bécsben 31. 37. 41. 42. 49. — Majna-Frankfurti hangversenyek 34. 36. — Egyházi hangászat Székes-Fehérvárat 35. — Temesvári hangverseny 8. 36. — Hangverseny Zágrábban 38. — Hangverseny Pécsen 39. 44. — Frankenburg humoristicai felolvasása 42. 44. 45. — Budai vár alatti ut felavatása 44. — Saphir humoristikai felolvasása 45. — Bihari casino hangversenye. Iglói hangverseny 46. — Levéltörődék Balassa-Gyarmathról 47. — Brassói hangász-egyesület munkálódása 47. — Szmolik Vilmos hangversenye Pesten. Hangverseny Szebenben 48. — Lócsén 50.

3) Egyveleg.

Népdal-egyesület. Hangászati ünnep a' köztársaság korában 6. — Hangászati tünemény 7. — Pestbudai hangász-egyesület története 7. 8. 9. 10. — Jeles hegedűsek 14. 15. 16. 18. 20. 21. 23. 24. 25. 26. — Selmezi hegedű-virtuozné 15. — Händel, mint hangászkar igazgató. Händel mint kényszerítő. Libon halála 29. — Hangászat ellensége 30. — Zenészek pere. Donizetti termékenysége 33. — Uj hangszer 38. — Pestbudai hangász egyesület közgyűlése 45.

Táncz.

Asszony-egyesület bálja Pesten 1. 3. — Bálók a' reduttermében. Hét választónál 2. — Pestbudai hangász-egyesület bálja 2. 4. 5. 12. — Baján 4. — Pesten 6. 7. 14. 15. 16. 17. 18. — Budán 2. 7. 11. 16. 17. — Nemzeti casino báljai 11. 15. 18. — Kereskedői casino báljai 8. 16. — Törvényhallgatók bálja 8. — Szegeden 9. — Nagy-Szombathan. Ungvárat 11. — Debreczenben 12. 26. — Esztergomban 15. — Temesvárat 15. 26. — N. Kún-Kardszagról 17. — Levéltörődék P-ről 18. — Vácson 19. 48. — Bécsben 31. 40. — Pécsen 38. — Egerben 9. 19. — Ráczeviben 48. 51.

Utasító.

A' bokros eperfa 8. — Clair Ignác gymnastikai intézete 29. — A' pesti árviznek ábrázolatai 31. — A' pesti angol kisasszonyok nevelő intézete 33. — Kostyál Ádám jelentése — Muszely Károly értesítése. — Tóthné asszony nevelő intézete 40. — Felsőállítás szabólegények iránt 41. 42. — Tomala műáros boltja 43.

Szép mű.

25 darab divatkép. — Szombathelyi sarcophag 4. — Schodelné arczrajza 45. — Honművész czimlapja. (Rézmetzvény).

Divat.

Fényűzés 27. — Mexicoi viseletek 28. — Ezen kívül divathirek minden számban.

